AVREVS
TRACTATVS
PRAEFECTI PRAETORIO
RELIQVORVMQ. ANTIQVORVM MAGISTRATVVM,

CVM VICEREGE ALIISQ. MAGISTRATIBVS nostri temporis comparationem continens, eorumque potestatem, ordinem, & inter se præcellentiam.

OMNIVM PRAETEREA TRIBVNALIVM REGNI NEAPOLIS, in Iuredicundo ritum complectens, totumq; ad optimum administrandæ iustitiæ cultum, Vrbisque, & Regni regimen pernecessarium; atq; omnes quæstiones in eius supremis Auditorijs agitari solitas, earumque decisiones.

AVCTORE

MARCO ANTONIO SVRGENTE

V. I. D. ac Patricio, & Equite Neapolitano.

EIQVE

Adiunctæ sunt annotationes V. I. D. Mutij Surgentis auctoris fratris, & Præsidentis Regiæ Cameræ Summariæ. Nunc primum in lucem editus, ac Neapolis Illustrata nuncupatus indiceque locupletatus.

Cum Priuilegijs Summi Pontificis, Cæsareæ Maiestatis, Catholici Regis Hispaniæ, Senatus Veneti, ac aliorum Principum.

NEAPOLI, Expensis Andreæ Pellegrini Bibliopolæ Parthenopei.

Ex Typographia Tarquinij Longi. MDCII.

PHILIPPO REGI

MVTIVS SVRGENS.

OMNIVM opifex Deus Regem hominibus præfecit, potentiſsime Regum PHILIPPE, vt viſibilem ſe ijs per illum faceret ſimul et venerandum, ne cuiq; quod liberet liceret; quādo Regis Maieſtatem poſt Summum Pont. diuinæ maieſtatis viuum eſſe ſimulachrum, nemo ſanè negauerit. vnde Regi, improbos corripere, probos præmijs honeſtare, æquè ac Deo, ius eſt. & quod Deus ſuapte facit natura vt librata lance omnia penſet, Rex ad vires æmulari debet, ne illum mentiri videatur, cuius præſefert imaginem viceſq; gerit. Contrà verò, homines Regi ſubiecit, vt in Principem eum agnoſcerent, timerent, obedirent, opemq; et re et conſilio ferrent; ſic Rex quidem ſuam tueretur auctoritatē ope ſubditorum, ſubditi verò ſuas opes auctoritate Regis. Quapropter leges, ſubditos Regi inutiles ſemper habuere exoſos & exagitarunt; vtiles autem præmijs proſequutæ ſunt & honoribus. quo fit vt qui vel ipſi, vel ſui, Regi adiumento aliquādo fuere, iure ſuo glorientur. inter quos ſi memet ipſe cōnumerem, non eſt qui arrogantiæ mihi vertere poſsit. Nam, (vt ſubticeam quod ego ſum de tua maieſtate meritus, & olim pro te crimina exquirendo, & nunc tuū patrimonium procurando; & vt vetuſtiſsimam maiorum ſeriem pertrāſeam, qui publica munia proprijs ſemper commodis proponendo, nil antiquius duxere quam Regis ſubire mandata) ſex mihi fuerūt Germani fratres, qui ſinguli ad vitæ vſq; diſpendium, tuis intēdere ſeruitijs, in magiſtratibus gerendis, in prouincijs regendis, in legationibus fungēdis, in militaribus copijs ducendis alijſque magis arduis negotijs explicandis. mitto ex illis duos in Melite defendēda interemptos; mitto patruelem in Cercina inſula nuper à barbaris contrucidatum. Quos et ſi omnes bene de tua maieſtate meritos nullus non dixerit, M. Antonium tamen natu minorem, magis omnibus promeritum quiſque prædicet. Etenim, præterquàm q quintū luſtrū iuri ciuili publicè in hac vrbe prælegendo continue operam dedit,

& sic quousq; vixit tibi vixisse est visus: ut adhuc in cineres solutus, perpetuò se Regi vtilem præberet, quicquid ad optimũ reip. regimen spectat (quod optimè ipse callebat, tamquã qui præcipua quæque Ciuitatis officia functus erat) in tres congestum libros tibi & Principi filio nuncupare decreuerat. Idque in tua hac vrbe Neapoli eò conspicuè inesse commonstrat, vt non præter rem Neapolis illustratæ illis titulum dedisse pateat, dũ quid Magistratus agant quidue agere debeant, cuiuscuius sint dignitatis, quasi supra unguem describit. Vbi sole clarius aperit, te Romanorum antiquis Imperatoribus nedum in vllis non cedere, sed in omnibus præferri. non quod illi, Christi fidem ad persequutionẽ usq; abhorruerint, tu ita acriter tuearis ut iusto titulo FIDEI DEFENSOR appelleris; sed quod æqua imò maiore ministrorum excellentia præpolleas. quod, ut cæteros dissimulem, in Præfecto prætorio (quem Viceregem esse docet) citra nubem, ut sic dicã, apparet: in quo inde tuæ partes elatiores efficiuntur, quòd illis principiò Senatus adiungebat Præfectum, tibi tumet illum constituis: quod munus hodie in hoc Regno, innata sua iustitia et integritate, miraq; dexteritate et uigilantia, omnium cum populorum plausu et tranquillitate gerit Don HENRICVS DE GVZMAN COMES OLIVARIS. Non autem inficias iuerim illos longe expolitiores fuisse futuros si suo Autori ultimam eis imponere manum licuisset. immatura enim morte præreptus opisthographos solùm & penè uix delineatos reliquit. quapropter commune ego lugens fatum, & publicæ utilitati, et Germani nomini consulendũ putaui. Vnde quantum mihi ex tuo patrimonio pertractando datum est otij, id totum, (ne paulò quidem mihi ipsi impertito qui de Regalibus huius Regni uolumen cõtexeram edendumque parabam) in fratris opere formando expoliendoque insumpsi, in quo consummãdo, nec momento meũ defraudaui munus; quandoquidem quas horas naturæ debebam & genio, eas laborando impendi. nostrates norunt, ad exteros testor Deum. tametsi non minus tua intersit rem tuam bene geri, quàm qui vt bene geratur agendum sit, edoceri. Primum hunc igitur librum tuæ maiestati olim à fratre destinatum, ad te fratris nomine mitto: secundum, item & tertium, qui iam prælo subsunt, PHILIPPVS fil. Serenis. habebit. tu ea fronte accipe qua Regum omnium te maximũ semper gessisti omnibusque commõstrasti gentibus. ita Deus te nobis diutissimè fœlicem seruet & incolumem.

ILLVSTR.^MO ET ECCELL.^MO DOMINO DON HENRICO DE GVZMAN COMITI OLIVARIS

PROREGI LOCVMTENENTI ET CApitaneo generali in Regno Neap.

MVTIVS SVRGENS.

ETSI præmortui hæ germani vigiliæ Regi nostro inuictiss. sint dicatæ, Illustriss. Comes, tamen tum ne ad illum te inscio irent, tùm vt Autoris in te deuotio, quam vsque Romam, vbi pro eodem Rege Oratorem agebas, complura regiam ad rem spectantia scribẽdo significauit, adhuc post mortem innotesceret, cauendum fuit quin tibi etiam offerrẽtur. O si eius vitæ stamina tandiù Parca produxisset, quàm ad tuum omnibus expetitum aduentum videndum suffectura fuissent, quàm pacatior ad astra volasset. nempe qui in ea temporum serenitate vltimum clausisset diem, qua ne quidem optari pulcrior potest, cùm pacem, hubertatem, iustitiam, tranquillitatem, cuncta redoleant & redundẽt, quod tua factũ est summa prudentia, qui oliuarum symbolo quarum agnomine fulges, quasi noua Noè columba, hæc omnia intulisti. Quapropter tametsi ipsius obitum nunquàm satis non lugeam, attamen supra modum doleo, illum ad hæc non superfuisse tempora. si enim id ei licuisset, omni æuo mirabile, hoc reddidisset opus, quippe quod viua ipsaque vera optimaque tui regiminis imagine illustrasset. quandoquidem natura quadam tibi est optima regendi ratio insita, vnde in id es elatus regendi fastigium, quo homini non Regi, altius efferri non licet. Quicquid autem sit, ex re non fuisset vt liber qui de Vrbis & Regni, cuius tu tractas habenas, gubernãdi ritu agit, prius maria transfretaret, quàm tibi genu se flecteret. tu læta fronte accipe quod fratris cinerum nomine tibi exhibeo, cui si placitum sensero, Regi etiam placiturum non despero tanti tuam sententiam faciendam existimo. Vale.

MVTIO SVRGENTI. PATRITIO NEAPOLITANO Iurifconf. doctifs. inter Regiæ Cameræ Regni Neapolis & Regalis Patrimonij adminiſtros meritiſsimo atq; integerrimo. Collegæ optimo.

Ioannes Montoya de Cardona, S.

SI demortui fratris ſemen ſuſcitare Diuinis olim inſtitutis fratri mandabatur, ſi mortalis vitæ immortalia virtutum merita æternæ famæ commendare ingentis ſemper animi fuit indicium, ſi intempeſtiuæ mortis diſpendia, memoriæ gloriæque perpetuitate reparare nonnumquàm glorioſum exiſtimatum eſt, ſi Heroum non nulli ereptorum fratrum dolorem alterno (vt fabulantur) interitu, non nulli carminibus (vt legimus) illorum decantando laudes ſolari conſueuerũt; Tu diuinarum, atque humanarum legum lumen & norma immortalitatis patronus, ſepultæ ſeu dormientis gloriæ excitator ac tibicen optimi fratris frater amantiſsimus, quæ nam horum omnium ſumma cum laude non es æmulatus? Quandoquidem non modò illius præclariſſimi Marci Antonij Surgentis Germani fratris tui nomen (quaſi de tumulo per te tranſlatum ad vterum) Marco Antonio filio tuo poſt D. Domnam Cantelmam ex D. Domna Lucretia Caracciola coniuge concordiſs. de Comitis Sancti Angeli proſapia, ſuſcepto, vti patruelis paternique ſplendoris, & totius gentilitiæ virtutis indubitato hæredi imponere optima ratione decreuiſti: ſed quicquid ille de rebus patriæ Neapolis, & Regni, quicquid de vrbis eiuſdem ſedilibus, & regimine. Quicquid de Regis patrimonio, vel de officio Præf. Prætorio, & alijs in multos libros perficiendum attigerat, & imperfectum fati celeritate, & immaturitate reliquerat, ac diuerſis ſchedis diſperſum (veluti Sybillæ folijs) varijſq; mendis inuolutum, ſuprema, (vt aiunt) manu adhibita diſpoſuiſti, emendaſti, & accuratè perfeciſti, omnibus legendum, atque admirandum propoſuiſti. & Germanæ potius pietati conſulens, quàm proprijs laudibus, doctiſſimas lucubrationes tuas de Regni Regalibus iampridem ſuſceptas, & eò perductas vt earum editioni proximam expectationem iam teneremus, intermiſiſti. Quam ob rem ipſe quoque hoc tuo prudẽtiſſimo & humaniſſimo conſilio oblectatus, quam ex illo lætitiam animo concepi intimis medullis continere non potui, tibique ſignificare non dubitaui. Nec te vereor iterum atque iterum obſecrare, vt quam de ipſius M. Antonij fratris tui hactenus enumeratis monumẽtis perficiendis, & in lucem promendis curam ſuſcepiſti, eandem (poſt tuorum abſoluta, mundoq; expoſita volumina) complectaris ad ea euulganda, quæ tantus vir, ab ineunte adoleſcentia, varijs legalis diſciplinæ interpretationibus, pluribus in cathedris Neapolitani gymnaſij publicè docuit. Interim Deũ Opt. Max. precari non deſinam, vt tibi fœlicem, ac diuturnã vitam elargiatur, vt hæc omnia ad finem perducere, Regnique huius iuſtitiam adminiſtrare ſanctiſſimè valeas. Benè vale integerrime ac obſeruabilis collega. Neap. 10. Kal. Mart. M. D. XCVI.

Ad Neapolim, Marci Antonij Surgentis è Montaneæ ſeſsione calamo Illuſtratam.

Cæſar Paganus è Portus ſeſsione.

Parthenope iam temne algas, eſt qui excitet: vni
Cede; prius ceſsit Roma ſuperba viro.
Hic Iouis imperio ſurgit, Ioue ſurge marito
Digna, iter ad montes an tibi inane putas?

In Marcum Antonium Surgentem Patricium & equitem Neapolitanum & Iuriſconſ. præclariſsimum.

Ioſephi de Ruſticis Aquilani Iuriſconſ. carmen.

Parthenope ſurgit victura in ſæcula mille,
SVRGENTE MARCO ANTONIO poſt funera.
Hic, fateor, genus vna illi debebat & ortum,
Huic, præter illa originem, præter genus,
Acceptum referat fruitur quo munere vitæ
Edacitate non terendæ temporis.
Teſtetur, patriæ poſsit cum reddere nemo
Par, vnus hic mihi omnium plus reddidit.

Ad perill. Virum omniq; literarum genere ornatiſsimum Marcum Antonium Surgentem.

Nicolaus Franc. Torres.

Quod patriam miſerè pereuntem Tullius ardens
Seruarit, patriæ dicitur ille pater.
Ipſe autem Surgens patriæ monumenta ſepulta
Reſtituis, qua nam voce vocandus eris?
Neſcio quid maius tua maxima facta merentur
Nam æterno decoras nomine Parthenopen.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΠΙΤΖΙΛΛΙΟΥ.

εἰς Παρθενόπην.

Παρθενόπῃ κτισαὶ λίθους καὶ χοῦν σοι ἔδωκαν
Γήνεια, Σουργῆς ἀλλὰ δίδωσι τιμήν.
Σουργεντ' οὖν ἢ κτισαὶς τόσσον μᾶλλον ὀφείλεις
Ὅσσον τῶν λιθῶν ἐντιμοτέρα τιμή.

pag.	vers.	Errata	sic corrigito.
39.	1.	*Inuentus.*	*iuuentus.*
41.	*do.*	*autumno*	*autumo*
	ctr.	*Aeccard.*	*Rauard.*
61.	*μένην.*	*χλαμύδον*	*χλαμύδων*
101.	*rem,*	*guetar*	*guttura*
114.	*sus*	*quæ*	*quas*
144.	*nebantur,*	*quærentur,*	*quærerentur*
150.	*consilio,*	*Regni*	*consilij*
168.	*ra.*	*libello*	*libellus*
174.	*ex no-*	*consuetudinis*	*celsitudinis*
	ti cap.	*magisterium, ff.*	*magisteriæ, Cod.*
176.	*cò me.*	*mæ*	*me*
182.	*num.50.*	*Alteram*	*altera*
183.	*fecit.*	*dictarentur,*	*dilatarentur*
	tantùm,	*petentes*	*potentes*
197.	*ginem,*	*compositas consutas*	*compositam consutam*
199.	*ego.*	*ascribere*	*eam scribere*
242.	*draginta,*	*millium*	*millia.*
248.	*erat,*	*senes*	*semis*
318.		*mulati*	*maculati*
332.	*ante num. 1. pretermissa est nota*		IN CAP. XVII.
373.	*ante priuil. 1. adde quæ not. pag. 417.*		
391.	11	*melius*	*nolit*
401.	*num,*	15	1561

LECTORI.

Ne sis nescius Lector nos famosiora tantùm errata, & quæ sensum alterum redderent hic correxisse, reliqua leuioris notæ, tuæ discretioni corrigenda reliquisse. perpendito interim qui inter imprimendum errores irrepunt, vel ipsos effugere Argos.

Pag.	Verf.	Errata	fic corrigito.
367	etiam,	fratriaruarum,	fratriarum,
368	tum,	honere,	honore,
372	re,	erroneum,	erronem,
381	net,	pagitametfi,	pagi. tametfi,
385	fi,	feparauit,	parauit,
386	lib.	contractus,	contractui,
390	Regnum,	ftatui,	Status,
407	ordinarijs,	feruitia,	fæuitia.

NOTABILIORVM RERVM INDEX.

Priores figuræ paginam,pofteriores Capitis numerum defignant.

Cunea-

F

Frumen-

Ima-

Ludi

Neap.

P

Pecu-

Prero-

Q.

R.

S

FINIS.

M. ANTONII SVRGENTIS PATRITII,
ET EQVITIS NEAPOLITANI PERILLVSTRIS, DE NEAPOLI ILLVSTRATA.

LIBER I.

SVMMARIVM. CAP. I.

1 Neapolim Troianos, vel Græcos condidisse, omnes consentiunt.
2 Pontificis & Regis interest subditorum nationem scire.
3 Neapolitani Regni, vsque ad Austrienses dominij, mutationes nouem fuere.
4 Obseruatio diuturna ob causam mutari potest.
5 Subditi dominum imitari assolent.
6 Neapolis & Romæ tractatus varij promittuntur.
7 Sedilium & Popularis Plateæ, aliorumq; tractationem Serenissimo Hispaniarum Principi pollicetur.
8 Antiquiora præferenda sunt.
9 L. Fenestella author libelli de magistratibus an idem sit qui ab Vlp. in l. 1. ff. de off. quæst. Pli. & Seneca nominatur.
10 Consiliarius à latere prius dignitatem adeptus, prius suffragium præstat.
11 Consiliarij S. R. C. posteriores dignitate, post eum, cui causa demandata est, sententiam proferunt, cuius diuersitatis rationes afferuntur.
12 Consuetudo locorum in prærogatiuis attendenda est.
13 Oratores Equitesq; Sedilium, quid in præcedentijs obseruent, alibi tractandum promittitur.

1 VETERES Historici Cosmogrophiq; Parthenopē, quã nunc Neapolim appellamus à Troianis, vel Græcis cõditam, auctam, restauratamque fuisse autumant. Qui priorem sententiam, Æneam, qui posteriorem tuentur, Herculem, Phalaridem, Rhodianos, Cumanos, Pitacuseos, Diomedem, Athenienses, Calcidenses fundatores cõstituunt. Historiam ab initio, prout vel res tanti momenti exposcit, pro viribus elucidare nitemur; ne prætermissa, in obscuram breuitatem, damnatáq; negligētiam incideremus, maleuoli ac amici etiam carperent, & obtrectarent.

2 Præterea summo Pontifici, ac Regi hominum & ciuitatum, nationes progeniem, & conditores, ad Solares, Lunaresque dignitates, congrue distribuēdas, multaq; ob alia, scire satis necessum esse iudicauimus, vt scri-

ptum est in l.quod si nolit.§.qui mancipia.ff.de ædil.edict. l. forma . & eadem l.§.in seruis.ff.de censib.l.quisquis.C.ad l.Iul.maiest.c.miramur.in argum.61.dist.Odof.in l.Iulianus.ff.de act.& oblig. Abb.in c.si præponente, de rescrip.Dec.in consi.541.Afflict.in constit.Regni,incipiente Diuine.4. not.Grammaticus consi. 12. nume.6. Corsetus in notabilibus suis verbo Subreptio. Neuizanus in sua silua.lib.2. nu.115. Rip. in tract. de peste, in remedio ad conser.uber.num.154.Tiraquellus in 7. l. connub. Cassaneus cathalogo glo.mundi.11.par.consid.24.Hieronymus Cag.proh.ff. nu.12. Gometius in primo,nu.38.& latius.§.sic itaque.nu.18. inst.de action. Additio ad primam Regni constit. col. 3. Couarruuias lib.2.uar. resol. cap.8. Auunculus meus Marinus Fretia lib.2. de subfeud. quæst. 23. Et ultra hos latissimè omnium mores, & inclinationes scripsit Alexander ab Alex. genial.dier.lib.4.c.13.inter quæ præstat, vt affectionibus patefactis symmetram medelam darę ualeat, ut legitur in §.liceat cum alijs ibi per Accursiũ adductis in authentic.quibus mod.natur. effic. legit.& si dominij mutatio

3 (ex Græcis enim conditoribus ad Romanos,ex quibus ad Gothos: vnde iterum ad Græcos,inde penè ad Sarracenos, ab ijs ad Normandos,qui regium titulum à summo Pontifice assecuti fuere; post hos ad Sueuos, hinc ad Andagauenses, & ex ipsis ad Aragonenses,demum ad augustissimam semperque inuictissimam Austriensium Familiam translatum est, & nullo unquam tempore recessurum esse, omnium acclamatione expetitur) morum etiam exterorum commixtio,& assiduus accessus,multa desuescere fecerunt;tamen euidens ratio fuit,ideo reprehensibile non est. l. 2. ff.de

4 const.princ.c.non debet,de consanguin.& affin.idem est populus, & si nemo ex illis uiuat. l.pręponebatur. ff. de iud. & in uno etiam residere potest l.sicut.§.1.ff.quod cuiusque uniuers. qui conditorum instituta ueterumq; mores,ad posteros transferre eisq; propagare potuit, ut saltem si non scintilla scintillula appareat,non multum abest, quod à Chrysostomo scribi-

5 tur, quales domini,inquit, tales serui.c.sicut,& c.pastoralis.2.q.7.c.ex merito.6.q.1.& ibi glo.Claudiani carmina citat.

Totus componitur Orbis.
Regis ad exemplum. & idem Claudianus.
Mobile mutatur semper cum principe vulgus.

Quales in rem publicam principes essent, tales reliquos fore ciues, Cice. epist.lib.1.huic adhęret l.si mihi & tibi.§.regula.ff.de leg.1.& ultra in Adagijs; Bonus dux bonum reddit comitẽ, late scribit Tiraq. in tract. de pen.

6 causa.51.nu.91. Hieron.Cag.in Rub.proh. digestorum, nu.13. Ad hęc, Religionẽ erga Deũ,Tẽpla erecta,Maiorũ gesta, Bella terra mariq; cõmissa,Portus,Castra, Ædificia cõstructa,Vrbis nomina,Situs, Mœnia, Portas, Pomeriũ, Parthenopes, Virgilij,Sanazarij, Sepulcra, Fructus Fontesq; copiosos,Hippodromũ,Thermas, Insignia, Imperatorũ ac multorũ memoratu dignorũ Aduẽtus,Theatra,Fora,Vicos,Insulas adiacẽtes,Paludes,Terremotus,Memorabilẽ maris Exuberantiã,eiusdẽq; crateræ mẽsurę Descriptionẽ, Incendia,Munificẽtiã, Ritus,Mores,Ludos, Duces, Sexaginta vel

circiter

circiter epitheta,& quod prius dixisse debebam, Romæ, & Imperij fundatioñe, originem, translationem, epitheta etiam,& declinationem, cũ Troianis coniunctionem, Regum & Imperatorum seriem, & genealogiam, Æneę ex Anchise,& Venere parentibus, Herculis, Phalaridis, Diomedis vitas, obitusq;. De Cumanis, Rhodianis, Pitheacusijs, Atheniẽsibus, Chalcidẽsibus, magna Gręcia, Opicis, Oscis, Volscis, Nolanis, Cãpanis, Vesuuio, Herculano, Pompeiano, Gręcorum consilium de hac ora tenenda, urbeq; fundanda suo ordine recensebimus. Ad quæ penè singula probãda, id potissimum obseruauimus, quod à nemine huc usque factum esse comperimus, ut pręter historicorum aliorumq; scriptorum authoritates, ex vtriusque iuris, Regniq; Constitutionibus, & Feudorũ usuũ, fontibus; uberrimis testimonijs ijs fidem compararemus. Ex quibus etiam iuribus, quam plurimę differũtur quæstiones. De Sedilibus, ac populari Platea,& Ciuitatis regimine, Magistratibus, Magistratuũq; pręrogatiuis Familiarũ Insi-
7 gnibus, & nobilitate; Regniq; Prouincijs & Ciuitatibus, in alijs duob. lib. PHILIPPO eius nominis III. Serenissimo Hispaniarum Principi nũcupandis, Deo auspice differetur. Et ut nil antiquitatis penitus ignoretur, ut admonet Iustinianus in §. 1. inst. de test. ab ea, ut iuris est, incipiam.
8 l. 1. ff. de alb. scrib. l. 1. ff. de fid. instrumen. l. 1. §. quibus. C. de nou. co. fac. l. 1. C. de consul. lib. 12. §. singulorum, instit. de rerum diuision. l. 1. iuncto titulo. ff. de iur. natu. gent. & ciu. Doctores in l. cum quid. ff. si certum peta. Dec. in c. clerici, de iudi. Afflic. in proh. const. regn. quęst. ultima, quod à re-
9 gijs à latere consiliarijs (bellicos & status consiliarios uulgo appellant) cõtinuè custoditur: ex Cic. de senectute. L. Fenestella (de quo in l. 1. ff. de offic.
10 quæst. Seneca epist. 108. Plin. lib. 33. natur. histor. cap. 11. si uterque idem
11 est) lib. de Romanorum Magistrat. cap. 1. habetur, & Aul. Gellius. act. noct. lib. 2. capit. 15. diuersimodè obseruatum refert. Et in Senatoribus ab ijsdem genitis, dubio procul uidetur, sed in lectis & pedarijs ambiguum esse poterit. Et pro hoc more in eccles. cap. 22. loquere maior natu te decet primum uerbum d. l. 1. ff. de alb. scrib. l. spurij. §. fi. ff. de decur. & l. 1. C. de consul. lib. 12. facit multum tex. in l. 2. & l. 1. C. de pręfec. præt. siue urbis eodem lib. 12. l. 2. C. de offic. magist. offi. l. prouidendum. c. de postula. l. fi. c. de tiron. lib. 12. l. 1. C. de comit. & arch. sacri pal. lib. 12. l. quicunq;. C. de proxim. sacro. scrini. lib. 12. l. fi. §. illud præcipuè. C. de primoc. lib. 12. arg. l. argẽtarius. §. edi. ff. de edend. cap. statuimus. 61. dist. c. 1. de maior. & obedien. 17. dist. c. consilia. §. hoc quoque, & §. uerum, 74. distin. c. episcoporum, 75. dist. c. fi. Bal. in c. 1. de controu. feud. inter par. ter. in principio, & in l. obseruare, §. antequam vero, ff. de offic. proconsl. leg. Roma. sing. 84. Bartholomęus Veron. in tract. de Imperat. milit. eligendo, Cassaneus in cathal. de glo. mundi, 11. par. 17. consid. & 10. part. 29. consid. & in prohem. consuetud. Burgund. uerb. Ordonne, Afflict. in 1. Decision. Gramma. Decisi. 64. nu. 32. Octauianus Cacheranus in proh. decisi. Pedemont. Venusini in eorum speculo, in prin. Tiraq. de iure primog. in præfat. nume. 112. Gaspar Vallascus in l. imperium, num. 10. ff. de iurisdic. omn. iudic. Iacobus de Nigris in l. 1.

num. 122. ff. de uerbor. obligation. Sigismundus de Loffredo paraphr. feud. in cap. 1. si de feud. defun. milit. fuer. cont. uer. omnes, ad hoc etiam Fretia lib. primo, de subfeud. in prima editione, uerbo, Alia fuit quęstio, fol. 17. & ratio est, cum de bellicis rebus coram supremo Principe tractandis ad eius imperium augendum, tuendamq; coronam pertinentibus, celerē expeditionem requirentibus agitur, qui prius dignitatem adepti sunt, prudentiores habiti, earumq; magistri posteriores instruentes suffragia pręstare debent, per ea quæ Iser. in c. 1. hic finitur. l. Scripsit, magisq; cōsulendum est ijs, quibus maius periculum intenditur. l. 1. §. sed & si quis. ff. de carbon. 12 edict. Idem ceteri à latere consiliarij regiam cancellariam Regentes, siue libellorum Pręfecti, in alijs causis etiam obseruant; eodemq; Neapolitanum Collegiū iure utitur, in Sacro uero Cōsilio secus est, nam Iunior post eum quem uulgo causę commissarium uocat, suam affert opinionem. Et rationem Affli. in d. prima decisi. adducit, & a DD. Iacobo Gaspare, & Octauiano, qui nō absimilem excogitauit, refellitur; & si à Tiraquel. & alijs referatur. Et dici potest, quod cum in eo de ordinarijs iustitię causis disseratur, cōueniens uisum fuit, ut Iuniores, tanquam ad studium laboremq; aptiores l. pręcipiunt. ff. de ædil. edict. neve ab ijs seniores corrigi uideantur, prius suam proferant sententiam, l. potioris gradus, C. de offic. rect. prou. l. 1. §. sed neq;, in fi. C. de iur. enuc. l. 1. C. de emen. propin. gl. in l. sancimus, C. de pęn. c. esto subiectus 95. dist. c. cum inferior, de maior. & obed. arg. tex. in cap. ut debitus, de appella. Sylua nuptialis, lib. 5. Nec ab re id eiusmodi institutum esse uidetur; in proferendis enim hisce sentētijs, ad prouocationum instar, nēpe à minus ad magis dignum proceditur; quod etiam in collaterali cōsilio obtinet, ut scilicet dignitate Senior postremo sententiam dicat, cum ab isto ad illud prouocatur. Nec contra rem facit, quod post seniorem, cui causa est demandata, Iuniorem alloqui contingat: nam est ęquum, ut causarum grauamina, decenter à Principis candidato inter eos distribuantur. At in hoc est spectanda consuetudo, quę diuersis in locis diuersimode seruatur, quam legis uim habere, nemo est qui dubitet; & pręter allegata. l. obseruare. §. ingressus, ff. de offic. procons. d. l. 1. ff. de alb. scrib. l. fin. C. quæ sit 13 long. consue. Cassan. in cath. glo. mun. 1. par. 45. concl. probant. Quid autē inter Oratores ad suā Maiestatē missos, quidve inter Sedilium Equites obseruetur, cum de publicis agunt rebus in suis curijs, & coram Illustrisimo pro Rege, quem nostri Pręfectum pretorio appellant (de cuius officio collateralisq; authoritate libellū scribo) memoratis iam libris dicemus.

SVMMARIVM. CAP. II.

1. AEneam Neapolim fundasse nonnulli asseuerant.
2. Troiani belli gesta in multis num uera sint.
3. Troianorum à sanguine genus ducere an magnum sit, & nu. 19.
4. Francisci Connani in utroque erratum deprehenditur.
5. Asia pluribus distinguitur modis.

6 Tro-

6 Troiam Asiæ regionẽ esse, Ilium uerò ipsius ciuitatem Metropolitanam Callistratus cum alijs in l.non tantum.§.1.ff.de excus.tut.acclamat.
7 Ilus Ilium vrbem à se denominauit.
8 Pergama arces Troianę, & metaphorice quæcunque excelsa ędificia dicuntur.
9 Aula Priami pro toto Ilio capitur.
10 Troianos à Græcis uictos fuisse, Iabolenus in l.uerbum erit, ff.de uerb.sig. & alij affirmant.
11 Equi Troiani Epeus opifex fuit.
12 Equus Troianus erat Mineruę arte fabricatus.
13 Equus Troianus Durateus appellatur.
14 Porcus Troianus quis fuerit.
15 Troiani belli Adagia multa memoratu digna referuntur.
16 Papinianus ad Equi Troiani instar à Budeo describitur.
17 Ferra quibus Equus Troianus factus, ubi uisa fuere.
18 Troia capta ex eius gentibus ibidem nonnulle remansere.
19 Troiano à sanguine originem habere, Imperatores, Reges, Romanique gloriantur.
20 Aeneas ex Anchise, & Venere Iouis filia nascitur.
21 Iulia familia ab Iulio Aeneę filio, siue nepote denominata est.l. pronunciatio.§.1.ff.de uerb.sig. dilucidatur.
22 Iulia gens, multis Regionibus, Ciuitatibus, & Legibus, vniq; Mensi nomen dedit.
23 Romulus, Cęsar, Octauianus, Nero, Iustinianus ab illis descendunt, & tex.in §.2.in auth.ut præpon.nom.imp.illustratur.
24 Austriaca familia eiusq; Reges, & Imperatores ab eisdem progeniti.
25 Romanos originem à Troianis, & cum eis coniunctionẽ habere l. non tantnm, in d.§.1.ff.de excus.tut.cum alijs probatur.
26 Galli num etiam à Troianis prouenerint.

1 AENEAM Neapolim condidisse, Neapodanus in proh. ipsius consuetudinum, & in rub.de instru.confec.per curiales Neapol.in fi. Lutius Scoppa collectan.cap.32. affirmant. Quæ opinio ex discursu huius & sequentis capitis ambigua apparebit. Duo nobis inter alia scitu digna disserenda sunt: unum an ea quæ de Troianis scripta legi-
2 mus uera sint; alterum num magnum sit ab eorum sanguine descendere.
3 Franciscus Connanus lib.2.iur.ciuil.cap.9. comentiticias esse narrationes quę de Troianis feruntur, nec certi quicquam constitui posse, easq; omnes Poeticis oblitas esse coloribus asseruit; debileq; etiã alterum ac potius contemnendum censuit; nam nil aliud esse, ait, quã à uictis genus ducere: quo fit ut Romani, Franci, alijq; Europę populi huius nationis esse, uane, atq; absque ullo decore iactari uideantur. Quę duo & si à peritissimo qui-
4 dem iacta, innumeris tamen legibus, illustribusq; authoribus aduersari ui-

5 dentur. Asia à iurisconsultis in l. in honoribus. ff. de uacat. & excus. mun. l. si duas. §. 1. ff. de excus. tut. l. fin. §. fin. ff. de cens. diuersimode nominata, & alia etiam quæ orbis tertium est diuortium à Plin. nat. hist. lib. 5. cap. 27. Solino polys. cap. 53. & Cataneo commentario in iunioris Plinij epist. lib. 4. & lib. 8. & latissime per Carolum Sigonium de antiquo iure prouinc. lib. 1. cap. 10. diuiditur. Ac nōnulli unam ab oriente eius parté, minori Armenia, de qua in l. fin. C. de offic. magist. mil. l. cum antea. C. de agri. & cens. lib. 10. determinari; alteram itidem ab oriente Phrygia & Lycaonia concludi uolunt.
6 Minoris autem Asiæ Troiam regionem insignissimam, Ilium uerò Troię urbem Metropolitanā fuisse omnes fere, post Seruium lib. 2. & 3. Æneid. consentiunt, nec ipsam Troiam pro ciuitate capi posse negant. Lucius uerò Scoppa grammaticus diligentissimus collect. cap. 34. Iliū Troiæ arcem, etsi sæpe pro ciuitate capi, Troiam autem urbem esse ait, & nonnūquam pro regione usurpari, idque ex Virg. Strabo. Liu. Plaut. & Ptolomeo probat. Virg. 2. Æneid.

Troiaq; nunc stares Priamiq; arx alta maneres.

Plautus. Expugnabo urbem Troiam Ilium arcem.

Peritissimi Seruij sententia, ueterū iurisconsul. responsis, multisq; optimis classicisq; authoribus roborata est l. non tm̄. §. 1. ff. de excusa. tut. Iliensibus, inquit, propter inclitā nobilitaté ciuitatis l. 1. ff. ad mun. Iliensibus cōcesssū est, vt qui matre Iliensi est, eorum municeps sit l. 1. §. fin. ff. de censib. Et ante hos Plato de ll. dialog. 3. Nōdum, inquit, sacra Ilij męnia erecta in campo stabant, multarum gentium ciuitas; conditum igitur ex altioribus locis in magno pulchroq; campo Ilium accepimus, in colle quodam non alto quando iuxta fluuios defluebāt. Et postea. Magna igitur eos, deuastationis illius cepisse uidetur obliuio, quando iuxta multos fluuios, ab altioribus locis fluentes, urbem condiderunt, seq; ipsos collibus exiguis credidere: vnde perspicuum est multis seculis eos post illuuionis uastitatem fuisse. Aliæ pręterea multæ urbes iam tunc propagato genere hominum colebantur, quę scilicet aduersus Ilion militarunt, atq; per mare forsan quasi iam omnes, eo intrepide uterentur; decennio autem Achiui Troiam oppugnantes euerterunt. Et iterum. In eo igitur decennio, quo Troia obsidebatur. Huc usque ipse. Ex Aristot. etiam in poetic. idem patet: Diodorus Siculus lib. 5. c. de Tantalo, Herodotus Halicar. lib. 5. aperte ostendit. Nā ex Erichthonio natus est Tros, q à se populos Troadas appellauit. Hic tres suscepit filios, Ilum, Assaracum, Ganimedē. Ilus campestra loca, ad habitandū eligens
7 urbem ab se Ilium appellauit. Et idem Diod. lib. 2. de fabulosis antiquorū gest. de Thebarum sitibus ac philoso. scripsit. Et Pindarus olympia. ode 8. Pli. natur. hist. lib. 16. cap. 44. Sunt hodie ex aduerso Iliensium urbis iuxta Hellespontum in Protesilai sepulcro arbores, quę omnibus ephebijs eius cum in tantum accreuere, ut Ilium aspiciant, inarescunt, rursumq; adolescūt; iuxta urbem auté quercus in Ili tumulo tunc satę dicuntur cum cępit Iliū uocari. Idem Pli. li. 2. c. 85. circa Iliū Troadis primum locum, & lib. 6. cap. 32. & à portu Ilium immu ne. Et Suetonius in Tiberium cap. 52. ubi

Ilienſium legatos commemorat expreſſim Pomponius mela lib. 1. de orbis ſitu ita alloquens. Tum ſinus alter Ἀχαιῶν λιμὴν non longe ab Ilio lictora incuruant urbe bello, excidioq; clariſsima. Liuius lib. 7.& in Act. Apoſt. cap. 16.comment.in Homerum,& Ennius infra allegandus,& Stefa.de urbibus. Cecinere etiam Virg.Horat.& Ouid.Virg.lib.2.Aeneid.

Fuimus Troes fuit Ilium & ingens
Gloria teucrorum ——. Idem lib. 3. Aeneid.
Poſtquam res Aſiæ priamiq; euertere gentem
Immeritam,uiſum ſuperis,ceciditq; ſuperbum
Ilium,& omnis humo fumat neptunia Troia. Idemq; lib. 8.
Dardanus Iliacę primus pater urbis & author.

Nec Virg.Diodorus lib. 5.obſtat,qui Ilum condidiſſe, & non Dardanum aſſeuerat;quia ſat eſt Ilum à Dardano proueniſſe.Et iterum d. lib. 2. & alibi.Horat.lib. 1.ode 5.

Iracunda diem profert Ilio
Matroniſq; phrygum claſſis Achilles
Poſt certas hiemes uret achaicus
Ignus Iliaca domos.

Ouidius met.lib. 1.

—— poſtquam alta cremata eſt.
Ilios & Danaas pauerunt pergama flammas.

Et idem Virg.arcem ab Ilio lib. 3. Aeneid.diſtinguit.

Locum Regno nondum Ilium & arces.

8 Et Pergama arces Troianæ dicuntur,ut cōmentario in Pind. Olym. ode 8. eodem Pind.authore in hunc alloquente modum: Poſtquam noua exſtructa eſt turris, horribiles uiſu dracones tres in hac inſiliētes apparuere; quorum duo quidem mox afflicti deciderunt, & ſpiritus abiecerunt,tertius verò uehementi clamore irruit;interpretatus eſt confeſtim intelligens infortunatū prodigiū Apollo:Pergamus,inqt,ò heros,è tuis manibus ope rationibus capietur. Sic allegatū mihi Saturni,Iouis grauiter tonantis oraculum adſerit. Ex Oui.Paulo ante allegato,& Vir. 2. Aeneid. etiam liquet.

Sorte tulit Troiam incenſam & prolapſa uidentem
Pergama ——.

9 Licet metaphorice quæcunque excelſa ædificia pergama dicta ſint, & aula Priami pro toto Ilio Horat.ode 4.lib. 6.de Achille loquens.

Troas & lætam Priami choræis
—— falleret aulam.

Etſi pro Connano Criſoſtomus Prucenſis philoſophus ad Ilienſes ſcribēs, & Ludouicus Arioſt.lib. 33.Ilij captiuitatem non fuiſſe apertè aſſeuerent,
10 immo Græcos à Troianis uictos exiſtiment.Cic.etiam lib. 1.de diuinat.ad hoc addamus,cuius iſta ſunt uerba. Sint hæc, ut dixi ſomnia fabularū huiuſq; adiungatur etiam Æneæ ſomnium,quod innumerum Fabij pictoris,Græcis annalibus eiuſmodi eſt,ut omnia quæ ab Aenea geſta ſunt quęque illi acciderunt ea fuerint,quę ei ſecundum quietem uiſa ſunt: Fabius

pictor magnę fuit authoritatis, ut Plin. nat. histo. lib. 14. cap. 15. scribit. Verum enimuero Troianum bellum, ac Troiam captam fuisse, idque iure etiam probabimus l. uerbum erit. ff. de uerbo. signific. l. 1. ff. de contrahen. emption. l. quæ extrinsecus. ff. de uerbo. obligatio. Cic. de orat. & epist. 67. Plin. nat. hist. lib. 33. cap. 1. Solinus polyhist. c. 2. & per supradicta, & infra
11 alleganda patebit. Nã insidiosa, equi Troiani, machina fuit, cuius Epæus opifex. Virg. 2. Aeneid.

Et ipse doli fabricator Epęus.

12 Mineruæ arte fabricatus dictus Horat. lib. carm. 4. ode 6.

Ille non inclusus equo Mineruæ.

13 Iustinus lib. 2. Durateus etiam appellatur. Lucretius lib. 1. rerum nat.

Nec clam Durateus Troiani pergama partu
Inflammasset equus ——

Durateum hoc est ligneum. Angel. Polit. lib. miscellan. cap. 5. interpreta-
14 tur. Porcus Troianus, quasi alijs animalibus inclusis grauidus, ut ille Troianus equus armatis grauidus fuit. Macrob. lib. 2. Saturn. cap. 13. Celius Rodogin. lec. antiq. lib. 29. c. 25. Et deniq; pro tacitis insidijs capitur, vt in
15 Adagijs. Cic. pro Muren. citatur Intus Intus inquam est equus Troianus, à quo nunquam me consule dormientes opprimemini; cum alijs Cice. locis in d. Adagio adductis. Aliudq; Adagium dictum est, quod ad idem tendit. Superauit dolum Troianum. Plau. in pseudulo dolum Troianum, atq; uicit, pseudolus de equo Troiano intelligitur. Hinc aliud Sero sapiũt Phryges, ex Tragedia Liuij Andronici sumptũ, quæ inscribitur Equus Troianus, in eos dictũ, quos sero pœnitet, ut Cice. ibi allegatus probat. Aliud Adagium est Conando Græci Troia potiri sunt; hoc est omnia conando perfici. Et aliud; ex Ilio me ducis præteritorum, & infandum memoriam
16 refricari. Et in bonã capere partem possumus. At de Papiniano: nam Papinianus tanti nominis, iuris Asylum dictus; ex cuius officina, quasi ex equo illo Troiano Vlpianus Cels. Pompon. alijq; permulti interpretandi iuris proceres prodierunt Budeus in l. 1. ff. de iustit. & iur. & in l. nec quicquã, ff. de offi. procõs. & leg. Cott. in uerbo Iuris, & Cic. licet alio tendat lib. 2. de orat. adducit Metapontum, hodie uulgo Torre de mare dicitur, in Tarenti
17 no sinu existens in eo fertur, quibus equus ille Troianus factus fuit, uisa fuere. Iustinus lib. 2. in principio, & Gallus anonymus in Franciscum Petrarc. inuectiua fatentur. Ex quibus facile, ni fallor, patet non penitus esse
18 comentiticias de Troianis narrationes; & ipsos adeo non fuisse extinctos, ut nemo penitus ex eis superstes fuerit, præter ea, quæ supra nume. 10. allegãtur, ex subiectis etiam apparebit. In quibus alterum Connani dictum,
19 quod scilicet à Troianis originem habere, magni nõ sit faciendum, repellemus; licet enim gens uicta fuerit, tamen nil illustrius, quam ab illis genus ducere, cuius Reges, Imperatores, ceteriq; Romani, fuisse gloriantur. Ennius ita cecinit.

O patria, o diuum domus Ilium inclyta bello. Catullus.
Nam tum raptu primores argiuorum.

Cœperat

Cœperat ad se se ciere viros

Troia nefas commune sepulcrnm Europæ, Asiæq;

Troia virûm, & virtutum omniū acerba cinis. Virg. Aeneid. lib.

Quis genus Aeneadum? quis Troiæ nesciat vrbem

Virtuteſq; viroſq; aut tanti incendia belli?

Cato in originibus. Posterius, inquit, mixta ijs nobilis Stirps Troiana. Et Plin. natural. hist. lib. 5. cap. 30. Vnde omnis rerum claritas prouenit. Ciuitas libera Ilium fuit, ut per Appianum, & Carolum Sigon. lib. de antiq. 20 iure prouinc. cap. 10. Æneas ex Anchisæ, & Venere Iouis filia, siue Dardano nascitur, ex Homero, alijsq; per Tiraquel. lib. de Nobil. cap. 32. relatis, liquet. Idem Virgilius lib. 1. Æneid. probat,

Tunc ille Aeneas, quem Dardanio Anchisę

Alma Venus, Phrygias genuit Simoentis ad vndas. Et lib. 6.

Anchisa generate Deûm certissima proles

Tros Anchisiadę, facilis descensus Auerni. Lucretius lib. 1.

Aeneadum genitrix, hominum, Diuûmq; voluptas

Alma venus.

Diodorus Siculus lib. 5. de Tantalo, Liuius lib. 1. Lactantius Firmian. lib. 1. cap. 15. & 17. Iustinus lib. 31. sequuti sunt. Ab Aenea Ascanius, à quo 21 Iulius nascitur, vnde Iulia Gens dicta. Huius fuit opinionis Liuius, & Dionisius. Et Virg. antiquitatum scrutator maximus lib. 1. Aeneidos.

Iulius à magno demissum nomen Iulo.

Quibus commentarij in Suetonium in Cæsaris vita, & in Horatium lib. 4. ode 15. & in Virg. in loco proximè citato, & Messala Coruinus Orator in lib. de Progenie Octauiani Imperatoris. Riuardus Areinus de gente Iulia, & Ambrosius in verbo. Iulius. subscripsêre. Ab illis posteà, Romulus, Cęsar Octauianus, alijq; permulti prouenêre Imperatores: Nam sanguinis, & Imperij ratione à fonte quodā memorię Familia Iulia manauit l. pronuntiatio. §. pe. ff. de verb. signifi. Et non immeritò Ouid. li. 5. Fast. cecinit.

Hinc videt Aeneam oneratum pondere caro,

Et tot Iuleæ nobilitatis auos.

22 Quod nomē eò fuit gloriosum, ut percelebres ex illo denominarentur Regiones, ut est Forum Iulium. vbi multę sunt frequentes vrbes; ac in eius memoriam, quamplures eiusdem nominis conderentur ciuitates, pręsertim in Bethica, ut est Iulia Fidentia, Iulia Claritas, Iulia Fama, Iulia Virtus, Iulia Concordiæ, & aliæ, quæ habentur apud Plin. lib. nat. hist. 3. cap. 1. & quāplures conderentur Leges, ut ex corpore Iuris patet, & à Zasio in cathalogo Legum antiquarum. & Hotthomanno in tractatu de Legibus referuntur. Immo & vnus ex duodecim Mensibus, inde fuit Iulius dictus, Macrobius Saturn. lib. 1. cap. 12.; vnde kalendæ Iulię l. cùm in plures. ff. loca. l. cùm ab eo. ff. de cont. empt. l. qui balneum. ff. de pignor. l. cum precario. ff. de preca.

23 Romulus primùm Mensem à patre suo Marte; secundum ab Aeneæ matre Venere nominauit, ut scribunt Macrob. lib. 1. Saturn. Diuus Augustinus de Ciuit. Dei lib. 3. cap. 3. Cōmentarij in Solinum; Ouid. Fast. lib. 3. Cæsar

ita dicere solebat, Amitæ meæ Iuliæ, maternum genus ab regibus ortum, paternum cum Dijs immortalibus coniunctum est. Nam ab Anco Martio sunt Martij Reges: quo nomine fuit mater: à Venere Iulij, cuius Gentis Familia est nostra, Sueton. in Cęsarem cap. 6. Et Cic. Epist. famil. lib. 8. epist. 15. de eodem loquens, verna pergnatus, inquit, qui locus per Libanium emendatur, & legẽdus est, Venere prognatus; expressimq; traddidit Sueton. in Cæsa. cap. 81. ex testimonio ęneæ tabulę, in monumento quodã, Capuæ repertæ paucos ante Cæsaris cædem menses, græcis literis ita inscriptæ. Quando scilicet ossa Capys detecta essent, fore ut Iulo prognatus, manu consanguineorum necaretur. Sępiusq; idem Cæsar, Venerem genitricẽ appellat Sueton. in eum cap. 78. & 84. emitq; Cæsar duas tabulas 80. talenta Thebani pictoris, Medeam, & Aiacem templo Veneris genitricis dicaturus. Plin nat. hist. lib. 7. cap. 38. & sex dactyliothecas, in æde Veneris genitricis consecrauit, Plin. nat. hist. lib. 37. cap. 1. & rursus ex Strabone de situ Orbis lib. 13. infra referendo patebit. De Augusto Virg. 1. Aeneid.

> Nascetur pulcra, Troianus origine Cæsar,
> Imperium Oceano fama, qui terminat astris.

Hor. lib. 4. Ode 15

> Troiamq;, & Anchisæ, & almę
> Progeniem, Veneris q; canemus.

Et iterum

> Clarus Anchises, Venerisq; sanguis.

Ouidius Metam. lib. 15.

> Se dominam rerum, de sanguine natus Iuli
> Efficiet----

Lucanus lib. 1.

> O magnæ, qui mœnia prospicis vrbis,
> Tarpeia de rupe tonans; Phrygijq; Penates
> Gentis Iuleæ, & rapti secreta Quirini,

Sextus Aurelius Victor de moribus Imperatorum, de Octauiano loquens, Octauianus igitur, inquit, Pater Octauio Senatore genitus, maternum genus ab Aenea, per Iuliam familiam, sortitus. De Nerone Sueton. in ipsum cap. 39. per hæc carmina patefecit:

> Qui negat Aeneæ magna de stirpe Neronem,
> Substulit hic matrem, substulit ille patrem.

Iustinian. in §. 2. in authen. ut præpon. nom. Imperat. Siquis enim, inquit, respexerit ad vetustissima hominũ, & Reipub. Aeneas nobis Troianus Rex
24 Reipublicæ Princeps, & nos qui Aeneadę ab illo vocamur. Cuius reliquiæ id in dies augmẽti receperunt, ut nostra ætate multo illustrius, quã nũsquã anteà splendeant. Iis enim suã referre originem, Diuã AVSTRIACAM Domum cõplurium Historicorum consensu fertur: Quæ tot inuictos Imperatores, & Reges protulit, profertq;, ut iure dici possit, Troianos nõ extinctos fuisse, sed ex Asia in Europam Imperij sedem, gloriosissimè firmandã
25 transtulisse. Romani Imperij mater ipsa Troia, vel Ilium, vnde origo est Populi Romani, de stirpe Aeneæ, ex cuius Posteris Roma condita est. Diuus Augustinus de ciuit. Dei lib. 3. cap. 3. 4. 5. & lib. 1. cap. 4. Cæsarem præterea maximam, de Iliensibus curam habuisse, ac Alexandrum ęmulatum fuisse, qui magnopere erga Ilienses, erat affectus; & propter cognationẽ nẽpe

Cæſar,quia Alexandri amantiſſimus fuit, & certiſſima cum Ilienſibus cognationis ſigna habuiſſe,quia Romanus erat. Strabo de ſitu Orbis lib. 13. fatetur. Seneca etiam lib. 3. de Beneficijs cap. 37. Aeneam inter cōditores Romani Imperij poſuit. Id etiam apertè Iuſtinus, ſiue Trogus Pompeius lib. 31 his verbis oſtendit. Et ingreſſi Aſiam Romani,cùm Ilion veniſſent; mutua gratulatio Ilienſium,ac Romanorum fuit.Ilienſibus,Aeneam,cęterosq; duces ab ſe profectos,Romanis,ſe ab his procreatos referētibus;tantaq; lætitia omnium fuit,quanta eſſe poſt longum tempus inter parentes, & liberos ſolet.Iuuabat Ilienſes nepotes ſuos,Occidentem Aphrica domita & Aſiam,ut auitum Regnum,vendicare;optabilem Troię ruinam fuiſſe dicentes,ut tam feliciter renaſceretur.Contra;Romanos,auitos Lares,& in cunabula maiorū,Templaq; acDeorum ſimulacra,inexplebile deſiderium videndi tenebant.Hucuſque Iuſtinus. Cecinerunt pręterea Poetæ multi. Ouidius lib. 15. Faſt.

Nunc quoq; Dardaniam fama eſt conſurgere Romam.

Sylius lib. 4.

Dij patrij quorum auſpicijs ſtat Dardana Roma.

Petrus Crinitus lib. 7. cap. 11.

Hinc Pater Aeneas Romanæ ſtirpis origo. — Baptiſta Pius.
Troia te meritò,quamuis veneretur honore,
Roma—— — Michael Angelus.
Felſineoſq Lares,Phrygiæ quoq; mœnia Romę. — Mantuanus.
Tibridis ad Iani collem,atq; Aeneida Romam.

Et etiam iure ciuili,hæc veriſſima videntur,ex l. non tantùm§. 1.ff.de excuſat. tut. Ilienſibus,& propter inclytam nobilitatem ciuitatis,& propter cognationem originis Romanæ,iam antiquitus,& Senatusconſultis, & conſtitutionibus Principum,pleniſſima immunitas tributa eſt, ut etiam tutelę excuſationem habeant,ſcilicet eorum pupillorum, qui Ilienſes non ſunt, idq; diuus Pius reſcripſit. Et in dicto §. 2. in auth. ut prępon. nom. Imper.

6 Nec etiam Franci originem iſtam habuerunt, cùm Hector Troianus nunquā Franconem progenuerit, à quo, Francos appellatos fuiſſe volunt, ut Michael Ritius lib. 1. de Regibus Gallo. aduertit. Et ex Platone in Cratyl. vel de recti nom. rat. lib. 23.Ex quibus affatim,ni fallor,cōmonſtratum eſt à Troianis originem trahere,glorioſiſſimum eſſe,tantùm abeſt ut parui ſit faciendum,ut Connanus fecit;cui ſi pręfatę authoritates notę fuiſſent, aliter ſenſurum fuiſſe, non ambigo.

SVMMARIVM CAP. III.

1&5. Aeneas Italiam venit, Homeriq; carmina ad hoc emiſſa declarantur.
2 Homeri authoritas maxima eſt.
3 Homeri tempus,laudes,& patria referuntur.
4 Homeri ſententię à Iuriſconſultis allegatæ,enumerantur.
6 Segeſtum oppidum in Sicilia ab Aenea conditum.

7 Aenaria, à statione nauium Aeneę dicta est.
8 Aeneas quibus, & quot nauibus, & hominibus in It aliam venerit.
9 Leucosia vna ex tribus Sirenis est.
10 Aeneas num patrię proditor fuerit.
11 Nobilis, proditionem committens, nobilitatem amittit.
12 Nobilis, propter furtum nobilitatem amittit, & per duas inficiatur leges.
13 Aeneas profugus fuit, & à crimine desertę patrię liberatur.
14 Aeneę pietas commendatur.
15 Anchises mortuus est in Sicilia.
16 Aeneas, Genitoris tumulo flores spargit, ludosq; pollicetur.
17 Aeneas, quot annis, post Troiam euersam vixerit.
18 Aeneas à Diomede ingenti saxo percussus.
19 Aeneas num Turnum in Latio interfecerit.
20 Aeneę interitus varius describitur.
21 Parthenope ante excidium Troię, authore Ouidio, condita fuit.
22 Insignia Troianorum Leo fuit, quo maior pars ex nobilibus Sedilium nostræ Ciuitatis vtitur.

NEAPOLIM ab Aenea conditam fuisse complures affirmare diximus: at quia huiusmodi opinioni, tria non contemnēda; aduersari videntur, de his summatim disserere non ab re iudicauimus. Primo an post Troiam dirutam, Aeneas Italiam venerit, tum; an alias in Italia fundauerit vrbes, demum; an ante ipsius aduentum ciuitas hęc esset condita.

1 Nonnulli sunt, qui Homerum, alioqui virum doctissimum, Aencam Italiā non petijsse post Troiam captam à Græcis, per hæc carmina asseuerasse, dicunt.

Iam Priami genus misertus Iuppiter, at nunc
Imperium Troię Aeneas violentus habebit,
Et nati natorum, & qui nascentur ab illis.

2 Cuius Homeri authoritas maxima est, nam cùm Poetam dicimus, nec nomen addimus, egregius Homerus apud Gręcos subauditur. §. sed ius quidē inst. de Iure nat. Seruius Aeneid. lib. 3. atq; tam bene de humano genere meritus Seneca de consolat. ad Polib. cap. 5. longoq; spatio Virgilium pręcessit; nam etsi eius tempora incerta sint; tamen annis multis ante Romulū fuit, siquidem non infra superiorem Licurgum Cic. pro Brut. & Tusculan. quest. lib. 1. & idem Cic. de Senect. Homerus multis ante Hesiodum seculis, & Romam conditam; Aulus Gell. att. noct. lib. 17. cap. 21. Ouid. lib. 2. de art. antiquum appellat.

3 Scilicet antiquo Nireus adamatus Homero.

Plin. hist. nat. lib. 25. cap. 2. antiquitatis parentem: Et ante eum, Cic. lib. 5. Tuscul. appellant; Diodorus Siculus de gestis Philos. maximum, antiquissimumq; Poetam, & Idem Plin. nat. hist. lib. 17. cap. 9. Regium Senē, Plin. nat.

nat. hist.lib. 17.cap. 5 ingeniorum fontem, & lib.3.cap.29. Grecorum vatem acclamauêre;& Cic.ad Caium scribens lib. 13.epist.14.ad Homeri magniloquentiā se cōferebat,& Cicer. Stat.& Pall.imitati sunt;Stat. Syl. lib. 5.

Fors & magniloquo non posthabuisset Homero. Pall.

Spiritus altiloqui non est infusus Homeri,

De eius patria, multò maximè dissensum est; nam septem Ciuitates pugnant, atq; contendunt. Cic. pro Archia Poeta, quas Aulus Gell. att.noct. lib.3.cap.11.recenset,& Commentarij in Virg. opuscul. in Mecœnatis obitum,ex Grecis carminibus ad Romanam linguam traductis.

Septem Vrbes certant de stirpe insignis Homeri.

Smyrna,Rhodos,Colophon,Salamin, Chios,Argos:Athenæ.

Has Hipparchus,teste Aeliano,miro artificio sacras in eius honorem colēdas curauit;ex Rauisio facilè etiam elici potest;quem Virg. in Aeneide imitatus est. Cuius libros Dicihyparchus primus in Athenarum vrbem inuexit;cetera de eo ex Platone de Furore poetico; Herodoto in fi. & Archilocho de temporibus,Plutarcho,Strabone de situ orb.lib.10. Solino cap.16. & cap.53.& ibi in eum cōmentarij,frequentius leg.nostræ Homerum quā

4 Virgil.sequutæ sunt;Et apud præcipuum poetarum scriptum est l.aut facta §.euentus.ff.de pęn. Admonet & nos summus apud eos Poetarum Homerus l.qui venenum.ff.de verb.sign.& Iust.in procem.ff.§.primo.Omnis virtutis patrem appellat;commemorant etiam l. legatis §. primo.ff.de leg.3.l. 4.§.ad affines iuxta fi. ff.de grad.affin.l. legata.ff.de suppellect.leg.De cuius libris l.librorū§.si Homeri & seq.ff.deleg.3.§.itē pretiū insti.de emp.&vēd.

5 Sed receptior est illorum sentētia, qui Aeneam in Italiam venisse affirmāt, ut ex authorum calculo,& discursu apparebit,Nam Homeri carmina,superius descripta aliter se habent,ita narrantes

At genus Aeneę,cunctis dominabitur oris,

Et nati natorum,& qui nascuntur ab illis.

ut per Strabonem de sit.Orb.lib.13.& Virg.2. Aeneid.

Italiam nutu petitis, ventisq; vocatis,

Ibitis Italiam,prorsusq; intrare licebit;

Prouehimur Pelago vicina ceraunia iuxta

Vnde iter Italiam—— Et lib. 1. Aeneid.

Ilium Italiam portans,victosq; Penates.

Varro lib. 2. rerum humanarum. Macrobius Saturn. lib.3.& lib.3. vbi secundus.

Pergama vos celsis nunc primùm à nauibus itis.

& dicto lib.3.

Iam tandem Italiam, fugientis prætendimus oras.

Et lib.7.& eodem lib.3.

Dardanidæ duri,quæ vos à stirpe parentum

Prima tulit Tellus,eadem vos vbera lęto

Accipiet reduces antiquam exquirere matrem;

Hic domus Aeneę cunctis dominabitur oris,

Et nat

Et nati natorum, & qui naſcentur ab illis.

6 Et pluries. Hanc eandem opinionem tenent Ouidius Metamorph. lib. 14. Et Cic. in Verrem. Segeſta, inquit, eſt oppidum peruetus in Sicilia, iudices quod ab Aenea fugiente à Troia, atq; in hæc loca veniente conditum eſſe. & lib. 2. de ll. Plin. hiſt. nat. lib. 3. cap. 6. Aenaria ipſa à ſtatione nauium Aeneæ. Liuius lib. 1. in primo in Meth. ſupplemento in Beroſum. Diuus Auguſtinus de Ciuitate Dei libro 18. cap. 16. & libro 1. cap. 3. & 6. Saluſtius in Catilinam. Macrobius lib. 3. Saturn. cap. 4. Diodorus Siculus lib. 5. Solin. cap. 8. Eutropius lib. 1. de geſtis Roman. Pauſanias lib. 3. Iuſtin. lib. 43. Dioniſius Alicar. lib. 1. Lactantius Firmian. lib. 1. cap. 17. Strabo de ſit. Orb. li. 5. Riuardus Areinus de gente Siluia. Commentarij in Solin. d. cap. 8.

7

8 Et cum viginti nauibus in Italiam venit. Virg. 1. Aeneid.

> Sum pius Aeneas, raptos qui ex hoſte Penates,
> Italiam quæro patriam, & genus à Ioue ſummo,
> Bis denis Phrygum conſcendi nauibus ęquor;
> Claſſe veho mecum, fama ſuper æthera notus,
> Matre Dea moſtrante viam fata data ſecutus.

Sed Dares Phrygius Aeneas, inquit, nauibus profectus eſt, in quibus Alexander in Græciam ierat num. 22. quem omnis ętas ſequuta eſt hominum in millibus tribus & 400. quem falsè refert Lutius Scoppa lib. collectan. c. 34. quod ducentis venerit nauibus; & ita Ioannem Iudicem de Columna, tenere aſſerit. Diſſentit etiam Solin. in d. cap. 8. Socijs non amplius ſexcentis in agro Laurenti poſuiſſe caſtra inquiens. Signum Aquilæ ab Aenea in Latium tranſlatum fuit. Alexander ab Ale. 4. genial. dier. lib. 4. cap. 4. Leucoſiam etiam petijt Ouid. metam. lib. 15.

9 Leucoſiam petijt, tepidiq; roſaria Peſti.

Eſt autem Leucoſia vna ex tribus Sirenis, circa quam duæ ſunt veterum opiniones. Vna quod contra Peſtanum Sinum, vulgo dictũ, Pieſte, à Sirene ibi ſepulta dicta. Plin. hiſt. nat. lib. 3. cap. 7. Strabo de ſitu Orb. lib. 8. Solin cap. 8. Lucanię adiacẽs ſecundum Feſtum; Altera, nam eo loco eſt, vbi ab Vliſſe ſpreta in profundũ ſe abiecit; & vide Ariſtotelem de mirabilibus auſcultationibus. Vtcumq; tamen ſit, Aeneę conſobrina fuit. Et in Sardinia etiã fuit de quo per Nicolaum Leonicum de var. hiſt. lib. 1. cap. 1.

10 Sed quomodo ſine proditionis ſuſpitione Italiam venire potuerit, ambigitur. Ideo aliqui tunc in portu fuiſſe, alij à Priamo miſſum fatentur, ex Dioniſio Alicar. lib. 1. & Ludou. Viuis commentarijs in Diuum Auguſtin. de ciuitate Dei lib. 18. cap. 19. Aliqui uerò cum Antenore, patriam prodidiſſe exiſtimant; idq; conſultè factum, ut Dares Phrygius de excidio Troiæ ſcribit. Nam ut Seneca de Beneficijs lib. 6. cap. 36. inquit, quis pium dicet Aeneam, ſi Patriam capi voluerit, ut captiuitate patrem eriperet? Virg. 1. Aeneid.

> Antenor potuit medijs elapſus Achiuis.

Et iterum in eodem lib.

> Se quoq; Principibus permixtum agnoſcit Achiuis.

Et lib. 2.

Vadimus immixti Danais: haud numine nostro
&lib o 6.

Descendo, ac ducente Deo, flãmas inter & hostes,
Expedior————

11 Quo fit, si verum esset, ut obscurũ genus hoc esset; quia licet aliàs, Nobiles non debeant furca suspendi, secundum glo. in l. 3. §. pœna militum. ff. de re milit. Tiraquel. in tractat. de Nobil. cap. 20. & in tractat. de pœnis Causa 47. Tamẽ ob crimẽ proditionis, nobilitatẽ amittũt. Bal. in c. cùm quidã de iure iura. Marsilius Sing. 15. ita etiam propter furtum, Luc. de Penna in l. 1. nu. 14. & sequent. C. de desert. & occultat. lib. 12. est Regni cap. quod Carolus Dei gratia sub rub. de furt. per Ill. in const. Prosequẽtes, & in const. terminũ 12 vitæ. Doct. in dict. Regni cap. volentes pro furto Nobiles capitali pœna teneri, & cogita in hoc per l. hac leg. §. 1. ff. ad l. Iul. pecul quæ de illo clarissimo, & l. 1. §. 1. ff. de effract. quę de Equite Romano loquuntur.

Sed ab hac calumnia defenditur Aeneas, cùm strenuè pugnasset; atque per Seruium in dictis carminibus defenditur: Nam cùm fato profugus esset, 13 ergo à crimine desertæ patrię liberatur; ita Commentarij in primum Aeneidos, & Ludouicus in d. cap. 19. & alter Ludouicus Ariostus.

Horatius primo carmin. secul.

Cui per ardentes, sine fraude Troiam
Castus Aeneas, patriæ superstes
Liberum muniuit, iter daturus.

& sequuntur Cõmentarij. Bonus ab Homero, & Virg. 2. Aeneid. appellatur

Quos bonus Aeneas——

Satisq; Aenee pietas, erga Patrem suum Anchisen commendatur, cùm hu 14 meris extra portam sisteret, & postea in Siciliam peruexit incolumem; Cęlius Rod. antiq. lect. lib. 2. cap. 17. & lib. 19. cap. 23. Seneca de Benefic. lib. 3. cap. 37. Siquem impium, qui patrem verberauit Aeneam docemus.

Virg. 2. Aeneid.

Ergo age chare Pater ceruici imponere nostræ
Ipse subibo humeris, nec me labor iste grauabit.

& libro 6. Aeneidos Virginem alloquitur

Vnum oro, quando hìc Inferni Ianua regis
Dicitur, & tenebrosa palus Acheronte refuso
Ire ad conspectum chari genitoris, & ora
Contingat, doceas iter, & sacra ostia pandas.
Illum ego per flammas, & mille sequentia tela
Eripui his humeris, medioq; ex hoste recepi,
Ille meum comitatus iter; maria omnia mecum.

15 Mortuus est denique Anchises in Sicilia, & Drepani sepultus (hodie Trapàno vulgo dicitur) Cęlius Rod. antiq. lect. lib. 17. cap. 20. Ludouicus cap. 19. Ariost. cant. 43. Virg. 3. Aened.

Hinc Drepani portus, & illętabilis hora
Accipit; hìc pelagi tot tempestatibus actus

Heu

Heu genitorem omnis curę, casusq; leuamen
Amitto Anchisen------

Et etiam in Laconica sepultus, Pausanias lib. 6. ac nonnulli Italiam vidisse ferunt, ut Strabo de sit. Orb. lib. 5. & alij. Et pręter epulum in ingressu. & ludos pollicetur, & ad tumulum vadit, floresq; spargit, ac Anchisen Italiam non vidisse volunt Virg. lib. 5. Aeneidos.

-----Post epulum
Purpureosq; iacit flores, ac talia fatur;
Salue sancte Parens, iterum saluete recepti
Ne quidquã cineres, animæq; vmbræq; paternæ,
Non licuit fines Italos, fataliaq; arua,
Nec tecũ Ausonium (quicũq; est) quęrere Tibrim.

Et si metaphoricè, Italiam venisse videatur, ut Seruius in primo Aeneidos. Sed licèt superius, potius ad facti cõtingentiam transcripta, vera esse videantur: tamen si coniectari licet, verisimile hanc condidisse ciuitatem nõ est: Nam Aeneas sex post Troiæ captiuitatem, annos vixit, & partim errando, partim regnando, annos durauit quinque, secundum Ioannem Annium de vtriusq; Italię chronographia fol. 261. Immo Virgil. lib. 1. Aeneid. tres annos regnasse Italiæ voluit.

Tertia dum Latio regnantem viderit æstas,
Ternaq; transierint Rutulis hyberna subactis.

eoq; maximè cum ingenti saxo à Diomede percussus fuerit. Commentarij in Diuum August. de ciuit. Dei lib. 14. cap. 16. & in Horatiũ lib. 1. carm. ode 15. & Sermon. lib. 1. satyra 5. ex quo facilius Diomedem ab Æ nea necatum fuisse dignosci potest. Aristoteles de mirabil. auscultat. Virg. Aeneid. lib. 2. Commentarij in Diuum August. d. cap. 14. & per Seru. d. lib. 2. & cęteri lib. 11. licèt alij, ab Illiricis peremptum ibidem asseuerent. Et ab Epiro in Calabriam venit; illiusq; aduentu Diomedes territus, nauigauit Scillam, & Caribdim, atq; magnam Siciliæ partem circuit. Ouidius Metam. lib. 15.

Et Diomedeos Æneas fugeret enses.

Seruius lib. 3. & lib. 12. & aliqua per Lutium Scoppam collect. lib. cap. 24. Fertur etiam Turnum in Latio interfecisse, vltra alios scribit Cęlius Rodo. antiq. lect. lib. 7. cap. 7. licèt sint qui cõtrarium substineant. Diem clausit in Italia, in Laurento. Idq; etiam varium est, secundum Commentarios in 4. Aeneid. & Solin. d. cap. 8. & Diuum August. cap. 19. Nam cùm Rutuli Mezẽtio Hetruscorum Regi, belli socio. Aeneę, qui Latio in Regno successit, bellum intulissent, nec procul à Lauinio (namq; primitias eiusdem Regis Mezentij, Marti obtulit. Virg. 2. Aeneid.

-----Hæc sunt spolia de Rege superbo)

& vtrinq; plurimis cęsis, ac cùm in ambiguo victoria foret: nisi quòd nox sola pugnam dirimeret, tunc Aeneę corpus euanuit; & secundum Diuum Augustinum in d. cap. 19. Deum sibi fecerunt Latini, cùm in Deos translatum existimarent, & Indigetem appellant. Alij in Numico amne, vbi fuit prelium

prelium,summersum crediderunt,uel cùm supra Numicum flumen sacrificaret,lapsus est.Seruius 4. Aeneidos

Sed cadit ante diem media arena------

Et libro primo. in illud

At puer Ascanius cui nunc cognomen Iulo

Et Virg. libro 7.

-------Hæc fontis stagna Numici

ut per Eritraeum verbo Numici :& alibi sępius. Et Catullus

Illic sanctus eris, cùm te veneranda Numici,
Vnda deum cœli miserit indigetem.

Et Maphęus Vegius in fine. Et Liu.lib.1. Diuus August.d. cap.19. Oui. Metam.lib.14.Eiq; templum Latini,hac inscriptione adiecta, construxerunt. Dionis.lib.1.

PRÆDITVM PATRIS DIVI TERRESTRIS QVI FLVVII NVMICI GVBERNAT.

Ergo non potuit tam breui tempore,in Italia,& in hunc sinum.tempestate delatus cùm fugeret,ciuitates condere. Sed alibi ut scribit Pausanias lib.6 & in Thracia ciuitatem fundauit. Seruius libro 12. Nec ciuitatem istam Romanis omni ęuo cognitam,si Troiani, cum quibus coniunctionem habebant fundatores essent; prætermisissent.Deniq, expressim Ouidij authoritas lib. 12.metam.obstat,qui Aeneam post Troiam euersam,per hęc maria transeuntem,Parthenopem, non modò conditam: sed & muris circundatam vidisse, his carminibus fatetur.

Has vbi præterij,& Parthenopeia dextra
Mœnia deseruit,leua de parte Canori.

Et tamen Neapodani opinio defendi potest. Nam Troianorum Insignia Leo fuit, quo potissimum Hector vsus fuit. Virg. lib. primo Aeneidos.

------Aeneia puppis
Prima tenet rostro Phrygios subuecta leones.

Vt per Tiraquellum de Nobilit. cap. 6. & Cassaneum in Cath. de gloria mundi prima par.concl. 56 Quæ incolumia, & perennia remansere:nam si patriam prodijsset, deleta, ac adempta forent.l. eorum vbi Alber. ff. de pœn.Tiraquellus de pœnis causa 31.num.21.ex multis probat,& pro hoc vide l. quisquis §. 1. C. ad l. Iul. Maiest. & supra num. 11. Quo factum est, ut Leo in Italia,Nobilibus ad ea Insignia peculiaris fuerit; eoq; quasi cunctę antiquissimę omnium Sedilium Familiæ (inter quas nostra est) ac aliæ etiam extra nonnullæ, diuersimodè vtuntur. Nec necesse erat ut alij, hac obseruatione,quam à nobis habuerunt, sese insignirent. Legi etiam gręcam Inscriptionem annis præteritis, nunc uerò penè labe factatam vidimus, de Ilio in hunc modum commemorantem.

Λ. ΚΡΕΠΕΡΕΙΟΥ
ΠΡΟΚΛΟΥ
ΥΠΑΤΟΥ ΑΝΘΥ
ΠΑΤΟΥ ΤΩΝ ΙΛΙΩΝ
ΕΥΕΡΓΕΙΗΙ

ΑΡΤΕΜΙΣΙΟΙ ΦΡΗΤΟΡΕΣ
ΑΜΟΙΒΗΣ ΧΑΡΙΝ.

quæ dicit

L. CREPEREI
PROCLI
CONSVLIS PROCON-
SVLIS ILIENSIVM
BENEFICENTIAE

ARTEMISIENSES TRIBVLES
RETRIBVTIONIS GRATIAM.

Fuit autem Artemisium (Stephano teste) vrbs Oenotriæ Regionis Italiæ, Itidem & vrbs Euboiæ, licèt Plutarchus in Themistocle littus tantùm fuisse dicat. Concomitatur Philostratus Philostrati Lemnij Philosophi (qui Seueri principis tempore, Romæ floruit) filius siue nepos. Hic Athenis docuit, & inter cætera, iconas, quas Neapoli vidisse fatetur, descripsit. Is dum extra mœnia diuerteret: In suburbio, inquit, ad mare vergente, in quo porticus quędam ad Fauonium ventum exędificata erat, quatuor, uel quinque tectis Tyrrhenum respiciens mare: fulgurabant autem, & lapidibus quouſq; delitiæ commendant, maximè uerò picturis florebat ipsi appensis tabellis, quas (ut mihi videtur non sine maximo labore quispiam collegerat. Plurimorum enim pictorum in ipsis indicabatur sapientia. Hęc ipse. Qui locus, an qui hodie vulgo Cappella è regione sedilis Portus dicitur, an alter fuerit, alibi dicetur: Inter quas primo videbatur Ilium ardens, & Scamander fluuius, sublimis quidem hæc ciuitas: & hæc illi mœnia, eratq; campus magnus qui Asiam aduersus Europam oppositam capiat, ut ex Stephani Nigri traductione ibidem legitur.

SVMMARIVM CAP. IV.

1 Romæ nomen apud veteres ignotum fuit.
2 Angeronam silentij Deam cur Romani colebant.
3 Valerius Soranus Tribunus plebis quam ob causam in crucem leuatus fuit.
4 Decuriones num durante officio torqueri possint.
5 Princeps quando consulendus est.
6 Secreta hostibus nuntians qua pœna plectatur.

Aulæ

SED poſtquam Romulus Æneæ in Imperio ſucceſſit, Neapoli vnquam non fuit potitus. At quia ipſummet Aeneam, Romam, aliaſque in Italia vrbes condidiſſe nonnulli ſentiunt, non incongruè viſum eſt ratione aſſumpti muneris, de Romæ etiam Nomine, & Conditoribus (de quibus præcipuè apud hiſtoricos latè diſſenſum eſt) ac de morum Magiſtratuumue vtriuſque vrbis ſympathia, & ſimilitudine, ſcribere. Nomen igitur ipſius: & Tutelaris Dei, à quibus deriuatur, ignotum fuit, ne detecto quicquam machinarentur. Ideò Angerona ſilentij Dea colebatur, ne liceret illud palàm afferre, quod ad ſalutem Reipublicæ veteres ore obſignato, intra pectoris archana contineri

[margin: 1, 2]

voluere. Plin. natur. hist. lib. 3. cap. 1. Caius Sempronius de diuisione Italiæ. Macrob Saturn. lib. 1. cap. 10. Solinus Polyhist. cap. 1. Valer. Max. lib. 1. cap. 14. Seruius in fine lib. 1. Georg. & lib. 1. Aeneid. in carmine

Romanos rerum dominos, Gentemq; togatam.

Alex ab Alex. Genialium dierum lib. 4. cap. 26. Ludouicus Viues in diuum Augustinum de Ciuitate Dei lib. 18. cap. 5. Ioannes Camertes com. in Solinum in di. cap. 1. Tiraquellus in d. Alex. ab Alex. proximè allegatum, & habetur in adagio quod incipit. Nil est ab omni parte beatum fol. 1134. Nicolaus Erythraeus in Virg. verbo Roma. & ante hos Ouidius Fastorum lib. 4. cecinit

Sanctaq; Bubasti, varijsq; coloribus apis,
Quiq; premit vocem, digitoq; silentia suadet.

3 Valerius Soranus Tribunus Plebis, quòd cõtra interdictum eloqui ausus esset, in crucem leuatus fuit, ut per Plin. Seru. & alios, mox commemoratos authores liquet: Nec ei opem tulit, quòd Decuriones, sicut cæteri Magistratus, durante officio minimè conueniri possunt, neque torqueri l. nec magistratus ff. de iniurijs l. pars literarum ff. de iudi. l. 2. ff. de in ius vo. l. omnes iudices C. de decur. lib. 10. Dec. in cons. 531. Fel. in c. legebatur, de maior. & obedien. Paris de Puteo in tract. de sindi. in verbo Compositio durante officio. Grammaticus decisio. 15. 40. Tiraq. de pœnis causa 58. num. 4. & 6. Nec princeps consuli potuit, ut hoc casu iure faciendum erat l. 2. §. 1. ff. de bon. damn. l. Diui fratres §. 1. l. mores §. sed n. ff. de pœnis. l. 2. § 1. ff. de quæst. prout aliàs fieri assolet l. ad bestias ff. de pœn. l. 2. de offic. Procur. Cæs. Dec. in C. 1. lect. 1. de consti. & in l. fin. vbi alij, C. de pact. Pœna crucis patibuli, num eadem cũ furcarum suspendio fuerit, scribit Couarru. lib. 4. variarum resolu. cap. 5. De alijs de facto pœnis, quas per plebis seditionem, ipsius Tribuni, ac de iure etiam Decuriones tum Romæ, tum hic passi sunt lib. 2. dicemus.

6 Quo fit, ut secreta Regis hostibus nuntiantes, læsæ maiestatis crimen cõmittant l. omne delictum §. exploratores ff. de re militari. Iser. in cap. 1. verbo Reuelãtes, quibus modis feudũ amittitur. & Vale. Max. ubi supra. Et

7 nõ immeritò Rotas siue aulas S. R. C. uel cuiuscũq; Tribunalis, in quibus Magistratus causas audiũt, & cognoscũt Secretariũ appellare possumus l. si. C. vbi Senatus, uel clariss. l. f. C. de offic. diuer. iud. l. 1. C. de prox. sacro. Scrin. lib. 10. Et indicantibus causarũ iuditia, votorũq; arcana pandentibus, pro palantibusq; pœnæ per Regias sanctiones, & magnæ Curiæ Vicariæ Ritus, necnõ & per ll. impositæ sunt, quas commentarij in 3. Ritum dictæ mag. Cur. Vic. coaceruant. Nec ab re esse videtur, ut septem Regni officia in

8 hunc modum, ac pro infrascriptis causis diuisa videantur: Nam duo terrestri, naualiq; militiæ præfecti Magnus Comestabilis, & Maris Admiratus, duo alij ad Iustitiæ causas, Logotheta, & Prothonotarius vnus: & Magnus Iustitiarius alter, cæteri duo Regis patrimonio inseruiunt (& in quibus casibus palàm est, ut per Frecciam meum auunculum lib. primo de subfeu. tit. de offic. Magni Camer.) magnus scilicet Camerarius, & Magnus

Sene-

Senescallus: Ad secreta verò denique vnus tantùm ascitus est, qui Magnus Cancellarius appellatur, quod archana intra pectora seruari indicat. Silentium apud veteres in auspicijs dicebatur, quod omni vitio careret, Cic. lib. 2. de Diuin. Latissimè de his & similibus Dominicus Nanus in Polyan-
9 thea verb. taciturnitas scripsit. Libenter equidē à nominis quæstione absti nere possumus, quæ pertinacibus relinqui assolet per ea quæ in l. 2. §. fi. C. de constitut. pecun. leguntur, ut præfatus Soranus, qui digito noluit compescere labellum, expertus est: Curiosus alias in hoc cumulare, nouasq; indagare opiniones poterit: Nam Valentiam scio etiā fuisse appellatam. Hoc expedito articulo ad Romæ Conditores deueniamus.

10 Romam qui cōdiderint, quiue ampliauerint. instaurauerintq́, certi quid statui, tradi, constituiq́; ob longum temporis spatium, nequaquam potest,
11 Ideò non omnium quæ à maioribus nostris dicta sunt ratio reddi potest l. non omnium ff. de ll. non quod sancitum est, ratione careat, nam tunc irridendum esset l. Sed an vltro §. 1 ff. de negot. gest. at quia expressum nō est, nobisq́, ob vetustatem ignotum. Enimuerò nō de Empiricis facti sectatoribus, neque de Oratoribus: sed de rationalibus Iurisconsultis ea loquitur lex, quam opinionem ibidem Zasius sequi videtur, & hoc in libro plenius dicetur. Quod, nos, qui nostras in medium afferre sentētias, iudiciūq; impartiri conamur excusat, ut Virg. Sophocl. & Oui. authoritates monēt. Virg. 3. Aen.

Tantùm æui longinqua valet mutare vetustas.

Sophocles in Aiace

Omnia longum, & irremeabile tempus
Producit in lucem occulta: & manifesta occultat.

Ouidius Metham. lib. 15.

Tempus edax rerum, tuq; inuidiosa vetustas
Omnia destruitis, vitiataq; dentibus æui
Paulatim lenta consumitis omnia morte.

Et Tiraq. in tract. de præscr. vide Cato in originibus conditarum vrbium dissensio inuenitur, adeò ut ne vrbis quidem Romæ origo diligenter possit agnosci, quem Honoratus Seruius in Virgilium 7. Aen. in carmine

Nec Prænestinæ fundator defuit Vrbis.

de Romę Conditoribus his verbis assequi videtur Si igitur tantę Ciuitatis certa ratio non apparet, non mirum si in aliarum opinione dubitatur; vnde nec historicos, nec commentatores variè dicentes, imperitiæ condemnare debemus: nam antiquitas creauit errorem, & plerique fundant, plerique augent: & ad se transferunt nomina. Quorsum referri potest & illud Sal. in primo. Vrbem Romam, sicuti ego accepi, condidere atq; habuere in initio Troiani, & cum his Aborigenes. Verbum enim Accepi, ob varias opiniones incertitudinem notare. Virgil. 7. Aeneid. in carmine

Accipimus-----Vbi Seruius, & nouissimè Io. A. Meyen. fatetur argum. tex. in l. aliud est capere §. accipere ff. de verb. sign. Conueniens etiā visum fuit, nonnullos ex dictis magis insignes recensere, & ante omnes de

Satur-

12 Saturno subnectam: Nam cùm Iuppiter Saturni filius, Babiloniæ Rex electus fuisset, suum omni cura, solertia, ingentique studio augere imperium nixus fuit: sed cùm Saturnum, siue Sabatium Pontificem Maximum Regemq; in Armenia commorantem, uel alium Saturnum secundum Seruium, impedimento esse cerneret, ipsum uecandum fore censuit: quod tātum timorem in Saturnum incussit, ut illicò apud Gabios se contulerit, ibiq; longo temporis spatio latitaxit. Iuppiter denique senio confectus Nino filio, ne ab incœptis ab se in Saturnum insidijs desisteret præcepit. Saturnus maiori metu affectus, Romæ Campaniam, in qua à Iano patre

13 excipitur, petijt, ac cùm in ea latitasset, Latium dictum, non ut Varro voluit quem optimè Frater Leander Albertus diligētissimus, & doctissimus author in Latij descriptione confutat, in cuius rei fidem, nonnulla adducemus, & primò obuiam venit, Virg. 8. Aeneidos

Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis,
Is genus indocile, ac dispersum montibus altum
Composuit, legesq; dedit, Latiumq; vocari
Maluit, his quoniam latuisset tutus in oris.

Ouidius lib. 1. Fast.

Hac ego Saturnum memini tellure receptum
Cœlitibus Regnis á Ioue pulsus erat:
Inde diu genti mansit Saturnia nomen;
Dicta fuit Latium terra latente Deo.

Quòd ad personam Latium referatur contra Varronem etiam l. Fulcinus §. quid sit autem latitare, & §. latitare ff. quibus ex caus. imposs. eat l. 1 ff. de receptato. l. 4. ff. de reb. aut. iud possid. l. satisq; ff. de in ius vocan. l. 3. ff. de iudi. & C. de his qui latrones, uel alijs crim. reos occultauerint, & eo. tit. l. 2. l. fi. C. de require. reis l. fi. §. quod si C. de his qui ad eccles. confuge. l. 3. C. de naufrag. lib. 11. pragmatica 1. tit. de nummularijs astipu-

14 lantur. Postea plura oppida in Latio fuisse inter cætera Saturnia, ubi nunc Roma est, apud Berosum Caldæum lib. 5. Plin. nat. hist. lib. 3. cap. 5. & Soli. legitur. Præterea Virg. & Ouid. carmina fundationem arguunt. Virg. 8. Aeneidos

Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit vrbem
Ianiculumq; huic, illi fuerat Saturnia nomen

Et Georg. libro 2.

Salue magna parens frugum Saturnia tellus.

Ouidius Fastorum lib. 6.

Si genus Saturnum prima parentum
Feci Saturni, sors ego prima fui.
A patre dicta meo quondam Saturnia Roma,
Iunctaq; Tarpeio sunt mea templa Ioui.

15 Inde numismata in eius memoria cussa fuere. Ouid. d. 6. lib. Fastorum.

At bona posteritas puppim formauit in ære

Hospitis

Hoſpitis aduentu teſtificata Deo.

Quòd Ouidius puppim formauit in ære Macrobius Saturn.lib. 1. cap. 7. ſatis pulchrè in hunc aduertit modum. Cùm primis quoque æra ſignaret, ut quoniã ille naui fuerat auectus, ex vna quidem parte ſui capitis effigies, ex altera uerò nauis exprimeretur, quo Saturni memoriam in poſteros propagaret. Æs ita fuiſſe ſignatum, hodieq; intelligeretur in aleæ luſu, cùm pueri denarios in ſublime iactãtes, capita aut nauim luſu teſte vetuſtatis exclamant. Illud etiam non prætermittam quòd Saturni Comites in eius honorem ædem condiderunt, ac in ea ærarium dictum, & factum, autho-

16 re Valerio Publicola quo Saturno primùm tabula, & imagine ſignatum fuiſſe nummum fertur, licet alij Ianum, vel alios, de quibus infra cap. 9. dicemus, atq; in tuto ſtare cùm nullum furtum eo in loco perpetratum legitur, vel alijs ex cauſis ſecundum Plutarchum, ac inductũ fuit pecuniam

17 in Deorum templis ſeruari, ut per Plautum, & cùm controuerſia erat, apud iſtas ædes ſacras deponi, ut iure probabitur. Seruius. lib. 2. Georgic. in carmine

Inſanumq; forum, aut populi tabularia vidit.

Macrob. Saturnal. lib. 1. ca. 8. Plautus in Aulularia Part. ca. 11. Plutarchus in Publicolam, & in problem. 41. Solinus polyſt. 2. & ibi Io. Camertes Iuſtinus lib. 45. Feſtus & Apollogius, Io. Bartholomæus Mirlianus Itropo. lib. 2. cap. 4. Alexan. ab Alex. vbi Tiraquell. genial. dierum lib. .. ca. 2. l. acceptam C. de vſur. cum alijs adductis per Tiraquel. de retract. §. 4.

18 glo. 7. & apud eandem Saturni ædem ſanctius ærarium fuit, in quo illud congeſtum erat, quod ad ultimos caſus tantum promi liceret, vbi aurum

19 vigeſimarium collectũ ex ijs, qui manumitterentur vigeſima, ac etiam ex nonnullis predis cõgeſtis à Cæſare bello Punico violatis. Cic. ad Atticum lib. 7. epiſt. 12. & 26. & in C. Verrẽ. Cæſar de bello ciuili lib. 1 Liu. lib. 7. & lib. 27. Lucius Flores lib. 4. Lucanus lib. 3. Budęus in l. 1. ff. de iuſt. & iur. Alexan. ab Alex. vbi Tiraquel. genial, dierum lib. 2. cap. 2. & optimè Paulus Mancitius in additamẽto ad Ambroſiũ in verbo ærariũ, hoc vigeſi-

20 marium, ab alij s Cimeliarchum Alexan. ab Alex. ibidem appellatum refert, nã Cimeliarchion locus eſt in quo res pretioſę reponuntur l. fi. C. de beni. auto. iud. poſſid. Iuſtinianus archium in §. ſi uerò etiam in aut. qui bus modis natur. effic. legit appellat. Cimeliarchus eſt theſaurarius l. litibus C. de agric. & cenſ. lib. 11. licet legant etiam cimeliarchon. De quibus per Budæum in l. aut facta §. quicunq; ff. de pœn. Celius Rodoginus antiquit. lect. lib. 4. cap. 9. Alex. ab Alex. vbi Tiraquel. genial. dier. lib. 2. cap. 2. Scribit Ioannes Villanus Chroniſta Neapolitanus cap. 42. Con-

21 ſtantinum Imperatorem in eadẽ Ciuitate inſtituiſſe Cæmonarcham hoc eſt cærimoniarum principem, licet corruptè ſcripſerit: cærimonarcham enim dicere debebat: prout in alijs Græcis Eccleſijs ſeruatur. Nam in ijs non omnes dignitatis gradus ſunt. Hodie in Archiepiſcopatu præter amplos opulentoſq; cenſus non oĩa hęc habet in d. l. litibus cùm de Cimeliarcho mentio, ſiue Cimeliarcha fit. Luc. de Penn. dicit depoſitum apud

Sacri-

22 Sacristam fieri. Audiuimus antiquitus in hac Ciuitate Neapolis obseruatum fuisse. Non absimile in eadem ciuitate nunc videmus, nam Argenta-
23 rij, Nummularij, Mensarij, Mensularij, qui Tabernas, hoc est Mensas in foro habebant l. 4. & l. argentarij ff. de eden. l. ventri §. in bonis ff. de ben. aut. iud. po ss. l. emptor. §. Lutius. ff. de pact. l. qui tabernam ff. de cont. empt. l. si hominem §. quoties, vbi Budæus ff. de pos. Io. Bolognettus in l. 1. in præfationibus C. de edend. hinc argentaria societas l. cum duobus §. fin. ff. pro soc. qui & alia habuerũt nomina, de quibus per Pardulphum Preteium in verbo Argentarij, ipsi & cãpsores, siue bancherij: qui mensu larias mensas, hoc est bancha exercent, appellantur, ut declarat pragm. 1.
24 Caroli V. sub tit. de nummularijs, & pragm. 3. §. item statuimus titul. de offic. quæst. general. Auspicatiora aliqua hodiè sub nomine piorũ locorũ, Regi visa sunt; verissima, ac sacrosancta Christi Saluatoris nostri religione
25 non gentilium superstitione facta: Regni Neapolitani Ærarium antiquitus, & expresim sub Carolo I. in Castro Saluatoris fuit. Idem Carolus in suis Capitulis in cap. incipiente, Pridem tibi, his verbis asseruit: quicquid autem pro prædicta pœna acquiri contigerit, fisco nostro ad Cameram nostram Castri Saluatoris ad mare de Neapoli mittere debeas nostris Thesaurarijs assignandum. Legimus in 4. lectione S. Athanasij, vbi nunc Oui Castrum est Saluatoris insulam fuisse dictum, Megaris à Plin. lib. 3. nat. hist. cap. 6. Megalia à Statio Silu. lib. 2. & Arx Luculliana à Iouiano Pontano lib. 6. de bello Neapolit. in fine appellatur, de quo separatim, & fu-
26 sius infra dicetur, & in Castro nouo ibi, Archa tribus clauibus seclusa per regias ordinationes tutius custodiebatur, hodie ad locum quẽ vulgo The-
27 saurariam appellant redijt, & Federicus Imperator scrinij trium clauium author fuit, quod in re nõ admodũ absimili sanxit: & hoc in constit. Regni quæ incipit, cum iuxta in tit. de salario, Baiulorum, iud. & not. cur. ha-
28 betur. Neapolis uerò pro ærario siue Archa, vnum ex ijs habet, quod Ban
29 chum vulgo appellamus: Regni vniuersitates Archam cõmunem ad Reipublicæ instar l. 1. §. quibus ff. quod cuiusque vniuers., & nouissimè duabus recludi clauibus, quarum altera penes Sindicum, altera penes tertium ab vniuersitate deputandum esse debere per Regiam pragmatic. 5. §. 1. tit. de administ. ciuit. statutum est, & prædictorum ratio, non solum pro maiori securitate, sed etiam pro faciliori commoditate, & ne administratores, & alij priuatim vtantur. Pecuniæ publicæ fœneratio prohibita l. 2. C. de his quæ ex publ. coll. neue questio de lucro foret. Ripa in tractatu de pest. de remedio ad conseruandam Vbertatem num. 15 & 16.

SVMMARIVM CAP. V.

1 Monetæ templum Romæ Deæ Iunonis, & cur ita dicta fuit.
2 Camillum eiusdem authorem fuisse creditur.
3 Monetarij qui apud Iustinianum dicantur.
4 Materiæ puritas in cudenda pecunia requiritur.

Ponde-

HACTENVS de Romæ nominibus, & fundatoribus, & quemadmodum Aerarium, ac nonnulla alia à gentilibus suis Idolis, quod bonum, faustū, felix fortunatumq; esset, à nostratibus uerò multo felicius, & longè tutius omnipotenti, veroq; Deo dicata fuisse, superiori capite, licèt non scitè, neque eleganter locuti fuimus. Ne aūt adeò longa esset oratio ut legentē fastidio afficeret, vnde huc digressa erat, spatio interiecto, eodē redeat, simili ac pari animi gratulatione. Moneta Romæ in templo deæ Iunonis, & in ciuitate Neapolis in Castro diui Georgij cudebatur. Ideò non erit inutile aliqua ut meam feram sententiam, de vtriusque nominibus, artificibus monetę, iustitia, magistratibus, eorumq; authoritate & officio, ponderibus, mensurisq; hic, & sequentibus capitibus subnectere, etsi alibi scribere oportunius fuisse sciam.

1 Principiū igitur quasi pro eius exordio sit, quòd tēplū Romæ Deæ Iunonis Monetæ fuit, à monēdo dictæ; nā post exactos Reges, clademq; à Gallis factā, auditā fuisse vocē monentē, ut sue plena sacrū Iunoni, & procuratio fieret, fertur; & ēt quia nos, signi impreßione, uel authoris, uel precij monet: Vel eo dicta, quód cū Rom. ob Tarētinum bellū, maxima im-

mineret pecuniæ necessitas, ac Iunonē orassent; votiq; cōpotes facti fuerint, monetā in eius fano cudendā decreuerunt Hæc, & alia scripta sunt à Cic. lib. 2. de diu. Liuio lib. 7. Mac Sat. lib. 1. ca. 12. Solino. vbi Ioan. Cam. ca. 2 Alexan. ab Alex. & in eū Tiraq. genial. dier. lib. 6. ca. 4. Suid. in verb. Moneta. Cassiodoro var. Greg. Gir. de deis gent. Synt. de Iunone. Ioan Barthol. Mirl. antiquæ Romæ topograp. lib. 2. ca. 4. Renato Chop. de doman. Fran. lib. 2. tit. de sing. gener. cas. Reg. nu. 16. & Ouid. Fast. lib. 1. cecinit.

Candida te niueo posuit lux proxima templo
Quæ fert sublimes alta moneta gradus.

2 Camillūq; authorē fuisse oēs affirmant, & Ouid. ante eos Fasto. lib. 6.

Arce quoque ex summa Iunoni templa Monetæ
Ex voto memorant facta Camille tuo.

3 Monetarij sunt qui Principis iussu monetam cudunt, hoc est monetæ artifices l. sacrilegij §. 2. ff ad l. Iul. pecul. l. nequis C. de dignita. lib. 11. l. 1. vbi Lucas de Penna, Iacobus Cuiacius & alij de murilegul. lib. 11. Corasius miscellan. lib. 3. cap. 13. & in l. 2. § constituti ff. de orig. iur. Pardulphus Prateius in verbo Monetarij, licèt Alciatus in dicta l. 1. aliter sentiat; qui & viles homines fuere. In qua cudenda, tribus potissimum qualitatibus intendendum erat.

4 Materiæ puritati, l. si id quod aurum ff. de verb. oblig. l. eleganter §. qui reprobos ff. de pignorat. act. l. quid tamen, & l. in venditionibus ff. de contrah. empt. l. aut facta §. pen. ff. de pœnis l. quicumq; nummos ff. ad l. Cornel. de fals. glos. in l. 2. C. eo tit. Iser. in titulo Quæ sint regal. verb. vectigalia nu. 20. Ioan. Igneus in l. necessarios §. non aliàs num. 98. ff. ad

5 Senatus Consul. Silan. Ponderis æquitati l. 1. l. vniuersos C. de veter. numism. potest. lib. 11. l. quoties C. de ponderato. lib. 10. cap. quanta

6 de iure iura. cap. ut mensura de empt. & vendition. Et denique nūmi formæ, ita ut imago domini regnantis, literis alijsq; signis impressis, videatur. l. quintus §. si autem ff. de auro & argen. lega. l. 1. ff. de contrah. empt. l. sacrilegij. §. 2 ff ad l. Iul. pecul. l. fi. C. de veter. numism. potest. lib. 11. Iser. in constit. Regni, Adulterinam. Quin etiam l. 12. tabularum iussum erat AES, ARGENTVM, AVRVM PVBLICE SIGNANTO. Sed quando primùm factum hoc eodem lib. dilucidabimus. Quæ tria dicta probant l. 1. C. de veter. numism. Potest. & Lucas de Pen. in eadē rubr. nu. 3. Iser. vbi supra & Couarruuias in veterū collat. numismat. cap. 7. & 8., Multaq; signa præter ista Iacobus Cuiacius qui & alios refert descripsit in l. 2. C. de ponderat. & auri illat. libro 11. Prædictorumque ratio in Regis & populorum damno fundata est, & istam & alias Ioann.

7 Igneus in dicto §. non alias, affert. Vt ergo hæc in vsu perennia essent, Triūuiri monetales æris argenti, auriq; flatores facti sunt. Huius rei testes sunt antiquissima numismata, & primū illud M. Saluij his notis inscriptū A, A, A, F, F, Quorū diligētia præcipua fuit in numis. auro, argentoq; fabricādis, l. 2. §. constituti ff. de orig. iur. Cicero epist. ad Trebat. lib. 7. Lucius Fenestella de magistratibus capite 24. Pomponius Lætus de Ro. magist.

mag.titul. de Prætor.& decemuir.&c. Alexand. ab Alex. vbi Tiraquellus lib. 3.cap. 16. Zaſius, Hieronymus Cagno. in dicto §. conſtituti num. 75. ibique Coraſius, & cæteri, Iacobus Cuiacius obſeruationum libro 3. cap. 32. Renatus Choppinus de domanio Franciæ lib. 2. tit. 7. num. 16. qui Galliæ monetalibus operarijs hos comparauit. Verumenimuero triumuiros monetales magiſtratũ gerere Pomponius per ea quæ præcedunt, & ſubſequuntur apertè oſtendit. At ſi pro monetalibus operarijs, monetarios de quibus ſupra num. 3. ſenſerit, viles homines eſſe videntur, & ab illis diſtincti ſecundum Coraſiũ in d. §. conſtituti. Quapropter errare videretur. At id obiter dictũ velimus, etſi Cagnoli declaratio, quam à Sipontino Antiſtite habuit, Renatum excuſat. Fuit & Igoſtates, ſeu verius Zygoſtates, regijs ponderibus pręfectus, qui ponderum, & ſtaterarũ rationem callebat. Is libripens etiam dicitur. Et præcipuè nummorum; auriq; probitatis iudex ſecundum aliquos erat, uel non abſimilis ſecundum Alciatum, illi qui ab antiquis nunc Curio, nunc Magiſter curiæ appellatur; qui nummos ſua in curia exiſtentibus, erogabat, ſingulæq; Ciuitates eum habebant: quorum fidem perhibent l. munerum §. legati quoque ff. de muner. & hono. l. Aquilius ff. de donat. l. item quæritur §. ſi quis mẽſuras ff. locat. l. pen. ff. ad l. Corn. de falſ. præſertim in l. fi. de põderat. & aur. illat. vbi Lucas de Pen. in principio, & Alcia. lib. 10. Budæus in l. aut facta §. quicunque ff. de pen. Alciatus in l. in quartã nume. 45. ff. ad l. falc. & in l. 2. num. 7. vbi Paulus de Caſtro in eadem l. in §. mutuidatio ff. ſi certum petatur [illegible] in l. 2. §. fi. numero 28. ff. de verbo oblig. Renatus Choppinus de domanio Franciæ lib. 3. titul. 22. num. 24. Dũ hæc ederentur ad noſtras peruenit manus opus Guidi Pancioroli Coment: in Notitiam vtriuſq; Imperij in libello de magiſt. municipalibus cap. 15. idem aſſeuerantis.

8 (margin, at "pontino Antiſtite")

9 Quæſtores Romæ vetuſtiſsimos acquirendæ, & conſeruandæ pecuniæ cauſa, primùm patritios, poſtea indifferenter patritios, & plebeios creatos fuiſſe, nemo eſt qui ignoret. Vrbani ærarij curã in Aede Saturni poſiti ut dictum eſt habebant. Bona damnatorum, vectigalia, omneq; datum, expenſum in publicas referre tabulas conſueuerãt. Niſi tñ Prętores quinque, tres Quæſtores, & quatuor Menſarij præſentes forent, minimè ex ærario pecuniam promere licebat, huiuſce legis author eſt Cicero; apud quos illius claues fuere, ut Liuius his fere verbis aſſerere videtur. Scipionẽ à quæſtoribus, qui contra legẽ, ex ęrario quicquam promere non audebant, claues popoſciſſe, ærariumq; aperturum ſe dixiſſe, qui ut clauderetur effeciſſet. Quorum etiam fuit munus ſecundum optimos authores à Zaſio relatos, Reges, legatoſq, Romam venientes pro dignitate Populi Romani excipere obuiamq; proficiſci. Præcipuè legatos in præfata Saturni Aede inſcriptos donis proſequi, ægrotos curare, & ſi quando uitam defungerentur, ſumptu publico ſepelire. Nullo tñ imperio fungebantur cùm nec vocationem, nec prehenſionem, nec alia ut alij Magiſtratus habebãt. Qui uerò Prouincias ſortiebantur, Prouinciales appellantur; comitandæ rei militaris ſecundum Budeum ordinati. Nam cum Imperatori-

10 (margin, at "bebãt.")

bus Romanis mittebantur, hoc est cum consulibus, Prætoribus ad ministrandam rem pecuniariam,& prędam ac manubias,sicuti quos mox recensuimus,in publicas referendũ tabulas.Isti ius dicere poterant, Magistratuũq; insignia deferre. Alias uerò ipsorũ species,ac qñ Quæstura gratuita,& qñ venalis, quibusq; res frumẽtaria cõmittebatur: olei, vini frugisq; exigẽdi munus in Prouincijs iniungebatur,ex Sig.nosse licet,ac ẽt q ñ pro Præfecto ærarij significantur:cura .n. ærarij fuit à Quæstore ad Præfectum trãslata secũdũ Aulũ Gell.& alios.Hæc oĩa,similiaq;legũtur in l. 1.ff.de off. quęst. l. 2. §.deinde cùm ęrarium ff. de orig. iur. l. 1. C.de quæst.lib. 10.l. 2.C.de off.quæst. Cicero pro l.Fla. Liuius lib. 38.Aulus Gel. Att. noct. lib. 13.cap.23.Luc. Fenestella de magist. cap.3. & Pomponius Lætus eo.Budæus in l.fi. de quæst.Zas.Cagnol.Corasius in dict.§.deinde cùm ærariũ & idem Corasius, Franciscus Duarenus, Cuiacius eo titulo de quæstor. & Lucas de Penna co.eo.lib.eo.Afflict in Const. Regni incipien. Iustitiarius num.6.Alexan.ab Alex. lib. 2.cap.2.Boerius de aut.Magni consil. num. 8.& sequentibus, Paulus Orianus ubi alij l. 1. num. 20. & sequent. ff. de offic.eius cui mand.est iuris.Carolus Sigonius lib.2.de antiq. iur. prouin. cap. 4. & 8. & antiq. iur. ciuit. lib. 1. cap. 20. Scoppa collect. lib. 1. cap. 16.Cassanæus cat.glo. mundi 6.parte 16.consid.Lancellotus Conradus in templo omni.iudic.lib. 1.cap. 1.§.4.titul.Thesaurarij officium, Pardulph. Prateius verbo, Quęstor.Doctores post glos. in proœ. Inst.Renatus Choppinus de domanio Franciæ lib.3.tit.24. de Reg.quęst.Raphael Volat.Philolog.lib.29.deMagist.Græc.& Rom.Guido Pancirolus in Notitiã Imper. Orient.com.ca.72.& seq. & Occidẽ.ca.34. Et licet hæ duæ Quęstorum species nostrę tm̃ deseruiãt orationi, tñ postquã in hunc incidimus locũ minimè superuacaneũ erit de jis,quos Principis Candidatos & Exquæstores appellant,scribere. Ijq; primũ epistolis,cõstitutionibusq; in Senatu legendis occupari cõsueuerãt,sub posterioribus aũt Principibus eorum authoritas magnopere creuit, viriq; illustres,sacriq; Palatij Magistri,ut Tribunianus, dicti sũt,&si aliqui hũc ab illo separẽt.Qua dignitate solũmõ iurisperitos insigniri, Assessoresq; Prĩcipis dici,& oẽs causas vel ad Pręfect. Prętorio vel ad Exquæstores appellari liquet,l.præcipimus C.de appel.l.fi.C.vbi Senat. vel clariss.l.fi.C.de diuer.rescrip:l.curialibus C.de decur.lib. 10. Plin: Iun: epist.li. 3.vbi Catan. Luc:de Pen.in l.vnica C.de quęst.lib. 10.in l. 2.de .Pet. bon.subl. lib. 2.nu. 10. & in.l.neminé, nu.2.C.de decur.eodem lib.Marin: Freccia meus auũculus lib. 1.de Subfeu:tit.de offic.locot.& proton. & lib. 2.de differ. inter feud.reg.tit. & alia nu. 19.& Lancell, Cõradus d.§.4.cancellarij magni officium.Cassanęus 6.part:catal.glor: mun. 17.cõsid. & per oẽs supracollatos probatur,& nos alibi scripsimus. Quod ad Exquæstoré attinet, latere neminem debere arbitror Quæstorem, Consulem, Præfectum, aliosq; Magistratus tũc dici, cùm in officio sunt. Ex Questore uerò vel Exquæstorem (vtroque enim modo proferendus est receptus, de quo agitur, atq; quemuis ex iam memoratis aliũ: sicuti Exconsulem & Exconsularẽ, & Ex pręfectũ, necnon Excubicularium, Ex archiatrũ, Exproximũ

sacro

ſacrorum ſcriniorum: Exprotectorem, Ex prępoſitum, Excomitem & Ex pręſidem de quibus legitur in l. 1. §. 1. C. de nouo Cod. faciend. l. 1. §. ad iſtum C. de Iuſt. eod. Confirm l. 2, §. 1, & §. Quę omnia C. de vet: iur: enucl: l. petitioné §. 1. C. de adu. diuerſ. iud §. cunq; in proœ. inſt. l. fi. C. de pręfect. præt. ſiue vrb. lib. 12. l. maximarum C. de excuſ. mun. lib. 10. l. medicos C. de profeſſ. & med. eo. lib. l. vnica C. de magiſt. ſacr. ſcrin. lib. 12. l. vniuerſi C. de legat. lib. 10. & in Inſcriptione Pontis Salarij à Narſete inſtaurati, quę legitur in vita Iuſtiniani in Nouo Iur: cōm: deſcripta pro Quæſtorio, Cōſulari, Pręfectorio vſurpari. Iſtorum mentio fit in l. 1. ff. de ſena. l. 3. §. fi. ff. de recept. arbit. l. 2. §. poſt hos ff. de orig. iur. l. 2. & l. fi. §. narrātes C. de dignit. ord. lib. 12. l. curia lib. C. de decur. lib. 10. l. pen. C. de cōſul. lib. 12. d. l. 1. §. 1 C. de nouo cod. facien. d. l. 1. §. ad iſtum C. de iuſt. cod. confic. l. 2. §, quę oīa C: de uet. iure enucl: Hi oēs cēſentur qui Magiſtrat: munere iā functi ſunt. Huius opinionis multi poſt gloſ. in dicto proœ. Inſt. fuerūt: Albericus in dictionario ver. Exconſul. Budeus in l. 3. ff. de arbitr. Alciatus diſpūct. lib. 4. cap. 3. Ioannes Corraſius in l. 1. ff. de Senat. Antonius Auguſtinus emendat. lib. 3. ca. 3. Nouus Com: in ver: Excōſul P: Crinitū lib. 10: ca: pe: de hon: diſcipl. afferētes authorē. Huic tñ ſentētiæ §. & deditios Inſt. de libert. & §: fi. Inſt. de fideico. hæred. aduerſari videntur, in quibus Iuſtin. eundē Tribunianum, quem aliàs Exquęſtorem appellauit, Quęſtorem appellat, ergo non qui officium expleuit Ex quæſtore eſt: Nec obſtat quod pro ea facere poſſe uidetur; nempè fuiſſe Tribunianum aliquando Quæſtorem, inde Quęſtura functum, iterum fuiſſe eadem dignitate inſignitum, & ſic Exquæſtorem appellatum: Certè enim ſi ita foret, nō Exquæſtor, ſed bis

13 vel ſecundò Quęſtor appellandus veniſſet, quemadmodum bis, uel ter, ſiue tertiò Conſul dicitur. Cic. Tuſcul. quæſt. lib: 1. & Naſica ille prudēs, bis Cōſul: Item ſecūdò cōſulatu. Cic: 2. de offic. & bis conſulatu. Aul. Gell. Noct. attic. lib. 4. cap. 8. & tertio conſulatu l. 2. §. fi. C. de ueter. iure enucle. tertio, & quarto conſulatu, Suetonius in Cæſarem cap. 76. & Iuſtinianus ter conſul in §. fi. in proœm. ff. Plinius natur. hiſt. libro 8. cap. 3. & iterū libro 13. cap. 13 Prætereà Martianus ter Conſul prodidit. Niſi dicamus notis ſcribendum III: uel Ter: cùm apud veteres controuerſum ſit Ter

14 tium ne Conſul, an Tertio dici oporteat. Verba M: Varron: ex libro 5. diſciplin: hęc ſunt. Aliud eſt quarto prætorem fieri, & aliud quartum; quod quarto locum adſignificat, ac tres ante factos, quartum tempus adſignificat, & ter antefactum: rectèq; conſcripſit Ennius

——Quintus pater quartum fit Conſul.

Factūq; eſt, iudice Cicerone, ut Pōpeij in theatro Tert: inſcriberetur, tum ei iudicare de viris doctis veritum eſſe, ne quorum opinionem improbaſſet ipſos uideretur improbare. Sed poſteà tribus tantum lineolis inciſis ſignificatus eſt. Aulus Gellius noct. att. lib. 10. cap. 1. Etſi indifferenter ſcribi poſſe Hieronymus Magius miſcellan. libro 3, cap. 4. aſſerat: & Hieronymus Cagnol. in proœ. ff. in §. fi. Ad hęc legatur & quarti noſtri feliciſſimi cōſulatus in l. 1. §. his C. de emēd. C. dñi Iuſt. dicitur: Sunt alij qui Ex

quæstore,id est à quæstore legunt,ut sit locutio Grçca,à Latinis etiam ali-
quando recepta, cuiusmodi sunt hç, à secretis, à cubiculis, ab epistolis,
id est Secretarius, Cubicularius; Similiter & à manu, à pedibus, quod
dixit Cicero, & Suet. & aliç id genus sexcentæ: nisi forte eam sentētiam
quis sequi malit, quam Alciatus in præallegato cap. ex Isidoro adducit:
nempè esse Exconsulem, qui utcunq; consulari dignitate est ornatus, li-
cet nunquam administrarit, quasi Honorarius consul sit,uel qui ex con
sulari patre ortus est, quā ēt recepit Acc. in l.3.& 4.C. de cons.lib.12. ubi
ext. apertissimè id affirmat. Alij uerò dicunt se obseruasse, hanc loquen
di formulam familiarem omnibus fuisse scriptoribus, qui ad Iustiniani
tempora floruere, antiquioribus nunquam; quod etiam Antonius Au-
gust. lib. Emend: 3.cap.3 innuit; idem prorsum tñ significare, ac Quæ-
stor, ut iam commonstratum est. Hanc opinionem uetustiores pro-
bant inscriptiones, quarum bonam partem Ald: Iunior in suam tran-
15 scripsit Orthographiam. Eos autem errare minimè existimauimus, qui
pro primo,honorato secundū Archiepiscopū Sipontinum, ac pro excel-
lenti Quæstore intelligant. Cum & laudare Iustinianum Tribunianum
voluisse argumento sit. Nec dd. §§. de libert. & fideicom. hęred. refra-
gantur, cùm sufficiat secundum Ægid.de regim.Princip.semel quempiā
principem honorasse. Illud obiter adnotatum velim, solum Tribunia-
num fuisse à Iustiniano Exquæstorem nominatum, cęteros omnes Quç-
stores. Ac ut nostram etiam nostrçq; Gentis uetustissimam,fereq; innatam
militiā memoremus,prætereundū,nō est quod Primipilaris eodē sensu à
16 nōnullis intelligitur. Nam cum signum vexillare Aquila ēt ante Cæsarem
apud Romanos fuerit Plin. histor. natural. lib.10.cap.4. Valer. Max. lib.
1. cap. de prodig. & libro 6. cap. 1. Dio. lib. 40. Halicar. lib. 3. Cassaneus
4. part.cathal. glo.mond.20. consider. in fi.& 1. par. 7. concl. Alexand.ab
Alex.genial. dier.vbi Tiraquellus libr. 4. cap. 2. Corasius miscell. lib. 5.
cap.4. Iulius Barbaranus in officina tom. 1. tit. 3. num. 15. Antonius Au-
gust.ad Modest.lib.sing. Couarruuias uariarū resolutionum lib. 1. cap. 16.
num.7. Carolus Sigonius de antico iure prouinc. libro 2. cap.2. Pręficie-
17 batur ipsi, miles, qui Primipilus dicebatur, & non solùm ei Aquilæ præ-
erat, verùm quatuor centurias, hoc est quadringentos milites in prima a-
cie gubernabat, unde primi ordinis ductor: uel primi pili centurio ap-
pellabatur, eiusq; milites primipilarios uocatos fuisse uolunt, Cicero pro
l.cor. Bal.L. Martius primi pili centurio,& Philipp. 12. cùm Aquila pri-
mipili aureos nummos daret. Liuius libro 2. in fine; Alternis inquit,pro
pe annis, & Tribunus militum,& Primus centurio erat,qui nunc Primi
pili appellantur. Cæsar libro de bello ciuili Pupius primipili centurio.
Valerius Max. in cap. de ira in Appio Claudio. Alexander ab Alexan. ge-
nial. dierum vbi Tiraquellus libro 1.cap.1. Iulius Barbaranus in officina
Alciatus in rubrica C. de primip. libro 12. Corasius. Couarru. Antonius Au
18 gustinus, Carolus Sigonius in locis iam allegatis. Et quia is militarem e-
tiam annonam per militum capita diuidebat, factum est ut militaris an-

nona

nona Primipilus dicatur. Et ita per iura quæ sequūtur optimi authores declarant. l. sed & milites §. fi. l. non solùm §. qui Primipilum. ff. de excus. tut. l. pater. ff. de adimend. leg. l. fi. §. patrimoniorū. ff. de muner. & hono. l. pater. § Iulius. ff. de leg. 3. l. officiales C. de Episcopis, & Cle. l. 1. C. de priuileg. Fis. l. 3. C. de primipil. libro 10. l. 3. l. ordinariorum. l. speciebus. l. solita. C. de cohor. lib. 12. l. 1. C. de condict. ex l. nbi Francis. Duarenus & l. satis C. in quibus cau. pign. tacitè. cōtra Alciat. eod. titulo de Primip. Iac. Cuiacius in l. 3. C. de cohort. lib. 12. & l. 8. & sequentibus de excusat. Capicius decisione 129. Marcus Anto. Pellegrinus de iure Fisci lib. 6. titu. 6. num. 43. Alexander ab Alex. dicto libro 1. cap. 5. & Couarruuias uariar. lib. 1. dicto cap. 16. num. 7. Barbaranus dicto tom. 1. tit. 3. num. 2. Guido Pancirolus in notit. vtramq; cap. 22. A quibus Ioannes Corasius miscella. lib. 5. dicto cap. 4. excipitur, qui in contrariam ire sententiā nititur. Et nos

19 hæc repetemus, aliaq; abūde in ca. de militia Neap. differemus. Primipilaris uerò, siue Primipilarius, is estimatur (secundum veterē Authenticarū Const. interpretē) qui primipilū exercet l. sed & milites §. fin. ff. de exec. tuto. At Anton. Augus. in dict. legem, quem sequitur Anton. Contius ibidē Guid. Panc. in d. not. vtrāq; cap. 22. non qui exercet, sed qui functus est primipilo, interpretatur. Horum sententiam veriorem esse priore, græca Modestini verba luce clarius ostendunt, quæ ut citra fastidium cuiq; in promptu sint hic apponam Πριμιπιλάριοι δὲ inquit, οὗτοι νομίζονται, οἱ διανύσαντες τὸ πριμίπιλον. Διανύω enim unde oboritur difficultas, compleo, siue perficio, & expleo significat, non exerceo, ut vetus interpres transtulit. Hic obiter adnotarim, fuisse primipilum in neutro genere à Modestino pronūtiatum, τὸ πριμίπιλον, non masculinè Primipilus. etsi Couar. d. ca. 16. antiquorū opinionē hāc nō admittēdo differētiā tueatur. Et hic non amplius præerat Aquilæ signo militari de quo diximus supra hoc ca. num. 15. Quorsum referri etiam potest l. 2. §. initiū ff. de orig. iur. l. pen. ff. ex quibus caus. Mai. l. 3. §. ultimo ff. de testibus. Et vide alia iura allegata per Restaurum Castaldum in tractatu de imper. 89. quæst num. 7. Et illud Vir. in principio lib. 8. Æneid. vbi perpulchrè Seruius

Vt belli signum Laurenti Turnus ab arce
Extulit

Militaris num id etiam significet in Regni constit. Isern. & Afflict. interpretibus ambigitur, ideó suo congruo loco capitib. sequentib. patebit.

20 Comes sacrarum largitionum à Principe creabatur, illustrisq; erat, sub quo monetarum procuratores fuere, qui locis assignatis cussionem curabant. Is etiam tributum exigebat, exactumq; pro militum stipendijs cogebat. Qui & secretus Principis Thesaurarius, maiorq; Elecmosinarius appellari potest l. non vtiliter l. viros deuotos C. de palat. sacrar. largit. & reipriuat. lib. 12. l. 1. C. de aur. publ. persecut. lib. 10. l. siue ex prætoriano C. de execut. & extract. lib. 11. l. vnica C. de offic. assess. l. 1. §. 1 & §. ad istum C. de nouo cod. facien. l. 2. §. tanta C. de uet. iure enuclean. Cassiodorus lib. 6. de comitiua sacror. largit. ex multis Cassanæus 6. part. catal. glo.

mundi

mundi 14.& 17. consider. Cato Papiensis in rubr. ff. de Senat. num. 24. Scipio Capicius in libello de magistratibus, Marinus Freccia meus auunculus lib. 2. de suffeud. tit. Quis dicatur comes nu. 6. Renatus Choppinus de domanio Franciæ lib. 2. tit. 14 num. 22. Pardulphus Prateius verb. comes, Guido Pancirolus in Notitiam imper. Orien. cap. 72. 74. & in Notitiam imper. Occident. cap. 34. Huc facit quod Instin. in §. Nulli uerò Auth. de Collatoribus scripsit. Eos autem (inquit) qui publica tributa exigunt, iustis ponderibus, & mensuris vti præcipimus, ut neq; in hoc nostros tributarios lędant. Sin autem collatores putant grauari se siue in mensuris, siue in ponderibus habeant licentiam, Specierum quidem mensuras, & pondera, à gloriosissimis Pręfectis, Auri verò, & Argenti, & reliquorum metallorum pondera à gloriosissimo per tempora Comite sacrarum largitionum accipere. Hæc ille. Est & Comes siliquatoriorum apud Cassiodorum varia. lib. 2. qui ponderibus specierum illatarũ & mẽsuris præerat, ne quid culpæ admitteretur. Donatiuũ: Principis

21

22 liberalitas in milites, eademq; in populum facta, Congiarium dicitur. Ipsumq; liberalitatis atq; mensurę commune est ad populum conciliandum Kalendis Ianuarij, ut aliqui uolunt aliquando fieri consuetum. l. patronus ff. de leg. 3. l. tabernę ff. de fund. instruct. l. aduocati C. de aduoc. diuer. iud. Liuius lib. 2. & 37. in fine Suetonius in Octauianum capite 41 & in Caliculam cap. 17. Tacitus lib. 12. Plinius iunior in panegirico: Seneca de benefic. lib. 4. Quintilianus lib. 6. cap, 4. Budeus in l. qui excubias ff. de re militari Alexander ab Alex. genialium dierum, libro 5. capite 24 vbi Tiraquellus, Pardulphus Prateius uerb. congiaria, Catanæus in Plin. in dicto Panegirico Cotta memorabil. verb. Congiarium & Carolus Sigonius lib. 2. de iudicijs cap. 30. Istorum tamen declarationem apertissimè oppugnat Cicero ad Atticum lib. 16. epist. 8. vbi de legionibus loquens, hæ inquit, congiarium ab Antonio accipere noluernnt. Vnde apparet Congiarium non solùm in populum, sed & in milites elargiri In quibus calẽdis, uel post triduum, Populus ipse pro salute Principis singulis annis vota nuncupabat id est, ut Plutarchus in Cicerone declarat, precabantur, & sacrificabant pro Principe, id est pro eius incolumitate. Quæ diuersi generis fuere l. si calũnietur §. 1. ubi Alciatus. ff. de verbo sign. l. omnes C. de fer. Alciatus parerg. lib. 5. cap. 9. Corasius in l. illud obseruandum ff. de officio Pręs. ubi etiam de uotiuis ludis agit, de quibus & nos suo agemus loco. Offerre autem vota est offerre Principi quod iure deuotionis ipsi debetur. Quod primùm institutum fuit ab Augusto, & Tiberio, deinde à Claudio sublatum, postremo ab Arcadio, & Honorio: siue secundum alios à Constantino innouatum, ac ad libram auri puri singulis annis dictis Kalẽdis soluendam taxatum fuit: Habetur l. vnica in Cod. Theod. de oblationibus votorũ quæ à Iustin. relata fuit in 12. lib. sui Cod. eodem titulo, & Alciatus loco citato. Offerebantur etiam Principi à Pręsidibus, & Excomitibus cùm primùm codicillos dignitatis accepissent, equi ab his tres, ab illis duo, quod ex

23 (margin, at "de quibus & nos suo agemus loco. Offerre autem vota...")

cod.

Cod.Theod.De oblatione equorũ didicimus.Nec id solum pro eo præcabantur,verum & Die Natalis eiusdem,& suscepti Imperij,annales celebrabãt Ludos.Hi tamẽ differebantur,si dies ipsi, cum festis concurrebant diebus.l.omnes & passim.Cod.de fer.Nec mirum si Natales Principis sollemnes habebantur, quãdo & priuati etiam homines hoc in suis obseruabant,vt passim apud Autores dignosci potest.Id non omiserim, Principis Natalem,longe à Sanctorum distare Natali.Illius enim dies or 24 tus; Horum aut,obitus habetur Natalis.Ratio asſignatur ea, quod tunc ad gloriam nati censentur.l.cum quidam,& ibi gl.ff.de ann.leg.Accurs. Inst.de Inge.§.fi.& in l.Ciuitatibus.ff.de leg.1.dicta l.omnes,& l.fi.Cod. de fer.Roman.singul.33. Erat præterea tantę apud suos obseruãtiæ Princeps,vt nefas esset id non adimplere, quod per Genium Principis iuratum fuerat. Quid autem sit per Genium Principis iurare, alibi declarauimus.Cum iam memoratis largitionibus, nõ absurdum fuerit & Mis- 25 silia commemorare. Missilia itaq; sunt, quæ Coss. Prætores, atq; Imperatores in ingressu dignitatis, (ingrediebantur autem Consules & Prætores Cal.Ianuarij, Impp. verò varijs temporibus prout eligebantur) in Spectaculis,ac Triumphis,substentandæ liberalitatis gratia, ad incertũ vulgus deliniendum iaciebant;instar Congiarij quod à solis Imperatoribus elargiri solebat. Eaq; varij generis fuere.Aurum enim argentum, æs,vestes,tesseras frumentarias,& id genus alia,mictebant. Aurum tamẽ cæteris prohibitum,soliq; Imperatori spargere datum est,cui soli etiam contemnere præstat fortunæ fastigium. l. neq; emptio.ff.de contrahen. empt.l.si id.§.1.ff.pro derelicto.l.qua ratione.§.item si quis.ff.de acq.rer. dom.l.publius.ff.de condict.& demonstr.l.pridie.ff. de feri. l. itẽ veniũt. §.pridie.ff.de petit.hæred.l.2.Cod. de consulib. lib.12. Auth. de consulib.§.spargere.& §.quanta;Inst.de rer.diuis.§.hoc amplius,Cic.lib.2.officiorum.Plin.nat.hist.lib.23.cap.10.Suetonius in Neronem cap.11.& 22.& in Calig.c.18.Flauius Vopiscus in Aureliano, Alex.ab Alex. Gen. dierum lib.2. cap.24. vbi Tiraquellus. Ale. & Pyr. Engleber. in rubr. Cod.de cons.lib.12. Theophilus,Frãc.Bald.Claudius Cantiuncula, Sebast. Monticulus: Franc. Ottom: in dicto §.hoc amplius, vbi nonnulla addunt, & declaranr; Ioseph Moniardus in Rubr. Cod. vt publ. lætit.lib.12. pag. 44. Franciscus Conn. Iur. ciu.lib.7.cap.6.num.7. Isern. in cap.1. de feud. guard.nume.3.& in Constitut.Regni,Occupatis;Marinus Fretia de Suffeud. in additione,nume.45. Verum nescio an ea Iustiniani sanctione, & Conss. & Populo recte consultum sit;cum ex Missiliũ direptione verbera,vulnera,& omnis generis tumultus nasci idem asseueret; an potius veluti prodigalitatis vitium,secundum Cic.loco supra citato,non sit hæc sparsio detestanda. Illud non omittendum, præfatas largitiones, omnes(præter Coss. & Prætorum Missilia, quæ eorum sumptibus fiebant) ex Aerario accipi solitas, & ad eius Tribunum potissime spectabant, prout Fretia in præallegato loco, & Nouus Iur. comm. in verbo, Beneficium, & Cic pro Archia, declarant. Quare

26 autem Magistratus Cal. Ian. dignitatem ingrediebantur, id fuit in causa, quod cum exactis regibus dictis Cal. Consules creati fuerint, institutum fuit, vt eadem die deinceps Magistratum inirent. Et hæc est ratio quare in dicta l. publius & alijs supra allegatis authoritatibus, ea die Consulatum ingredi dicantur. Quod si alijs etiam temporibus, honores à Magistratibus initos fuisse legitur, vt Cal. Sextilibus, Idib. Maij, Idibus Decemb. Idib. Mart. Cal. Quintil. & Cal. Octobr. rationi absonum videri non debet. Certe enim sæpius, super anni principium Romani variarunt, ac vt res & tempus postulabant, annum incipiebant. Eaque variatio durauit donec ad Augusti tempora ventum est, in quibus rursus Calen. Ian. suscipiendis honoribus anni principium fecere. Consule Gell. Noct. Act. lib. 3. cap. 16. Plin. lib. 7. cap. 4. Macrob. Saturnal. lib. 1. cap. 8. Alex. ab Alex. latè Gen. Dier. lib. 3. cap. 24. & ibi Tiraq. Couarr. Var. Resol. lib. 4. cap. 18. & lib. 1. cap. 12. Tiraq. de vtroque Retr. §. 1. glo. 10. Corasi. in l. 2. §. & cum placuisset. ff. de Or. Iur. & in l. diuortio, vbi Soc. & cæteri, & nos ibi scripsimus. ff. solut. matrim. Glos. in Rubr. C. de indict. lib. 10. & in l. post hanc Cod. de adu. diuers. iudi.

27 Huc etiam referri potest consuetudo dandi Strenas eisdem Calen. Ian. quod eò religiosum fuit, vt ne vltra Cal. ipsas darentur, Tib. Cæsar edicto præceperit. Suet. in Ottauianum capit. 57. & in Tib. cap. 34. & in Caligulã c. 42. Alc. in l. inter munus. ff. de verb. sign. Dictæ sunt autem Strenæ si Scaligero, Poet. lib. 3. cap. 24. credimus, quasi Trenæ eò quod gratis dantur, & Gratiæ tres esse dicuntur. Hæ, munera sollemnia dicebantur quod singulis annis fiebant, de quibus intelligit Vlpianus in l. cum plures. §. cum tutor. ff. de admin. tut. Fœmine autem Cal. Mart. ea munera facere solebant. l. si vir vxori ff. de donatio. int. vir. & vxorem, & ibi Bud. Quod euenisse poterat vel quod anni principium dictis Cal. aliquando fuerat, vt iam diximus; vel quod Cal. Martiæ erant præcipuè mulieribus dicatæ vt Seruius lib. Aeneid. 8. dicit; At nos id non moramur; tu vide si vis Nou. Iur. comm. in verb. Kalendæ. Ex dicta l. publius (non enim erit incongruum & id subnectere postquam

28 in eam incidimus) notant Doctores, tria requiri vt quis propriè sit Magistratus, ac in Officij quasi possessione vt aiũt, nempe Designationem; Muneris editionem; & Ingressum. Aliqui addunt quartum, scilicet Administrationem; at hæc sub ipso Ingressu intelligi videtur. l. Barbarius, vers. designatus, & ibi Coras. nu. 5. ff de off præt. l. meminisse. §. j. ff. de off. proconsl. l. sed & milites. §. fin. secundum vnam literam. ff. de excusat. tut. Bar. Paul. castr. Soc. in dicta l. publius; Paris de Put. in tract. de Sindic. vers. In officijs, pag. 144. num. 5. Capic. decis. 77. Fretia lib. 2. de Suffeud. in quæst. Inter Regentes, num. 52. Quid autem sit Muneris editio Doctores variè interpretantur. Accursius. n. ibidem, Officij susceptionẽ, seu acceptationem, declarat. Alij aliter sentiunt. Nos ad veritatẽ dilucidãdã, huius vocis æquiuocationes aliquas adducemus. Profecto, Muneris significatio, uaria in iure est. Capitur. n. ꝑ Dono, ꝑ Officio, ꝑ Spectaculis.

Hic

29 Hic pro Spectaculis sumi, Bud. declarat. Quę & ipsa uarij generis fuere. Nam & ludi Circéses, & Gladiatorij: & Scenici, & Theatrales, & Missiliũ cõspersio, & Venationes, Saturno, de quo agimus dicatę, eo nomine signi ficantur. Vbi aũt Muneris edendi fit simplex mentio, non solũ de Spectaculis Gladiatorũ, secundum Budęum, sed & de Missilibus spargendis intelligi crediderim, ex multis Theodosi: Cod. locis edoctus. Adducta probant l. munus tribus, l. inter donũ ff. de uerb. sign. l. 2. §. postea cũ Appius ff. de orig. iur. l. quæritur §. 1. ff. de ædilit. edicto, l. ciuitatibus ff. de legat. 1. dicta l. Publius ff. de cõd. & demõst. l. legatã. §. 1. ff. de administr. rer. ad ciuita. pertin. l. 1. cũ alijs ff. de oper. publ. l. annuam ff. de ann. & menst. legat. l. de pollicitationibus, & l. Septitia ff. de pollic. l. legatã ff. de usufr. legat. l. 1. §. quies ff. de off. Præf. urb. l. 2. §. fi. ff. de his qui not. inf. l. 3. Cod. de Cõsu. lib. 12. l. 1. Cod. de athletis lib. 10. l. oẽs, & l. fin. Cod. de feri. l. 1, Cod. de Spect. lib. 11. l. 1. Cod. de Gladiat. lib. 11. Cod. de expen. ludor. lib. 11. l. fin. cod. nequis liber inui. act. reipubl. ger. lib. 11. cod. Theod. tit. de Prætor. & Quęst. passim, & ff. de muner. & honor. passim, & cod. de mun. patrim. & ibi gloss. lib. 10. Cassiod. uariarum lib. 4. epist. 51. Lactan. lib. 6. Ias. in l. placet 1. & 2. lect. & ibidem Coras. cod. de sacrosanct. eccl. Bud. in l. Charidemus ff. de pollicitat. & in l. si ut certo §. interdum ff. commodati; ubi ludos pluraliter pro Spectaculis capit: Coras. in d. l. 1. §. quies ff. de off. Præfect. urb. ubi & Suetonium, multis in locis allegat; Cic. lib. offic. 2. Plin. in Panegyrico. At ubi sumus hucusq; transgressi, non erit inutile dictam l. Charidemus ff. de pollicitation. elucidare, explosis aliorum sensibus tum in Rubr. ff. de uerb. obligat. tum cod. de pactis. Nam cùm in controuer siam ueniret, an pollicitatio absenti per epistolam fieri posset; & an si facta esset, is qui pollicitus fuit, compellendus esset; inter cæteras adducitur lex ista ad negationem. Et communiter concluditur absentem non obligari, ergo nec posse compelli. Cui sententiæ eò magis innitor, quod in nulla alia eius tituli lege, de pollicitatione, absenti per epistolam facienda, fit commemoratio, Non autem mihi probatur quod communiter Doctores dicunt, ideò scilicet compelli non posse, quia non adest pollicitationis causa. Quandoquidem munus sine causa non dari, apertis uerbis habetur in l. inter donum ff. de uerb. sign. Si igitur hic adest munus, necessariò supponenda erit causa; ac sit editio muneris sit quædam remuneratio, ut Budæus exponit. Congruentiorem autem causam supponere nullam poterimus aliam, quàm quod, aliquis absens fuerit electus Magistratus. Qui acceptato munere idest officio, munus edere id est ludos facere, uel Missilia spargere, per epistolam promisit. Is si iusta fuerit causa prępeditus quominus stato tépore munus edere potuerit, compellendus non erit ad editionem. Verùm si id neglexerit facere, non solùm compelletur, sed & ad mulctam tenebitur, ut ex cod. Theodo. in pręallegato tit. de Præt. & Quæst. non semel patet. Quinetiam si ea lex Charidemus, affirmatiuè legatur, hoc est ad editioné cõpelli posse; præfatæ opinioni haudquaq̃ obstabit; cũ cõgruo iustoq; tépore intelligédũ sit.

Huc adde,quod si de cruentis spectaculis lex ipsa intelligatur,ex hoc ipso, dignosci poterit quare compelli non posset; quãdoquidem sunt eiusmo di spectacula,l egibus prohibita. Quod si non de his, at de alijs ludis, uel de Missilibus erit sermo, dici poterit præcisè non teneri, cùm Senatus arbitrio seruatum sit, uel ut munus ederetur, iubere; uel id quod ad ipsius editionem, erogandum esset, in usum Ciuitati utiliorem, uertendum curare. In his tamen casibus ad interesse compelli posse, non ambigerem; quod ex iuribus, & Glossis supra, de Missilibus spargendis, allegatis, & signanter ex TT. De administrandis rer. ad Ciu. pertin. & de an. & men. leg. perspici licet. Nec obstat l. de pollicitationibus, eodem titulo; ubi legitur posse opus pollicitum, per amicum explicari, quod ad quamlibet absentiam traxit Roman. sing. 75. quandoquidem ibi opus iam erat incœptum, etsi desertum esset Reibublicæ ornamentum, minutum esset: vnde optima ratione eo modo compelli poterat, & pollicitatio fuerat iam facta à præsente. In casu uerò nostro, & pollicitatio sit ab absente, & opus nondum est inchoatum. Adde tertió quod in dicta l.de pollicitationibus,agitur de eo qui ob crimen eijcitur è Ciuitate,in qua iam incœperat opus publicum quod pollicitus fuerat: Vnde dici poterit compellendum esse, ad augendam pœnam: At de his satis. Nos ubi de uarijs egimus donorum generibus, & de Donarijs pauca agere, non ab re iudicauimus alienum.

30 Sunt igitur Donaria, dona quæ Deo offeruntur, & quę in templorum parietibus appenduntur (ἀναθήματα Gręci appellant) l. sancimus Cod. de sacrosanct. Ecclesi: instit. de rer. diuis. §. sacrę. Bud. in l: qui excubias ff. de re milit. in qua tamen l. simpliciter pro donis accipi uidetur. Et hęc ne, nisi ad redimendos captiuos uendantur, allegatis iuribus cauetur. Aliquando autem loca significant,ubi dona conduntur, Seruius in illud Virg. Georg. lib. 3.

------ductos alta ad donaria currus.

Donaria, inquit, propriè loca sunt,in quibus dona reponuntur Deorum Et alibi Donarium ubi ponuntur oblata.Corn.Fronto. Vbi dona ponunrur, Donarium appellatur.Aulus Gell.lib. 2.cap. 10.Vbi reponi solerent signa uetera quæ ex eo templo collapsa essent, & alia quædam religiosè

31 donarijs consecrata. Est & Donum honorarium quod honoris causa datur, nec tanquam debitum exigitur; qualia dabantur olim Consulibus in prouincias aduenientibus; & qualia dantur etiam hodie Principibus cùm suas primùm urbes ingrediuntur. Honorarium etiam dicitur quod Aduocatis patrocinij nomine datur,l. 1. ff. de uar. & extraordin. cogn. l. 1. ff. si men. fal. mod. Budęus in l. solet ff. de offic. Procons. Insuper & Honorarium id dicitur, quod à Decurionibus pro Curiæ introitu dari solet:Plin. epist. lib. 10. epist. 116. ad Traianum scribens,Superest, ergo, ait, ut ipse dispicias, an in omnibus ciuitatibus, certum aliquid, omnes qui deinde buleutæ(Decuriones intelligit) leguntur,debeant pro introitu dare. Ad quod respondens Traianus, Honorarium inquit

inquit, Decurionatus, omnes qui in quaque ciuitate Decuriones fiunt, inferre debeant necne, in uniuersum à me non potest statui.

ANNOTATIO.

Memineris, Lector, ubi supra dicitur solum Tribonianum fuisse à Iustiniano, Exquæstorem appellatum, id ex librarij irrepsisse incuria. Nouimus enim & alios hoc nomine significatos, at Tribunianum frequentius.

CAP. VI. SVMMARIVM.

1 Ædes Monetæ in Ciuitate Neapolis ubi sita.
2 Regiones ædilis Furcillæ, & Montaneę vnà factæ.
3 D. Georgius ad forum qui sit disputatur.
4 D. Georgius à quo constructus fuerit.
5 Constantinus Imperator qua natione fuerit.
6 D. Georgius ubi natus, & ubi mortuus.
7 D. Georgius Anglorum Patronus.
8 Castor, & Pollux, Apollo, & Sirena Neapoli adorabantur.
9 D. Georgij miracula quædam.
10 Castor & Pollux equorum cursibus, & colluctationibus præerant.
11 Equites Sedilis Montaneæ D. Georgium venerationi habuere.
12 D. Seueri corpus ubi condatur.
13 Roberti Andegauensis Byzantiorum Imperatoris cineres.
14 D. Georgius olim ecclesia metropolitana.
15 D. Georgij ad forum disputatio resumitur.
16 Forum quid significet.
17 Vicaria unde, & quare sic dicatur.
18 Neapolitanus sermo uarijs immixtus exoticis dictionibus.
19 Ciuitas Neap. in 4. parochias diuiditur, ac in uigintiduas subdiuiditur.
20 Basilica quæ sit, & quid à Foro differat.
21 Sicla unde dicatur, & Siclus quid sit.
22 Sigla, siue Singula quid, & ad quid inuenta num. 24. & 25.
23 Notę quæ sint, & quid à Singlis distent.
24 Notarij unde dicti: & Notæ ad quid adinuentæ.
Cifræ eodem.
25 Secretarios Cifrarum statuunt sibi Reges in Ciuitatibus.
26 Dispositio facta per usitatas Notas, siue Cifras, ualet.

AT ad nostrum tandem reuertendum est institutum; & quę in præcedentibus de Roma disseruimus, hic de Neapoli differenda; quò & ambarum uniformitas appareat; & non hæc illius, sed illa huius mores imitata uideatur, inspecta utriusq; antiquitate. Aedes igitur Monetæ, de qua nobis sermo erat, id est ubi Moneta publicè cuditur, in hac nostra patria priscis temporibusproxima, Castro Diui Georgij ad Forum, ut dicebant, constituta erat. Quare autem ad Forum diceretur, uel quodnam ex duobus templis illi dicatis, hoc nomine significetur, in controuersiam uertitur. Certè enim alterum in regione Furcillæ, situm est; alterum in regione Sedilis Montaneæ (quę hodie in unam euaserunt ut aliàs scripsi) ad uetus, quod dicunt, Forum. Ac illud quidem Diuus Georgius Maior appellatur; hoc autem; Minor, seu ut uulgò proferunt. San Georgitello. Quod nuper uenerabilibus, & nunquam satis laudatis Patribus Hieronymianis. & doctrina, & sanctitate, & morum compositione, clarissimis, concessum est. Vbi ingens, ac non minus quàm quoduis aliud, Vrbem hanc illustraturum, templum struunt. Nos ad eorum accedimus opinionem, qui Maiorem D. Georgium, ad Forum dici contendunt. Idq; ex rationibus, & authoritatibus demonstrare nitemur. Atque ut hinc exordiamur, hoc D. Georgij templum à magno Constantino constructum fuisse palàm est. Quare autem Constantinus huic potius, quàm alicui alteri Sancto fanum erexerit, his rationibus adductum opinamur. Primo Græcum Imperatorē saltem educatione (nouimus .n. fuisse natione Anglū) ad honorē Græco Diuo exhibendū, natiua penè pietate inductum credi potest. Natus est enim D. Georgius in Cappadocia, ex illustri familia; deinde martyrij coronam, Diocletiano imperante, anno salutis CCXC. die XXIII. Aprilis, Diospoli est consecutus. Ibi ecclesiam in eius honorem, Anglensium Regem quendam erexisse, Græcosq; in ipsa, sacra ministraturos præfecisse ferunt. Inde Anglos D. Georgium in Patronum suscepisse, Terrę sanctæ testantur Annalia. Eaq; est altera, nostræ opinionis ratio. Nempe Anglum Principem, Anglorum Patronum, ubicunq; oportunè poterat, uenerandum proponere uoluisse, uerisimile est. Quod autem aiunt, eum Berythi, Draconem in spelunca quadam septifauce commorantem, ad liberandam Regis filiam enecasse; id non passim probatur, licèt recepto usu, id faciens pingatur; quamuis eiusmodi Dracones alicubi inueniri Srabo lib. 16. dicat. Adde, quod cùm Neapolitani: Castorem & Pollucem, ingenti constructo templo; ac itidem Apollinem & Sirenam adorarent; uoluit pius Imperator, Sanctum ipsis adorandum proponere, qui Numina prædicta, falsa & uana esse, facto miraculo, commonstrarat. Apollinis enim statuam solo uerbo prostrauit, ac in frustra redegit; Sirenamq; Diocletiani uxorem, ad fidem peruexit. Præterea cùm Castor & Pollux, equorum cursibus, ac item colluctatio-

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

ſtationibus (in quibus Neapolitana exercebatur Iuuentus vt ſuo loco dicemus) præeſſe crederentur; nil oportunius, nihilq; magis rationi cõſonum facere poterat, quam Diuum ad eorum vicem, ipſis venerãdum offerre, qui equo currentibus, ac in quauis ſe palæſtra exercentibus, opẽ ferre verè poſſet, quando is & eques, & miles erat, vt tam ex Scriptorum monumentis, quam ex ipſius picturę inſpectione, dignoſci licet. Vulgo enim, (prout in hac ipſa eius maiori Eccleſia, ad læuam primi altaris ligneus erectus inſpicitur) cataphracto equo inſidens, galeatus, loricatus, baltheatus, draconẽ equi pedibus præmens, ipſumq; haſta transfodiens, regina genibus flexa precante, pingitur. Quem propterea Equites Sedi-11 lis Montaneæ præcipuum ſibi venerandum ſuſceperũt. Ex decem enim eorum Sedilibus (tot nanq; dicti equites habuere) vnum ad D. Georgiũ fuit; quod licet prius, Sedile ad Cimbrum diceretur; ob venerationem tamen cui ipſis erat, obſoleto priori nomine, Sedile D. Georgij appellare cœperunt. Et certè iuris fuit, vt viri equites, Diuum equitem venerarentur, quò equeſtrem ordinem, piè ac religioſe cordi habere, commoſtrarẽt. Hæc omnia excerpſimus ex Metaphraſte, Paſicrate, Aloyſio Lipomano, Alfonſo Villega, Ioanne Zuillardo lib. 3. & 5. Pomponio Læto in lib. de Vetuſtate Vrbis, Iacobo Strada in Epitome Theſauri Antiquitatum. In hoc templo conditur corpus Sancti Seueri Epiſcopi, ac Neapo-12 tanorum Patroni, eiuſdem Sedilis, vt fertur equitis. Qui Cõſtantino Imperatore fatis conceſſit; ac pie colitur die vltimo Aprilis. Quod eò tranſlatum fuit ex templo, extra mœnia constructo, ſuoq; nomini nuncupato. anno Domini M. CCCX. menſe Martij. Idq; ex inſcriptione indicatur, quæ in ipſo D. Georgio legitur, & nobis huc trabſcribere libuit.

Poſt annos Domĩni bis quinos mille trecenos
Dum ſedet Antiſtes Pius ac Vmbertus in Vrbe
Huius & Eccleſiæ Petrus Barenſis habetur
Rector, agit vernam menſis dum Martius auram
Præſulis eſt Sancti translatio facta Seueri.

13 Humantur etiam ibi, cineres Roberti Andegauenſis, Conſtantinopolitani Imperatoris, quod ex epitaphio ibi ſculpto, & hic annotato, apparet.

ILLVSTRI ROBERTO ANDAGAVENSI BYZANTIORVM
IMPERATORI, TARENTINORVMQ. PRINCIPI, CAROLI
VTRIVSQ. SICILIAE REGIS EX FILIPPO FILIO, NEPOTI
AB ANNO M. CCCLXIIII. OBSCVRE IACENTI
VSQ. DVM ANNO M. CCCCLXXII. ANDREÆ
AGNENSIS HVIVS TEMPLI PRAESIDIS
PIETATE AC DILIGENTIA LOCVS DATVS EST
NOBILIVM PLATEARVM
D. GEORGII INSTAVRATORES ANNO M.D.LXXII.
MONVMENTVM HOC TEMPORVM INIVRIA COLLAPSVM
P.P.

Prope

Prope hanc ecclesiam constructum erat castrum, quod postea in D. Au-
14 gustini templum commutatum est; dicebaturq; Castrum D. Georgij.
Idq; inde euenisse arbitror, quod cum Georgij ipsius, Metropolitana es-
set Ecclesia, absq; negotio effici poterat, vt omnia circumposita loca, ab
15 ipso denominarentur. Maiorem hanc ecclesiam esse, vt illò redeam, quę
D. Georgius ad Forum appellatur, arbitror. Ad quod eò potissimũ ad-
ducor, quòd apud ipsam, Forum iudiciale erat, vbi adhuc seruatur no-
16 men, & Vicaria vetus dicitur. Licet enim Forum, inter alia, quæ apud Fe
stum & alios videri poterunt, duo significet; & Locum exercendis liti-
bus destinatum; & Plateam, vbi res venales exponuntur; quorum hæc
quidem est ad Minorem D. Georgium, ille verò iam fuit ad Maiorem;
tamen simplici nominatione Fori, Iudiciale intelligi crediderim, vt no-
17 bilius. Quare autem Forum id iudiciale, hic dicatur Vicaria, diuersi di-
uersas adducunt rationes. Alij enim dicunt ita dici quod ibi vices Prin-
cipis gerantur, id est quod in ipso, Principis Vicarius resideat. Alij vero,
idq; magis mihi probatur, aiunt hoc nomen sibi mutuasse dimidiatum
ex Areopago Athenarum; qui erat locus, vbi capitalia tantum ageban-
tur iudicia, vt Bud. in l. vlt. ff. de Senat. ex authoritate Libanij Sophistæ
declarat. Et quia in ipso plectebantur homines vsque ad sanguinis effu-
siorum, idest vsque ad vltimum supplicium; dicebatur Tribunal illud
Areopagus, idest, Martis Vicus, vel Habitatio. Ares enim Mars, Pagus,
Vicus interpretantur. Sic Vicaria, quasi Vicus Areos, idest Martis. Nec
obstare videtur, quod id nomen sit confectum ex duabus vocibus di-
18 uersorum idiomatum. Ex Vico, scilicet, Latina uoce, & ex Areo, Græca;
quandoquidem Neapolitanus sermo, uarijs fuit, prout adhuc est, sem-
per immixtus linguis. Vtimur enim nonnullis Græcis uocibus, Latinis
non paucis, alijsq; exterarum linguarum innumeris. Quod si ibi, ciui-
les etiam agitantur lites, nil est impedimento quo minus ex criminali-
bus tantum, nomen sibi assumpsisse debuerit; cum pluris sit facienda
criminum castigatio, quàm calumniarum expulsio, tanquam quæ mul-
to sint quàm calumniæ, noxiora Reipublicæ. Præterea, in annuis anno-
tamentis, quæ de Visitationibus ab Ordinario factis in Archiepiscopa-
li seruantur Palatio; Maiorem hunc D. Georgium, ad Forum, appella-
tum inuenimus. Et putamus hanc ipsi prærogatiuam deberi etiam ex
19 eo, quod cum desijsset matrix esse ecclesia, remansit Princeps quatuor
maiorum Parochiarum, in quas diuisa est uniuersa hæc Ciuitas. Minor
autẽ D. Georgius, una est ex uiginti duabus, in quas subdistributæ sunt
quatuor illæ Maiores, quibus hæ Minores subordinantur. Huc facit,
quod cum de Minori D. Georgio, mentionem factam inuenimus, non
simpliciter, ad Forum, sed, ad Forũ uetus, dictum annotauimus. Quod
in Fratrum Franciscanorum in D. Laurentij Cœnobio degentium, pro-
pe Minorem hunc D. Georgium, Scripturis est uidere. Et hoc modo, Fo-
rum nundinationis, nõ Iudiciale significari, uel inde patet, quod adhuc
uulgo ibi dicitur MERCATO VECCHIO. Cum igitur D. Georgius
ad

ad Forum,absq; illa veteris Fori recordatione,pronuntiatur;Maiorem intelligi,neminé esse putamus,qui negare ausit. Etsi tria hęc; Templū, Forum,& Theatrum,connexa semper dici solita,non ignoremus.Et qd vnum idemq; Forum,vtrumq; significare velint; Forum, scilicet Iudi-
20 ciale,& Nundinationis.Quandoquidem in superiori parte ius reddi, dicunt, eamq; propriè dici Basilicam,in inferiori autem,res venales exponi,& sic dici Forum,quasi quod foris id fiat. At de his hactenus. Ae-
21 des ea,vbi Monetam publice signari diximus,tam per Reges,quàm per veterum monumenta,Sicla,appellatur,& vulgò ZECCA. Eo auté modo appellari autumno à Siclo,hebraico nomine, quod ipsi, Sichel,proferunt. Est autem Siclus,monetæ genus antiquissimum,& viginti obolis constare,quasi omnes affirmant; licet nō desint, qui ponderis genus esse dicant. Recordantur Siclum Exod.cap.30.Leuit.cap.vlt. num. cap. 10.Ezech.cap.45.can.iudices.1.q.1.gl.in can.siquis aliquando, de pœnit.dist.1.Luc.de Penna. in l.1.num.4.Cod.de metallar.lib. 10. Bud. de asse lib.4. Alciat.in l.frugem. ff.de verbor.sign.& Cod.de ponderat. lib. 10. Couarru. vet.collat. numismat.cap.2. Ant.August. emendat. lib.2. cap.8.Alex.ab Alex.Gen.dier.lib.4.cap.24. & ibi Tiraq. & omnium la-
22 tissimè Benedictus Aria in libro de mensuris Hæbr. & Siclo. Est etiam Sigla siue Singula (non enim absurdum fuerit de his etiam disserere, ob affinitatem, quæ est ipsis cum Sicla) singulariæ literæ, quæ rem breuiter; absque coagmentis Syllabarum comprehendunt, vt S C. Senatus consultum, TR. PL. Tribunus plebis, & id genus aliæ, quibus Iustinianus, leges ab se digestas scribi prohibuit. §. illud autem, in proh. ff. l.1.§.penul.l.2.§.eandem autem Cod. de vet. iur. enucl. De
23 quibus etiam in auth. quod sine. Cod. de testamen. Notæ sunt etiam compendiosum scribendi genus. l. sed & patronus.§. fin. ff. de bonor. poss.l.inter eos.§.1.ff.ex quib. caus. maio.l.quotiens.§.2.ff.de hæred.instit.l.Lutius. ff. de milit.testam. l.1.§.ludi ff.de var. & extraord. cognit. l. 2. Cod. de conue. fisci debit. lib. 10. Suetonius in Cæs. cap. 56. de vsu ipsius,in scribendo loquens, In epistolis, ait, si qua occultius proferenda erant, per notas scripsit, id est, sic structo literarum ordine, vt nullum verbum effici posset. Quæ siquis inuestigare, ac persequi vellet, quartam elementorum literam, id est D, pro A, & perinde reliquas, commutabat. Meminere & Plutar.in Catonem Vticensem;Bud. in dicta l. inter eos. §. 1. ff.ex quib.cau.mai.Luc.de Penn.in d.l. 2. Cod. de conu. fisc.debit.lib. 10.& in l.2.Cod.de dignit. lib. 12. Alex. ab Alex. vbi Tiraq.Gen. dier. lib.2.cap.30. Vnde qui notis scribunt, Notarij dicuntur glos.in can. si monachus 77. dist. & facit. d.l. 1. §. Ludi, de var. cogn. Renat. Chopp. de doman. Franciæ lib.3. tit. 21.D. August. de doctr. Christ. lib.2. Iacobus Aeccard. in l. si librarius. ff.de reg. iur. & omnes tum allegati, tum mox allegandi sequuntur. Has Notas, pro singularijs literis, & è contra, vsurpari Sipontinus Antistes, Ant. August. ad Modestinum lib. sing. in l. spadonem. §. neque librarios. ff. de exc.

tuto. Cuiac. in l. 1. ff. de orig. iur. Petr. Faber. Semestrium lib. 1. cap. 14. ad finem, affirmant. Pro quibus videtur facere prædictus Tranquilli locus, necnon Valerius Probus, & Volusius Metianus in suis libris De notis antiquorum; & Manilius astronomicôn lib. 4. cap. 4. vbi in hæc scribit verba.

Hic & scriptor erit fœlix, cui litera, verbum est
Quiq; notis linguam superet; cursumq; loquentis
Excipiet longas noua per compendia voces.

Sed Pardulphus Prateius in ver. Singula, Singlas multum à notis distare asseuerat. Et pro eo est Iustinianus in iuribus iam allegatis, & signanter in proh. ff. & Cod. de vet. iur. enucl. Vbi per literarum consequentiam, & non per singlas, vel per signorum captionem, leges scribendas iubet; ergo Singlæ siue signa, literæ erant, prout esse uidentur. l. oratio. ff. de sponsalibus. l. erga. ff. de iurisd. omn. iud. & facit textus in l. 1. §. stipulanti. ff. de verbor. oblig. Nec obstare deberet, quod prima litera non debet appellari litera, per ea, quæ in l. si quis ante. ff. de acq. possess. At palam est per alia iura, notas non esse, literas. l. sed & patronus. §. fin. ff. de bonor. possess. & d. l. 1. §. ludi. ff. de variar. & extra-
24 ord. cogniti: vbi Notarij sunt qui notis; Librarij, qui literis scribunt. Qui quidem textus nouissime adductus omnem tollit difficultatem. Glosa Parisi. in l. 1. §. eadem. ff. de verbor. obligat. latissimè de hac rescripsit, & differentiam admictit num. 13. Quandoquidem Notas, celeritatis, & compendij; Singlas autem, secreti & clandestinitatis causa fieri ait; ac de his loqui Tranquillum, & Gellium lib. noct. acti. 17. cap. 9. Vtcunque tamen sit, has esse quæ vulgo Cifræ dicuntur, autumant. Nos vt resolutiuè loquamur, & vt aliquam inter ipsas differentiam assignemus, Singlas ipsas, vel Singularias literas, bifariam considerabimus. Vno modo (prout Probus, & Metianus intelligunt) pro ijs scribendi formulis, quæ communiter intelliguntur; & sic haud quaquàm Cifræ dicentur, cum vsu passim recepto, in monumentis, in libris historiarum, in publicis sacris & scribantur, & sint notæ. Altero vero modo, pro literis illis transformatis absq; syllabarũ coagmentis, quę per Tranquillum memorantur. Et hoc fuit inuentum hominum, ad occultanda, vt diximus, arcana, cæteris omnibus in quos eiusmodi Singlæ inciderent, præter eos, qui mutuo, eo sibi scribant modo. Inter quos tamen vt ipsarum communicatio præcedat, necesse est. Porrò has tan-
25 tum Notas, Cifras dici debere contenderim. Et hæ quidem sunt etiam status causa, introductæ. Vnde visum fuit opportunum Regni Regibus vt possint huiusmodi furtiuis literis, scribere alijs regibus ardua negotia, quæ temere, notis literis scriberentur, aliquẽ in Ciuitate statuere, qui ob cõicatas sibi singlas; ipsas quibus mictũtur explanarẽt. Huiusmodi interpres, ex hoc ipso, sumpto sibi nomine, Secretarius Cifrarum dicitur. Huc referri potest vt quæuis dispositio p vsitatas Notas, facta, valeat,

quod probant tum quæ iam diximus, tum Alex. in conſ. 146. lib. 5. M. Antonius Nacta & alij per ipſum adducti, in l. hac cõſultiſſima. §. ex imperfecto. Cod. de teſtam. nu. 38. & 40. Hieronymus Cagn. in §. illud autem in proh. ff. Soccin. in l. Gallus. §. item credendum. ff. de lib. & poſth. Dec. in cap. nam concupiſcentiam in 2. lect. de Conſt. Hinc eſt illa praxis & conſuetudo Notariorum, qui inſtrumenta conficiunt vſitatis notis vel ſinglis, quas ipſi, Cetera, vocant: & quia communiter ſcitur quid ſibi velint eæ notę, inſtrumẽtis ipſis adhibetur fides ac ſi per conſequentiam literarum ſcripta forent.

CAP. VII. SVMMARIVM.

1 Magiſtri Rationales Siclæ quare ſic dicantur.
2 Regia Camera Summ. vnde ſibi nomen ſumpſerit.
3 Magiſtri Rationales Siclæ ex illuſtribus familijs olim eligebantur.
4 Archiuum, &
Archium quid; & quid inter ſe differant.
Archiuarius &) eodem.
Archiota)
5 Ponderum & Menſurarum præfecturam ad Tribunal Siclæ pertinere.
6 Monetariorum nomina.
Ponderarores
Lubrierij
Affilatores
Cuneatores
7 Brunduſinorum &
Meſſanenſium antiquatum priuilegium.
8 Siclæ Tribunal diuiſum.
9 Tribunalia quiſnam vniuerit Neap.
10 Menſurarum formulæ Neap. vbi reſideant.
11 Menſurarum quotuplex genus.
12 Campion quid ſit Neapoli.
13 Menſuræ archetypæ vbi conſtitui debeant.
14 Menſura paſſus Neapolitani vbi ſeruetur.
15 Vicaria cur dicatur Magna Curia.
16 Curia vnde dicatur.
17 Ponderum & menſurarum ius cuius ſit imperij.

1 SCIENDVM autem, Siclam Neap. de qua loquimur, suũ habere Tribunal, suisq; vti Magistratibus. Qui propterea quod rationibus ponderum & mensurarum præsunt, quorum æquitas ad Siclam pertinet, Magistri Rationales Siclæ dicuntur. Horum auctoritas longe maior erat olim quàm hodie. Fuit autem coarctata à Regina Ioãna prima, anno 1370. die octa: Maij. 8. indict. Nam cum omnes, ipsi ad se aduocarent causas, sanxit stata pœna, vt à causis ad ipsos non spectantibus, abstinerent; quandoquidem absurdum & inconueniens videbatur, ac dissonum rationi, à qua denominabantur, ad aliena manũ extendere. Etenim & Regij Consiliarij, & Fori, & Familiaritatis priuilegia habebant. Et cum Regij Ministri, rationes, idest computa quæ vocant, in Reg. Cam. Summ. exhibebant; Si qui debitores inueniebantur, illico soluere iubebantur; ac rationes ipsæ ad Magistros Rõnales Siclæ, discutiendæ mictebantur. Qui, si difficultas aliqua in iure oborta foret, iterum ad Regiam Cameram

2 remictebant, vt summariè ipsa diiudicaret. Hinc euenit, vt Camera Sũmariæ sit appellata, cum prius Audientia Rationum appellaretur. Nec id solum, verum & Regij Patrimonij cura ad Rationales Siclæ pertinebat, quæ postea à Carolo primo fuit in Reg. Cam. Summ. translata. Prædictorum autem vsus, fuit ab Alfonso rege sublatus anno 1450. qui rationum discussionem, & reuisionem, per Reg. Cam. faciendam iussit.

3 Quid plura? Eorum auctoritas in tantum creuerat, tum ratione iurisdictionis, tum qualitatis personarum, vt is Magistratus antiquitus, alicui ex illustribus & antiquissimis Ciuitatis Neapolis familijs ob merita, concederetur à Regibus. Ad quem e nostra multi acciti fuere, vsque ad Genitorem meum, & fratrem & consanguineos, vt ex priuilegijs videri potest. Non tamen id fuit perpetuum, id est vt ad nobiles tantum genere conferretur, quandoquidem & in alios quoq; & virtute & scientia præditos, aliquando collatus fuit. Hodie verò ad Proregem eius collatio spectat. Hæc omnia leguntur in capit. Caroli primi; in capit. Ad audientiam nostram; & Roberti, in capit. Idem Magistris Rationalibus; & Ferdinandi in quodam priuilegio anni 1459. die 21. Nouembris, sæpe ad Sedilium causas præsentato; & in capitulis Ciuitatis, & in capit: Regis Catholici 55, & Caroli Quinti cap. 26. & plenius in Gratijs expeditis in Imperiali Ciuit. Ratispona anno 1532. cap. 40. & 41. & in Pragm. De offic. ad Reg. Maiest. eiusq; Vicereg. coll. spect. Et in Pragm. Quod regnicolæ &c. & in alijs; & in Ritibus Reg. Cam. summ. Freccia lib. 1. de suffeud. titulo. De offic. Magni Camerar. num. 3. Tarcagnota de situ & laudibus Neapolis libro primo. Et legi adnotationes quasdam doctissimi cuiusdam procuratoris Cæsaris, vbi multa coaceruãtur priuilegia, quorum aliqua ex libris Diuersorum Reg. Cam. excerpta erant; quæ in Archiuo seruantur; vbi reposita sunt Acta à Sueuorum tempore, vsque ad Alfonsum primum. In quibus de omnibus fere causarum generibus,

bus, ad alia Tribunalia pertinentium, cognitio habetur: licet passim, 4 & indies adimantur. Est autem Archiuũ, Chartophylacium vbi pub lica reponuntur acta; Archium verò est Regia, & Prætorium, & Magistratuum ædes, & Palatium, & Forum iudiciale; ac Archiui custos, dicitur Archiuarius; Archij verò Archiota. l. moris. §. solet, & ibi Bud. ff. de pœ. §. 2. in Auth. de defensor. ciuit. coll. 3. l. fi. §. hic quoq; . ff. de mun. & honor. Alc. l. vrbana. ff. de verb. signif. Luc. de Penn. Cod. de suscept. præpos. & arch. lib. 10. in rubr. num. 2. Guido Panciról. in Notitiam Rom. 5 Imperij. In eadem Sicla, nedum quæ ad monetæ cusionem, verum & quæ ad ponderum, mensurarum, & similium præfecturam pertinent, olim exercebantur. In cudenda verò pecunia, multa sunt officia distributa, ut ex dictis Pragm. liquet, nec non & ex priuileg. Federici II. Caroli III. Roberti, & Reginæ Ioannæ II. Monetarijs, siue Siclarijs. Et qui in 6 ea operantur, his nominibus à Reg. Cam. appellantur. Ponderatores, Lubrierij, Affilatores, Cuneatores. Ponderatores, ut ipsamet uox indicat, sunt qui metalla in frustra redigunt, ac ponderant, quantum quodque monetæ genus, ponderis exigat. Hi sunt quos supra Zygostates appellari diximus. Lubrierij, qui metalla in frustra redacta & ponderata expoliunt, ut commodè cudi posint. Sic dicuntur, si conijcere licet, quod metalla, lubricant idest lubrica faciunt, & asperitatem leniunt. Lubricatores dici minus barbarè possent. Affilatores, qui metalla iam lubricata, rotundant, examinato prius pondere, ut siquid desit, addant; si quid supersit deman[t]. Inde dicti, quod ad filum, idest ad lineamentum cudendæ monetæ requisitum, metalla redigant. Effilatores tamen rectius dicerentur; quando effilare, non affilare inuenitur. Cuneatores, sunt qui metalla iam rotundata & effilata, & lubricata siue expolita, cuneis (sic uocant typum quo monetæ signantur licet minus propriè) supponunt, & Principis imaginem & insignia imprimũt. Cuneus aũt quid sit disce ex Vitruuio, & Vegetio. Hi omnes, uno communi nomine, Monetarij dicuntur, in præallegatis pragmaticis, ritibus, & priuilegijs. Qui ab huius Tribunalis penè constitutione alij quàm Brundusini, & Messanẽses 7 esse non poterant. Deinde uero, & Neapolitanos posse admicti per Reg. Cam. decretum est. Eius rei acta seruantur in dicta Cam. per M. Antonium Rosam, ex ordine Scribam, in Grammatophylacio Terrusij. Atq; hæc qpidem huiusmodi se olim habebãt. Postea uero placitum est Regibus, multas ipsi adimere prærogatiuas, ac Tribunal ipsum in duo di-8 uidere. Duo igitur Siclæ Tribunalia hodie sunt, alterum cudendæ monetæ destinatum, de quo iam diximus; & quod in suo primo remansit loco; alterum quod ponderum & mensurarum æquitati præest, & quod est aliò translatum. Eius rei, id causæ fuit. Magistrorum Rationalium munus erat curare ne una res pro alia uenderetur, quod ex priuilegio Ladislai Regis, ipsis indultũ fuerat (de quo casu nos ipsius tribunalis, cõtra Thoracum artifices, patrocinium sumentes, allegationes latè scripsimus) necnon & ut pondera & mensuræ, iustę obseruarentur, ut in alle-

gatis

gatis pragmaticis,& in cap. Caroli I. cap.Item prædicti secreti,ubi DD. est videre;de quo etiam Afflictus in Const.Regn.Ad legitima pondera, priuilegium se vidisse refert.Et quia id, est quædam species iurisdictionis,visum fuit rationi consonum,hanc,vt ita dicam,tribunalis partem,
9 in Tribunal M.C.Vic.transferre.Quod ab Excellentiss.Marchione Villæ Franchæ D. Don Petro Toledo, memorando Prorege (de cuius magnitudine & iustitia nos alibi scripsimus) effectum est. Qui & omnia alia Tribunalia,tum pro litigãtium commoditate,tũ ꝑ Regis seruitio, in dicta M.Curia vniuit.Quæ quidem Magna Curia,& ipsa in dicta regione Sedilis Furcillæ, siue Montaneæ sita erat; Vbi adhuc retinetur nomen,& Vicaria vetus dicitur. Tribunal igitur Siclæ,quod de ponde-
10 ribus & mensuris cognoscit, in M. C. Vicariæ residet. In cuius platea; magnum situm est marmor iustarum mensurarum formulis designatum,& excauatum,quod ex iusso Ferdinandi Regis curatum fuit, prout hæc indicat inscriptio. FERDINANDVS REX IN VTILITATEM REIPVBLICÆ HAS MENSVRAS PER MAGISTROS RATIO-
11 NALES FIERI MANDAVIT. Et cum triplex sit mensurarum genus; Liquidorum,scilicet,aridorum,& interuallorum; ibi omnia hæc commodissimè signantur. Est enim ibi videre mensuram Vini, mensuram Olei,mensuram Frumenti, quod ad arida, & liquida pertinet. Pro interuallis vero est signata mensura Brachij,idest cubiti. Idq; positum est quasi publicum testimonium, ænearum mensurarum,quas ipsi Magistri Rationales in suo tenent Tribunali,vt cum de mensuris vendẽtium æquæ ne sint,an iniquæ controuertitur, ad eas quasi ad archetypum reportẽtur examinandæ. Ad pondera verò tenent Stateram quandam,quę
12 vulgo,Campion,appellatur;iuxta quam pondera librãt, & fidem librationis, impresso anni currentis numero,adhibent.Itaq; eæ solæ mẽsurę eaq; sola pondera in vniuerso Regno, iusta putãtur, quæ anno illo examinata fuisse,ex impressionis signo commonstrant.Quem quidem morem in publico statuendi mensuras antiquissimum esse, ostendit Congius Imperante Vespasiano, in Capitolio positus, & huiusmodi inscriptus.

IMP. CÆSARE
VESPAS. VI.
T. CÆS. AVG. F. IIII. Cos.
MENSVRÆ EXACTAE
IN. CAPITOLIO.
P. X.

Quod si hoc testimonium satis non videbitur, videatur hoc Valentiniani in titulum de suscept.& arcar.lib.10.Cod.relatum,vbi in hæc sancitum est verba. Modios æneos,uel lapideos cum Sextarijs, atq; ponderibus,per mãsiones,singulasq; ciuitates iussimus collocari,vt vnusquispue tri butarius,sub oculis,constitutis rerũ omnium modijs, sciat quid beb eat Susceptoribus dare,ita vt si quis Susceptorum,conditorum,mo-

diorum,

modiorum, ſextariorumq; vel ponderum normam, putauerit excedendam, pœnam ſe ſciat competentem eſſe ſubiturum. Quo in loco exponens Interpres, dictionem, Per manſiones, eccleſias exponit; à Iuſtiniano edoctus; qui in fine. §. nullus autem, Auth. de collat. has menſuras, & pondera, in ſanctiſſima vniuſcuiuſq; ciuitatis eccleſia ſeruari iuſsit. Quod ipſe quidem Iuſtinianus non ſine exemplo ſanxit. Antiquiſsimè enim fuerunt menſuræ, ſacratæ Ioui à Rom. in Capitolio, vt teſtatur Q. Palæmon in lib. de pond. & menſuris, his verſibus.

13

Pes longe ſpatio latoq; notetur in anglo,
Angulus vt par ſit, quem claudit linea triplex,
Quatuor ex quadris, medium cingatur inane
Amphora fit cubus. Quam ne violare liceret
Sacrauere Ioui, Tarpeio in monte Quirites.

Hoc eſt etiam adnotatum à Guid. Papa, quęſt. 490. Luca de Pen. lib. 3. de menſuris aridorum & liquidorum. Huc referri poteſt menſura ferrea, Paſſus Neapolitani; qui (vt Georgius Lapazaia in ſuo de Arithm. & Geometr. libro dicit) continet ſepté palmos & tertiá parté alterius palmi; Quę quidem inſpicitur affixa in quadam columna ſita in angulo maioris Eccleſiæ huius ciuitatis, ad ianuam quæ ducit ad Palatium Reuerendiſs. Archiepiſcopi. Eius rei, id eſt quare in templo reponendæ ſint archimenſuræ, vt ſic dicam, ratio luculenter affertur à Palæmone in iam notatis carminibus, nè ſcilicet violare liceret. Hic obiter adnotari poterit Vicariam, non ab re appellari Magnam Curiam, quando quatuor maxima continet Tribunalia, Summariam, ſcilicet vbi de Principis agitur patrimonio; Conſilium; vtranq; Vicariam, Ciuilium, ſcilicet rerum, & capitalium: & Siclam de qua modo loquebamur. Licet nõ me prætereat, id apud Græcos dici Magnum Tribunal, vbi publica diiudicantur iudicia, ut Phauorinus his verbis aſſerit. Μέγα δικαστήριον ἐν ᾧ τὰς δημοσίας ἔκρινον δίκας. Niſi quis inde Magnam dici velit, quòd magna curet; quandoquidem Curiam à curando appellari, Pomponius. l. 2. in princ. ff. de orig. iur. teſtatum reliquit: Ponderum ſanè atq; Menſurarum ius, mixti imperij, & de Regalibus eſſe affirmant, vltra prædictos Renatus Chopp. de doman. Franciæ lib. 3. rubr. 22. Afflic. in conſtit. Ad officium baiulorum. num. 4. ad Magiſtros Rationales. Omnium ad omnia, 1. par. fol. 222. & in conſtit. Ad legitima pondera. Cumque hoc ius apud Romanos, ad Aediles pertineret, non erit incongruum & de ijs aliqua ſubnectere.

14

15

16

17

CAP. VIII. SVMMARIVM.

1 Ædiles vnde, & quare dicti Curules.
2 Ædilium authoritas varia.
3 Ædiles Cereales vnde dicti, & eorum munus.
4 Ceres quare in Sicilia nata dicatur, & vnde dicta.

5 Leges

5 Leges à quo primum inuentæ.
6 Primitiæ & Rogationes cui primum factę fuerint.
7 Pan vnde dictus.
Frumenti &
Panis inuentor, eod.
8 Aratri inuentor quis fuerit opiniones variæ.
9 Mensuræ à quibus cognoscantur.

1 AEDILES igitur vel ab ædibus dicti sunt, propterea q̃d ædes sacras & priuatas procurabant; vel ab aditu, eò quòd facilis ad eos aditus esset. Hoc tamen nomen, fuit à Iureconsultis translatum ad Magistratum. Ac primùm fuisse ex plebe creatos, omnes ferè consentiunt. Deinde orta inter patres & plebem contentiõne de Consulatu, factum est vt alter Consul plebeius fieret. At ne plebs penitus exæquaretur patribus, conuenit inter vtrosq;, vt pro communicato plebi consulatu, patres ob quandam quasi compensationem, ædilitatem sibi vindicarent. Iterum tamen dissentientibus, sanxere ut duo ex patritijs, duo ex plebeis crearentur. Postea Iulius Cæsar sex instituit Aediles, ex plebe quatuor; ex patribus duos. Hi Cereales dicebãtur. Hinc est ut duo Aedilium legantur ordines; Alter ius dicebat, & sella eburnea incuruos pedes habente, currenteq; instar currus, (quam Theophilus Consularem sellam appellat) vtebatur, unde Curules nominabantur, & Magistratus, simpliciter dicebatur. Alter popularis Magistratus erat. Eodem tamen die, utriusq; Comitia calabantur. Fuitq; is Magistratus, antiquissimus, quandoquidem & in legibus XII. tab. de eo sic legitur. SVNTOQ. AEDILES CVRATORES VRBIS, ANNONAE, LVDORVMQ. SOLLEMNIVM; OLLISQ. AD HONORIS AMPLIORIS GRADVM, IS PRIMVS ASCENSVS ESTO.
2 Vnde patet hunc Magistratum haud sanè à principio fuisse sublimem. Quorũ omnium Aedilium authoritas licet ut plurimũ, ab Authoribus infra adductis, distinguatur; Curules tamen uiarum, & aliorum complurium curam habebant, quæ à Papiniano describuntur. Licet non desint qui id muneris, Plebeiorum fuisse Aedilium contendant, quod & Cagnolus etiam aduertit. Nos, huiusmodi ambiguitates, posteris sol uendas relinquimus; Aedilium authoritatem confuse narrasse contenti Si igitur seruum, aut iumentum morbosum, aut uitiosum, pro integro sanoq; quispiam uendidisset, edicto Aedilium, emptori infra dies sexaginta succurrebatur. Hæc est redhibitoria. Quicquid etiam rerum uitiosarum pro sincero; fractum pro integro uenisset, ædilitio edicto redhiberi solet. Hinc ædilitiæ stipulationes. Hi merum imperium habebant, ut & flagris cederent, & mulctam imponerent. Præerant arcendis incendijs; Ludos curabant publicos. In uijs non permictebant rixari, neque stercora proijci, neque morticinia, neque coria iacere. Eorum

rum munus erat adæquari in Ciuitate vias, pontem fieri vbicunq; oportebat. Templa, Theatra, Fora, Stadia, Porticus, Curiæ, Basilicæ, Mœnia, eorum cura reficiebantur ornabanturque. Ædilitatis etiam erat parandum conuehendumque frumentum & oleum ad publicam annonam curare. Et hoc sensu. l. ideo infra allegandam, lego, licet, ædulitatis, aliqui legant. Mensuras iniquas frangere, iustaq; pondera curare ad ipsos spectabat. Eorum ætas præstituta erat. Multi tamen ab hoc Magistratu capessendo repulsi fuere, licet postea, maiorem fuerint assequuti; vt sciamus omni æuo inuidos, malignitatis aculeos, in probos iaculasse. In Municipijs etiam & Colonijs Aediles fuere. Nam vt colonis in lustrum agros locabant, sic & interdum in lustrum continuabant Magistratum. Hæc & alia est videre, in l. 2. §. postea cum Appius, §. deinde cũ placuisset & §. deĩde Corn. Silla. ff. de orig. iuris. l. ædiles curules. ff. de via publ. l. 1. ff. de off. præfecti vigil. l. 1. & per totum titulum. ff. de ædilit. edicto. l. qui vtensilia, ff. de decur. l. stipulationum verò prætoriæ. ff. de verb. oblig. l qui insulam. §. 1. & l. item quæritur. §. mensura, ff. locati. l. lectos cum l. seq. ff. de peric. & com. rei vend. l. ideo. ff. de compensat. Insti. de iur. nat. gen. & ciu. §. prætorum, Arist. polit. lib. 6. Varro de lingua lati. lib. 4. Cic. ad Acticum lib. 9. epist. 14. & in Oratione de Aruspicum, &c. & in Philippica 9. & de legibus lib. 2. & in Oratione in Verrem. Plutar. in Mario, Plin. nat. hist. lib. 33. cap. 3. Liu. lib. 3. 5. & 7. Dio lib. 43. Aul. Gell. noct. act. lib. 4. cap. 2. D. August. de Ciuit. Dei lib. 2. cap. 27. Alicarnass. lib. 6. Appian. de bello ciuili lib. 1. Fenestella de Magistrat. cap. 13. Bud. in l. 2. vers. paulo post. ff. de orig. iur. Ioan. Ferrar, Instit. de diuis. stipul. §. fin. Purpuratus, in l. 1. nu. 40. & seq. ff. de off. ei. cui mand. est iurisd. Alex. ab Alex. vbi Tiraq. Gen. dierum lib. 4. cap. 4. & lib. 6. cap. 19. Alciat. in l. pupillus. §. decuriones ff. de verbor. signif. Cotta in Memorab. ver. Annona, Zasius in d. l. 2. ver. Aediles num. 22. & ibidem Cagnol. nume. 50. ff. de orig. iur. Pompon. Læt. de Magistrat. Syluest. Aldobr. in d. §. prætorum Inst. de iur. nat. gen. & ciu. Iacobus Spiegell. Pardulfus Præteius in ver. Aediles, Aimarus Riuall. Oldendorp. & alij in dictam l. 12. tab. Angel. Polit. Miscella. cap. 85. Franciscus Duaren. anniuersar. lib. 1. cap. 26. Carol. Sig. de antiq. iur. ciu. Rom. lib. 1. cap. 4. & lib. 2. cap. 8. Blõdus Flauius de Roma triumphante lib. 3. Aediles Cereales, annonæ præerant, & à Cerere dictos fuisse, tum ipsa vox indicat, tum testatur Pomponius in dicta l. 2. §. deinde Corn. Sylla ff. de orig. iur. Rationem hanc esse arbitror, quod cum Romani Cererem Deam ob fruges ab ipsa repertas, colerent, vsque eò coluerunt vt ex ea denominarent eos, qui rerum ab illa inuentarum curam habebant. Eam in Sicilia natam ferunt, frumenta inuenisse, cum antea glande vescerentur, eademque molere, & conficere in Attica, Italia, & Sicilia, atque ob id Deam iudicatam putant. Quod autem è Sicilia ortum duxisse dicatur, inde profectum esse remur, quod illius Insulæ ea est fertilitas, vt Homerus Odyss. lib. 9. dicat, terrã ibi non satam, non aratam; & arbores, & vites, non cultas sed sua sponte frumen-

ta,ordea,fructus,vuas copiosè producere. Vnde Oui. 3. fast. gratam domum Cereri,eam appellat. Et Solin.nedum huberrimos,verum & omnium optimos fructus ibi nasci ait.Meminere etiam eius copiæ Sil.Ital. lib.14.Diodor.lib. 6.M. Ant.Sabell.Ennea.1.lib 6.Et Liu.lib.23. & Valer.Max.lib.7.cap.6.Siciliam & Sardiniam, benignissimas vrbis Romæ nutrices appellant. Quod inde itidem liquet,quod huic nostræ Ciuitati concessum aliquando fuit, ipsi licere exportare ex Sicilia frumēta suo vsui futura,etiam insoluto eo,quod pro venia solui solitū est, vt ex eius capitulis liquet. Liquet etiam ex pactis initis inter Summum Pontificem,& Regni istius Reges.Et dilucidè ex Pancirolo in Notiti: imp. occid.cap.53. Sunt qui Cererem,Terram esse dicant, & sic dici vel ἀπὸ τοῦ καιροῦ, id est à tempore,eò quod omnia suo tempore producit, & sic Cæres per æ diphtongum scribi deberet, vel ἀπὸ τοῦ κερᾶν, id est à miscendo, cum fructus non pariat nisi prius misceantur in se humores, & solis calore feruescant;vel à Latina voce gerendo, quasi Gerens, quod fructus gerat & alat,vnde almæ cognomen sibi vendicauit. Leges primas ab ipsa inuentas ferunt, (licet alij Rhadamanto ascribant) vnde apud Græcos,Thesmophoria,id est legifera,fuit appellata. Romæ fuit illi ædes ad Circum maximum erecta,ibique sculpta & picta à Damophilo, & Gorgato artificibus illustribus;primumq; ipsi simulachrum æreum fuit factum,ex peculio P.Cassij.Princeps etiam omnium sacrorum apud omnes gentes habita fuit. Vnde non immerito antiquissimi Romanorum, primitias ei dare, atq; in eius honorem Rogationes & Hymnos canere soliti fuere.Cic.in Verrē. Plin.nat.hist.lib.7.cap.56.& lib.33.cap.12.& lib.34.cap.4.Aul.Gell.lib.5.cap.6.Diod.Siculus de fabulos: antiq. gest. lib.5.& lib.6.cap.nunc ad Cretam.Solin.cap.16.& 11.D.August. de Ciuit.Dei lib.4.cap.10.& Alex.ab Alex.Gen.dier.lib.4.cap.10.& lib.5.ca. 24. Marius Aretius in Chorograph. Siciliæ passim, Tiraq. de iure primogen.in præfatione num.70.& sequenti,Scoppa collectan. lib.cap.3. Apud Cassiodorum in formula Præfecti annonæ hæc leguntur verba. Sic Ceres frumenta dicitur inuenisse,Pan autem primus consparsas fruges coxisse perhibetur, vnde & nomine eius,Panis est appellatus. Ita vt illa prędicata est,quæ reperit, & ille laudatus est, qui decenter edenda, humanis vsibus applicauit. Virg.Georgic.lib.1.

4 5 6 7

> Prima Ceres ferro mortales vertere terram
> Instituit,cum iam glandes atq; arbuta sacræ
> Deficerent syluę,& victum Dodona negaret.
> Mox & frumentis labor additus,vt mala culmos
> Esset rubigo. Et superius.
> Liber & alma Ceres vestro si munere tellus
> Chaoniam pingui glandem mutauit arista.
> Et iterum.
> Et Cererem clamore vocent in tecta,neq; ante
> Falcem maturis quisquam supponat aristis

Quàm

Quàm Cereri torta redimitus tempora quercu
Det motus incompositos, & carmina dicat.

Quod & repetit in Culice. Ouid. Metam. lib. 5.

Prima dedit fruges, alimentaq; mitia terris,
Prima Ceres vnco glebam dimouit aratro
Prima dedit leges. Cereris sunt omnia munus.

8 An autem & ipsa fuerit aratri inuentrix, Seruius ambigit in illud primi Georg. Virgilij.

Vnciq; puer monstrator aratri

Sunt & qui Osyrim eius inuentorem faciant; Tibullus

Primus aratra, manu solerti fecit Osyris
Et teneram ferro sollicitauit humum.

Aliqui vero id, Buzygi Atheniensi, aliqui Triptolemo ascribunt. Ouid. 4. Fast. Plin. nat. hist. lib. 7. cap 56. Commentat. in dictum locum Virgi. Solin. & in eum comment. cap. 16. Iosephus autem lib. antiquit. 4. cap. 9 4. Cayn authorem facit. Aedilium etiam erat (vt eò reuertamur) mensuras iniquas frangere, ponderaque examinare. l. item queritur. §. siquis mensuras. ff. loca. Persius Satyra prima.

Fregerit & heminas Areti ædilis iniquas.

Iuuenalis satyra decima.

Et de mensura ius dicere, vasa minora
Frangere pannosus vacuis ædilis

Plaut. in Ruden.

Neptunus ita solet, quamuis fastidiosus ædilis est
Siquæ improbæ sunt merces, iactat omnes.

CAP. VIIII. SVMMARIVM.

1 Furtum conceptum &
2 Furtum concipere quid.
3 Perquisitio rerum furtiuarum in suspectis domibus fit per publicas personas. Publicæ personæ testium vicem supplent. eodē.
4 Domino inuito, nemo potest ingredi aliena.
5 Res furtiuę inuentę faciunt indicium ad torquendum eum, penes quem inueniuntur.
6 Mortuus alicubi repertus indicium facit ad torquēdos eos qui ibi fuerint.
7 Furti perquirendi mos antiquus, & numero 13.
Lictores vnde dicti fuerint. Eodem
8 Alguzerij, vel
Speculatores quomodo appellati apud antiquos.
9 Lictores tenentur ferre signum sui officij.
10 Lictorum mos antiquus in præeundis magistratibus.
11 Poena in seruos, liberos, & milites uaria.

12 Porterij qui vulgo dicuntur, genus lictorum sunt.
13 Furtum conceptum per lancem & licium quod sit.
14 Mulieres viros extraneos antiquitus aspicere prohibebantur.
15 Mulieres postulare non possunt ob pudicitiam.
16 Dominatores effeminatos Deus permittit ad poenam populorum
17 Magistratus in prouincias absq; foeminis proficisci debent.
18 Mulieres in publicum carcerem includi non debent, sed in monasterio seruari.
19 Mulieres in causis criminalibus possunt esse in iudicio per procuratorem, mares autem non.
20 Mulieres liquidant instrumenta in ecclesijs.
21 Mulieres non debent in publicis se presentare conspectibus, nec per ciuitatem vagari.
22 Mulieres non debent audiri à Magistratibus.
23 Mulieres non coguntur ire ad petendā absolutionem à Sum. Pontifice ob periculum pudicitiæ.
24 Mulieribus non licet ferre corpora ad sepeliendum.
25 Mulieres in ecclesijs ab hominibus seiunctæ manere debent.
26 Mulieres in Chorum ingredi, ac Sacerdotibus ministrare prohibētur.
27 Mulieres cum organo in ecclesijs canere non possunt.
28 Actus distinguntur ex voluntate.
29 Delicta voluntate separantur
30 Consideratio in id tantum cadit, quod agi intenditur.
31 Lanx quid sit.
32 Bilances vnde dicantur.
33 Iustitia quare cum libra, siue bilancibus pingatur.
34 Licium quid sit.
35 L. xij. tab. de furto concepto per lancem & licium declaratur.
36 Furtum potest commicti in ponderibus & in libra.
37 Delictum vnum pluribus poenis vendicari potest.
38 Furtum conceptum per lancem & licium à quo cognoscatur.
Catapanes qui sint & vnde dicantur; Eodem.
39 Furtum manifestum, &
Fur manifestus qui dicatur.
40 Furti manifesti, &
Furti concepti per lancem & licium poena.
41 Professio natorum filiorum vbi fiebat, Romæ & à quo iuuenta.
42 Professio natorum filiorum quomodo fiat hodie.
43 Professio ad quid conferat; & quotuplex sit.
Numeratio focorum professio dicitur. Eodem.

Mensu-

MENSVRARVM & ponderũ recordatio, furtũ per lãcem & licium conceptum, in mentem reuocauit. Eius meminere Aul. Gell. actic. noct. lib. 2. cap. 18. & lib. 16. cap. 10. Doctores in §. conceptum instit. de obligat. quæ ex delicto nasc. Imo & l. 12. tab. ita de eo cauebatur. FVRTA PER LANCEM LICIVMQVE CONCEPTA SICVT MANIFESTA VINDICANTOR. Est autem furtum conceptum (vt Iustinianus dict. §. conceptũ, dicit) cum apud aliquem, testibus præsentibus, furtiua res quæsita & inuenta sit, idest furtum apud aliquem inuentum. Vnde furtum concipere, pro inuenire vsurpauit Paulus lib. 2. Sent. tit. de furtis. Hodie tamen testes minime requiri Theophilus asserit. Nec ab re, quando eiusmodi perquisitio per publicas fit personas, quæ omnium testiũ vicem supplent l. omnium Cod. de test. Magna enim Curia Vicariæ, domos & loca, furti suspecta peruestigari facit, iuxta l. diuus .ff. de ser. fugit l. requirendi, vbi Bart. & Bald. & Addictio, Cod. eod. Io. Milleus Boius in praxi criminali, ver. Persequendi, fol. 97. rubr. 4. testis, & ibi addictio, in verbo, tertio, quæ latè distinguit. Et si nemo, inuito domino aliena ingredi possit l. 3. §. 1. ff. de acq. rer. dom. §. feræ Inst. eodem Quod si res furtiuæ inueniantur, & dominus loci, earum furem indicare noluerit, vel si malæ fuerit conditionis, torquendus erit l. ciuile, & ibi glos. in ver. fuisse, & l. 2. Cod. de furt. Bart. in l. fin. num. 5. ff. de quæst. Bartholom. de Capua in Constitutio. Peruenit, rubrica, de furt. & latroci. lib. 3. Paris de put. in tract. de syndicatu, in ver. Tortura. §. viso de inditijs fol. 302. Grammat. cons. 14. num. 9. Hippol. de marsil. sing. 392. Alci. in tract. de præsumpt. reg. 3.. præsumpt. 29. M. Ant. Blancus in d. l. fin. ff. de quęst. num. 416. Et sic limitari potest cons. Dec. 37. num. 9. Et mortuus in domo repertus indicium facit ad torquendos eos, qui in ipsa sunt l. 1. ff. si quis in villa. ff. ad Senat. syllan. vide Cõstitutionem regni Si damna clandestina, rubr. 27. de homicid. clandest. & ibi Isern. & Afflitt. M. Ant. Blancus in l. fin. ff. de quæst, num. 299. Quid autem sit furtum conceptum per lancem, & licium, Doctores lõgè lateq; dissentiunt. Dicunt enim quod perquisituri domos furto suspectas, licio transuerso cincti ingrediebãtur, ex quo lictores dicti erãt Qui & Magistratuum viatores, vel cursores dicuntur; & alijs nominãtur nominibus per Cassan. coaceruatis; quos hodie Alguzerios & speculatores, vulgus appellat, & inter eos gradus prærogatiua seruatur. De quibus habetur in l. ego cum in villa, & l. manumissio. ff. de manumiss. vind. l. diuus. ff. de bon. damnat. Aul. Gell. act. noct. lib. 18. cap. 3. Bud. in l. proconsules. ff. de offi. procons. Cassan. in consuetud. Burgund. de iustices e droit, rubr. 1. §. 6. Car. Sigon. de antiq. iur. ciu. Rom. lib. 2. cap. 15. Petrus Faber. Semestrium lib. 2. cap. 24. propè finem. & perpulchrè Ang. Polit. miscellan. lib. cap. 98. Scoppa collectan. lib. pag. 15. Hierony. Magius miscellan. lib. 4. cap. 16. Spiegell. & Pardul.

Prateius

Prateius in verb. lictores. Et si Ambr. in eodem verbo ab his dissentiat
9 & nos congruentiori loco scripsimus. Huius generis homines, tenẽtur ferre baculum, aut quid tale, vt dignoscantur l. stigmata Cod. de fabricens. lib. 10. l. pluraliter Cod. de aqueduct. Anell; de clar. sing. 137.
10 Paris de Put. in tract. de Sindic. verbo Nuntius fol. 210. Et moris erat ut ij, magistratus præirent virgarum fasciculos cum securibus alligatis, portantes. Ac quoties iussi erant, fasces illos soluentes, primo uirgis cedebant, mox securi sontes feriebant. Ex quo facile putant probari, vltimo supplicio damnatos, prius virgis flagellari solitos. Seruius in illud vj. Æneid.

Tum demum horrisono stridentes cardine, sacræ
Panduntur portæ ———

11 diligenter ad hoc & ad alia ad idem tendentia. Atqui poenam in milites fuisse fustes & vites; in liberos, fustes & virgas; in seruos lora & flagella; multa iura, multasq; adducit autoritates, temporum tamen discrimine habito. Petr. Fab. Semest. lib. 2. cap. 6. & lib. 1. cap. 17.
12 Inter hos & ij connumerandi veniũt, qui Præfecto prætorio, Candidato principis, siue sacri Regij Consilij Præsidi, alijsq; summis Magistratibus præeundo inseruiunt, quos vulgò, Porterios nuncupamus, de qui-
13 bus alibi commodius scripsimus. Lictores igitur qui rem furto subtractam per alienas domos vestigabant, lancem ante oculos ferebant ne à mulieribus videretur. Quod si perquisitum furtum conciperent, idest inuenirent; furtum illud, conceptum per lancem & licium appellari dicũt. Alij dixere, id fuisse furtũ conceptum per lancem, & liciũ, quod perpetrabatur ab ijs, qui furandi causa, se lictores fingebant, cum reuera non essent; & ingressi alienas domos prætextu perquirendæ rei alicuius furtiuæ, ipsi in ipsis domibus furabantur; & hos puniendos fuisse ac si in manifesto comprǽhensi fuisset furto; Alex. ab Alex. gen. dier. lib. 6. cap. 10. Alc. parerg. iur. ciuil. lib. 5. cap. 8. Franc. Duar. in tit. de furt. cap. 2. Hotom. Ferr. & politiores cæteri in §. conceptum Inst. de oblig. quæ ex delict. nasc. Franc. Baldu. in d. l. xij. tab. quem ad verbum refert Tiraq. in citato loco Alex. ab Alex. Hos autem ridendos putarem nisi Platonis autoritate suffulcirentur, qui lib. de legib. 12. ait facultatem habuisse dominos rei furtiuę, alienas ingredi domos ad perquirendã rẽ suam, ἢ γυμνοὺς ἢ χιτονίσκον ἔχοντας ἀζώστους idest vel nudos, vel tuniculam habentes, discinctos. Vbi quod Plato χιτωνίσκον dixit, & nos tuniculam, vel subuculam interpretati sumus, interpretes legum xij. tab. licium, vertêre. Erat autem huiusmodi perquirentibus, eundum vel nudè vel saltem cum subucula discincta, ne colore peruestigandæ rei suæ, res domini domus furaretur. Lanx autem erat illis ferẽda præ vultu tunc tandem, cum peruestigata re furtiua in omnibus domus partibus, nec inuenta, in interiores domos ingredi vellent, vbi mulieres
14 morabantur. Et id ne à mulieribus uideretur; quandoquidem nefas erat illis, alienos cernere uiros, quemadmodum etiam iure ciuili aspici prohi-

prohibentur; naturalis enim pudor, non omnibus perperam ſeſe manifeſtare concedit.l.optimam Cod.de contr. & committ. ſtipulatio.l.ſi-
15 quis liberum.ff.de probat. Qua etiam ratione nec poſtulare poſſunt, vt in Calphurnia, quæ cauſam edicto dedit, ſtatutum eſt: ne contra pudicitiam ſexui congruentem, alienis cauſis ſe immiſceant, ne virilibus officijs fungantur mulieres l. 1.§.ſecundo loco.ff. de poſtulan.l.fœminis .ff. de procurat.l. 1.Cod.de neg.geſt.l.maritus Cod. de procurat.gl.in.§. conſequens Inſtit. de ſuſpect. tutor. Valer. Max. lib. 1.cap.3. And. Ti-
16 raq. de legib.conn.gl.1.num.83. Et in tantum eſt verum vt fœminæ non admictantur in Republica ad functionem virilium officiorum, vt Deus ad populorum pœnam det effeminatos dominatores, Eſai. 3. &
17 Pratei. in ſuo Iuris theſauro refert. Et Magiſtratus in ſuas prouintias
18 abſq; fœminis proficiſci monetur l. obſeruare.ff.de off. proconſ. Cuius etiam pudicitiæ ratione, in publicum carcerem conijci nō poſſunt; ſed ad eius vicem, vel in monaſterio quopiam Monialium, vel in circū-
19 ſpecta recluduntur domo, Auth.ſed nouo iure, Cod. de cuſtod.reor. In cauſis etiam criminalibus, per procuratorem in iudicijs eſſe poſſunt, quod maribus haud eſt conceſſum.l.1.§.1.ff.de publ. iud.Gloſ.& Doct. in .§. conſequens Inſt. de ſuſp. tut. Quin & de iure Regni plurimū ip-
20 ſis indulgetur. Siquidem in liquidandis, à muliere inſtrumētis(quod fieri debet curia ſedente pro tribunali ac actore præſente) actus fit in ali qua Eccleſia propè Magnam Cur. Vic. & vt plurimum, in templo D.
21 Thomæ. Non enim debent ſe in publicis pręſentare conſpectibus, quemadmodum nec per ciuitatem vagari, cap. mulieres, de iudic. in
22 6. Et in Conſtit. Mulieres, cauetur ne Magiſtratus aures præbeant mulieribus, nec domi, nec in foro; niſi tanta rerum, & perſonarum ino-
23 pia laborent, vt ipſas, ſui procuratrices eſſe neceſſe ſit. Imò & ſacri Canones, ſatis hanc eandem pudicitiam faciunt; quando ad abſolutionē, à Sum. Pontifice petendam, non compelluntur, vt mares, inſpecto itinerum periculo, ſed ipſis aliter prouidetur, cap. proficiſci, cap. de demonialibus, & cap. quamuis, extra de ſent. excomm. Apoſtolus quoq; præcipit velari in eccleſijs capita fœminarum propter Angelos, D. Hie-
24 roni. in Homil. in Matthæum lib. 3. Ob quam eandem honeſtatē ipſis non licet corpora ferre ad ſepeliendum, ne cogantur mēbra ſua ad laſciuiā incitantia denudare, ſecundum allegata per Io. de Selua in tract.
25 de benef. quæſt. 5. nu. 129. Et Tridentino Concilio iuſſum eſt, mulieres in eccleſijs, ab hominibus ſemotas, diuinis intereſſe officijs ne in-
26 uicem videantur. Ad cuius obſeruationem, Synodalibus Neap. Eccleſię conſtitutionibus decretū eſt, ne mulieres intra Chorum, ſeu Cancellos admictantur; neue Sacerdotibus à fœminis etiam Sanctimonia-
27 libus miniſtretur, Et ne quicquam quamuis honeſtum & ſanctum, cū organo vel ſine, à quacunque muliercula cantari vllatenus permictatur. In annalibus etiam viſitationum libris, apertè præcipitur Curatis omnibus, vt quàm cōmodè fieri poſſit, præſertim in concionibus audiendis,

diendis, mulieres à maribus segregentur, quod passim, interpositis inter vtrosq; linteis aut simile quopiam, obseruari videmus. Quarum sanctionum custodiæ optimo principi semper inuigilandum esset. Vtcunq, sit doctissimos hos viros pręterijt huiusmodi fures, falsi pœna plectendos fuisse, cum publicá fingerent personam, & sic pro alio se gererent l. eos. §. fin. ff. de pœn. Aret. in .§. sed etsi, Inst. de mili. test. Dec.

28 in cap. tertio loco, num. 21. & seq. de probat. Duplici igitur pœna puniri iussum esset; licet actus distinguantur ex hominum voluntate prout contractus, nuptiæ, iudicia, testamenta, fideicommissa, et id genus alia docent; de quibus in l. non omnis .ff. si cert. pet. l. nuptias .ff. de reg. iur. l. 2. ff. de iudic. l. 3. ff. de reb. dub. l. voluntas Cod. de fideicomm.

29 Vnde & etiam delicta, voluntate & proposito separantur l. verum & l.

30 qui iniuriæ. ff. de furt. Sed tãtum furandi animum habuit, ergo id quod præcipuè agere intendit, considerari videtur, & per iura allegata, & per l. si quis nec causam. ff. si cert. pet. & late per Tiraq; de retract. §. 30. glos. 1. num. 4. & ad omnia Glos. pari. de mat. feud. §. 30. num. 151. & §. 8. glos. 3. num. 30. in tract. de vsur. num. 184. de diuid. & indiuid. num. 17. Dec. in cap. præterea, de off. deleg. Et ad textum in l. qui saccum .ff. de furt. solutio datur per Alber. in d. l. uerum; & Ang. in d. l. qui saccum; quæ tamen non omnino tutæ sunt. Ego ab autoritate & opinione tãtorum patrum, præsertim in re tam ambigua, recedendũ minimè censeo. Attamen si coniectari licet, rem breuiter declarabo, & l. 12. tab. alio sensu veniet interpretanda. Quod commodius fecero, si quid lãx

31 quidue sit licium, prius ostendero. Est igitur lanx vas rotundũ, haud satis excauatum, mensęq; deseruit l. si quid. §. qui lancem .ff. de furt. l. rogasti. ff. si cert. pet. l. qui lancem l. cum aurum. §. fin. ff. de aur. & argen. lega. Ad cuius escarij vasis instar, lances in libra sunt duo vascula,

32 quorum in altero, pondus; in altero res ponderanda imponitur. Vnde huiusmodi libræ bilances etiam dicuntur, quod binas habeant lances. Hinc tritum adagium illud; Aequa lance, idest iustè, æquè l. non tantum .ff. de re iud. l. cum quis Cod. de nat. lib. l. maximum vitium Cod. de lib. præter. l. cũ quæstio circa fin. Cod. de leg. l. generaliter .§. sint autem Cod. de iureiur. l. 2. Cod. de ponderat. & auri illator. lib. 10. Vbi Lucas de Penna intelligit lancem pro hasta libræ, quæ amentũ seu ligamen in medio habet; & dicit æqua lance quia æqualiter amento vi

33 bratur Cic. in v. de finibus. Et ad hanc æquitatem notandam Iustitiæ simulachrum bilances vibrans effingitur cap. 1. de re iud. in 6. 24. q. 1. can. non offeramus 45. distinct. can. omnis 50. distinct. can. ponderetur. in auth. de non elig. sec. nub. mul. §. fin. coll. 1. Pers. sat. 4.

Scis etenim iustum geminá suspendere lance.

34 Licium verò, sunt fila, quibus in texendis telis textores implicãt stamina; vnde & pro ipsis staminibus sumuntur; quæ à stando dici putantur eò quod non moueantur l. 1. Cod. de vest. holober. & aur. lib. 11. Plin. hist. nat. lib. 8. cap. 38. Est igitur licium stamina illa, siue funiculi qui-

bus bi-

bus bilances appenduntur. Qui ergo vendendo, aliquid fraudis, vel in lance, vel in licio commiserit, quò in ponderando citius iusto descẽdat, dubio procul furtum committit. Quod si id furtum concipitur

35 idest inuenitur, furtum conceptum per lancem & licium dici puto, & hoc modo l. 12. tab. intelligendam opinor. Neq; is sensus eò extraneus videri debet, vt titulo de furtis coaptari non possit. Quandoquidem illi suffragium prestat l. si quis. §. si maiora, eo titulo. Vbi hæc leguntur verba. Si maiora quis tibi pondera commodauit cum emeres ad pondus, furti eum teneri venditori Mela scribit; te quoque si sciuisti; non

36 enim ex voluntate uenditoris accipis, cum erret in pondere. Ex quibus est videre committi furtum in ponderibus, ergo & in lance, & in licio. Videtur id, in Cetarijs, in Cupedinarijs, & ceteris eiusmodi venditoribus, qui vt plurimùm vel nodo facto aut aliquo tali, in licio, quod lancem rerum ponderandarum substinet; vel aliquo adiecto in ipsa lance, grauiorem reddit altera, & sic iusto carius vendit, & sic furtum per lancem & licium committit. Nec obstat quod ad titulum de falsis videri poterit pertinere l. 1. ff. de fals. & Cassan. in cons. burgun. quandoquidem notum est multis pœnis posse vnicum vendicari delictum, secundum diuersa accidentia l. si quis forte; l. aut facta. §. 1. ff. de

37 pœn. De hoc furto cognoscunt ipsi Magistri Rationales Siclæ non autẽ

38 Decuriones, idest ij qui corruptè vulgo Catapanes dicuntur, à græcis, dictionibus κατὰ πάντων eo quod sint super omnes, vel quod omnium vices præseferant. Nisi mauis deducere à κατὰ παντὸς scilicet quod pro vniuersitate sint. Hi enim tantum pœnam exigunt si pluris venditum fuerit, quàm per ipsos statutum erat. Furtum igitur cõceptũ per lancem & licium, sicut manifestum furtũm vindicatur, idest

39 punitur. Est autem furtum manifestum, quod uel deprehenditur dum fit, vel priusquã eò deferatur, quò fur designauerat. Nec refert an à domino rei furtiuę an ab alio deprehendatur l. 2. & 3. & l. si quis in serui-

40 tute. ff. de furt. Aul. Gell. noct. act. lib. 11. cap. 18. Et qui eo modo cũ furto deprehenditur, fur manifestus appellatur. Hoc furtum, in quadruplũ punitur, idest quadruplo plus dare condemnabitur fur. Idque pœnæ tantum persecutionem respicit; quandoquidem dominus rei poterit rem ipsam vel vindicare, vel condicere l. si pro fure. ff. de condict. furt. inst. de oblig. quę ex deli. §. pęna, & de act. §. ex maleficijs. §. dupli, & §. quadrupli l. in furti actione. ff. de furtis. Et sic etiam furtum per lãcem & licium punitur. Huc nos diuagari fecit Ædis monetæ, tã huius ciuitatis, q̃ Romanæ, recordatio, q̃ Romæ quidem in æde Saturni, hic

41 verò in Castro D. Georgij ad forum fuisse dicebamus. At vbi hæc expediuimus, eodem reuocamur. In eadem igitur Aede Saturni, siue apud Præfectos ærarij Saturni, natalium professio fiebat; idest parentes, filios sibi natos, in tertium, vel ut alij, in trigesimum diem imposito nomine profitebantur; hoc est publicè apud acta, vltro denunciabant; quod vulgo, insinuare, appellari ait Buędus. Eius rei M. Antoninum

Pium autorem facit Iul. Capitol. Ex quo,quoniam adiecto die, & Cõsulibus fiebat, facillimè ætas ex professione probari poterat. Et eo sensu sunt intelligendæ l. fin.§. 1.l. etiam, l. de ætate & vniuersus titulus.ff. de probation. & l. 1. Cod. si min. se mai. dix. Iuuen. Saty. 9.

Tollis enim, & libris actorum spargere gaudes
Argumenta viri ----------

Seruius in illud Georg. 2. id exponit.

---------- aut populi tabularia vidit.

Bud. in d. l. cum de ætate, Alex. ab Alex. Gen. dier. lib. 2. cap. 2. & ibi 42 Tiraq. Fran. Duar. in d. l. 1. si min. se mai. dixer. Vbi asserit huiusmodi professionem hodie fieri, cum pueri sacro baptismate abluuntur. Quo referri potest regia in hoc regno Pragmatica, quæ est sub tit. de parochis; qua locorum Præsules hortantur, vt ab ecclesiarum ministris, quos Parochianos appellant, librum de pueris baptizandis confi-43 ci curent. Quod in præsenti seruatur, & multum est Fisco proficuum ad delinquentium præcipuè ętates conuincendas, & ad immunitates Neapolitanorum fruendas. Est & aliud professionis genus,quod fit cũ subditorum capita in censum referuntur; quæ vulgo, Numeratio focorũ appellatur: de qua habetur in sacro Euang. secũdũ Luc. cap. 2. l. nec omissa, & l. parentes Cod. de lib. con. Præterea dicuntur profiteri merces, & is actus professio appellatur cũ apud publicanos eas insinuamus tributi exoluendi causa, quod vulgò, reuelare dicimus; habetur de hac professione in l.fin.§.diuus &.§.siquis professus.ff.de publica l. 3.Cod. de vectigal.

CAP. X. SVMMARIVM.

1 Castoris & Pollucis templum vbi fuerit Neapoli, & à quo constructum.
2 Pelagonia regio in Sicilia.
3 Accentus neglecti in maiorib. litteris apud Græcos difficultatem pariunt.
4 Castor & Pollux mari præsunt, & numero 6.
5 Castor & Pollux cuius fuerint filij & ubi nati.
6 Castor & Pollux in stellas conuersi & Gemini appellati.
7 Castor & Pollux quomodo pingantur.
8 Simulachra uotiua reddi solita Castori & Polluci, cuius fuer int figuræ.
9 Castor & Pollux equestri cursui & pugilatui præerant.
10 Castor & Pollux Pyrrhichę artis inuentores, quæ Scrimia vulgo dicitur.
Pyrricha quæ sit. Eodem.
11 Pyrrhicha unde dicta., & ad quid inuenta.
12 Theatra Castori & Polluci dicata.

Theatra

1 IN eadē regione Decuriæ montanæ, siue Sedilis Montaneæ vt vocant; templum à Tiberio Tarso, Augusti liberto, Castori, & Polluci constructum fuit. Cuius maiestatis reliquias adhuc seruant ingentes colūnæ marmoreę, græcam inscriptionem, constructoris indicem, substinentes, quæ sic se habet. ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΑΡΣΟΣ ΔΙΟΣΚΟΥΡΟΙΣ ΚΑΙ ΤΗΙ ΠΟΛΕΙ ΝΑΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΝ ΤΩΙ ΝΑΩΙ ΠΕΛΑΓΩΝ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΑΠΕΛΕΥΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΑΣ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΟΝ ΚΑΘΙΕΡΩΣΕΝ. Et communiter huc vsq; hoc modo interpretatur. TIBERIVS IVLIVS TARSVS IOVIS FILIIS ET CIVITATI TEMPLVM ET QVÆ SVNT IN TEMPLO PELAGORVM AVGVSTI LIBERTVS ET PROCVRATOR EX PROPRIIS CONDIDIT ET CONSECRAVIT. Faciunt itaq; per huiusmodi interpretationem, hunc Tiberium Tarsum, pelagorum Augusti, idest Marium Augusti procuratorem; ac si ei assimilaueris, qui hodie, magnus maris Admiratus dicitur. Sunt tamens qui perperam eo modo intelligi contendant. Et dictionem ΠΕΛΑΓΩΝ, non esse genitiuum à nomine Πέλαγος idest mare; sed nominatiuum deductum à Πελαγονία; vt sit Pelagon, incola Pelagoniæ, vel ex Pelagonia oriundus. Est autem Pelagonia Stefano in 2 lib. de vrbib. regio Siciliæ; cuius gentiles Pelagonæos, incolas Pelagones appellari dicit. Eam igitur dictionem, patriam Tiberij Tarsi notare aiunt non mare; idq; ratione suffulciunt. Aiunt enim sermonis structuram haud rectè se haberi si Marium interpretabitur, ΠΕΛΑΓΩΝ; sed hoc potius modo struendum fuisse. Tib. Tarsus; &c. Aug. Libertus & pelagorum procurator. Vel saltem sic. Pelagorum Aug. procurator non, pelagorum Augusti, Libertus & procurator. Id negotium, fecit vsus non affigendi accentus in scripturis, maioribus notatis elementis. Quandoquidem si minoribus esset inscriptum, vtique ex ipso accentu digno-

dignoſceretur an mare, an populũ notaret. Nam ſi, Marium, Πελαγῶν circunflexè; ſi populum, Πελάγων penacutè ſcriberetur. Nos quid certi ſtatuamus in re tam ambigua, haud ſanè affirmare audemus. Inde tamen ad credẽdum inducimur pro, marium, interpretandũ eſſe, quod
4 Dioſcuris ideſt Caſtori & Polluci fuit templum conſecratum. Sanè quidem Caſtor & Pollux mari præeſſe creduntur. Vnde Homerus in altero ad Dioſcuros hymno τῶν νεῶν σωτῆρας ideſt nauium ſeruatores vel ſaluatores ipſos appellat. Licet Orpheus, ſimpliciter Seruatores nominet. Vero igitur eſt ſimile, maris Præfectum ijs numinibus fanũ erexiſſe, quæ nauigationes, tutas reddere poſſe credebat. Et ſi hæc eadem coniectura, pro altera opinione adhuc facere poſſet. Cum enim idem ſit Pelagon, ac Siculus; cumq; Sicilia ſit inſula, vnde ab ipſa egredientibus neceſſariò ſit per mare iter faciendum; credi poteſt, Procuratorem Auguſti ſubinde iuiſſe ac redijſſe; & inter nauigandum Caſtora & Pollucem inuocaſſe; ſoſpitemq; tandem, vota conſtructo templo, exoluiſſe. Idque innuere videntur hæc inſcriptionis verba, καὶ τὰ ἐν τῷ ναῷ ideſt & quæ in templo ſunt; puta, donaria uotiua. Fuerunt autem Caſtor & Pollux, Iouis ex Leda, filij; ad Taygetum, Laconiæ montem ge-
5 niti: vt Hom. in præcitato carmine dicit. De quibus in hæc verba ſcripſit Phauorinus Διόσκουροι ἐν τῇ Λακωνικῇ τραφέντες ἐπιφάνειαν ἔσχον. φιλαδελφίᾳ δὲ ὑπερήνεγκαν πάντας. Οὔτε γὰρ περὶ ἀρχῆς οὔτε περὶ ἄλλου τινὸς ἤρισαν. Μνήμην δὲ αὐτῶν Ζεὺς θέσθαι βουλόμενος τῆς κοινότητος Διδύμους ὀνομάσας, εἰς τὸ αὐτὸ ἀμφοτέρους ἔστησεν ἐν τοῖς ἄστροις ideſt Caſtor & Pollux in Laconia nutriti, claruerunt, fraternaq; beneuolẽtia, oẽs exceſſere. Neque enim de primatu, neq; alio quopiam contenderunt. Vnde volens Iuppiter, eorum ſocietatis memoriam agere, ambos in aſtris ſimul poſuit, ac Geminos appellauit. Et Paulo inferius Διόσκουροι ἀστέρες οἱ τοῖς ναυτιλλομένοις φαινόμενοι. ideſt Caſtor & Pollux, ſtellæ quæ nauigantibus apparent. Hoc affirmat & Lucianus in Nauigio. Eorum forma deſcribitur ab Aeliano, vt refert Suidas, hoc modo. Καὶ μὲν τοι καὶ Διοσκούρων ἦν ἀγάλματα δύο. νεανίαι μεγάλοι γυμνοὶ τὰς παρειὰς ἑκάτεροι. ὅμοιοι τὸ εἶδος καὶ χλαμύδας ἔχοντες ἐπὶ τῶν ὤμων ἐξημμένην ἑκατέραν καὶ ξίφη ἔφερον τῶν χλαμύδων ἠρτημένα; καὶ λογχὰς εἶχον παρεστώσας ἐν αἷς ἠρείδοντο ὁ μὲν κατὰ δεξιὰν ὁ δὲ κατὰ λαιάν.

Ideſt. Atq; etiam erant Caſtoris & Pollucis ſtatuæ duæ; adoleſcentes
7 prægrandes, imberbes ambo, forma ſimiles, chlamydes ſuper humeros hinc inde alligati; enſeſq; ferebant ex chlamydibus pendentes; haſtis paratis quibus innitebantur vnus quidem ad dextram, alter autem ad læuam. Catullus & Feſtus, pileatos etiam faciunt. Plutarchus in eo quod de Fraterna beneuolẽtia inſcripſit, opuſculo, teſtatur ſolitos fuiſſe Spartiatas dedicare Caſtori & Polluci, ſimulachra duobus dignis parallelis compacta, duobus alijs itidem parallelis ex tranſuerſo poſitis, ita vt inuicem interſecarentur, ad ſignificandum eorum indiuiſibilẽ amorem hoc modo Hi & equeſtri curſui, & pugillatui præfuiſſe credebantur. Vnde Hom. inſeſſores equorum ipſos appellat. Alij verò alterum equo, alterum pugnis excelluiſſe creddidere; quod & Hora-

tius

tius asserit in primo carm. lib. cum ait.

Dicam & Alcidem, puerosq; Ledæ
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem; quorum simul alba nautis
Stella refulsit.

10 Sunt et qui Pyrrhicham ab his ipsis adinuentam ferant vt ait Scaliger poet. lib. 1. cap. 17. Est autem Pyrrhicha, ars gesticulandi armatè, quæ à Fl. Veg. lib. de re milita. 1. cap. 13. Armatura, & vulgò Scrimia dicitur. Vnde Pyrricharij, qui armatè saltant & gesticulantur, vulgo Scrimitores, de quibus in l. aut damnum. ff. de pœn. Bud. in dictam
11 l. & in l. athletas. ff. de ijs qui not. inf. Et dicta est Pyrrhicha, à Pyrrhicho, eius artis egregio iudice, vt ait Iulius Pollux lib. 4. onomast. licet Plin. lib. 7. cap. 56. à Pyrrho dici malit, à quo adinuentam ait in Creta ad exercendos milites. Plato in 7. de legib. eam valde commendat, & gra-
12 phicè describit. Ex his inferunt Theatra, locaq; eiusmodi lusibus destinata, ipsis esse dicata. Imo & amphitheatra, ideo ouali forma facta fuisse, quod his dijs pugilibus dicata essent; quorum Pollux ex ouo natus fertur. Vide Greg. Gyrald. de Deis Gent. Syntag. 5. At de his ha-
13 ctenus. Templum id de quo loquimur, Diuis Petro & Paulo postea sacrum sanctiore cultu ampliatum, & instauratũ fuit, ac ministerio ve-
14 nerabilissimorum Patrum Paulinorum assignatum. Ibi tribunal Baliuæ à suo principio, quod antiquissimum fuit, exercebatur, quod mutuato sibi à templo nomine, Tribunal D. Pauli dicebatur. Et licet postea in palatium magnæ Curiæ Vicariæ translatum fuerit, nomen ta-
15 men retinuit prout adhuc retinet, & Curia Sancti Pauli dicitur. Quod quidem ius retinendi nominis, à iure tribuitur, prout iubetur in cap. ecclesia Sanctę Marię, il pr. vt lite pendente; cap. quia monasteriũ extra de religios. domib. cap. & temporis 16. quęst. 1. cap. 3. & ibi gl. extr. de iur. patron. gl. in cap. priuilegium de reg. iur in 6. & facit tex. il l. sicut municipiũ §. decuriones. ff. quod cuiusq; vniuer. l. ædem . ff. de cont. empt. Innoc. in cap. cum ex iniuncto, de nou. op. nunt. Afflict. in decis. 392. num. 5. Id tamen in primis annotarim, vt eius nominis sciatur origo iuxta tex. in l. 1. ff. de iust. & iur. l. 1. ff. de orig. iur. Baliuos, sa-
16 tis insciè dici Baiulos tam in pragmaticis & litibus, quam à frequen-
17 tissimo pragmaticorum vulgo. Baiulus enim à baiulando deducitur. Baiulare autem est suo corpore ferre l. ferri. ff. de verb. Sign. Est igitur Baiulus qui aliquid super humeros baiulat, quem gręci Βαςάζοντα di-
18 cunt vnde vulgò apud nos Bastasi nomen deriuatum est. Et Bastagarij qui necessaria militibus portant Alciatus Cod. de metall. lib. 12.. Licet Gell. act. noct. lib. 5. cap. 3. eos tantum appellari Baiulos propriè dicit, qui pacta mercede aliquid Baiulant, cuiusmodi sunt, quos dixi,
19 vulgò dici Bastasos. Itaq; Baliui, non Baiuli sunt dicendi. Est autem Baliuus vox gallica (ipsi Baillif. proferunt) & idem sonat ac Præpositus gl. in cap. 1. §. potestas de pœ. in Clement. vulgare prouincialiũ; cap.

dilecto

dilecto de ſent. excomm. in 6. Et Pardul. Prat. Baliuos apud Gallos, de
20 vtriſq; cauſis capitalibus .ſ. & ciuilibus cognoſcere dicit. Albericus
autem ait, hoc nomine ſignificari Iuſtitiarios, locorum Rectores, Iudiceſq; temporales & ſeculares, quod ritè probatur in cap. quoniam de immun. eccl. in 6. Simile eſt autem veri, fuiſſe id nomen huic tribunali à Gallis inditum, cũ hoc potiebantur regno, manſiſſeq; poſtea, Gal-
21 lorum ſopito dominio. In quo quidem tribunali, ius dicunt quinq; Equites Neapolitani; ex ſingulis .ſ. Seſſionibus ſinguli. Quod cautũ eſt in pragmatica ſanctione de officio Baiulorum. Pro cuius obſeruantia, regiæ leguntur iuſſiones in Conſt. Baiulos omnes, & in Ritib. Magnę Curiæ Vicariæ. Quid verò cognoſcant Baliui, habetur in iam ci-
22 tatis iurib. & in tit. de animalib. iuuentis in damno. Sunt tamen ipſi ſub ordine Magiſtrorũ Siclę Rationalium; ex Baliuorum enim decretis, ad iſtos fit prouocatio. Huc ſuuenit quod altero, ab hoc, capite
23 dixiſſe deberem, cum aliàs Tribunalium vnionem attigi. Quare .ſ. maximum Tribunal hoc, quo hęc Ciuitas illuſtriſſima redditur, in vrbis angulum, & quaſi extra mœnia reiectum ſit; & non potius in vrbe media, conſtructum, vbi conſtrui debuiſſe videtur? Licet enim id inconſultè factum, primo intuitu videri poterit; ſubtilius tamen conſi-
24 deranti, conſultiſſimè apparebit. Etenim omni iure conſtituendum fuit vbi erectum eſt, vt vndequaq; eſſet à priuatorum habitationibus multis paſſibus ſemotum; ne qui in carcere detinentur, aliqua ſubterranea excogitarent machinamenta ad aufugiendum per priuatas do-
25 mos. Quod ſi propè mœnia, abſq; iuſſo Principis, domum habere priuato homini non licet ad euitãda incẽdia & inſidias l. fin. ff. ne quid in loco ſacro l. ſacra. §. fin. ff. de rer. diuis. §. ſacræ, Inſt. eod. & vtrobiq; DD. l. ædificia Cod. de operib. publ. & extat de hac re pragmatica ſanctio; unde ad eorum cuſtodiam fiebant nocturnę excubiæ l. 1. ff. de off. pręfecti vigil. multo minus & propè publicum carcerem, ubi maius imminet periculum. Eoq; magis quod ibi ſeruantur ſcripturæ, vt aliàs
26 diximus; patrimonij Regis indices. Et cum circa portas & muros, Ciuitatis diſpoſita ſit, ad cuſtodiẽdum, publica familia iuxta antiquum Romanorum vſum d. l. 1. ff. de off. præf. vigil. optimè ſtatutũ fuit ad publicam portam, quo ſi opus foret, familia ad auxilium euocari poſſet.
27 Et ne caliginoſus ac ſquallidus, & penè concretus carceris aer, ob detentorum multitudinem, vicinas infeſtaret partes, vnde poſtea per cõtactum, vniuerſa contaminaretur Ciuitas, quod aduertendum erat, cum publicæ ſalutis, & ſecuritatis interſit l. de pupillo §. ſiquis riuos ff de noui oper. nunciat. & Ripa in tract. de peſte per totum. Hinc eſt quod eiuſmodi tribunalia, extra vrbes poſita leguntur vt Areopagus
28 Aethenis. Et cum inde deducantur damnati ad vltimum ſupplicium, ibi fuit conſtruendum, vnde commodè per vniuerſam vrbem abſq; itineris repetitione, iri poſſet, prout in præſenti fit, vt ab omnibus videã-
29 tur. Sanè enim pœna, dum vni infligitur alijs eſt exemplo l. ſi quis

forte

fortè.§.si quos,l.aut facta,in fin.l.si pœna.§.si quis aliquid,&.§.qui abor
30 tionis.ff.de pœn.Ob quod etiã constitutum est, vt capite damnatus ibi mulctetur, dum commodè fieri poterit, vbi facinus perpetrauit: eiusq; corpus aut integrum,aut in frustra discerptum,ibidem affigatur, aut sal tem vbi ab alijs delinqui solitum est; aut ad extremum, vbi publicè videri poterit,quò cęteri deterreantur aspectu l. capitalium .§. famosos, eod. tit. Et vt commodè per omnia Theatra,siue Sedilia, damnatus ducatur (quod solemniter custoditur in famosioribus delinquentibus) cũ eiusmodi Theatra, vniuersam representent ciuitatem, ab oportuniori
31 parte,quam inde extrahi non posset. Ex hoc etiam factum arbitramur, ut ea vrbis pars frequentior redderetur ciuibus; quemadmodum & in altero Ciuitatis angulo, quasi huic opposito, ædificatum est proregale
32 Palatium. Et si iccirco id factum videri poterit, vt Castris, & mari, ad tutiorem securitatem propius esset. Quod innuere potest paruum spatium, quod inter Palatium ipsum,& Castrum nouum intercedit; vnde per sublicium, ac subductilem transmeatur pontem, vt cum opus ex-
33 egerit, hinc inde suffugium habeatur. Et ut itinera tuta redderentur, quod præcipuè Principi curę esse debet l. 1.§. summa.ff. de his quæ effud. Afflict. in Const. Pacis cultum,num. 85. ratio, quia vię publicæ sunt de demanio, cap. 1.& ibi Bald.tit. quæ sint regalia. Insuper ad commoditatem nedum ciuium,verum & omnium, in ciuitatem,li: iũ
34 causa confluentium,Consilia omnia in unum redigi necesse erat. Quãdoquidem Forum,litigantibus commodum esse debet l. si locus .ff. de iud.c. l. item facile l. si cum dies,§.si arbiter.ff.de arbitr.Luc. de penn.in
35 l. 1.Cod.ne rusti. ad publ. obsq. deuoc. lib. 11. Quod et in inscriptione, ad fores magni illius Fori præfixa, testatum videtur; eamq, huc transcribere libuit.

CAROLO V. CÆS. AVG. INVICT. IMPERANTE.
PETRVS TOLETVS MARCHIO VILLAE FRANCAE
HVIVS REGNI PROREX; IVRIS VINDEX SANCTISS.
POST FVGATOS TVRCAS, ARCEM IN CVRIAM
REDACTAM, IVSTITIAE DEDICAVIT
CONSILIAQ. OMNIA HOC IN LOCO CVM
MAGNO TOTIVS REGNI COMMODO, CONSTITVIT.
AN. A PARTV VIRG. M. D. XXXX.

36 Ex qua quidem inscriptione notatur etiam,Magnam hanc Curiã fuisse antea Arcem. Quæ quidem commoditas, etiam respectu loci consideranda venit. Siquidem quamuis Episcopo, in toto suæ diœcesis territorio tribunal erigere licet cap. cum Episcopus de off.leg. in 6. hoc tamen vltra dietam egredi non debet secundum Anchar. in cap. nonnulli de rescr. & in cap. sanè de foro comp. Abb.in cap.nouit, in princ. de off.leg. & refert Felin. in cap.fin. num.2. de iudic.Cuius etiam commodi-

moditatis publicæ gratia, destinauerat is ipse prudentissimus, ac nun-
37 quam satis laudatus Prorex, omnes etiam Magistratus, ibidem vnà ha
bitaturos congregare, quo facilius consuli potuissent; quemadmodum
à Romanis iam olim P. Scipioni Nasicæ in uia sacra, eandē ob causam
data fuit domus, vt refert Pomponius in l. 2. §. & quidem ex omnibus
.ff. de orig. iur. & facit textus in l. prætoria Cod. de ædific. priua: ac fe-
38 cisset utiq; ni fuisset morte præuentus. Cūq; Præsidis sit magnificen-
tiam, in ciuitatem introducendam, ac deformitatem expellendam
curare l. præses 7.ff. de off. præs. huic etiam parti, prout in cæteris om-
nibus studiosè vacauit. Et licet ea translatio haud facilè concedenda
fuisset, magni enim faciunt prouinciales seruari sibi consuetudinem
& prærogatiuas l. obseruare. §. ingressurum.ff. de off. proc. l. si in aliquā
eod. tit. & saluo maiorum more etiam difficillima l. pen.ff. de iust. &
iure; publicam tamen utilitatem priuatæ præferendam meritò arbitra-
tus est. Qui eiusdē Sedilis Montaneæ eques erat, & eius proles, illius
39 honoribus & muneribus in pręsentiaum gaudet, cap. scias 7. quęst. 1.
40 l. 1. Cod. de caduc. toll. §. cogitatio, Auth. vt iudic. sine quoquo suffrag.
l. obseruandum .ff. de off. præsid. l. nam & salutem .ff. de off. præfec. vi-
41 gil. §. ob quam Auth. de testib. Propter incommoditatem enim in his
multa fiunt, quæ aliàs non licerent 16. quæ. 7. cap. siquis vult; & quæ
alia glossa commemorat in cap. & temporis 16. quæst. 1. Pro foribus
magni huius Tribunalis sita est marmorea basis instar antiquæ aræ; su-
42 pra quam, itidem marmorea locata est columna quincubitalis. Hanc
basim ascendunt, & columnæ detecto capite inhærent, qui ære alieno
grauati, ac non soluendo effecti, bonis publicè cedunt. Ibi integra
morantur hora, cū prius præco præmissa tuba, concepta conclamaue-
rit verba, quæ habentur in pragmat. sanctione de cess. bonor. Eius rei
idē uigilātissimus Prorex autor fuit vt ne penitus quis liberaretur impu
ne, sed vbi ęris debito soluitur, dedecoris nexu detineatur. Quod literę
ibi incisæ & hic annotatæ, manifestum faciunt: & licet minus diligē-
ter fuerint sculptæ transcribendas tamen vt iacent, putauimus.

DON PETRVS DE THOLETO
MARCHIO VILLÆ FRANCHAE
CES. ET CA. M. IN PRESENTI
REGNO VICEREX LOCVM
TENENS GENERALIS CAPI
TANIVS PRINCEPS IVSTSSI
MVS EXCELLENTE MILITE
V. I. D. FERDINANDO FIGVE
ROA PATRICIO HISPANO
REGENTE MAGNIAM CVRIAN
VICARIE CVRANTE AD ILLO
RVM MOREM ABOLENDVM
QVI CLAM NEMINE SPECTAN
TE BONIS CEDEBANT HVNC

LOCVM ERIGENDVM MAN
DAVIT VT QVI EO POSTHAC
BENEFITIO VTI VOLENT
SEPIVS HIC ITERATO
SPECTACVLO ID COMMODVM
MAGNO CVM OPPROBRIO
COMPENSENT
AN. DNI. M. D LIII.

43 Fuit & Romę iā pridē decoctorib⁹cōstitut⁹cert⁹loc⁹in spectaculis, quo omnib⁹ innotescerēt, vt Cic. in 2. Philip. dicit. Hoc aūt miserabile bene-
44 ficiū, adinuētum fuit, ne debitores in carcere marcescerēt Glos. in tit. de cess. bon. Bald. in l. societatē. ff. pro socio, neue loc⁹ daretur ignominiæ & dedecori. Olī. n. ex cōstitutione Adriani, ut refert Spartianus, qui bonis
45 cedebāt, catamidiabātur in amphitheatro .i. illudebātur, ut exponit Varinus in Lexi. & Bud. in l. si hōiem. §. quoties. ff. depositi. Eā irrisionē detectis posteriorib⁹ pudēdis factā arbitror, quemadmodū in hac ciuitate
46 aliquādo obseruatū ferūt. Neue debitores creditoris fierēt serui; aut ubi plures essent creditores, ne illis dilacerādi darētur, q lege xij. tab. constitutū erat, teste Gell. lib. noct. actic. 20. c. 1. & Liu. lib. 8. Ad uitādas ēt im-
47 pēsas, quas creditor pauperi debitori in uīculis detēto, erogare tenetur, Glos. & DD. in c. Odoardus de solut. Bart. in l. sanctū. ff. de rer. diui: & in
48 tract. de carcerib⁹ in fin. Felin. in c. 1. de libelli oblat. Ang. in. §. fin. Inst. de action. in. §. sed & siquis eod. tit. & facit textus in. l. fin. C. de rogat. milit. lib. 12. & l. sed si hæreditas. ff. ad exibēdū, & alia adducta p Stefanū de Auferio in repet. clemēt. 1. de off. ordin. nu. 25. F. Duar. in tit. de cess. bonorū. Quēadmodū & patronus inops alitur ex bonis Ecclesiæ can. contra sacrorū 16. q. 7. Bart. in l. siquis à liberis. ff. de liber. agnosc. Felin. in c. cū oēs, extra de cōstitut. Et in capitalib⁹ causis à Fisco nutriūtur; ac medicorū ope & medicinis, alijsq; infirmo necessarijs reb⁹, illis pꝛuidetur. Cuius rei causa, in salubriori carceris latere, loc⁹ valetudinarijs paratus est, cum subiectæ inscriptionis indice.

PHILIPPO REGNANTE
DON IOANNES ZVNICA NEAPOLIS PROREX,
VT AFFECTÆ MORBO CVSTODIÆ NON
COMMODIORI MODO, SED AMOENIORI
ETIAM LOCO CVRENTVR, VALETVDINARIVM
QVOD MVLTI ANTE PROREGES DESTINARANT,
FELICITER EXTRVSSIT QVO TEMPORE
FILIPPVS REX CATHOLI. ET IDEM
DNS. NOSTER DEVICTOS BELLO
LVSITANOS IN SVAM DITIONEM
REDEGIT
M. D. L XXX.

Id tamen postea ad Valetudinarium Sanctę Màriæ Populi, quod vulgò Hospitale incurabilium dicitur, ad tutiorem infirmorum curam transla-

49 translatum est. Eos autem qui bonis cedunt viridi signatos cruce pileos gestare Dux Ossun. Neap. Prorex pragmatica sanctione stata pœna iussit; quemadmodum & ignito ferro illos etiam in humero signari
50 præcepit, qui furto quid subtraxisse deprehenduntur. Ad publicę enim vtilitatis indemnitatem, ac ad communem notitiam signandi sunt habitus famosarum personarum l. mimæ, cum concordantibus Cod. de episcop. aud. ex habitu enim talis esse præsumitur l. item apud labeonem .§. siquis uirgines .ff. de iniur. Et per signa quis magis dignoscitur cap. si iudex laicus de sent. excom. in 6. l. stigmata Cod. de fabricens: lib. 10. Det. in cap. causam matrimonij num. 5. de probationis.

CAP. XI. SVMMARIVM.

1 Castoris & Pollucis templum, Romæ in Foro Rom. fuit.
2 Carcer, & Carceres, quid inter se distent.
  Iani Gemini templum, ibidem.
3 Ianus, cur Geminus dictus; & cur Biceps pingatur.
4 Ianuarius Mens à Iano denominatus; & quomodo pingatur.
5 Ianuarius quasi Æonoarius, vt sit Aeonis idest Aeui pater.
6 Iani portæ belli tempore tantum aperiebantur.
  Ianus, Clusius, & Patulcius, quare dictus fuerit. Eod.
7 Iani templum ter clausum vsq; ad Christi aduentum.
8 Iani templum cur tempore belli aperiretur, rationes diuersæ afferuntur.
9 Bellum, vigilantiam requirit.
10 Vigilantia à iure ciuil. ualde commendatur.
11 Belli portę, Romæ, in templo Iani, an in vrbis muris fuerint.
12 Belli portarum descriptio ex Virgilio.
13 Belli portas non in omnibus bellis sed tantum in maximis aperiri solitas.
  Armamentarium P. R. in templo Iani situm. Eod.
14 Armamentarium quid sit, & vnde denominetur, num. 18. in fin.
15 Tarcenale, uel Arsenale quid, & quare sic dicatur.
16 Argumentum ab ethymologia siue allusione uocis valere.
17 Arsenale Ciuitatis Neapolis vbi structum, & cuius sit artificij.
18 Armamenta quid sint.
19 Armamentarium in omnibus Regni Castris esse debet.
20 Fabricēses publici idest armorum artifices, priuatis hominibus arma vendere prohibentur.
21 Arma ferre nemini licet absq; Principis licentia.
22 Armamentarium Ciuit. Neap. in Campanili D. Laur. situm.
23 Comes Armamentarij; Munitionerius appellatur.
24 Comitia generalia, siue Parlamenta Neap. in Tribunali D. Laur. celebrantur.

52 D. Anellus quare uexillum cum insignibus Neapolit. gerat.
53 Falcem immittere in alienam messem non licet.

1 CASTORIS, & Pollucis Templum Romæ in fine Fori Romani fuit. Pomponius Lætus in lib. de Vetustate Vrbis. Ibi nunc est Cancellaria, idest Carceres, ut dicit Fabrit. Varranus In Collectaneis de Vrbe Roma. 2 Licet Carcer, non Carceres dixisse debuit. 3 Porrò enim Carcer singulariter prolatus, reorum Custodias, significat; Carceres autem numero multitudinis, funes denotant, vel repagula, quæ equis ad metam cursuris, opponuntur, vt ex Autorum obseruatione liquet. Templum etiam Iani Gemini, si Publio Victori credimus, eadem in Regione structum erat. Geminus dictus quòd præterita, pariter & futura respicere existimaretur. Ob quod etiam bifrons, siue biceps pingitur, quod, & antiquissima testantur numismata. Ouid. labentis anni imaginem ipsum appellat.

Iane biceps, anni tacitè labentis, imago
Solus de superis qui tua terga vides.

Virgilius lib. AEneid. xij. ------------- Mare sidera iuro
Latonęq; Genus duplex Ianumq; bifrontem.

4 Ab eo Ianuarium mensem appellatum aiunt Plin. nat. hist. lib. 34. & Macrob. Satur. lib. 1. Quē Suidas hoc modo effingi narrat, qui, & à Phauorino repetitur. Ἰανουάριος ἄγαλμα τετράμορφον διὰ τὰς τέσσαρας τροπάς. οἱ δὲ πλάττουσι αὐτὸν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ κλεῖδα κατέχοντα ὡς ἀρχὴν τοῦ χρόνου καὶ ἄνοιξιν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ θυρεόν. ἕτεροι δὲ τῇ δεξιᾷ τ΄, τῇ ἀριστερᾷ ξε΄ κατέχοντα ὥσπερ τὸν ἐνιαυτόν. Id est. Ianuarius; Simulachrū quadriforme, ob quatuor anni conuersiones. Ac alij quidem in dextra manu, clauē tenentē, tanquā tēporis initium, anniq; apertorem, & ianitorem, ipsum effingunt. Alij verò dextra, Tercentum, sinistra, Sexaginta quinq; tenentem, vt annum denotet. Et subdit. Ὅθεν καὶ ὁ Λογγῖνος αἰωνοάριον αὐτὸν ἑρμηνεῦσαι βιάζεται, ὡσανεὶ αἰῶνος πατέρα. 5 Vnde & Longinus, Ianuarium, idest Aeonoarium ipsum interpretari nititur, quasi Aeonis, idest Aeui pater; Vbi, anni conuersiones dixit, quas Stationes vulgo dicunt, cum quo concordat Plinius, 6 & Macrobius in prenotatis locis. Cuius portæ semper clausæ, tantum belli tempore reseratæ videbantur. Vnde cum erant clausæ, Clusius; cum patebant, Patuleius cognominabatur. Quod Ouid. uno disticho significauit in Fastis, cum dixit.

Nomina ridebis, modo namq; Patulcius idem
Et modo sacrifico, Clusius ore vocor.

7 Sanè hoc Iani templum, ter clausum stetisse legitur ad vsq; Christi Saluatoris tempora. Primùm regnante Numa, tum post bellum Punicū secundum, tandem tempore Augusti, qui bella Actiaca confecit.

Cuius

8 Cuius obſerandi, uel reſerandi ratio variè refertur. Alij enim dicunt quòd Romulo, cum Sabinis pugnante, ac iã iam ad victoriã aſpirante, improuiſo ex eo loco aqua calida erupit, & Sabinorum Exercitum fugauit. vnde conſtructo ibi Templo, conſtituerunt ut pugnaturi, ipſum aperirent, quaſi ad ſpem priſtini auxilij. Alij, quòd ad bellum ituri, debebant de pace cogitare. Alij quòd ad prelium exituri, locum ſibi apertum relinquere debebant, quo poſſint tuto reuerti. Refert Greg. Gyral. de Deis Gent Syntag. 4. cap. ult. & ab eo mutuatus, Auctor Dict.
9 Hiſt. & Poet. Ego autem vigilantiam, quæ in bello requiritur, id ſignificare opinor. Porrò enim ianuis apertis, liberum eſt exteris ingredi, Vnde ad ipſos expellendos, & ad res noſtras tuendas vigilandam eſt.
10 Clauſis autem obdormire poſſumus. quando aditus non facilè patet. Et eſt vigilantia adhuc noſtro Iuri quàm commendata l. pupillus in fi-
11 ne. ff. quæ in fraud. cred. & notat. Interpres in Proh. Inſt. §. 2. ver. vigilijs. Sunt tamen, qui has belli portas, non in Iani Templo, ſed in ipſis Vrbis muris fuiſſe dicant. Pro quibus eſſe videtur vox ipſa. Porta. enim (ſi Laurentio Vall. lib. elegant. 4. cap. 8. creditur) murorum eſt munitionumq; atq; Caſtrorum: Ianua parietis, atq; domorum. Et Auctor Dict. Hiſt. & Poet. Portam Ianualem à Iano dictam Romæ fuiſſe dicit, Numamq; inſtituiſſe, vt ſemper clauſa, tempore tantum belli aperta teneretur. Hanc ipſam eſſe puto, quæ Porta Clauſa dicebatur vt Fabrit. Varr. ait, quam Liu. in bello Macedonico è cœlo tactam refert. Vig. lib. Aeneid. 7. duas fuiſſe teſtatur.

12
> Sunt geminę belli portæ (ſic nomine dicunt)
> Relligione ſacræ, & ſæui formidine Martis.
> Centum ærei claudunt vectes, eternaq; ferri
> Robora, nec cuſtos abſiſtit limine Ianus.
> Has, vbi certa ſedet patribus ſententia pugnæ
> Ipſe Quirinali trabea, cintuq; Gabino
> Inſignis, reſerat ſtridentia limina Conſul.
> Ipſe vocat pugnas, ſequitur tum cętera pubes.

Et lib. 1. Auguſti tempora deſcribens.

> Aſpera tum poſitis miteſcent ſecula bellis
> Cana fides, & veſta, Remo cum fratre Quirinus
> Iura dabunt. Diræ ferro, & compagibus arctis
> Claudentur belli portę: Furor impius intus
> Sæua ſedens ſuper arma, & centum vinctus ahænis
> Poſt tergum nodis, fremet horridus ore cruento.

13 Suidas autem in maximis tantum bellis aperiri ſolitas ait, & ad Aurorã vergiſſe. Vtcumq; tamen ſit, ibi Armamentarium. P. R. fuiſſe Ioan-
14 nes Bart. Mirl. lib. Topogr. 3. cap. 12. & lib. 4. cap. 23. tradit. Eſt aũt Armamentarium vbi machinæ bellicæ, Tela, Sagittæ, aliaq; eiuſmodi generis arma, omnibus bellandi generibus deſeruientia reponũtur. Id, in Inſtructionibus à R. C. Summ. ad eius cuſtodem, Tarce-

nale

15 nale appellatur, sed quam aptè alij viderint. Tarcenale enim, vel potius Arsenale, vt Veneti proferunt, aliud profectò est, quam Armamẽtarium. Quippe quod propriè Nauale est. Et dicitur Arsenale, quasi
16 Arsnaualis, eo quòd in eo naues fiant. Valet enim arguere ab ethymologia siue allusione vocabuli l. 2. §. appellata .ff. si cert. pet. Inst. de tutel. §. 1. & de test. in princ. & vbique Dec. Ioan. Fab. Port. Iason, &
17 cęteri omnes. Cuius modi ingens, ac magnificum hæc Ciuitas habet Castronouo, & proregali Palatio Turriq; Diui Vincentij contiguum. Id columnis structum est fictilibus, & quadratis, ingentes arcus catenatibus (vnde tota machina substinetur) eoq; ordine dispositis, vt vndecunq; intuearis ad lineam inuicem sibi respondeant. Taliq; est artificio tectum, vt nullibi sit locus aquæ pluuię, nullibi desit aditus aeri Tantæq; est magnitudinis, vt quingentas capiat commodè carinas. Ad quas fabricandas innumeri laborant continuè fabri. Quid multa? tot in eo gentes operam nauant, tot sunt officia distributa, tot artificum diuisiones, vt ibi speciale sit Tribunal erectum, speciales constituti officiales. Vt non immeritò suprà Portam eius maiorem, quæ ad Portum vergit, subsequens sit affixa inscriptio.

PHILIPPO II. REGVM MAXIMO HISPANIARVM
ET VTRIVSQ. SICILIAE ETc. REGE.
DON IOANNE ASTVNICA PRINCIPE ILLVSTRISSIMO
IN REGNO PROREGE A. D. M. D. LXXXII.
SPECIOSA REGNI NAVALIS IANVA FINEM INDICAT
SPECIOSVM TOTIVS CHRISTIANI NOMINIS
NEMPE MVNIMEN.

Id tamen subticere nec potui nec debui, fuisse Nauale hoc excogitatũ & structum ex iusso Illustriss. D.D. Indici Hurtadi Mendotiæ Marchionis Mondeiar, & dicti Domini D. Io. Astunicę decessoris Proregis.
18 Iustinianus, vt ad Armamentarium reuertamur, in Auth. de armis. §. si verò, Armamentum nominat, sed minus propriè. Armamẽta.n. sunt cuiuscunq; rei instrumenta, siue suppellectilia, vt in naui funes, vela, claui, & huiusmodi l. 3. §. 1. ff. de rei vend. l. nauis. ff. ad leg. rhod. de iact. l. 3. ff. de suppellect. leg. Licet (vt cuiq; suũ tribuamus iuxta radicale præceptũ iuris l. iustitia .ff. de iust. & iur. inst. eod. §. 2.) semel tm̃, Is Armamentum dixit. In cęteris enim eiusdem constitutionis locis, vbi Interpres Armamentum transtulit, Gręcè aliquando ὁπλοθήκη aliquando ὅπλων φυλακή idest armorum conditorium, & armorum custodia legitur. Sic videri poterit ab Armamentis deduci Armamenta-
19 rium, quod sit Armamentorum repositorium. Hoc in omnibus regni Castris constitutum est, dicto Auth. de armis. §. hanc igitur, & in d. regijs instructionibus l. 2. §. 1. ff. ad leg. Rhod. de iact. l. quod quis. ff. de bon. aut. iud. possess. l. interdum .ff. qui pot. in pign. hab. l. qui in nauem .ff. de Priuileg. credit. l. scafam .ff. de euict. Armarium verò, vt neq; id omittamus, est locus ubi libri, & similia reconduntur d. l. 3. ff. de sup-

de ſuppellect. leg. l. 3. §. effracturę .ff. de offic. pręfect. vigil. inſt. de
20 rer. diuis.§. ſi quis ex aliena,& vulgò Scriptoriũ appellant.Et in hoc Regno fuere armorum magiſtri, & artifices(Fabricenſes à Iuſtiniano dicuntur)qui ad multa tenẽtur,vt in Conſtit. Magiſtros mechanicarum; & præcipuè ne priuatis hominibus arma vendant. Nam illicita eſt armorum portatio inſcio Principe .l. 1. C. vt armor. vſus lib. 10.& in
21 auth. de armis, & in Cõſt. regni,Intentionis. Nec ſola Principis ſcientia, & patientia ſufficit,ſed expreſſam etiam, & ſpecialem interuenire licentiã oportet d.l.1.vbi Luc.de pen.& ita Iſer. in tit.Hic finitur lex; & per.l.3.§.1.ff.ad leg. Iul.Maieſt.ver. iniuſſu Principis.l. fin. C. vbi ſenat. vel clar.Iaſon in l.ſiquis mihi bona.§.iuſsũ,ff. de acq.hęred.& ſequitur [illegible]. 1. de mat. feud.§.1.Gloſ. 6. num. 13.Quo fit non eſſe paritum decretis S. C. ob quæ dicatur aliquid fieri, vel non fieri eo in cõſulto, ſiue cauſæ Cõmiſſario,niſi expreſſim de eius conſenſu liqueat; d.l.1. ob geminatas dictiones, Nulli prorſus, & Nobis inſcijs, atque in conſultis; non obſtante; vt hoc anno in prælectione d. Conſtitu-
22 tionis, Intentionis, diximus. Vrbs noſtra Armamentarium habet in ſacra Turri (vulgo Campanile vocatur)Diui Laurentij Martyris Hiſpani, de quo Ioan. Ann. in lib. de Reg. Hiſpanię c. 23. verba facit. Exuſtorium tamen puluerem, ad pericula uitanda, tenet in turri ad Mœnia infra Portam Conſtantinopolis quę dicitur, & Horrea.Comes Ar-
23 mamentarij ideſt is qui Armamentario præeſt,Munitionerius communiter dicitur. Eius munus eſt,inter alia,cum res exigit tormenta muralia,aliaq; bellica inſtrumẽta,oportunis locis collocãda curare. Quod ut maturius fiat,Curator viarũ & ędiũ, ſiue Magiſter Portulanus qui dicitur,circũuicinis Villicis ĩperat, vt & ſui,& bouũ & curruũ copiã faciãt. Eſt, ingẽs, ac magnificũ (Gallorũ opus) hoc templum, ad præfatã Decuriam Montaneæ, quantum quis manu iaceret.Ac inter ipſum, & Diui Pauli, publica tantum intercedit via. Cum enim per Ciues, ad ciuiles tumultus ſedandos, Regio iuſſu depoſita eſſent arma in Caſtro nouo; Ciuitatis præcibus fuerunt ei reſtituta bellica tormẽta, quæ vulgò Bombardę dicuntur, vt per Hyeronimum Mag. miſcell. lib. 1.c.1. & nos alibi ſcripſimus. Quod notorium factum Prag. 3.in tit. de abo
24 lit. declarat. In ea Turri, Comitia, ſiue Colloquia generalia, Parlamẽta quę vocant, pro Donatiuis Regi faciendis, celebrantur. In quibus Ciuitas vniuerſa, Regni Barones, & Vniuerſitatum ipſius Procuratores pro eorum liberalitate, fidelitate, & intereſſe diuerſimode preſtò ſunt. Non ſolum autem ob dictam cauſam,verùm & ob alias diuerſas,
25 ibi ſolemniter conueniunt, & ſeruato ordine progrediuntur. Nam
26 poſt Præfectum Prætorio,primumoccupat locum Syndicus qui ex vno de quinque Sedilibus tantum,alternatim rotę ordine eligitur,& Ciues omnes reprę́ſentat l. 1.§.1.ff.quod cuiuſq; vniuerſ.no. l. muneris.§.defenſores.ff. de mun. & hono.l.2.§.1.ibi,Ei & in eum.ff.de orig. iur.inſt.

de iur.

de iur. nat. gent. & Ciuil. §. sed & quod Principi, Speculat. in titu. de sindi. Freti. de suffeudis lib. 3. cap. de ord. sess. Quod & apud Reges, qui pro tempore incolatum fecere Neapoli obtinuit. Illo enim in eiusmodi sollemnitatibus, Regis, Proregisue læuam tenente, per Ciuitatem equitant, Proceribus omnibus & Nobilibus ac Titulatis, insuper & Magistratibus ordinatim præeuntibus, innumeraque multitudine subse-
27 quente. Cuius ordinis progressum altero capitulo subnectemus. In hoc ipso Campanili, Ciuitatis erecta sunt Tribunalia, ad ipsius patri-
28 monium custodiendum destinata, vbi Deputati congregantur. Ad cuius maximæ Campanæ signum, à prima ad secundam vsq; noctis horam tintinnatim pulsatæ, monentur Ciues eousq; ipsis arma ferre
29 licere, deinceps prohiberi. Qui quidem vsus, boni regiminis index est, dignusq; quem aliæ imitentur Ciuitates iuxta vulgatum illud.

A boue maiore discat arare minor.

Ad vitandas enim nocturnas insidias, quę ob Ciuitatis magnitudinem facillimè tendi possent, medio hoc meliore, Ministri Regij, vti non facilè potuissent. Ac etiam deambulationes, quas lex exhorret. quia male agit qui odit lucem, cap. consuluit. §. 2. iuncta gloss. extr. de off. delegat. & notatur in l. nō existimo ff. de administ. tut. Imò læuius quod palam fit delictum reputatur, clam verò grauius punitur l. fin. ff. de ritu nupt. Isern. in cap. 1. §. si verò Castaldi, num. 7. de feudo guard. & Castal. Tenebrę enim aptæ sun ad fabricandum malum l. 1. §. si mulier ff. de ventr. inspic. Vnde in legib. 12. tab. cautum erat NE QVIS IN VRBE COETVS NOCTVRNOS AGITARET vt annotauit Hotom. ex Declamatione Port. Latr. in Catilinam. Clandestinas enim coitiones lex vetat, vt ait Crisp. in eam legem; quia facinorosis hominibus facultatem præbent, vt aliquid contra Remp. audeant. Et Menandet noctem, omnium malorum ducem appellauit. Qua de causa veteres Noctem, intempestam nominabant si Varroni statur, quod tempus agendi nullum erat. Inde etiam eisdem legib. iubebatur vt SOL OCCASVS SVPREMA TEMPESTAS ESSET, refert Gell. lib. 17. cap. 2. & Varro lib. 5. de ling. lat. & Macrob lib. Saturn. 1. cap. 3 SVPREMA TEMPESTAS, hoc est diei nouissimum tempus exponit. Senatus Consultū etiam apud Romanos ante lucem vel post occasum diei factum, irritum fuisse liquet, docet Gell. ex Varr. lib. 14. cap. 7. Alex. ab Alex. Gen. dier. lib. 4. cap. 11. & ibi. Tiraq. Quorsum referri et possunt & debent Regiæ huius Regni sanctiones, quibus iubentur Magistratus, summo mane in vnum conuenire. Quod tamen orto iam sole, sacræ interpretantur literæ. Areopagitę tamen noctu lites dirimebant, vt procul ab omni affectu, qui animos in diuersum agit, tantummodo facta cognoscerent, personas non viderent, Macrob. lib. 7.
30 cap. 1. Lucian. in Hermotimo Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 5. & ibi Tir. Quēadmodum etiam Horarium Mag. Cur. Vic. pulsatur cum quis ad capi-

tis ducitur ſupplicium, licet impari modo. Quandoquidem hoc quidem flebile & mortiferum, illa verò monitorium quendam ſonum emittunt. Taliter autem ſonando authoritate pontificia fieri intelligitur, cap. patentibus, de priuileg. Et non præter rationem; cum publica pulſatio, locum publicum ſacrumque denotet. Campana enim 31 eſt ſignum quandoque congregandi capitulum, cap. in cauſis, de elect. quandoque congregandi homines ad parlamentum ſecundum Abb. in cap. 1. num. 2. de offic. cuſtod. Et in actibus vniuerſitatis, abſentes non citantur niſi ad ſonum campanæ vt per Gloſ. in cap. præſentium, de teſtibus in 6. & Bald. in l. 1. num. 42. ff. de procurat. & ibidem Paul. de Caſtro, Alijsq; deſeruit diuinis & humanis miniſterijs, & actibus, de quibus per Speculat. in tit. de elect. §. 1. ver. His igitur ac ante eum Gloſſ. in cap. ſi capitulo, de conceſſ. præben. in 6. & per 32 Addentes ad Abbat. in prænominato loco. Iure etiam municipali Cãpana vtũtur Principes ad Bannitorũ pſequtionẽ. Ad eius.n. ſonũ omnes cõcurrere tenẽtur, ut probat Dec. in d. cap. patentibus, nu. 2. de priui- 33 leg. Et tũc quidẽ vice præconis fungitur; quod ad ampliorẽ notitiã videtur introductũ; vox .n. præconis paucis innoteſcere põt. §. oẽm, ver. uocẽ .n. in Auth. de litigioſ. cũ cõcordãtibus. Vtebãtur aũt præcone Romani, vt & id obiter adijciamus, ad Comitia conuocãda atque ẽt ad ſilentium indicendum (quod ad rem noſtram facit) Liui: lib. 7. decad. 3. Plaut. in Pœn. Appian. lib. bell. ciuil. 4. Alex. ab Alex. lib. 1. cap. 27. quemadmodum. & Accenſo ad conciones congregandas. Sunt autem comitia, generalia, quæ parlamenta dicuntur, conciones autem ſpecialis alicuius corporis hominum conuentus, cuiuſmodi ſunt quas Nobiles in ſuis Sedilibus agunt, & Plateas appellant. Modum autem cõuocandorũ comitiorum, uti non paſſim notum, hic ex Theophilo de promptũ ſcribã. Is, inſtitut. de teſtam. ordin. de hac re in hunc modum ſcriptum reliquit. καὶ τὸ μὲν calatis comitijs (loquitur de modo faciẽdorũ teſtamẽtorũ) ἐγίνετο καιρῷ εἰρήνης δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦτον τρόπον. ὁ κῆρυξ ἅπασαν περιήει τὴν πόλιν συγκαλῶν, καὶ πᾶς ὁ δῆμος συνέτρεχεν, καὶ ὁ βουλόμενος ὑπὸ μάρτυρι διετίθετο τῷ δήμῳ. εἴρηται δὲ calatis comitijs ἐντεῦθεν. calare γὰρ ἐστὶ τὸ καλεῖν, comitia δὲ ἡ σύνοδος id eſt. Et teſtamentum quidem calatis comitijs fiebat tẽpore pacis bis in anno, hoc modo. Præco vniuerſam circuibat ciuitatem conclamando, & omnis populus concurrebat, & qui volebat teſtari, coram populo condebat teſtamentum, quod inde, calatis comitijs dictũ eſt. calare enim eſt vocare, comitia verò conciliũ ſignificant. Et is quidem Tinnitus (ad nos redeo) primũ etiã vltra duas noctis horas cõtinuabat. Quia verò vt plurimum fraus committi poterat, ex iuſſu Dn. Ducis Alcalanorum tunc Proregis, ad dictam horam arctatus fuit. Cum enim antea ad Tinnitoris ſiue vt Plaut. in Trucul. appellat, Tintinnaculi, ideſt qui campanam tintinnatim pulſat, arbitratum, tinnitus continuare poſſet abſque aliquo ſtato ſigno, qui aliquid perpetraturi eſſent facino-

facinoris, puta ſi eſſent luſuri, ſi mulierem aliquam rapturi, ſi quid effracturi, dubitantes ne a publica depręhenderētur Familia, corrupto forſan Tinnitore, curabant vt vltra ſolitam horam tinnitū cōtinuaret, quò ſi depręhēderētur audito poſtea ipſo(eo enim tēpore licebat armatè incedere) non detinerentur. Quēadmodū & publica etiā Familia, ad componendos quoſcunque obuiam inueniret, operari poterat vt tinnitus ante tēpus finiretur, vt eo nō audito, illos pœnæ reos eſſe, facilè cōmōſtraret. Quod nūc neutrinq; cōmitti poteſt; cū ſtatim ac Horarium eiusdem Eccleſiæ ſecundam ſignificat horam, Tinnitor multiplicatis tinnitibus, tinnire finiat. Itaq; Horarij ſiue Horologij ſonitus cum Campanę huius ſonitu ſimul & ſemel ob Tinnitoris diligentiam auditur & ceſſat. Monacho verò qui Campanam ipſam eo modo tinnire facit, ex fiſcali pecunia ſtatuta eſt merces. Pulſatur hæc eadem Campana cum mulieres partum agunt, quò Chriſti fideles preces fundant ad opem tùm pro ipſis, tum pro fœtu implorandam: tutiore ſanè ac certiore ſpe quàm antiqui facerent, dum in eiuſmodi neceſſitatibus Iunonem Lucinam aduocabant, quę partui præeſſe credebatur, Terent. in And. Cicer. lib. 2. de nat. Deor. Plin. lib. 16. cap. 54. Ouid.

35 lib. 2. Faſt. Campana autem eſt Dei tuba, & ſic dicitur a Campania noſtra Prouincia, vbi primum iuuenta fuit, vt ait Abb. in d. cap. 1. in fine de offic. cuſtod. Gul. Durand. lib. 1. cap. 4. de rat. diuin. offic. Petr. Meſſ. in ſua ſilua var. & Io. Belethus in explicat. diuin. offic. cap.

36 24. Fuitque iuuenta ac in altum erecta ad agendum gratias Deo, ſecundum Franc. Petr. in Hetruſcis Lyricis part. prima. Huic inueniendæ anſam prębuit latior tubæ pars unde flatus exit. Quod teſtatur tum forma ipſa, quæ vtriuſque eſt eadem, tum etiam nomen quo ſignificatur apud Græcos, quod eſt κώδων. κώδων enim Suida & Varino autoribus καλεῖται καὶ τὸ πλατὺ τῆς σάλπιγγος. ideſt vocatur pars lata tubæ. Illud non potui non admirari quod Franciſcus Accurſ. inſtit. de iur. nat. gent. & ciuil. §. conſtat autem, dixit. Nempè ſolitum fuiſſe Populum Romanum cum lex ſancienda eſſet, congregari ad ſonum Campanę; cum Campanæ vſus quam longiſſimo poſtea temporum inter-

37 uallo inuentus ſit. Quippè cuius apud latinos antiquior mentio non inueniatur quam apud D. Hieronimum, qui diminuta quidem voce ea eſt vſus, cum ad Euſtoch. ſcribens dixit; quouſque Campanula in clauſtro pulſabitur. Priore vero tempore præcones vſui per omnia erant, vt paulo ſuperius diximus. Ne cui autem ſit mirum nos circa rem inſenſibilem longiuſculè diuagatos, & id ſubnectam, in res etiam inanimatas iura animaduertere. Domus enim aut locus vbi falſa fabricata eſt moneta Fiſco vindicatur l. 1. §. domus Cod. de falſ. mon. Iſern. in c. 1. n. 8. de ſtat. & cōſuet. aduerſ. li. Eccleſiaſt. Capyc. deciſ. 130. in fine. Sicuti & propter contumaciam l. ſi is. ff. communi. diuid. Boer. in quæſt. 230. Qua etiam ſuadente ratione totus Populus deleri

poteſt l. certa forma Cod. de iur. fiſc. lib. 12. l. ſi vſufructus ff. quibus mod. vſusfr. amitt. vbi de Carthagine in qua aratrum inductum fuit, agitur, & ibi Gloſ. hoc etiam adducit exemplum. Quibus quidem autoritatibus in pluribus locis Iſerniam vſum fuiſſe obſeruauimus, & prȩcipuè in cap. 1. col. 2. tit. quæ ſint regal. Et noſtra etiam tempeſtate ob tumultuariam ſeditionem & homicidium Tribuni plebis ab aliqui bus ex vilioribus plebeijs, colore defraudatȩ rei frumentariȩ, perpetratum, domus Pharmacopolȩ cuiuſdam, tumultus autoris diruta fuit, anno, M. D. LXXXV. in Platea Sellariæ quæ dicitur. Quod tamen nouum non eſſe teſtantur cùm innumeræ hiſtoriæ (quarum nonnullas infra cum de Prȩf. præt. agemus, coaceruabimus) tùm l. in his ff. ſol. matr. vbi de Graccho occiſo ob ſeditionem eius culpa mentio fit. De quo meminit etiam Iſern. in cap. 1. §. argentariȩ col. 8. num. 16. quæ ſint regal. Sicuti etiam irrationalè animal in atrocioribus, mortis pœnam incurrit, exemplis à iure Moſaico & pontificio traditis .ſ. quando mulier quȩ ad omne acceſſerit pecus, & ab eo aſcendi vult, ambo mori debent can. mulier 15. q. 1. Guid. pap. quȩſt. 236. Par. de Put. in tract. de Syndic. verb. Iuramentum §. 1. num. 18. Boer. quȩſtio. 306. nu. 4. Decurionum autem decretis etiam cautum eſt (vt ad Ciuitatis tribunal redeamus) ſi neceſſaria huius tribunalis translatio foret, tenimenti Sedilis Mõtaneȩ fines minimè egreſſuram, prout ex Codice concluſionũ dicti tribunalis Sancti Laurentij ſub die 11. Februar. M. D. LXXIX. videre licet. In huiuſmodi enim fundationibus honorificè ius moris & conſuetudinis, magnifacere ſolent prouinciales l. obſeruare §. ingreſſurum ff. de off. Procoſſ.

38 Super oſtium huius templi in interiori parte, ad memoriam vſq; noſtram, pependit deauratus Currus, quo Alphonſus, Aragonum Rex inuictiſſ. publica lȩtitia triumphantium more, per vniuerſam vrbem vectus fuit, cùm ipſius imperio fuit primùm potitus; de quo etiam Antonius Panormita, qui triumphum illum deſcripſit, mentionem egit. Poſtea temporum iniuria, & hominum incuria, corroſus in fruſtra decidit.

39 Arcus, qui tranſuerſam templi partem ſubſtinet, licet ex noſtrate lapide ſtructus, tantæ eſt altitudinis, tantæq; magnitudinis, ac tanta diligentia fabricatus (exactiſſimum enim ſemicirculum conficit, cuius diameter ad pedes plus minus ſexaginta porrigitur) vt non inſulsè vna ex memorabilibus, huius Ciuitatis rebus reputetur. Eoq; magis quod in tanto temporum lapſu, ne rimula quidem, ingens illa machina minutiſq; compacta lapidibus, eſt illiſa.

40 Ad dextram ſummi altaris in exteriori parte Ædiculȩ quȩ Regũ à Regibus in ea ſepultis adhuc dicitur, videtur in deaurata tabula elegantiſſimè depictus D. Ludouicus, manu Simeonis Senenſis, celeberrimi tùm apud Franciſcum Petrarcham in Hetruſcis lyricis, tùm etiam apud alios, pictoris. Altare verò primum a dextris dicti primi altaris, Diuo Antonio Patauino eſt ſacratum; in quo Sanctus iſte ea ciuiũ frequen-

quentia, ea pietate, ea religione & fide colitur & exoratur, vt nil nisi nomen desit quo Ciuitatis protector patronus ve dicatur. Docent hoc, innumeræ tum argenteæ, tum ligneæ votiuę pictæ tabellæ, quæ in testimonium impetratæ orationis, à fidelibus vota soluentibus indies circa sacram eius imaginem appenduntur. Quorum quidem fidelium piæ in eum largitiones ad decem aureorum millia breui creuere. Ex quorum fructibus sex in annos singulos egenæ puellæ nuptui dantur: aliaq; pia exercentur opera, quæ Oeconomi ad id nominatim designati, tam ex Nobilibus dicti nostri Sedilis, quam ex popularibus, procurant. Conditur in ea Ecclesia corpus Innocentij summi Pontificis eius nominis IIII. qui primus Cardinales purpureo insigniuit galero; quiq; cum sacros constituere atq; sancire posset canones, explanare tamen à decessoribus Pontificibus iam sancitos maluit, quam suos posteris explanandos relinquere. Testimonium eius sepulturæ perhibet Martin. Polon. Fr. Iacob. Philip. in suis chroni. & Bapt. Plati. in eius vita his verbis. Accersitus deinde a proceribus Regni Siculi, Neapolim nuper instauratam statim proficiscitur, ibiq; moritur ac sepelitur in Ecclesia Sancti Laurentij pontificatus sui an. 11. men. 6. die 12. Et præter cæteros serenissimos, qui in d. Regum humantur sacello, Catharina filia Regis Alberti, & neptis Rodulphi, ac soror Federici, Romanorum Regum, & consors spectabilis Caroli primogeniti domini Principis domini Roberti, dei gratia Hierusalem ac Siciliæ Regis, illustris Ducis Calabrię ac Vicarij generalis, illustrissimo inspicitur sepulchro in ingressu Chori. Qui quidem Chorus, post maius altare situs est, eoq; modo est locatus, quo nullus huius Ciuitatis alius; Pulcherrimo enim cingitur ambulacho, illustrium Familiarum Ædiculis & monumentis miro artificio distincto. Nec mirum si templũ hoc, Regum est sepulchrum, quando Regum etiam est ædificium. Porrò quidem à Carolo primo fuit extructum, vel saltem augustius factum; dein à Carolo II. primi fil. muneribus adauctum. Demum à Ladislao, & à Margarita eius matre, alijsq; Regibus Regumq; filijs, beneficijs ampliatum. Quod tum ex historijs, tum ex Regijs diplomatibus quæ in eius Archiuo seruantur, tum tandem ex compluribus ibi inscriptionibus liquet. Quapropter ad illorum animas expiandas annuatim à Cœnobitis, regali in medio templi structo cenotaphio, solemnia sacra fiunt. Ibi cineres totius ferè Neapolitanæ Nobilitatis conditi videntur, nostriq; Sedilis pleriq; omnes vt Carminiani, Standardi, Russi, Puderici, Constantij, Rocchi, Orilię, Cicinelli, Capuæ, Pignoni, Russi à Leone, Mulettulę, nostriq; Surgentes. Et iam extinctorum nõ nulli, vt Facellæ, Cecalesij, Spiccicasij, Bonifacij, Pappansogni, Frãcones. Et hi quidem ibi quasi in hereditaria sedilitia humantur sepultura. Præter quos & aliorum Sedilium innumeri subteguntur etiam illustrium Familiarum viri, vt sunt Baltij, Sanseuerini, Aldemorisci,

Olerij,

Olerij, Capycij, Tomacelli, Caraccioli, Minutuli, Aprani, Pisci celli, Galeotæ, Bonifacij, Guindacij, Barresij, Marræ, Barrilij, Oriliæ, Vulcani, Capuæ, Pagani, & Titulares complures, compluresq; septem Regni Officijs authorati, alijq; nobilis generis viri, ac Regum qui pro tempore regnauerunt, familiares. Qui quidem omni qua decuit maiestate, & monumentorum splendore humati videntur. Illius autem iure, Equites Sedilis Montaneæ, soli potiuntur. Nam in Capitu lum ipsius, ad Sedilitias res pertractandas conueniunt; lociq; sunt protectores, ita ut eorum tantummodo consensu, omnia quæ ad Cœnobij reginem spectant, una cum loci Custodis vel Guardiani quem dicunt, interuentu, piè peragantur, ex summorum, Pontificum Regumq; concessionibus & decretis. Quod intantum protrahitur, vt ne Ædicula quidem vel Altare, in ea Ecclesia concedi possit inscijs & inconsultis sex Dominis a dicto nostro Sedili deputatis, vt ex ipsius Capitulis videre licet. Et quamquam iam inueniantur concessæ Ædiculæ quędam aliquibus Ciuibus, Familiarum longè ab Equestribus dispa rium, tamē id euenit Oeconomorum incuria & dissimulatione. Absq; enim dictorum Equitum expressa licentia, fieri non poterat, etsi in Ecclesia, personæ non excipiantur. Eam verò incuriam & dissimulationem, iuribus dicti Sedilisità obfuisse non puto, vt Concessiones ipsas scindere non possent quandocunq; libuerit. Eam iurisdictionem & protectionem præfatis tantum Equitibus debitam, notam facit, prę ter publica documenta, mormorea inscriptio ipsi Campanili affixa & huc transcripta vt iacet.

42

QVOD CIVIBVS CONTRIBVLIBVSQ; OMNIBVS
VNIVERSAEQ; VRBI FAVSTVM FORTVNATVM
Q; SIT DEI OPT. MAX. AC DIVI LAVRENTII MARTY
RIS HONORI DICATVM OPVS ATQ; A PRIMIS COEP
TVM FVNDAMENTIS AN. SAL. MCCCCLXXXVII
VI KL. APRILIS INCLYTO REGE FERDINANDO
ARAGONIO REGNVM OPTINENTE, IOANNES BOFAR
DI F. CICINELLVS, ET CAROLVS PETRI F. SERGENTIVS
EX MONTANEA TRIBV NOBILES, VIRIQ; VNDEQVAQ;
ORNATI, TEMPLI PROCVR. NVLLA ALIVNDE
QVAESITA OPE, SED EX TEMPLI IPSIVS BONIS
ID SVMENTES FACIVNDVM CVRARVNT.

Quę quidem inscriptio, inde Montanei Ordinis pręstantiam indicat, quòd eius Equites, inscriptos habet: quandoquidem si publicum esset campanile illud, inscriptionem hanc absq; Principis offensione non admisisset; in opere enim publico, alterius nomen inscribi quàm Principis aut cuius pecunia id opus factum sit, non licet. Idq; intantum est verum, vt ne Pręsidis quidem nomen licebit superscribere l. 2. 3. 4. & fin ff. de operibus publ. l. si qui iudices Cod. eod. Et hic apertè

43

dici-

dicitur, eos nulla aliunde quæsita ope, ſed ex templi ipſius bonis faciundum curaſſe. Adde quod communiter obſeruatur, quod in rebus in quibus quis habet authoritatẽ, facit nomen ſuũ ſcribi, & apponi ſecundũ Iacob. Rebuff. in l. 2. C. de frumen: Alex. Caſſaneus in cathalogo gloriæ Mundi in 55. conſid. Pallij etiam haſtę in maiori Ebdomade, cum ſacratiſsimum Chriſti ſaluatoris corpus ſolemniter conditur ſepulchro, vel quandocunq, in ea Eccleſia id fieri contingerit, equitibus dicti ſedilis tantum, antiquo iure portandæ deferuntur, patronorũ more, quibus ſemper prærogatiua debetur, can. pię mentis, & can. Frigentius 16. quæſt. 7. Anchar. in. cap. nobis, 2. col. de iure patr. Abb. in rubr. eod. Quod ab ipſius Conuentus fundatione obtinuit, lege à Regibus poſita ut duo ſemper Equites Theatri Montaneæ, illius protectioni pręeſſent, ita vt etiam expenſæ in rebus dictæ Eccleſiæ neceſſarijs, fiãt pro dictos Equites & Guardianum qui pro tempore ibi erit. Quod Reginæ Margaritę, Ladiſlai Regis matris, documenta, quę in dicti Con-
44 uentus Archiuo ſeruantur, adhuc indicant. Idq; iure fundationis optimè factum fuit. Cuiq; enim licitum eſt in traditione rei ſuæ, legem quamcunq; vult, apponere, etiam in ſpiritualibus, prout eſt text. in cap. generali, de elect., in 6. Gloſ. in can. Eleuterius 18. q. 2. Abb. in cap. quanto, extra de cenſib. Innoc. in cap. quoniam, ne prælati vices ſuas Domin: in cap. cum ex eo, in vlt. notab. de elect. l. ob res. ff. de pact. dotal. & latè Arnulf. Ruzeus in tract. de regalib. num. 6. Et ex his Regalem vocat fundationem Ioan. de Sel: de benefic. quęſt 23. par. 2. num. 37. Vbi hęc tuetur etiã ex textu in cap. cũ nobis, de iur. patr. [illegible] de mat. feud. §. 27. n. 9. Et omnium latiſsimè Dn. Mutius, meus maior germanus in largis ſuis, quas circa hæc fecit lucubrationibus typo quã dignis & cum Fiſci patronum iamdiu ageret, & cum ad D. Clarę Conſilium allectus eſſet, & nũc vbi Regiæ Cameræ Summarię præſidens, Regiũ tue-
45 tur patrimoniũ. Sed heu, heu; Germani huius recordatio, ac itẽ & Dn. Fabij tertij ſuperſtitis abſentia, (militaris enim copiæ Tribunus Cypro inſulę à Turcis obſeſſæ ſuppetias it, & equeſtris iam copiæ deſignatus pręfectus, longiorem protrahet abſentiam) aliorum quatuor amiſſorũ memoriam fricuit. A quo eo plus vrgeor, quo in eorũ amiſſione plus eſt nobis amiſſum. Ioannis enim Franciſci primogeniti miram in ciuilibus peragendis negotijs dexteritatẽ, dexteram diligentiam, diligentem celeritatem, celerem prõptitudinem teſtantur tum Philippus Hiſpan. Rex ac dominus noſter, cùm etiam noſtra Ciuitas. Hęc quidem dum ad Siculos, ille vero dum ad Venetos, ardua ob negotia, ipſum Legatum mittunt. Aloyſius pariter & Bernardinus Hyeroſolimitani Equites, licet adhuc per gloriam viuere cenſeantur Inſtit. de excuſat. tut. §. 2. cum pro Rep. & pro Chriſtiana Religione in Melita à Teucris circundata an. M. D. LXV. ſtrenuè occubuerint, adhuc tamen homines ſumus, & quos oculis frui non non poſſumus, corde lugere cogimur.

gimur. Marius tandem Iurecoss. summis Magistratibus integerrimè functus, & Prouinciarum Principatus citrà, & Basilicatæ, seu Picentinorum & Lucaniæ Præses, & ad sublimia negotia per vniuersum Regnum à Principe delegatus, & Regis à consilijs iam designatus, qui in primo iuuentutis aditu, (octauum enim & uigesimum ætatis annum nondum compleuerat) morte præreptus, ingentem omnium de se conceptam spem, miserè est frustratus, relictis innumeris ad diuersas causas Responsis, consilia quę vocant, preclara sui ingenij monumenta; quæ etiam & ad communem studiosorum vtilitatem, & ad fratris memoriam à temporis iniuria vindicandam, edenda cum primum curabuntur. Sed quidni Philippum ex patruele nepotem etiam lugeam? qui iam nuper in Cercina cum compluribus alijs Neapolitanis equitibus annum vix XVIII. attingens miserè à barbaris transfossus interijt. Est autem Cercina, insula maris mediterranei cũ vrbe eiusdem nominis ex aduerso Africæ, ad promontorium minoris Syrtis sita. Plin. lib. nat. hist. 5. cap. 7. Pompon. Mela in de situ Orbis. Hanc Ptolemæus lib. Geographię 4. tab. 2. Ceraunam etiam dici ait. At satis est meruisse lugeri. Id tamen dixisse liceat, nos tantum tres, ex vetustissima nostrorum serie, iuri operam dedisse, cęteros omnes militiæ. Idq; nemini mirum videri debuerit, cum temporum varietate, statum mutari persępe contingat, cap. non debet, de consanguin. & affin. can. sciendum, 22. distinct. 34. quæst. 4. can. quis ignoret, 3. distinct. can. erit autem & ibi Glos. Eoque minus quod inter arma, & leges ea est affinitas, ut non ab re diu disceptatum fuerit inter Doctores quibusnam primas deferre debeamus. Quæstio agitatur vt plurimum in proh. Instit. in principio vbi perbellè & succinctè Iason, et Paulus Fuscus in suis singularibus. Non parũ est igitur decoris quod Milites dictæ Montaneę Tribus præter aliorum morem, qui in loco in ipsis Sedilibus apparente, id agunt, in prænotato Diui Laurentij Capitulo conciones celebrent. quãdo vota atque suffragia publica, in ecclesijs ferre, non omnibus, nec passim licet, prout est tex in l. denunciamus Cod. de ijs qui ad eccl. cõfug. vbi vide Glos. Senatores etiam in loco profano ad consultandum non conueniebant, sed in augusto & sacro, & vbi Deorum templa essent, Gell. lib. 14. cap. 7. Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 11. & ibi Tiraq. nec immerito, cum Senatus, sanctus & sanctior dicatur, quemadmodum & sanctius consilium, idem Alex. lib. 4. cap. 11. & Decuriones qui ordinis sunt ad instar sunt Senatorum l. senatores Cod. de decur. lib. 10. & quęlibet Ciuitas habet Senatum suum, Auth. de nat. lib. in cur. deput. in princ. Luc. de Pen. in rubr. & in l. omnes, la prima, Cod. de decuri. Cassan. in Catal. glor. mun. par. 7. consid. 12. Ad quod illud etiam addi potest, quod oculata fide inspicitur, nempè affinitas quę ipsi sedili est cum Ecclesia Diui Archãgeli qui ad signum dicitur (vt interim taceam Aediculam aliam quæ alio ex latere est ipsi contermina) quę eo

est ip-

est ipsi contigua, vt vnus & idem paries hinc sedile, inde Templum substineat in vnum quasi corpus ambo redigendo, ut ipsum etiam se
48 dile quodammodo religiosum dici possit, cum quæ sacris & religiosis inhęrent sint religiosa, l. quæ religiosis ff. de rei vendic. l. inter stipulantem §. sacram, ff. de verb obligat. Quod quidem non parum est ipsi decoris & priuilegij, cum quę ecclesijs inhærent per xl. passus si maiores fuerint, per xxx. verò si minores, vel capellæ circum sacra censeantur, cân. sicut antiquitus & can. quisquis 17. q. 4. & facit cap. ad hæc, de relig. domibus. l. si quis sepulcrum, ff. de relig. & sumpt. funer. sicuti & palatia Principum non sunt parietibus & ædificijs priuatorum coarctanda l. quicunq; Cod. de oper. publ. facit can. nulla & ibi gl. 12.
49 q. 1. Cassan. in Catal. gl. mun. in auth. princ. 150. Cuius rationis causa, ac item ne veneranda illius uetustas aboliretur, ipsum Sedile eius Milites nunquam immutare voluerunt. Eoq; minus quod quãto quid est antiquius, tãto censetur dignius, & plus decoris & maiestatis habet: ideo nec vetustate consumpta reficiebantur, nec effracta resarciebantur. Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 14. Plut. cap. 36. Instit. de rer. diui. §. singulorum, l. semper, ff. de iur. immunit. Et vt Sedilis fines intacti remaneãt iuxta vniuer. tit. ff. & Cod. fin. regũd. & de termi. moto. Dicitur aũt
50 D. Archangelus Ad signum (vt id interim non omittamus) Ecclesia illa, ob cubitale quadratum marmor, ęreo clauo in medio infixum, ac ad ipsius scalas in via infossum. Quod positum fuit signum ad futuram memoriam vindicatæ Neapolis à Sarracenorum iniuria & incursi
51 bus, ingentisq; illorum stragis eo loco factæ. Res ita se habet. Angentibus Sarracenis nostram hanc, vltra modum, Ciuitatem, D. Anellus eiusdem Sedilis Eques & notioris sanctitatis quam vt nostro indigeat elogio, qui tunc inter mortales agebat (euenit hoc circa Sal. an. DL) a D. Archangelo monitus fuit, Neapolitanos dubio procul victuros si ibi in illos vim impeterent, quod exequuti fuerunt adeò strenuè, vt sanguis ex interemptis Sarracenis effluxus ad mare vsq; decurrerit, est autem spatium illud ad duo stadia. Vittoria itaq; potiti Ciues, locum illum D. Archangelo consecrauere, templum erexere, præfatum si-
52 gnum affixere, & D. Anellum in patronum suscepere. Indeq; factum est vt huic Sancto vexillum Neapolis insignibus pictum tribuatur; quod omnes, qui ea de re scripserunt, vna voce testantur. Ne autem temerè id factum videatur, idest æreum clauum in marmorea tabella infixum, operæ prætium erit scire, quod vsus ęris ait Plin. lib. nat. hist. 34. cap. 9. ad perpetuitatem monumentorum iam pridem translatus est. Ob quam causam leges xii. tab. in æreis tabulis incisæ fuere secundum Dionys. lib. 10. Diod. sicul. lib. 14. Liu. lib. 3. Plin. loco citato, & alios. quorum autoritate, Pomponij sententia l. 2 §. exactis deinde Regibus, facilè refellitur, qui eboreas fuisse dicit. Et Cic. vbicunq; de incidendis legibus comminiscitur, in ęre incisas ait. quod uideri poterit in Philipp. non semel, in Catilin. de Diuinat. & alibi. Qui qui

L dem

dem mos incidendarum in ære constitutionum & legum, ex Græcis ad Romanos translatus fuit. Minos enim Cretę Rex, ter singulis annis leges ęneis tabulis incisas, per populos circumferendas curabat, vt sanctius adseruaretur. Plato in Minoe, & refert Bud. in l. vni. ff. de off. præf. prętor. Postmodum verò ad usq; posteriorum Cæsarum tempora deductus fuit. Theodosius enim & Valentinianus in tabulis æneis iubent incidi legem, quam de frumento vrbis Constantinopolitanæ sciscerunt l. 2. cod. de frum. vrb. Constant. lib. 11. Et Moses, leges ab Deo ipsi datas, in lapideis tabulis insculpsit; innumeraq; huiusmodi adducuntur exempla. Illud autem non omittendum & huc valde confert; quod quicunq; eiusmodi tabulas refixerit siue reuulserit, in pœnam legis Iulię peculatus incurrit, l. qui tabulam ff. ad leg. Iul. pecul. Huc pertinere posset quod Liuius lib. 7. 8. 9. & alibi memorię prodidit; solitos. s. fuisse antiquos ad pestem sedandam figere clauum ad ianuam alicuius templi, prout ad dextrum latus ædis Iouis opt. max. aliquando fixum ait. Ad quam rem sollemnius peragendam, Dictatorem creabat, at ne cum vera nostra religione, fallacem antiquorum superstitionem commiscere videamur, lubens pertranseo. Id tamen non subticebo, antiquę & ridiculę superstitionis illius, adhuc vestigia quędam apud plebeculā alicubi iuueniri. Ad tonitrus enim pellendos, solent rusticuli quidam, aut clauum aut gladium, aut quid simile ferreū æneumuē humi figere: ita credentes altissimi Dei, ad quem in necessitatibus est recurrendum, fulgura auertere. Porrò autem multiplicem æris vsum apud antiquos recenset Ludou. Rhodig. lect. antiq. lib. 16. cap. 6. Omnino siquidem ad rem diuinam, pleraq; ænea adhiberi solita dicit; & in ijs maximè sacris, quibus delinire aliquos, aut deuouere, aut morbos expellere volebant. Inde Thuscos æneo vomere in designandis vrbibus vsos. Et Sabini æneis cultris tondebant sacerdotes. Et in Lunæ defectu silenti noctę æris sonitum adhibebant, authorib. Liu. lib. 26. Ouid. Metamorph. lib. 4. & 7. Plutar. in AEmilio. Id etiam scitu non indignum refert Rhodig. moris fuisse venatoribus sicubi aliquod animal mortuum reponerent, ne computresceret, clauum ęneū illi infigere, veluti ad auertendam putrefactionem efficacissimum remedium. Vnde natum adagium ait, vt cum aliquis significari velit, qui tutus sit à periculo, clauum ęneum habere, vel clauo æneo infixus dicatur. Statuæ quoq; ex ęre potissimum cōflari consueuere ad diuturnionem memoriam protelandam, quod annotauit Rauis. in sua offic. & Cassan. in Catal. glos. Mundi par. 1. consid. 34. D. Io. in apocal. Eman. Moschop, in select. voc. act. Phauor. in comment. ling. græ. Ex quo cum vario, tùm antiquissimo æris vsu, & apud Romanos, & apud alias nationes frequenti, ac à Neapolitanis in re tam celebri mutuato, Sedilis Montaneę antiquitas innotescit. Cuius gloriæ vetustissima memoria loco vbi iacet, præseruata & defensa fuit, cum in alienam messem falcem immittere nemini liceat cap. dudum, de reb. eccl. non

53

alien.

alien. in 6. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, extra de constit. Isern. in cap. imperialis. §. inter duos num. 31, de prohib. feudi alienat. per Frider. Et quę certam habuerunt interpretationem, minimè sunt mutanda l. minimè, cum notatis ibi. per Gloss. ff. de legib. Quod tamen nedum marmor illud, verum & Regni capitula, & innumera publica monumenta testantur.

CAP. XII. SVMMARIVM.

1 Chronicis fides adhibetur, & secundum ea in dubijs iudicatur.
2 Rerum custodia ad eos spectat qui ius habent in illis.
3 Digniores in concurrenti numero præferuntur.
4 Sigillum castri & Ciuit. regimen apud Nobiles manere debent.
5 Scripturæ paternæ apud primigenium conseruantur.
6 Patrimonium Ciuit. Neap. quare in tribunali D. Laurentij seruetur.
7 Presumptio potest fieri ex præsenti de præterito.
8 Ocularis inspectio omnem superat probationem.
9 Marmoribus & ęri ab antiquo literis incisis præstatur fides.
10 Summa platea vbi fuerit Neap. & in ea Equites Sedil. Mont. conueniebant.
11 Summa platea cur ita dicta;
Summates siue summati, qui sint. & num. seq.
12 Pluto Summanus dicitur, & quare.
13 Summi dicuntur diuites & potentes.
14 Summi Magistratus eminentiores sunt, & qui cęteris pręsunt.
15 Nomen, rei consequens esse debet.
16 Archon siue Archos Princeps est, & quare locus Sedil. Montaneę Archo dicatur.
17 Archon summus Magistratus Athenensium, a cuius nomine, fasti scribebantur.
18 Ciuitatis Princeps, Magistratus est.
19 Alciatus carpitur in declaratione l. pars literarum ff. de iudic.
20 Andegauensium Reg. habitatio Neap. ad Sedile Mont. fuit.
21 Oliernus Cutonus eques Sedil. Mont. Neapolis Dux idest Archon fuit. Et omnibus de Ducatu Amalfię priuilegium immunitatis Neapolitanorum concessit, quo adhuc Amalfitani vtuntur.
22 Archiater summus medicus, qui vulgo protomedicus dicitur.
23 Archigerontes sunt seniores & principes.
24 Iudex curare debet vt capite damnati peccata confiteantur.
25 Clericis nō est espediens in vltimo pūto supplicij, animam damnatis cōmendare, quia videntur mortem illis accelerare; ex summi tamen Pont. indulgentia id agunt.
26 Patriarcha summus patrum, Archiepiscopus summus Episcopus.

27 Archidiaconus præest archipresbitero; archipresbiter autem pręest presbiteris.
28 Archigubernus, primus classis gubernator. Archimimus, mimorum primus.
29 Archimandrita præfectus est Cœnobij idest Abbas vel Guardianus, vel Prior, vel præpositus.
30 Archipirata piratarum primus, idest eorum qui in mari prædantur.
31 Piratarum bona, tempore quo piraticam exercent predari possunt.
32 Piratæ ter in anno a Papa excommunicantur.
33 Dictiones incipientes ab Archo, vel in eam terminantes eminentiam & superioritatem significant.
34 Archion Magistratuum ædes, palatium, Regiam, prætorium significat.
35 Christiana religio in regione Sedilis Montan. & in vno ex equitibus ipsius, ortum habuit in hac Ciuitate.
36 Porta Nolana in regione est Sedilis Mont. & quare sic dicatur.
37 D. Asprenus Sicula eques Sedil. Furcillæ primus Christianus Neapoli.
38 Neapolis ad Christianam fidem per Diuum petrum conuertitur.
Missæ Sacrificium Neapoli à D. Petro celebratum, eod.
39 D. Petrus ad aram Neapoli quare dicatur.
Iubileum Neapoli ad D. Petrum ad aram celebratur. eod.
40 Neapolis christianam fidem quasi ante omnes gentes amplexata est.
41 Ianua dicitur caput ædis & vbi est caput totum corpus esse censetur.
42 D. Seuerus de Familia Carminiana, D. Anellus de Puderica, nobiles Sedil. Mont. D. Arpinus de Sedili Furcillæ.
43 Sedile Furcillæ quare sic dicebatur.
44 Y, cur Pythagora litera dicatur.
Literas Græcas Palamedes primus inuenit. eod.
45 Vita humana vnum habet initium duplicem finem, virtutum.s.& vitiorum.
46 Equites Sedilis Furcillę quare y in insignia sibi elegerunt.
Iuuentus Neapolitana cursu exercebatur propositis præmijs. eod.
47 Sedile Montaneę, quod vnitum habeat Sedile Furcillæ, duos facit decuriones.
48 Pręmia vincentibus proposita ponebantur in vlmo ad templum Cast. Pollucis, & quare.
49 Capuana & Nidus quare vtuntur equo pro insignibus.
50 Magistratus omnes & Primores ciuitatis, ad Tribunal D. Laurent. in re-

in regione Sedil. Mont. ad res decernendas publicas accedere debent.

51 Iuramentum de bene administrando in tribunali D. Laur. a Magistratibus præstatur.

52 Iuramentũ in tẽplo Iouis Feretrij fiebat a Rom. & in iuramẽto adbebant sceptrum.

53 Equales dignitate in proprio territorio sunt maiores.

54 Decuriones in proprio oppido omnes præcedunt.

Ciuis mediocris ciuitatis in propria patria pręcedit ciuem maioris ciuitatis. eod.

55 Homo locum nobilitat.

56 Exilio damnatus exulare debet tam a loco vbi damnatur, quam vbi Princeps residet.

57 Delinquentes ad Principem accedere prohibentur.

58 Locus illustratur ex principis præsentia.

Ciuitate diuisa per quarteria quodlibet quarterium dicitur vna Ciuitas.

59 Ciuitas absq; principis indulgentia diuidi in quarteria siue Sedilia non potest.

60 Ciuitate diuisa per quarteria illicitæ oriri possent conuentiones, monopolia & dissensio, & seditiones.

61 Nobilitas diuisa in sedilia, adhuc vna censetur.

Collegium vnum censetur, licet diuersę sint sectæ collegiatorum.

62 Tutela, vna dicitur licet a pluribus administretur.

Officiales diuersi, diuersas non faciunt curias.

Regnum vna censetur prouincia.

63 Sedilis furcillæ cum Montanea vnionis causa.

64 Sedile Montaneæ cur duos eligat decuriones. cur latius tenimentum quam alia, cur duas regat ciuitatis portas.

65 Portis ciuitatis capitanei ad guerram ex Equitibus præficiuntur.

Capitaneorum ad guerram munus & authoritas.

66 Ciuitas diuisa est in sedilia vt melius regatur.

67 Sedilia instaurantur communi collatione omnium qui in eorum regione habitant, vel prædium habent.

68 Montaneæ sedile, decem sedilia habebat; & quæ fuerint connumerantur.

69 Sedilis Montaneę cum Roman. porticibus collatio,

70 Sedile Montaneę in salubriori ciuitatis regione situm.

HVIVS etiam Sedilis vetustatem, vt hanc rem absoluamus, innumeri testantur Authores, ex quibus tres tantum, & ipsos quidem sedilitios, in medium afferam. Panormita igitur Nidi ordinis eques, in triumpho Alphonsi, vbi omnia commemorat sedilia, hoc, vetustissimum appellauit, quod de nullo reliquorum dixit. & superlatiuum non mutat gradum: sed maiorem infert qualitatem, nam accidentia denominant subiectum Bald. in cap. ult. §. cęteri, quis dicatur dux, cassan. in catal. glor. mund. par. 7. consid. 2. Idipsum fatentur Sarnus & Pappansugna in suis, quæ de sedilibus conscripserunt chronicis; quibus in iudicando sacer Senat. Neapolit. eam fidem adhibuit, vt secundum ea sententiam dixerit, teste Afflict. in decis. 245. & Fret. de subfeu. tit. de orig. feud. num. 68. & tit. de sum. reg. num. 70. Et id quidem ne dum Senatoribus & causarum patronis, verum & cæteris etiam curialibus notorium est. & chronicis standum esse notat Bald. in l. vn. ff. de off. quęst, 1 Gloss. in cap. inter dilectos ver. magis, de fide instrum. & in cap. venerabilem de elect. & can. in nomine domini dist. 23. Bart. & communiter DD. in l. 1. ff. si cert. pet. Isern. in præl. feud. in fine. Verum ante omnes conclamant hoc ipsum literę in marmorea basi quę ipsum sedile substinet, annis ab hinc plus minus mille tercentum inscriptę hũc in ordinem.

PIISSIMAE AC VENERABILI DOMINAE
NRÆ. HELENAE AVGVSTAE MA
TRI DNI. NRI. VICTORIS SEM
PER AVGVSTI CONSTANTINI ET
AVIAE DOMINORVM NOSTRORVM BEA
TISSIMORVM CAESARVM
ORDO ET POPVLVS NEAPOLITANVS

Et non multis ab hinc diebus, aliud marmor inuentum fuit, ac in collegium societatis Iesu importatum his literis insculptum.

PIISSIMAE AC CLEMENTISSIMAE
DOMINAE NOSTRAE AVGVSTAE
HELENAE MATRI
DNI. NRI. VICTORIS
SEMP. AVGVSTI CONSTANTINI, ET AVIAE
DOMINORVM NOSTRORVM
CAESARVM BEATORVM
VXORI DIVI CONSTANTINI
ORDO NEAPOLITANVS
ET POPVLVS.

Quæ quidem inscriptio & si totius vrbis antiquissimæ nobilitati maxi-

maximam afferat gloriam, alibi enim hucusq; visum non obseruauimus, ipsi tamen sedili particularem prębere asseuerare possumus, cũ
2 eius memoria apud ipsum seruetur. Rerum enim custodia ad eos spectare notum est, qui ius habent in illis l. fin. ff. de fid. instr. ac in con-
3 currenti numero digniores pręferendos l. si quæ ff. famil. ercisc. l. semper ff. de iur. imm. l. si plures ff. depos. l. 1. ff. de priuil. credit. l. in finalibus ff. fini. regund. Angel. in §. actio, instit. de acti. Cassan. in catal.
4 glor. mundi par. 1. consid. 38. arg. 50. & 51. sicuti & castri sigillum, & Ciuitatis regimẽ, quo ad statum, apud Nobiles tamquam digniores
5 & paternas scriptutas ad primogenitum conseruandas traddi Bald. in cap. fin. de fratr. de nou. benef. inuest. Andr. in cap. 1. de pace & iur. firm. refert Capyc. in decis. 27.

6 Ex quibus eisdẽ iuris rationibus, ciuitatis huius patrimoniũ ex antiquis & nouis documentis cautum in Tribunali D. Laurentij in eiusdẽ sedilis, vt diximus, regione fundato, conseruandum patet: & ex eisdem, Nobiles ipsius, in ipso, iure quodam patronatus potiri vt supra diximus. Nec intelligi potest populares huiusmodi habere custodiam, tum quia vna platea non potest esse totus populus; tum etiam, quia cum nouissimo loco Nobilitas sit regimen totius vniuersitatis, medio etiam
7 tempore præsumi necessariò debet hoc ipsum fuisse, quia ex præsenti presumitur in pręteritum. l. si hi, Cod. de adult. Et cũ oculari inspectio-
8 ne appareat omnem aliam supetat probationem. l. si in ruptione §. 1. ff.
9 fin. regund. l. eandem, in fin. ff. de fer. & in dubio, antiquis marmoribus vel æri, literis incisis non modica præstatur fides. l. vel quæ, & ibi Bald. ff. de relig. & sumpt. funer. post glos. ordinar. in. l. monumentorum Cod. eod. Glos. in cap. quanto, de iureiur. Mayn. in l. 1. & ibi DD.
10 ff. si cert. pet. Quibus consequens est summam Plateam non ab euentu in eadem fuisse regione nominatam, quum cũcti nostrates Historiographi primam cõditam fuisse asseuerant, & in ea Nobiles sedilis Montaneæ conueniebant ad publica gerenda negotia. Quod vltra quamplurimas alias authoritates ex antiquissimis documentis in rerum commercio commemoratis, indicat Reginę Ioannæ I. scriptura, in qua asseritur locum fuisse, qui summa Platea dicebatur, vbi Nobiles sedilis Montaneæ congregari consueuerunt, & postea ab ea venditus fuit in Registro Reg: Ioannæ secundę fol. 1432 fol. 293. nonnullasq; huius Theatri columnas præteritis ãnis inuentas fuisse scimus. & inprę sentiarum Notarij, alijq; memoriarum scriptores in contractibus & testamentis quę in ea regione conficiuntur & potissimum ad Theatrum huius Ciuitatis, cuius adhuc ingẽtia videntur vestigia, & ab antiquitate quam præ se ferunt vulgò Antiqualia appellantur, in summa Platea factum esse proclamant. meorumq; maiorum incolatum ibidem antiquissimè fuisse, scripturæ penes nos existentes etiam testantur. Quod quidem epithetum circunspectiorem efficere locum illum, ex pluribus
11 comprobari poterit. Summa .n. vocabatur, quod Summates siue Summani

mani.ideſt Ciuitatis optimates & Principes ſiue Primates in ea habitabãt.iuxta expoſitionẽ Ambros. ad quod adducitur textus in .l quinq; ſummates Cod. de decur. lib. 10. vbi Glos: ſummates, inquit, primi ordinis Alexandrini corporalibus iniurijs immunes eſſe cenſemus, & vocabantur ſummates quaſi ſummi, qui prçerant decurionibus Curiç. & 12 ſummanus dicitur Pluto quaſi ſummus deorum inferorũ, Martian. in nupt. philolog. Et ſummates ideſt principes in ciuitate, Plau. in Pſeud.

Næc ego loquor delitiç ſummatum virum.

inde ſummatus ſubſtantiuè ideſt dominatus, Lucan. lib. 3.

Imperium ſibi, eum ac ſummatum quiſq; petebat.

Connan. lib. 2. iur. ciuil. cap. 9. num. 6. dicit. Neq; .n. conſentaneum fuerit prçdium inferius meliore iure eſſe quam ſuperius cui ſeruit. facit Bart. in l. 2. ff. de furt. & Aul. Gell. lib. noct. actic. 2. cap. 1. dicit., ſupremam eſſe cæteris prouincijs Italiam, ideſt ſummam & maximam. Val. Max. lib. 2. cap. de modo comed. antiq. Inſtit. de iur. perſ. in princ. & ibi gl. & de publ. iud. §. fin. l. tria ff. de ſeru t. ruſtr. præd. l. 1. cum gloſſ. Cod. de quib. muner. vel prçſtat. nem. lic. ſe excuſ. in ver. 13 ſummis. Summi etiam dicuntur diuites & potentes Tiraq. de nobilit. cap. 2. vbi ſummo loco nati, prout eſt videre, & facit text. in l. 1. §. deniq; ff. de aq. pluu. arcen. His enim locis eminentioribus etiam circa dominium Conſuetudo Neapolitana quæ incipit. Si duorum, in rubr. de ripa & efrico. & de iure communi vocatur ſummitas riparum ſecundum Neapodan. cedit habentibus terram ipſius ſummatis ff. de 14 flumin. Hinc etiam ſummi Magiſtratus dicuntur ideſt eminentiores & qui cæteris præſunt l. pars literarum ff. de iud. & quæ in rubr. Cod. de ſumma trinit. & fide cath. & in l. ſunt perſonæ ff. de relig. & ſumpt. funer. cũ quamplurimis correlarijs ſiue ſimilibus. Oſtendit præterea dicti sedilis vetuſtiſſimam nobilitatem, nomen quo vbi ſitum eſt ſi-15 gnificatur. vulgo enim Archo dicitur, quod non niſi ex adçquata dignitate impoſitum fuit; nomen enim rei conſequens eſſe debet l. decernimus, in fin. & ibi gloſſ. Cod. de epiſc. & cler. l. 1. in fin. ff. de offic. præf. vrb. l. defenſores Cod. de defenſ. ciu. Inſtit. de donat. §. ſed 16 primus, & ibi gloſſ. & DD. Plato in Cratylo. Nam Archon ſiue Archos princeps interpretatur. Et quamquam vulgus ignarum inde Archo appellari exiſtimet, quod longus parietum tractus iuxta ipſum sedile ad templum vſq; Caſtoris olim & Pollucis, nunc D D. Petri & Pauli arcuatim ſit ſtructus, prout hodie magna ex parte videtur: (quæ quidem opinio aures demulcere videtur ob loci faciem & à communiter accidentibus) tamen qui humanas profitentur literas, non ad ædificij ſtructuram, ſed ad nominis vim referunt, ideſt vbi Archon ideſt Reipublicç Neapolit. Princeps incolatum faciebat. In cuius rei fidem adducitur vetuſtiſſimum marmor paucis ab hinc menſibus inuentum & his inſcriptum literis.

D. M.

D. M.
MARTIAE MELISSAE
CONIVGI INCOMPARABILI
FOELIX ARK.
REIP. NEAPOLITAN.

17 Hoc est Archon Reipublicæ Neapolitanorum. Est enim, vt diximus Archon, Princeps, & est summus Magistratus apud Atheneinses, à cuius nomine fasti præscribebãtur, quemamodũ à Consulũ Romæ: quod clarè colligitur ex Cic. de Fato, vbi Morietur, ait, Epicurus cum duos & septuaginta annos vixerit, archonte Pytharato. Præerat etiam Iudicibus, iudiciorumq; moderator erat, & ea ferè munera gerebat, quæ Romæ, Prætor, vt ex Demosthene & Isæo ostendit Bud. Vnde ff. de iudic. scribitur ea lex. Pars literarum Diui Adriani, inde græcæ li-
18 teræ sequuntur, ideſt Archontas, ideſt Athenienſium summos Magistratus; nam Ciuitatis Princeps Magistratus est .l. spadonem .§. si ciuitatis princeps .ff. de excus. tut. In qua .l. pars literarum, duo quæ ad huius Inscriptionis declarationem conferunt, optimè faciunt. vnum quod de Adriano loquitur qui in hac Ciuitate Demarchus fuit, vt ait, Ælius Spart. in eius vita, & Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 23. alterum quod de Atheniensium Magistratibus loquitur, à quibus Neapolitani genus ducunt, vt diximus in principio huius libri secundũ Dionys. lib. 5. in fine. Alex. ab Alex lib. 3. c. 23. & ibi Tiraq. Quo fit, vt Alc. haud sanè sensisse dicamus, qui dictã .l. pars literarũ, localem fuisse dixit .i. quòd tantũ
19 Athenis habuisset, effectũ. fuit .n. vbiq; locorũ seruata secundũ Ant. August. lib. sing. sub tit. de tut. excus. & ita antequã ipsum viderẽ naturaliter sensi. Nostra verò conclusio de Archo, inde etiã probatur, quod ibi
20 Andegauẽs. Reg. habitatio fuit, prout eorũ insignia, ad parietes domorum contra ipsum Sedile sitarũ affixa, adhuc indicant; quæ ad præsens sunt D. Fabij Cicinelli eiusdẽ Sedilis equitis. Is, Neapolit. Reip. Princeps, qui antiquitus, vt diximus Archon græcè dicebatur, tẽporibus po-
21 stea non adeo antiquis, latina voce Dux dictus fuit, vt de Olierno Cutono, dicti Sedilis milite, ac Neapolitanorũ Duce documẽta legimus, quæ oportuniori loco referemus, in priuilegio .s. à Ciuitate Neapolis omnibus de Ducatu Amalfiæ concesso, inter Ritus Reg. Cam. quibus impræsentiarum, etiã non denegatur, certis sub circunstantiis, prout suo loco latius dicemus, & à Fretia non suo ordine recitato. Eodem tendit,
22 quod de Archiatro scribitur, vt princeps sic medicorum, vel summus medicus, vt aliis placet, de quo in rub. de comit: & archiatr. Cod. lib. 12 .l. medicos, & .l. si quis, Cod. de profess. & med. lib. 10. .l. archiatros, Cod. de met. & epidemet. lib. 12. §. iubemus igitur, in Auth. de sanctiss. episc. per Alciat. in dicta rubr. de comit. & archiatr. Tiraq. de nobil. capit. 31. num. 18. adde tex: in .l. final. .§. 1. Cod. de inoff. testam. .l. 2. cod. quibus non obiic. long. temp. præscr. Cassan. in catal. gl. mun. p. 1. consid. 13. tenet fuisse Ostiariũ principis, qđ cõfutatur per

prædicta per Tiraq. & per eius formulam quę legitur apud Cassiodor. Boer. in tract. de auth. magni consil. num. 150. ex Bart. in l. de co-
23 mit. & archiatr. Cod. lib. 12. Archigerontes eodem sensu intelliguntur ut sint seniores & principes l. archigerontes Cod. de episco. audi. Qua l. prouisum fuit ut ipsi archipresbiteri, pęnitentialem confessionem Ergasiotarum, hoc est christianorum damnatorum in metallum, intelligerent, vt Accurs. Bald. Salic. & alijs placuit. Vnde pręter ipsos, Paris de put. in tract. de Syndic. vers. Iudex qui aliquam, car. 92. per eam l. notabat, Iudicem debere curam condem-
24 natorum, vt confiterentur habere. Sed Alciat. lib. dispunct. 3. cap. 88. aliter declarat, dum ibi de dioceta ergasticorum mentio fit, &
25 superiori expositioni assensit. Tamen non sine dubio fuit euitatum clericos confratres non esse condecens in furcarum pedibus, ad mortem damnatis, ut moris est, animam commendare, quia videntur illis mortem accelerare. quod eis non, est permissum. Sed hodie sublata per suam Maiestatem confraternitate prædicta, aliquibus ex causis suam rectissimam mentem mouentibus, vt alibi fusius scribam, tantùm clerici confratres ad damnatos associandos re-
26 licti fuere, quibus & à Summo Pontifice dispensatum fuit. Hinc etiam, vt eò redeam, Patriarcha, Summus Patrum interpretatur, Archiepiscopus, Summus Episcopus, idest primus, contra Alciatum, can. cleros 21. distinct. hinc flamines, archiflamines, protoflamines,
27 can. 1. 21. distinct. Iddem de Archidiacono & Archipresbitero qui Archidiacono subest, pręsbiteris præest cap. 1. de off. Archidiaco.
28 & cap. 1. de off. Archipresb. Hinc Archigubernus, classis præfectus siue primus gubernatorum classis l. Seius. ff. ad Senatusc. Trebell. Archimimus, mimorum primarius l. patronus. ff. de ope. lib.
29 Archimandrita, præfectus cœnobij idest Abbas, vel vt alibi dicunt Guardianus, vel vt alibi Prior, vel ut alibi Prępositus & similes, l. nos reddentes Cod. de Sum. trin. & fid. cath. Inde etiam archipira-
30 tæ; nam sunt piratæ qui in mari prędantur de quorum insidijs legitur in l. in rebus. ff. commod. & de eorum prauitate, in auth. nauigia
31 Cod. de furt. Alciat. in cap. 1. §. nauigia, de stat. & cons. con. lib. eccl. Quorum bona, tempore quo piraticam exercent prædari possunt, alias secus
32 Soccin. in cons. 262. col. 3. Angel. cons. 190. incipiente, Thema tale est sacr. cons. 170. lib. 2. Et ter in anno à Papa excōmunicātur, Host. in Sum. de sum. excomm. Abb. in cap. excōmunicationi, de rapt. Cic. lib. 2. offic. Archipirata nisi æquabiliter prædam dispertiat, aut occidetur, aut socius, aut relinquitur. mare infestū habē; nā cum quidā pirata ab Alex. Magno ad eū adductus interrogaretur cur infestū mare haberet? quid tibi, inquit, qui orbē terrarū habes infestum? sed quia id ego exiguo nauigio facio, latro vocor, tu quia magna classe, imperator. D. Augustin.
33 in lib. de ciuit. Dei, Alciat. in l. bona, in fin. ff de verb. signif. Et vt generatim dicam, omnes dictiones quæ ex hac particula, Archos incipiūt,

vel in

vel in eam finiunt, prȩstantiam & præeminentiam significant. Prouti in Dictatore, apud veteres populi magister vocato, & in eo sæpe Res publ. & imperium stetit, & apud Grȩcos, Æsymetes, apud Lacedemonios Armostes, apud Thessalos, Archos dicebatur. Qui parē Regiæ dignitati potestatem habent. Thebani vero Archinum dicebant. Ael. autem Spart. quem supra retulimus, Neapoli Demarchum appellatum fuisse dicit. vide Alex. ab Alex. in prænotato loco, & Tiraq. Vel dicitur Archo ab ἀρχῇ idest principio. ibi enim primùm ȩdificata fuit ciuitas, quæ postea ad differentiam nouæ ciuitatis conditæ, Palȩpolis idest vetus ciuitas dicta fuit. ibiq; adhuc sunt indicia: vetustio-
34 ra.n. ædificia quā ibi, in hac ciuitate nō videtur. Poterūt ēt literȩ illæ supra memoratæ Inscriptionis ARK. licet parū aptè, interp̄tari Archion, quod, vt alias diximus, Magistratuum Aedem significat, & Regiam siue Prætorium, & Palatium, & iudiciale Forum ex Bud. in l. moris
35 §. non inquam .ff. de pœn. Non solum autem gentilium tempore regio huius Sedilis, imo ipsum Sedile illustrioribus fuit exornatum ædificijs, quorum adhuc superbissimæ supersunt reliquiæ, & vestigia, vt templum Cast. & Pollucis in DD. Petri, & Pauli vt diximus commutatum, huic affine Theatrum, & Prȩtorium siue Archeum, idest vbi ciuitatis Archon vel Dux residebat, & huiusmodi alia quæ suis enumerauimus præcedētibus locis; verùm & nostra idest christianorum religio, in ea primum fundamenta iecit, ac in cor vnius ex equitibus ipsius, Dei verbum seminauit. Rem cunctis notissimam breui attingam. Petrus Apostolorum princeps, post Christi Saluatoris ad cœlos ascensum, Romam petiturus per nostram hanc ciuita-
36 tem iter agebat. propè Portam regionis tunc Furcillæ & nunc Montaneæ, quȩ propterea quòd Nolam versus vergit, Nolana dicitur, spectatæ honestatis mulieri obuiam factus, de ciuitatis religione, de ciuium vita & moribus percontatus, singulatim responsum accepit; hominem autem præ cæteris iustum, nomine Asprenum Siculam, Sedilis Furcillæ equitem, membrorū ariditate in lecto laborare intellexit, & proinde mulierē discessum accelerare, erat.n. Aspreni soror. Apostolus, mirabile facturus opus, baculum suȩ senectutis comitem, ad illum misit, iussitq; vt ei innixus ad ipsum veniret. Fidens mulier acceptū baculū ad Aspre-
37 nū attulit, rem nunciauit. Is sancto afflatus spiritu, misteriū statim sentijt, creddidit, baculum accepit, quo vix tacto (mirabile) sanus fa-
38 ctus est & ad Petrum accessit. Ille eum de Christiana fide instruxit, Episcopumque ciuitatis instituit. miraculum euulgatur, confluunt vndique ciues Apostoliq; verba audiunt, Christianam amplectuntur fidem, aram Deo Optimo Max, erigunt, Petrus sacra facit Aspreni
39 ministerio vsus. Ibi postea Christi fideles Templum construunt, D. Petro dicant, ab ara ubi ipse celebrarat sacra, nomen imponunt & adhuc retinet, Diui enim Petri ad Aram vel hodie appellatur. Ibi sanctissimum celebratur Iubileum vbi anni celebritas aduenit.

vita demum functo Aspreno, inter sanctos refertur, eiusque caput ad huc cum cæteris Ciuitatis patronis religiosè in theca argentea seruatur pieque colitur in ædicula Maioris Ecclesiæ Thesaurus nominata; vbi & baculum præfati miraculi instrumentum custoditur. eiusque natalitia die Augusti tertia colimus. Illius verò familiam idest Siculorum annis abhinc plus centum extinctam nouimus, iam muneribus & honoribus dicti Sedilis Furcillę siue Montaneę vsque dum floruit functam.

40 Exquibus perspicuum est Neapolitanos veram religionem quasi ante omnes gentes, & in ipso religionis initio amplexatos esse, ac nunquã defecisse vt fusius in epitheto, Christiana, dicemus. Maior item Ecclesia huius ciuitatis in eadẽ regione cõstructa fuit, quæ nunc dicitur, vt & à sui constructione dicebatur, Diuus Georgius Maior. quod pręter antiquissima & frequentissima documenta à nobis supra relata, vestigia non paruipendenda etiam in pręsenti demonstrant. Sedes enim marmorea in qua Præsul pontificalibus indutus vestimentis, in sacris peragendis assidere solebat, adhuc integra & immota suo loco videtur: quemadmodum & Tribunal Magnę Cur. Vic. item & Tribunal Siclę in eadem regione sita erãt ut supradiximus. Ædes etiam monetæ, idest vbi moneta publicè cuditur, eiusdem est tenimenti. licet enim in confinio sit regionis Furcillæ & Portæ Nouę, quia tamen ianua est in regione Furcillæ, tota ædes in ea regione esse intelligitur, cum ianua sit caput ædis, & ubi est caput totum corpus esse censetur. l. quod conclaue. ff. de damno inf. l. si cui ædes. ff. de leg. 3. l. prædijs. §. balneũ eod. tit. & Bart. in d. l. quod cõclaue, per tex. in l. cũ in diuersis. ff. de relig. & sumpt. funer. §. religiosum inst. de rer. diuis. Cuius quidem Aspreni exemplum imitati cæteri eiusdẽ Sedilis equites, in eã deuenerunt, cooperante Deo sanctitatem, vt adhuc tres alij ex eis, & in sanctos referri, & in ciuitatis patronos item suscipi, vnanimi omnium Christianorum cultu &

41 veneratione meruerint. Diuus enim Seuerus de Familia Carminiana,

42 Diuus Anellus de Puderica fuit, Montaneæ Sedilis ambæ. Diuus Arpinus, & si cuius fuerit Familiæ ignoretur, insignia tamen quibus notatur, Furcillæ fuisse equitem probant, cum ea sint propria illius Sedilis quæ sunt Y. Eaque videntur tum in propria ipsius Ecclesia structa vbi erat dictum Sedile, & vbi adhuc nomen retinetur Furcillę, tum etiam in supranominato Archiepiscopatus Thesauro, vbi cum cęteris Ciuit. patronis conditur. Dicebatur autem Sedile illud Furcillę, à similitu-

43 dine furcæ quã dicta insignia præseferũt. Non enim re ipsa est furca ut vulgus insulsum sentit, sed Ypsilon litera gręca, quã Virg. in epigrãm. Pythagorę literam appellat. Diciturque Pythagoræ, non quod Pytha-

44 goras illam inuenerit (inuentio enim Palamedi refertur, qui primus Gręcis, sexdecim adinuenit literas cum antea Phœnicium caracteribus vterentur teste Plin. Varino, & alijs) sed quod Pythagoras, humanam

45 uitam dixerit unum quidem habere principium, duplicem uero finẽ, uirtutum. s. & vitiorum; quemadmodum litera y, ab uno incipit sti-

pite,

pite, & in duos postea diuiditur. Vbi puto, ut Pythagoræ similitudo conferatur, hanc literam non rectis utrisq; cornibus designatam fuisse sed sinistro ad terram declinante, dextero ad cœlum tendente, hoc modo, y, vt rectè dixerit uiam uitiorum læuam esse ac ad terram procliuem, virtutum autem, dexteram, ac superiora spectare, & proinde difficilē

46 aditu. Elegerunt autem equites dicti Sedilis, eam sibi in insignia quod ad exercendam iuuētutem, cursum inde instituerant sursum versus ad templum usque Castoris, & Pollucis, vbi pręmia proponebantur illi reddenda, qui prius metam attigisset, & insimul arduam esse ostenderent uirtutis uiam. Ponebanturq; præmia in ulmo in montanea quia erat uia difficilis quæ depingitur ad uirtutem, vbi congeries Deo-

47 rum descendebat ad danda præmia. Ex qua mutua inter hæc Sedilia relatione, iure in unum tandem coiuisse affirmari poterit. Ex qua unione duo decuriones in Sedili Montaneæ eliguntur et administrant, & ob id eius tenimentum seu quarterium, reliquorum tenimentis est la-

48 tius. Et optima quidē ratione præmia ad templū Cast. & Pollucis proponebantur. Hos enim cursibus, & colluctationibus præesse diximus; & etiam quia ibi Theatrum erat, cuius adhuc vestigia supersunt; eisdē

49 dicatum, quò vniuersa multitudo, ad spectacula concurrebat. Erataq; prout adhuc esse uidetur, locus ille equestri ēt cursui aptus. Fuitq; tēplū Cast. & Polluci factū ut nō immerito Capuana, & Nidus, Sedilia Mōtaneæ Sedili collateralia & cōtermina (hinc.n. Capuana illinc Nido existēte, Mōtanea sedet media) equos pro insignib⁹ faciūt, quia hi Dei curam equorū habebāt. Imitati sunt igitur exercitiū, qđ in ipso Sedili Mōtaneę fiebat, atq; ut fortuna Deorū essent adiuti. Nec paruipendendæ est cōsiderationis quare in Sarracenorum incursibus, vt suprà commemorauimus in hoc sedili moniti fuere Ciues conuenire debere, ibiq; vnanimiter hostem impetere; quando locus is sub equitum erat protectio-

50 ne. Augetur etiam non parum, eius gloria, quod Reges, Proreges, omnium reliquorum Sedilium Equites, Ciuitatis proceres, Officiales, Decurionesq; ad regiminis res decernendas, ad eius tribunal idest D. Laurentij etiam ex Reg. Feder. Aragon. sententijs, accedere debent, & neutiquam aliâs, in quo Equites ipsius Sedilis ius habent ad patronorum instar vt supra diximus, & vt latè Cassān. disserit in Catal. gl. mundi 4. par. 81. consid. & quę de rectore idem par. ead. Et Syndici aliorū Sediliū cū res exigit, cū Decurionib⁹, eōdē se cōferre tenentur, aliôq; nō possunt. Prætor insuper, qui Regens Magnæ Cur. Vic. dicitur,

51 Iudicesq; Ciuiles, & Criminales, & Cōsiliarij qui ex delegatione Proregis cū duob⁹ tēporalib⁹ Iudicib⁹, singulis duob⁹ annis, in auditorio criminali interueniūt, & omnes coram eisdem Decurionibus sindicantur ex iuris dispositioue tot. tit. ut omnes iudi. tam ciuil. quam crim. & ex innumeris Regni Capitulis sanctionibusq; demandatum, ibidem de bene administrando iuramenta præstant, quemadmodum Romani in

52 Templo Iouis Feretrij faciebant; & si alibi contingisset iuramentum

fieri

53 fieri, inde saltem sceptrum sumebant per quod iurarent. Neq; id quidem dignitatis est contemnendę, cum vera conclusio iuris sit, quod inter æquales dignitate, qui est in suo territorio alijs maior est, glos. vlt. in l. apud eum .ff. de manumiss. & in l. nihil, Cod. de palat. lib. 12. & ibi Io. de Plat. Luc. de Pen. ibid. col. 1. per tex. in .§. iusiurandum, in fin. Auth. de defens. ciuit. coll. 3. & in Auth. vt iud. sine quoquo suffr. §. illud uidelicet, uers. non finimus collat. 2. & can. qui se scit 2. q. 6. & can. quamquam 23. dist. Et in his terminis in congregatione statuum atq; Ciuitatum etiam Cassan. his iuribus vsum esse in Catal. glor. mun. 54 par. 4 consid. 22. & par. 10. consid. 13. Ideq; in Decurionib⁹, ut in ꝓprio oppido oẽs pręcedãt; & in ciue primariæ ciuitatis quẽ ciuis mediocris ciuitatis, in ꝓpria patria p̃cedet vt p Bartol. quẽ refert. Det. in c. si clericis, extra de iudic. & per Cagnol. in l. 2. §. si quinque consules col. fin. ff. de orig. iur. secundum Fret. in quęst. 2, parlam. lib. 1. num. 16. licet multa alia ad id, loci pręrogatiua parit vt ibi per eos. Sed hic, personarum illustrium cum Vicerege accessus ad parlamentum, prout infra latius 55 dicemus, in eod. D. Laurent. Templo. Et eo magis hic locus dignus redditur, quod homo locum nobilitat, can. nos qui, & can. multum, 56 & per tot. 40. distinct. Tiraq. de nobilit. cap. 3. Hinc curialis praxis illa in decretis exilij hic assueti ponitur, vt à loco tribunalis iubeatur exulare, & à loco vbi Princeps residet, ex tex. in l. 3. §. ignominiæ, lo 2. ff. 57 de his qui not. infam. Et demum ex nouis pragmaticis, delinquentibus accessus ad Principem denegatur. Et si personę, honori attribuitur propè Dominum assidere gl. in. §. aliam, instit. de bonor. possess. l. 1. Cod. de consul. lib. 10. & Tiraq. in tract. primogen. in princ. & nos 58 infra fusius dicemus. Eademq; ratio militat in loco, qui Principis pręsentia illustratur, ut est hoc Montan. Sedile. Ciuitate etiam diuisa per quarteria, quodlibet quarterium dicitur vna ciuitas l. 3. ff. de off. assess. Bar. in l. 1. Cod. vbi decur. & cohort. Aret. con. 29. col. 1. Anchar. consil. 414. in fine, Anna in sing. 83. Bart. in l. omnes populi, num. 3. ff. de iust. & iure. Ad quod dubitatur an vnum quarterium dicatur ciuitas, ut in controuersiam ducatur an statutum factum per unum 59 quarterium liget alia, licet vna sit ciuitas; quæ absque Principis indulgentia minimè diuidi in quinq; Sedilia potuisset, cap. cum tempora, extra de arbitr. Felin. in cap. dilecti, de maior. & obed. Ias. in l. debitorem 60 .§. pactionibus, Cod. de pact. Ex eo enim possent de facili illicitæ fieri conuentiones Bart. in l. actor. ff. rem rat. hab. Ex quibus prompta essẽt monopolia & seditiones, regniq; sectio, & diuisio, Cassan. in Catal. gl. mun. par. 5. consid. 24. artic. 196. qui seipsum allegat in consuet. 61 Burgund. tit. vltimo, art. 6. incipiente, gẽs de poete. Licet una eademq; sit nobilitas atq; Ciuitas, exemplo Collegij quod unum censetur quamuis diuersę sint sectę collegiatorũ, Bart. in l. fin. ff. de colleg. illic. Et tu- 62 tela una est licet à pluribus administretur, l. tres tutores. ff. de administr. tut. diuersiq; officiales, diuersas non faciunt curias, Andr. de Isern. in

const.

Cōſt. reg. Humanitatis; ſicuti totum Regnum vna eſt prouincia, alijſq;
63 modis Fret. ponit in tit. de ſuffeud. num. 30. Vnionis autem Sedilis Furcillæ cum Montanea, præter prædictam relationem, cauſam fuiſſe nouimus extinctionem nobilium Familiarum illius Sedilis. Cum enim Equitũ penuria laborare cępiſſet, nobilitatis propagatione indiguiſſe in conſequenti venit. Cuius rei legimus documenta Caroli I. anno M. CCLXIX. indict. 13. lit. A, fol. 35. Quæ huc inſerenda ad verbum curauimus, & ſunt talia. Ex parte militum plateę Furcillæ de Neap. fidelium noſtrorum, noſtræ Maieſtati fuit expoſitũ, quod cũ inter ipſos ex vna parte, & milites aliarum platearum ex altera, quæſtio verteretur de quantitate Collectę ſoluẽdæ ab ipſis Militibus plateę Furcillę; & Milites aliarum platearum cōtenderent ipſam Collectã debere ſoluere ſicut ſoluebant tempore quondam Federici olim Rom. Imperat. Dictiq; Milites Furcillæ aſſererẽt ex aduerſo ſe, nullo modo ſic poſſe ſoluere vel debere, cum tempore dicti Imperat. reperirentur in dicta platea furcillæ nouem Caſatę Militum, & tempore dictæ contentionis tres Caſatę Militum tantummodo inueniri. Tandem pari voto & comuni voluntate ad hanc interſe cōcordiam venerũt, videlicet quòd Milites dictę plateę Furcillæ, de duodecim uncijs quas olim ſoluebant, ſoluerent ſeptem tantum, & alias quinq; ſoluerent Milites aliarum pla-
64 tearum. Nos ergo pręſtamus aſſenſum in eadem. Ex qua quidem vnione, Sedili huic Montaneę duos eligendi Decuriones poteſtatem factam fuiſſe liquet. Hinc multo latius tenimentum quàm alijs, ei contigit; hinc authoritas & cuſtodia duarum vrbis Portarum, Nolanæ ſcilicet & Ianuarię, ſeu D. Ianuarij vt dicunt, cum reliqua Sedilia, ſingula ſingulas tantum habeant. Quæ quidem Portæ etſi ſemper in eorum ſint protectione & cuſtodia; tempore tamen belli, alijſq; exigentibus publicis neceſsitatibus, talis authoritas maiorem educit effectum, & valde
65 confert ad omnes in dicto tenimento habitantes. Militaribus enim regulis & mãdatis, ſingulis Portis ſinguli Duces belli, ſiue Comites rei militaris, vulgò Capitanei ad guerram dicti, præficiuntur. Luc. de Pen. in l. tam collatores, 2. col. Cod. de re milit. Caſſan. in catal. gl. mun. par. 6. conſid. 14. Pyrrhus in tract. de Magiſtrat. Roman. Alias Magiſtri militum dicuntur; quorum ea eſt dignitas, vt an illuſtres vel ſpectabiles ſint ambigatur, & adeſt ſcribentium magna perplexio ut. in l. 1. & 2. Cod. de off. mag. mil. Specul. in l. 3. Cod. de comitib. rei milit. lib. 12. Caſſ. in catal. gl. mun. par. 7. conſider. 4. Quorum præcipua cura eſt Portarum claues ſeruare; vigilias caute faciendas curare; regionem ſibi cōmiſſam circuire & regere, vt dicit Claud. de re milit. lib. 2. cap. 5. & meminit Fret. in tract. de off. Magni Comeſtab. num. 16. Quibus eo tempore magna datur authoritas more militari; prout annis præteritis in Dn. Proſpero Pignono, Marchionis Orioli germano & patruo meo vidimus; qui cum id munus pro Sedili Montaneæ, in Porta D. Ianuarij, & Nolana inijſſet, ciui cuidã notæ ſtrenuitatis & nominis, quod ſuis

iuſsis

iussis stare nollet, vulnus inflixit, eò mortale, vt mors inde sit illum sequuta. Et hi quidé anno quolibet innouantur ad futuris necessitatibus
66 occurrendú, & à quolibet ex quinque sedilibus tantum eliciuntur: qua quidem authoritate ex Regum benignitate, & subditorum fidelitate concessa, tolerata, atque permissa, omnia Sedilia potiuntur, & gaudent. Et proinde Sedilia ista, vt præsidia stante ciuitatis magnitudine pro illius defensione, & per quinque quarteria instituta, & melius regendi, confutata opinione illorum, qui animo imperandi diuisionem nobi-
67 lium factam, aiunt, vt in tit. de sedilibus dicemus. Id non tacuerim, ad refectionem, & instaurationem Sedilium conferre, & contribuere debere, nedum Nobiles ipsius Sedilis reficiendi, sed & omnes in ea regione habitantes, vel sint ex aliis Sedilibus, vel populares; imo omnes, qui habent prædia in eo tenimento, arg. tex. in .l. 2. .§. viarum .ff. nequid in lo. publ. & pro hoc est tex. in .§. ad hoc scimus Auth. de eccles. tit. coll. ix. Ex publicis enim colloquiis, quæ in ipsis Sedilibus celebrãtur, ad bella aliaque rerũ discrimina occurrendum, vrbis propugnacula, & incolumitates esse videntur. Eas autem contributiones, & collationes Taxas vulgò appellant. ac ad Sediliarias causas in Sac. Cons. exhibitæ, aliquando fuere: idque ex iuris dispositione factum est. publica enim ad vicinos pertinent, argum. tex. l. ædiles curules .§. construant .ff. de via publ. l. si locus .ff. quem: seruit:am: ad instar murorũ .l. per bithiniam Cod. de immun. nem. conced: .l. turres Cod. de oper. publ. & latè per Guliel. de Cun. in .l. neminem col. 4. Cod. de sacros.
68 Eccl. Ad cõmodiorem autem deambulationem subdialem, Romanis porticibus familiarem, vt fuit illa claudiæ, de qua per Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 23. decem, & plura Sedilia habuere equites Sedilis Montaneæ, & ab ipsis postea partim vendita. Quorum quinq; quidem vendiderunt D. Fabio Russo eiusdem Sedilis equiti anno 1552. vt per instrumenta nouimus Not. Scipionis Foglię, & sunt hæc; vt à dicto Not. describuntur. videlicet vnũ ex eis in platea Portę S. Ianuarij subtus domum magnifici Hieronymi Granati tabularij, Neapolitani, iuxta duas vias publicas. Item alium consistentem ad modum supporticalis aperti in medio cuiusdam viæ publicæ, propè plateam Fori veteris, iuxta quandam parrochiam sub vocabulo Sancti Georgitelli. Item alium in platea dicta la Vicaria vecchia, subtus domum magnifici Iacobi Antonij de Palma V. I. D. iuxta duas vias publicas. Item & alium in platea Forcellę propè ecclesiã sanctæ Mariæ ad chiazza, iuxta viã publicã, &c. Habebant præterea aliud ad superiorem Theatri partem, vbi Antiqualia appellamus, ab iisdem postea venditum Dño Io. Baptistę de Letteriis V. I. D. & id quidem, ad Salitũ dicebatur, iuxta templum Monialium Diui Potiti, & magnificam domum illustris. Principis Auellini. Item & aliud in Summa platea, quod à Reg. Ioanna venditũ fuisse supra diximus. & aliud ad D. Georgium maiorẽ, quod prius ad cimbrum dictum fuisse superioribus capitulis memorauimus. Nonum erat ip-

sum

sum Sedile Furcillæ, decimum, hoc Montaneæ. Quæ quidem Notarij prædicti verba eò religiosè transcripsimus, vt eius etiam barbarismos admiserimus. Eaque quidem omnia in ædificiorum angulis posita erant, ita vt hinc inde à publica circundarentur via, vt præfata documenta testantur. Ex quibus quidem tot porticibus, & ex ipsius quoque Sedilis facie, nullum aliud porticibus Romanis magis comparari posse quam ipsum, patet, & signanter Porticu Octauię, quæ erat iuxta Ædem Iunonis, hæc autem iuxta templum olim Cast. & Poll. nunc Diui Pauli, & D. Archangeli. ibi insignia militaria, olim à Dalmatis Domitio adepta, mox ab Augusto restituta diu remansere, hic verò sunt insignia victoriæ contra Sarracenos, vt diximus, habitæ. Et ad Circum Flaminium Porticus altera fuit duplex, structa à Cn. Octauio, qui de Perseo naualem triumphum egit. Et Philippi Porticus, Herculis, & Helenę imagine Xeuxidis manu picta fuit, nostra vero de Helena mentionem facit in inscriptione supra relata; quò aũt ad Herculem, D. Archangelum, & D. Constantinum recolit. Et Athenis Porticus erat pœcile, & altera varia, vbi pugna Marathonia depicta erat, & altera vbi Pythiana ctia; & Poecile in Helide, quam Echum vocabant. Vt videri possit memorabiles victorias semper in publicis locis, & frequentioribus, ac dignioribus depictas fuisse. Quo conferri potest, & Angiportus Patricia iuxta Aedem Dianę, ad quam ingredi viros religio non sinebat. Ad cuius instar, duo Monialiũ monasteria propinquiora huic Sedili commemorare possumus. Vnum D. Gregorij, siue Ligorij, vt proferunt, alterum Virginum templum, nuper in regione Sedilis Mõtaneæ erectum, & sub eiusdem Equitum protectione destinatum, & proinde eius insignibus ad fores signatũ, ære quidem & sumptibus Dominę Ioannæ Scortiatæ exemplarissimæ mulieris, & cui nullam aliam sui æui, aut vitæ integritate, aut morum sanctitate præferres. Monasterium item monialium Diuæ Patriciæ in eadem est regione, haud multum ab ipso Sedili distans. De porticibus supra memoratis diffuse loquitur Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 25. Situs etiam dicti Sedilis & regio, vel aëris salubritatem, vel aquarum nobilitatem spectes, cæteris omnibus eminet, vt nil sit mirum si Ciuitatis Archon, idest Dux, & Reges, & Summates, idest, optimates, & Primores, eam sibi incolendã elegerint. Imo; & quęcunq; Ciuitatem, & Remp. exornare possunt in ea videntur, vt nil aliunde desideres, vt Theatra, Stadia, Deorum tẽpla, Prætoria, Tribunalia, & id genus cętera.

CAP. XIII. SVMMARIVM.

1 Theatrum Neapol. in regione Sedil. Montaneę situm fuit.
18 Nero in Theatro Neapolitano cecinit, eod.
2 Theatrum ad ornatum Ciuitatis pertinet, & cuius sit figuræ, & sũt Vniuersitates, num. 3. & 15.

1 THEATRVM, quod supra proximè memorauimus, ad tergus templi Cast. & Polluc. (quibus theatra dicari diximus) situm erat, eius vestigia semiruta adhuc videmus; erat enim ex lateritiis parietibus econfectum, dquo Sueton. in Neronem cap. 10. ita alloquitur. Et prodiit Neapolim primum; ac inconcusso quidem repente motu terræ theatro, non ante cantare destitit quam inchoatū absolueret. & ibidē. sępius & per plures cantauit dies, sumpto etiam ad reficiendā vocem breui tempore, impatiens secreti, à balneis in theatrum transiit; mediaq; in orchestra frequente populo epulatus, si paulum subbibisset aliquid se sufferri tinniturum gręco sermone promisit. Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de nouo commeatu Neapolim confluxerāt, plures Alexandria euocauit. Corn. Tacit. etiam lib. 15 Ad ornatum 2 Ciuitatis ad instruendum Theatrum pertinet. l. ciuitatibus, ff. de legat 1. Est theatrum in mediæ lunę forma, ex quo ridiculum, quod nostri Auctores canent recludere, cum in amphiteatri potius formam incidant. Theatrum Athenienses visorium nominauerunt, agreste 3 principium in vrbanum spectaculum collegere. Cassiod. var. lib. 4. Li. insimilis specus est, locus in quo despicitur, vnde spectacula sunt dicta. l. 4. §. specus. ff. de riuis. Vniuersitatis sunt. l. intantum. §. 1. 4 ff. de rer. diuis. ac instit. eod. vsui populi perpetuo expositum. §. 2. instit. de inutil. stipul. præsides & proconsules in theatrum euntes manumit-

numittere solent. §. serui, instit. de libertin. Prohibentur ludi theatrales in ecclesia fieri, etiam pro theatra consuetudinis, cap. cum decorem, de vit. & honest. cler. Nec in tragœdorum modum gueta r & fauces dulci medicamine illiniendas, vt in ecclesia theatrales moduli audiantur, & alia, vt in c. 2. 92. dist. Faber eleganter in d. §. 2. instit. de inutil. stipul. multum interesse inter theatrum, amphitheatrum, & scenam, existimat. Declarat scenam, etiam & theatrum optimè Luc. de Pen. in l. si qua C. de spectacul. & scenic. & lenon. lib. xi. & ante declarauit Vlpianus, secundum allegant, in l. 2. §. vlt. & pen. & etiam in l. 1. ff. de his qui not. infam. & Bud. in l. athletas eod. tit. In eo musicam, & similia exercebant, vt ex Sueto. liquet. De amphiteatro in l. 3. ff. de operib. publ. in oui forma cum theatrum, quod est hemisphærium grecè dictum amphitheatrum, quasi, in vnum iuncta duo visoria recte constat esse nominatum, Cassiod. variar. lib. 5. epist. 42.

7 Est & item theatrum, locus in Ciuitate, vbi publici aguntur ludi. Et hoc Athenienses primum in Ciuitates introduxerunt rusticos emulati, qui festis diebus vnà conuenire solebant, & sacra diuersa ludosq; faciebāt. Id intantum placuit Atheniensibus, vt, quod rustici in siluis, ipsi in Ciuitate facere cœperint, & locum, vbi id celebrabant, Theatrum appellauere: Vide Scaliger. lib. primo poetic. cap. 21. Postea Romani iisdem delectati moribus, constituerunt & ipsi in vrbe Theatra.

8 Hæc primum ex lignis arborumq; ramis compingebant, sessoriaq; ex cespitibus componebant. Ouid.

> Primus sollicitos fecisti Romule ludos,
> Cum vidit viduos rapta Sabina viros.
> Tum neque marmoreo pendebant vela Theatro,
> Nec fuerant liquido pulpita rubra croco.
> Illic quas tulerant nemorosa palatia frondes,
> Simpliciter positę, scena sine arte fuit,
> In gradibus sedit populus de cespite factis, &c.

Postea crescente populo, ac imperij finibus dilatatis, maiorem in illa sumptum impédebant, licèt adhuc lignea, & temporalia forent, quemadmodum de M. Scauro ædile legitur, qui theatrum ad mensem fecit octuaginta millium huminum capax. Quod cum cęteris quæcunq; iam facta fuissent, maius esset, æmulationem suscitauit Curioni. Qui cum eius magnificentiam imitari non posset ad patris funus, iam ludos instituturus, ad industriam sese voluit. Duo igitur Theatra lignea, quæ axibus substinerentur ędificauit, ea arte fabricata, vt sedente, & spectante populo, versari & circumuolui possent. Itaque aliquando bina Theatra videbantur, aliquando in vnum concurrebant, vt amphitheatrum efficerent, cum res exigebat. Res mira profectò, sed omnium periculosissima, cum populus Rom. vniuersus, velut duobus nauigijs impositus, binis cardinibus substineretur, vt ait, Plin. lib. 36. De hoc theatro versatili putat Spiegell. loquutum fuisse Vlpianum in l. 2.

l. 2. §. vlt. ff. de his qui not. inf. cum ait, Scena est, vt Labeo definit, quæ ludorum faciendorum causa, quolibet loco, vbi quis consistat mo ueaturq; spectaculum sui præbiturus. Sed longè fallitur, vna cum 10 Nebriss. quem citat authorem; quandoquidem de persona, quæ mouetur in scena, loquitur, non de ipsa scena. Postea verò Gn. Pompeius Theatrum lapideum fecit, omni qua Pompeio decebat magnificentia, & ornatu: Deinde Cornel. Balbus Augusti suasu, aliud constituit. Demum Vespasianus Aug. ædificauit Amphitheatrum eò mirabile, quippè cuius adhuc ruinæ admirationem inducũt, ut Martialis septem Orbis mirabilibus rebus, quæ tunc existebant, præponere non dubitarit. Fuerunt & in aliis Italiæ, & Galliæ vrbibus structa Theatra, tum lignea, tum lapidea, & lateritia, vt erat hoc nostrum, quæ ex historiis 11 petas. Profectò autem in salubriori vrbis parte constituendum est theatrum, vt hoc nostrum constitutum fuisse videmus. Cuius rei Vitruu. lib. 5. cap. 3. rationem afferens, ita scribit. Cum forum constitutum fuerit, tum Deorum immortalium, diebus festis ludorum spectationibus eligendus est locus theatro, quam saluberrimus. Per ludos enim, cum coniugibus, & liberis persedentes delectationibus detinentur, & corpora propter voluptatem immota patentes habent venas, in quas insidunt aurarum flatus, qui si à regionibus palustribus, aut aliis regionibus vitiosis aduenient, nocentes spiritus corporibus infundent. Porrò autem Theatri, tres erant præcipuè partes, Scena, Pulpitum, & 12 Orchestra. Scena est frons Theatri, siue tota illa structura actoribus destinata, proprieq; vmbraculum significat, ex frondibus, culmis, arborum ramis, & similibus, compactum. Cum enim ex rusticis ludis, vt iam diximus, originem sumpserit theatrum; & rustici, huiusmodi scenas, id est vmbracula, vel tabernacula, & tuguria faciebant, remansit nomen adhuc, mutata materia, & artificio. Non tamen antiquissimæ rusticalis actionis vestigia penitus euanuerunt; quandoquidem, vel hodiè in Satyricis actionibus, quas nostri Eglogas vocant, eiusmodi Scenæ fiunt, ac aliter fieri non possent, si actionis decorum seruari vellet. Altera pars, est Pulpitum, quod aliàs proscenium dicitur, & est locus ille editior in scena, vbi actores recitant. Tertia est Orchestra, 13 idest, locus ille planus in medio Theatri, ante Pulpitum constitutus: & in hoc loco Senatorum subsellia collocabantur, Authore Vitru. dicto lib. 5. cap. 6. Hinc est, quod Zas. in l. 2. ff. de orig. iur. Orchestram, primum spectandi locum in theatro esse dixit. Dicta Orchestra ἀπὸ τοῦ ὀρχεῖσθαι, idest, à saltando, quod ibi actores saltus agerent, secundum Bud. in l. athletas, ff. de his qui not. infam. Post scenam, inquit, Vitruu. cap. 9. eiusdem lib. porticus sunt constituendæ, vti cum imbres repentini, ludos interpellauerint, habeat populus quó se recipiat ex theatro. Et hinc patet, quare longus ille porticuum tractus ad Sedile Montaneæ fuerit constitutus; nempè, vt qui in theatrum ibant, haberent, vbi deambularent, vel priusquã ludi inciperentur, vel iam finitis,

Pro-

Profectò autem Ciuitatis ornatum respiciunt, nedum Theatra, verùm & Stadia .l. in tantum .ff. de rer. diuis. §. vniuersitatis, instit. eod. & publica balnea, & Porticus, & his similia, inquit, Theoph. dicto .§. vniuersitatis. Est autem stadium (vt hic præteream balnea publica, & porticus, de quibus vltimis, iam aliqua tetigimus) propriè mensura centum vigintiquinq; passuum, inquit, Plin. lib. 2. cap. 23. idest, octaua pars milliaris. Et quia tantundem longitudinis efficiebatur locus, in quo equi hominésue certatim currunt, euenit, vt is locus stadium diceretur, quem etiam latini Curriculum dixere. Horatius carmin. lib. 1. Ode 1.

14

Sunt quos Curriculo puluerem olympicum
Collegisse iuuat.

Quod quidem spatium Hercules vno anhelitu cucurrisse fertur, deinde stetisse, & ex ea statione stadium nominatum aiunt. Qui verò in stadio currebant Stadiodromi, idest, stadij cursores dicebantur. Est etiam stadiodromus, nedum cursor, verùm & in quo ludi, & cursus exercentur, Plin. lib. 34. quemadmodum & Hippodromus, locus equorum cursibus constitutus, de quo aliàs. Stadium verò in nostra hac Vrbe, cum Theatro coniunctum fuisse crediderim; ac duos illos parallelos muros lateritios, quos Antiqualia nuncupari diximus, Stadij reliquias esse; Theatrum, autem, templum ipsum contigisse. Est etiam & palestra ad Ciuitatis ornatum facta, eaque propriè Græcorum est; de cuius constitutione, vide Vitruu. lib. 5. cap. 11. Nedum autem pro loco exercitationis, verum & pro ipso exercitio capitur, & est propriè colluctatio. dicta ἀπὸ τοῦ πάλλειν, idest à motu vrnæ; inquit, Bud. nam antiqui ducta sorte luctabantur. Ea dictione vtitur Vlp. in .l. sed & si quid .ff. de vsufr. Et quia hæc, pastorum fuit inuentum & exercitium, euenit vt Pales, quæ idem est, quod lucta, pastorum Dea crederetur. Cuius sacra, quæ 11. Kal. Maij celebrabantur, quod à pastoribus in agris huiusmodi exercitio fiebant, Palilia dicta fuere. Alij Parilia, à pariendo, nominant; eo quòd pecudum partibus præesse crederetur. Solinus autem Parilia à partu Iliæ dicta putat, quod eâ die Ilia Romulum, & Remum peperisset. At de ludis pauca dicamus. Neapolitanos gymnicum agoné, quinquennalesq; ludos, iubente oraculo celebrasse, scribit Strabo de sit. Orb. lib. 5. vt non immeritò téplum Castori, & Polluci, à Tiberio Augusti Liberto fuerit dicatum in regione Sedilis Montaneæ, postea in D. Pauli commutatum, vt dictum est. nam cum vterq; ex eodem ouo esset prognatus, vt gemelli videantur, quod pugili esset, alter equis, quorum insignia fuere delectaretur. Horat. lib. 2. sermon. Satyra 1.

15 16 17 18

Castor gaudet equis, ouo prognatus eodem
Pugnis;

19 Et Stat. Sil. lib. 2. dum de Amyclea matre commemorat, de Polluce, palestræ inuentore in Amyclea cum Castore nato intelligit.

Siue

Siue catenatis curuatus membra palęstris,
Staret Amyclea conceptum matre putares.

Idem lib. 3. Expræssim de hac Ciuitate.

--------ridetq; benigna
Parthenope gentile sacrum nudosq; virorum
Certatus. Et lib. secundo.
Huc me post patris læthum, quinquatria lustri,
Cum stadio iam pigra quies canusq; sederet,
Puluis ad Ambracias conuersus gymnade frondes.

20 Is enim quinquennales ludos, & maximè luctam, spectauit. Gymnici enim ludi, quinq; exercebantur modis, disco, scilicet, cursu, saltu, palestra, & iaculatione. de quibus Iul. Poll. in Onomast. Philostr. in imagin. Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 31. & lib. 4. cap. 13. & lib. 5. cap. 8. & lib. 6. cap. 9. & vbique Tiraq. & omnium fusissimè Hieron. Mercu-
21 rial. in lib. de re gymnast. Hi, sacri dicebantur, quia in deorum honorem instituti erant, & sacra corona victori dabatur; & alios huius generis, l. 2. §. 1. ff. de aleæ lusu. l. septicia, ff. de pollicit. adde textum in l. comœdis, ff. de re iud. l. 1. C. de athlet. lib. 10. l. 1. C. de expens. Lud. lib. 11. l. athletas, & ibi Bud. ff. de his qui not. infam. vbi satis doctè, & abundè Alc. in d. l. 1. C. de athl. Coras. Miscellan. lib. 4. cap. 24. Athletæ species, & alij, vt præallegati scribunt, inuentor Hercules Olymp.
22 Plin. natural. hist. lib. 7. cap. 56. & gymnicos in Arcadia, Lycaonem, idem Plin. & gymnicos agones declarat Bud. quia nudi athletæ in ludis exercebantur. Hinc gymnasia, exercitationis loca, & agon pro exercitatione, & vide in l. 1. C. de expens. lud. agonis voluptas. Dicti sunt, autem athletæ, quod athlon, idest, pręmium portabant. teste Mo-
23 schop. Ludorum, verò celeberrimi quatuor fuere apud Gręcos, Pythia; scilicet, Apollini dicata in honorem cæsi ab ipso draconis, qui Python dicebatur; eorum victor pomis donabatur, Olympia Ioui sacra, ab Hercule quinto quoq; anno celebranda instituta, ex quo Olympias, idest, spatium quinq; annorum dinumerari cœpit, cuius victor oleastri coronam præmium ferebat. Nemea in honorem Archemori, Eurydices, & Lycurgi filij in regione Nemea, ab dracone interempti, ab Argiuis instituta: in eo, qui vincebat, pinea honorabatur corona. Isthmia tandem Palęmoni sacrata, ad Isthmum celebrari cœpta ob pestilentiam ab eo sedatam: victor, apio coronabatur. Hos omnes, præter nota Pindari opera, mirè cõplexus est Archias in percelebri illo tetrasticho

Τέσσαρές εἰσιν ἀγῶνες ἀν' ἑλλάδα, τέσσαρες ἱροὶ
οἱ δ'ύο μὲν θνητῶν, οἱ δ'ύο δ' ἀθανάτων.
Ζηνὸς, Λητοΐδαο, Παλαίμονος, Ἀρχεμόροιο,
Ἆθλα δὲ τῶν, κότινος, μῆλα, σέλινα, πίτυς.

Quod quia certatim nostri transferre conati sunt, & nobis de certamine sermo est, multipliciter latinè trãslatũ subnectam, cui verò corona debeatur alteri iudicãdũ relinquo. Hunc igitur in modũ trãstulit,

RA-

RAPHAEL VOLATERRANVS.

Græcia concelebrat duo bis certamina sacra,
Quorum hominum duo sunt, cætera cœlicolum.
Sacra Iouis, Phœbiq;, Palæmonis, Archemoriq;,
Dona oleaster erunt, mala, selina, pinus.

IO. BAPT. PIVS.

Quatuor insignis certamina conficit Hellas,
Sunt duo quippè hominum, sunt superumq; duo.
Archemori, Iouis, & Phœbi, atque Palæmonis ipsa
Pinus, oliuaster, præmia, poma, apium.

ANDREAS ALCIATVS.

Sacra per Argiuas certamina quatuor vrbes
Sunt, duo facta viris, & duo cœlitibus,
Vt Iouis, & Phœbi, Melicertęq; Archemoriq;,
Præmia oliuaster, poma, apium, picea.

INCERTVS. Ex Calep.
Quatuor Argiuis certamina sacra feruntur,
Bina hominum natis, binaq; cœlitibus.
Phœbo, ipsiq; Ioui, puero Archemoro, & Melicertæ,
Poma, oleastra, apium, pręmia, pinus erant.

Innominandus.
Bis geminos celebrat diuinos Græcia agones,
Sunt hominum gemini, sunt superum gemini.
Ammonis, Phœbi, atque Palęmonis, Archemriq;
Præmia sunt pomum, pinus, oliua, apium.

MAR. ANT. PITSILLIVS.
Græcia bis geminis, duo bis certamina sacrat,
Sunt duo sacra Diis, sunt duo sacra viris,
Dij, Sol cum Ioue, nitq; Palęmon Archemorusq;
Poma oleaster iis, dona, apium pytis his.

IDEM aliter.
Bisbinos celebrat, bis binis Græcia ludos
Cœlicolisq; duos, terrigenisq; duos.
Juppiter, & Phœbus, sacri; Archemorusq; Palęmon;
Dona, apium, pinus, poma, oleaster, erant.

O Ange-

Angelus Politianus cum latinis versoribus concurrere forsan dedignatus, cum Archia certamen græcè inire maluit, ac in eandem rem suum lusit tetrastichon. quod, quia ad Archię epigrāma est quasi scholion, cum & nomina ludorum siuè certaminum, & præmia, quę quibusq; dabantur adnotet, huc affigere non pigebit.

Ζηνὸς ὀλυμπια νικῶντες φερον ἀγριέλαιαν,
Μῆλα δ' Απόλλονος πυθικὸς ἦρεν ἀγών.
Ισθμιακὴν δὲ πίτυν πόρεν Ι'νῶος Μελικέρτας,
Σὺ δὲ σέλιν' ἐτίθεις Α'ρχέμορ' ἐν νεμέᾳ.

Quod ad verbum, sic latinè sonat.

Qui Iouis Olympia vincebant, accipiebant agrestem oleam,
Poma autem Apollinis Pythij ferebat certamen.
Isthmiacam verò pinum præbuit Inoi Melicertæ,
Tu verò apium posuisti Archemore in Nemea.

Non autem prætermiserim Alciatum lapsum esse, cum pro pinu, piceā verterit, cum diuersæ sint arbores, vt ex Theophr. lib. 3. cap. 10. Plin. lib. 16. cap. 10. Dioscor. lib. 1. cap. 86. Barba. in Vitruu. lib. 2. cap. 9. propè finem nosse licet. Nisi dicere mauis, quòd erroris vitandi gratia in quem impigit Volaterr. vbi pinus, primam sillabam natura longam corripuit, alteram pro altera sumpsit. Tiraq. auté in Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 8. vbi de his ludis agitur, & vtrunq; refert epigramma, Archiæ scilicet, & hanc Alciati versionem, vltimum versum, non quomodo nos retulimus, ac ab aliis relatum legimus, sed hoc refert modo.

Præmia sunt pinus, poma, apium, atque olea.

Qui quidem an fuerit ab Alciato immutatus, nescio. nam præterquā, quòd non debuit poni olea, pro oleastro; satis est confusus præmiorū ordo, vt ex eo cognosci non possit, quid cui detur, quod in primo est perspicuum. Erant & alij apud Græcos non tam illustres ludi, in quibus præmia proponebantur agninę pelles, in aliis lebetes. Erant, & certorum populorum festiuitates, vt Panionia, & Panathenaica, in quibus vtriusq; sexus pulchriores adolescentes, mutuis nexibus sese manibus complicantes, saltabant. Multò autem plura apud Romanos ludorum genera fuere, partim & ipsi Diis, partim hominibus dicati. Primos autem Romę ludos Romulus instituit. Ouid. in Fasti quem nuper cicauimus.

Primus sollicitos fecisti Romulę ludos,
Cum vidit viduos rapta Sabina viros.

Omnium, autem primi, quos nouerim, Compitalitij fuere. Hi ante vrbem designatam celebrabantur, itàque dicebantur, quòd à Compitis, idest á vicorum viis, vbi tunc vitam agebant agrestem, vndiq; concurrebant ad illos celebrandos. designata verò vrbe, Romulus indixit

Con-

Consualia ad raptarum Sabinarum, vt Ouid. in memoratis versibus innuit, memoriam. dictaq; sunt Consualia à Conso, quem consiliorum Deum credebãt. ipsiq; dicauere propterea quòd eo consilio vti, rapiendi s. Sabinas, ipsum cõmonstrasse existimabant: Liu. lib. 1. Fuerunt &

26 alij postea instituti, ut Megalenses, Apollinares, Liberales, Circenses, Saturnalia, Cereales, Quirinales, Capitolini, Taurij, Funebres, Scenici, Plebei, Votiui, Seculares, Iuuenales, & id genus alij, quos videri poteris apud Gyrald. Lyl. Megalenses, Iunius Brutus, in honorem magnę marris Deûm, idest Rheæ, instituit, vt inquit Liu. lib. 2. vnde græca voce, Magni sunt dicti. In iis, ea permissa erat ludendi licentia, vt iuuenibus personatis, Magistratuum priuatorumq; personas, insignia, officia, & dicta, item ætatũ atq; ordinum mores, gesta ac orationẽ imitari liceret. Idque, nedum vulgares homines, verùm & honestissimi Rom. vultu dissimulato, vt nosci non possent, agebant. licentiosissimè per vrbem vagabantur, nullis verbis factisq; fœdis parcentes, vt autor est Herodian. in Commodo, & Alex. ab Alex. & Tiraq. lib. 6. cap. 19. Quem morem & in Iuuenalibus etiam sibi mutuarunt. qua de re in hunc sensum scripsit Dion in Nerone, vt refert Tiraq. eodem loco. Quod si quis non posset aliter spectaculum præbere, ad choreas ibat. Cumq; multi pudore adducti, ea facerent personati, Nero, petente Populo, ab eis personas auferebat, eosq; patefaciebat hominibus, apud quos ipsi paulò ante magistratum gesserant. Cuiusmodi bacchanaliorum tempore, nostri iuuenes faciunt, cum personati incedunt, ac facerent profectò licentius, nisi eorum luxuries à superiorum prudentia

27 coarctaretur. Fuerunt autem Megalenses instituti in memoriam vindicatæ Romæ à Regum iugo; & proinde seruos in iis interesse nefas erat. celebrabantur autem die V. Aprilis. Apollinares die IIII. Iul. celebrabantur, populo laureato spectante, vnde Apollinares dicti. laurus enim Apollini sacra est, Festus. Liberales iidem, quæ & Bacchana-

28 lia, Libero patri, idest Baccho, dicati. Liberalia, inquit, Varro, dicta, quòd per totum oppidum, eo die sederent Sacerdotes liberi. eorum celebritas mense Martij fiebat. Dicti Bacchanalia, tum à Baccho, cui sacri erant, tum à bacchando, idest, furendo, vt est in .l. 1. §. idem viuianus. ff. de ædil. edic. Inst. de success. sublat. §. fin. Auth. quibus mod. nat. eff. legit. §. nouimus. Hi noctu celebrabantur, fœminæ faces ardentes præferebant; quę, magia quadam, eum in modum accensę erãt, vt nec in aquam demissæ extinguerentur. Inde permixti viri fœminis turpiter admiscebantur, nullumq; libidinis genus missum faciebant; tandem & virorum inter se, & fœminarum passim concubitus fiebant. postea ob dedecus à Posthumio Consule, re ab Ebutia ac Hispala eius

29 liberta indicata, sublati sunt. Liu. lib. 9. Decad. 4. Circenses, Castori & Polluci dicati, ac à Tiraq. Prisco instituti, in Circo max. fiebant, vnde Circenses dicebantur. Isid. Etymol. lib. 18. Liu. lib. 1. Cic. verr. 7. mẽtio de his habetur in .l. 12. §. equitij. ff. de usu & habit. .l. 1. ff. de

mun.& honor.l.122.ff.de legat.1. Hi etiam magni dicebantur propterea quòd magnis impensis, inquit Asconius, fiebant. Saturnalia, quòd Saturno fuerint sacra sic appellabantur. in eorum celebritate epulis & lætitiæ tantum indulgebant, ita, ut nefas esset bellū sumere, aut noxios punire. qui mos ex Græcis, & præcipuè ex Atheniensibus, ad Romanos manauit, quod testatur L. Accius in Annalibus à Greg. Gyral. citatus his versibus.

Maxima pars Graium Saturno, & maximè Athenę,
Conficiunt sacra, quæ Cronia esse iterantur ab illis,
Cumq; diem celebrant, per agros vrbesq; ferè omnes
Exercent epulis læti, famulosq; procurant
Quisq; suos; nostriq; itidem; & mos traditus illinc
Iste, vt cum dominis famuli tum expulentur ibidem.

30 De his satis abundè Macrob. Luci. & alij. Cereales & ipsi in circo fiebant ad memoriam Cereris peregrinantis dum filiam quęritabat accensa face. à solis matronis celebrabantur, eęq; candido induebantur colore, qui tunc lugubris habebatur, ut inquit Scalig. in poët. lib. 1. cap. 27 Ceres summa ueneratione colebatur, & apud Argeum campū in Libya, unde & dicta Libyssa auct. Festo. Huius sacris noctu theda accendebatur in memoriam earum lampadum, quas dum filiam quæreret apud Aetnam accendit, de qua re dixerat Ouid.

------- accendit geminas pro lampade pinus
Hinc cæreris sacris nunc quoq; theda datur.

Huc tendit illud Claudiani.

------- templumq; remugit
Cecropium, sanctasq; faces extollit Eleusis.

31 Inde votiuam lampadem Statius appellat. Lampades Cereri & Vulcano sacræ, reperti primum ignis ratione. Vnde Neapoli quotannis in horum memoriam agebantur lampadum cursus; quos primus Diotimus Atheneniium classis præfectus instituit, & Parthenope rem diuinam fecit, editis ludis Cerealibus; in quibus discurrentes cum facibus operabantur, ut auctor est Timæus, & memorat Ian. Parrhas. Huius ludi reliquiæ ad huc videntur in hac Ciuitate. Propè enim Sedile Nidi, Portam Nolanam versus, in angulo quodam parietum publicæ viæ, ara marmorea videtur eò antiqua, vt inscriptio intra vmbonē penitus legi non possit, extra autem vmbonem his literis incisa.

F I G V L I.

In altero uerò ex lateribus, fascē accensarum facium insculptum habet. Huius ludi modus quis fuerit, quisue victor, uarium est. Ambros. in verbo Lampas; Lucius Scoppa in Collectan. expressim vtrunque describunt.

32 Hoc notum est; cursu celebrari consuetum. Cursurus, accensam facem manu ferebat, quæ si ad metam vsq; accensa perdurasset, is vincebat; sin minus, vbi extinguebatur cursum sistebat, & facem alio dabat. Vnde ortum adagium, Lampada cursu traddere; quod idem est ac se-

ac sese dedere, & victum confiteri. Eius vsus similitudo adhuc priuatim apud nos est. Tripudium enim cum cuiq; libuerit noctu agitur à uiris fœminisq;, ac accensam facē inuicem sibi porrigunt, vnde Tripudium facis nominatur, & vulgò Ballo della torcia. ut missū interim faciam Tripudium quod in aliquibus solēnitatibus à duodenis equitibus duodenisq; nobilibus fœminis, singulis facem manu gestantibus,
33 fieri solet. Quirinales in honorem Dei Quirini idest Romuli instituti, mense Aprili agebantur. Capitolini à Domitiano Ioui Capitolino sacrati, triplici fiebant modo, musica, equis, gymnico agone. Taurij sub Tarquinio Superbo inferis dijs dicati fuere. eo modo dicti, quòd
34 taurina carne in illis vescebantur. Scalig. Funebres, sic dicti quòd in funeribus & exequijs fiebant, antiquissima sunt origine, quippè quos Achilles ad Patrocli mortem, & Aeneas ad Pallantis celebrauit; ad quorum celebritatem gladiatores constituebantur, idest serui qui sese mutuò interficerent, horribili sanè spectaculo. Primus gladiatores Romę dedisse fertur Iun. Brutus in defuncti patris honorē; alij Appiū Claud. & M. Fulu. Coss. autores eius rei faciunt. Hos postea Claud. Cæs. eam immanitatem exosus, publicè quidem fieri prohibuit, priuatis autem ius remansit. Verùm cum multi, ob eam rem ad inopiam redacti essent, sub Tiberio S. C. cautum fuit, ne eos facere auderet, qui minus quatringentis millibus census esset. Tandem à Theodorico Gothorum Rege is vsus penitus sublatus est. Nicephor. hist. lib. 7. cap. 46. l. vn. Cod.
35 de gladiat. lib. 11. Et qui ad hūc ludū damnabantur, ad gladiū dānati dicti erant l. 25. §. siquis planē. ff. de acq. hered. l. 6. §. irritū ff. de iniust. rupt. Paul. lib. 5. sent. tit. 17. Hi uerò serui, ad hunc ludum damnabantur, qui à dominis aufugerant, Capitol. in Macrino. Seruos qui à dominis fugissent, repertos ad gladium ludi deputabat. Huius meminit Theodosian. in l. 1. suo Cod. ad leg. Falcid. Isid. lib. etymol. 18. cap. 52. Et qui in eum damnabantur intra annum consumendi erant. Paul.
36 lib. 5. sent. cap. 17. Nec Serui solum, verùm & ciues Romani delinquētes, ad id damnabantur. Et eo modo damnati, serui pœnæ dicebantur, de quibus loquitur Iustin. Instit. quib. mod. ius patr. post. sol. Eaq; damnatio duplicis erat generis; aut enim sese mutuò serui interficiebant & dicebatūr ludus gladiatorius, aut cum bestijs pugnaturi constituebātur, & dicebātur damnari ad bestias, & ludus is, ludus venatorius, de
37 quo in l. 8. §. ult. & pen. ff. de pœn. Licet aūt, vt diximus, sublati fuerint, in nostra tamen hac ciuitate vel tempore Fräcisci Petrarcę celebrati sūt; quibus celebrandis ipse aliquando interfuisse fatetur, ac abominabilē detestatur morem. locus est in Epist. famil. lib. 5. Epist. 73. ad Ioan. Columnam. Et Nero vetuit ne Pręsides prouinciarum gladiatorum munus ederēt. Corn. Tacitus lib. 13 Suet. in vita illius, Alex ab Alex. lib. 4.
38 cap. 6. Votiui ludi aliquando Sybillinis uersibus, aliquando Augurū præceptis, aliquando Imperatorum promissis & votis celebrabantur, vel ante bellum, vel post deuictos hostes. in quibus populo epulum ab
ædili-

ædilibus dabatur. Scenici pro bona populi valetudine fiebant. sic dicti quòd scenici, ideſt ludiones ſiue hiſtriones, quæſtus cauſa, eos repręſentabant, prout & hodie in hac ciuitate repræſentari videmus. quorũ reprę́ſentatores ſiue actores infamia notari cautum eſt, dum tamen pręcio ducti id agant, l. 2. ff. de his qui not. infam. Vide tit. de ſpectacul. & ſcen. & len. lib. 11. Plebei, ob memoriam integratæ, plebis cũ patribus cõcordiæ poſt ſeceſsũ in mõtẽ ſacrũ, inſtituti fuere, in quib⁹ ẽt populus ab Aedilib⁹ epulo donabatur. Seculares à P. Valerio Publicola primũ conſtituti fuere, ac centeſimo quoquo anno celebrabantur in honorẽ Apollinis & Dianæ; ex quo ſpatio nomen fuit illis inditum. Seculum enim ſpatio centum annorum terminari voluerunt antiqui. In ijs hymnum concinebant pueri puellæq; patrini & matrini; ac etiam pro incolumitate Pop. agebantur. cuiuſmodi eſt uidere in Horat. Carmine ſeculari, & in hymno Catulli eiuſdem ſpeciei. Iuuenales à iuuenibus celebrari cœpere, unde ſibi nomen retinuerunt, animi recreandi exercendiq; cauſa. dein uerò etiam uiri in ipſis admiſſi fuerunt. Ludos aũt, & in hac ciuitate actos fuiſſe teſtis eſt antiquiſſimus lapis, paucis ab hinc annis in erutis ueterum ędificiorum ruderibus effoſſus, græciſq; inſculptus literis. quarum eas quę legi potuerunt, ad ſtrenuiſſimi Pancratiaſtis à temporis uoragine memoriam uindicandã, huc non tranſcribere, piaculare fuiſſet, & ſunt hæ.

Τ· ΦΛΑΟΥΙΟΣ ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΥ
ΥΙΟΣ Κ. ΥΡΕΙΝΑ. ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ
ΑΔΑΝΕΥΣ Ο ΚΑΙ ΑΝΤΙΟΧΕΥΣ ΑΠΟ
ΔΑΦΝΗΣ ΝΕΙΚΗΣΑΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΩΝ
ΜΕΓΑΛΩΝ ΚΑΠΙΤΩΛΕΙΩΝ ΤΟΝ ΠΡΩΤΩΣ ΑΧΘΕΝΤΑ,
ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ ΟΛΥΜΠΙΑ Β, ΠΥΘΙΑ Β, ΝΕΜΕΙΑ Β,
ΑΝΤΙΑ ΝΕΑΝΠΟΛΙΝ ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ, ΙΣΘΜΙΑ ΑΓΕ
ΝΕΙΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ, ΚΟΙΝΟΝ ΑΣΙΑΣ, ΕΝ ΣΜΥRΝΗ ΑΓΕΝΕΙ
ΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ, ΚΑΙ ΤΗ ΕΞΗΣ ΠΕΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ ΑΝDΡΩΝ
ΠΑΛΗΝ ΚΑΙ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ, ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ
ΠΡΩΤΟΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΚΟΙΝΟΝΑΣ ΕΝ ΠΕΡΓΑΜΩ
ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ ΕΝ ΕΦΕΣΩ, ΒΑΛΒΙΛΛΗΑΠΑΙΔΩ
. . . . ΠΑΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΞΗΣ ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ,
. . . . . ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΤΟΝ ΙΕΡΟΝ ΠΕΝΤΑΕΤΗ
. . . ΚΟΙΝΩΝ ΣΥΡΙΑΣ, ΚΙΛΙΚΙΑΣ, ΦΟΙΝΕΙΚΙΑΣ, ΕΝ ΑΝ
ΤΙΟΧΕΙΑ Β ΑΝΔΡΩΝ ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΝ, ΕΝ ΕΦΕΣΙ . . . . .
. . . . ΔΙΣΑΙΔΕΙΣ Ε, ΜΥΔΙΚΕΙΑΝ Β . . . . . .
. . . . . Ν ΕΞΑΡΓΟΥΣ ΑΣΠΙΔΑ, ΚΑΙ ΑΛΛΩΣ ΕΝ
. . . . , ΗΡΟΥΣ ΑΓΩΝΑΣ Ρ Ζ Υ . . . . Σ . . . . . .
. . . . ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΝ ΑΘΗΝΟΔΩΡΟΥ . . . . .
. . . . .ΗΘΕΝΤΟΣ ΑΘΗΝΟΔΩ . . . .

Quæ quidem monumenta, ordinatim latinè reddere non curauimus; tum quia integrè reddere non potuimus; quando poſt medium, literæ aliquæ ſemiroſæ vt vix dignoſci potuerint, aliquæ penitus abolitæ videbantnr; tum etiam, quia eorum ſenſus eò eſt facilis, ut etiam græcarum literarum elementarijs pateat; quando notiſsimorum tantum locorum, & cęrtaminum in eis mentio habeatur. Summa verò eorum eſt; po-

41 eſt; poſitam fuiſſe eam memoriam T. Flauio Artemidoro Adaneo Antiochenſi, qui vicit certamen Magnorum Capitolinorum primò actũ, virorum Pancratium Olympia bis, Pythia bis, Nemea bis. Neapoli virorum Pancratium. Iſthmia adoleſcentum Pancratium. Commune Aſiæ. Smyrnę, adoleſcentum Pancratium. & ſequenti quinquennio virorum Luctam, & Pancratium, & iterum virorum Pancratium. Primus (vicit) commune Pergami; virorum Pancratium Epheſi, & iterum uirorum Pancratium. Alexandriæ ſacrum quinquennale. Commune Syriæ, Ciliciæ, Phoeniciæ. Antiochiæ bis virorum Pancratium. Et hæc ſunt quæ apertè intelligi potuere. quæ autem ſequuntur, alia eius viri egregiè alibi geſta continuiſſe, & demum, certaminum ab ipſo uictorum, in ſummam redigere liquet. id enim innuere notæ illę ΦΖΥ videntur, cum immediatè ſint poſitæ poſt dictionem ΑΓΩΝΑΣ ideſt Agones; atquia cum nullo Gręcorum numerandi modo, congruunt, vt ex Hadriano Amerotio videri poteſt, alijs interpretandum relinquo. Quod verò ad vniuerſam inſcriptionem attinet, & id lectores commonere volumus, eſſe in ipſo lapide perpetuo ordine inciſas literas, ita vt dictio è dictione ſeiuncta non videatur (qui vſus antiquis perpetuus fuit in maiuſculis literis, quemadmodum in Græca conſtitutione maioribus notata elementis, ac Florentinis præfixa Pandectis obſeruatum ait Ant. Contius) imò, ſicubi aliquid cernitur ſpatij, id diuidit aliquam dictionem eum in modum, vt principium videatur dictionis vbi non eſt dum finita præcedens. Id admonere volui ut ſiqua dictio originem agnoſcere non videatur, uideat qui uelit, ſi ipſe eam ad viam reducere poſſit, dũ tamen credat, literas fideliter è lapide trãſumptas. Vtcunq; tamen ſit, duo, ex eo, in primis notanda veniunt.

42 Vnum quod de Neapoli mentionem facit; ad refellendam eorum opinionem, qui ab Auguſto Cæſare, huic Vrbi, Neapolis nomen inditũ fuiſſe dicunt, cum hæc inſcriptio facta ſit annis plus minus quingentis antequam Cæſar eſſet. quippe quę tempore primorum Ludorum Capitolinorum inſcripta fuit; quos à Iunio Bruto inſtitutos fuiſſe diximus, qui eijciendorum ab Vrbe Regũ Pop. Rom. auctor extitit. Alterũ quod notandum duximus ad rem grammaticam ſpectat, & eſt, quod regula, quam Græci Grammatici de orthographia traddunt, & communiter recipitur, nempe ante Κ ſcribendum Γ loco Ν, neotericorũ eſt cõmentũ; quandoquidem hic non παγκράτιον cum γ, ſed πανκράτιον cum ν, ſcriptum perpetuo uidetur. At de Pancratio, cuius in hac Inſcriptione ſubinde repetitur mentio, pauca dicamus. utq; recto progrediamur ordine, pugnandi artium genera, quæ ſupra tetigimus huc repetenda veniunt. Quinque igitur artes gymnaſticæ in ludis exercebantur.

43 ſ. Diſcus, Curſus, Pugilatus, Palęſtra, & Iaculatio. Quæ omnia dilucidè complexus eſt Virgil. lib. Æneid. 5. cum ait.

> Quiq; pedum curſu valet, & qui viribus audax;
> Aut iaculo incedit melior, leuibuſue ſagittis;

Seu

Seu crudo fidit pugnam committere cœstu;
Cuncti adsint, meritęq; expectent præmia palmæ.

Discus, præter notam significationem rotundi vasis, est moles rotunda, saxea, ferrea, vel plumbea, cuius iactu iuuenes inter se certabant; & is fortior diiudicabatur qui aut altius, si in altum certabatur, aut longius, si in tractum, quam cęteri proiecisset. Cursus, Pugilatus, Palestra **44** & Iaculatio quæ sint ex se patent. Exercitatio itaq; horũ ludorum, apud Græcos dicebatur Pentathlon; & lusores Pentathli; dũ tamen in omnibus pugnassent. dictũ à πέντε .i. quinq; & ἄθλον .i. præmiũ; quod in ijs dabantur quinq; præmia. apud Latinos verò dicebatur Quinquertium, quasi quinque artium, & lusores, Quinquertiones. Qui igitur in his quinque pugnandi generibus pugnabant, & in omnibus vincebant, **45** dicebantur Pancratiastæ, & eorum victoria, Pancratium. Sic dicti à πᾶν, idest omne, & κρατοῦμαι idest vinco; quod scilicet omnia illa certamina vicisset. Ita optimè exponit Hermolaus Barbarus in Plin. lib. 34. cap. 8. licet Bud. in Annot. prioribus ἀπὸ τῶν παντῶν κρατῶν, idest ab omnibus uiribus, deducere malit; quod .s. certatores, aduocatis omnibus corporis uiribus, omniumq; neruorum contentione certarent.

46 Differt igitur Pentathlum à Pancratio, quòd Pentathlum dicitur ratione quinq; dictorum certaminum, Pancratium uerò, ratione illius qui in omnibus ijs victor extitit. Sic differt Pentathlus à Pancratiaste, quòd Pentathlus erat qui in quinq; illis ludis certabat, vel vicisset uel succubuisset; Pancratiastes autem erat, qui in omnibus victoriam ferebat.

47 Erant & Periodi victores teste Festo, qui quatuor supra memorata Gręcię certamina, Olympia .s. Pythia, Isthmia & Nemea circum eundo, in omnibus victoria potiebantur. Ex quibus perspicuum est, Flau. hũc Artemidorum fuisse non solum Pentathlum, sed & Pancratiasten, atq; adeò Periodi victorem, quando hæc omnia non semel vicisse, præfata Inscriptio indicat.

48 Sunt & hodie in nostra Ciuitate complura ludorum genera in vsu, vt est Certamen hastatum, quod non nisi ab equitibus agitur & vulgo Iostram appellant; Hastarum fractio; quę, uel ad parietem vel ad armatum plebeum ad id consultò destinatum, franguntur, & ludus Facchini dicitur. Torneum siue tornamentum; Ludus arundinum; Ludus testaceorum uasculorum, qui caruselli nominantur; Venatio tauri; Tripudium equorum; Expugnatio oppidorum. Ludi maritimi siue pescatori, Cursus ad anulũ, siue Quintanæ, uel Sorticis; Cursus ad metam ad auferendum brauium pedestris; Ascensus ad arborem, siue Maium & similes. Horum, equestres quidem & hastati, equitum sunt proprij. in quibus eam operam semper dedere, ut eorum ualor complures nedum Italos, uerùm & exterarum gentium equites, periculum de eo facturos traxerit, qui famam à ualore superari in seipsis ut plurimùm sentiere. Cuius rei, ex multis quæ adducere possem exemplis, vnum tantùm ex Chronicis Petri Gaietæ excerptum, & ab Ant. Terminio in

Apolo-

Apologiam Sedilium relatum, adducam. id tale est. Arnaldus Burgũdus prodigiosæ fortitudinis eques, peragratis innumeris Europę partibus, tandem se Neapolim contulit, vt & hic suam ostenderet strenuitatem. An.sal MCCCCXII. Ladislao Rege. Vbi proposito prouocationis libello, altera die, paratis carceribus, siue Tela, vt nuncupant ad S. Laurentium, Bartolomeus Russus ex Montan. Tribu eques, tres exibuit filios cum Burgundo equite certaturos, illosq; instruxit quomodo hastam dirigere, ac in aduersarium, impetum facere, quomodoue se super equum celetem quo pugnaturi erant, regere deberent, sic enim dicere possumus equum Sella rasa, vt dicunt, instratum; cuiusmodi equis præcipuè ad prælium vti omnes vltra montes nationes, & maximè Germanos Gallos Burgundiones, ex Cæs. lib. 4. didicimus. Dato igitur signo, concitatoque cursu, parum abfuit quin primus filius ad primam hastam à Burgundo prosterneretur; ad secundam autem maximo impetu prostratus fuit. Bartolomeus ira percitus quòd ideò filiũ prostratum vidisset, quod eius monita neglexerat, alijs filijs certamen vetuit, armaq; sibi ferri iussit. eaq; allata ità ærugine commanducata vt erant, (multis enim antea annis ea posteris cesserat, agebatque iam tùm is ætatis suæ secundùm & sexagesimum) sibi induit, ac prima hasta Burgundum eo impetu prostrauit, ut plus tribus horis submortuus remaneret. Qui in se tandem reuersus Gallico idiomate loquens, Domine, in amicum te compello; dixit. Vnde victor Eques eum sibi hospitem domi adhibuit, atque quam maximo potuit honore affecit. sequente verò die Burgundus pudore suffusus, insalutato, quod aiunt, hospite, discessit. Rex autem qui cuncta spectauerat ex throno quod eam ad rem spectandã, ad scalas D. Pauli ipsi parauerant, in tantum in eo sibi complacuit, ut Bartholomeo, tercentum aureos annuæ pensionis ex regalibus functionibus statuerit; ordinario huiusmodi certaminum Iudice, ipso constituto. Huc pertinere posset nominis, Tribus huius compendiosa ratio, quare scilicet Montanea dicatur prout in Campanili D. Laurentij legi aliàs diximus, & quare Montem sibi in insignia vsurparit; sed congruentiori loco fusius scribemus. Certè enim non inde Montanea dicitur, quod in ea, montanea aliqua siue mons fuisset prout nec esse videtur; alioquin equorum cursibus, atque militaribus disciplinis, item & omnis generis spectaculis quę ibi agebantur, ob loci difficultatem regio apta non fuisset; sed fuit illi hoc nomen inditum vt ostenderetur, hanc regionem, primam reliquarum vrbis regionum esse, ad imitationem Romanæ distributionis. Quemadmodum enim Romę, Vrbanæ Tribus quatuor fuere, quarum prima erat Suburana, in cuius regionis parte princeps erat Cœlius mõs, & dicebatur suburana quod esset sub antiqua vrbe ut ait Varro in libris de lingua lat. & refert Sign. de antiq. iur. ciu. Rom. lib. 1. cap. 3. ita & nostrę vrbis distributores, primam Tribum sub antiqua vrbe collocarunt, quam in hac regione conditã fuisse diximus, & Montaneam appella-

uerunt, Montemque ei in arma addiderunt. quod alibi pluribus prosequemur. Qui quidem ludi, ut ad institutum reuertamur, licet ordinata temporum serie ab antiquis ad nos deuenisse, non temerè credentur; temerè tamen quis ex nostris, cui ex illis comparari posit, aliquis affirmabit; cum ob temporum uarietatem, & nomina & ritus immutata esse uel in toto, uel saltem ex parte contingerit. Quandoquidē qui no-

49 strum, quem Tornęum nominari diximus perpendet, cum Iuuenalibus Romanorum, uel posito pignore conferre audebit, cum eædē prorsus actiones in hoc fieri uideantur, quæ in illo fieri solitas describit Vergil. lib. 5. Æneid. cum inquit.

Olli discurrêre pares, atq; agmina terni
Diductis soluêre choris; rursusque uocati
Conuertêre uias, infestaq; tela tulêre.
Inde alios ineunt cursus, aliosq; recursus
Aduersis spatijs, alternosque orbibus orbes
Impediunt, pugnæq; cient simulachra sub armis
Et nunc terga fugæ nudant, nunc spicula uertunt,
Infensi, facta pariter nunc pace feruntur.

50 Verùm contra, nescio quomodo dici poterunt ijdem, cum in Tornęo non nisi equites admittantur, in Iuuenalibus autem etiam anus & grãdæuas natu matres, senesq; ingrauescenti ætate admissos comperimus, Alex. ab Alex. lib 6. cap. 19. Sueton. in Neronem cap. 11. Corn. Tacit.

51 lib. 14. alijq; per Tiraq. congesti in dicto loco Alex. Sunt qui Tornæũ siue Torneamentum ex Ludo, Troia, nuncupato, factum esse uelint; & sic dici quasi Troiamentum, auctore Pardul. Prat. in Thes. iur. utr. lib.

52 15. in fine. Qui quidem ab Ascanio Æneæ filio institutus fuit, ex quo ad Romanos fluxisse ait Virg. lib. quē supra memorauimus his uerbis.

Hunc morem cursus, atq; hæc certamina primus
Ascanius, longam muris cum cingeret Albam;
Rettulit, & priscos docuit celebrare latinos:
Quo pater ipse modo secum quo Troia pubes
Albani docuere suos. Hinc maxima porrò
Accepit Roma, & patrium seruauit honorem;
Troiaq; nunc, pueri Troianum dicitur agmen.

Et hoc quidem facit ad Neapolitanorum originem, quam à Troianis ducere aliquos sentire aliàs diximus, ut. s. suorum maiorum ritus & mores iure quodam hæreditario adhuc seruent. Vtcunq; sit, is ludus ab ingenuis pueris tãtum celebrabatur, ut ex ultimo uersuum supra relatorum liquet; & refert Suet. Tranq. in Cæs. cap. 39. & in Aug. cap. 43. & alibi sępe, Corn. Tac. lib. 11. Dion Nicæus lib. 43. 48. & 51. Tiraq. in Alex. cap. 19. lib. 6. Et ex hoc quidem nedum Torneamentum, uerũ & plures alij ex supra relatis fluxisse uidentur; ut Certamina hastarum; Arundinum in aduentu Imp. Caroli V. celebratum, Testaceorum uasculorum, & Iostra. omnes. n. ut inter se inuicem, ita cum Troia similitudi-

litudinem quandam habent. Est autem ludus Arundinum, & Carusellorum prorsus idem ritu; tantum differunt, quod in lusu Arundinũ, arundineis spiculis, in Carusellorum verò, testaceis vasculis, quos carusellos appellari diximus, alij alios impetunt, equester vterq;. vt videri possit is iste ludus à Marone expressus in vltimis versibus quos de Iuuenalibus tulimus, & huc referimus.

Et nunc terga fugæ nudant, nunc spicula vertunt,
Infensi pariter, nunc facta pace feruntur.

54 In quo quidem ludo, prout & in cæteris omnibus, siquis ludendo aliũ occiderit, impunè occidet, dum tamen dolo malo id non fiat, l. item si obstetrix. §. fin. ff. ad leg. Aquil. & §. 2. Instit. eod. in quibus locis, de ludo iaculatorio, vt est hic Arundinum, nominatim mentio fit. Alex. ab Alex. & Tiraq. Troiam cum Pyrrhycha confundunt, at quàm aptè alij iudicent. cum Troia, equestris sit, Pyrrhicha vero pedestris; quod & admonuit Strabo lib. 10. Plin. lib. 7. cap. 56. & idem Tiraq. non negat; & nos de Pyrrhycha aliquid supra diximus. Venatio tauri ad instar antiquæ venationis cum bestijs fit, cuiusmodi immanissimas venationi traddidit Philippus Imperator, vt Elephantos, Leones, Tigres, Alces Hyenas, Hippopotamum, Rhinocerotem, & similes, ut ait Capitoli-

55 nus in Gordia. Oros. lib. 7. cap. 13. Alex. & Tiraq. vbi supra. Nostra verò tempestate ludus hic celebratus est in aduentu Don Ioannis Austriaci in hac Ciuitatẽ post deuictã Turcarũ Classem ad Naupactũ. in quo quidẽ & ipsemet in arenã descẽdit, ac strenuissime cũ Neapolit. Nobilibus pugnauit. quemadmodũ in Iostra quã ẽt substinuit cõtra quoscunque obuiam sibi fierent solus stetit. quæ, eò quod omnibus facta erat

56 potestas pugnandi, ad campum apertum dicta fuit. Porrò autem qui cum bestijs pacta mercede pugnant, uel si operas suas ad pugnandum cum bestijs locant, etiam si non pugnauerint, infamia notari cautum est l. 1. §. remouet. ff. de postul. quemadmodum & qui artis ludicrę pronũtiandiue causa in scenam prodierit etiam notatur l. 1. 2. & 3. ff de his qui

57 not. infam. vbi vide Bud. Equorum tripudij ludum antiquissimum esse nemo est qui ignoret. planè quidem à Sybaritis inuentus fuit. Erant autem Sybaritæ populi Magnæ Gręcię, qui eò delitijs indulgebant vt præter alias libidinum illecebras, equos composito saltatu ad Symphonię cantum sese mouentes, introduxerint & instituerint, quod postea vltimam eis attulit perniciem. Nam cum bellum gererent cum Crotoniatis, exercitum tercentorum hominum millium contra eos eduxerunt. qui, quod eorum equorum disciplinam scirent, commisso pręlio symphonia psallere cœperunt. qua audita equi tripudio sese, de more, dederunt; vnde Crotoniatæ citra puluerem, quod aiunt, Sybaritas profligarunt. auct. Aeliano de var. hist. lib. 6. cap. 23. Suida, Atheneo

58 lib. 12. cap. 6. Tiraq. in Alex. lib. 5. cap. 21. Expugnatio oppidorum, quæ fit structo ex tabulis oppido ad instar veræ obsidionis obsesso, ex Romanis, vt alij ludi omnes, ad nos deuenit. Ii. n. ad Ostiam eũ ludum

faciebant, de quo sic scribit Suidas. Πανήγυρις ἐγένετο ἐν τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὸν Μαΐον μῆνα. τὴν παράλιον καταλαμβάνοντες πόλιν τὴν λεγομένην Ὀστίαν. οἱ τὰ πρῶτα τῆς πόλεως πλοῦντες ἡδυπαθεῖν ἠνείχοντο ἐν τοῖς θαλαττίοις ὕδασιν, ἀλλήλους ἐμβάλλοντες. ὅθεν καὶ μαϊουμᾶς, ὁ τῆς ταύτης ἑορτῆς καιρὸς ὠνομάζετο, idest. Solennitas fiebat Romæ mense Maio (hoc modo) Maritimam obsidendo Ciuitatem quæ Ostia dicitur, qui primas ciuitatis partes pertingebant, oblectabantur in marinis aquis inuicem sese inuadentes. unde & eius solennitatis tempus, Maiumæ nomen est sortitum. Suidę si credatur, mirum videri poterit cur Ouid. in Fastis nullam huius ludi mentionem fecerit, si tamen nō fuerit institutus post ipsum. Omitto etiā quod Arcad. & Honor. Impp. non se ciuibus Rom. à quibus Suid. fieri solitū ait, sed prouincialibus, eius ludi faciendi potestatem reddere rescripserunt l. vn. Cod. de Maiu. lib. 11. qui antea interdictus fuerat ab Anastasio, vt ait Alciatus, quòd parum honestè celebraretur vt ex dicta l. percipitur. An autem idem sit, ac is quem à Suida retulimus, non satis affirmare possumus, vide Al-
59 ciat. in dictam legem. Ex hac Maiuma ortum habuisse dicerem, quem nos Maium nuncupamus, si in alio quam in tempore cum illa conueniret, cum mense Maio fieri soleat quemadmodum & Maiuma à Romanis. Planè ritus celebritatis longè est ab illius, diuersus. figunt enim humi altissimam rectissimamque trabem abiegnam, quam ex triremū malis eligunt, sæboq; illiniunt & impinguant quó lubrica reddatur. in cuius summitate præmijs appensis, qui eousque ascendere audebit,
60 ea sibi capit. Ludi piscatorij olim Romę ex quæstu piscantium fiebant quotannis trans Tyberim mense Iunio, teste Pomp. Festo lib. 14. Alex. ab Alex. & in eum Tiraq. lib. Gen. dier. 6. cap. 19. quemadmodum eodem mense, in celebritate .S. D. Mariæ Gratiarum matris, quæ secunda die eius mensis fit, singulis etiam annis apud nos celebrantur à piscatoribus in mari. Quibus non temerè fortasse conferri poterunt & ludi nauales, qui in Circo maximo immisso euripo, nauibus fiebant, autore Suet. in Cęsarem, cap. 39. Plin. lib. 8. cap. 7. Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 8. prope finem. Quos quidem ludos, Heliogabalus, euripis vino plenis exibuit, auth. Spart. Est aūt Euripus, ductus aquæ & fossa, in quā, aquam immittebant, vbi nauales ludos erant acturi. Et id quidem nedum publicę lætitiæ causa (ob quam omnes ludi exhibentur, tot. tit. Cod. vt publ. lætit.) sed & ad iuuenes in re nauali exercendos fiebat, vt cum opus exigeret, in ea re experti haberentur. Certè à Scipione Africano post deuictam Carthaginem, in modum iustę pugnę ordinato exercitu & terrestri & maritimo, milites exerceri iussos ait Liu. lib. 26. in fine. Quod quidem cunctis Principibus Rebusque publ. curæ esse deberet, quando omne artificium per cōtinuum exercitium recipit incrementū l. legatis §. ornatricibus. ff. de legat. 3. Et proinde Imper. Leo sanxit vt milites nulli alio sese immiscerēt negotio, nisi solius rei bellicæ instructioni, ut armorum quotidiano exercitio, ait ipsæ, ad bella se preparent l.

rent, l. milites, Cod. de re milit. lib. 12. Quam ob causam Romani, vt tyrones instituerentur, curabant, authore Veget. Quo in loco mihi subuenit quod aliàs scripsi, miratus Caroli Sigon. viri alioqui disertissimi, incuriam quandam. Qui dicit Neapolitanos circa T. Liuij tempora rei naualis curam gessisse; cum Polybius, autor longè primus Liuio, dicat, Romanos in prima pugna nauali quam unquàm egissent, Neapolitanorum, Tarentinorum, & Locrentium nauibus vsos fuisse. Quòd si eo tempore Neapolitani, naues triremesque habebant, rei naualis expertos fuisse, necesse est affirmare. Sed redeamus vnde diuertimus.

CAP. XIIII. SVMMARIVM.

1 Equitatus solennis Proregis Neap. ordo.
2 Magistratuum antiquorum cum hodiernis difficillima cōparatio.
3 Vicerex Magistratuum omnium dignissimus, Præfecto Præt. assimilatur.
4 Simile non est idem.
5 Præfectura duo significat, regionis tractum, & dignitatē Præfecti.
6 Prouinciæ in quas est diuisum Regnum Neap. Præfecturis Rom. assimilantur.
7 Præfectus, nomen est generale, & omnes comprehendit, qui cuicunque rei preficiuntur.
8 Præfectus Pretorio est qui præficitur Prætorio.
Pretoriū diuersimode sumitur in libris Digestorū ac in libris Cod.
Prætorium in libris Digg. significat quoduis ædificium vrbanum vbicunque constructum. in libris autem Codicis, est Palatium Prætoris, & cuiuscunque Magistratus qui ius reddit.
9 Viceregi quare dicatur Tua Excellentia.
Vicerex in ambiguitatibus Regem consulit, quemadmodū olim Præfectus Pret. Imperatorem.
10 Præfecti Prætor. origo à Pharaone Aegypti Rege manauit.
Nomophylax apud Græcos idem erat qui apud Latinos, Præfectus Prætorio.
Minos Rex Cretens. ter in anno circunferendas curabat leges per suam ditionem vt asseruarentur.
11 Prefectus Pretor. ab Imperatoribus excogitatus, ad instar Magistri militum sub Dictatorib. & Tribuni celerum sub Regib.
12 Cancellarius Franciæ Prefecto Pretor. comparatur.
13 Præfectus Prætor. tempore Romuli quis esset.
14 Præfectus Pretor. ab Augusto primum institutus.
Prefectura Prætorij Equitibus Rom. tantum dabatur.
15 Præfectus Pretorio ex fidelitatis experientia ab Aula Principis ad Prouincias regendas mitti cœpit.

Fami-

Familiaritas parit contemptum inter rusticos nō autem inter prudentes.

16 Familiaris quis dicatur. & multis impertitur priuilegijs.

17 Præfecti prætor. designandi ritus.

18 Præfecti prætor. quatuor tantum erant per Imperium Romanum Iustini nus autem addidit quintum.

19 Africæ præfectura, Italiæ subiecta erat tempore Iustiniani.

20 Præfectus pretor. principis personam repręsentat. & quare in prouincias mitti cœperit.

Regis interest locupletes habere subditos.

21 Rex in Regno non minorem habet potestatem, quam Imperator in Imperio.

1 QVIA solennem proregis equitatum, seruato ordine fieri dixi, illum quambreuiter recensere, ab re nō esse putaui. Omnium igitur primi, Continui apparẽ; tum Barones siue Titulati, tertio loco Ciuitatis Electi, quarto septẽ Regni maiores Officiales, idest magnus Cancellarius, magnus Contestabilis, magnus Siniscallus, magnus Camerarius, magnus Iustitiarius, magnus Admiratus, magnus prothon. deinde Vicerex cũ Syndico ad lęuam, vndique satellitibus stipatus, Sceptriferis præeuntibus. Et hi quidem, armatam repręsentant militiam. Sequitur deinde Togatorum ordo, & immediatè post proregem incedunt Regentes Cancellariæ cum Consiliarijs status. qui hoc iure inter se vtuntur, vt Consiliarij titulo insigniti, Regẽtes præcedãt, titulo verò destituti, Regẽtes subsequãtur, quod clarius infra dicem⁹. præsidẽs Sac. Consl. Locumtenẽs Reg. Cam. Sum. Thesaurarius, Regens Mag. Cur. Vicariæ Secretarius Regni. tùm regij Consiliarij, postea pręsidentes Summar. hos subsequuntur Iudices Vicarię, Criminales & Ciuiles. Aduocati Fiscales, Mag. Cur. Vic. s. & Reg. Cam. Sũm. quorum qui prius in id munus assumptus est, in omnibus locis præcedere debere iudicatum est. Auditor Campi, & Iudices Siclæ. Quos qui-

2 dem Magistratus, cum communibus, quibus nunc vulgò appellantur, nominibus nominauerim, è re mea fore duxi, si & quomodo antiquis appellati fuerint, subnectam. Et licet difficillima sit, & quæ doctissimos absterruit viros ob rerum vicissitudines, inter hos & illos cõparatio; ne tamen sicco, vt aiunt, pede in re tanta pertransirem, in arenam hanc & ego descendere decreui. Et quoniam librum de Magistratibus haud sanè infructuosum, contexui; ex eo, quę ad rem præsentius facere videbuntur, arctiori, quo fieri poterit modo, huc transcribam. Et primo de Vicerege, tanquam de Magistratuum omnium primo & longe dignissimo, sermo erit nobis. Hic cui ex antiquis Magistratibus comparari possit, nullus, nisi me fallit memoria, Regni Cõstitut. Interpres expressit. Nam Ifern. Affl. Loffred. & Camerar. Regis

Vica-

Vicarium ſemper appellauere, de quo nos infra dicemus.Capyc. tamẽ
3 in Compend. de Magiſtrat. Viceregem,eundem eſſe ait, qui apud antiquos Præfectus Prætorio dicebatur. At Iſern. in cap.Imperialem,de proh. feu. alienat. per Fridericum,aliter ſentit. unde Iuniores quidam non Pręf. Prætorio,ſed Proconſuli aut Præſidi aſſimilari autumant. adducunt ad hoc Bald.in l.obſeruare.§.proficiſcenti.ff.de off.proconſ.vbi Præfectum præt. in Italia hodie non extare aſſerit, vt refert Clar. in pract. crimin.lib.2.§.fin. q.35. Ego verò Capycij ſententiam haud ſanè
4 aſpernandam eſſe commonſtrare nitar. Licet enim non eſſet prorſus idem ſed ſimilitudinem quandam cum illo tantum haberet iuxta l. quod Nerua .ff.depoſ.ea tamen ſimilitudo intantum concurrere uidetur, ut confundi tandem poſſe ſit aſſeuerandum. Quod ut clarius pateat, paulo altius exordiar, ex indagine .ſ. quid ſit Prefectura, & eius ſpecierum; vnde dictus ſit Præfectus Pretorio,quo tempore, quibuſue iuribus & qua cauſa fuerit inſtitutus, & quam haberet auctoritatem.
5 Duas igitur ſignificationes prorſus habet Præfectura. vno enim modo ſignificat regiones ſiue tractus territorij, in quib⁹ ius dicebatur & nũdinæ agebantur, inquit Feſtus, atque ad eas à Romanis mittebantur Præfecti in illis ius dicturi: de quibus vide Sigon.de antiq iure Ital.lib.
6 2.cap. 10. & ſequentib. Et his quidem aſſimilare quodammodo poſſemus, quas hodie in Regno, Prouincias nominamus, ad quas ſingulas mittuntur ſinguli Prefecti, quos vulgus, prouinciarũ Vicereges appellat. at de hac præfecturæ ſpecie non loquimur hic. Aliàs autem,
7 Prefectura eſt dignitas ſiue auctoritas Præfecti. eſt autem præfectus, nomen generale omnes illos compræhendens, qui alicui rei adminiſtrandæ gerendę, uel gubernandæ prеficiuntur. idque eò extenditur, vt etiã qui viliſſimæ cuique rei præficitur, Pręfectus dicatur. vnde vſu venit, vt in Præfecto notando, rei etiam cui eſt præfectus, nomen ſubijciatur. Hinc & in libris veteribus & in lapidibus paſſim legitur, Præfectus vrbis, Pręf. cohortum ſiue cohortis, præfectus ripæ, Præfectus alæ, Præfectus militum, Præfectus fabrum ſiue fabrorum, Præfectus ærarij, Præfectus claſſis, Pręfectus legionis, Præfectus fiſci, Pręfectus vigilum, pręfectus annonæ, & id genus ſexcenti. Cuius Præf.
8 annonæ, vſus & opera, vt id obiter dicam, difficili tantũ tempore, & caritate annonæ potiſſimùm,exigebatur ſecundũ Feneſt.de Magiſtrat. cap. 15. ratio eſt ea, quòd omnes Iudices ei rei operam dare debent adeò eſt publica & priuilegiata.tex. eſt in.§. conſiderauimus, Auth. vt iud. ſine quoq.ſuffr. Pręf. igitur Prætorio,is eſt, qui Prętorio pręficitur Sanè autem Prætorium aliter apud Iuriſconſultos in libris Pandectarum,aliter apud Cæſares in conſtitutionibus Codicis accipitur. In libris enim Pandectarum Prætorium propriè eſt ædificium vrbanum, id eſt quod qui in vrbe habitat, voluptatis cauſa ſibi parauit, licèt id in villa ſtructum ſit, l. vrbana prędia .ff. de uerb. ſign.l. 2.§.1.ff.de ſeruit. ruſtic. prędior.l. iniuriarum.§.fin.ff.de iniur.l.plenum.ff.de vſu & habitati

bitati:l. prędijs.§.ex his verbis.ff.de legat. 3. Tertullian. in lib. de Idolatr. Pallad. lib. 1.cap.8. Sueton. in Caligul.cap.38.Fran c.Connan.iur. ciuil. lib. 4. cap. 10. num. 16.In Constitutionibus autē, Pretorium est domus magnifica, Prętorum, Præsidum, Iudicumue cōmoditate, iuris dicendi causa, in vrbibus exstructa, l.omnes.§.nullus, Cod.de Episc. & cler.l. penul. Cod. de off. rect. prou. & hoc modo, Palatium vulgò dicitur.licet in dicta l. penult. Palatium, & prætorium differre videātur. Omnia igitur Palatia in quibusuis vrbibus constructa, regendæque iustitiæ deseruientia, Prætoria rectè dicuntur. & qui ijs pręest, Præfectus Prętorio rectè dicetur. Locupletes sunt eius rei testes, præter Suidam aliosq; Græcos scriptores, græcæ & Cod. & Auth. constit.ad Prefectos Pręt.nūcupationes.in quibus vbi latinè dicitur, Ioanni Pręf. prætorio, vt de uno exemplum afferam, perpetuò scriptum est ἐπάρχῳ τῶν πραιτωρίων, idest Pręfecto pretoriorum. Quod si Vicerex, omnibus huius Regni Prætorijs est pręfectus, Pręfectus Prętorio meritó dici poterit. nec obest quòd Præfectus prætorio singulariter in latina uersione profertur; quandoquidem per excellentiam, eminentiori & excelsiori Prætorio, cui cętera prętoria subijciuntur, Pręfectus intelligetur, inst. de iur.nat. gent. & ciuil.§.sed ius quidem ciuile.& id
9 quidem est illud vbi ipse Vicerex residet, secundas enim partes post Principem gerit. quo factum est ut in supplicibus libellis ipsi porrigēdis, Tua excellentia, illi dicatur, sicuti Pręfecto prætorio ab Imperatoribus dictū fuisse passim patet, vt est Auth.de triente & semisse.& Auth. vt nō fiant pignor.§§. finall. & alibi.imò & Vicerex illustris appellatur à Rege, sicut Præf. pręt. ab Imperator.l. de ordinario, Cod. de off. pręf. pręt. Ori.lib.12. l. nemo Cod. de iurisd. om. iud. l. 2. Cod. de senten. ex breuic. recit. l. illustres, Cod. de modo mulct.l.defensores, Cod. de defens. Ciu. cum alijs infra oportuniori loco allegandis. quāuis eum titulum, & Imperatori tributum fuisse sciam, ut est text. in cap.nos in vsibus feud. de pa. coust. cap. solitę, de maior.& obed. cap.2.de supplen.neglig.præl. in 6. cap.fundamenta.§.proinde, de elect. in 6.& per Regni leges, & capit.1.liquet.l.nihil, l.ea quæ ad speciale decus, l.patres pro filijs, l. crebra, l.occupatis, l.comite, l. post mortem, l. in aliquibus, & Carol. I. in cap. Regni Iustitiario Terræ Hydrunti. idem à magnificiētia nostra, in cap Nuper apud Tranū, cap.venerabilem, de elect. Et quemadmodū Præf. præt. in ambiguitatib⁹ emergentib⁹, Principē cōsulere tenebatur, qui, quid statuendum esset, iuberet (quod causæ fuit vt omnes Codicis & Auth. constitutiones, Pręfectis Pręt.directę legātur) ità & Prorex in aliquibus nouis sanciendis pragmaticis, Regem
10 consulit vt placitum ipsi suum aperiat. Eius originem Aurel. Cassiodor. quem mox referemus, ab Aegyptijs manasse ait. quorū Regem Pharaonem, Ioseph primum Prętorio suo pręfecisse proditum est, & Reges Assyriorum constituebant sibi quoque Prefectum, auctore Archilocho in lib. de temporib. & Fab. Pictore de aur. sec.quorum fortasse

tasse exemplo, Gręcorum vel Reges, vel Respubl. etiam ipsi, sibi Præfectum constituerunt, apud quos Nomophylax dicebatur, propterea quòd asseruandarum legum cura, ipsi demandabatur, quemadmodum & Viceregi demandatam esse videmus. De Regibus quidem testis est huberrimus Plato in Minoe, vbi de Rhadamanto loquens Νομοφύλακι γὰρ, inquit, αὐτῷ ἐχρῆτο ὁ Μίνως (Erat autem Minos Rex Cretensium) κατὰ τὸ ἄστυ, τὰ δὲ κατὰ τὴν ἄλλην, τῷ Τάλῳ. ὁ γὰρ Τάλως τρὶς περιῄει τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὰς κώμας, φυλάττων τοὺς νόμους ἐν αὐταῖς, ἐν χαλκοῖς γραμματείοις ἔχων γεγραμμένους τοὺς νόμους. .i. Vtebatur. n. Nomophylace Minos, eo quidẽ, (Rhadamantũ innuẽs) in vrbe, Taloẽ vero in reliqua regione: qui quidẽ Talos annuatim ter pagos circuibat, iubens in ipsis seruari leges, quas æneis in tabullis incisas secũ ferebat. De Rebuspubl. autem Suidas testatur. qui etiã ait ꝙ hi Nomophylaces Athenis fasciolis albis ad redimicula utebãtur in spectaculis, quodque Magistratus cogebant, omnia rectè & ex præscripto legum agere. Tandem, qui vel præsente uel absente Principe, eius vice fungitur, & quodamodo Interrex esse creditur, Nomophylaca rectè dici posse Bud. existimat. quod quidem in Vicerege satis clarè inspicitur. Sed Romanam eius officij originem quęramus. Aurel.

11 Archadius in l. vni. ff. de off. Præf. prætor. ab Imperatoribus hoc nomẽ eiusmodi Magistratui inditum fuisse dicit. ac eundem prorsus esse qui apud Dictatores, penes quos summi imperij potestas per sex menses erat, Magister militum vel equitum, & apud Reges, Tribunus Celerũ dicebatur. cum quo concordat Pompon. in l. 2. §. populo deinde. ff. de orig. iur. Fenestel. in lib. de Magistrat. Roman. cap. 22. Læt. Magistrũ stabuli, & Egid. Perrin. in dictam l. vnic. Conestabilẽ Præf. Pręt. esse aiunt. quod quidem si ad Tribunum celerum, vel ad Magistrum militum referatur, tolerari poterit, sin ad Præfectum Prætorio à Cęsaribus institutum, minus. Conestabilis enim siue Constabularius, vt Bud. appellat, alius profectò est hodie à Pręf. præt. quippe qui vnus è septem Regni primoribus officialibus est, & vulgo etiam Magnus Contestabilis nuncupatur. Cassan. in Catal. gl. mundi, par. 7. consid. 17. vbi latè de Præf. præt. disserit, & ante eum Bud. in Annotat. priorib. Can-

12 cellarium Francię, Præfecto Prætorio exequat, quod Cancellariæ sit caput & Princeps. & Cancellariatum, summum honorum fastigium, vltra quod nihil sperare priuato homini liceat, quasique quoddam, summaquæque ambientis animi solstitium, Cancellariumque ipsum, Magistratuum omnium Antistitem appellat. est enim, ait, omnium iura reddentium norma, & in omni ferme parte constituẽdæ Reipubl. Prĩcipis vicẽ implere, aut certè obtinere creditur. quę verba, Viceregis munus exactè, ni fallor, designãt. eoque magis, quod, quæ apud Frãcos Cãcellari⁹, ea apud nos Vicerex gerit. Nec repugnat ꝙ idẽ Bud. dixit in Annotat. poster. eos qui nũc Vicereges dicũtur, Legatis cõparari posse. quãdo de Viceregibus prouinciarũ loquitur, qui etiam apud nos hoc nomine appellantur. Sed Cancellarij apud Cassiod. uidentur esse Præ-

ſides prouinciarũ qui Præfecto pręt. ſubiacent, vt videri poteſt ex xij. Variar. vbi à Præfecto præt. diuerſis Prouinciarũ Cancellarijs aliquid iubetur, vt eſt, Anaſtaſio Cancellario Lucanię & Brutiorum cap. 14.

13 Porrò autem Pręfectum prætorio tempore Romuli, eum appellatum ait Spiegellius, qui Prętorio pręerat, id eſt militibus cohortibuſq; Prętorianis circa palatium Principis: quod ex Aſcon. Pediano in Cic. patet, vbi, Veteres, inquit, omnem Magiſtratum cui pareret exercitus, Prætorem appellauerunt, vnde etiam Prætorium tabernaculum eius dicitur, & in caſtris porta prætoria, & hodie quoque Præfectus prætorio. hęc Aſconius. Sub Cæſaribus quoque, diſciplinæ tantùm militari præfuiſſe Lætus ait. In Gallia verò Præfectũ prætor. dictum ait Pyrrhus, qui & Præfectus palatij & Magiſter domus vulgò dicitur, quod cum ſuperioribus conuenit. Id autem inſtitutum, conſtituendi. ſ. in

14 Prętorio, id eſt in Principis aula ſiue palatio, Præfecti, ab Auguſto manaſſe fatetur Suetonius in eius vita, & Dion lib. 55. Quæ præfectura olim non niſi Equitibus Romanis mandabatur, ſecundum eundem Sueton. in Veſpaſ. & in Tito. cap. 6. & Plin. in præfat. Sic itaque id munus ex caſtris & militia, deductum fuit ad Palatia & quietis tranquillitatem. & ſic obſeruatũ videmus in Hiſpania & in Italia, vt ſcilicet Regni proceres & Cardinales in id officium ſint aſciti. Cuius poſtea auctoritas vſque eò poſteriorum Cęſarum beneficijs creuit, vt primum quidẽ ad ciuiles, dein verò ẽt ad prouinciales cauſas dilatata fuerit. Ad de à Prætorib. eligebatur ſecundũ Alex. ab Alex. Iſti verò à Philippi & Cæſaris Conſiliarijs vt plurimũ, Cardi. de Granuela, M. A. Columna. Io. Andr. d'Oria in claſſis præfecturam, Dux Terræ nouæ, Marchio Guaſti, Marchio Sanctæ Crucis Viceregis in Regno Portus Galli, & alij. ideoque ſummo cum imperio ad regendas aliquando prouincias mittebatur. Fabius tamen Pictor in lib. de aur. ſec. Saturnum à Iano Italię Rege, Aboriginibus & Latio pręfectum fuiſſe dicit, vt uideri poſſit hæc eadem pręfecturæ ſpecies antiquiſſimi fuiſſe inſtituti. ſunt autem

15 Aborigenes populi Latio finitimi, de quibus alibi diximus. Quod euenire potuit, tum ob fiduciam, ex experientia eius fidelitatis contractam, vt ſcilicet vbi Princeps ex perſona adeſſe non poſſet, alterum ſe adfuturum mitteret, tum ob arctiorem familiaritatem, ob aſſidua ſeruitia ab ipſo Præfecto pręſtita, inter eum & Principem initam & roboratam. quę licet contemptum parere ſit in prouerbio, & habetur in l. obſeruandum. ff. de off. præſid. id tamen intelligi ſanè poterit inter ruſticos non autem inter prudentes, inter quos etiam amorem auget. l. 3. ff. de pecul. ſecundum Abb. & Felin. in cap. ſi iudeis, de iudi. Familia-

16 ris autem ſecundum Iſern. & Affl. in conſtit. Iuriſgentium, notab. 8. num 19. Luc. de Penna in rubr. Cod. de domeſt. lib. 12. ex l. item apud, §. ſiquis virgines. ff. de iniur. Rit. M. C. V. 66. is dicitur qui omni die eſt inſimul cum domino in domo & extra, ipſumq; aſſociatur & cum eo ſemper aſſiſtit ſi equitat vel aliud agit, licet in domo propria comedit, &

dit, & dormit, & hic multis communicatur prærogatiuis atq; priuile-
17 gijs l. 2. Cod. de episc. & cl. ex quo optimi Principis bonitas elucescit, quandoquidem suam dignitatem, vti bonam, cæteris communicat. bonum enim quanto latius patet, ideſt quanto magis commune fit, tanto diuinius eſt exiſtimandum, auct. Ariſt. 1. polit. in proh. imò bonum, ait Auer. 3. de an. com. 51. & 7. metaph. com. 10. non eſt bonum niſi omnibus ſit commune. Quod ſi omnibus ea communicatio conuenit, prçcipuè tamen Principis familiaribus, qui pars corporis ſui dicuntur l. quiſquis, Cod. ad leg. Iul. maieſt. Ritus autem deſignandi ſiue inſtituendi Prçf. prætorio is erat, ut Imperator cingulum vna cum gladio, & ipſius poteſtate, ipſi Prçf. daret. vnde memorabile Traiani dictum, hac de re literis tradditum eſt. Is cum quempiam Prçfectum prætorio inſtitueret, hoc modo illum alloquutus eſt. Accipe hunc enſem, & ſiquidem rectè atq; è Rep. imperauero, pro me; ſin ſecus, in me
18 vtere. Plin. Iun. in Paneg & Dion loco citato. Huiuſmodi Præfectorum prætorio, ideſt ad regendas prouincias miſſorum, quatuor genera, ad orientalis Imperij tempora, commemorantur in uolumine Iuſtiniani. per Orientem .ſ. per Illiricum, per Italiam & per Gallias; quod & ex Notitia Imper. cognoſcere licet. Et Cæſareis temporibus tria illa aderant .ſ. Dictator, Magiſter militum & Præfectus prçtorio, & ſecundum temporis antiquitatem præcedebant, & Præfectus prætorio, prçfectus Vrbis, & Magiſter equitum & peditũ in pari gradu dignitatis erant. & qui eorum primò dignitatem adeptus ſit præcedit, l. 1. & 2. Cod. de præf. prçt. et Io. de Plat. in l. fin. Cod. de decurion. lib. 10. Caſſan. in catal. gl. mun. in 9. par. conſid. 17. in fine. Iuſtinianus
19 autem, exactis Vandalis, Africam ab Italiæ præfectura, cui ſuberat, exemit, propriamque ipſi præfecturam aſſignauit, l. 1. & per tot. Cod. de off. Præf. præt. Afr. His initijs, eius magiſtratus eò creuit auctoritas ut appellari à Præf. prætorio nõ poſſet, vt paulo inferius dicemus. creddidit enim Princeps, vt Archadij verbis vtar, eos qui ob ſingularem induſtriam, explorata eorum fide & grauitate, ad huius officij magnitudinem adhiberentur, non aliter iudicaturos eſſe pro ſapientia & luce
20 dignitatis ſuæ, quàm ipſe foret iudicaturus. Vnde patet præfectum prçt. Principis perſonam reprçſentare, ac in illis tantùm locis deſignari, in quibus Princeps ipſe perſonaliter intereſſe non poſſit; quod cauſç fuit quare in prouincias mitteretur, argum. tex. in l. ſed hæ perſonæ, §. 1. ff. de procurat. Iſern. & Camerar. in cap. Imperialem, de proh. feu. alienat. per Frid. quibus extra Regnũ ſubditi Regem quærere nõ tenentur. & ratio poteſt eſſe ex tex. in l. fin. Cod. qui admitti; vbi bonorum poſſeſſio hodie à quocunque iudice decerni poteſt, reiecta antiqua diſpoſitione, qua prçtorib. tantum competebat, & totam prouinciam circuire cum caſus contingeret, egeſtatem ſubditis maximã inferendo ſecundum Bol. ibi. & intereſt Regis locupletes habere ſubditos, Auth. vt iud. ſine quoquo ſuffr. §. conſiderauimus, l. cum ratio,

ff. de bon.damnat. Et id quidem dignoſcitur ex eo, quòd vbi Princeps reſidet, ibi ipſe idẽ uices ſuas exercet, ac nulli alio mandat, quod in Rege dom. noſtro uidemus. Et quãuis reſpectu ſolius Imperat Præfectus præt. dici debere videri poſſit, cùm de eo ſolo in legibus mentio habeatur; nihilominus, quoniam non minorem habet Rex in Regno ſuo 21 poteſtatem, quàm Imperator in imperio, Dec. in Conſil. 390. Iſern. in prælud, feud. immo plus habet Rex in Regno, quàm Imperator in imperio, Luc. de Pen. in l. 2. num. 1. Cod. de conduct. & procur. præd. fiſc. lib. 11. & tanto magis Rex noſter inuictiſſ. cuius potentiæ & ditionis magnitudini, paucorum quotquot unquam fuerunt Imperatorũ potentiam, & magnitudinem coæquandam inuenies, & præcipuè ob nouam Indiarum regionem; qui, cùm ſit Rex Sicil. etiam dicitur monarcha in Regno, nec recognoſcit Superiorem, Iſer. in cap. 1. col. 2. de his qui feud. dare poſ. & in prælud. feud. q. 3. ſicuti de Rege Frãciæ dicitur, Luc. de pen. in l. cùm per alia, Cod. de colon. paleſt. lib. 12. Dec. loco citato l. 1. ff. de conſtit. princ. ibi in eum omne imperium, & l. vn. ff. de off Præfecto Prætorio ibi regimentis Reipublic. ad Imperatores perpetuò tranſlatis, Glor. Pariſ. in gl. 3. ver. la bouche & les mains num. 10. omni iure poterit is, quem ſuis prætorijs præficit, & Viceregem appellat, Præfectum prætorio nuncupari. Præfectus præt. capitur etiã pro procuratore Cæſaris, l. 4. §. ſi bona ff. de fideicomm. libert. l. 2. §. hoc interdictum, ff. ne quid in loco publ. gl. in l. ad fiſcum, Cod. ubi cau. fiſcales. Nemo autem ex ſpectabilibus & Clariſſimis vocabatur ad præfecturam Prætorij, l. 1. Cod. de prætor. & honor. præt. lib. 12. Sed de vrbe tantum eligebatur, l. tres, Cod. de off. præt. lib. 12. & uide textũ in ff. & Cod. de off. præf. præt. eod, lib. Certè hoc magis perſpicuum fiet, ſi vtriuſque auctoritas, Præfecti prætorio. ſ. cum Viceregis comparetur. Quod commodè fieri poterit, ſi Formula vtriuſque diplomatum, ideſt Principalium literarum, quas patentes appellant, examinetur & conferatur. Quorum quidem officiorum comparationem puplicæ conferre vtilitati putamus. cùm inde pateat ſemper occurſum fuiſſe neceſſitatibus ad Reip. ſtatum conſeruandum & regendum, & præcipuè ex Magiſtratuum creatione. quòd ſi rectè rerum adminiſtrationi exemplum hoc ſatisfecit, his temporibus ob Principis optimi prudentiam, facilius & commodius ſatisfacturum videtur. Porrò nõ tacuerim, quod ſequentem Formulam tranſcribendam mei inuẽti eſſe, atq; adeò à nemine in ſua ſcripta relatam putabam, utrũ cum Luc. de Pen. euoluerem, eam ab ipſo in l. duos, Cod. de ſuſceptor. & præpoſ. lib. 10 ad vnguem tranſumptam agnoui. Quare vt aliquid noui adderem, explanationem, & collationem ſubiungendã curaui. Prius tamen, & id notandum cenſeo, fuiſſe & à lege poſitas formas officiorũ præſidalium, vt verbis dicti Auctoris utar, in auth. de mandat. princ. §. oportet, vſque in finem. & ſubdit. Nam & iuriſconſulti formas etiam contractuum, & ſtipulationis, vt acceptilationis, in legibus po

nere

nere voluerunt.ff.de acceptil.l. & vno.§.1. Haec ipse. quibus tu adde formulas Clausularum, vt est clausula de dolo malo, l. & per iusiurandum.§.eũ qui,d. tit. de acceptilat.l.doli, l.ex ea parte.ff.de verb. obligat. l. hęc verba.ff.de verb.signif. Clausula de re defendenda,l.3.§.fin. l. iudicatum.ff.iudic.solu.Clausula codicillaris, l. vlt. Cod. de codic.l.si iure, Cod. de testam. manum l.cohæredi.§.2.ff.de vulg. subst. l.ex ea scriptura.ff de testam.l.3.ff.de testam.milit.l.Lucius.§.vlt.ff.de legat.2.Formula deferendi nominis,idest denunciandi alicuius, l.3.ff.de accusat. Formula exceptionum, l.1 §.Labeo.ff.de fluminib. l.si uitem.ff.quod ui,aut clam, l. 2.ff. de doli mali except.l.1.ff. famil. ercisc. l 4.§.vlt.ff.de dol.except. l. sicut.ff quib.mod.pign.vel.hypoth. Formulæ fideiubendi habētur in tit.de fideiuss.Sigon.de iudic.lib.1.c.5. Formulæ hæredũ instituendorum,vel substituẽdorũ, Vlp.in fragm.tit.21.&.ff & C.& instit.de hæred.instit.& de vulg.& pupill.Formula iudicij recuperatorij, instit.de action.§. sic itaque.Formula iurisiurādi præstādi a Iudice,l.rē non nouā, in princ.C.de iud. ab Aduocato, eadē l.§.patroni; à testibus, capit.pręsentiũ,de testib.in 6.à Feudatario,c.1.qualit.vasal.iur. deb.fid. fidelit.in vsib.feud.can.de forma.22.q.5.Formula matrimonij contrahēdi, cap.si inter virũ, de sponsa lib. & matrim. Et generatim, eiusmodi formulæ passim in utroque iure inuenire licet. quæ aliud non sunt nisi quædam verba,uel ab vsu communi, uel à lege præscripta, quibus in ijs actibus celebrandis utuntur. Formula igitur Pręfecti prętorio ex Cassiod. lib. 6. Variar. deprompta, hęc est.

FORMVLA PRÆF. PRÆT.

Si honoris alicuius est origo laudabilis, si bonum initium sequentibus rebus potest dare præconium, tali auctore Præfectura Prætoriana gloriatur,qui & Mundo prudentissimus, & diuinitati maximè probatur acceptus. Nam cum Pharao Rex Aegyptius,de periculo futuræ famis,inauditis somnijs vrgeretur, nec visionem tantam humanum posset releuare consilium, Ioseph, vir beatus, inuentus est, qui & futura veraciter prædiceret,& periclitanti populo prudentissimè subueniret. Ipse primum huius dignitatis infulas consecrauit: ipse carpentum reuerendus ascendit:ad hoc gloriæ culmen euectus, vt per sapiētiam conferret populis, quod pręstare non potuerat potentia dominantis. Ab illo nanque patriarcha, & nunc pater appellatur imperij: ipsum hodieque resonat vox præconis, instruens iudicem, ne se patiatur esse dissimilem. Meritò, vt cui tanta potestas potuit dari, videretur semper subtiliter admoneri. Quædam enim huic dignitati, & nobiscum iura communia sunt. Exhibet enim sine præscriptione lōginquos: magna quantitate mulctat errantes: fiscum pro sua deliberatione distribuit: euectiones simili potestate largitur: vacantia bona proscribit:delicta prouinciarum iudicum punit:uerbo sententiam dicit. Quid est,quod non habeat commissum? cuius est vel ipse sermo iudicium. Penè est, vt leges possit condere,quando eius reuerentia potest ne-

test negocia sine appellatione finire. Ingressus palatium nostra consuetudine frequenter adoratur: & tale officium more uidetur soluere, quod alios potuit accusare. Potestate igitur nulla dignitas est æqualis. Vice sacra vbiq; iudicat. Nullus ei miles de fori sui auctoritate prescribit, excepto officiali Magistri Militũ: credo, vt vel illis aliquid Antiquitas cederet, qui uidebantur pro Repub. bella tractare. Curiales etiam verberat, qui appellati sunt legibus Minor Senatus. In officio suo ius retinet singulare, & talibus tantisque noscitur iubere, quos etiam prouinciarum non audeant iudices in aliqua parte contemnere. Officium plane geniatum, efficax, instructum, & tota animi firmitate prevalidum: qui sic peragent iussa, ut nullis morentur dilationibus imperata. Militia perfunctis Tribunorum & Notariorum honorem tribuit, & milites suos illis exequat, qui inter proceres mixti, nostris conspectibus obsecundant. Gratanter implemus, quæ ille constituit, cuius reuerentia & nos ita constringimur, ut sine dubitatione faciamus, que illum decreuisse cognoscimus. Non immerito, quãdo palatium sua prouisione substentat. seruientibus nobis procurat annonas. humanitates quoque iudicibus ipsis facit. Legatos gentium veraces explet ordinationibus suis. Et licet aliæ dignitates habeant titulos præfinitos, ab ista totum pene geritur, quicquid imperio nostro equabili moderatione tractatur. Hanc denique curarũ omnium pulcherrimam molem (quod prosperum nobis, vtile Reipub. sit) ab illa indictione tuis humeris decenter imponimus: quam tu & ingenij virtute substineas & summa fide tractare contendas. Quæ quantũ diuersis solicitudinibus constringitur, tanto magis laudes amplissimas dignitas hæc triumphat. Et ideo tantum lumen gloriæ sit actionibus vestris, vt & in palatio nostro fulgeat, & in prouinciarum longinquitate reluceat. Par tibi sit cum potestate prudentia: conscietie tue quadrifaria virtus assideat. Tribunal tuum ideo tam excelsum factum esse noueris, vt locatus ibi nihil humile abiectumque cogitares: Considera quid debeas dicere, quod a tantis excipitur. Monimenta publica talia contineant, quæ se legisse nullus erubescat. Presul mirabilis partem non habet cum delictis: quia nisi aliquid egregium assidue fecerit, culpam vel ociosus incurrit. Nam si prædictus auctor sanctissimus ille recolatur, quoddam sacerdotium est, Præfecture Prætorianæ videtur competenter agere dignitatem.

FORMVLA VICER. ex Digestis Cancellarie descripta.

PHILIPPVS DEI gratia Rex, &c. Recognoscimus & notum facimus tenore præsentiũ vniuersis. Cum In singulis Regnis quæ Deus optimus maximus sua benignitate nobis cõmisit, vno eodemq; tempore presentes esse non possimus, in hoc omni cogitatione & cura incumbimus, vt eos viros ipsorum gubernationi præficiamus, quorũ

Consi-

consilio & uirtute quam optime administrentur. Cumq; fidelem nobis dilectum Don Ioannem de Zunica Principem Petræ persię ac maiorem Commendatarium Ordinis S. Iacobi de spata in prouincia Castellæ, qui munus Viceregis, Locumtenentis, & Capitanei generalis in fidelissimo nostro Regno Neapolis, nostra cum gratia, sua magna cum laude, ac Regni ipsius vtilitate, gessit geritq;, ad nos accersiri iusserimus, necesse porrò fuerit eidem muneri Virum præponere nō solùm veteri & illustri prosapia, sed etiam magna morum grauitate, ac longo rerum vsu & experientia commendatum. qui rebus, protemporibus consulat, & ea quæ Regni tuitionem, ac populorum pacem salutemque respiciunt, recta ratione prouideat. Hęc cogitantibus nobis, & accuratè oīa circunspicientibus, Illustris cōsanguineus noster Don Petrus Gironius, Dux Ossunæ, Comes Vreniæ, Marchio de Pennafiel, fidelis nobis dilectus ante alios summos & singulares viros, occurrit aptus quem tanti Regni administrationi præficeremus. Eius enim prudentiam & æquitatem, cum non vulgari pietate & fide coniunctas, pręter maiorum suorum decora & ornamenta, multis varijsque in rebus cognitas, & perspectas habemus. Ipsum itaque eligere uoluimus à quo tam præclarum & fidelissimum Regnum, tot Florentissimæ urbes, tot tantique uiri, Principatuum, Ducatuum, Marchionatuum, Comitatuum dignitates, atq; alios honorum titulos substinentes, gubernentur atq; regantur. Tenore igitur pręsentiū de certa scientia regiaq; auctoritate nostra, deliberatè & consultò, ac ex gratia speciali maturaq; sacri nostri supremi Consilij accedente deliberatione, pręfatum Illust. Ducē Ossunæ, Comitem Vreniæ Marchionemq, de Pennafiel, ad unū triennium à die captæ possessionis computandum; Viceregem, Locūtenentem generalem nostrum, à latere nostro dextero sumptum, pers 0namque nostram & alterum nos repræsentantem, armorumque Capitaneum nostrum generalem tam in mari, qnam in terra, in dicto nostro Siciliæ citra farum Regno, facimus, deputamus, creamus, constituimus, & ordinamns. Ita ut deinceps dicto triennio durante, sit Vicerex, Locumt. & Capitaneus generalis & alter nos in dicto Regno. ac vice, loco, & nomine nostris, & in personam nostrā præsit & præferatur omnibus & singulis Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prælatis, ac Religiosis personis; necnon fidelissimę Ciuitatis nostræ Neap. Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus; alijsq; Ciuitatibus, & Terris & Vniuersitatibus; ac vniuersis & singulis Tribunalibus & Officialibus nostris, & alijs personis tā maioribus, quàm minoribus, quouis officio, dignitate, auctoritate & gradu atque conditione distinctis; & pręcipuè Castrorum Castellanis armorumque nostri terrestris exercitus, & maritimę classis Capitaneo. Dantes & concedentes, eidem Duci amplissimā authoritatem & potestatem, ut nostris vice, nomine & auctoritate, & tanquam persona nostra & alter nos, possit & ualeat super ipsos, & quemlibet ipsorum.

Vniuer-

vniuersaliter, singulariter ac distincte, disponere, mandare, ordinare & statuere pro suo arbitrio, quæ seruitio nostro, bono status conseruationi, & beneficio reipublicæ dicti Regni nostri, uidebuntur expedire. atq; in ipsos, & alios quoscunque dicti Regni subditos nostros, 13 ac etiam super extraneos ibidem existentes, & quomodolibet declinãtes & trãseũtes seu morã trahẽtes. præsentes pariter & futuros per se aut Officiales nostros ad id deputatos, seu deputandos, nostro nomine exercere & exerceri facere omnem iurisditionem, ciuilem & criminalem, altam & bassam, & aliam qnamcunque, merum & mixtũ imperium. cũ omnimoda gladij potestate quoscũq; delinquentes & culpabiles castigare, & pœnis debitis plectere, aut si ei uidebitur, de & super criminibus excessibus, seu delictis quibuscunque quoquo supplicio dignis, et de crimine lesæ Maiestatis in primo capite, guidare, remit 14 tere indulgereq;, atque reos & culpabiles punire, componere, castigare, pacisci, & pœnas tàm ciuiles, quàm criminales remittere. causas quascunquue patrimoniales, & alias quasuis ciuiles & criminales motas, & mouendas etiam supplicationum, & appellationum iam introductarum & introducendarum, & alias quascunque tam uiduarum, pupillorum & pauperum, quàm Vniuersitatum & singularium personarum, ad se & audientiam nostram regiam euocare. easq; committere & decidere, & fine debito terminare, & seruatis in omnibus, Priuilegijs, constitutionibus, pragmaticis sanctionibus, capitulis & obseruantijs dicti Regni, ad effectum deducere. & etiam cum potestate summariè & de plano procedendi. Prçterea guidatica, crimina, & debitorum, ut uocant, elongamenta, saluos conductus & emparamenmenta concedere. quoscunque ex illicito & damnato coitu procreatos, aut procreandos, tàm ad honorem, quàm ad successionem bonorum burg. & feudalium legitimare, et habilitare. deferendi arma tàm offensiua quàm defensiua facultatem concedere. tutores et curatores, ac ballias, pupillis, minoribus, et alijs dare, illosque confirmare. ac in cau-15 sis, spiritum vitæ insufflare. mercandi et repræsaliandi licentiaş impartiri. Quoscunque officiales, maiores et minores, tam ad beneplacitum, quàm ad uitam, Castellanos Castrorum, Doctores in nostris Cõsilijs, & regijs Tribunalibus, Gubernatores, & Auditores prouinciarũ Capitaneos, Iustitiarios, Aduocatos & procuratores fiscales, et Magistros Portulanos, Dohanerios nostros, prouinciarum secretos Credentiarios, et alios quoscunque officiales, tam in casu vacationis, quàm aliàs, donec consultò prouideatur, creare et instituere, et illos creatos, et si fuerint à nostra Maiestate creati et ordinati, punire, et ex 16 causa, ab eorum officijs suspendere et priuare, et alios de nouo constituere et ordinare, prout ei visum fuerit. equites quoque aut milites, et Doctores in quacũq; facultate, Iudices ad cõtractus, et Notarios creare, Magistros actorum, ex causa, facere et assumere, etiam in casu non ordinato. acta et processus reualidare. Necnon contractibus super

rebus

rebus feudalibus assentire, exceptis tamen casibus per Regiam pragmaticā, vel aliàs, reseruatis. Nouas inuestituras quorumcumq; Principatuum, Ducatuum, Marchionatuum, Comitatuum, Baronorum, & aliorum quorumcumq; bonorum Feudalium, tam titulatorum quàm sine Titulo, legitimè successoribus, & alijs personis, de rebus feudalibus facere; & Homagia, & fidelitatis Iuramenta à Feudatarijs accipere possit. Insuper matrimonijs, quę per Magnates, & Barones, & alios regnicolas prædicti Regni fieri contingat, assensum præstare: & ordinationibus, & statutis, per quascumque vniuersitates faciendis consentire. Nec non prohibitiones, nę Vittualia seu pecuniæ, seu aliæ quæcunque res à prædicto Siciliæ citra farum Regno, extrahantur, facere, & super illis dispensare. Nec non possit, & valeat in dignitatibus, Archipiscopatibus, Episcopatibus, Abbatijs, & alijs Prælaturis, cęterisque quibuscumque beneficijs Ecclesiasticis, ad prouisionem, collationem, & præsentationem nostram pertinentibus, & spectantibus, prouidere, & præsentare personas idoneas. Et executorias de quibuscumq; Bullis Apostolicis, & rescriptis concedere, consultationibus super dispensatione Regię pragmaticę digestis per bonę memoriæ Alfonsum Secundum, Ferdinandum Secundum, & Federicum predecessores nostros in ditto Regno, respondere. Et quę facienda per consultatores erunt, disponere & ordinare cum quibuscumq; legibus, pragmaticis & constitutionibus ad supradictorum omnium effectum nostro nomine. Et dispensare, & generaliter, omnia alia & singula facere, statuere, exequi & ordinare quæ eiusdem Regni, bono & pacifico regimini & administrationi, ac defensioni in præmissis, & circa ea, cum dependentibus & emergentibus ex ijs, necessaria visa fuerint & opportuna, & quæ nos ipsi faceremus & facere, & exequi, & mādare possemus si personaliter interessemus, etiam si talia fuerint quæ de iure vel de facto, personaliter nostram pręsentiam exigerent; & sine quibus præmissa, vel eorum aliquod, ad debitum effectum deduci nequirent; etiam si maiora vel grauiora fuerint superius expressis; et quæ de iure, vel de facto, aut aliàs, mandatum exigerent magis speciale quàm præsentibus est expressum. Nos enim in & super prędictis omnibus, et singulis ex eis dependentibus, et emergentibus, incidentibus & annexis, ac eis quouis modo connexis, totum, & plenissimum posse nostrum eidem Duci Ossunę per præsentes concedimus, & plenariè elargimur, cum libera & generali administratione, quibuscumq; in contrarium facientibus, non obstantibus; etiam si talia forent de quibus expressam mentionem fieri oporteret. Quibus omnibus, & singulis eisdem nostra scientia, & authoritate derogamus, & derogatum esse volumus per præsentes: Supplentes, ad cautelam, de nostra regiæ potestatis plenitudine, omnes, & quoscumq; defectus, & sollemnitatum omissiones, siqui, aut siquę forte in his omnibus & singulis, interuenire aut allegari possent.

Exhortantes vniuersos & singulos Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Prælatos, & alias Ecclesiasticas personas. Mandantesq; fidelissimæ Ciuitatis nostræ Neapolis, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, cęterisq; Vniuersitatibus, Officialibus & subditis nostris quocunque titulo, offic. & auctoritate fungentibus. Capitaneis quoq; militum & equitum, triremum aliarumq; nauium. Pręfectis Castrorum, & quibuscunq; alijs in prædicto nostro citerioris Siciliç Regno constitutis, & constituendis, vt prædictum Illustrem Ossunæ Ducem, dicto triennio durante, pro Vicerege, Locumtenente & armorum Capitaneo generali, & altero Nos, eorumq; superiore, & auctoritatem, potestatem & personam nostram omnino reprçsentante, habeant, teneant, & reputent, reuereantur, & obseruent, eique, & iussionibus suis, vt nostris, obtemperent & obediant. Omnesque ei assistant, seruitijs, honore, & honorificentia, etiam si oportuerit manu forti, & non contrafacere vel venire permictant ratione aliqua, siue causa, si præterire indignationis nostræ incursum, & pœnam confiscationis omnium suorum cupiunt euitare, ac fidelitati nostræ, qua abstricti sunt, non contrauenire desiderant. In cuius rei testimonium præsentes fieri iussimus, magno nostro negotiorum prædicti citerioris Siciliç Regni impendenti sigillo munitas. Dat. &c.

CAP. XV. SVMMARIVM.

1 Vicerex derogat iurisdictionibus Baronum, etiam priuatiuè.
2 In transferendis iurisdictionibus Rex maiorem sibi retinet, tanquam quę suis affixa est ossibus.
3 Pontifex max. omnium est Iudex ordinarius.
4 Mulctæ siue pœnæ pecuniariæ quę à delinquentibus extorquentur, in opera publica sunt conuertenda.
Pœna pecuniaria ab ordinarijs tm̃ iudicibus imponi potest. eod.
5 Mulcta minima est sex solidorum aureorũ; maxima vero, trium millium.
6 Vicerex maximam mulctam imponit cum voto Collateralis Cõsilij.
7 Mulctæ magnę personam etiam coercent.
8 Bona, secundus dicuntur sanguis, & hominis vita.
9 Qui non habet in ęre punitur in corpore.
Modicum in persona, multum est in rebus.
10 Ciues Neapolit. confiscatione bonorum non mulctantur nisi in crimine hæresis & læsæ Maiestatis. & num. 19.
11 Peccatum censetur grauius in persona in dignitate constituta, q̃ in alijs, & proinde grauius puniendum.
12 Miles seuerius punitur quàm paganus.
13 Magistratus Principi nõ obtẽperans, vitã & substantiã amittit.

14 Ma-

HÆ Formulæ, vt ordinatim sibi non respondēt (quod enim in Viceregis formula in medio, exempli gratia, habetur, in Pręfecti prætorio, legitur in principio) ita eandem explicant auctoritatem & dignitatem. & quod illa, Pręfecti prætorio inquam, Laconica quadam breuitate complectitur; ista, pluribus verbis & morosa sermonis dilatatione prosequitur. vt ecce, in illa breuissimè ordinatio personę fit in fine, ibi. Hanc denique curarum omnium pulcherrimam molem, quod prosperū nobis, vtile Reip. sit, ab illa indictione tuis humeris decēter imponimus. in ista verò diffusissimè statim á principio fit, ubi dicitur. Tenore igitur præsentium, de certa sçientia, regiaq; auctoritate nostra, deliberatè & consultò ac ex gratia speciali, maturaq; sacri nostri supremi Consilij accedente deliberatione, præfatum illustrem Ducem ad vnū triēnium à die captæ possesionis computandum, Viceregem, Locumtenentem generalem nostrū, à latere nostro dextro sumptum, personāq, nostram, & alterum Nos repræsentantem, armorumq; Capitaneū nostrum generalem tàm in mari, quàm in terra, in dicto nostro Siciliæ citra farū Regno, facimus, deputamus, & creamus, constituimus, & ordinamus, &c. Sed id quidem generatim sit dictum. vt autem commodius vtriusq; formulæ collatio fiat, à principio ex ordine incipiēmus. Et quamuis integra volumina, ad eius dignitatis & auctoritatis amplitudinem explanandam, exposcerētur, carptim tamen & quasi summo digito, quę nostro instituto profutura censeo, percurram. qua in re, eum ordinem aptiorem puto, vt Formulæ Præf. pręt. verba adscribam, deinde explanem, & tandem concordantia verba Formulæ Viceregis subiungā. Ne aūt, si longius q̃ par sit, capitulū protraham, fastidium lectoribus inferam, in plura capitula hmōi explanationē &, mutuā collationē, diuidā prout rē exposcere videbo. in illa igitur ità.

EXHIBET SINE PRÆSCRIPTIONE LONGINQVOS. Exibet, idest in carcerē conijcit vt actori fiat potestas experiundi quod intendit, l. 2. ff. ad exhib. Sine præscriptione. idest sine limitatione; quod scilicet potestatē habeat conijciendi in carcerem, tam sibi propinquos, idest qui immediatè suo prætorio subsunt, quā longinquos, idest qui cæteris prætorijs suę iurisditioni subiectis, subiacent. Et hæc clausula, in ista, idest in Form. Vicer. prolixè enarratur his verbis. Atq; in ipsos & alios quoscunq; dicti Regni subditos nostros, ac etiam super extraneos ibidem existentes, & quomodolibet declinantes & transeuntes, seu moram trahentes, præsentes pariter & futuros, per se aut Officiales nostros ad id deputatos seu deputādos, nostro nomine exercere & exerceri facere omnem iurisdictionē, ciuilem, & criminalem, altam & bassam, & aliam quamcunq;, merū & mixtum imperium, &c. Hinc est ꝙ Vicerex derogare potest omniū Regni Baronum iurisdictionibus, licet ex causa onerosa concessis

1

quo ad

quo ad causarum criminalium cognitionem, quæ ad eos spectat, non auferatur, l. 1. §. & post opus, vbi Bart. ff. de noui oper. nunt. Curt. Iun. in cons. 5. quod autem contra extraneos, locum habet text in l. præses, ff. de off. præs. & potest cognoscere de causa spectante ad Baronem licet priuatiuè, Affl. in cap. 1. §. siquis infeudatus. 3. not. quib. mod. feud. amitt. Siluan. in cons. 34. dub. 2. licet cumulatiuè semper præsumatur, prohibita vassallorum proinde prorogatione, Auth. habita, Cod. ne fil. pro pat. & ibi Bald. Angel. in l. testamenta, Cod. de testam. Felin. in cap. cęterum, de iudic. Doct. in l. 1. ff. de iudic. Capyc. qui multa refert in decis. 9. In his enim iurisditionis translationibus

2 maiorem Rex retinet, cap. dudum. §. nos igitur, de præbend. in 6. l. 1. Cod. de off. præf. vrb. cum suprema potestas vti suis affixa ossibus abdicari non censeatur, secundum Luc. de Pen. in l. in sacris, Cod. de prox. sacr. scrin. lib. 10. in vlt. col. & in his Fisco instante, quotidianā prospicimus praxim, vt causa iudicanda sit per Magnā Cur. Vic. pro ea vice tantum; & citra præiudicium iurium & priuilegiorum Baronis, demandante Vicerege decernitur, vt hic aditus per saltum miserabilibus personis ob Principis benignitatem atq; pietatem prōptus, tot tit. quando Imper. int. pup. & uid. & in Constit. Reg. Statuimus, alijsq; personis iuxta delictorum earundem qualitatem, & ipsius Proregis beneplacitum in nonnullis causis, aliquibus sub circunstantijs iuxta forenses interpretationes, concessus fuerit. alijs autem, omissis medijs, est inhibitus, Auth. vt differ. iudic. §. siquis verò, collat. 9. vt

3 per Specul. in tit. de legato. §. superest. Secus autem in Summo Pont. qui singulorum ordinarius est iudex, 2. q. 7. can. siquis, cap. dilectis extra de priuil. cap. antiqua, & cap. dilectis, ext. de appellat. Sanè quidem prelibatæ praxis forma facilius cū Regijs prouinciarū Audientijs, & Ciuitatum Terrarumq; demanialium Curijs, alijsque quæ nomine Regio exercentur, procedit, quàm cum Baronalibus, & Feudatarijs Regni, vt diuersa videantur esse tribunalia, & ex causa onerosa impetratis, illorum magis interesse perpenditur. MAGNA QVANTITATE MVLCTAT ERRANTES. Mulctare, est pecuniaria

4 pœna punire. inde pœna pecuniaria, mulcta nuncupatur. & pœnæ, seu mulctę quę à delinquentibus extorquentur, non sunt Fisco applicandę, sed in ipsis operibus publicis conuertendæ, ut puta in extructione viarum aut murorum Ciuitatis, l. 2. Cod. de Episcop. audi. l. 1. §. vlt. Cod. de rat. oper. publ. Luc. de Pen. in l. vn. num. 4. Cod. de palat. & domib. domin. & ab ordinarijs solùm Iudicibus, ac pro tribunali sedentibus irrogantur, l. aliud, & l. siqua. ff. de verb. signif. Alciat.

5 ibi. & varia est mulcta pro modo erroris, omnium verò minima quæ à minoribus iudicibus infligitur, sex est solidorū aureorum, l. 2. Cod. de sport. & l. eos, Cod. de mod. mulct. maxima autem, quæ & suprema dicebatur, trium millium erat aureorum, auct. Festo ex Varr. Gell. lib. 11. Halicarn. lib. 9. Bud. in l. 2. ff. de iud. Alex. ab Alex. & Tiraq.

Gen.

Gen. dier. lib. 3. cap. 5. Præfectus igitur præt. maximam mulctam irrogare poterat, quam nulli alio irrogare licebat. quàm quidem potestatem hodie Vicerex habet, cum consilio tamen, & uoto Collateralis Consilij, iuxta text. in l. humanum. ff. de legib. cum concord. formidine enim pœnæ oderunt peccare mali. quod ius mulctandi quibusdam ét iudicibus datum erat, l. vn. vt sine iuss. iudic. Et hæ mulctæ magne personam etiam coercent, cum inter capitalia connumerentur delicta, l. 2. ff. de publ. iud. & ita punitur quis in persona, prout in rebus, Ant. de Butr. in rubr. de iud. extra, Gemin. in cap. vn. de cler. coniug. in 6. Det. in d. rubrica de iud. col. penul. vers. 3. Bona enim, secundus dicuntur sanguis, l. aduocati, vbi Glos. Cod. de aduoc. diuers. iud. & dicuntur hominis uita, cap. siquis obiecerit, 1. q. 3. Luc. de Pen. in l. domini, Cod. de agric. & censit. lib. 10. Tiraq. de pœn. cau. 31. & ære deficiente puniendum esse in corpore, l. 1. §. generaliter, ff. de pœn. Imper. Leo in Constit. si Magistr. aliquis res fisc. furat. fu. in fine, Cassiod. Var. lib. 10. cap. 28. & modicũ in persona, multũ est in rebus, l. in seruorum, in fi. ff. de pœn. Isern. in Constit. Regni, Post mundi machinam. Sed cum hic de magna mulcta tractetur, in mentem venit quod Illustriss. Marchio de Mondejar cum Vicerex esset, mandatum aliquando fecit cuidam Titulato, equiti Neapolitano, ad pœnam ducatorum decem mille. cui cum Titulatus non paruisset, Vicerex pœnam exequendam mandauit, & super bona illius, manũ iniecit. qua de re conquæsta fuit Ciuitas, quod ea pœna, indirectè cõfiscatio videretur, ac priuilegia sibi obseruari petijt, quibus cauetur, Ciues Neapolitanos confiscatione nullatenus puniri debere, prçterquam ob crimen læsæ Maiestatis diuinę & humanæ, iuxta primæua capitula Regis Chatolici. Sed cum aliquando grauius peccare videatur qui in maiori est dignitate, can. prçcipue, 11. q. 3. l. presbiteri, Cod. de Episcop. & Cler. ibi, multo magis, & grauiori pœna digni sunt, quibus quamplurimum honoris delatum est, l. quędam, ff. de pœn. eadem ratione seuerius punitur miles quã paganus, Luc. de pen. in l. frustra, Cod. de re milit. lib. 10. & in l. prędia obseruant, Cod. de locat. præd. ciuil. Prout videtur mihi ꝙ vltra ciuilitatem Neapolitanam, Titularis accedit dignitas, quæ ipsum, à latere officialem corporis Regis efficit, & proinde Consiliarius appellatur, cap. Imperialem, de prohib. feudi alienat. per Frider. Minad. in repetit. Constitut. In aliquibus. Et Baro ordinariam habet iurisdictionem, Afflict. in prohem. Constit. quæst. 8. Magistratus enim Principis mandata non seruans, nedum uitam, verùm & substantiã amittit, idest bona, l. 1. §. fin. Cod. de offic. præf. præt. Afr. & prædicto priuilegio, si officialis qualitas prçualeret, gaudere non deberet. qua ratione Visitatores Regni dãnarunt Magistratus, licet Neapolitanos, ad pœnam pecuniariam, quod etiam passim hic fecere Iudices etiam delegati. & licet duarum personarum repræsentatio detur, l. tutorem. ff. de his quibus vt ind. l. inter of-

(marginal numbers: 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13)

ter officium.ff.de rei vendicat. Isern. in cap. 1.num.3.qui success.tene. Interest enim scire,an causa sit inuitu officij, an personam sigillaret in animaduersione inferenda, per ea quæ in tex. in l. fin.ff.de pœn.Isern. in rubr. quæ sint regal.§. argentariæ, in addict. Et si ipse quidem Of-
14 ficialis, sublato officio, maluerit vt priuatus contendere, adhuc pœna locum haberet de qua in l. quisquis, Cod. ad leg. Iul. Maiest. cum illud officium Regis à se abdicare non possit, l. legatis .ff. de offic. procons. l. fin. Cod. de defensor. ciuit. Io. Fab. in l. seruus, Cod. de pœn. prout Cassan. post multa tenet in Cat. glor. mundi par. 7. consid. 13. & in Consuet. Burgun. in loco per eum allegato. Mulctarum enim impositiones & publicationes satis differunt. Cumq; ex legib. & Cō-
15 stitutionibus statutū sit iudices mulctare posse, l. aliud, §. 1. ff. de verb. signif. l. 1.ff.siquis iusd.nō obtéper.l.2.Cod.de sport.tot.tit.C.de modo mulct. quę propriè ad pecuniā refertur,d.l. aliud.ff.de verb.signf.& tū ex alijs, eis publicandi potestas denegatur sine iussu Principis,tot tit. Aut. vt sine iussu Principis. In his autem priuatus eadem potitur facultate,tot.tit.ff.& Cod de his qui pœnæ nom.adijc. Dictum verò capitulū Regis Catholici,de delictis tantum loquitur,quibus iure communi fit confiscatio, vel omnium vel partis bonorum. Et ex aucto-
16 ritate scribentium Præfectum præt. bona publicare posse, negari nō potest. Capyc. decis. 130. num.46. in 5.dub.post latam discussionē, hanc opinionem veluti veriorem amplexatus est. nam & si certis iudicibus sine iussu Principis publicare non liceat, ex reg. tex. in l. cum prætor .ff. de iudic. Præfectus prætor. nedum excluditur, sed scribētes in d. tit. Cod. vt cert. iudic. siue iussu Princ. eum includunt. cum hoc ius inter Regalia connumerari sciamus, cap. 1. quę sunt regal.
17 Mulcta enim ab homine indicitur,de qua non loquitur d.capitulum sed de ea tantū quæ ex iuris dispositione imposita est. Quod etiam confirmandum venit ex continua huius generis praxi, etiam à Ciuitatis Decurionibus & pręfectis annonæ continuata, cum pœnas exigunt à subditis annonariæ iurisdictioni,circa res comestibiles vendēdas; & etiā à Iustitiario grassię, qui certis vicibus,certisq; bannis, primùm pœnas pecuniarias,deinde corporales imponit. quę cum notoriā habeant consuetudinem, iustam reddunt huiusmodi interpreta-
18 tionem; consuetudo enim optima est legum interpres, l. minimè, & l. de interpretatione.ff.de legib. & in iurisdictionalibus pręcipua est, & valde confert, l.viros,Cod.de diuers. offic.lib. 12. cap.cum contingat, de foro compet.cap.duo simul, de offic. ordin. Luc. de Pen. in l. missi, Cod.de exact. tribut.Bald. in l. fin. Cod. de præscript. & cū Ciues Neapolitani,dictorum capitulorum intuitu, ob delictorum contumaciam,tertiæ partis mobilium pœnam non patiantur, id satis ad fisci exclusionem conferre patet. Sed Ciuitate,dicti Titulati partes ad pręfati capituli obseruantiam, substinente, ac ad inuictissimum Regem nostrum,aditum exposcente,gratiam potius ab eodem Vicerege,

is ob-

19 is obtinere maluit, quàm iustitiæ complemento inniti. & communis est scribentium conclusio, confiscationem in crimine læsę Maiestatis & hæresis locum habere, cap. cum secundum, de hæret. in 6. vt inde tex. in §. fin. Auth. ut nulli iud. vt sic respondendum ueniat quando vltra corporalem, illa imponitur, secus si sola confiscatio, per ea quæ late Luc. de Pen. in l. defunctorum, Cod. de re milit, lib. 12. Incidit
20 autem disceptatio an hæc bonorum confiscatio siue publicatio, ut idē videatur esse, secundum Glos. Paris. in §. 30. num. 182. si ad inuictiss. nostrũ Regem an ad Barones sub verbis generalibus vel specialibus, transferri intelligatur, multa per Cassan. in Consuet. Burg. de confiscat. rubr. 2. §. 1. fol. 346. & quę 276. eod. §. Afflict. decis. 282. Dec. in
21 cap. 1. de off. deleg. col. fin. vbi in generali arbitrio alicui dato, nō venit potestas confiscandi bona, Purpur. in l. 1. nu. 646. ff. de iurisd. om. iud. quòd in generali delegatione non uenit potestas publicandi, & ibi per Cassan. enumerantur casus ex dispositione iuris communis, bonorũ publicationem patientes, & Clar. lib. 5. sent. §. fin. quæst. 78. & 79. Quid autem in crimine vsurarię prauitatis ex Regni Constit. Vsurariorum nequitiam, & Ritu Magn. Cur. 21. & alijs pragmaticis eandem publicationis pœnam imponentibus, si in Baronum priuilegijs, specialis non adest concessio, an ea ex criminis consequentia, gaudere iure possint Luc. de Pen. in l. facultas, Cod. de iure fisci, lib. 10. bona interim esse describenda dixit. in his non est quęstio inter
22 peritos quin pertineat ad Regem ratione maioris dominij, quod est vt habeat Fiscus bona quę publicantur, Auth. vt nulli iudic. in fin. quod non habent Ciuitates sine priuilegio, arg. l. 1. ff. de bon. vacat. Isern. in cap. 1. ver. Quid de mobilibus, de pace tenen. & eius viola-
23 tor. Quod quidem meri imperij esse testatur Specul. de iurisd. om. iud. §. 1 num. 13. ex l. 3. & fin. ff. de off. pręf. urb. & alijs. Sed in hoc articulo amplius ambigendum non esset; cum iunctis tribus, Sacri Senatus Neapolitani, aulis ex differenti, M. Cur. Vic. eiusdemque Senatus, iudicandi modo, ac inde iusta perplexitate sequuta, Dn. Mutius Surgens meus maior germanus, Fisci præfecturæ vacans, licet exquisitas lucubrationes & iurium allegationes in medium attulisset, ex litium euentu siquidem casui fortuito multoties comparari, dubiumq; illum esse iura testantur, l. cum debetur. ff. de pecul. succubuerit, tamē prouocationis siue supplicationis remedio, fisci indemnitati consulendum esse sperat; sopita quæstio redditur ut interim vicem legis robur habeat prout in cæteris Senatus communi nota eius authoritate. Sed hæc inter Vrbis Epitheta infra subnectenda; cum Domum esse regiam latè firmabimus, eo in loco pertractanda alijsque cum
24 nouis considerationibus, transferimus. An autem Pręfectus prætorio ius habeat relegandi & deportandi, expeditum non habemus, nisi distinctionis alicuius circuitu utamur. nam & maiores Iudices, ut sunt Prouincialum Præsides, & si ius gladij habeant, & in metallum dam-

lum damnandi facultate non careant, deportare tamen nequeunt, tex. est in l. illicitas, §. qui vniuersas, ff. de off. præsid. rationem affert ibi glo. quæ singularis reputatur à Baldo, quia insulæ sunt in proprio Principis dominio. Sed dubium facit, quòd insulæ non semper Principis sunt, sed etiam aliquando priuatorum. nam aut in mari insula nascitur, aut in flumine: primo casu, occupantis fit; secundò verò, proximorum dominorum, §. insula, Instit. de rer. diuis. Sed profectò nobis explorandum venit an Iudex propria auctoritate insulas deportatis assignare possit. & siquidem cum de status mutatione, 25 & Ciuitatis iuribus tractetur, à quatuor tantum iudicibus explicari posse scimus, s. ab Imperatore, vel ab eo, qui vice sua iudicat, vt est Præfectus prætorio, atque Præfectus Vrbis, l. 2. §. 1. ff. de pœn. l. 1. §. à Præfecto, ff. de legat. 3. l. 3. §. inter pœnas, ff. de interd. & relegat. idemq; in Senatoribus, qui parem videntur habere authoritatem, l. 1. §. 1. ff. à quib. appell. non lic. sunt enim maximi Iudices secundum glos. in l. illicitas, §. qui vniuersas, ff. de off. Præsid. qui autem habet merum imperium, relegare posse non ambigitur, l. relegatorum, §. 1. ff. de interdict. & relegat. Alius autem Iudex super his si iudicare ausferit, sententia minimè substinetur, nec exequutioni inconsulto Principe, demandatur; vt insula, & locus ab eo, necessariò veniat assignandus, l. 1. §. 2. & §. deportatos, ff. de legat. 3. l. si quis, §. eius, ff. de iniusto rupto, & irr. testam. Quæ omnia ex dictis per glo. siquidem iudicio meo synodalem, colliguntur, in §. 2. ver. deportantur, Instit. quib. mod. ius patr. pot. sol. & facit tex. in l. 1. ff. de off. Præf. vrb. ibi, in insulam quam Imperator assignauerit, licentiam habet glos. ibi di 26 cit, hodie antequam assignet. Procurator Cæsaris deportandi ius nō habet, quia huius pœnæ cōstituendæ facultas ei non competit, l. fin. ff. de off. procurat. Cæsar. Præfectus verò vrbi an hanc potestatē habeat multa Alex. ab Alex. lib. 6. cap. 20. & est text. in l. 1. ff. de off præf. vrb.

27 Certis autem temporibus ciuibus Romanis inhibita fuit hæc relegationis pœna quibusuis criminibus obnoxij fuissent. vt per Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 21. Ab insulis autem, & locis assignatis deportatos, seu relegatos absque Principis indulgentia discedere non posse inhi-28 betur, cum nemo possit dare commeatū & remeatum ex quacunq; causa, nisi solus Imperator, l. relegati, ff. de pœn. imò eorum cadauera aliò transferri sepelienda inconsulto Principe non licet, l. penult. ff. de cadauer. punit. Hinc illa inoleuit praxis, vt hodie quęcūq; Tribunalia, & vrbis, & Regni quæ merū habent imperiū, & vltimi supplicij pœnā imponendi facultatem; cum aliquem deportant, addunt in sententiis. In insulam declarandam per Illustriss. & Excellentiss. D. Prore-29 gem. Et proinde supplex ei posteà porrigitur libellus ad eam declarandam, qui vt plurimum per priuatum chirographum, idest per Villetum, vt vocant, ipsismet damnatis nuncupatum, quam ipsi libet, assignat, vt mirum videri non debeat si, qui fines deportationis excesserint,

ſerint, in mortis naturalis pœnam incurrant. nō enim aliūde videtur oriri, quā ex nouo contemptu mandatorū Principis: prout eſt contumacia, l. contūacia, ff. de re iud. Iſern. cap. 1. §. contrahentium, nu. 17. quæ ſunt regal. quæ ad longæuam pœnam mortis naturalis, ex Regni Cōſtitutionib⁹ pœnā eorū parit quæ, pſcriptio, & uulgo, Foriſiudicatio dicitur. Idē in excōmunicato infra annū nō comparēte, vt hæreſis ſuſpectus pro conuicto habeatur, ij. q. 3. can. turſus, & can. quocunque, cap. excommunicamus, §. qui autem, extra de hæret. quod quidem an ipſo iure, an mediante ſententia, in d. cap. excommunicamus §. credentes, & latè Iſern. in cap. 1, num. 19. de ſtat. & conſuet. contra libert. Eccl. Siquidem tanta eſt virtus obedientiæ, vt qui rem à Principe prohibitam, fecerit, aut mandata nō ſeruauerit, capite punitur. l. 3. §. in bello, ff. de re milit. & multa quę ibi allegat glo. Grām. deciſ. 40. Pariſ. de Put. de ſyndic. verſ. an propter, fol. 44. & verſ. quia ſæpe, fol. 243. Iſern. in Conſtit. 1. verſ. contempſerit, Afflict. in Conſtit Inconſutilem, num. 48. in §. receptantibus, de pace ten. Bell. in Specul. §. reſtat. Ex quibus etiam comparationem Præfecti præt. cum Vicerege non tantum procedere oſtendimus, ſed efficaciorem reddidimus. vt ſicuti Præfectus prætorio deportare, & relegare poterat, ita & Vicerex. quod & ipſum ſolum facere poſſe, nouum non eſt. præcipuè autem patuit in ipſo Duce Oſſunæ Illuſtriſs. Vicerege; qui ſæpe ſæpius abſque iudiciaria cognitione; ſed ſimplici chirographo id iubebat. cui obeditum fuiſſe ad eam rem, etiam à perſonis illuſtribus, ideſt titulatis notum eſt. Nihil autem mirum, cum velut Præfectus prætorio, triplicem habeat iuriſdictionem, ſcilicet diſpoſitiuā, ideſt condendi iura, vt notatur in l. omnes populi, ff. de iuſt. & iur. Iudiciariam ſiue exequutiuam, l. 1. ff. de off. eius, cui m. eſt iur. l. imperium, cum ſeq. ff. de iur. omni. iud. & gratioſam. i. diſpenſandi & gratias concedendi, l. 1. ff. ad leg. Iul. de amb. cap. ſi gratioſa, extra de reſcriptis, Iſern: & Afflict. in Conſtit. de iudicib. annal. FISCVM PRO SVA DELIBERATIONE DISTRIBVIT: ideſt, mulctatitias pecunias ad libitum diſtribuit. vel, pęnas quæ Fiſco debentur, vt ſibi placet remittit vel exigit. Fiſcum, de quo alibi ſcribimus, hoc modo à Græcis definiri, ait Pardul. Prat. Φίσκος κόφινος ἦν ᾧ τὰ τῶν δημευομένων ἐτίθετο χρήματα. μετὰ ταῦτα δὲ ταμεῖον γέγονε Καίσαρος ἐν ᾧ διαφυλάττετο τὰ φισκάλια χρήματα, καὶ ἐγένοντο ταμιακὰ ἅτινα τὸ παλαιὸν ὄντα τοῦ δήμου μετηνέχθησαν ἐν τῇ τοῦ βασιλέως οὐσίᾳ. ideſt. Fiſcus, cophinus erat in quo proſcriptorum reponebantur bona, poſt quem erat Ærarium Cæſaris, vbi fiſcales aſſeruabantur pecuniæ, & fiebant publicæ, quæ cum prius eſſent populi, transferebantur in Principis ſubſtantiam. Vnde colligitur, quód bona quæ publicabantur, prius inferebantur in Fiſcum, poſtea ex fiſco transferebantur in Ærarium, quod hodie Theſaurariam vocant, niſi Præfectus Præt. aliter de iis diſponere voluiſſet. & id quidem in formula Vicer. his verbis explicatur. Cum omnimoda gladij poteſtate quoſcunq; delinquentes, & culpa biles caſtigare, & pœnis debitis plectere, aut ſi ei vi-

ei videbitur, de & super criminibus, excessibus, & delictis quibuscunq;quocunq; supplicio dignis, etiam de crimine læsæ Maiestatis in primo capite, guidare, remittere indulgereq;, atque reos & culpabiles punire, componere, castigare, pacisci. & pœnas, tam ciuiles, quã criminales remittere, &c. Remittendo igitur, aut exigendo pœnas, Fiscum distribuere censetur. Pœnas enim, quæ ex crimine descendũt
33 remissibiles Princeps facilius arbitratur, quàm rei alienæ donationi annuere, cap. in pœnis, de re iudic. in 6. l. Arrianus, ff. de actionib. & obligat. l. si præses, ff. de pen. Sed partis læsæ indemnitati prouidendum est, 23. q. 4. can. illic, l. rescripta, Cod. de precib. Imper. offer. Glos. in l. 1. ff. de constit. Isern. in cap. 1. ver. Bona committentium, quę sunt regal. & in cap. 1. de stat. & consuet. cont. lib. Eccles. Luc. de Pen. in l. prędia, C. de locat. præd. ciuil. lib. 12. Et in visitatione generali quã
34 incertis temporibus, idest, cum necessitas & oportunitas exegerit, facit Prorex in Magna Cur. Vic. assistentibus Collaterali Consilio, omniumq; tribunaliũ Iudicibus, aliisq; Proceribus & Curialibus, eiusdemq; Mag. Cur. Iudicibus criminalibus, Fisci patrono, Aduocatis pauperum, & Procuratore fiscali & pauperum. & iudicibus criminalibus referentibus causas omnium, qui in carcere detinentur, ipse Prorex gratias facit quibuscunq; voluerit, etiam post latam sententiã, licet fisci patronus contradicat, & iura fisci tueri nitatur, etsi ordinario iure id fieri iuridicum sit, l. apud acta, ff. de re iudic. & ex nouella Pragmat. Baronib. Regni, hoc etiam inhibitum est. præter tamen incorporata Fisco, l. 3 Cod. de bon. vacant. & ea quidem prætextu principalis largitionis impetratę, vindicari prohibentur, nisi tamen nemine poscente processerit, tot. tit. Cod. de petit. bonor. subl. Duar. de iure fisci, cap 6. quæ in generalibus abolitionibus, ob publicam lætitiam, Regni augmentũ producenté, concessis, vt de anno M.D.LXXI. vltimam prospicere possumus in pragmat. Reg. in tit. de abolition. editis, satis clarè excipiuntur. quod foret ex sententia criminis declarati in fisci fauorem, l. 1. Cod. vbi cau. fiscal. l. 1. §. an bona, ff. de iure fi-
35 sci, Andr. de Iser. in cap. 1. §. sin autem dixerit, quo temp. mil. Ius enim quærendum, facilius quam, quæsitum remittitur, argum. l. fin. Cod. de acquir. possess. & glos. in l. seruis, Cod. de pact. à cuius quidem generis gratia abstinere solent Vicereges, & fisco instante non
36 remittuntur. Vnde rescriptum si fit contra fiscum, respuitur prima iussio & expectatur secunda, l. nec damnosa, Cod. de precib. Imper. offer. Auth. vt nulli iud. §. & hæc quoque iubemus, & §. deinde, de mandat. princ. Goffr. hæc allegat iura in sua summa, in tit. de rescript. num. 19. quemadmodum etiam rescriptum contra fisci commodum nullum est, Luc. de Pen. in l. prædia, nu. 24. Cod. de locat. præd. ciuil.
37 lib. 11. per d. l. nec damnosa, de prec. Imper. offer. Non autem erit incongruum si vsum distributionis pecuniarum fiscalium subnectam. Omnes igitur regij patrimonij introitus, in Ærarium Principis, idest

in generalem Thesaurariam sunt inferendi. exiguntur autē per Ministros pecuniarios Regni, & per Conductores rationum regalium, & vectigalium, siue Adohanarum, vt appellant. De his tamen exactionibus, & de conductorum debitis aliorumq; officialium, ad quos per ueniunt introitus & rationes regales, cognoscit Tribunal Procuratoris Cæsaris, idest Regia Cam. Summariæ. & quicquid minus solutū inuenitur, vel quod penes Exactores remanserit, in Aerarium inferri curat. qui quidem Exactores, statis temporibus, exactionis rationem reddunt. & si quid ex fiscalibus functionibus, singularibus personis alienatum fuerit, id Consignatariis præstitum fuisse docet (Consignatarios appellant singulares personas, ad quas aliquid ex fiscalibus pecuniis, quouis titulo peruenit) reliquum autem ad Comitem

38 Aerarij, idest ad Thesaurarium transmittitur: non enim licet Administratoribus fiscalis pecuniæ, eam fœnori aut mutuo dare, vt per Frāc. Duar. de iure fisci, c. 6. Qui verò diminutas exhibuerit rationes, idest qui minus exegisse monstrauerit, quā ei exigendum iniunctum fuerat; ad quantitatem deficientem significabitur. hoc verbo vtuntur cū aliquem ex eis, aliquid debere declarant. est autem significare ostendere, docere, declarare, & notum facere, seu certiorare, vt loquutus est Vlp. in. l. si fideiussor. §. 1. in fi. ff. mand. & l. 1. in fine, ff. de eo qui pro tut. vel curat. negot. gess. Plaut. in Trucul. Etenim sic isthuc volo ne inter vos significetis, & Cic. pro Ros. Amer. Quid hæc tanta celeritas festinatioq; significat? Idem in Tuscul. His ego pluribus nominibus vnam rem declarari volo, sed vtor, vt quàm maximè significem, pluribus. Tunc Perceptor significationum, siue significatoriarum, vt vocant, significationem exequendam curat. Cum autem pecuniæ in generalem Thesaurariam peruenerint, non erogantur de ordine R. Cameræ, sed solum de ordine Viceregis & Regentium. ea tamen erogatio non fit ritu Cancellariæ, sed Scriptorij, idest, non per Secretariū Regni, sed per Secretarium priuatum ipsius Viceregis. Scribitur, enim libellus, qui Mandatum dicitur, ad Scribā Rationum, (ita vocatur Rationarius, qui erogationes regias rationibus inferri curat) quo ipsi iubetur, vt mandet Thesaurario, vt soluat, tam ordinarias, quàm extraordinarias Regni impensas. cuius vigore, cùm ad Scribam Rationum peruenerit, nouus expeditur ordo ad generalē Thesaurarium, vt eam pecuniarum quantitatem, quam Vicerex soluendam mandauit, soluat. & hic nouus ordo, Liberatio, siue Liberantia nuncupatur. cuius virtute Thesaurarius soluit, cum interuentu tamen Officialis dicti Scribæ Rationum, seu Portionum, vtroq; enim modo dicitur, de cuius officiis & authoritatibus latè etiam Fret. de suff. lib. 2. diff. tit. & al. fe. num. 20. Fiunt etiam erogationes pecuniarum aliquæ citra præfatum ordinem, in iis maximè rebus quæ secretò per Dn. Viceregem aguntur, & solutionis causa non exprimitur, utputa cum exploratoribus & huiusmodi personis soluitur. tunc enim manda-

tur

tur ſolui illis tantum pecuniȩ de ordine Viceregis, ſuppreſſa cauſa quod ſi ea Liberantia, per eum cui pecunia debetur, amiſſa fuerit, pecunia etiam, in ea deſignata, ipſi amittetur. hoc enim ex antiquiſſimo ſtilo, & conſuetudine receptum eſt; nec Regiſtri copiam dari, aut datam valere, cautum eſt, nec renouari abſque nouo Regis mandato ſpeciali. eas etiam liberantias alteri transferri, aut cedi, ex nouis ſanctionibus prohibetur. Sed prima quidem facie dura videtur eſſe lex iſta, vt liberantia deperdita, prout variis & iuſtis ex cauſis euenire ſolet, quis & creditum & actionem amittere cenſea-
39 tur, cum contenta in inſtrumento perdito, certis ſub circunſtantiis probari poſſint, cap. cum olim, de priuileg. in 6. l. fin. Cod. de fide inſtrum. quod eò eſt verum, vt aliquando iuramentum amittentis tantũm ſufficiat, cum probatio anguſtari non debeat, l. quoddam, Cod. de hæret. l. curent, ff. de teſtib. cap. dilecti, extra eod. & ſententia pro-
40 bari poteſt per teſtes, ſecundum allegata per Bald. in l. geſta, Cod. de re iudic. & Felin. in cap. ſicut, ext. eod. In iis enim quæ ſcripturam requirunt & eſt de forma atque de ſubſtantia, prout eſt ſententia, vel Gratia Papæ, teſtes non repelluntur, certis tamen ſub modis, l. teſtiũ, in fi. Cod. de teſtib. & alia adducta per Afflict. in deciſ. 274. Guido Papæ in quæſt. 582. & in rebus feudalibus transferendis an aſſenſus regius, qui neceſſariò requiritur, teſtium depoſitionibus fundari poſſit,
41 Afflict. deciſ. 219. quod ex Aragon. ſanctione cautum eſt. Eoque magis quod teſtes, vti viuæ vocis oracula, monumentis atque ſcripturis digniores eſſe cenſentur, l. in exercendis, Cod. de fide iuſtrum. & l. cenſibus, ff. eod. Sed mirum quidem id videri non debet, cum in-
42 numeri ſint caſus in quibus de eſſentia, ſcriptura eſt præcipua, de quibus Gloſa vulg. in cap. 1. de cenſib. in 6. & ibi Hoſt. & Guid. Pap. in quæſt. 528. inter quos unum prætermiſſum obſeruauimus, de quo in l. ne cui, Cod. locati. At illa Liberantia, Principis mandatum continet
43 cuius probatio alibi, ex ſuperioris defectu, fieri non decet, tex. eſt in l. un. Cod. de mand. Princ. cap. Ioannes eremita, de fide inſtrum. gloſa in d. cap. cum olim, de priuil. Afflict. in deciſ. 319. Sed cum contra Fiſcum quotidianæ inſurgant inſidiȩ, quæ de perditionis caſu frequẽter inſurgere poſſent, his conſulendum rectè Rex proſpexit, l. in fundo, ff. de rei uendic. Et ſic non dura uideri debet huiuſmodi conſuetudo, dictis iam ſanctionibus roborata. & ſi foret, obſerãnda ueniret, l. proſpexit, ff. qui & à quib. licet in Principe, uoluntas iuſtam habeat
44 cauſam, glo. in l. relegati, ff. de pœn. & adeo eſt præſumptio iuris & de iure, ut non admittatur probatio in contrarium, Cyn. in l. reſcripta, & l. fin. C. ſi contra ius, uel utilit. publ. & qui contrarium aſſeueraret ſacrilegij pœnæ reus efficeretur, l. diſputare, Cod. de crim. ſacril. Pro-
45 fectò pecunia in Theſaurariam illata, quæ ſemper in pecunia numerata infertur, reponitur in arca tribus obſerata clauibus. quarum una Procuratori Cęſaris, ideſt Locumtenenti R. C. Summ. altera Scri-

bæ

bæ Rationum; tertia ipsi Quæstori Aerarij, ideſt Theſaurario, cuſtodienda tradditur, vt etiam diximus ſup. cap. 4. num. 27. Locumtenens R. Cam. adſignat ſuam vni ex Rationalibus Cameræ, qui in arca Theſaurariæ aſſiſtere debet in recognoſcendis acceptis, & expenſis, ideſt introitibus, & exitibus, vt aiunt, Scriba Rationum ſuam tradit ſuo Officiali, qui ibidem interuenit, & Theſaurarius dat ſuam, Arcario, ſiue Capſerio, qui eam ob rem, à Regia Curia ſalarium meret. Hæc verò forma diſtribnendi prouenit ex pragmat. & regiis inſtructionibus ſub titulis de offic. Quæſtoris generalis, ſeu Theſaurarij, & alior. Quæſtor. ſeu Tribunalium. in quibus exactius, & curioſius huius praxis vſus inſpicitur, & nos de Aerario, dicto cap. 4. nonnulla diximus, plura tamen infra dicenda omittimus. Fiſcalis autem ſolutio quomodo ſit facienda, latè diſſerit Luc. de Pen. in l. fiſco, Cod. de c̄ouen. fiſci debitor. lib. 10. EVECTIONES SIMILI POTESTATE LARGITVR. ideſt ſicut ad libitum poteſt diſponere de Fiſco, ita ad libitum elargiri poteſt euectiones. Sunt autem euectiones, quod ad hanc rem pertinet, extractiones, ideſt poteſtas extrahendi aliquid vel nauibus, vel curribus, vel iumentis. vnde licentiæ, quæ alicui conceduntur extrahendarum rerum, quæ aliàs extrahi non poſſent, euectiones dicuntur. Bud. in annotat. poſter. euectiones interpretatur diplomata, ſiue chartulas, ſigno Principis obſignatas, quæ poteſtatē rei vetitæ faciunt. hodie vulgo Tractæ dicuntur. vnde elargiri euectiones, dare Tractas nuncupant. quod in Form. Vicer. hoc modo exprimitur. Necnon prohibitiones ne victualia, ſeu pecuniæ, ſeu aliæ quæcunq; res à præfato Siciliæ citra farum Regno extrahantur, facere, & ſuper illis diſpenſare. Has tamen immoderatas nunquam elargitur Vicerex, prout inferius latius de Tractis dicemus. Et vbi ex hoc Regno, cæteris Regnis, etiam Hiſpaniæ, prouideri contingerit, verbis expreſſis Regis fieri permittitur, dum tamen ipſi Regno, nil deficiat. & licet ex vectigalium impoſitione ſuper huiuſmodi euectionibus, maximum conſequeretur lucrum, publicam tamen vtilitatem, ſuæ præferendam vtilitati Rex noſter mandauit, ne ſeditionis ſcandalum, ob famis neceſſitatem popularibus inferatur. prima enim charitas incipit à ſeipſo, vulgata. l. præſes, Cod. de ſeruit. & aqua, Io. de Plat. in l. ſiquis per diuinam, Cod. de aqueduct. lib. 11. quæuis enim diſpoſitio, nunquam Regiæ poteſtati, ac publicæ vtilitati detrimentum iure facit, l. fin. Cod. de curſu publ. lib. 12. & l. iubemus, de nauib. non excuſ. l. 1. C. vt nem. lic. in empt. ſpecier. eod. lib. Afflict. in deciſ. 248. num. 29.

46

47

CAP. XVI. SVMMARIVM.

1 PVBLICARE, propriè eſt in populi vſum, & commoditatem conuertere.

Bona

2 Bona publicata, Romani in populi usus conuertebant.
3 Publicatio bonorum sequebatur supplicium dominorum.
4 Publica propriè dicuntur, quæ sunt populi Romani, ita dicta quasi populica.
5 Proscribere est aliquid per scripturam uenale proponere.
Bona proscribi quando dicantur, eod.
6 Proscribi homines est uulgo banniri.
Proscripti homines impune occidi possunt, eod. & 19.
7 Confiscare est Principis ærario applicare.
Proscribere, publicare, & confiscare confunduntur. eod. & 20.
8 Publicandorum bonorum cognitio ad tribunal procuratoris Cæsaris spectat.
9 Consultationes Principi datę ab iudicibus, ad libitum reuocari possunt.
10 Sententia diffinitiua ab eodem iudice reuocari non potest, quod in Principe non habet locum.
Sententia interlocutoria potest ab eodem Iudice reuocari. eod.
11 Sententia non requirit expresionem causę.
Consultatio in causę expresione innititur.
12 Bona uacantia quę sint.
13 Caduca bona quę.
14 Bona vacantia ad Fiscum pertinere.
Fiscus est ultimus successor omnium. eod.
15 Pecunię depositiuę quarum dominus nescitur, Fisco cedunt.
16 Bonis uacantibus nunciandis quadriennium est pręscriptum.
17 Bona uacantia impetrari non possunt,
Fiscus attendere debet ne bona uacantia usurpentur. eod.
18 Proscriptio, multa significat.
19 Vectigalia non proscribebantur nisi Romę per publicum pręconem accito populo.
20 Bona proscribuntur nō solum ob delictum, sed etiam ob æs quod Fisco debetur.
Proscriptionis author L. Sylla fuit.

VACANTIA BONA PROSCRIBIT, idest in Principis ærarium redigit. vel, Fisco applicat, siue, vt communius dicunt; publicat & confiscat. sanè autem Publicare, Proscribere, & Confiscare, idem esse, siue potius confundi, admonuerunt Catan. in Panegyr. Plinij, & Glos. Paris. de mat. feud. §. 30. num. 170. cum aliis. Sed certè si singulorum proprietatem in-1 tueamur satis differre inueniemus. Publicare, enim præter vulgarem significationem, manifestandi, scilicet, & notum faciendi, est rem aliquam in Reipublicæ potestatem, & commodum redigere, siue in Popu-

Populi commoditatem conuertere, quod apertè ostendit Cic. lib. 2. art. ver. cum ait. Lex est apud Rhodios, vt si qua rostrata in portu nauis depræhensa sit, publicetur. Quum magna in alto tempestas esset, vis ventorum, inuitis nautis, Rhodiorum in portũ, nauim coëgit. Quæstor, nauim, Populi vocat. nauis dominus negat oportere publicari.
2 Et Romani, publicatis pro criminibus; bonis; certis temporibus, illa publico vsui destinare consueuerũt, vt de Tarquiniorum agro Marti dicato legitur, vnde Campus Martius dictus est. Liu. dec. 1. lib. 10. non multum post principium. & Domus M. Manlij Capitolini, qui ob regni suspitionem pœnas dedit è saxo deiectus, Aedes, atque officina Monetæ facta fuit, idem Liu. 1. decad. lib. 6. & M. Flacci turbulenti ciuis, quod cum C. Gracco Seditionem molitus erat, fuit domus in porticum conuersa, quæ Catulli dicebatur. Alia complura eius rei exempla, affert Alex. ab Alex. Gen. dier. lib. 3. cap. 23. & ra-
3 tionem subdit, quòd ad dominorum supplicium, bonorum etiam publicatio sequebatur, vt supplicij insignis foret memoria sempiter-
4 na. Hinc est quod ea sola propriè dicuntur publica, quæ sunt Populi Romani, l. bona ciuitatis, & l. eum qui vectigal, ff. de uerb. signifi. ita dicta, quòd eorum usus, omnibus expositus est, quasi populica, ut ait Alc. ibi. propropietas uerò non item, l. riparum, ff. de rer. diuis. §. riparum, Instit. eod. quod igitur in populi usum conuertitur publicari
5 dicitur. Proscribere uerò est aliquid per scripturam uenale proponere & publicare, siue notificare. qua de re Vlpian. in l. sed etsi, §. 2. ff. de instit. act. sic scribit, Proscribere palàm sic accipimus, claris literis, ut de plano rectè legi possit. Vnde proscribi bona dicuntur cum fixis publicè libellis, uenditio eorum, in diem certam, edicitur & si-
6 gnificatur. Hinc proscribi etiam dicuntur qui ob capitale facinus perpetratum in ius uocati, copiam sui facere neglexerunt, quorum nomina palam in foro scribebantur, ac publicæ persecutioni supponebantur, ut ad necem usque quęrentur, proposito persecutori præmio, & occultatori supplicio, quod hodiè banniri dicitur, qua uoce identidem utitur Frider. in constit. de stat. & çonsuet. contra libert.
7 Eccles. Confiscare autem est Fisco, idest Principis ærario applicare, l. fin. ff. de bon. eor. qui sibi mort. consciuer. l. 4. Cod. de re milit. Vtcunq; tamen sit, ab Autoribus confunduntur, ut iam diximus, & uideri potest ex his Marciani uerbis in l. 3. in fine, ff. de bon. eor. qui ant. sent. ubi, an non prius, inquit, bona in fiscum cogenda sunt, quàm si de crimine fuerit probatum, an uerò omnimodo publicanda sunt? Sed D. Pius rescripsit, si parati sint hęredes, defensiones suscipere, non esse bona publicanda. & in ead. l. confiscandi, & publicandi uerbis promiscuè utitur. Munus igitur proscribendorum bonorum uacantium ad Præfectum prætor. incumbebat; Et hæc quidem clausula non explicatur in formula Viceregis; quia eius rei cognitio ad Reg. Cam.
8 Summ. spectat, tanquam ad Tribunal Procuratoris Cæsaris. Porrò autem

tem, tam ex parte fiſci, quam ex partium ſupplicationibus adiri ſolet ad Viceregem, qui mandat coram ſe & ſuo Collaterali Conſilio fieri conſultationes & relationes. & quandoq; alijs iudicibus aliorum tribunalium adiunctis, pro cauſę qualitate, uota præberi, ac terminari iubet, quandoq; eidem Reg. Cam. remittit. & ſic omnia intelligitur ipſe facere, cum omnibus ſuam impartiat autoritatem, iuxtà regulam

9 tex. l. 1. §. omnia, Cod. de vet. iure enucl. Sed cum huiuſmodi conſultationes, à iudicibus ad Principis iudiciū ſint ferendæ, §. pen. in Auth. de iudic. gl. in l. ex illo, Cod. de appellat. ſecretò fiunt, ideoque prouocationi locus nō datur, l. iubemus, Cod. de appellat. nimirum qui illas ferunt, poſſunt ad libitum reuocare, cum non in forma iudiciaria proferantur vota, ſed conſultoria. quæ an exequutionem mereāt necne, ex Principis beneplacito pendet. & hoc iure, Regiam Cameram & Collaterale Conſilium paſſim uti non ambigitur. Si enim vel diffinitiuè vel interloquutoriè iudicatum foret, aliter reſpondondé-

10 dum eſſet. Profectò enim diffinitiuam ſententiam idem iudex reuocare non poteſt, l. Paulus, & l. iudex poſtquam, ff. de re iudic. Bart. in l. ab exequutore, ff. de damno inf. Bald. in l. hac lege, Cod. de ſent. ex breuic. recit. Innocent. in cap. cum dilecta, de reſcript. & in cap. cum Bertoldus, de re iudic. quod quidem in Principe locum non habet, prout in alijs quamplurimis caſibus, de quibus latè per Felin. in cap. qualiter & quando, de accuſat. ratio eſt ea in iudice, quòd iam functus eſt officio ſuo, ideſt non eſt amplius iudex in ea cauſa, vt in dicta l. iudex, habetur. in interloquutorio verò decreto ſecus eſſe, ſa-

11 tis clarum eſt ex vulgata l. quod iuſſit, d. tit. de re iud. In eo etiam inſpicitur differentia inter ſententiam & conſultationem, quod in ſententia non requiritur expreſſio cauſæ, vnde moueatur iudex ad eo modo iudicandum, conſultatio verò in cauſæ expreſſione & iuſtificatione precipuè innititur, quod et iuris & moris eſſe videmus, cum non in forma iudicij, vt diximus, proferatur. ſicut in militis miſſione nominari debet cauſa, quare mittatur. triplex enim eſt eiuſmodi miſſionis ſpecies. ſ. honeſta, cauſaria, & ignominioſa, l. 2. §. ignominiæ, ff. de ijs qui not. infam. & latè Alex. ab Alex. lib. 6. cap. 22. & ibi Tiraq. ſi enim decreti uim haberet, vtiq; illa opus non eſſet, ex regula tex. in cap. ſicut, extra de re iudic. & capit. cum Bertoldus, eod. tit. Maran. char. 137. ſed quid in appellatione, glo. in can. tantū, 21. diſtinct. Specul. in tit. de ſent. §. qualiter, ver. verum. Felin. in cap. cum Ioannes, de fide inſtrum. & quid in ſententia contumaciæ, excommunicationis, & abſolutoria ab inſtantia iudicij, plenè per eundem Felin. in di-

12 cto cap. ſicut, & ante eum Abbas ibidem. Bona autem vacantia dicuntur, quorum neque hæres, neq; poſſeſſor extat. ſic dicta quod domino vacua ſunt, l. 2. ff. ad ſenatusc. Tertyllian. l. 1. Cod. de bon. vac. Hæc alio nomine, caduca dicuntur, vt eſt in Cod. Theodoſ. l. vlt. de bon. vac. & l. 2. cum alijs, tit. ſeq. & l. proximè, ff. de ijs quæ

in testam. del.l.cum fisco,ff. ad SC.Syllan. l.siquis,ff.de ritu nupt.& id
13 quidem largo modo. nam caducum,secundum Vlp.in fragm. tit. 17. id propriè dicitur, quod quis sibi testamento relictum, cuius iure ciuili sit capax, aliqua ex causa non ceperit; quasi ab eo ceciderit:veluti si legatarius, post mortem testatoris ante apertas tabulas decesserit. & in hunc sensum protulit Cassiod. var.lib.16.cap. 8. cum curare ne bona caduca sint uacantia,ad Comitem priuatarum spectare dixit. tribus autem modis ea quæ testamento relinquuntur, cadere possunt,
14 idest caduca fieri possunt, de quibus Iustin. in l. vn. Cod. de cad. toll. Bona autem vacantia multis ex causis ad Fiscum pertinere, ex l.1.ff. de iure fisci, satis plenè colligitur. & præcipuè ex successoris defectu, cum ipse vltimus sit omnium successor,§.si verò institutio, in Auth. de hæred. & falc. l.1. l. vacantia, Cod. de bon. vac.lib. 12. & an fiscus ab vxore defuncti superetur, siue iuris cōis dispositionē, siue municipalis intueamur, Isern. latè in cap.1.§.bona vacantia, quæ sunt regal. aliasq; innumeras refert.Duar.tit.14.cap.2.sub rubr.quib.ex cau-
15 sis res alienæ fisco acquirantur.Depositiuę quoque pecuniæ,quæ longa vetustate competentem dominum amiserunt, et proinde vacant, fisco vindicantur, Cassiodorus Variarum, lib. 6. cap. 8. aliàs autem, pecunia vacare dicitur, quæ non occupatur,idest non tradditur alicui ad annuum fœnus percipiendum, l.cum plures, in fine,ff.de
16 administr. tut. Sanè nunciandis bonis vacantibus, quadriennij tempus præscriptum est,l.intra quatuor,ff.de var.& temp.pręscript. A sententia verò, qua bona esse vacantia declarantur, prouocari licet, l.lata, Cod. de appellat. prouocatione tamen deserta, sententia statim exe-
17 quenda curatur, l. quoniam nonnulli, eod. tit. Horum autem bonorum impetrationem, Princeps facit irritam, secus verò si nemine poscente conferantur,tot.tit. Cod. de petit.bonor.subl. Duaren. de iure fisci,c.6.in rubr.de acquis.& administr.rer.fiscal.imó & oculis fiscalibus intuendū est ne vsurpētur,secundū dicta per Cassiod.d.lib.Var.6.
18 cap. 8. Et meritò proscribi hæc bona dicuntur; nam etsi propriè loquendo proscriptionis verbum ad confiscationis pœnam dirigatur, condemnationis verò ad personam,cuius differentiæ Iser. autor est in d. cap.1.§. bona condemnatorum,quæ sint regal. tamen proscriptionem ipsam multas habere significationes scimus. quandoq; enim publicam venditionem significat, l. siquo proscribente, Cod. de fide instrum. lib. 10. & ex Cic. pro Flacco, ibi, emptiones falsas, prædio-
19 rum proscriptiones fecisti. Et Censoribus quidem vectigalia proscribere nisi Romæ & accito populo, ac publico præcone consulto, non licebat. ex Cic. in prima orat. pro lege Agraria, secundum Alex. ab Alex Genial.dier. lib.cap.13. & ibi Tiraq. Inde damnati alicuius bona, palam & apertè scribuntur, l.siquis posthac, & l. pen.§. pen.Cod. de bonis proscrip. lib.11. & quandoq; salua pace Dn. Iserniæ,ad personam etiam hoc verbum extenditur, olim enim præscripti dicebātur ij,

tur ij, quos velut hostes Reip. vt iam diximus, impune licebat occidere. & meminit Cic. 3. act. in Verr. legis Corneliæ, quæ proscriptũ inhumari vetat. Vellei. Paterc. lib. 2. de Syllaniana proscriptione, secundum Duar. in tit. de bonis damnat. col. 2. Et horum bona, non solum ob delictum proprium publicantur, sed etiam vti Fisci debitorũ, ideo fortè quòd palam proscribi & proponi solebant, d. l. pen. §. pen. Cod. de bon. proscript. Qua autem forma describenda veniant, declarat Valent. in constit. l. si quis, Cod. eod. secundum Duaren. in prę allegato tit. cap. 5. Cuius quidem pœnæ L. Syllam authorem faciunt, cum is prius proscriptiones introduxerit, qui magis in ciues, quam in hostes crudele gessit imperium, Appian. de bello ciu. Oros. lib. 5. ad August. Vellei. Paterc. lib. 2. Luc. de Pen. in l. si qui, col. 1. Cod. de bon. proscript. lib. 11. Duar. in d. tit. de bon. damnator. col. 2. Eorum autem publicationem in Fiscum priuatum redigi aliquando vetitum fuit, sed in Ærarium publicum reponi, Plin. in paneg. Corn. Tacit. lib. 5. Spartianus in Adri. Sed profectò promiscuè aliquando sumunt sensum vt in l. 2. ff. ne quid in loco publ. l. bene à Zenone, Cod. de quadr. præscript. Duar. de iure fisci, cap. 1. & nos etiam supradiximus & latius in Vrbis epitheto, Domus Regia, dicemus.

CAP. XVII. SVMMARIVM.

1 Magistratus delinquentes grauius puniuntur quam priuati. & proinde fures dicuntur & infamia notantur, & inter plebeios numerantur, & exauctorantur.
2 Magistratus exauctorati, ubi Princeps residet, demorari non possunt.
3 Negligens expellitur ab officio, & amictit salarium & capitaliter punitur. quod & in milite locum sibi vendicat.
4 Iudex qui debitam pœnam reo non imponit, ipse illam meret. Iudex à Carolo II. suspensus ob pœnæ in reo dissimulationem.
5 Princeps secundum maiorem Consiliariorum partem decernere debet.
6 Iudex ob intercessionem electus, impune olim occidi poterat.
7 Qui nobilitatem vel Titulum vel Magistratum emunt non sunt vere nobiles nec titulati, nec magistratus.
8 Magistratus vel eorum filij, item & Barones in prouincia ipsorũ iurisdictionis, matrimonium contrahere prohibentur.
9 Magistratus Atheniensium prohibebantur bibere vinum tempore administrationis.
10 Officia in eadem domo non sunt continuanda, sed æqualiter etiã per vicos distribuenda.
11 Officia omnia erant annalia. & quanto sublimiora erant, tãto breuius ab vno administrabantur.

32 Syn-

32 Syndicatores merum & mixtum habent imperium & ordinarij sunt iudices.
33 Officiales delinquentes à M. C. Vicariæ cognoſcuntur.
34 Officiales perpetui, loco Syndicationis, a qua ſunt ſoluti, ſubiacẽt Viſitationi ſingulis quindecim annis.
35 Viſitationis forma, & ritus.
36 Rex, locatoris vice fungitur cum officialibus.
Officiales via ordinaria ſunt ab officio mouendi. eod.
37 Officialis ob barattariam durante officio puniri poteſt.
38 Rectores prouinciarum & officiales domaniales non poſſunt ab Regijs Audientijs cognoſci inconſulto Vicerege.
39 Curiales qui ſint & vnde dicti.
40 Officiales ſupremi quomodo ab Vicerege de delictis cognoſcantur.
41 Actus mixti ab efficaciori parte denominantur.
42 Officiales ſupremi inconſulto Principe accuſari non poſſunt.
43 Maieſtas quid & in quos cadat. Reges cur dicantur ſacri.
44 Conſiliarij ſunt iudices delegati. Cõſilium eſt ad inſtar Senatus.
45 Conſilium Neap. ab Aragonenſibus inſtitutum fuit.
46 Conſilium & Senatus æquiparantur.
Conſilium diuerſè capitur.

DELICTA PROVINCIARVM IVDICVM PVNIT. Profectò magnũ eſt hoc dicere. nam ſi ſemetipſos Iudices iudicarent, vtiq; non iudicarentur ſecundum chriſtianam veritatem: & nempe eorum exceſſus, ſunt reliquorum exceſ-1 ſibus grauiores, ob grauiorem imperij dignitatẽ, l. presbiteri, Cod. de epiſc. & cler. cum alijs ſupra allegatis, & extremùm cum eis agitur, vt quanto fulgent honore, tãto dedecore notentur. maximus enim eſt illis honor à Principe vocari, l. fin. Cod. de dignit. lib. 12. auth. qua in prouincia, Cod. vbi de crim. agi opor. Caſſan. in catal gl. mun. p. conſ. Deinde ſceleris & furtorum titulum et reatum incurrunt, l. iudices, Cod. de dignit. lib. 12. l. ſi aliquid, Cod. de ſuſcept. lib. 10. & ibi Iſern. propter quod infames efficiuntur, l. furti, ff. de his qui not. inf. Et ob ſcelus, quod graue & atrox facinus interpretatur. & ob furti nomen non ex eorum qualitate velati, prout inter patrem & filium, vxorem & virum, honoris cauſa ſcriptum eſt, rerum amotarum actionem inter eos exerceri, vt tot. tit. ff. rer. amot. & ex doctoratus atq; militaris cinguli dignitate, inter peſſimos & plebeios connumerari dicit ille tex. l. iudices Cod. de
2 dignitat. Et merito a gradu eijciuntur, Alex. ad Alex. gen. dier. lib. 4. cap. 6. & vti exauctoratis, in loco vbi Regia vel Cæſarea Maieſtas reſidet demorari non eis licet, l. 2. §. ignominiæ, ff. de his qui not. inf. Et

iure;

iure; nam videntur sapientes & non sunt, cum in anima maleuola, si intrat, non regnat sapientia, postquam sacrarum legum scientiam profitentes, scienter illam in stultitię dedecus conuertunt. quid autem eorum prodirionibus obuiam non dedit iurisprudentia? sola tamen negligentia absq; dolo, ad hæc deuenire ipsos obnoxios facit, vt negligens ab officio repellatur, l. siquos, Cod. de off. pręf. pręt. lib. 10. & perdit salarium, l. purpuræ, Cod. de vestib. holober. l. pen. de ann. & tribut. Bald. in l. mancipia Cod. de ser. fregit Corset. sing. 28. Et ũt sine mora negligens expellatur ob damnũ quod Reip. infertur, Abb. in cap. cum ad monasterium, & ibi glos. de statu monach. quem allegat Fret. lib. 1. de suff. tit. de off Mag. Senesch. Et pari modo contra milites, ob desidiã eorum in exercenda militia, capitales pœnas constitutas refert Alex. ab Alex. gen. dier. lib. 3. cap. 13. Et iudex ob negligentiam, capitaliter punitur, l. fin. Cod. ne sacr. bapt. l. pen. Cod. de pagan. l. pen. Cod. de suscept. & archar. lib. 10. Ad Reip. etiã dãni leuamen facit cum pęnam dissimulatam, iudices ipsos pati decretum est l. 1. Cod. ne sacr. bapt. & proinde Carolus II. iudicem suspendio damnauit, propterea quod homicidam, manus tantũ mutilatione puniuit, cum morti traddere debuisset, And. de Iser. quae sint regal. cap. bona committentium, Par. de Put. in tract. de Syndic. de paupert. cap. 3. num. 3. ne autem in vtriusq; pœnę incurrant notam, indefessis lucubrationibus attendere debẽt. & si alterum pedem infouea haberet adhuc discere quidem ijs opus esse, l. apud Iulianũ, ff. de fideicom. libert. nulla enim ætas vsq; ad 88. annum sera est ad discendum, can. si habes, 24. q. 3. can. esto, 95. dist. & studium literarum solatium est; intantũ vt literatis nouũ genus supplicij fuit studio interdici, quod à Tib. factũ refert Sueton. sicuti foro & aduocationib⁹, causarũ patronis, l. moris cũ concord. ff. de pœn. literę n. secũdũ Arist. inter prospera sunt ornamentum, inter aduersa refugium; & Plin. lib. 9. epist. omne solatiũ sibi ex studijs aduenire dicebat. nec aliqua in mundo potest esse fortuna, quam literarum non augeat gloriosa notitia, Cassiod. Var. 10. cap. 3. est aũt intantum studijs laborandum vt M. Tull. aliquando rogatus perorare, excusauit se quod pridie nõ legerat, Luc. de Pen. l. 1. num. 10. Cod. de legation. lib. 10. Et Mitylenęi, deuictis hostibus, ciues aliquos, qui pro patria arma capere neglexerãt, nulla maiore pœna affici posse censuere, quam si discendi literas & ipsis & posteris facultatem adimerent. imo & perduelles omnes hoc modo corripiebant. sic rati, satis puniri, cum illo viuerent priui ornamento, quod homines a brutis potissimum discernit. Autor Æ lien. de var. hist. nec ingenij eruditionem, nec negotiorum molem incommendatam, nec gratiam ad illa ambienda importunatam sufficere rectè arbitrari valemus. Princeps enim qui vel suo arbitratu, vel paucorum consilio vsus, negotia expedit, quum maiorem partem Regni sui cõuocare teneatur, in excessum incurrit, Innoc. in cap. quanto, de iureiur. Par.

iur. Par. de Put. in tractat. de synd. cap. 1. num. 18. vt quid de periurij contemptu, quod olim etiam Imperatores dabant primò, deinde suo ordine, Legati, Trib. militum, Centuriones, & qui sequuntur, singulis quidem annis Kal. Ian. à Cæs. lib. 3. bel. ciuil. Alex. ab Alex. gen. dier. lib. 1. cap. 20. & in eum Tiraq. Et qui ad rem iudicandam, siue Iudices, siue arbitri, pecuniam acceperint, aut qui turpè iudiciũ nundinarentur, capite puniri statutum est. et pluries hac de causa iudices interẽptos, vt mox dicemus, alios cruci affixos fuisse, testatur Alex. ab Alex. gen. dier. lib. 2. cap. 1. Herod. lib. 5. & lib. 7. & in tantã detestationẽ, pecuniam in forensibus causis atq; foris uenisse nouimus, ut patronis illam, nec donum quidem accipere liceret. vt si Iudici, iustum iudicium vendere merito inhibitum sit, ij. q. 3. can. non licet, sed patrono & iurisconsulto, ob consilium, concessum fuisse, idem Alex. ab Alex. in cap. 17. & per Tiraq. ibi. Et maxima cum ratione, ex nouissima pragmatica cautum est, patronos, sententiarũ euentus à clientibus emere non debere; vt pactum de quota lite improbatum sit hac eadẽ de causa, l. si remunerandi, §. Maurus, ff. mand. l. litem, C. de procurator. vt præseruatæ remaneant Iudicum opiniones, ne in ingressu, spe & cupiditate improba, imperia & honores assumerent, Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 6. Sed quod maius zelum, quęue maior virtus, paganorum virtute in recta iustitiæ administratione dignosci potest? Qui ad expellendam intercessionem, quę imperfectorum iudicum creationem ut plurimùm parit, constituerunt vt qui ita iudicem elegisset, impune occidi posset, Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 6. vt neque hanc retinere inter regalia facultatem, cap. 1. quæ sunt regal. vt quæ Imperator in l. 1. de ambi. dixisse legitur, quod pœnã ambitus, potestate à populo sibi translata, nunquã euenturam putabat, vt ex desiderio immenso, & efficacissimo nexu, res futuras euitare, & mortalium animis dominari voluisse videatur, contra naturę imperium atque libertatem. Non solum autem ambitus pœna in cunctis adipiscendis honoribus locum habuit, ut suis titt. ff. & Cod. de amb. uerùm & in Tribuum suffragijs aucupandis, ut. s. qui suffragia uenderet, seuerissimè puniretur, prout ex Cic. ad Act. 1. & pro Cn. Plauco patet, relato à Tiraq. in Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 17. Quod ad nostra Sedilia facit, quæ Tribubus comparari commonstrauimus supra, ex inscriptione in D. Lauren. affixa, & fusius infra de Sedilibus dicemus. & qui eo modo Sedilitij fiunt, non censentur nobiles, prout qui Titulum, uel Magistratum emunt non sunt Titulati nec Magistratus, quod suo monstrabimus loco. Et sicuti lex nunquam decipitur, ut qui emit, uendat, §. illud, Auth. ut iud. siue quo. suffr. & quę dicit Boer. in quęst. 149. etsi honoris sit, inter munera tamen personalia connumerari, l. munerum, §. iudicandi, ff. de muner. & honor. l. pen. §. qui duo, ff. de uacat. & excusat. muner. ita dum ingenuæ obligationis esse deberet, ad antidora remanent, l. sed si lege, §. consuluit, ff. de

6 7

ff. de petit. hæred. quod quantum à recto iudicio præbendo abesse de
8 bet, & ipsi Iudices & cuncti sciunt. Et imperialibus catholicisq; iussionibus, inhibitum est Magistratibus eorūq; filijs in prouincia ipsorum iurisditionis, inconsulto Principe, matrimonia contrahi, quæ licet libera sint & voluntaria ex primæua sacraméti religione, in his tamen, concussionis atq; officij authoritas in subditorum necem verti posset, l. 1. C. si rector prouin. prout etiam Baronibus Regni alia municipali sanctione, diuersoq; respectu ob statuum Regalium custo-
9 diam, vt à suspectis insidijs indemnes reddantur. Quid vltra? nec vinum quidem apud Athenienses, Magistratibus bibere administrationis tempore concessum erat, tantus in ijs recti zeli amor perspiciebatur. & qui auarè superbè & insolenter se gessissent, ante tempus finiti honoris imperio desistebant. ne autem diuturna essent imperia, ad tempus, & non ad vitam, prout ab initio obseruatum fuisse scimus, conferebantur, Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 6. & ab eis, administrationis ratio exigebatur, tantum aberat ut ea propagari, & collateralibus
10 ac familiaribus communicari possent. Certè officia in eadem domo continuanda non esse cautum est in l. 1. cum not. ibi per gl. Cod. de muner. & honor. lib. 10. ne iure quodammodo successionis atque hæreditario illis potiri contingat, cap. ad decorem, extra de instit. cap. consuluit, de iurepatron. cap. venerabilem, de electi. unde ab Athe-
16 niensib. lege sancitum fuit, Auth. Demost. in Lept. ne cui iterū syndicum fieri liceret creariq; à populo, vt refert Bud. in annot. Et M. Rutilius, iterum censor creatus, populum grauissima oratione corripuit quòd eam potestatem sibi bis contulisset, dicens nō esse ex vsu Reip. eosdem, censores sæpius fieri. & proinde censuram adire noluit. Val. Max. lib. 4. cap. 1. Plin. de vir. illustr. cap. 32. Leguntur autem plures in eadem domo plura exercuisse officia, vt de Q. Metello tradit Valer. Max. lib. 7. & refert. Bud. in l. 3. de recept. arb. qui eodem tempore tres filios vidit Consulares, vnum Censorium, duos triumphales. Sed ij non vno tempore fuere Consules, & Censor, sed seruatis interstitijs. æqualiter. n. ēt per vicos, honores in Ciuitatib⁹ sunt distribuendi, l. & qui originem, §. præses, ff. de munerib. cum concordantib. Et Rationales, de quibus infra dicemus, tam citò Imperator mutabat, vt nemo nisi annum compleret, eos malum necessarium vocitans, secun
11 dum Duar. de off. procur. Cæs. ex Suet. in Claud. Omnia enim officia annalia erant, l. 1. Cod. vt omn. cau. tam ciuil. quā crimi. §. fin. in Auth. de defensor. ciuit. l. neminem, Cod. de suscept. & ibi Luc. de Pen. l. publius Meuius, ff. de cōdict & demōstrat, cap. 1. de feudo guar. Quinimmo quāto sublimius erat officium, tanto breuius ab vno administrari sinebatur, prout de Dictatore legitur; cui vltra sextū mēsem, dictaturam retinere non licebat, quoniam summam potestatem habebat, l. 2. §. exactis, ff. de orig. iur. quo facit Viceregis potestas, in qua per tres tantum annos à Rege constituitur. quo tempore finito,

cam

eam ipſi prorogare, vt perſæpe vel tacitè uel expreſsè videtur, in eius eſt voluntate. ex quo, inter Proregem & Præfectum Præt. comparatio concurrere ſtrictius uidetur, cum & ipſe mutaretur, vt ex Caſsiodori verbis dignoſci poteſt ubi inquit. Hanc pulcherrimam molem, ab illa indictione, tuis humeris imponimus, &c. verba .n. Ab illa indictione; tẽpus deceſſoris Præfecti nõdũ finitũ, deſignãt. & lib. 9. c. ult. in
12 fin. id clarius pſpicitur & nos ẽt infra dicem⁹. Et vno diſcrepante ex ciuib⁹ refirmari nõ põt, Boer. iura quib. aulæ Sac. Cõſ. vtũtur, affert. in q. 149. Et ab honorib⁹ ad honores. i. vel ad eadẽ, vel ad alia officia, certis temporibus vacationem, neceſſariam arbitrantur iura, ex tex in l. ab honoribus, d. tit. de muner. & honor. Ad plus autem biennalia fieri poſſe, d. l. neminem, Cod. de ſuſceptor. lib. 10. Abb. in cap. fin. de iud. ſecundum allegata per Capyc. in deciſ. 121. Ad vitam autem conceſſa, tantum detrimenti Romæ attuliſse ſcitur, vt proinde eius memorabiliſſimum imperium corruerit. quod ſi ad beneplacitum hodie creari ſoleant, id ex Regis noſtri innata benignitate fieri, hone-
13 ſtum eſt dicere. Porrò Officialis ad beneplacitum creatus, perpetuo comparatur, l. ſufficit, ff. de condict. indeb. cap. ſi delegatus, de off. de legati, in 6. Capyc. deciſ. 116. Carolus autem V. Imp. immortalis memoriæ, Regis noſtri genitor, illam ſectatus rationem, ex capitulo huic fideliſſimæ Ciuitati conceſſo, anno 1532. etiam Regentes regiã Cancellariam, ſingulis quinque annis mutari & ſyndicari iuſſit. Cuius capituli exequutioni, locum nunquam datum fuiſſe video, & rationem non deficere; vt ob potentiorum minas, atq; in eos ſyndicandos diſcrimen, & indebitę vexationis cauſa, eos regalib. iurib. armis nec illos punire, nec impotentes tueri valuiſſet, cum id eorum proprium ſit officium, l. illicitas. §. ne potentiores, ff. de off. pręſid. cum concord. iure optimo in deſuetudinem abijt, quum tanta cum circunſpectione eligantur, vt meritò pars authoritatis Pręfecti prætorio, eis communicata videatur, ut in l. 1. ff. & Cod. eod. Habentq; rigidam, ſingulis quindecim annis, Viſitationem ex Regis delegatione, Viceregum optimo exemplo & diſciplina, vt his medijs conſultum eſſet
14 magis publicæ vtilitati, quàm illorum mutatione. Sed plura concedi officia vni, abſtinendum eſſet, quandoquidem ſi ſunt honores impertienda ſunt alijs benemeritis; ſi ſunt onus, æqua lance deſtribuẽda ſunt, ne qui plus iuſto grauentur, l. & cum, §. pręſes, ff. de muner. & honor. & gradatim conferenda, can. ſicut, 48. diſt. l. ut gradatim, eod. tit. maiorem enim dignitatem habere quis non debet, niſi prius minorem habuerit, l. honor, §. gerendorum, d. tit. Nam caſum appetit. qui ad ſummi loci faſtigia, poſtpoſitis gradibus, per abrupta quærit aſcenſũm, l. nulli, Cod. de nume. lib. 12. & ibi Luc. de Pen. Caſſan. in Catal. gl. mun. par. 1. conſid. 9. in gradibus enim ordinum, & honoribus conferendis, ſunt ſeruanda interſtitia, can. in ſingulis, cum ſeq. 77. diſt. tot. tit. Cod. de muner. non contin. Caſſan. ibid. Et pro

futuris,parat hoc idem,publicum beneficium,vt seminarium fiat fru ctuosum; exorbitans enim est,si ad illud redeat vnde exiuit. Quæ autem legum præsidia, contra Magistratuum insolentiam,maiores nostri iuuenerint, ad plenum agit Alex. ab Alex. lib.4.cap. 6. & quibus modis excedant, Par. de Put. in tract. de Synd. in tit. de excessib. offi-
15 cial. & multa per Boer.in quæst.153. Sunt autem Magistratus, ex nobilioribus Ciuitatis & habitatoribus, & præcipuè ex oriundis,eligendi,vt publicæ utilitati, & rectæ iustitiæ administrationi consulatur, l. ad subeunda, Cod. de decur. lib.10.quem allegat Boer. in decis. 153. Auth. de defens. ciuit.§. interim,§.fin. in Auth. de refer.Guido Pa. quæst. 378. & facit tex. in l. 1.§.ad istum, in fin. Cod. de no. C. compon. vbi Theophilus,illustris appellatur. Caius item Aquilius, qui primus de dolo inuenit formulas,eques fuit, & iuris sciētissimus dicitur à Cic. in lib. 3. offic. Alex. ab Alex. lib. 6. cap. 11. à quo, Legem Aquiliam denominatam fuisse,notius est quàm ut probationi-
16 bus sit opus. tradit autem Tiraq. in dictum locum Alex. Et id quidē antiquissimi instituti fuisse ,testatur cognitio iurisprudentię regendo orbi necessariæ, cui apud Romanos, Nobiles tantùm operam dabāt, eod. Cic.teste in Orat. quod etiam à Pomponio innuitur in l. 2.§.Seruius,ff.de orig.iur.ubi,turpe est,inquit,patricio & nobili uiro, ius in quo versatur ignorare. idq; insinuare uolui,tum ne causam meā facere viderer; tum etiam, quia plebei, vtcunq; sint ignari, non tantùm notantur turpitudine, quantùm nobiles. ideo igitur ex nobilibus lex statuit eligendos esse Magistratus, quia ius scire præsumebantur,tanquam scientiam ipsis peculiarem, & quam qui nesciret, turpitudine notaretur. unde mirum non est si Seruius Sulpicius à Q. Mucio obiurgatus quòd ius ciuile ignoraret,ea velut contumelia tractatus, iuri operam dedit, ut in d.l.2. refertur. Sunt etiam originarij eligendi in Magistratus ob experientiam rerum patriarum, extranei enim, ob ignorantiam earundem,aggrauant subditos, quod iussum fuit à Papa Honor. Regib.huius Regni,in capitulis, quæ de illo regēdo ipsis tulit. Et ciuibus magis est,quàm alienigenis deferendum, cap. fin. de cler.
17 peregr. l.2. Cod. de annon.ciuilib. diuid. lib. 11. Cic.de amicit. potiores esse nobis ciues quàm peregrinos; & alij per Cagnol.adducti in l. 2.§.exactis, num.285.ff. de orig. iur.Qui enim ex natalibus nobilitatem adepti sunt, quid amplius quærere ac optare possint, ignoratur. multum autem interest,in metropoli oriri & residere, auitisq; honoribus & dignitatibus fungi. Sanè verò,eorum potentatum vti subliniorem,in regiam maiestatem quid conspiratum ire, non est verendum. id enim nullo vnquam tempore euenisse scitur. Cumque duo vincula,ad Remp.incolumem reddendam, magis ligent, nata-
18 lium quippe & officiorum dignitates, quæ etiam,ipsos Officiales, ciues faciunt,l.fin. Cod. de incol.lib. 12. & ibi gl. l.1.ff. ad municip.l. Magistratus,ff.eod.imò & ciuium caput est Magistratus,l.quo ad statū,
ff. de

ff.de milit. testam. per Par. de Put.in tract.Synd. relatum,in verbo Ciuilitas, cap. 1. & 2. &patriæ muneribus atq; indemnitati Ciues intantum sunt obnoxij, vt qui ea prętermittant,vel patriam deserant, Ciuitatis iurib.& priuilegijs cadant, idest ciuilitatem,ut dicunt,amittant, Bald. in l.2. Cod. de infant. expos. Ias. in l. 1.§. huius studij, ff. de iust. & iu.& quæ Afflict. in decis. 384. patriæ enim, & parentibus vt obedientia debeatur,gentili religione iussum est,l.ueluti,ff. de iust. & iu. Et amor propriæ patrię, melius populi regimen præstat,& affectu quodam paterno,sollicitudinem gerit, prout ex Caton. & Salust. sententia probat Cagnol. in tract. de regi. boni Princ. num. 13.Quorum quidem nobiliorum atq; potentiorum electiones, summa cum prudentia,ad pacem atq; iustitiæ administrationis cultum custodiẽdum, S.Pontifex statuit ne fiant absq; speciali licentia Sedis Apostolicę, cap.fundamẽta.§.proinde,de elect.in 6.Et in dubio,ad rectam iustitiæ administrationem,pro nobilitate præsumitur. quod vltra iura allegata,probatur ex can. quando Episcopus 24. dist. Bart. in l. 1.col. 3. Cod. de dignit. Io. de plat. in l. 1. per illum text. Cod. de cond. in

19 publ. horr.& Reipublicę interest per nobiles non autem per plebeios regi,Capyc.decis.26.quod & in beneficiorum collationibus procedit secundum latè adducta per Cassan. in catal. gl mun par. 8.consid.36. inde est quòd Dictator, ex patricia gẽte & consulari primitus institutus fuit, & ex Senatoria Præfectus prætorio.cuius quidem electio,cũ tempore Heliogabali coinquinata foret,in pristinam originem demum reintegrari cœpit. Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 25. & generaliter Iudices apud Romanos ex equitibus tantum creabãtur,quod latè dissserit Bud. in l. ult.§.iudicandi,ff.de mun.& honor. & l. vlt.ff.de Senator. ex Cicer. Suet. Plutar. Ascon. Plin. & alijs. Et proinde Cęs. Maiestas,Sedilitios tantũ huius Ciuitatis equites,ad Regentis Cancell.munus admisit. Qua de re,ab ipsa Ciuitate illi supplicatũ fuit, vt quemadmodum Reges Aragonenses consueuere in Regio Collater. Consilio, equites Neapolitanos, siquidem circunspectos, adhibere; quorum interuentu, ob Regni rerum experientiam, illius negotia rectè acta & expedita fuerunt;ita vt ipsa Maiestas,aliquos ex equitibus Neapolitanis, aut ex Regno oriundis,adhiberet. Et sicut Rex Cathol. tenere solebat vnum apud se Regentem pro rebus Regni huius, ita deinceps ibidem teneretur Regens Neapolitanus. Cuius quidem supplicationis decretatio hæc fuit. Placet pręterea admittere unum Regentem Cancellarię in suo Collaterali consilio vt supplicatur. & circa aliorum admissionem in Collaterali Cons. prouidebitur pro rerũ qualitate, & temporũ occasione,& huius Regni fauore & beneficio. quod est uidere in Capit. Reg.f. 145.Ad quod munus,primus omniũ accersitus fuit Dn. Hieronymus Seuerinus ex nobilissima Sedilis Portus familia. qui vitæ integritate, morum & doctrinæ splendore, eò præcelluit, vt neminem illi præferendum fuisse asseuerare possimus.

postea præses S. Conf. constitutus huc reuertitur, & in eius locum mittitur Dn. Sigismundus Loffredus, ex Capuana nobilitate. eques & ipse vndecunq; spectes, nihilo, priore inferior. Tertiò asciscitur Dn. Marcellus Pignonus, meus auunculus, ex Tribu Montanea. Qui in eo munere adeo se gessit gloriosè, (absit iactantia) vt præter complures, ab Rege ad hanc Vrbem, grauia ob negotia, delegationes, præter generalem, in Regno Siciliæ, Visitationem ei demandatam, & summa cum laude peractam; Marchionatus titulo de Orioli feudo, sponte a sacra Regis maiestate elargitus fuerit; quod nemini eo vsque euenerat. Quidquid autem delinquere poterunt Iudices, vt institutum prosequamur, in furti nomen, quasi in suum compendium, coincidere puto. quod delictum nunquam non fuit legibus exosum, nunquam non seuerè punitum, & exagitatum. omnium autem antiquissimum eius rei exemplum, legimus apud Herodotum de Sysamne quodam, Asiæ partis iudice, à suo Rege

20 Cambyse, castigato. res narratu dignissima, ita se habet. Cambyses Persarum Rex, cum audiuisset Sisamnem iudicem, pecunia corruptum, iniquè iudicasse, eum occidi iussit & excoriari; eiusque cutem cadaueri detractam, instar pellis, in Tribunali vnde sententiam protulerat, extendendam mandauit. cumq; postea Osanem Sisamnis filium, iudicem instituisset, sic illi inquit. cum iudicas, memineris te super pellem tui patris sedere. Sic ratus Princeps optimus, formidine similis cruciatus ab iniquitate illum fuisse abstenturum. Et Tib. Cæsar, Senatorem dignitate priuauit, quem cognouisset sub Kal. Iulij demigrasse in hortos, quò vilius post diem, ædes in vrbe conduceret. Vt Suet. traddit in eius vita. eo enim tempore fiebant apud Rom. cōductiones domorum, quę apud nos fiunt Kal. Maij, & paucis ante annis die 15. Augusti. Eam fortè, memorabilissimam Cambysis actionem, imitati xviri in xij. tab. vt refert Gell. lib. 20. cap. 1. hanc etiam legem retulerunt. IVDEX QVI OB REM DICENDAM, PECVNIAM ACCEPISSE CONVICTVS EST, CAPITE PV-

21 NITOR. Et memoria nostra, annos .f. 1536. Turcarum Princeps, capite mulctauit Abrahamum, præcipuum eius Visirum siue Bassanum (ita appellant quem nos Viceregem dicimus) quòd Scenderum Celebyum Quæstorem Ærarij non puniuisset, quòd populos nimium extorquebat. ipsum verò Scenderum suspendi, & Gestium Balyum, illius oeconomum, excoriari iussit. Nec minoris est exempli, pœna quam idem Princeps, Cassuno, item Bassano, inflixit. eó enim quòd munera à populo capiebat, illa præfectura mouit ac unius loci Capitaneum remanere pręcepit. quod est ac si Prorex quispiam deponeretur, & in aliquam regni ciuitatem mitteretur Capitaneus. Autor est rerum harum, Guliel. Postellius lib. 3. oriental. hist. quam suo materno, idest Gallico, scripsit idiomate. imò ab eodem Principe, iudicem necatum fuisse fertur, quod à quopiam litigantium, Lusciniam acce-

cepis-

cepisset. Et nimirum Iudicis perfidiæ, qui iusiurandum suum pecunia vendere non erubescit pœna capitis vltima, condigna est pœ-
22 na. Sanè autem Pescennius Niger Princeps Roman. qui Iudicibus publica salaria constituit, Iudicem neque dare quicquam debere, nec accipere, dicebat. quo in vniuersum pertinet Iustiniani constitutio in Auth. vt Iud. sine quoq. suffr. fiãt: quod quidem apud Romanos, eò fuit religiosum, vt ne prandium quidem, aut vini amphoram accipere Magistratibus licebat, vt latè differit Alex. ab Alex. Gen. dier. lib. 3. cap. 17. Profectò detestantur etiam munera, iura ciuilia, §. oportet, &
23 & ibi glos. Authen. de mandat. prin. Boer. questio. 152. licet xenijs recipiendis (ita enim appellantur munuscula dari solita) modum adiecerint Seuerus, & Antoninus Impp. vt scilicet, non omnia, non semper, nec ab omnibus recipiantur, l. solet, §. non verò, ff. de off. procons. & prãdia Legatorum sint secundum loci mediocritatem, 10. q. 3. can. fin. Specul. in tit. de legat. §. 1. nec curare debent de lautis conuiuijs, & epulis multo labore conquisitis, 33. distin. can. ecclesiæ. nam cum de substantia pauperum mittantur à Sede apostolica, esset furti species velle de alieno largiri, l. si pro pignore, §. 1. ff. de fur. secundum Spec. loco citato, num. 26. Porrò, quæ xeniorum nomine dabantur, erant pulli, oua, olera, poma, & cæteræ res agrestes: auth. Vitru. lib. 6. cap. 10. Bud. in annot. prior. Verùm superioribus tantùm Magistratibus id fas erat, inferiores autem, & presertim Iudices qui publica habent salaria, à priuatis munuscula accipere prohibentur, auth. vt iud. si. quo. suffr. §. penult. De quibus prohibẽdis, leges Austriacæ in hoc Regno passim latæ sunt, vt est videre in vol. pragmat. Regni, & in tantum postremò creuit pecuniæ vis, & imperium atq; temeritas, vt pœna fuerit constituta, cõtra eos qui id tẽtare præsumpsissent, vt ab honestate, profanus ambitus auferretur, quod Athalaricus Rex, in tabulis marmoreis præcepit incidi, & in testimonium publicum collocari. Casiod. var. 9. cap. 16. in tantùm enim præualuisse scitur, vt Iudas triginta argenteorum ambitione, Dominum nostrum, & Saluatorem tradiderit. Principum verò rescripta, seueram hanc, & iustissimam 12. tab. legem lenierunt. Diocletianus enim, ex Diuorum Principum authoritate, in huiusmodi casibus, plus partium indemnitati, quàm Iudicis delicto, consuluisse videtur, Cod. quan. prouoc. non est necess. cum in-
24 quit, Venales sententias, quæ in mercedem à corruptis Iudicibus proferuntur, ipso iure infirmas esse sine prouocatione. Et Antoninus Imp. l. 1. Cod. de pœn. iud. qui male iudic. sanxit, eum amittere actionem, qui iudici pecuniam dedit, & diffidentia iustæ sententiæ, in pecuniæ corruptelam, spem negotij reposuerit. quod & à suo Imperatore factum etiam ait. Vlp. in l. 1. ff. de cal. huc facit, quod de sportulis constituit Constantinus Cæsar, vt refert Hermenop. lib. 1. iur. ciuil. his verbis. Sancimus nequis ciuilium Iudicum, ex qualicunque occasione quicquam accipiat, sed manus habeat incõtaminatas, & omne

omni-

omnino aurum aſpernetur, idq; & Iuſtinianus ſanxit in Auth. de mād. princ. §. 1. Quod autem ad ipſius Iudicis corrupti pœnam attinet, Cōſtātinus, in l. vlt. C. de pœ. iud. qui ma. iud. eū infamē fieri ſanxit, & ei, quem iniqua læſerit ſententia, æſtimationem litis præſtare. Lex autē Iulia repetundarum, acrius in eos inuehitur, qui pecuniam ob. iudicandum acceperint. puniri enim iubet vel deportatione, vel etiam pœna capitis, pro modo ſcilicet, delicti. vt ſi ob hominem necandū pecuniam acceperint, & innocentem damnarint, l. lex Iulia, §. vlt. ff. ad leg. Iul. repe. Magiſtratus autem qui fiſcales extorſerint pecunias, omnino morti obnoxios fieri cautum eſt in Cod. de crim. pecul. eam tamen pœnam emendauit Leo Imper. cognomento Philoſopus, in ſua conſtit. 105. iuſſit enim, vt dignitate expulſi, quæ ſurripuerint ad duplum dependant, Notabile eſt id, quod de Alexandro paſſim fertur. nempè quoties in iudicio actor aliquis dicebat abſente reo, alteram ſibi occludere ſoluiſſe aurem, quò intactam accuſato illam ſeruaret. officium planè optimi Principis, & integri Iudicis. Charion in chron. lib. 2. Scitum eſt illud, quod de Alexandro Seuero Lamprid. refert, nempè dicere ſoluiſſe Principem illum, ſi vnquàm Iudicem furem vidiſſet, paratum habuiſſe digitum, vt illi oculum erueret. Nec prçter iuris diſpoſitionem. nam qui iuſtitiam vendiderit, proditor dicitur, & contra ipſum proceditur ad inſtar criminis læſæ Maieſtatis, l. 1. & in auth. ibi poſita, Cod. de pœn. iud. qui malè iud. Par. de Put. in tract. de Synd. ver. Syndicatui Officialium. Et ſunt eiuſmodi mores in Iudicibus intantùm legibus exoſi, vt Leo, & Alex. Impp. præter pœnas in eos ſtatutas, in imprecationes contra ipſos proruperint, quod refert C onſtant. Hermenop. lib. 1. epit. iur. ciuil. loquentes de Iudice fure in hçc verba. Experiatur is ſibi hoſtem Deum, & omnes ei cœleſtes poteſtates aduerſentur. Excidat hac vita latenter, & iacturam quoque futuræ faciat. Ignis deuoret fundamenta domus eius; ſemen eius ſit perpetuò infame, & mendicet panem, eò quòd legum libertatem, ſeruam falſis ſubiugarit iudicijs. Eaq; eſt pecuniæ vis, vt doctiſſimos homines ab ea corruptos legamus. qua de re vnum protuliſſe exemplum ſat erit. Legati Mileti, Athenas profecti, auxilij petendi gratia, cum rem, per aduocatos expoſuiſſent, Demoſthenes, illorum poſtulatis inſurrexit, neq; Mileſios auxilio dignos, neq; è Repub. id eſſe cōtendens. res in poſterum diem prolata fuit. Legati ad Demoſthenem tacitè eunt, ac ne iterum contradiceret expoſcunt, ingenti pecunia illi exhibita. poſtridie, cum res iterum eſſet agenda, Demoſthenes lana ſibi collum circumuoluit, ac anginam pati finxit, ideoq; contra Mileſios loqui nequire. tum e populo vnus exclamauit, ſe non angina ſed argētangina ſuffocatū. quod poſtea ſibi in gloriam tribuit. cum enim interrogaſſet Ariſtodemum actorem fabularum: quantum mercedis acceὶpiſſet vt ageret, & Ariſtodemus, talentū reſpondiſſet, at ego plus, inquit, accepi, vt tacerem. Gell. lib. 11. cap. 9. & 10. Non ſolum autem

tem

tem iustitiam non diuendere Iudex debet, verùm nec iniuriosis verbis aliquem compellare, alioqui publicè viuus concremandus est, l. vniuersi, Cod. vbi causæ fiscal. Sed hactenus circa hæc digressum fuisse sit satis, ad quæ non rerum necessitas quidem, sed Reip. rectè gerendę zelus me diuertit. nunc rem nostram prosequamur, quomodo .s. Pręfectus prętorio, siue Prorex, delicta prouinciarum Iudicum puniat. Sanè verò pluribus modis animaduertendi in iudices, ab Cæsareis potestatibus illi concessum esse perpendimus. Primò quidē Syn-
28 dicando, vt ex iuris communis dispositione cōprobatur. olim enim ad Episcopum, & ad ipsum Præf. prætor. Syndicandi potestas spectabat, l. 1. in fi. Cod. vt om. cau. tàm ciuil. quàm crimin. §. necessitatem, in auth. vt iud. sine quoq. suffrag. Par. de Put. in tract. de Synd. char. mihi 93. & in Prouinciarum præsidibus hanc sibi soli retinuisse Præfectū pręt or. obseruauimus, & satis dignam relatu eius rei praxim putauimus.
29 Vicerex igitur, cum Prouinciæ præsidis, administrationis tempus lapsum præsciuerit, aliquem in illius prætorium delegat, qui Syndicatui præsit vsq; ad sententiam exclusiuè. adhibita generali inquisitione tamę, tam eius, qui Syndicatu detinetur, quàm vniuersę Audientię in qua ius reddidit. Cuius rei acta transmittuntur Neapolim, & perscrutatis per vnum ex Iudicibus M.C. Vic. criminalib. cui id munus demandatur, fit relatio facti in Collaterali Consilio coram ipso Vice rege. Quod si Præses, de cuius agitur Syndicatu, liberationem merere inueniatur, ipsa expeditur in forma Cancellariæ, idest subscripta ab Vicerege, & Regentibus. sin autem pœnæ reus videbitur, eidem Magnæ Curiæ remittitur cognitio. quæ perpensis delictorum casibus, quid iuris est, pronuntiat. parti autem condemnatæ, vel sit ipse Præses, vel singulares personæ prouocandi ius ad sacrum Consilium, nō de-
30 negatur, vbi lis ordinaria via, de more, terminatur. Generalis autem Syndicandi potestas, quæ prius apud ipsum Viceregem; vt dictum est residebat, successiuis temporibus, ad successores Officiales trāslata fuit ex Reg. Constit. Volumus, & ibi per Affl. & per Pragm. Regiæ dignitati; Postremò per prag. Car. V. Volumus, huiusmodi Syndicatum per Syndicatores, ab Vniuersitatibus in quibus Iudices administrauerūt, eligendos, absque successoris Officialis interuentu, agi cautum est, ita priuatiuè per interpretationem omnium comment. Rit. M.C.V. Ritu 295. Sed certè multis in locis contrarium obseruatum nouimus, & signanter quò ad Barones, & Prouinciales Officiales, atq; Assessores Ciuitatum domanialium, præter hāc Vrbem, cuius Decuriones, & Regentem M.C.V. omnesq; Iudices, tàm ciuiles quàm criminales, etiā Regios Consiliarios, qui illis temporalibus, per biennium, ex Sacro Cons. Viceregis iussu, adiunguntur, aliosq; Iudices temporales aliarū
31 Curiarum ibidem existentium, syndicant. Respectu autem Prouincialium Iudicum, qui communi nomine Auditores appellantur, & singulo quoq; biennio mutantur, Syndicatus procedit secundū Pro-

uinciæ

uinciæ consuetudinem,& morem,qui in his præcipuus est, cap. cum contingat,de foro competen.cap.duo simul,de off.ordin.l. 1.Cod. de emancip. Vna verò Prouincia,diuersum ab altera Syndicandi morem seruat.In Prouincijs enim Picentinorum,& Lucaniæ, siue Principatus citra,& Basilicatæ,eliguntur per Regiam Audientiam duo Syndicatores,ex ciuibus,nobilis vnus,& popularis alter. qui in eadem Audientia conueniũt cùm de alicuius Syndicatu inquirunt,Secretario & Actuario eiusdemmet Audientię,insuper & regio Sigillo vtentes. Sedent autem in scabellis iuxta tribunal. quorum decretum,nominibus Regis,Præsidis Prouinciæ,si adfuerit,& Auditorum,præmunitum, ipsorum Syndicatorum subscriptionibus roboratur. In Prouincijs Brutiorũ & Magnæ Græciæ,id est,vtriusq; Calabriæ,altę,scilicet,& bassæ, siuę vlterioris, & citerioris, vt vocant,tres eliguntur Syndicatores per regimen Ciuitatis Rhegij,qui adhibent sibi in magistrum actorũ,publicum tabellionem. Siquis autem, ex Syndicatoribus abesse contigerit,reliqui duo nil morantur quin actum explicent. Decretum liberatorium, eorum subscriptione munitur, ac Syndicorum fide declaratur, ipsos fuisse legitimè, à Ciuitate in Syndicatores electos. ab eorum tamen sententia,ad Audientiam prouocatur. In Prouintijs Salentino,& Peucetia,idest,Terra Hydrunti, & Terra Barij, item & Caracenis,& Frentanis,idest,Principatu vltra,non interueniunt Syndicatores, sed apud Rectorem ipsum Prouinciæ eiusq; Auditores fit Syndicatio. cuius decretum,ab ipsis etiam subscribitur, regioq; sigillo imprimitur. In Daunia, & Hirpinis, idest, Capitinata, siue Apulia plana,& Comitatu Molisij, duo eliguntur Syndicatores à ciuitate Luceria.qui adhibẽt sibi in Magistrum actorum,publicum Notarium, item & Consultorem.decretum subscribitur à Syndicatoribus,& sigillo Vniuersitatis munitur. In Marsis,& Pelignis,idest,Aprutio, sentẽtiam subscribit ciuitatis camerarius, siue camerlingus, deinde tres Syndicatores à Metropoli constituti.Præsides Prouinciarum,siue Rectores,Syndicantur à Delegato Proregis, qui Syndicatum inquirit ad sententiam vsq;,exclusiuè. ea enim fertur à collaterali consilio.potest etiam Delegatus ipse,nedum contra Rectorem, verùm & contra Iudices,cæterosq, Prouinciales Ministros,generaliter inquirere,dũ mala de ipsis fama vagetur.non possunt hi Prouinciarum Rectores,in ius capitaliter vocari,seu citari ad informandum,vt dicitur,de patratis ab ipsis,facinoribus,& coerceri etiam,in consulto Rege. quo iure hodie

32 Vicereges vtuntur. Qui quidem Syndicatores merum & mixtũ habẽt Imperium,Bal. in l.obseruare,§.proficisci,in 1.quæst. ff.de off.procons. & ordinarij sunt iudices,l. 1. Cod. vt omn. cau.tàm ciuil. quàm crimin. & d. §. necessitatem, Auth. vt iud. sine quo. suffrag. Par. de Put.in tract.de Syndic.cap.4. Et à lege siquidem, & non ab homine, iudicãdi iurisdictionem limitatam,& ad tempus habent,vt idem, cap. 3. vers.Dicit constitutio. Et eorum causa, ordinaria & summaria dicitur.

dicitur. & in fine officij, & non ante, hæc incipit iurisdictio, vt dictis iuribus perpenditur, & facit tex. in l. 1. & ibi gl. ff. de appell. Guliel. de
33 Cun. & Bart. in l. 1. ff. quod quisque iur. Sed de omnium officialium excessibus, sola Magna Curia, siue actiuè, siue passiuè cognoscere solet, secundum allegata per Capyc. in decis. 27. ex ritu eiusdem, incipiẽte, Item quod Curiæ. In cuius iurisdictionis exercitio, interest an ex causa officij, vel extra, de officialium animaduersione tractetur, l. officiales, Cod. de offic. rect. prouinc. & ibi Bar. Alber. in l. si quis fortè, §. si quos comitum, ff. de pœn. Boer. in decis. 9. nu. 5, Io. Fab. in l. quod promulgatis, cod. de off. præfec. vrb. & alia abundè per Carau. in comm. dicti Ritus, qui est 49. An autem regius Officialis qui in terra Baronis deliquerit, ab ipso Barone sit cognoscendus, vel ad Regem remittendus, latè ex Authorũ testimonijs differit Fretia in tit. differ. feud. quat.
34 diff. 40. Sed prædicta, in temporalibus Magistratibus, locum sibi vendicare videntur. vnde quid in perpetuis obseruetur, iustè quærendum venit. Nam etsi Vrbs & Regnum, omnes, etiam Regentes Cancellariam, mutandos & Syndicãdos aliquando supplicasset, Carolus tamẽ V. visitandos tantummodo singulo quoq; triennio iussit, vt legitur in capit. Regni. idque ad cunctos Magistratus, itidem ad Rationarium siue Scribam rationum extenditur. quod iure fecit, per ea quæ Capyc. in cap. Imperialem, fol. 19. col. 1. de prohib. feu. alien. & loco visitationis inquisitio succedit, secundùm allegata per Fret. de. subfeud. in 35. auctor. Baron. nu. 3. Sed hucusq; singulis quindecim annis id obseruatum vidimus, cum oportuna residentia Visitatoris ab inuictissimo Rege nostro delegati, cum potestate etiam suspendẽdi ab officio. per quem instructo processu, eorum causæ, vel in supremo Italiæ Consilio peraguntur, vel coram alijs ab Rege ad id destinatis. quod in pro-
35 xima Visitatione seruatum est. Quorũ sententiæ, aliaq; cuncta demãdata, in Viceregis prętorio publicãtur, corã eodẽ Vicerege, Magistratibusq; & Populo apertis ianuis, & persæpe, tragici inde euẽtus produci videntur, qui cunctorũ oculis perspicui esse debẽt ne & ipsi cadant. Ipse aũt Prorex, nec Syndicatui, nec visitationi vnq̃ subest. Alias ãt speciales Visitationes nuper sequutas perspeximus. & pari modo Principis motu ꝓprio ex his supremis, nõnullis nũciatũ fuisse eorũ seruitio atq; opere nõ indigere. & solo hoc verbo destitutos fuisse. quod an iure ꝓcedat verẽdũ veniret prout huiusmodi asseuerare mãdatũ iustissi-
36 mũ esse ambigi nõ debet. Sed si locatoris vice fungi intelligatur Rex, male versantes in eo ministerio expelli posse durãte tempore licet, de primo facit tex. in l. diem functo, ff. de off. assess. l. diẽ functo, ff. locati, l. qui operas. eod. tit. De secundo verò, l. quæro, §. inter locatorem, & l. cum Domini, ff. loc. adsitq; illa communis clausula, Dummodo bene & fideliter se gesserint. licet ex Regni municipali iure, aliqua in his traddita sit forma, quando ordinario iure contra eos inquirendum venit, vt ex capit. incip. Vulgaris famæ proloquium. Id autem & si vt-

cunq; liberet,facere posset;ex innata nihilominus sua benignitate sacros Theologos aliquando consuluit, an id ipsi liceret. quos respondisse audiuimus,licere quidem,dum ipsis Magistratibus iniuriæ nota non inferatur. & quandoque hos Præfectos prætorio,his repentinis mandatis vsos fuisse scitur,prout meminimus tempore Illustriss. Don Petri Toleti. at si ordine Regio processerit ignoramus. vel ex causa iusta Dominos impellente fieri potuit,ex reg.tex.in l.si hominem, ff. mand. Et quidem vel de minoribus, vel de maioribus Magistratibus quæratur,scire interest sit ne quæstio ciuilis vel criminalis, primo casu differentia esse posset,ex tex.in l.pars literarum,ff.de iudic.l.2. ff. de in ius voc.l.nec Magistratibus,ff.de iniur.l.quemadmodum,§. municipales,ff.ad leg. Aquil. vt si reciprocè conueniant,& conueniantur,an conueniantur tantum,intelligi deberet secundum glo.in d.l.pars literarũ,in causa ẽt ciuili. Etsi in Senatoribus, qui Illustri & superillustri titulo insigniuntur,l fi.ff.de Senator. nullo iure prohibitum est id fieri posse,sed coram illis iudicibus ex dispositione tex. in l. 2. Cod. vbi Senat. vel clariss. In causa verò criminali si in officio deliquere, adhuc maiores Magistratus posse dicit tex.in l.iubemus,C.ad leg.Iul. repet.& §.illud, Auth.vt iudic. siue quo. suffr. sed non omnia sufficiunt in his delicta vt, ante Syndicatus tempus conueniantur. quod quomodo intelligatur discutit Cyn.in l.si pręses.C.de episc.audient. Bart.

37 in l.2.Cod.repetund.& an ex causa officij,vel aliàs,d.l.nec Magistratibus, ff. de iniur. & ob barattariam,quã appellant, quæ in iustitiæ,ob pecuniam,distractione uel commercio consistit, durante officio puniri potest,secundum latè per Par.de Put.in tract.de Syndic.ver. Mulcta,pag.mihi 72.vt id superioris mandato, iure in alijs quidem casibus fieri,Grammat.latè in decis.40.& an interim officio interdici, siue suspendi debeat abundè discutit ad instar tutoris,l.eum quem, C. de suspect.tutor.Bar.in l.libertus,§.in quæstionibus, ff. ad municipal. Bal.in l.Barbarius,ff.de off.præs.Io.de Plat.in l.1.C. de reis postul. lib. 10. Luc.de Pen.in l.Iudices,C.de dignit.lib. 10. Etsi ne terreantur testes ad eam suspensionem deuenire opus sit, ex notatis per Parid. de Put. in tract. de Syndic.in ver.Accusatus. an criminis probatio antecedere debeat,secundum Innoc.in cap. licet,il j.de simon. & ibi quid in prælato communiter scribentes,Bertran.in cons.83. 1. volu. & an in eo esset iuris ordine procedendum, facit quod Innoc. traddidit in cap.ad hæc,extra de appellat.num.4.& Tiraq.in titu. de pœn. cau. 58. Secundò autem consideratur modus citra Syndicatus viam, de quo hactenus,si Prouinciales Iudices delinquere contingerit,qui sui Vicarij dicuntur,quia ipsius vice funguntur,vt Bud. adnotat in titu.de off.

38 Præf.præt.& Duar.considerat in tit. de potest. præf.fol. 23. Et Prouincialium Magistratuum,siue Gubernatorum vel Capitaneorum atque Assessorum domanialium excessus,etsi per solam M. Cur. ut dictum est,cognosci deberent,aliquam tamen præcedentem formam habent

cx

ex huius Præfecti præt. supremę authoritatis reliquijs retentis.vt scilicet incõsulto Vicerege contra eos,nec Regiæ Audientiæ inquirere,siue informationem capere possint ; nec citare , nec aliter manum inijcere. Si secus agetur,præter actorum nullitatem, maxima cum indignatione corripiuntur.eaq; forma cõtinuata ex praxi inter M.C.V. cum prædictis Regijs Audientijs,S.Cons.appellationis Iudex,contra d. M. C. ciuilem,& criminalem facere non auderet. licet aliquando, ob reatum, etsi clarissimi sint dignitate, fori declinatoriam amittant, l. 1.Cod.vbi senat.vel clar.l.quoties,Cod.de dignit.lib. 10.l. 3.ff.de off. præf. Auth.vt omn.obedi.iudic.§.hoc considerantes.In alijs autẽ Prouincialibus Iudicibus,hoc idem esse dicit tex. in l. 2. Cod. vbi quis de curial.vel cohortal. Sed in alijs curialibus,qui minor Senatus dicuntur,nulla est controuersia. quod præterquam quòd habetur in l. 3.C. de off.præf.prat. vbi Iudices inferiores animaduertunt,& Duar. in d. tit.de potestate præfectorum,ex ipsius formulæ verbis clarè patet vbi inquit. CVRIALES ETIAM VERBERAT QVI APPELLATI SVNT LEGIBVS MINOR SENATVS.

39 Curiales,ita dicti quòd Reipublicę curam gerant, ij sunt, quantum huc faciunt,qui regendis Ciuitatibus præficiuntur.idque perspicitur ex eorum formula apud eundem Cassiod.lib.Var.7.cap.23. quæ est talis. Vtile est vnum semper eligere, cui reliqui debeant obedire;quia si voluntas diuersorum vaga relinquitur, confusio culparum amica, generatur.Itaq; ciuitatis vestræ comitiuam, per indictionem illam, nos illi largitos fuisse noueritis ; cui saluberrimam patientiam commodate,vt causis vestris ferat remediũ, & iussionibus publicis procuret effectum.Scituri quòd siquis probabili deuotione tractauerit,simi lia de nostris sensibus,haud irritè postulabit. Horũ igitur curia,idest cœtus eorum qui causis peragendis requiruntur,dicebatur minor Senatus.qua de re Athalaricus Rex,apud hunc ipsum Authorem, lib. 9.cap.2. in fi. alloquens curiales ita dicit. Non enim in cassum vobis curiam concessit antiquitas,non inaniter appellauit minorem Senatum,neruos quoq; vocitans,ac viscera Ciuitatum. ad quod facit text. in §. 1. Auth.de ma.princ.qui minorem vel mediam administrationẽ gerit.vbi gl.quinq; dignitatũ genera connumerat. & hæc clausula & authoritas, in formula Vicer.amplior inspicitur cum inquit. Quoscunq; Officiales maiores,& minores,tàm ad beneplacitum, quàm ad uitam,Castellanos castrorum,Doctores in nostris consilijs,& Regijs Tribunalibus, Gubernatores, ac Auditores Prouinciarum, Capitaneos,Iustitiarios,Aduocatos,& Procuratores Fiscales,Magistros Portulanos,Dohanerios,Thesaurarios, Prouinciarum secretos Credentiarios,& alios quoscunq; Officiales,tàm in casu uacationis,quàm aliàs, donec consultò prouideatur,creare & instituere.& illos creatos,etiam si fuerint à nostra Maiestate creati,punire,& ex causa, ab eorum officijs suspendere,& priuare, & alios de nouo constituere & ordinare,

40 prout ei visum fuerit. Et profectò quin Curiales, idest, minorem Senatum Vicerex verberet, dubium non est; an autem in maiorem Senatum eadem vtatur potestate, quærendum venit. Nam etsi in omnium Vrbis supremorum Magistratuum, vt in Præsidétiũ R. C. eiusq; Locumtenentis, Consiliariorum sacri Consilij, & eius Præsidis, Regentium Reg. Cancell. Consiliariorum Status creatione, magnam habeat Prorex partem atq; honorem, nominando, scilicet, illos Regi, qui in ea munera assumi poterunt, & pariter extra Regnum in supremo Italiæ Consilio in Hispania residente, duos alios Regnicolas, & Hispanum, & vt plurimum ex ijs quos ipse nominauerit eliguntur; tamen actus à confirmante potius quàm à nominante vires accipit, l. testamẽta, ff de testam. tut. l. si quis, ff. ad Trebell. l. furti, §. j. ff. de his qui not. infam. l. si quis, §. 1. ff. ad Turpil. l. lege obuenire, ff. de verb. sign. cap. Imperialem, in prin. col. 4. de prohib. feu. alie. per Frid. tex. Isern. familiaris in tit. qui succes. ten. & multa Afflict. in decis. 248. num. 6. In acti-
41 bus. n. mixtis, quod plus est, operatur, l. quæritur, ff. de statu hom. & actus à digniore sui parti denominatur, l. 1. in princ. vbi glo. & scribẽtes, ff. de stipulat. Et hoc idem eadem ratione constitutum esse poterit, vel ob dignitatum insignium decorem, vtpotè dignitates obtinentes illustres, & inter patritios, & Senatores connumerantur, vt à Præfecto præt. cui Imperator, & in causis arduis, siquidem criminali-
42 bus, in quibus eis per Procuratorem respondere non licet, solùm coram ipso, vel cui ipse commiserit, accusari possunt, & ab eo tantũ absolui. accusari verò Imperatore inconsulto non debent, alijsque illustribus ex priuilegio, non ex præcedente administratione sub certis iudicibus accusari, iuxta tex. in l. quoties, Cod. vbi Senator. vel clariss. secundum Bal. & Paul. de Castro ibidem. Sed cum mox omnium Magistratuum subnexuri simus deriuationem, originem & comparationem, ne hæc quæstio nuda reddatur, hic de Regijs tantùm consiliarijs breuiter agemus, quorum exemplo quod attinet ad illam intuendam sufficere noscimus. Quid autem sit consilium atq; consiliarij, latè Isern. in cap. hic finitur lex, & in cap. 6. §. fi. de Cap. qui cur. vendid. & in cap. 1. col. 3. qui successs. tenean. Capyc. in inuestit. feu. consilium Senatum esse dixit. Afflict. verò in proh. decis. in sua oratione ibi recitata ait. Cum mecum ipse cogitarem hunc Senatum. & in decis. 120. ibi. Ideò S. Cons. posse sententiam M. C. V. reformare, quia regiã exequendam similitudinẽ ad instar Senatus repræsentat. cui consequens est quod ea ratione, eius Præsidenti, Sacra Regia Maiestas tribuitur. Et
43 Maiestas dicitur amplitudo, & dignitas Pop. Rom. à magnitudine sic dicta, Cic. in part. Orat. olim authoritas dicebatur esse in Senatu, maiestas in Populo, & abusiuè in prætore, l. si familiæ, ff. de iur. om. iud. l. penul. ff. de iust. & iu. secundum Duar. in l. 1. ff. ad leg. Iul. Maiest. quæ quidem Maiestas in Principem cadit, in proh. instit. in prin. & in Regem, l. regiæ, C. vt nem. princ. & in Prætorem, d. l. pen. de iust. & iu. &

in

in quemlibet Iudicem.quæ maior ſtatus dicitur,cap.filius,de pœn.in 6.& in clement.eod.tit.cap.2.de ſtatu mona.cap.paſtoralis, de ſenten. & re iudic.l.quiſquis,ad leg.Iul.Maieſt.Val.Max.lib.2. ca. de maieſtate.& non immeritò,cum Reges,Sacerdotes eſſe ſoluërint;& maiorum hæc cõſuetudo fuit,vt Rex Sacerdos, & ſummus Põtifex,& Principes, Imperatores appellati ſunt,21.diſt.can.11. & Reges huius Regni nõ ſunt merè laici,vt voluit Andr.de Iſer.in proh.conſtit. & Fret.lib.1.de ſuffeud.fo.47.Par.de Put.de Synd.ver.Rex.Inde boni Reges ſacri ſunt propter ſacratiſſimam iuſtitiam quam colũt, & quæ eorum cordibus inhærere debet.& propter leges quas conſtituunt, nam & ipſæ ſacratiſſimæ ſunt,l.leges,ff.de legib.Alber.in Dict.in ver.Rex.Rex olim ſacerdos erat & Pontifex,& ideo Imperatores,maximi Pontifices appellabantur,31.diſt.can.cleros,& per iuſtum,& ſacrum dicitur procedere de cultu ſuo,cap.1.in princ.vt eccl.benef.vt etiam Imperatores,Diui,vt in conſtitutionibus.vel quia Sacerdotes ſunt dominici Patres, & Magiſtri,26.diſt.can.quis.Sententia S.Conſ.facit ius in caſu dubio, quoad omnes caſus ſimiles,Guid.Pap.quæſt.215.& 574.Afflict.deci. 96.& 169.Minad.deci.39.vbi ad hoc allegat.l.fin.cod.de legib.eſt ergo ad inſtar Senatus qui facit leges vt noti iuris eſt. Conſiliarij ſunt Iudices delegati,ex quo nihil ex ſe agere poſſunt, niſi à Pręſidente ipſis committatur,quod eſt de mente Bal.in l.præcipimus, C. de appell. inde eſt quod in decretis ab ijs ferendis, dicitur nominatim, Ad infraſcriptam cauſam delegatus per S. C. vt voluit Afflict. in 1. deciſ. & ideo prius votum affert ſuum Commiſſarius ipſe, deinde iuniores Conſiliarij, vt in principio diximus. Cum autem Senatoris nomen æquiuocum ſit,impropriè enim cuiuſque ciuitatis decuriones,Senatores dici poſſunt,l.Senatores,cod.de decur.lib.10.diſtinctione vtendum eſt ex Ariſtot.præcepto 1.cœli,110.1.Rhetor.14.& quæ Accurſ. ſcribit in proh.inſtit.& ſcribentes,in l.pen.de iuſt.& iur.& inſti.eo.§. huius ſtudij.Quod autem præſens tempus exigit, duo ſcrutabimur. primum quo tempore Sacr.Conſilium introductum fuerit.Secundũ quæ ſit eius authoritas,& an ſimilitudo exiſtat. Et certè à Regib. Aragonenſib.S.conſ.conſtitutum fuiſſe notum eſt,& ſignanter à Ferdinãdo,quod patet in pragm.1.in titu.De offic. S. Conſ. & eis quæ ipſi incumbunt. ibi. Inter quos Magiſtratus Sacrum hoc in Regno ſupremumq; in adminiſtratione iuſtitiæ à Sereniſs. Aragonenſ.Regib.conſtitutum ordinatumq; reperitur. Nec obſtat,quod dicit,Magiſtratus, quia poteſt intelligi de Prætore,Inſtit.de iu.nat.§.prętorum,& alijs in l.1.ff.de off.eius cui man.eſt iur.cum plures ſint ordines Magiſtratuũ, vt pleniſſimè glo.docet in d.l.1.& in proh. inſtit.§.2. Similitudo exiſtit quia dicitur ſupremum conſilium in d.pragm. 1. & in pragm. 2. Regis Ferdinandi,ibi,Igitur ſacrum ſupremumq; Conſilium ordinauimus. Senatus erat ſummum conſilium, vt patet per Authores allegatos. Supremum hoc eſt,vltimum,l.diuortio,ff.ſol.matr.l.1.Cod.de

44 45 46

Senat.

Senator.bonus textus,de iudic.l. 1.& l. 1.Cod.de collat.vel prope finẽ, cum vltimum ſit quod ius honoris habet ſecundum Iſern. vt refert Afflict.in deciſ. 1.cum finis ſit nobilior ijs quæ ſunt ad finem, vnde dicit philoſophus 2.de an. 49.à fine vnumquodq; denominari iuſtum eſt,l.ſi filiusfam.§.fin.ff.ad S.C.Macedon. Afflict. in deciſ. 210. ſupremum hoc eſt maximum,vt non ſit alibi maius,l. ciues, Cod.de.incol. lib.10.vel ſupremum,ideſt,primum,vel breue,l.1.ff. de rer. diuiſ. Inſtit.de iure perſon.in princ.& ibi glo.vel ſuperminens, & proprie dicebatur ſummum,l.cum vſusfructus,ff.quib.mod.vſufr. am. vel vltimum,l.capitalium,ff.de pœn.Supremum, & ſummum ſimilia ſunt. Petrum verò in ſummum ſacerdotem elegit,dum ei pro omnibus claues Regni cœlorum tribuit,21.diſt.can.primo. Dicitur etiam conſilium,vt ſupra ſæpius dictum eſt,& vbique per Cicer & declaratur per Boeti.cum Conſilium ſacrum in ea pragmatica capitur pro loco vbi exercetur iuriſdictio,Cod.de manum.vind. in rub & nig. vel pro authoritate.l.prima. ff.de off.Conſul.vel pro arbitrio, & deliberatione, Cod.qui & aduerſ.quos.ab aſſenſu,cap. cum olim,extra de arbitr. vel pro loco vbi fit deliberatio de aliquo.& ſic in quo fit, ponitur pro eo quod fit,l.pen.ff.de iuſt.& iu.Dicitur eubulia,quia bona concluſio cũ quæſtione ſecundum Ariſt. 6.Ethic.l.dubium,Cod.de repud. ca. cum in veteri,de elect. Aſſimilatur prudentię,cum ſit diſpoſitio virtutis,ſecundum Ægyd.de regim.princ.lib.2.cap.4.Dicuntur liberi,& conſiliarium liberum,de elect.in 6.ca.fundamenta.& ſunt principes, vt ibi Conſiliarios noſtros graues,& expertos habere participes, 1. quæſtio. 1.can.eſtote,Conſiliarij ſint tibi de mille vnus, Eccl in 6. Conſilium pro collegio,l.fin.Cod.de naufrag. lib. 11. Conſiliarij hoc eſt Aſſeſſores,Cod.de aſſeſſor.l.Conſiliarios. Meritò arguitur qui conſilia ſapiẽtium,& recta conſulentium non ſuſcipit,43.diſt. can. 1. Et in pragm. prædicta.cum ſedem locumq; in vrbe Neapolitana, & Regni Vrbiũ Domina ſuprema ac Metropoli, conſtituimus. pro ſuprema ſumma & maxima exponitur.Gell.lib.11.cap.1. Et proinde ſi ex his, ad comparationem cum Senatoribus inferendam ſufficere ſat erit, Vicerex ex diſpoſitione tex.in d.l.quoties, Cod.vbi Senat. vel clariſſ. conſulto Principe, prælibatos Regios Conſiliarios, carcerare pro delictis,ſiquidem in officio, ſiue extra, commiſſis, ſiue condemnare pot.& per ea quæ foris obſeruare valuimus in occurrentibus caſibus iure fieri,atq; præſumi debet, cum eorum intentionem iuri atq; rationi conſonam eſſe ſciamus.

CAP. XVIII. SVMMARIVM.

1 Sententiæ, ſine ſcripto ferri regulariter non poſſunt.
Sententiæ,quibus in caſibus libellum non requirant.eod.
2 Sententiam ſine ſcripto ferre, maximæ eſt dignitatis.

Illu-

Illustres personæ absq; scriptura in ius vocari non debent, eod.

3 Sententiæ,quæ libellum requirunt,etiam à Principe sunt in scriptis ferendæ.

4 Libellus Viceregi porrectus, litis contestationem non facit.
Princeps solo verbo,Condemno,vel, Absoluo,sententiam dicit.

5 Sententiæ,à Principe sine scripto ferri possunt.
Feudi inuestitura,solo Principis verbo fieri potest. eod.

6 Dominium acquirendum,possessionem requirit.
Dominium sine appræhensione acquiri potest, si consuetudo id patiatur,eod.

7 Princeps,nutu,& præsentia,sententiam dicere potest.
Nutus,vel capite,vel humeris fieri dicitur, eod.

8 Princeps , Iudex est, & ordinem iudiciarium seruare non tenetur.
Princeps, libelli vires egredi potest,& ipsum supplere,eod.
Princeps solus, secundum conscientiam iudicare potest, eod.

9 Princeps, lex est animata,& quasi quidam Deus corporalis.

10 Verbum Regis habetur pro lege.
Cardinalis,Regi æquiparatur. & si cui ad mortem damnato, galerum suum imponi mandet,cùm ducitur ad supplicium, ipsum à morte liberat.

11 Rescriptum,ex supplicatione ad Principem, impetratum,litis cõtestatæ uim obtinet.
Sententiæ, libello non conformes à Præfecto Prætorio ferri possunt,eod.
Sententia, quæ in rem iudicatam iam transiuit à Vicerege rescindi potest,eod.

12 Sententiæ inferiorum,solo uerbo ab Vicer.irritantur.
Appellatio deserta,potest à Præf.prę̨t.reparari, eod.

13 Honores,& dignitates,solo uerbo à Principe conferuntur.

14 Excommunicatio,solo uerbo à Papa aboletur.
Doctor,solo verbo à Principe creatur,eod.
Priuilegium,solo verbo concessum, æquipollet concesso in scriptis,eod.

15 Nobilium promissa, pro factis habentur.

16 Gratiæ , quarum solus Princeps est distributor , solo verbo fiunt.

17 Scriptura,ad priuilegia probanda,non est necessaria.
Priuilegia,à die concessionis exequutionem habent,eod.

18 Princeps,authoritate absoluta vti potest,si bono publico expedit.

19 Neapolitanorum causæ, licet criminales, sunt in tribunalibus terminandæ.

20 Collaterale Cons.quibus rebus potissimum intendat.

VER.

VERBO SENTENTIAM DICIT. Ideſt, abſque cauſæ cognitione, vel; verbo, quia non cogitur ſcripto ſententiam ferre, l. 2. Cod. de ſent. ex breuic. recit. idq; in formula Vicer. his verbis exprimitur. Et etiam cum poteſtate ſummariè, & de plano procedendi. Hoc autem cùm in iudicando, tum in elargiendis gratijs, ex his quæ ſequuntur, potiſſimùm apparet, cùm ex his potiſſimùm eius excelſæ poteſtatis radij aliqui nobis eluceſcant. 1 nec temerè dixi, radij aliqui; nam cogitatione plenitudinis poteſtatis illius, hallucinatur intellectus, æquè atq; oculi intuendo ſolem. Sĕtentias autem ſine ſcripto proferre, regulariter non licet: nam ſcriptura libello pariter eget, l. fi. Cod. de ſent. ex breuic. recit. §. ſancimus, Authen. de exhib. vel introduc. reis, coll. 5. Et quibus in caſibus excuſari fertur, id ſpeciale eſſe dicimus, de quibus in §. 1. in princ. Auth. vt cler. apud propin. epiſ. collat. 6. puta in laico clericum conueniente, vel ſi inter ipſoſmet clericos quæſtio oriatur, vel inter perſonas viles, paruiſq; cauſis pertractandum venit, §. ſit tibi, Auth. de mand. prin. Alius etiam expreſsè perpenditur caſus, de quo, item & cum alijs ſermo eſt, in §. neceſſitatem, vbi glo. in ver. ex non ſcripto, Auth. vt iudic. ſi. quo. ſuffr. l. 2. Cod. de ſenten. ex per. recit. l. fi. Cod. de princip. agent. in reb. 2 l. 1. Cod. de mand. princip. glo. in l. pen. cod. de dignit. lib. 12. Maximæ autem eſt dignitatis, verbo & non in ſcriptis ſententiam promulgare. quandoquidem perſonæ illuſtres, nec ciuiliter, nec criminaliter ſine ſcriptura in ius vocari debent, l. quoties, Cod. de dignitat. lib. 12. Feli. in cap. 2. de iud. col. 4. & quæ in his adducit Caſſan. in catal. glo. mun. par. 7. conſiderat. 3. Idq; etſi ex conſtit. Reg. omnibus in cauſis confirmandum veniat, tamĕ locum habere in ea, præcipuè dignoſcitur, quę libellum requirit, vt in alijs conſtit. ſ. 1. de dilation. & conſtit. In pecuniarijs, & ex tex. in cap. fi. de re iudic. in 6. l. ſtatutis, cod. de ſentent. quo 3 caſu, in ſcriptis etiam à Principe ſunt proferendæ, §. ſi verò aliqui, in Auth. in medio litis, collat. 8. quod quidem, iam dictis pro limitatione deſeruiret, & quomodo intelligatur, ex §. neceſſitatem, Auth. vt iud. ſi. quo. ſuffr. Specu. in tit. de ſentent. §. iuxta, ver. non enim, Luc. de Pen. in l. in ſubeundis, Cod. de Caſtr. omn. palat. pecu. Alex. in l. iubemus, §. 1. ff. de in lit. iur. Paul. Caſtr. in l. hac conſultiſſima, §. at cum humana, C. qui teſtam. fac. poſſ. vbi etiam Baldus. Quid autem in cauſis breuioribus dicendum veniret, vt in mercedis præſtatione, an inſpecta rerum & perſonarum conditione, arbitrariè iudicetur, latè deducta per Par. de Put. in tract. de Synd. de ſent. cap. 1. Quidq; in libellis pauperumq; cauſis celeritatem requirentibus; quidque in cauſis ex non ſcripto, à lege vel à ſtatuto terminandis, & quid tandem alia diſpoſitione interpretandum veniat illis ſub verbis, in Delegatorum mandatis apponi conſuetis, ſcilicet. Leuato velo, & ſummariè procedi mandatur. diffuſe congeſtum eſt per eŭdem Par. de Put. in d. Tract. tit. Libellus qualit.

form.

form. in Synd.cap.2.ver.An contra.Quæ autem res ſcripturam requi rant,præter ea quæ ſupra recenſuimus,vbi de liberantia egimus, habentur per Iaſ.in l.non ſolùm,§.morte,col.2.ff.de nou.oper.nunciat. & in l.cum proponas,Cod.de pact.& per Caſſan.in Catal. glor. mun. par. 5. conſiderat. 61. Sanè autem id perſpicitur ſpeciale in Præfecto 4 præt.i.in Vicer.vt libellus ipſi porrectus,litem conteſtatam nõ faciat, l.1.Cod.de offic.præf.præt.non ſecùs ac ſi Principi porrectus fuiſſet, l. 1.Cod.quan.libell.Princ.dat.lit. conteſtat. fac. ſecundùm Duaren. in tit.de poteſt.præfect.cap.3.An autem ſententiæ verbo prolatæ,appellationibus, ſiue prouocationibus, & reclamationibus ſint ſubditę, quævè in his detur forma, nos infra dicemus. Quas quidem ſuas ſententias,per alios legere,ipſi conceſſum eſt,l.1. cod. de ſent. ex breuic.recit.cap fin.de re iud.in 6. Etſi nullum aliud proferret verbum, id tantum ſufficeret,Condemno,vel,Abſoluo;vt ex Iaſon.doctr.in l.j. ff.de off.eius.& aliorum per Caſſan.adduct.in Catal.gl.m.par. 7. cõſid. 5 3.Princeps igitur ſententiam ferre poteſt ſine ſcriptura,Albe. de Roſ. in auth.niſi breuiores,Cod.de ſentent.& interloquut. omn. iudic. de quo meminit Caſſan.in Catal.par.5.conſid.73.Et id quidem in tantũ extenditur,vt ſolo Principis verbo, feudi inueſtitura procedat, cùm ſcilicet coram paribus Curiæ dixerit,Vade in poſſeſſionem illius feudi,& teneas illud pro feudo,tex.eſt in cap.1.de conſuet. recti feudi. licèt præcipuus modus acquirendi feudi ſit ipſa inueſtitura, cap.ſciendum,quib.mod.feud.conſtit.poſſ.In quærendo enim dominio, vltra 6 cauſam illius transferendi,vt noti iuris eſt,poſſeſſio requiritur. l.traditionibus,Cod de pact.l.ſi agere,vbi glo.ff.de rei vendic. idem q; requirendum in feudi conceſſione, vt corporalis inueſtitura interueniat, cap.1.quid ſit inueſtit.in Regis tamen conceſſione contrarium eſt, vt dominium & poſſeſſio transferatur,iuxtà adducta per Iaſ.in l.quotiēs, la 2.col.3.Cod.de rei vendicat. An autem conſuetudine fieri poſſit,vt ſine apprehenſione transferatur dominium,non ambigitur,cap.2.de conſuet.à Principe autem induci poſſe clarum eſt ex §.quod Principi, cum ſequent.inſtit.d.tit.l.fi. Cod. de fideiuſſor. eoq; magis, quòd in his conceſſionibus feudalibus, hæc ex conſuetudine ponitur clauſula.Quam inueſtituram,vim,& robur veræ,& realis traditionis, & poſſeſſionis habere volumus.Luc.de Pen.in l.prædia,Cod.de locat. præd. ciuil.lib.11. Bal. in prælud.feud.in 6. col. cum alijs adductis per Loffred.in prælud.An autem per actus fictos, vt puta per anulum, biretum,& ſimilia,quæ propria authoritate adeptam poſſeſſionem,quam tranſlationem poſſeſſionis indicant,& an dicatur imperfecta,& abuſiua inueſtitura,ſi adipiſcendi vel recuperandi interdictum parant, latè eſt videre per Afflict.in deciſ. 299. & quæ circa hæc curioſius tradidi & præleg. in repetitione l. traditionem, Cod. de pact. & in rubr.ff.de 7 legat.1.quas Deo duce, ſuo tempore edendas curabimus.Nedum autem verbum, verùm & nutus Principis aliquando ſententiam dicit.

antiquitus enim Princeps nutu poterat reuocare feudum, per ea quæ dixerit gl. in cap. 1. de his qui feud. dar. poss. & ibi Isern. quam allegat Loffred. in parafr. feud. in princ. In contractibus autem, qui verba expressa requirunt, vt est contractus stipulationis, in quo id de substantiali forma esse nō ambigitur, nutus responsionem parit defectiuam atque imperfectam; quia verba, necessaria sunt, nec per æquipollens adimplere sufficit, dum tamen contractus, solo consensu nō perficiatur, ex tex. & glo. in l. 1. §. si quis ita, & l. si stipuler, §. fi. ff. de verb. oblig. l. in venditionibus, ff. de contrah. empt. Nutus autem, vel capite vel humeris fieri dicitur, secundùm d. glo. actus autem & signa non prodesse, traddit Bart. ibi. & licet ex Leonina Cōstitutione, sublata in his verborum solemnitate, sensus & consonans intellectus ex vtraque parte solùm desideretur, quibuscunq; verbis exprimatur; id tamē interpretandum venit, uerbis habilibus, l. qui autem, §. fi. & l. seq. ff. de constit. pec. l. vt gradatim, §. etsi lege, ff. de muner. & honor. & notatur per glo. in §. in hac re, Instit. de uerb. obligat. Nutus autem in milite muto, testandi facultatem habere non dubitatur, §. quinimmo, Instit. de milit. testam. l. discretis, Cod. qui testam. facere poss. quod secus est in pagano, & in alijs, huius testandi iuris incapacibus, ut est glo. magistra in §. item surdus, uer. ex lege Cornelia, Instit. quib. non est permis. fac. testam. & aliquando etiam sola Principis præsentia, regiū assensum qui in contractibus requiritur, præstitum facit, dum coram ipso contrahatur. Fret. in quæst. 31. & ideo contractus Principis, iuris & legis uim habet, l. 2. Cod. de donat. inter uir. & uxor. licet enim connubiales donationes sint prohibitæ; si tamen, Augustæ ab Imperatore, uel è contra, emanauerint, ualent, ut uideatur contrarium legi, disponenti per huiusmodi contractum, aliam legem, prioris derogationem parientem, ut per Connan. præter alios, disseritur in comm. iur. ciuil. lib. 1. c. 16. idq; & locus etiā facit, ubi enim in comitatu Cæsaris aliquid gestum est, omni timore prorsus caret, l. 1. in fi. Cod. de his qui per met. iud. nō appell. & not. per Boer. decis. 100. & eius latus extollit actum, l. omnium. Cod. de testib. Ioā. de Plat. in l. 2. Cod. ut dignit. or. ser. & excusat aliquem ab oneribus, & honorandum prębet, secundùm Lācil. Conr. in templo omn. iud. tit. de cancell. Mag. offic. & Sum. Pontifex, solo uerbo, creare potest Sacerdotem, uel Episcopum, Felin. in rubr. & cap. 1. de constit. & per uerbum, Fiat, gratia censetur perfecta. & post mortem nobilitat, & militiæ gradum præbet, Bart. in l. 1. cod. de dignit. lib. 12. Abb. in cap. nobis. il 2. de sent. excom. & hominem, quem Princeps honorat, quisquis honorare tenetur, l. 1. cod. de domest. & protect. Mart. Laud. in tract. de Princ. quæst. 206. per d. Lancil. relati. Et quodcunque Princeps per Epistolam, uel subscriptionem, cognoscēdo & de plano interloquutus est, legem esse constat, & constitutiones appellantur, dicit Vlpianus. sed non de omnibus iudicabat causis, sed de quibus uisum erat; nunc Pręturum loco, nunc in Senatu, aut domi.

& Iu-

& Iulius Cæsar nonnunquam in nocte, & cubans, & aliquando in prandio, & cum primoribus Ciuitatis, sententias ferebat, iuxta l. humanum, Cod. de legib. Et hoc sectatus Robertus Andegauensis, Rex, in edicto osculi violenti, omnes Vrbis nostræ primates conuocauit, idest, omnium nobilium platearum, tamquam de negotij experiētia imbutos. quæ verò Principis cognitionis forma, in his adhibita sit, quæve circunstantia, plenè habes per Connan. lib. 1. iur. ciuil. cap. 16.

8 Ipse enim Princeps, iudex est, in Auth. de dignitat. §. 1. collat. 6. secundum Bal. in cap. quis dicatur Dux. nec ordinē seruare tenetur iudiciarium, Felin. in cap. in causis, ext. de re iudic. Iacob. de S. Geor. in tract. feud. ver. Princeps, Ias. in l. certum, colum. penult. Cod. vnde legit. viresq; libelli, ipsi tantùm egredi licet, Ant. de But. in cap. licet, el 1. extra de simon. & ex causis sibi notis, eundem supplet libellum, sicut coram Principe, Angel. in l. omnium, Cod. de testam. in princ. & Scribētes in l. edita, Cod. de eden. Ratio est ea, quia causa potius quàm conclusio attenditur, secundum dicta per Innoc. in cap. super literis, extra de rescript. & in sua Regali Curia, instantia non currit, Felin. in d. cap. in causis, de re iudic. ipsumque solum, secundùm conscientiam iudicare posse, tradit Bart. in l. 1. in fi. Cod. vt quæ des. aduoc. par. Ias. in l. siue nostrum, ff. de in lit. iuran. Nec mirum id videri debet, cum omne ius quo vtimur, aut constet ex scripto, aut ex non scripto, Instit. de iure nat. §. constat aūt. ex scripto ius esse, quod in voluminibus est Cod. & Digg. nemo non nouit; quod autem Principi placuit, legis ha-

9 bet vigorem, eod. tit. Princeps enim lex est animata, vt est tex. in Authen. de consul. circa fin. collat. 4. & in Auth. quib. mod. nat. effic. legi. §. sat igitur, collat. 6. & glo. in l. more, ff. de iurisd. omn. iud. & tāquàm quidam corporalis Deus dicitur, Bal. in cap. 1. §. fi. de prohib. feu. alie. per Frider. vt dicitur de Papa, qui Dei viuentis vicem in terris obtinet can. inter hæc, de pœnit. dist. 3. cuius voluntas pro ratione habetur, Spec. de legat. § nunc. & Principis epistola in omnibus causis, vim legis obtinere ex multis patet, in l. item veniunt, §. pen. ff. de petit. hęred. & ex decreto, §. sed & quod Principi, Instit. d. tit. quod in Iudice non est, nam eius vox non est sententia, l. ex stipulatione, Cod. de senten. ex

10 peric. recit. & verbum Regis habetur pro lege, l. bene à Zenone, Cod. de quadr. præscript. l. pen. Cod. de donat. inter vir. & vxor. Afflict. decis. 299. Idque ad Cardinales extenditur, qui Regibus æquiparantur, Det. in l. 1. ff. de off. ei. cui man. e. iur. Lancel. Conrad. in temp. om. iud. par. 3. concl. 77. in quibus residet tota ferè maiestas Christianæ Reip. in tantum vt si damnato, dum ad supplicium ducitur, obuiam factus Cardinalis aliquis, galerum purpureum illius capiti imponi mādaret, liberandum esse tradidere, Bal. in l. addictos, in fi. Cod. de appell. Paul. Castr. & alij adducti per Tiraq. de pœn. cau. 55. Iul. autem Clar. in pract. crim. lib. 5. §. fin. quæst. 98. hoc in praxim deductum nunquā vidisse testatur. ipse tamen eius est sentētiæ, vt saltem ad leuiorem pœ-

nam condemnandum esse putat, ob dictæ Regalis dignitatis reuerentiam. Non tamen omnis Principis voluntas, lex est putanda, nisi publico decreto, non priuati iuris causa statuisset. Vnde D. Traianus, ne contra leges moresq; maiorum, ad alias causas transferrentur, neue in foris, pro lege acciperentur, duplomatibus libellis nunquã ex scripto respondebat, sed tantùm verbo quibus visum est, assensus fuisse fertur, licet vetus esset mos Principem scripto adire, & consulentibus per libellum respondere, iuxta Neronis stilum, aliorumq; Principum qui iusserunt suis decretis, impune aduersari licere, si contra leges, & iura emanassent. Multi etiam ex Illustribus Oratoribus, conciones ex scripto edere abstinuere. vt plurimum enim sibi ipsis cõtrarij depræhendebantur. Quod cum L. Crasso euenisset in duabus orationibus inuicem repugnantibus, & proinde ea de re increparetur, Orationes, respondit, esse temporum, & causarum, non hominum. ac si vellet significare, contrarietatem, non sibi imputandam, sed causis quæ eam

11 requæsiuerant. Alex. ab Alex. lib. 6. cap. 23. Et rescriptum, quod ex supplicatione Principi porrecta, impetratur, litis contestationis vim obtinet, l. 1. & 2. Cod. quan. libel. princ. dat. Duar. de potest. præfect. cap. 3. potestq; suo Officiali demandare, vt ita pronunciet, Bal. in l. 1. col. vlt. C. quom. & quã iud. abstinere aũt debet, nequid iustum inhibeat, c. 1. de re iud. in 6. Sẽtẽtias item, libello non conformes ferre põt, Bar. in l. Æmilius, in fi. ff. de minor. quod, ad dirimendas lites conceditur, Alex. in l. vinum, colum. vlt. ff. si cert. pet. Et sententiam, quæ in rem iudicatam transiuit, rescindere, & reuocare potest, Abb. in cap. qualiter, ext. de accusat. Glos. in l fin. Cod. sent. rescin. non poss. Det. in l. cognitio, ff. de off. eius, & sententiam ex suo rescripto abolere, Arch. in can. omnibus, 35. q. 9. l. Diui, ff. de pœn. Luc. de Pen. in l. prædia, Cod. de locat. præd. ciuil. Verbo etiam inferiorum sententias irritat, Ang. in l. 1.

12 Cod. de sent. pass. & absq; suæ potestatis plenitudine, aliqua subsistente causa, potest citationem tollere, Glos. in l. antepen. ff. ex quib. cau. maior. Hostiens. in cap. in nostra, extra de procur. Cur. Iun. in cons 49. & pari modo desertæ appellationis detrimentum reparare, cum clausula, præcisam suam intentionem declarante, Bal. in l. impetrata, circa fin. cod. sent. resc. non poss. ab eiusq; sententia appellari nõ potest, Barto. in l. ult. in fi. ff. de off. Præf. præt. & nos infra, ex eiusdem Cassiod. textu, latius dicemus. tanta enim est eius authoritatis imperium, ut nemo possit illi dicere, cur ita facis? Eccles. 43. & can. in memoria, dist. 19. Ias. in l. rescripta, cod. si cõt. ius vel vtil. publ. & cõs. 95. vol. 4. Soc. cõs. 13. uol. 1. Det. cõs. 655. Lãc. conr. in tem. iud. lib. 1. & apud eũ, sufficit pro rõne voluntas, glo. in cap. inuestiuit, & in cap. proposuit, ex. de concess. præb. & in cap. si gratiosè, de rescript. in 6. & in l. relegati, in fi.

13 ff. de pœn. Et hæc quidem eius authoritatis summa, maiore ex parte ex Cassan. Catal. excerpta est, par. 5. Sed quod ad dignitates atque honores conferendos & acquirendos attinet, proprium Principis est,

absq;

abſque ſcriptura,ſed quaſi ad inſtar diuinæ poteſtatis, dicendo, & loquendo,efficaciorem ſuā voluntatem explicatam facere. ea enim comparatione tantum in mundi creatione,vt dixit Deus & facta ſunt, Geneſ.cap.1.verba enim ſunt ſigna voluntatis,l.Labeo,ff.de ſuppell. leg. l.ille aut ille.§.in verbis,& l.non aliter,ff.de legat.3.Ariſtot. in lib.periher. & quod vult fieri pro facto habetur,l.apud eũ, ff. de manumiſſ. Luc.de Pen.in l.contra,Cod.de re milit.lib.10. & quod dari mandat, pro dato habetur,can.in nouo, 21.diſt. quicquid enim voluerit, faciet,& ſermo illius,poteſtate plenus eſt, Eccleſ. 8. quemadmodum &

14 Papa,ſolo verbo excommunicationem delet, 6.q.3.can.debet,& ſola nominatione,Epiſcopum creat,93.diſt.can.dominus,2.q.1.can.ſacerdotibus,& cap.per tuos,ex.qui fil.ſint legit. Et militi, à Principe, ſola voluntate teſtamentum condere,conceſſum eſt. quæ quidem cũ alijs, luculenter enarrantur per Luc.de Pen.in l.prædia,Cod. de locat. præd. ciuil.Et ſolo verbo Doctorem facit,Angel.in l.1.C.de ſent.paſſ.quem refert Caſſan.in catal.glo.m.par.5.conſid.91. vbi ex Iaſonis relatione in Maximiano Imp.hanc praxim de Medico atque Doctore obiter viſam fuiſſe teſtatur,& Fret.de ſuffeud.lib.1.tit. De origine Baronum. Paria enim ſunt priuilegium verbo,vel viuæ vocis oraculo,datum, & in ſcriptis,in clement.dudum, §.nos etenim, & ibi glo. ſicut & paria ſunt,voce exprimere,vel ſcribere, Alex.conſ.33.lib.3.Corn.conſ.79. voto 4. Et verbo, à diffinitiua ſententia appellatur,l.ſcio,vbi Bar.ff.de appellat.prout Boer.in q.1.multa ſubnectit.imò propter eius excellẽtiam,ſoli ipſius verbo ſtatur,can.nobiliſſimus,96.diſt. cap. literis, de

15 probationibus,cum alijs adductis per Caſſan. in loco prædicto. nec immeritò Nobilium promiſſa,pro factis habentur,cap.nobilium,ex. de donat.Iſer.in cap.1.colum.1.qui ſucc.ten.vt id,ex celeritate circuitum excludente,proprium & naturale videatur eſſe Nobilium, cap. grande,de ſuppl.negl.prælat. eoque magis in Principe,cui magnificẽtia,& liberalitas peculiares eſſe debẽt,l.1.Cod.de theſaur.lib. 10. Luc. de Pen.in l.1.Cod.de veter.lib.12.l.cum multa,Cod.de bonis quę lib. l.1.& l.fin.Cod.de cad.toll.l.cum fundus,§.ſeruum, ff. ſi cert. pet.Cagnol.in l.2.ff.de pact.int.empt.& vendit.num.201.quas,ex multis authoritatibus,celebrat Caſſ.in catal.gl.m.par.5.conſid.8.& 9. qui quidem circuitus,pro efficaciori atque breuiori actionis explicatione, ſi

16 inutilis ſit,reijcitur,l.dominus,ff.de condict.indebi. In gratijs autem & honoribus conferendis,quorum quidem ſolus Princeps eſt diſtributor,ſecũdum allegata per Caſſan. verbum ipſum & ſermonem maximæ eſſe efficaciæ, ambigendũ non venit. quandoquidẽ ſi in gratiarum conceſſionibus innitamur,dubium non eſt quin illico perfectæ reddantur, Archid.in decr.& in proh. 6. Bal. in l. humanum, cod. de legib.Felin.in rub.de conſtit.Afflict.deciſ.253. Fret. de ſuff. in alleg.

17 Regent. Albertini, nume. 66. Solo item verbo, ciuitatem facit. Scriptura enim in priuilegijs, non eſt ad probationis vires neceſſaria,

ria, Bal.in l.si qua per calumniam,cod.de episcop. & cler. & in his ex sola nominatione ius quæritur,cap.capitulũ Sãctæ Crucis, de rescrip. Rebuff. in tract.nominat.quæst.2 1.num.9.Oldr.cons.1 80.colum.3. Ripa in lib.2.de rescript. cap.2. Tiraq.de Nobilit.capit.6. Cassan. in cõsuetud.Burg.tit.Des Iudices,doctr.2.rubr.1.§. 5. & à concessionis die,omnimodam sibi exequutionem trahit,Bart.in l. fi. Cod. de sent. pal.& absenti etiam prodest cap.si tibi,de præb. in 6.Bald. in l. illud, Cod.de sacrosan.Eccles.& ignoranti parimodo,l.Labeo,ff.de iureiur. Doct.in l.qui absenti,ff.de acquir.possess.Luc.de Pen.in l.prędia,cod. de locat.præd.ciuil.lib.1 1.Fret.in d.tit.quæst 29.quod secus est in officiorum largitionibus,vbi tria requiruntur,vt alias diximus,electio, siquidem,acceptatio,& administratio,l.sed & si,§.quæsitum, ff. de excusat tut.vbi Bal.Par.de Put.de Syndic.in ver.Officio.Boer.decis.1 5 0. Idq; etiam in contractibus Principis locum habere, satis clarè patet, ex quo dñium,sine tradditione,& possessione trãsfertur, pp regulam tex.in l.in tradditionibus,c.de pact.& limitatur tex in l.quoties,c.de rei vẽdic.vt ex donatione,primæuo iure,sequuta,licet possesione roborata,non officit,secundum Cassan in loco citato, & Luc.de Pen.in

18 d.l.prædia,Cod.de locat.præd. ciuil. Tunc autem est maximè perspicua eius authoritatis sublimitas, cùm potestate absoluta, vel ordinaria Princeps vsus fuerit.potest enim excedere potestatem ordinariam, si bono publico expediet,Isern.in cap.1.§ contrahentium, num. 17. quæ sunt regal.& quando ordinaria,vel absoluta vti censeatur,Idem ibidem in apostil.num.6.peccat autem si id absq; iusta causa faciat, Innoc.in cap.nouit,de elect.notatur.in l.relegati,ff.de pen.l.fi.Cod. si contra ius vel vtil.publ.Profectò si quando Principes,absoluta authoritate sunt usi, magnam alterationem populis intulerunt,ut etiam tumultus,inde sint orti. quod ciues Neapolitani & Nobiles ad tempora Illustris. Dn. Petri Toleti Vicer. experti fuere. qua de re ad historias

19 me refero.Et certè,Neapolitanorum Ciuium causæ,licet criminales, in Regijs Tribunalibus sunt uentilandæ.& terminãdę,vt ex compluribus capitulis Ciuit. concessis liquet. quorum custudiæ,si Ciuitas ipsa inuigilasset, vt illæ, siue ordinarijs,siue delegatis demandarentur, ex nouellis etiam sanctionibus inhibitum esset,ex suæ consuetudinis amplitudine. dum inde uisum est absolutæ potestatis, & circa causas, & personas militares,officiorum nexui non subditas,vt in præcedenti cap.diximus,eos ciues esse,ex regula tex.in l. magisterium, ff.de iurisd. om.iud. Postea successores Vicereges,omni qua decet religione, abstinuissent. Præter tamen,Alcalanorum, & Ossuni Duces,qui nonnullas etiam illustres personas,& ab Vrbe & Regno exulare iusserunt ex abrupto,per priuatum libellum,cui statim exequutio,& obedientia data fuit. Sed quam breuiter negotia expediantur per Præfectum præ.idest,per Vicer.absq; ordinaria iuris forma,tum libellorum breuitas,tum sui Consilij Iudicum,idest,Regentium, exiguus numerus indicat.

indicat. Sunt enim tres tantummodo,licet olim quatuor esse consueuissent,Regnicolæ duo,duoq; Hispani: & quamuis multi sint modi sententiarum à Principe ferendarum,vt per epistolam,per edictũ, per decretum, per subscriptionem libellorum; hoc vltimo, Viceregem suumq; Collaterale cons. frequentius vti videmus. & moris quippe erat,inquit,Tacitus,quamquam præsentem, libello adire Principem. in quo Neronis diligentia celebratur, qui postulatoribus nõ temerè, sed per libellos & sequẽti die respondebat, vt ait Suet. Cui vigilantiæ, & pro subditorum indemnitate,& pro Principis bono,vacare conueniret.alia etiam exempla refert Connan.lib. 1.cap. 16.vt non sine ratione,Regentes Cancellariam,dicantur Pręfecti libellorum, vt infrà latè 20 dicemus. Vacat autem hoc Collaterale consilium,nedum Vrbis,sed Regni totius regimini, & annonis vniuersalibus ;omnibusque præest tribunalibus ad rectam iustitiæ administrationem coadiuuãdam. insuper & rerum Fiscalium custodiæ,& incremento, latronum vires atque infestationes compescẽdo; hospitiorum militarium oneribus, inimicorum insidias publicas, & tacitas expellendo. aliorum autem Tribunalium causas,ipsos audire perrarò euenit,& tunc tamdem,cũ maximi fuerint ponderis,& qualitatis. intenti solum rebus prædictis ad ipsos spectantibus.

CAP. XIX. SVMMARIVM.

1 Præfectus Præt.ad tempus creabatur, quemadmodum Prorex.

2 Præfectus Præt. Regi comparatur ab aliquibus.

3 Appellatio in sententia Regis locum non habet,nisi cùm iudicauerit vt Comes,vel nisi sit euidenter iniqua,vel cùm de Iudicis competentia agitur, vel cùm fuisset malè informatus. quod & in Papa etiam currit.

4 Appellatio in sententia Præf.Præt.non datur.

Sententia Papæ, & Imperatoris,appellationi non subest, sed supplicationi,ad instar Magistratuum Romanorum.

A sententia Regiæ Camerę Summ. & Sac.Cons.Parlamenti Delphinatus,Ducis Venetorum,Delegatorum Principis, & generaliter omnium non cognoscentium superiorem non appellatur,sed supplicatur.

5 Supplicatio non admittitur quando appellatio est prohibita de iure communi,sed tantùm quando est prohibita ob excellentiam Iudicis.

6 A sententia Iudicis prorogati,vel dati de consensu partium, potest appellari.

A sententia Episcopi prorogati appellari non potest.

7 Appellatio suspendit exequutionem,supplicatio verò non.

Appellatio, iniquitatem sententiæ indicat, & Iudicis authoritatem

tatem tangit.

8 Appellatio,& ſupplicatio quid differant.
Supplicationis faciendæ ritus antiquus.
Supplicatio,Principis nomine recipitur.

9 Appellatio deſerta, reparari poteſt à Rege, & à Præfecto prætorio.
A ſententia Collateralis conſ. de cauſa criminali lata, non reclamatur,& quare.

10 Præfectus Præt. quibus titulis decoretur in iure.
Illuſtris,Magnificus,& Excelſus,idem.

11 Illuſtris,titulus eſt Regibus competens.

12 Tituli,quibus Summus Pontifex diuerſos Principes, ſcribendo, honorat.

13 Imperatores quibus in locis in iure dicantur Diui.

15 Diui Fratres qui fuerint.
Regni huius Reges,Diui dicti.

15 Imperatores,cur dicerentur Diui.

16 Maieſtas quotuplex ſit,& quibus competat.

QVID EST QVOD NON HABEAT COMMISSVM? CVIVS EST VEL IPSE SERMO INDICIVM. PENE EST VT LEGES POSSIT CONDERE, QVANDO EIVS REVERENTIA POTEST NEGOTIA SINE APPELLATIONE FINIRE. In formula Viceregis hoc modo exprimitur. Cauſas quaſcunque patrimoniales,& alias quaſuis,ciuiles & criminales,motas,& mouendas,etiam ſupplicationum,& appellationum,iam introductarum,& introducendarum,& alias quaſcunque,tam viduarum,pupillorum,& pauperum, quàm Vniuerſitatum,& ſingularium perſonarum , ad ſe, & audiẽtiam noſtram Regiã, euocare. eaſque committere,& decidere,& fine debito terminare. & ſeruatis in omnibus,priuilegijs, conſtitutionibus, pragmaticis ſanctionibus,capitulis,& obſeruantijs dicti Regni, ad effectum deducere,&c. Verba tñ Caſſiodori,quia Regis potius quàm eius Vicarij poteſtatẽ indicare videntur, me penè in eorum traxere ſententiam, qui Præfectum Præt. Regi æquiparandum cenſent. ſed duas potiſſimùm ob cauſas Viceregi coæquandum ſuſcepi. Primò vt Viceregis authoritas,& circa quæ verſatur, magis eluceſceret, dein, quia ordo literæ idipſum expopoſcit,vt huc hãc comparationem reijcerem.idque nõ eò me mouit,vt vel meæ mæ opinionis pœniteat, vel vt aliorum aduerſer. quando,ſi Regi æquiparetur,poterit & Proregi cõmodè æquiparari,qui Regis perſonam,per omnia refert.Prorſus autem Præfectũ Præt. Viceregi comparari,inde patet,quod ab alio, ideſt, ab Rege dependet,

pendet,& constituitur,quemadmodum Præfectus Præt.ab Imperatore constituebatur.& Viceregi defertur Regni administratio à Rege, per diplomata,siue Regios codicillos, vel patentes literas, vt nuncupant,non secùs ac Præf. præt. deferretur ab Imperatore, vt ex hac formula inspicitur.Rex autem non habet qui administrationem sibi demandet, est enim perpetuus Regni Dominus iureque successionis transfertur,quod in Præfecto præt. nequaquam erat,cùm ad tempus crearetur, vt supra innuimus,& hîc repetendum diximus. Erat igitur Præfectus præt. temporarius,non perpetuus; sicut & temporarius est Prorex. idque, præterquàm quòd patet in eius formula,clarissimè patet ex l.2.Cod.de off.Præf.præt. vbi vocantur Expræfecti, qui præfectura iam functi erant,quemadmodum exconsules, exuicarij, excubicularij,&c.qui consulatus,vicariatus,cubiculariatus munere abierunt. qua forma poterit ēt Exprorex dici,qui Prorege aliqñ fuit.patet ēt ex innumeris,& Cod.& Authenticarũ constitutionũ ad Præfectos directionibus,in quibus dicitur, Imper.Iustin.Ioanni præf.præt.secũdò,idest,secunda vice.& in inscriptione mox subnectenda,Saturnino Præf.præt iterũ.& licèt Rex sit subditus S.Pont.c.solitæ,ex.de maior.& obed. nō tñ est impedimēto nostro instituto.Antiquorũ igitur scribētiũ, Regi cōparandũ opinio fuit. eáq; tuentur Guliel.in l. 1.ff.eo. Bar. in l. 1.ff.quod quisq; iur. & in l.omnes populi, num. 8.ff.de iust.& iu. Bald.& Alber.in d.l. 1. Affl.in proh.constitut.Reg.quæst.21. Cato Papiens.in rubr.de Senator.num.7.Alex.in l. 1.vbi omnes,ff.de offi.eius, cui mand.est iur.Lancel. Conr.in tem.om.iud.par. 3.de prouoc. conclus.77.num.4. Quibus facile Franc.Duar.eo.tit. si Regi, Imperatori subdito assimiletur,assentit. Et Dictatori iure comparari posset; cuius ductu iamdiu Imperium stetit. & apud Græcos,Lacedemoniosq; parem Regiæ dignitati, potestatem habuit. & pulsis Regibus, & Consulari Imperio erecto,cum omni Regia potestate decorato, ex Pomp. Læto,De Magistrat.Rom.cap.de consulib. omnesq; illius temporis, Summos Magistratus,nè authoritate penitus regia vterētur,Suffectos siue adiunctos habuisse legimus. vnde Tribunus celerum,Regi aderat,cuius ope nitebatur;& Legatus Cōsuli,& Prætori Quæstor, & Dictatori Magister equitum;& denique Cęsari Præfectus prætorio. qui eis auxilio,& adiumento erant. & eis absentibus,ne regiminis moles impedimento foret, quasi suffecti honore præsidioq; erant;ex Fenest. de Magistrat.cap.9.& Alex. ab Alex. lib. 6. cap. 23. quod poterit inde constare, quòd cùm desinit præfecti pręt. nomen, successit nomen Regis: prius enim nemo regium nomen sibi vindicabat, sed præfectus pręt. appellabatur, secundùm Alex.ab Alex.lib. 6. cap. 23. Cuius 3 opinionis rationes esse possunt, quia sicut à sententia Regis non appellatur,l.2.§.exactis,ff.de orig. iur. l. 1. §. 1.ff. à quib.appell. non lic. nisi quando,vt Comes iudicaret,glos.in proh.sex.in ver.Filij,Bald. in l. si quando,Cod.de appellat.Barbat.in tract.de pręst.Cardin. col. 14.

Guido Pa.quæst.436. Purpur.in l.1.colum.44.ff.de offic.eius. vel nisi euidenter esset iniqua, Corset.in tract.de potest.Reg.quæst.22. Iac.de Nigr.in d.l.1.de off.eius,nu.14. vel nisi de iudicis competentia disceptaretur,Glo.in clem. 1. in ver. non obstante, de sequestrat.possess.& fruct quæ singularis reputatur à Bal.in l.generalis, C. de episc. & cler. Marsil. singul. 10. Det. in cons.8. & à mala Principis informatione, Det. in cap.cum omnes,2.lect.4.notab.de constit. ex tex. in l. 1. C.de relat.& in l. 1.§.quæsitum,ff.de appellat. Idemque in Papa. nam ad seipsum bene informandum,appellari potest,35.q.9.can.cum apud,& per alia iura per Cassan.in Catal.glo.mun.par.5.cōsid.34. priuil. 103.

4 Ita à sententia præf. pręt. non appellatur,sed supplicatur,l. 1.§. 1. ff. eod.l.præfecti,ff.de minor. 64.Cod.de sentent.præf.pręt.l.si quis.& authen.quę supplicatio,Cod.de precib.Imper.offer. l. à proconsulibus, Cod.de appellat.l.episcopale,Cod.de episc.aud.§.aliud,Auth. vt sponsal.largit.can.anteriorum,2.quęst.6. Sicuti etiam à sententia Papę, & Imperatoris supplicatur , cap. ex literis, extra de in integr. restitut. cap.cum causam,ex.de re iudic.l.pręfecti,ff. de minor. appellari verò nequaquam potest, 11.q.7.can.anteriorum,9.q.3.can.cuncta,à Consulibus autem,licèt Regis vice fungerentur,prouocari tamen poterat ad populum,nè per omnia regia potirentur authoritate, ob Regis nomen,ob Tarquinij Facinus,exosum . nevè iniussu populi in caput Ciuis Rom.animaduerterent.ex Pomp.Lęto,in tit.de consul.& aduersus omnes Magistratus erat prouocatio, Fenest.in lib.de Magistrat. ca.7. A Dictatore verò ad populum prouocatio non dabatur,& capitis animaduersio concessa, quia summus erat Magistratus. ex Pomp.Læt.de Magistrat.& tit.de Dictatorę.Fenest.cap.8.Alex.ab Alex.d.lib.6.c.23. de quibus per tex.in l.2.§.populo,ff.de orig.iur.Nec etiam à sententia Magni camerarij,cuius vices Regia camera Summ.gerit,appellatur, sed reclamatur,non suspensa exequutione,sicuti à sententia præfecti præt. Fret.in tract.de suffeud.tu vide, l.cum post sententiam , Cod. de appell.quæ non allegatur à Fret. Extenditur ad sententiam Sac. cons. sub Regio nomine latam,Afflict. in proh.Constit.quæst.21. in princ. Serenissimi Ferdinandi Regis pragmatica,quæ incipit,Sacrum, sentẽtias Sac.Reg.Cons.nomine Regio proferendas esse,sancitum est.& ex alia eiusdem Regis pragm.3.quæ incipit,Ad subditorum,probari potest;quò factum est;vt nunc in istis sententijs Regijs superinscribatur PHILIPPVS DEI GRATIA REX, præcedit tamen, In Dei nomine,amen. Sed in actis antiquis aliter legimus , scilicet. Quod Nos Philippus Dei gratia Rex,quod Sac.Consilium Senatui comparari,ex hac etiam communitate constat, præter ea,quæ hac de comparatione diximus supra.In Delphinatus Gallorum parlamento, ad instar præfectorum pretorio redactum aiunt, vt simili modo supplicetur: Gui.Pa.quęst 80.& quęst.436.num.53. secundùm Speculat. in Rege Francię, in temporalibus superiorem non cognoscente, cap. venerabilem,

bilem,qui fil.ſint legit.in §. videndum,tit.de appellat.& ibi an ab Epi ſcopi,Arbitri,exequutoris & communiter electi. Ampliatur etiam in Ducis Venetorum ſententijs locum habere,Cyn.in l.fin. Cod. de petit. hæred.Angel.in l.item veniunt,§.fi.d.tit. In Senatus ſententijs idẽ eſt,cap.oppoſita, de arbitr.l. 1.ff.à quib.appell. non li. Specul.in §. videndum,tit.de appellat.Phil.Frãc.in rubr.de appellat.colum. 4. Dilatatur in Principum Delegatis locum habere,Capyc.deciſ. 111. Gram. deciſ. 35. licèt huic ſẽtẽtiæ refragari videatur,l.etiam,Cod.de appellat.vbi Bal.& Salicet.cùm etſi imago Principis ſit,non tamen eſſentialiter eſt,& Principem non decet,ſine cauſa, tollere etiam quæ de iure poſitiuo,& ciuili ſunt; niſi expreſsè eam abſtulerit, nec omnimoda poteſtas, cum cauſarum vniuerſitate ſufficit; vt inde appellabilis ſit Delegati ſententia, licet Principis ſit inappellabilis. quibus verbis & alijs cum authoritatibus,vtitur. Lancell.Conrad.in templo omn. iud. lib. 1.cap. 1.in ver.Sententiam inappellabilem. Octauo in ſententijs M.C.Vicariæ procedit. nam licèt ab illis non ſupplicetur, ſed appelletur, Affl.in conſtit. Reg. quæ incipit. Magnæ Curiæ,nume. 6. tamen quando Princeps,vt bannum ſiue edictum aliquod faciat committit, minimè appellatur,ſed ſupplicatur,l. 1.ff.quand. appell. ſit, cum alijs adductis per Carau.in pragm. Per excellentem, ad Senatuſc. Maced. §. 14.num.9. Vendicat pariter locum,vt ſi Regia Maieſtas,eidem M. C.vel cuiuis alio inferiori Tribunali,committeret,vt appellatione remota procederet, ſupplicari poſſit. quia cùm remedium ordinarium ceſſat, extraordinarium non denegatur,not.in cap.ex parte, il 2. per Abb.& Dec. de reſcript.l.planè,& l.fi.ff.de petit.hæred.Fab. de Pep. in auth. ex cauſa, num.40.Cod.de liber.præter. Carau. in Ritu 252. nu. 7. expreſſim ex aliquibus Doctoribus aſſeruit. Et mihi perſuadetur ex communi regula,quæ ſe habet,quòd appellatione remota per ſtatutum,ſupplicatio non denegatur,Dec.in conſ. 533. & conſ. 34. per ea quæ Franc.Ripa,in l.nemo poteſt,nu.92.ff.de legat. 1. citantes, inter cęteros,glo.in l. 1.cod.eod.& adde ſatis notanter Iſern. in conſtit. 5 Reg Diſputare & præcipuè quando de iure communi,appellatio non eſt prohibita; quia ſupplicatio non admittitur. niſi fauore matrimonij, & minoris ætatis. ſecùs autem quando eſt prohibita appellatio ob excellentiam Iudicis, vt eſt in Præfecto præt. tũc enim ſupplicatio admittitur, Iaſ. in auth.quæ ſupplicatio, col.2. cod.de precib.Imper. offer.Marſ.l. 1.in §.oportunè, nu.68. cod.de rapt.virg Lancell. Conrad. in templo omn.iud. Idem in omnium ſententijs non recognoſcentium Superiorem,vt Ducis Ianuenſium, & aliorum, quos deferunt,& ſequuntur DD. & maximè Iac.de Nigr.nume. 15. & Orian.in d.l. 1.ff.de off.eius. Nec eſt contemnenda ampliatio in omnibus confœderatis,& adhærentibus,qui ſint poſiti ſub alterius protectione. nã liberi videntur,l.non dubito, ff.de capt.& poſtlim.reu.quæ literis aureis eſſet ſcribenda,eamq; Hieron.Cagn.in proh. ff. nume. 19. com-

6 mendat. limitat tamen, nisi tenor adhærentiæ aliter dictaret. Et licèt à sententia Iudicis prorogati, siue de partium consensu dati, appellari possit, l. ex consensu, vbi Bart. ff. de appellat. tamen à sententia Episcopi prorogati, cum ad instar sit Pręfecti pręt. non potest appellari, sed supplicari, Doct. in l. episcopali, cod. de Episc. & cle. Effectus, licet vul-
7 gatus, tamen maximus est, qui ex prædictis sequitur. nam cum appellatur, exequutio suspenditur, quia appellatio, in iustitia innititur, & merito pendente appellatione nihil innouandum, tot. tit. vt pẽd. app. Sed cum reclamatur, supplicatur vel reuideri petitur; quod idem est, licet de reuisione Afflict. dubitet, decis. 231. Carau. prag. 54. ex Principis benignitate concessa videtur, Afflic. decis. 341. & 346. & ideò exequutio non suspenditur, per prędicta, & alia allegata per Afflict. d. decis. 231. Appellatio enim, quia iniquitatem indicat, Iudicis authóritatem tangit, quæ illis summis Magistratibus illæsa remansit, c. non solùm de appellat. in 6. supplicatio verò etiam aduersarij circúmuentionem, d. l. præfecti, ff. de min. cap. cùm olim, de re iud. in restitutione autem in integrum, iuri etiam innitenti, mixtam habet gratiam, à iure sic introductam. Supplicatio enim habet præsumptionem contrariam ex persona proferentis, cùm Pręfectus pręt. etiam legis condendę potestatem habeat, prout Papa, Imperator, & Rex, l. 2. cod. de offic. Pręf. præt. idcircò media hæc est, supplicandi forma inuenta, vt infra decem dies porrecta, cautionis nexum pariat, postea verò biennij spatium sufficere, d. Auth. quę supplicatio, §. illud, Auth. vt sponsal. larg. cap. suscitata, de in integ. resti. & ad id conferunt tradita in cap. quę-
8 rẽti, de off. deleg. Sed nonnullas aduertimus esse differẽtias inter prouocationẽ, atque supplicationẽ, in prima enim bis appellatur, in secunda, semel supplicatur, in prima nil innouatur. secunda exequutioni demandatur. prima, ante sententiam recipitur: secunda verò secus. prima, super quibus interposita est sententia, d. l. præfecti, & d. cap. suscitata, secunda, etiam super nouis. prima, Iudicis iniquitati innititur; secunda verò, proprij erroris culpæ, vt supra dictum est. prima, solo verbo explicatur; secunda, cappello & pallio deposito, & flexis genibus, humiliter preces porrigit. & denique, ne prolixior fiam, supplicationis causam, solius est Principis examinare. quæ quidem, cũ alijs adhæc conferentibus, notata percipiuntur per Specul. tot. tit. de supplicat. & ibi per Ioan. And. in apostill. & per Lancell. in tem. om. iud. Hãc autem extrinsecæ humilitatis in supplicationibus, formã, prætermissam videmus: attamen in S. Cons. in omnibus supplicationibus verbo exprimitur, cum in principio dicitur; Humiliter supplicatur pro parte, &c. Nec mirum esse debet, vt in eodem S. Cons. hãc gratia recepta, idem suas reformet sentẽtias, & reuocet etiam ex nouis deductis, vt supra dictum est, & in clausulam ordinariã deuenit, Si illa nouiter deducta fuerunt; cùm Principis nomine agitentur, & accipiantur supplicationes. Cuius potestati, & corrigendi, & interpretandi atq; mu-

tandi sententias suas, subijcitur, per ea quæ Bart. in l. 2. Cod. de sent. ex peric. recit. l. 1. in fi. ff. de quæst. & facit tex. in cap. cùm olim, de re iudi. Bal. in d. l. 2. Abb. in cap. tum ex literis, de in integr. resti. idemq; in successore locum habere, Mart. Laud. in tract. de Princip. quæst. 389. secũdùm Lancell. Conrad. in templo omn. iud. lib. 1. cap. 2. vbi supra. Quibus consequens esse arbitror, vt idem dicendum veniret in Iudicum diuersorum fororum, contrarijs sententijs, siquidem super eadem facti serie prolatis; vt proinde in suspenso sint iurgia; multoties super his consulẽdùm Principi venit, ne magis Reip. exosum sit, per ea, quæ Scribentes tradidere, in l. ingenium, ff. de statu homin. & in l. 1. Cod. quan. prouoc. non est nec. Et quid iudicandùm foret, Princeps rescribebat; exemplo Traiani, quem Plinius, quid sequi deberet, rogabat. & in his, an victo appellare liceret, eadem nempe reuerentia, non tamquàm ab iniqua sententia, sed tamquàm Principi obreptum fuisset. nec in ea appellatione obtinebat, nisi Principi, non bene relatam fuisse controuersiam ostenderet, l. 1. Cod. de relat. & ex tex. in l. 2. Cod. de appellat. vbi Bal. & Salyc. qui de sententia lata secundùm Principis responsionem, precedente iudicantis relatione, seu consultatione appellari posse, in casu tamen si relationi dissentierit; sin autem & prouocare voluerit, quasi malè Princeps consuluerit, prohiberi. Sed de nouo si aliquid probare obtulerit, admitti, secundùm iustificatam distinctionem Lancellotti Conr. in templo om. iud. lib. 1. ca. 1. §. 4. de Imperat. exemplaque in foris sequuta idem recenset. & Connan. lib. 1. cap. 15. comment. iur. ciuil. Idemq; in S. Pont. obseruandum venit, si ambiguitas in foro vel Ecclesiastico, vel ciuili, si de causa criminali, aut ciuili quæstio oriatur, & eius iudicium perquirendum esset, Abb. in cap. per venerabilem, de foro compet. Ant. Butr. in cap. super literis, colum. 3. de rescript. Lanc. Conr. loco citato, & praxim inde sequi in Vrbis foris videmus. Quandoquidem si à Sac. Cons. aulis differenter super eodem facto iudicaretur, si idem in R. Cam. Summ. cõtrariumque in Sac. Cons. hoc sortiretur; Vicerex omnium vnionem iubet, et, si ipsi libet, Collaterale etiam cõuenire. & quod inde iudicatum remanet, id præcipuè à Iudicibus postea intuendum uenit. Etsi de consultationum viribus, quas R. Cam. ad Viceregem transmittit, in cap. præcedenti diximus; id tamen mihi animaduertendum in mentem venit. & in his quæ rerum illius fori regimen concernit, non autem priuatorum iustitiæ complementum: Quod si Viceregis votum cum Collaterali, sequi fas non foret, sua Maiestas consulenda venit. quæ si eum adiunctorum Iudicum numero, explicandum mandauerit, vel si quorum Collateralis, & R. Cam. votis adhęrere maluerit, rectè cautum erit. nullam Collaterali in his superioritatem tribuens, nisi vnicum votum, prout, & alio R. Cam. potitur. Et in pragm. Ferd. quę incipit, Sententias, duabus eiusdem Sac. Cons. sententijs conformibus latis, perpetuum ponatur silentium. Quando autem sumus in criminalibus,

bus,in quibus actus est irreiterabilis,etiam si relatio sit in Collaterali facta,volens Princeps clementer & benigne se gerere,per viam recursus ex eisdem actis reclamatio est permissa,Grammat.decis. 35.de recurso qui fisco conceditur, qui de iure in criminalibus potest appellare, præterquàm per Ritum M. Cur. scribit Grammat. decis. 14. de quo alibi dicetur. Rationem autem quare à Pręfecti præt.sententia nõ appelletur, sed supplicetur, Aurelius in l. 1.§. 1. ff. eod. ita pulchrè replicat,vt & nos supra retulimus. Præfectorum authoritas initiata, in tantum meruit augeri,vt appellari à Præfectis prætorio non possit. nã cùm ante quæsitum fuisset,an liceret à Præfectis prætorio appellari, & iure licere,& exstarent exempla eorum qui prouocauerunt,postea publicè sententia Principali lecta,appellandi facultas interdicta est. credidit enim Princeps, eos qui ob singularem industriam, explorata eorum fide,& grauitate, ad huius officij magnitudinem adhibentur,non aliter iudicaturos esse, pro sapientia, & luce dignitatis suæ, quàm ipse foret iudicaturus. Hermogenes etiam, in l.præfecti, ff. de minor. ita scripsit. Præfecti etiam prætorio ex sua sententia, in integrum possunt restituere,quamuis appellari ab his non possit. hæc idcirco tam variè,quia appellatio quidem, iniquitatis sententiæ querelam,in integrum restitutio verò,erroris proprij veniæ petitionem,vel aduersarij circumuentionis allegationem continet. & Bal. in d.l. 1. ff. eod.præsumit pro his qui sunt à Principe electi. & facit constit. Reg. quæ incipit Disputare. ibi,An is dignus sit,quem ea elegit. Sed præcedens conclusio,pro nunc,duas recipit restrictiones. primam,quando ex natura causæ non licet appellare; quia nec licet supplicare; si vera est decis. Dec.contra Pau.de Cast.in l. 1.Cod. de edicto D. Adr. toll. num. 50. Alteram: conclusio intelligi potest quando ob dignitatem proferentis non licet appellare, sed supplicare; secus quando in contumaciam,tunc enim nec posset supplicari,Par.de Put.de Synd.in ver. An si statutum.fol. 54. Potest autem Rex & Præfectus præt.appellationem desertam admittere,Innoc.in cap.ex literis,in fi. de in integr. restit.Guido Pap. decis. 158. Carau. in Ritu 260. quod in Form. Vicer. his verbis exprimitur. Ac in causis spiritũ vitæ insufflare. A sententia verò Collateralis consil. sicut & aliorum tribunalium delegatorum,in causa criminali lata,nõ reclamatur; licet ordinarij iuris sit, vt statim exequutioni mandetur,2.q. 1.can.sicut,l.cum reis, C. de pœn. & quatuor ex causis limitatur, secundùm Goffr. in sum. de iudic.nu. 13.cuius iura,cum alijs affert Cassan.in catal.glo.m.par. 5. consid. 22. priuileg. 96.Cuius rei cum causam quærerem,quidam primi ordinis Magistratus ex more tantùm id procedere dixerunt; nos verò ex plenitudine potestatis Principis. nam cùm in eo Princeps etiam interueniat, plenitudine potestatis vti videtur. quando à competenti Iudice causam ad se euocat. omnia autem per eum gesta, ritè & rectè geri præsumuntur, Felyn.in cap. 1.num.26.de constit. Hippolit.sing.24.

9

Castr.

Castr. in l. ex imperfecto, Cod. de testam. tex. in l. 1. §. credidit, ff. de off. præf. præt. & consequenter secundùm veritatem iudicasse præsumitur, cum neque fallere, neque falli posse præsumatur, Bart. in l. Æmylius, ff. de minor. Vnde quia reclamatio presumeretur potius ad dilatandam exequutionem, quàm ad alium finem, res maximè legibus exosa, l. cum reis, Cod. de pœn. nō permittitur. tractu enim temporis, aliud non detegeretur quàm falsitas. & eò magis quòd ex iudicio sapientissimorum virorum sententia manauit, qui Principis latere digni sunt reputati, & proinde magna cum maturitate, prolata cēsetur, 3. q. 9. can. Apostolicæ. quod vel inde colligi poterit, quòd tale decretum non sicut cætera pronunciatur, sed hoc modo. Illustriss. Dn. Prorex mandat atque decernit. & firmatur à Regentibus, alijsque omnibus delegatis. quod non obseruatur in decretis & sententijs S. cons. & R. cam. in quibus sufficit causæ commissarij subscriptio. & hoc iure vtuntur. Verùm hæc ratio minus arridere, fortè, poterit. quandoquidem, cùm Princeps omnium sit ordinarius, & competens Iudex, vt supra diximus, iure ordinario, & non plenitudine potestatis vtitur, cùm aliquam causam coram se agitandam iubet. nam, licèt diuersa constituerit tribunalia, quæ diuersis causarum generibus præsint; id fecit quòd non omnes causæ apud se agi poterant; dictarentur enim lites contra iuris formam, & Reip. vtilitatem, vulgata l. properādum, Cod. de iudic. ad recidēdas igitur lites erexit plura Tribunalia. ex quibus, ad ipsum Principem, tanquàm ad vltimum, & supremum Iudicem, recursus tandem habetur. quorum Tribunalium Iudices, licèt respectu partium, competentes, & ordinarij dicantur; tamen respectu Principis, delegatorum vice funguntur. cùm igitur Princeps coarctare voluerit litem, vt debitò mandetur fini, apud se terminari mandat. sciens quòd, si à competenti Tribunali terminaretur, adhuc ad ipsum deduceretur, & sic lis prolongaretur. pars enim succumbens, non statim cederet sententiæ, idque inde manifestum est, quòd causas tantùm graues, & quæ inter petentes partes vertant, ad se euocat. Possent enim Iudices, vel corruptione, vel timore alicuius partis, iniquè iudicare, quod coram ipso Principe locum non habet, cum eius comitatus omni timore prorsus careat, vt supra diximus. Quia igitur criminalis causa coram Principe definita, vltimo iudicio definita est, supplicationi locus non datur. Secunda æquiparatio est respectu Tituli. nam Præfectus præt. est illustris, l. de ordinatio, cod. de offic. Pręf. pręt. or. l. nemo, Cod. de iur. omn. iud. l. 2. Cod. de sent. ex breuic. recit. l. 1. C. de mo. mult. l. defensores, Cod. de defens. Ciuit. l. fi. Cod. vbi Senat. vel Clariss. l. pręcipimus, §. 1. Cod. de appellat. §. illud. Auth. de appellatio. Lancel. Conr. in temp. om. iud. par. 3. de prouoc. conclus. 77. nume. 4. Est autem illustris, qui multis claret, vt splendore generis, uel sapientię vel nobilitatis. Fuit etiam Magnificus, ab Imperatoribus appellatus, l. pręcipimus, Cod. de appellat. l. fi. Cod. de aduoc. diuers. iud. magnifi-

9

gnificæ eius ſedes,l.fi.cod.vbi Senat.vel clariſſ. & ſub nomine magnificentiæ reſcribitur,l.ſancimus,la 1. cod. de aduoc. diuerſ. iudic. quæ iura minimè præcedentibus aduerſantur. nam Magnificus & Illuſtris idem eſt titulus,Tiraq.in tract.de Nobil.cap.8.num.15. & Doct.in d. l.1.ff.de off.eius cui mand.eſt iur. Illuſtriſſimus dictus eſt,§.illud, Authen.de appell.Caſſan.in Catal.glo,m.par.7. conſid.7. & magnificus, & excelſus idem,l.fi.Cod.de prox.ſacr.ſcrin.Luc.de Pęn.in l.2.num.6. Cod.de pet.bon.ſublat.lib.10. Nec obſtat quòd dicatur Clariſſimus, l.1.Cod.de ſent.paſſ. Tiraquell.de Nobil.cap.2.num. 13. nam Clariſſimus pro Illuſtriſſimo, & è contra,vſurpatur, Tiraq. de Nobil.cap.8. num.16. Declarat idipſum inſcriptio in Concordiæ templo, Romæ inuenta, in marmore his literis inciſa, & memor Bartol.Marl.lib. topog.vrb.Ro.cap.2.

FL. STILICONI V. C.
FLAVIO STILICONI ILLVSTRISSIMO VIRO
MAGISTRO EQVITVM PEDITVMQVE,
COMITI DOMESTICORVM, TRIBVNO PRÆTORIANO
ET AB INEVNTE ÆTATE PER GRADVS CLARIS
SIMAE MILITIAE AD COLVMEN GLORIAE
SEMPITERNAE, ET REGIAE ADFINITATIS EVECTO
PROGENERO DIVI THEODOSI, COMITI DIVI
THEODOSI AVGVSTI IN OMNIBVS BELLIS
ATQVE VICTORIIS, ET AB EO IN AFFINITATEM
REGIAM COOPTATO, ITEMQVE SOCERO D. N.
HONORI AVGVSTI APHRICA CONSILIIS EIVS
EX PROVISIONE LIBERATA EX SC.

Idque etiam ex alia liquet inſcriptione, Romæ ad Forum Traiani poſita,per Ald.Manuc. in Ortograph.relata.

SATVRNINO SECVNDO V.C.
PRAESIDI PROVINCIAE AQVITANIAE,
MAGISTRO MEMORIÆ. COMITI ORDI
NIS PRIMI, PROCONSVLI AFRICÆ. ITEM
COMITI ORDINIS PRIMI INTRA CON
SISTORIVM. ET QVAESTORI, PRAEF.
PRAETORIO ITERVM, OB EGREGIA
EIVS IN REM PVBLICAM MERITA,
DD.NN. VALENTINIANVS ET
VALENS, VICTORES AC TRIVMPHA
TORES SEMPER AVGVSTI
STATVAM SVB AVRO CONSTI
TVI LOCARIQ; IVSSERVNT.

non

nam notæ illæ V.C. viro clarissimo significant. & postquàm in hunc incidimus locum, id obiter admonuerim, Inlustris eo tempore, non Illustris scribebatur, vt Tiraq. ibidem aduertit. tamen doctissimus Aldus in lib. orthogr. non visa inscriptione, Illustris potius scribendum putat. Obstat autem præfatæ opinioni, tex. in l. 1. Cod. vbi Senat. vel clar. & tex. in l. 2. Cod. de sport. Senator est superillustris, tamen clarissimus appellatur, l. fœminæ. ff. de Senat. Paul. Oria. in l. 1. ff. de off. eius, num. 19. l. 1. Cod. de prępos. labor. lib. 10. verbum, illustrat, exponit, clarificat, Sebast. in l. 1. num. 3. in fi. ff. de off. eius. Inuenitur autem horum titulorum Illustris, Magnificus, Spectabilis, Nobilis, usus in veteribus sepulchris tam varius, vt confundi potius quàm aliquam inter se differentiam habere videantur. In d. D. n. Laurentij complura huiusmodi sunt epitaphia, ex quibus hæc aliquando notauimus, & aliqua etiam supra memorauimus.

Hic iacet Catherina filia Regis Alberti, & neptis Regis Rodulfi Romanorum Regum, ac soror Federici in Regem Romanorum electi, Ducum Austriæ, consors spectabilis Caroli primogeniti Serenissimi Principis & Domini nostri Domini Roberti, Dei gratia Ierusalem, & Siciliæ Regis Illustris, Ducis Calabriæ, ac eiusdem Domini nostri Regis Vicarij Generalis; insignibus vita, & moribus exemplaris. quæ obijt Neapoli anno Domini nostri Iesu Christi 1323.

In Ædicula Reginæ.

Hic iacet corpus illustris puellę Dominæ Mariæ de Duratio filiæ Regis Caroli tertij, que obijt anno Dñi 1371.

Hic iacet corpus Serenissimi Principis & Domini Domini Caroli Ducis Duracij qui obijt anno Domini 1347.

Hic iacent corpora Illustrium Dominorum Domini Roberti de Astois, & Dominæ Ioannæ Ducisse Duracij coniugum, qui obierunt anno Domini 1387.

Hic iacet corpus magnificæ; ac Illustrissimæ Dominę. Dominę Ioannæ de Baucio, relictæ quondam nobilis Domini, Domini Nicolai de Ianuilla comitis Sancti Angeli, quæ obijt anno Domini 1363.

Hic iacet corpus magnifici viri Dñi Amelij de Baucio baronię Auellarum Domini qui obijt anno Dñi 1351.

Hic iacet corpus Dominæ Dominę Franciſcę de Auellis & baroniæ Auellarum Dominę relictę quondam magnifici viri Dñi Amelij de Baucio, quæ obijt anno Dñi 1371.

Hic iacent ſpectabiles Iuuenes Bertorannus, & Franciſcus de Baucio fratres, filij magnifici Domini Amelij de Baucio Auellarum Domini, anno Domini 1336.

Dicitur item glorioſiſſimus, §. aliud, in Auth. vt ſponſal. larg. §. fin. in Auth. de non alien. peræq; ac perilluſtris valere videtur, Tiraq. de Nobilit. d. cap. 8. num. 15. Viri excelſi in Vrbe Romana præfecti præt. & eminentiſsimi per prouincias Illirici, & Africæ, l. raptores, §. 2. C. de Epiſc. & cler. & eundem eminentiſsimi titulum ſequutus, in l. 2. Cod. de ſent. ex breuic. recit. & ſublimiſsima ſedes, l. apertiſsimi, Cod. de iudic. leges innumeræ in Cod. ſunt, quæ ad Præfectos præt. diriguntur, ut per ſuperinſcriptiones legitur, licet in corpore, de eo non loquantur. de his, & quibus alijs titulis decorati ſint Præfecti Præt. & quibus in Regnis ad eius inſtar inſtituti atq; recepti fuere, planè idẽ Lancellot. Conr. ibid. lib. 1. cap. 1. de Imper. tit. Dignitates confert; & 11 ſupramodum, ante ipſum, Caſſan. in Catal. gl. mun. par. 7. conſid. 7. uerſ. fuit, & in par. 9. conſid. 17. in fin. Reges, illuſtres pariter eſſe, iure probamus, vt de Rege Aragon. Sicil. & Apuliæ, Portugalliæ ſiue Luſitaniæ, Francorum, Anglorum, Sueuiæ, Vngariæ, Scotiæ. licèt aliquãdo ad eos, diuerſimode per ſummos Pontifices ſcribatur. quod omnino probatur in cap. quanto, de iureiur. cap. inter alia, de immunit. eccleſ. cap. ex ſpeciali, de iude. cap. nouit, de iud. cap. nouit. de off. leg. cap. nouit, de appellat. cap peruenit de iureiu. cap. 1. de probat. cap. non eſt, de ſponſal. cap. clariſsimus, de conuerſ. coniug. cap. licet de uot. cap. intellecto, de iureiur. Caſſan. in Catal. gl. mun. Renatus Chop. de dom. Franc. Et vt de huius Regni Regibus, expreſsius ſcribamus, cum Pontificum inueſtituras quibus Regnum concedebant, legeremus, hos titulos obſeruauimus. Vrbanus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Cariſſ. in Chriſto, filio, Carolo Regi Siciliæ illuſtri ſalutem. Clemens Septimus, Cariſſ. Chriſto filio Ludouico claræ memoriæ Ioannis Regis Francorum nato Regi, & Cariſſ. in Chriſto filiæ Ioannæ Reginæ illuſtribus, & prius Ferdinando de Aragonia Regi Siciliæ illuſtri. & Martinus, Ioannæ ſecundæ Reginæ Siciliæ illuſtri. & Clemens II. in anno 1529. cariſſ. in Chriſto filio, Carolo Romanorum & Hiſpaniarũ Regi Catholico in Imperatorem electo, de 12 offic. Capellani maioris. In breuium Romana Secretaria, tituli iſti leguntur, à fido amico tranſmiſsi. Cariſsimo in Chriſto fil. noſtro, Carolo Romanorum Imperatori ſemper Auguſto. Cariſſ. Ferdinando, Romanorum, ac Vngariæ, & Boemiæ Regi illuſtri. Cariſsimo in Chriſto filio, Philippo noſtro, Hiſpaniarum Regi catholico. Cariſsimis

risſimis in chriſto filijs noſtris, Philippo Regi & Mariæ Reginæ Angliæ illuſtribus. cariſsimo in Chriſto filio noſtro Henrico Francorũ Regi chriſtianiſſimo. cariſſ. in Chriſto filiæ noſtræ Catherinæ Francorum Reginæ chriſtianiſſimæ. Dilecto filio, nobili viro Herculi Ferrariæ Duci. Dilecto filio, Gulielmo Mantuæ Duci. Dilectæ in Chriſto filiæ, nobili mulieri, Margaritæ de Auſtria, Parmenſium Duciſſæ, Flandriæ Gubernatrici. Dilectæ Victoriæ Farneſiæ de Ruere, Vrbini Duciſſæ. Dilecto filio, nobili viro, Ludouico Vrando de Mendotia, Marchioni de Mondejar. Dilecto filio, nobili viro, Hieronymo Priolo, Venetiarum Duci. Dilecto filio noſtro Hieronymo de Louchere S. R. E. Præsbytero Cardinali. Infidelibus. Magno Turcarum Principi Sultano Solimano. non capitur, ni fallor, Princeps, pro Imperatore, vel eo titulo inſignito, cum nec à Summo Pontifice, Imperatore, vel alio quocunq; ad quem concedendi facultas iure ſpectat, permiſſum eſt, vt infra dicemus, vbi de Romę titulis tractabimus, ſed quòd primum locum de facto, illis in locis obtinet. Rex autem noſter cùm ad Viceregem ſcribit, titulo Illuſtri ipſum honorat. Illuſtri Marchioni de Mondejar noſtro Viceregi, &c. quod ab Iuſtiniano aliquando diuerſimodè factum legimus. vt eſt in Auth. de appellat. Triboniano illuſtri magiſtro officiorum; & in Auth. vt null. mutuans agric. Dominico viro illuſtri, præpoſito per Illyricum. & in Auth. vt factæ nouæ conſtit. Ioanni glorioſiſſimo præf. præt. orientis. Idem & in Auth. vt clerici apud propr. Epiſ. & in Auth. de adminiſtrator. & in Auth. vt ſponſal. larg. Petro glorioſo præpoſito ſacrorum per orientem prætoriorum. & in Auth. de ſanctiſſ. Epiſcop. Petro glorioſiſsimo præfecto prætor. & in Auth. de immenſ. donation. Ioanni Præfecto prætor. viro clariſsimo. vbi id obiter adnotauerim, Præpoſitum, idem eſſe ac Præfectum pręt. in ſacris conſtitutionibus. Ioannes enim qui perſæpe Præfectus præt. dicitur, aliquãdo & Præpoſitus per Orientem appellatur, vt eſt in Auth. de reſtitution. & in Auth. de vſur. nauticis. & Petrus, indifferenter Præfectus præt. & præpoſitus nominatur. quod licèt nullam parere debeat ambiguitatem, cùm præficere, vnde Præfectus, & præponere vnde Præpoſitus, idem ſint; quia tamen differre videri poterant, aduerti. Id etiam eſt opportunè notandum, quod tùm in regijs diplomatibus, cùm in priuatis literis quas Rex Viceregi ſcribit Hiſpano idiomate, ipſum Viceregem, cõſanguineum appellat; id enim exprimunt verba illa, Nueſtro primo. quod honoris cauſa facit, & Præfectis præt. ab Imperatoribus factum inuenitur. Alexander enim Seuerus, Domitium Vlpianum ſuum Præfectum præt. parentem appellauit, l. ex Diui, cod. de loc. & in proh. Inſtit. §. cumq; Magiſtratus anteceſsores nominãtur. & 2. Eſdræ, c. 5. Caſſan. in Catal. par. 1. conſid. 37. & quamuis dicta vox, parens, in propria ſua ſignificatione, patrem, & matrem & cæteros aſcendentes vſq; ad Tritauum, ſecundum Feſtum, & vſq; in infinitum, ſecundũ Caium

Aa 2 in l.

in l. appellatione,ff.de verb. signif. adhuc tamen apud antiquos nec paruipendendos authores, pro consanguineo inuenitur, quo sensu acceptum est in d.l.ex Diui.Sallust. in persona Romanorum loquens, Parentes abundè habemus, ait.idest consanguineos. Et Æl.Lampr. de Alex. Seuero sic scribit. Amicos & parentes Alexander si malos reperit, aut puniuit, aut si vetus vel amicitia, vel necessitudo non siuit punire, dimisit à se,dicens, his carior est mihi Respublica.Iul.capitol.de M. Antonino refert, quod in imperium euectus omnibus parentibus suis, tantam reuerentiam, quantam priuatus exhibuit. inde parentela deducitur idest cõsanguinitas. Idẽ capitol. in Gordi. Duxit vxorem filiam Misitei doctissimi viri,quem causa eloquentiæ dignum parentela sua iudicauit. Sed non erit inutile scribere,quibus inter se, Reges in vita & post mortem, & de ipsis loquentes, & inscriptionibus monetarum & opere supulchrorũ vtantur. & subditis certa lex loquendo, & scribendo d[illegible] posset. quæ omnia,non solũ communi, sed & Regni iure, potissi[illegible] ac noua sanctione probabimus. In multis Præfectus prætorio e[illegible] Rex æquipatari, versa vice dissimiles apparebunt. Si curiosius scire oportet Regum secreta in scribendo, & nobis celata quod adhuc, de eorum secretis non habemus

13 periculum, & ideo omittamus. Diuos Imperatores, post eorũ mortem, millies appellatos legimus,de Diuo Augusto,in l. 1.ff.ad leg. Iul. de adul. D.claudius,l.D.Claudius,ff.ad leg.Cor.de fal.l.D.Claudius,ff. de iurepatr. Diuus Adrianus,ff.de vsu & habit. l. diuus Adrianus,ff.de diuort.l.Diuus Adrianus,ff.de re iud.l. 1.§. 1.ff.ad leg.Corn.de fals.l.D. Adrianus,ff.ad leg.Corn. de sicar. l.D.Adrianus,ff.ad leg.Pomp.de parricid.l.D.Adrianus,ff.de term.mo.l.D.Adrianus,ff.de cust.& exh.re.l.D. Adrianus,ff.ad S C. Turpil. l. D. Adrianus,ff.de pœn.l. D Adrianus,ff. de bon. damn. l. D. Adrianus, ff. de cast. pecul.l. D. Adriani, cod. de constit. pecun. D. Marcus,l.D.Marcus,ff.de off.præt.l.oratione,ff.de ri. nupt.l.D.Marcus,ff de manum.l.diuo,ff.de manu.l. 1.ff. de manumiss. l. D. Marcus,ff.ad SC. Syllan.l.D.Marcus,ff.de tut.& cur.l.Diuo Marco cod. de quæst. Diuus Antoninus, cognomento pius,l.D.Antoninus, ff.de in int. rest.l.D.Antoninus,ff.de var.& extr. cogn.l.cum hic status, ff. de donat. inter vir. & vx. l. D.Pius,ff.de petit. hæred.l.D.Pius,ff.de seru. rust. præd.l.D.Pius,ff. de ser. fugit.l.D.Pius,ff.de reg.iur.l.D. Pius. ff.ad leg.corn.de fals.l.D.Pius,ff.de cust. & exhib. reor. l. D. Pius,ff.de quæst.l.D.Pius,ff.de manumiss.test.l.D.Pius,ff.de opt.leg.l.rescriptis,ff. de diuers. & tempor. præscr.l.fin.ff.de priuil. veter. l. fideicommissa,§. 1.ff.de legat. 3.l.D.Pius,ff.de ritu nupt.l.à D.Pio,ff.de re iud. & si plures fuerint Autonini. nam alter Seueri, & non Adriani filius vt iste Pius, & iura allegata de hoc intelligunt.D.Seuerus,l.diuus Seuerus,ff.de iu. dot. l. D. Seuerus,ff.de iniur. l. D.Seuerus,ff.ad municip.l. D.Seuerus, ff.de his quib.vt indig.l.D.Seuerus,ff.qui pet.tut.l.D. Seuerus,ff.ad leg. Fal.l.D.Seuerus,ff.de iu.codic.Diui Seuerus & Antoninus, pater & filius,l.

lius, l. D. Seuerus & Antoninus,ff de extraord.crimi.l. diui Seuerus,ff. de capt.& poſtlim.reuer.l.diui Seuerus & Antoninus,ff.de crim.expil. hæred.l.diui Seuerus & Antoninus,ff.de requi.cer.l.diui Seuerus & Antoninus,ff.ad leg.Iul.pec.l.diui Seu.& Ant.ff.de adminiſtr.tut.Diui Verus & Antoninus,l.diui Verus & Antoninus,ff.ad leg.Iul.pecul.l.Imperatores Verus & Antoniuus,ff.ad leg. Iul.de anno. l. diui Verus & 14 Antoninus,ff.de adminiſtr. tut.l.diui,ff.de adimen.legat.Diui Fratres qui fuerint,variè tradditur. aliqui enim, Verum, & Antoninum fuiſſe exiſtimant. Theophilus Inſtit. de excuſat.tut.§.ſed & propter, Seuerum & Antoninum, Diuos Fratres appellat. cuius opinionis eſt & Accurſ.in l.de qua re,ff.de inoff. teſtam. Bartolinus tamen Pius in annotat.cap. 58.& Egyd.Perr.in d.l.de qua re,Accurſium falli,vt plerũq; aliàs, exiſtimant.non enim fratres fuerunt Antoninus & Seuerus,ſed Seuerus pater fuit Antonini. qui igitur diui Fratres leguntur, fuerũt Marcus philoſophus, & Commodus,qui ante Seuerum & Antoninũ regnarunt. De diuis Fratribus mentio habetur in l. diui Fratres,ff.de iurepatr. l.fideicommiſſa.§.fin.ff.de legat. 3.l.diuus,ff.de ritu nupt. l. diuus,ff.ad leg.Corn.de fal. l. 3.§.fin.ff.de teſt.l.diui Fratres,ff.de accuſat.l.diui Fratres,ff.de pœn.l. 1.ff.de extract. Nam Marcus Antoninus, & Lucius Verus,T.Antonini Pij filij,qui M. Antoninus, Annium ſiue Lucium Verum Fratrem, ad imperij partem aſciuit.Duo Augusti dicti,l.Lucius,§. 1,ff.ad municip.l.fin ff.ad leg. Iul. de anno. ex Lampridio & alijs cumulatis per Tiraq.de iure primog. 17.queſt.4.opini. & Anton. Auguſt.lib.ſingul.ad Modeſtin. Quandoq; diuus Pius, & à Marco,&Seuero reſcriptum eſt,l. 1.§. 1.ff.de liber.exh.modo Verus legendum eſſet, alter Antoninus filius Seueri,l.cum hic ſtatus,ff.de donat. inter vir. & vxor,cum legatur, Seuerus, & Antoninus pater & filius ſunt, ut per allegatos ſcribitur. Diuus Veſpaſianus,l.diuus Veſpaſianus,ff.de iurepatron.D.Traianus,l.D.Traian⁹,ff.de milit.teſt.D. Cõſtantinus,cod.de natural.liber.diuus Diocletianus,l.ſolita,cod.de con. princ.cornic.l. 12. diuæ memoriæ Zenonis,l.diuæ memoriæ,& l. 1.cod.de decur. lib. 10.l. 1.cod.de locat.præd.ciuil.lib. 11.Alij Imperarores de eorũ patribus.l.diui patris noſtri,cod. de locat. præd. ciuil. lib. 11. de prædictis omnibus, innumeræ leges ſunt.Regni Reges,diuos etiam ſuos prædeceſſores appellant, Feder. Imperator. expreſſim Rogeriũ Regni etiã Regem maternũ auum,diuum nominauit in cõſtitut. Reg. l. obſcuritatem, l.diuorum,l.quanto cæteris, l.durum, & diram, l.dignum,l.conſtitutionem diuæ memoriæ,l.ſiquis poſt locũ, l.vniuerſis,l.vt dilecti,l.conſtitutione pręſenti,l.lenas, l.matres,l.cum conceſsiones,l.capitalem,l terminum vitę.& Rex Carolus I.in conſtitutione Reg.Iuſtitiario Terrę Hydrunti,& de Ferdinãdo Rege.Diuus Ladiſlaus, & diua Ioanna Soror in Sancta Maria ad Siculam, & in diuo Ioanne ad Carbonariam. Sed cur Imperatores & Regni Reges, diui fuerint vocati,ratio eſt, nam mos erat Romanis conſecrare Impera-

peratores, qui superstitibus filijs, vel successoribus, moriuntur quiq; eo sunt honore affecti, relati inter diuos, qui honor, apotheosis, idest deificatio appellabatur, vt ex Herod. histor. lib. 4. Cornel. Tac. lib. 15. Bud. in l. si adulterium, ff. de adult. Isern. in cap. 1. qual. olim feu. pot. alien. Anton. August. lib. sing. ad Modest. Cęs. Consta Archiep. Cāp. lib. 1. var. ambiguit. cap. 8. liquet etiam per ea quę latissimè in l. filius familias, §. diui, ff. de legat. 1. scripsimus. nam cum nulla esset monarchia mortalibus pectoribus, necdum hęserat vlla regnandi cupiditas, Principes quia iusti erant, iure habiti Dij & dicti, sub illo aureo seculo, Fab. Pict. antiquissimus Romanus in suis annalibus de aur. sec. par. 1. de quo, lib. 1. de diuinat. Cic. & Plin. nat. hist. lib. 14. cap. 13. mentionem faciunt. & diui Imperatores & Reges, multa allegantur iura per Petr. Bellapert. in l. beneficium, in princ. ff. de constit. Princ. & Boer. de author. mag. Cons. num. 178. & diui à diuinitate, Ioan. Ann. de antiq. reb. Hetrur. fol. 467. & in genealogia plerumq; durum post diluuium, fol. 89. Vtiq; Reges, deorum nomina plerūq; assumebant, ex Cic. de nat. Deor. et Lactant. Firm. Ann. in comment. in Beros. de ęquiuo. non ineptè dici potest, quòd vbiuis non multum differt vt admittendus intelligatur ex Aristot. lib. 7. ethic. cap. 1. diuū appellant, quem admirare solent.

Secunda est differentia inter Regem & Pręfectum Prętorio, nam 16 Regi datur Maiestatis titulus à subditis, & alijs; Pręfecto pręt. nequaquam. est autem Maiestas triplex, Imperatoria, Regalis, & Pręt oris, quę vsurpatè & ineptè illi ascribitur, & maximè in auth. Gazaros, cod. de hæret. vbi vtrique attribuitur. nempe verissimum est Deo conuenire, l. non distinguemus, §. sacerdotio, ff. de arbitr. Imperialis, d. auth. Gazaros. qui Imperatores & Reges eam sibi usurpauerunt, l. vt nemo priuatus, in rubr. & nigro legis, ff. & cod. ad leg. Iul. maiest. l. fin. cod. de legib. l. bene à Zenone, cod. de quatr. pręscrip. l. fin. cod. ubi & apud qué, §. publica, Instit. de pu. iud. c. 1. de pace ten. Soccin. cōs. 22. n. 4. vol. 1. Lācell. conr. in tēplo om. iud. lib. 1. de ornatu corp. Imper. & ante eū Luc. de Pen. in l. seruum, in fine, cod. de delator. lib. 10. Et Regni Reges, vt legitur in constit. Reg. etsi Federicus II. Imperator sit, in l. post mundi machinam, §. cum igitur, l. de personis, l. ea quę ad speciale decus, l. cum satis, l. hi qui per inquisitionem, l. regię maiestatis, l. cum circa, l. si ciuiliter, l. prędictorum Regum, l. siquando, l. si vassallus, l. eos tantum, l. maiestati nostrę, l. probationum defectum, l. castra munitiones, Carol. I. in c. Carolus Dei gratia; & millies in const. Maiestas hoc in loco maior status maior potestas dicitur, Oldr. consil. 43. Ripa respon. 2. tit. de accusat. De aliorum autem titulorum vsu & prærogatiua, ad saturitatem agit Pancir. in Notit. Imper. par. 1. ubi in princ. cap. 5. inter Illustres primum locum, præfectum prętor. obtinuisse dicit; quod et in corpore iuris & ex eius authoritate satis patet, & ad comparationem cum Vicerege valde facit, cùm ipse hodie inter illustres

ſtres primum habeat locum. Licet autem Reges, illuſtres ſint, vt omnes fere Doctores ſentiunt in l. 1. ff. de offic. eius cui mand. e. iur. Caſſan in Catal. gl. mu. par. 7. conſid. 2. Renat. Chopp. in de doman. Franc. ubi iura Britanniæ allegat; Rex tamen noſter, quia exeptus eſt ab Imperio & in hoc Regno imperij iura habet, Afflict. in proem. Conſtit. quęſt. 1. Fret. de ſuffeud. lib. 2. Loffred. conſ. 4. imo maiora, quia Regnum tranſmittit ad hęredem, quod nõ facit Imperator de Imperio. Capyc. in inueſtit. feud. ſub rubr. Feudorum officia. Soccin. conſ. 165. vol. 2. & propterea dicitur Monarcha, Bald. in l. exempta, Cod. de probation. Soccin. d. conſ. 165. Det. conſ. 390. nu. 10. Cagnol. in l. 2. n. 27. ff. de orig. iur. qui ſe citat in prohem. ff. vt & ſupra nos diximus, ẽ ſuper illuſtris; nã Imperator ẽ ſuperilluſtris, ſm̃ DD. in d. l. 1. Caſſan. in d. par. 7. cõſid. 1. circũſcripta pro nũc, opinione Alciati, lib. diſpũct. 2. c. 4. exiſtimãtis hũc titulũ, qualitatis ſeu dignitatis adiectionem indicare, nõ gradum. quot autẽ & quanti tituli à legibus & canonibus dati fuerint, latè proſequitur Caſſan. in Catal. par. 5. conſid. 27. & Paul. Orian. in d. l. 1, nu. 11. Et decretalis epiſtola in cap. ſolitę, de maiorit. & obed. dirigitur Cõſtantino Imperatori, & ſic ſuperinſcribitur, Illuſtriſſimo Cõſtãtino Imperatori. vbi Abbas notat quod Imperator dicitur Illuſtris, item & Rex Francię, cap. nouit, de iudic. nec videtur ijs aſſentiri, qui Papam & Imperatorem ſuperilluſtres eſſe dicunt, vt notatur in d. l. 1. Et quod Rex nõ ſubditus, dicatur ſuperilluſtris ſatis notanter per multa tenet Iacob. de Nigr. in d. l. 1. num. 14. ff. de off. ei. & ibi Paul. Orian. num. 16. tenens de Rege Hiſpaniarum, & Caſſan. in Catal. par. 5. conſid. 30. Guliel. in cap. ciuitatis, de iureiur. Sed quantum ex ſcripturis per nos ad hoc viſis, obſeruare potuimus, tres titulos in medium afferemus. primò reſpectu ſuperioris, ſecundò quando inter ſe Reges tractant; Tertiò quando vaſallus, ſiue inferior ſcribit. Quo ad primum, pręter inſcriptiones quas paulo ſuperius Sanctiſſimi Papę retulimus, in inueſtituris à Summis Pontificibus factis de hoc Regno, ſemper Regib9 dicitur Illuſtris. Cũ aũt Reges mutuò ſibi ſcribũt nota eſt forma, cui nõ inſiſto. Inferiores uerò. i. ſubditi, Sacræ Maieſt. titulũ tribuunt. cur autem ſacra, pręter Iſern. Par. de Put. Fret. & quę nos alibi ſcripſimus, affert Reſtaur. Caſtald. in tract. de Imperat. quęſt. 15. & 19. & 36. Porrò tituli, quos hodie priuati homines alter alteri ſibi dare ſolent iuxtà perſonę nobilitatem exercitium & ualorem, hi ſunt ab infimis ad ſupremos, Honorabilis, Nobilis, Magnificus, Excellens, Illuſtris. verùm tantus circa hęc obortus eſt ambitus & abuſus, vt qui uix Magnifici titulum mereret, Illuſtris & etiam perilluſtris appellari ambiat & affectet. Vnde nos Equites & Patricij Neapolitani, ex vetuſtiſſimo militari genere mille ab annis deſcendentes; ignotis quibuſdam & humillimi generis hominibus, eo titulo reſcribere cogimur, qui tantum illuſtribus conueniret, quod ſine pudore dici nequit. O vtinã ad ſedandam tantam confuſionem, tantamque ſuperbiam

biam reprimendam, dilitaretur & huc Sanctio ab Rege nostro in Hispania ad hanc rem constituta; vbi nulli penitus titulum nec in scribendo, nec in rescribendo, dari iussit, Domini titulo tantùm sibi recepto. siquis autem dignitatem habeat vel Titulatus sit, eius dignitatis eiusue tituli nomine appellari permisit, vt, Regenti N. Duci N. &c. Est autem Domini titulus, excelsus & honoris causa vsurpatus. l. Nesennius, in princ. ff. ad leg. falc. l. vxori, ff. de legat. 3. l. fin. ff. de auro, & arg. leg. l. Titia, §. qui margo, ff. de ann. legat. cap. in Christi nomine, de pace Const. cap. acta, eod. tit. & in 3. constit. in rub. l. proximè. ff. de his quę in testam. neque mil. neque fæder. Restaur. Castald. in tract. de Imper. quęst. 2. Dominus noster, in §. 1. Auth. iureiur. Dominus Romanorum, cap. signum, da pace Const. cap. 1. Const. feud. in rubr. Et Claudius Cæsar vt sæpe hortando rogandoq; ad hilaritatem homines prouocaret, dominos itidem appellabat. Suet. in vita ipsius, cap. 21. Non autem defuerunt, qui Domini titulum, vt maledictum, & opprobrium exhorrerent, quod de Octauiano refert Suet. in eum, c. 53, adeò vt in theatro, Dominus pronunciatus, edicto sequenti die grauissimè corripuit, & Dominum posthac appellari, à nemine nec seriò nec iocò passus est. Et Tib. cæsar., Dominus appellatus à quo-

11 piam, denunciauit ne ipsum amplius contumeliæ causa nominaret Idem auctor in illius vita, cap. 27. Quod fecerunt veriti Populum Romanum. Sciebant enim hoc nomen esse illi exosum, & iam Regum Romanorum exemplum, licèt per multos annos expulsorum, illis memoriam refricabat. etenim Domini appellatio, odiosa est, & tirannidem sapit, 94. dist. can. fin. l. neminem, cod. de suscept. & arc. lib. 10. Rationem affert. Connan. lib. 10. iur. ciuil cap. 5. num. 7. & Iac. Reuar. in l. qui uetante, ff. de reg. iur. Ioan. Ign. in l. necessario, §. non alias, num. 419. ff. ad Senat. Syllan. Et Alex. Mam. vt Lampr. refert, nunquam nisi proprio nomine salutari uoluit, aue Alexander. Contra uerò Domitianus, ut scribit idē Suet. in ipsum, c. 13. Eutrop. lib. 6. Euseb. in hist. Cassiod. in chron. Pompon. Læt. in eius aita, Ioan. Ferrar. instit. de adop. Carion in chron. Dominus & Deus uester, se subscribere cœpit. iussitq; vt à nemine vel in scribendo uel in loquendo, alias quàm ita appellaretur. quo nomine sępe ei blāditur Martialis in epigr. Antoninus postea Imperator, seipsum etiam Dominum vocauit, ego quidē Dominus Mundi, ut est in vulgata, l. deprecatio, ff. ad leg. Rhod. de iactu. uide ad hāc rem quæ scripsimus in epitheto Vrbis Romæ, Domina. Et Seuerus Imper. cùm omnes nomine salutare cōsueuisset, ad quod Nomenclatore vtebatur, vbi nomen non succurrebat, illum honoris cau

12 sa, dñm appellabat, Herodian. in vita ipsius, Alex. ab Alex. lib. 2 c. 19. Sen. epist. 3. Id postea iure feudorum permissum venit. Nam vasallus Domino suo iurat fidelitatem, & sæpius inuenitur, Domino suo, repetitum. Et Federicus in constit. quoniam frequenter, sumus, inquit, domini personarum. At reliquum est, ad concludendum hoc

capitu-

capitulum vt illud addamus, nempè pręter dictos titulos habet Imperator excellentiam, cap. solitæ de maior. & obed. capit. 2. de supplé. neglig. prętat. cap. 1. de probat. cap. fundamenta, §. inde, de elect. in 6. prout & Reges Regni vt in Const. & capit. habetur l. nihil l. ea quæ ad speciale, l. patres pro filijs, l. crebra, l. occupatis, l. post mortem, l. in aliquibus, cap. Iustitiario Terrę Hydrunti, cap. Castellanos, cap. super habitatoribus. sicut & eodem insignitur Pręfectus Pręt. l. Excellentia, Cod. de erogat. milit. ann. lib. 12. quemadmodum & Vicerex, vt nos diximus cap. 14. nu. 9. & Vrbis Pręfectus, excellentissimus, l. tam dementis, C. de episcop. au. qui hodie parificantur vt infra dicemus, & in Constit. D. Feder. in initio, & Constit. Non sine grandi. Oportet igitur Cęsarem fore iustitiæ patrem & filium, dominum & ministrum. patrem & dominum in edendo iustitiam & editam conseruando, sit in venerando iustitiam filius; & in ipsius copia ministrãda minister. Præfectus autem Præt. nunquàm dominum appellatum legisse memini. Patriciatus verò dignitatem, prætoriana præfectura maiorẽ fuisse patet ex §. maxima, Institut. quib. mod. ius patr. pot. sol. eo quod perpetua erat; Quo autẽ tempore Illustris titulus fuerit introductus, quo patricij primo insigniti fuere, & quibus alijs titulis ea etiam decorata fuerit, & quæ pœna esset ijs imposita, qui vel scripto vel ore ab his titulis defecissent, & an hi tituli accommodarentur inferioribus, satis dilucidè tradidit Guido Pancir. in Not. vtri. imp. in rubr. de Præf. Præt. & de illustrib. spectabilibus & clariss. Quibus autem Domini titulum det Papa & Imperator, quosque titulos det idem Papa Imperatoribus & Regib. & quos Imperator ipsi Põtifici, & Regib. Cardinalibus, Senatoribus, Rectoribus Prouinciarum, Monialibus, Scholaribus, amicis & deuotis, & quomodo scribant subscribantque Pontifices, Imperatores & Reges ad inuicem, & quando plurali quãdove, singulari numero, quomodove mentionem de defunctis Principibus faciant etiam si sint damnatę memorię, habes ad saturitatem ex Restauro Castaldo in tract. de Imper. quęst. 59. & 63. Verùm illa Cassiodori verba discutiamus, quæ prius discutiẽda fuissent. PENE EST VT LEGES POSSIT CONDERE, vbi ea dictione, penè. videtur Cassiodorus, condendarum legum potestatem Præfecto Pręt. adimere, atqui satis mihi displicet, contra tanti viri authoritatem insurgere, cuius doctrinam admiratus, eius scripta legisse, & gloriæ, & delectationi semper mihi fuit. Porrò PP. constituendi leges facultate non caret, dum tamen legibus & constitutionibus contrarias non faciat, quod omnes vno fatentur ore & iura statuunt præcipuè l. 2. & 4. & ibi glo. Cod. de offic. præf. præf. orient. quibus, vltra Salyc. & cæteros eius classis Doctores, inhæsere Duaren. in tit. de off. pręf. præt. c. 3. Lud. Rom. consi. 37. quem allegat Par. de Put. in tracta. de Syndic. in ver. Arbitrium, cap. 1. nu. 1. Ioan. And. in apost. ad Specul. de supplicat. Lancell. Conr. in templo om. iud. lib. 1. cap. 1, ver. dignitates præbet.

Quod quidem intantum est verum, vt cum præfectus præt. iura condit, censeatur condere Imperator per ipsum §. quæ igitur, in fi. auth. de priuil. dot. mul. hæret. non præst. coll. 8. Cassan in Catal. gl. m. p. 7. consid. 7. Poterunt autem Casiodori verba rectè intelligi, si lèges, contrarias legib. ab Imp. emanatis, vt diximus, condere vellet P. P. vel si de generali lege intelligamus quã solus Princeps condere potest l. fin. §. pen. & l. Princeps, ff. de legib. quas ad hoc allegat Cassan. in Catal. par. 5. consid. 24. nu. 27. quo sensu comparatio P. P. cum Rege haud absimilis videtur: vniuersalem enim legem neque Rex condere potest. Et licet in d. l. 2. dicatur posse facere legem generalem, intelligetur generalis per suam diœcesim, non per vniuersum Imperiũ. vel, Penè est vt leges posit condere, idest, auctoritate sua, & non ex mutuata sibi ab Imperatore, posit cõdere leges nullius correctioni subiectas, quod facere non potest nisi solus Princeps. leges. n. quas præfectus præt. constituit, Principis authoritati, & innouationi subsunt, vt ex d. l. 2. liquet. Et tanta fuit in his, & eò asidua Imperatorum præuentio, vt ea de causa, omnes ferè lèges, & Codicis, & authenticorũ, ab Imperatoribus ad præfectos prætor. vti ad suos ministros, & inferiores directę fuerint. quas omnes aliquando adnotare volui, & infinitas reperi. Quæ quidem si rectè intueamur, cuncti legum professores sciunt, & continua praxi vident, ab Rege cum Viceregibus id obseruari, vt editæ Pragmaticæ testantur.

CAP. XX. SVMMARIVM.

1 Insignia præfect. præt. quæ fuerint.
2 Faces accendi solitæ in iudicandis causis ad augendam Magistratuũ maiestatem.
3 Carpentum vehiculi genus, cuius esset formæ.
Auratum carpentum soli P. P. vsui erat.
Magistratus argentata Carruca solùm vti poterant.
Carruca quæ, eod.
4 Principum imagines olim antè præf. præt. præferebantur, sicut hodie antè Archiepiscopos crux, &c.
5 Procedere, quid propriè sit, procesio, item.
6 Principum imagines in publicis locis locari ab Augusto cœperũt.
Imagines Principum loco Asyli delinquentibus habitæ.
7 Insignia armorum loco imaginum habemus hodie.
8 Mastigophori, siue Flagelliferi, qui Mazerij vulgò dicuntur, quibus comparentur.
9 Insignia Imperatoris, & Regum quę sint.
10 Insignia Romanorum antiquitus Lupus, Minotaurus, equus, aper, & Aquila.
Aquila sola à Romanis in insignia retenta.

11 Aquila

NON autem prætermiserim inter P. P. & Viceregem ex insignibus comparationem, quibus etiam priuatarum personarum, aliarumque distinctionem, & discretionem habemus, l. mimæ. Cod. de episcop. aud. l. stigmata, Cod. de fabricens. lib. 10. cap. cũ iudex, & ibi glo. extrà de sententia excomm. cum alijs per nos allegatis supra cap. 10. num. 50. Licèt enim diuersa fuerint il-
1 lius insignia, ab his quibus Vicerex decoratur, ritus tamen idem perspicitur. Erant igitur P.P. insignia, quod ex Not. vtr. imp. & ex Pancir. iu eam Commen. constat, ligneus abacus, seu potius, vt Pier. sentit lib. 46. de igne augustali, Ara ænea, super instrata alba mappa aureo limbo circũdata, in cuius medio liber collocabatur, qui propterea quod quicquid in administraudo officio faciendum esset, continebat, liber mandatorum dicebatur, cuiusmodi mandata habentur in vniuersa Constit. auth. de mand. Prin. in cuius altera dorsi parte, Augusti imago insculpta erat, in altera verò, tot mulierum imagines quot prouinciæ illi præturæ suberant, quæ diœceses dicebantur singulæque mulieres, singulos signatæ monetæ calathos siue canistros in tributi signum conferebant. In vtrisque aræ cornibus quatuor erant faces hinc illinc binæ vt liber in medio situs videretur, eæque accen-
2 di solebant in auditorio tempore finiendarum causarum ad augendã Principis, & Magistratuum maiestatem. Præfectorum verò Vicarijs pro facibus siue cæreis, lampadibus vtebantur quod patet ex edicto Iustiniani 8. Erat præterea in P. P. insignibus eburneum Carpentũ de-
3 auratum quod quatuor albi equi trahebant. Est autem Carpentum vehiculi genus quatrirotum vni tantum homini vehendo accommodatum; quod quo in posteriorem partem magis vergebat, eò in altum magis tollebatur in semicirculum incuruũ; umbella verò carebat, cuiusmodi triumphales currus effigiati cernuntur: dictum Carpentum quasi carmentum, a Carmenta Euandri matre, quod ipsa prius eo vsa fuisset. Ouid. lib. 1. Fast.

Nam prius Ausonias matres carpenta vehebant.
Hęc quoq; ab Euandri dicta parentę reor.

Carpento autem vehi tantæ erat dignitatis, vt nec Imperatoris quidẽ necessarij eo vti possent absque Principis indulgentia: Vnde Caligula Agrippinã matrem illo vtĩ decreuit, Suet. teste in uita ipsius, cap. 15.

& Claudius Cęsar Messalinæ vxori item illud concessit, vt ex Dione docet Pancir. in de Magistrat. municip. cap. de corporib. arti.fi. Soli autem Præfecto præt. aurato carpento vti concessum erat; cæteri .n. magistratus argentatæ carrucę permittebantur eęq; intra vrbem tantum. qua de re ita statuit Gratianus in Constit. de honorator. vehic. lib. 11. Omnes honorati, seu ciuilium, seu militarium, (munerum supple) vehiculis dignitatis suæ .i. Carrucis intra vrbem sacratissimi nominis semper vtantur. Eas verò carrucas, argentatas fuisse ex instituto, notum est ex .§. quæcunq; igitur, Constit. 24. de pręf. pi.id. collat. 4. Carruca verò vehiculum est, etiam nobis notum, quando innumeræ eius speciei apud nos videntur; & à barbaris corrupto nomine, Carroza dicitur. Sed hic, quis tempestatis nostræ luxuriei nō malediceret? quæ in tantùm creuit, vt vulgaris quisque carruca vtatur aurata, quę iam olim non nisi argentata, & summis quidem Magistratibus permittebatur. ipsas autem argento cælare Romani prius cœperunt, Plin. lib. 33. cap. 11. Tandem inter P. P. insignia erant
4 Principum (.i. Imperatoris & vxoris) imagines. Eæ in vna tabella ad humeros vsquē insculptæ erant, ita vt alteram altera inspiceret, viri à dextris locata, sub quibus Cornucopia effingebatur. & istę q̄dē imagines, in publicū prodeūti Præfecto præt. supra auratū Cylindrū, siue Balaustiū, vel Columnellā tripodē ad cādelabri instar elatę, præferebātur, æquè ac Sacerdotibus prouinciarum .i. Episcopis Archiepiscopisue, eorum insignia & dignitatis ornamenta præferuntur, vt est argentea crux, pastorale baculum, mithra & eiusmodi de quibus
5 intellexit Valerian. A. in l. 5. Cod. de iure iur. vt per Pancir. in Notit. par. 1. capit. 22. Idque sanè intelligendum venit cùm Præfectus procedebat; Procedere verò tunc dicebatur, cùm solenniter præmissa pompa egrediebatur, cuiusmodi ritum videmus, tùm in ecclesiasticis, tùm in sæcularibus dignitatibus obseruari. In ecclesiasticis q̄dē statis ab ecclesia temporibus: in sęcularibus verò cū res exigit. Qui actus Processus & Processio, (vt vulgò etiam) dicitur, l. 1. Cod. de sen
6 tent. pass. l. nam & Imperator, Cod. de donat. int. vir. & vxor. Principis verò imagines, nedum ad P. P. insignia, verum & ad aliorum Magistratuum adhibebantur. Imò in foris locisuè publicis, & aliquando in priuatis ædibus locabantur; quod ab Augusto incœpit. Vnde postea per totum orbem circumferri solenne fuit cum primū quis Cæsar creabatur. quod ex Iosep. patet lib. 2. de bello Iud. & Zos. lib. 4. & 8. Herodian. lib. 8. secundum Pancirol. in Notit. Orient. Imper. cap. 24. sicut & hodie Arma affiguntur, vel Pontificis, vel cuiusuis Præsulis, vel Regis instituti. Moris autem fuit aliquas ex iis imaginibus, quò religiosiores haberentur publicè consecrari, ad quas qui confugerent, tamquam in asylum, quocunq; facinore cul culpabiles liberarentur, excepto læsæ Maiestatis, de quibus habetur in l. 5. ff. ad leg. Iul. maiest. in l. capitalibus, ff. de pœn. tot. tit. C. de stat.

7 de stat. & imag. & Cod. de iis qui ad stat. confug. Vtcunq; tamen sit, hodie Viceregis insignia, sunt sceptrum & Principis Arma, arma .n. hodie loco imaginum successerũt secundum Pancir. loco pręnotato, & Cassan. in Catal. par. 1. consid. 38. vbi miratus fui P. P insignia nõ posuisse, cum cæterorum posuerit omniũ. eaque omnia in solemnibus processionibus & equitatibus, ipsi præferuntur, non secus ac P. P. principum imagines. Arma quidem in purpurea serica mappa vtrinque depicta ad instar tunicæ, qua indutus qui ei rei perpetuo salario destinatus est, eques ante Viceregem suo loco incedit, vt tam ante pectus q̃ post humeros Arma uideantur, á quibus armis denominatus, Rex armorum dicitur. ante eum, immediatè quatuor præeunt sceptrigeri duplici ordine distincti, (prout reliquus processus omnis) hinc inde duo, qui deaurati argenti sceptra ferunt, & vulgo 8 Mazerij dicuntur, quod est ac si latinè flagelliferos, vel græcè, Mastygophoros diceres. Hi, lictoribus qui fasces & securim ante Præfectum præt. ferebant, æquari possent. Nec solum in procedendo, verum & in pretorio Principis arma constituuntur, prout in quouis opere publico. quinimo & supremi Magistratus, idest Regẽtes Cancellariã, & alij, eadẽ arma in suis pretoriis in viridi panno amplissimè effigiata, in insignia habent. olim etiam Magistratus, principis ima- 9 ginem Phrygio compositas opere, ante pectus consutas gestabant, qui mos dein abolitus fuit, eodem Pancir. authore. Imperatoris insignia, multa sunt, de quibus agit Cassan. in catal. p. 1. cond. 38. concl. 1. Restaur. castal. in tract. de Imper. quæst. 71. nempè diadema, sceptrum, corona, ensis qui nudus ante ipsum prefertur in processionibus, & globus terrestris Orbis. nudum ensem etiam Rex habet in insignia, quia in Regno suo Imperialia habet iura, vt aliàs diximus. Præcipuum autem ex imperialibus insignibus est Aquila; quã ex Romanorum insignibus sibi receperunt. primò enim Romani 10 quinque animalibus in signa vtebantur, Lupo, scilicet, Minotauro, Equo, Apro, & Aquila. Eaque omnia in aciem portabantur. Dein tantum Aquila portari cœpit, reliquis in castris relictis. tandem C. Marius in secundo consulatu Aquilam solam in insignia retinuit, cæteraq; penitus abdicauit ut author est Plin. lib. 10. cap. 4. Veget. lib. 2. cap. 6. Sueton. in Calig. cap. 14. castald. quest. 89. & 70. Eam 11 sibi postea Octauianus A. vendicauit bonum ob omen quod statim in Imperij sui initio, ipsa prenunciauit. composita, enim pace inter ipsum, & Lepidum atq; Antonium, vniuersoq; Rom. Imperio inter se distributo, statim Aquila super tentorium eius stetit, duosq; coruos qui pennas ex ipsius alis vellere tentabant, occidit; portenditq; Octauianum ipsum, & Lepidum & Antonium euersurum, qui ipsum ex imperio eiicere studebant; quod refert Dion Nic. in Aug. 12 Diuiso autem posterioribus temporibus in duas partes imperio, Occidentale .s. & orientale, Aquila biceps fieri cœpit. Carolus autem V.

Imperialibus insignibus, binas adiunxit columnas. quas Charion in chron. ab Hercule sibi mutuasse dicit, ac si tempestate sua alter Hercles esset. rectè quidem, sed Hercule maiorem se iis fecit colũnis. Hercules .n. cũ vniuersum subegerit orbẽ, terminos suæ ditioni posuit, in Oriente quidem Aras, in Occidente verò duas Columnas, putauitq; vlterius procedi non posse. Plin. lib. 3. cap. 1. & lib. 6. cap. 16. Car. autem V. qui longè vlterius suum Imperium dilatatum habuit, columnas sibi in insignia elegit addita voce PLVS VLTRA.

13 Peculiare etiam sibi fecere Reges, vt Regnorum suorum Arma sibi in insignia posuerint. quod in Rege nostro videmus, qui propterea quod tantis totq; regnis potitur, quot nusquam alius, multiplicibus insignibus vno in vmbone vtitur; inter quę Regni huius insignia nõ vltimũ sunt demerita locũ. Profectò autem diuersis tẽporibus diuersis vsam fuisse insignibus hãc Ciuitatẽ obseruauimus. In ipso. n. principio Sirena septichordem pulsante lyram vtebatur, cuiusmodi & adhuc in nonnullis videtur locis. quas chordas raró consonas imò ferè semper dissonas dicere soleo, cum per septem siue sex voces perpetuò discrepantes hæc Ciuitas reprę sentetur, vt infra de Sedilibus latè dicetur. vnde Ouid.

> ---------- Et in uno corpore discorps
> Parthenope.

Postea Apollini statuam erexit columba in dextro humero insidente, ut eam Parthenope inspiceret atque adoraret. Ipsa enim Parthenope, nõ Sirena, sed Eumelis auguris filia fuit, & Coloniæ Calcidensium dux, quæ columbæ augurium sequuta solum Neapolitanum delegit. Stat. lib. 4. Silu.

> Nostra quoq; & propriis tenuis nec rara colonis,
> Parthenope, cui mite solum trans æquora uectæ.
> Ipse Dioneæ monstrauit Apollo columbæ.

Et alibi ad Iul. Menecratem ob susceptam prolem.

> Tu ductor populi longe migrantis Apollo
> Cuius adhuc uolucrem læua ceruice sedentem
> Respiciens blandè, felix Eumelis adorat.

Traddit & id Alex. gen. dier. lib. 2. cap. 1. licet Statium non citet, quem ibi Tiraq. refert. Aliquando item Bacchum sub Hebonis nomine coluit. Macrob. lib. 1. cap. 18. qua de re ita cecinit Pontan. lib. 1. Vran. de Neapoli agens.

> Hęc annis florentem, oculisq; & crine decentem
> Hebonem uenerata, suos ritus patriumq;
> Instituit morem; & sacris iam ritè peractis
> Vrbs Hebona salutat, agriq; Hebona frequentant,
> Hebona & referunt simul antra & littora & amnes.

Dictus

Dictus est autem Hebo, quia iuuenis effingitur ab ἥβη, idest, iuuentute, quod clarè monstrat Pontan. eod. loco cum statim subdit.

Hic etenim florem ætatis, roburque iuuentæ
Et speciem Deus, & formæ dat habere decorem,
Oraque luminaque, & moderantes corpora sensus.

Et Phauorin. Ἥβη ἡ πρώτη τετρίχωσις τῶν αἰδοίων. καὶ ὁ τριχούμενος ἐκεῖνος τόπος. ἔτι καὶ ὁ καιρὸς καθ' ὃν γίνεται τοῦτο. ἐξ οὗ παρανομάζεται ὁ Ἥβων, idest, Hebe prima pudendorum pubes, & locus is qui pubescit, & tempus quo id euenit, vnde denominatur Hebo. Extat in hac vrbe inscriptio huic Deo ab Iun. Aquila facta his verbis.

ΗΒΩΝΙ
ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΩΙ ΘΕΩΙ
Γ. ΙΟΥΝΙΟΣ
ΑΚΥΛΑΣ ΝΕ
ΩΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑ
ΤΕΥΣΑΜΕΝΟΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΕΥΣΑΣ
ΔΗΜΑΡΧΗΣΑΣ
ΜΥΚΕΛΑΡΧΗΣΑΣ

Citatur hæc epigraphe à Petro Ap. in inscriptionibus Italiæ, á Greg. Gir. in de Deis Gentium Syntagm. 8. & ab Adnotatore quodam Pontani: nemo autem vltimam dictionem μυκελαρχήσας adducit, sed vnanimiter ita vertunt.

HEBONI
ILLVSTRISSIMO DEO
C. IVNIVS
AQVILA IVNIOR
MILES
PROCVRATOR
TRIBVNVS.

Quod inde fortasse euenit, quod eius vocis thema haud facilè inueniri potuit; vnde eam prætermittere quàm malè interpretari maluerunt. ego autem ascribere non dubitaui, sicut, & non intelligere fateri non erubesco. Si tamen conijcere licet, in ea immutatæ literæ errorē Scalptoris incuria inesse puto; vt .s. non μυκελαρχήσας sed μυκαλαρχήσας legendum sit. vt notetur Iun. hic Aquila Mycale Cariæ ciuitati Præses fuisse. sicut & στρατευσάμενος non militem, sed militia perfunctum, idest Veteranum significat, & ἐπιτροπεύσας nō procuratorem sed procuratione functum, & δημαρχήσας non tribunum, sed qui Tribunatum egit. Sed hoc obiter. Aliquando, & equum nostra hæc Ciuitas in insigna habuit, qui & adhuc inspicitur in aliquibus Ciuitatis partibus, eumque ex Castore & Polluce vt suo loco diximus, sibi vsurpauit. Duo Galli Authores, nempè Io. Neuiza. in Syl. nupt. lib. 4. c. nubendum, nume. 153. & Cassan. in Catal. gl. mun. par. 1. conclus. 17. & Colen. in suo Compen. hist. Reg. Asinum clitella oneratum aliquan-

do in insignia habuisse dicunt,qui antiquam sellam vno ex latere prementem calcitrando deponat, & postea nouam subire cogatur, quæ ipsum ex vtroque premat. Quod quidam crebræ Dominorum mutationi, diuersis ex nationibus venientium ascribunt vt s. vbi est nouus Rex noua etiam sit lex; qua de re Iul.Cæs.Scalig.poet.lib.3. capit. 28.de Italia loquens his verbis conqueritur. Verùm hoc fatale fuit semper miserrimæ amentissimæque nationi nostræ, vt perpetuo mallemus Dominos peregrinos. Ex quibus perspicuum est quantũ Philippo domino nostro debemus, qui longè iustius & sanctius nos regit,quàm vt aliorum dominorũ desiderium habeamus. At quicquid id sit,hodie in insignia habemus Vmbonem duplici distinctum colore,luteo.s. & rubeo,quod ad antiquæ,in Solis & Bacchi, venerationis signum referri potest, siue Lunæ, quæ matutino tempore vt plurimùm rubea videtur, licèt alij dicant hæc Arma à Nortmannis nobis tradita fuisse, qui primi,Regni titulo hãc Ciuitatem decorauere,propterea quod,& auri,qui est color luteus,& virium usque ad sanguinis fusionem,qui est color rubeus, fuit ipsis copia subministrata. Vt autem sic finiã, Sanctos etiam suis notari insignibus haud erit ab re dicere,ijsque potissimùm instrumentis,quorum cruciatibus de inimicis palmam portantes cœlorum regna sunt adepti,vel si qua re mirabile quid fecerint cooperante Domino. Vnde D. Petri insignia crucẽ esse videmus,D.Pauli,ensem, & sic de reliquis.

CAP. XXI. SVMMARIVM.

1 Adoratio quid, & quotuplex.
  Latria)
  Hyperdulia) adorationis species.
  Dulia)
2 Adorare quid sit, & vnde dicatur.
  Ador, siue
  Adoreum quid.
3 Adorare,verbi noua ethymologia.
4 Adorare olim pro gerere,vnde Adoratores Legati,quia aliorum negotia gerunt.
5 Adorandi actus quomodo propriè fiat.
6 Adoratio quare Principibus tribui cœpit.
7 Adoratio Cyro primùm tributa.
8 Adoratio aliquibus Principibus exosa,aliquibus affectata.
9 Adorando, Regibus pedes osculari solitum.
  Pontifex Max, septem in partibus osculatur adorando.
10 Veneratio in transeundo per sacra fana, quomodo fieret à Romanis,

nis, & quomodo à nobis. &num. sequen.

11 Manus osculatio honorifica & antiqua est salutatio.
12 Imagines Principis aliquando adorari iussum.
13 Obsequium in alios multi fit modis, iique enumerantur.
14 Archiepiscopi Neapolitani ingressuri ritus.
15 Adoratio &
Salutatio quid differant.
16 Magistratus, quisq; salutare tenetur, & sup. num. 13.
17 Principem salutare, ex priuilegio conceditur.
18 Adorationem Romanis Principibus faciẽdam, ex Diocletiano primùm constitutum.
19 Salutatio ad omnes extenditur.
20 Salutandi formulæ variȩ, Aue, Salue, Vale, & earum vsus.
21 Mortui apud antiquos cum tumulati essent salutabantur.
22 Adorandi Viceregis ritus & tempora.
24 Principis copiam populo fieri Reipublicæ maximè interest.
Corteggiare &
Corteggiani (vulgares voces) vnde dicti.
26 Salutans inimicum præsumitur remisisse iniuriam, & qui non salutat amicum præsumitur inimicus.

INGRESSVS PALATIVM NOSTRA CONSVETVDINE FREQVENTER ADORATVR. ET TALE OFFICIVM MOREM VIDETVR SOLVERE QVOD ALIOS POTVIT ACCVSARE. Ingressus Palatium. si de eo Præfecto præt. intelligamus, qui Prætorio, vbi ipsemet residebat Imperator, præficiebatur; plana est litera: sin de eo, qui in longinquas mittebatur prouincias, puta in Orientem in Illyricum, &c. (quod ad Viceregis comparationem facit) ingressus palatium, intelligetur cùm administrationem susceperit, idest vt aiunt, cùm possessionem ceperit; qua forma loquutus est Marcellus in l. Publius Meuius ff. de condit. & demonstrat. Nostra consuetudine, idest, quemadmodum nos sueti sumus adorari. & dicit, Frequenter, quod intellige in certis solennitatibus. non enim semper adoratur. Et tale officium morem videtur soluere, quod alios potuit accusare. Tale officium. s. Præfecti præt. solus enim ipse ex cunctis Magistratibus adoratur. vel, Tale officium. s. adorationis, morem videtur soluere. i. patet quod sit præter cõmunem morẽ. adoratio enim non debetur nisi soli Principi; & qui sese permittit adorari, Principis sibi iura vsurpat. Præfectus igitur præt. in eam deuenit magnitudinem, vt ipse tutò facere possit, quod in aliis, capitale esset. & hoc est quod dicitur; Quod alios potuit accusare. certè dubio procul accusaretur & puniretur, qui Prin-

 cipis

cipis iura sibi vindicare auderet, vt Præfectus præt. facere videtur dū adoratur. At videre oportet quomodo Principi debeatur adoratio,
1 quæ soli Deo conuenit. est autem adoratio, exhibitio venerationis & reuerentiæ; eaque est triplex. vna quæ soli Deo debetur, & suo nomine, Latria dicitur, vnde si talis honor Deo debitus, tribuatur idolis, idest statuis & imaginibus, in quibus dæmon inhabitans siue assistens, mirabiles & vitales operationes agit, Idolatria appellatur, res penitus execranda, & qui id agunt, Idolatræ. Altera adorationis species, est qua Christi Saluatoris humanitatem, insuper & eius Matrem Mariam Virginem honoramus; & ista Hyperdulia nuncupatur. Tertia, quam Sanctis Dei eorumq; reliquiis tribuimus, & hæc Dulia vocatur, vt est videre lib. 3. sent. dist. 9. & ibi per sacros Theologos. D. August. de Ciuit. Dei sæpius, Georg. Resch. in sua Mar-
2 garita, lib. 7. tract. 2. cap. 22. Gyrald. Lil. de Deis gent. syntag. 1. Est autem Adorare, venerari, colere, supplicare, deprecari, & si quid his est simile. eius vocis originem diuersi diuersè agnoscunt. Non. Marcell. & eū sequutus Priscian. ab Ador, siue Adoreo dici voluit. cuius hæc sunt verba. Ador frumenti genus quod epulis, & immolationibus sacris pium putatur, vnde & adorare propitiare religiones potest dictum videri. Valla autem, vt refert Cœl. Adorare, idem esse ac ore precari, voluit. Sed huic refragatur Nicol. Perot. qui mente potius quàm sermone adorationem fieri, dixit. pro quo esse videtur
3 Iambl. de myster. Rhodig. lib. 4. cap. 25. Nos autem aliunde flectimus, nempè à græca voce, Ἄδωρος, quæ muneribus & largitionibus incorruptum & inuictum significat. ab α priuatiua particula, & δῶρον donum, quod s. donis & muneribus nō corrumpatur Deus vt homines, sed tantum pia mentis veneratione & humilitate placetur. pro qua expositione est, ni fallor, opinio Peroti, quam plurimi facio, qui adorationem mente fieri sentit. & Don. in Ter. Phor. actu 2. sc. 1. Adorare precibus, esse ait. Quod quidem annuit & Proph. Psal. 50. cum ait. Quoniam si voluisses sacrificium dedissem, vtique holocaustis non delectaberis. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor cōtritum, & humiliatum Deus non despicies. Spiritus igitur ipse contribulatus, pio mentis affectu & intimo cordis dolore adorans Deum & precans, est ipsi Deo sacrificium. Nec obest quod & Deo aliquando elargitum inueniamus, vt fuit in trium Magorum adoratione in præsepio, quia id factum fuit in dominij recognitionem, non autem in corruptionem. fuit enim illi datum id, quod suum erat, sicut omnia sua sunt: quod autem meum est mihi dari in corruptionem nequit. Quicquid autem sit, apud antiquos, ad Deum semper relatam adorationem legimus. Virg. Georg. 1.

In primis venerare Deos. ---- & infra.

Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret.

& Æneid. 1. --- & quisquàm numen Iunonis adoret

Præ-

Præterea? aut supplex aris imponat honorem?

Item 3. Iunonis magnæ primùm prece numen adora.

Aliqñ tñ ꝑ suo simplici, oro, vsurpauit idẽ author, sm̃ Erythr. lib. 10.

----- vos o potius miserescite venti.

In rupes in saxa (volens vos Turnus adoro,)

Ferte ratem ----

4 Et Adorare apud antiquos pro agere siue gerere vsurpabatur, vnde Legati, quia Reipublicæ causam & negotia gerebant, Adoratores dicebantur, Festus. vnde adhuc apud nos Oratores dicuntur, vt infra

5 dicemus; vbi de Legatis agendum erit. Profectò adorandi actus fit prostratis genibus, vnde legitur Genes. 18. quod Abraham adorauit in terra; & cap. 19. Loth adorauit angelos pronus in terram. & cap. 33. Iacob septies adorauit pronus in terram, donec appropinquaret frater eius. & Magi procidentes adorauerunt Iesum, Matth. c. 2. Et quãq̃

6 huiusmodi adoratio, solius est Dei per se & præcipuè; hominibus tamen tribui ẽt cœpit, & præsertim Principibus. Rationem autumo eã, quã ex Fab. Pict. supra adduximus: nẽpè quia Principes cũ iusti essent & religionibus dediti, iure habiti Dij & dicti. Ita Persæ, Medi, & Indi

7 Reges suos adorabãt, tẽpla & altaria erigẽdo. cu iusmodi adorãdi cultũ Cyro Persarũ Regi, primũ delatũ ait Arria. Nicomed. qđ cùm & Alex. Magnus in ipsum ẽt fieri vellet, quòd Iouis se filium putabat, fuit illi à militibus exprobratum, quòd satius duceret se meretricis filium appellare, dum Ioue natus credi mallet, quàm Philippi Regis ex iusta v-xore. Mos iste & ritus adorandorum Regum apud Iudęos, etiam tempore Christi Saluatoris in vsu erat, vt ex Matth. cap. 27. colligitur, vbi ait. Et genu flexo ante eum illudebant ei dicentes. Aue Rex Iudeorum. Leguntur autem & Principes qui adorationem recusa-

8 runt, quod de Alex. Mam. tradditur. C. verò Calig. nedum regio; verùm & diuinò ritu adorari voluit; velato .s. capite, quemadmodũ Sacerdotes sacrificaturi incedere solebãt. quo in vitio, sicut & in aliis multis, imitatorem habuit Domitianum, qui vt suum adaugeret scelus, iussit vt homines sibi prostrati pedes exoscularentur. Auth. Dione lib. vlt. Suet. in Vitell. Laert. Eutrop. in Dioclet. idq; & aliis aliquando Imperatoribus arrisit. Zonar. tomo 3. Cum Britannio (inquit) Regis insignia exuisset, plebeio habitu pedes Imperatoris tenuit. itẽ & tomo. 2. Sen. de benefi. c. 12. Laert. in Domit. Dion. in Callig. Amm. lib. 15. Suet. in Oth. gl. ĩ l. 1. Cod. de domest. lib. 12. vnde Imperator cũ adoratur numẽ in se esse ostendit, l. 2. Cod. vt dignit. or. ser.

9 Lãcell. Cõr. in tem. om. iud. lib. 1 c. 1. Apud aliquas tñ nationes id solẽne fuit, vt Regibꝰ pedes oscularẽtur, qđ de Parthis scribit Mart. lib. 10.

Ad Parthos procul ite pileatos

Et turpes humilesq; supplicesq;

Fictorum sola basiate Regum.

Et Põtifici Maximo de more osculatur pes in adorãdo; itẽ & Imperato

ri, gl. in l. 1. Cod. de domeſt. lib. 12. Io.de Plat. in l. 1. Cod. de ſilentiar. lib. 12. Caſſan. in Catal. par. 5. conſid. 33. Id autem notandum quod S.Pontifex ſeptem in partibus oſculatur, in ore .ſ. in pectore, in humero, in manibus, in brachiis, in genibus, & in pedibus, quod non eſt abſque myſtica ſignificatione, ſecundum Innocent. in tract. de ſolemn. miſſ. lib. vlt. cap. 6. quem nondum in lucem editum allegat Reſtaur. Caſtald. in tract. de Imper. quæſt. 64. Vbi & addit quã ſalutationem faciat Imperator in coronatione, quæue ipſi fiat reuerentia, ac de domeſticis & protectoribus Imperatoris, & quæ à Legatis Principum Pontifici electo. Siquidem humanior fuit Adrianus, & Maximinus; qui genua ſibi tantum oſculari permiſerunt, Spart. & Capitol. auth. Idq́, moris eſſe apud Romanos in ſalutando & renunciando Imperatore, traddit Eunap. in vita Ediſij. quem, antiquiſſimum eſſe, teſtis eſt Homer. lib. Iliad. 24. & Odiſſ. 6. Herodot.lib. 2. Eurip. in Hecuba, Valer. Max.cap.de human. Pli.lib.12.c.45. Plutar. in Põp.Suet. in Ner.Nec genua ſolũ,ſed & pectus & caput oſculari cõſuetũ fuit.Plut. in Bruto,Marcellin. lib. 28. Sidon.Apollin. lib.epiſt. 1. ad Minciũ. Ad manus autẽ oſculationẽ, quia honoris gratia id ab Imperatoribus permittebatur,pauci admodũ admittebantur,Homer. Iliad. 24. Odyſſ.6.Seneca epiſt. 118.Plutar. in Cat. Vtic.& in Æ mil. Capitol. in Gallie. Suet. in Callig. quem morem ſeruat inuictiſs. Rex noſter, & faciunt Præſules dexteram manum adeuntibus oſculandã porrigentes. ſecundum Polyd. Virg.lib.4.cap. 10.de inuent. rer.Caſſan. in catal. par. 1. conſid. 26. cir. fi. & communiter hodie amicis obuiam facti manus illis nos oſculari dicimus. Et victrices Imperatorum dextras milites deoſculari ſolitos ſe obſeruaſſe ait Greg. Gyr.
10 de Deis Gent. Syntag. vlt. Vbi & annotaſſe addit, Romanos cùm fanum aliquod præteribant, manum labris & ori admouere ſolitos, tamquam Deos venerarentur, quòd Deo maximè ſilentium conueniat. qua de re meminerunt Plin. lib. 28. cap. 2. Apul. apolog. 1. & de aſi. lib. 4. & Lucian. non ſemel. Quod quidem à ſacris literis mutuatum videtur. Etenim lib. 3. Reg. cap. 19. ſic legitur. & derelinquam mihi in Iſrael ſeptem millia virorum,quorum genua non ſunt incuruata ante Baal, & omne os, quod non adorauerit eum oſculãs manum. Et Iob cap. 31. ſi vidi ſolem cum fulgeret, & lunam incedentem clarè & lætatum eſt in abſcondito cor meũ, & oſculatus ſum manum meam ore meo, quæ eſt iniquitas maxima,& negatio contra Deum altiſſimum. aliquando autem in admirationem digitus admouebatur ori. Idem Iob cap. 21. attendite me & obſtupeſcite, & ſuperponite digitum ori veſtro. Iuuenalis.

Cum venerit contra, digito compeſce labellum.

11 Manus autem oſculationem in honorificam vſurpatam eſſe ſalutationem, & nos quotidiano vſu videmus, & teſtantur Plin. in Paneg. Suet. in Octau.Lil.Gyr.loco citato. Certè in tranſeundo per fana .i.

per

per ecclesias locaque Deo sacra, ad vicem admouendi ori digiti, ho-
12 die succesit capitis detectio. Non solùm autem ipsos Principes, ve-
rum & eorum imagines adorandas Iul. Apostata sanxit, vt ait Cedre-
nus; quod nos Christiani Sanctorum imaginibus exhibemus, cuius
legem posteà abrogauit Theodosius Aug. l. 2. Cod. de stat. & imagin. &
refert Pancir. in Notit. Imper. Orient. capit. 24. Victi etiam Reges vi-
ctores suos adorabant, quà de re humanissimum illud à Pompeio Ma
gno gestum narrat Dion & ex eo Ioan. Xiphilinus. Is, victum Tigra-
nem Armeniorum Regem ad se venire præcepit, qui cùm eques ve-
niret, equo descendere per lictorem iussit. cùm autem vidisset posito
diademate procidisse seque adorare, misericordia motus, eum erexit,
13 coronã capiti reposuit, atque in prima apud se sede collocauit. Obse-
quium verò, & ueneratio in alios multis ostenditur modis, scilicet ca-
put, detegendo, semita cedendo, equo descendendo, caput & genua
flectendo & c. Aperire caput, obuio Principe vel Magistratu, venera-
tionis causa institutum fuisse refert Plin. lib. 28. cap. 6. Valer. Maxim.
cap. de gratis. Plutar. in Polit. & in problem. & in vita Crassi, Sen. epis.
65. Blond. de Ro. triumph. libro 9. Semita cedere præsertim mulieri-
bus obuijs, Vale. & Sen. loco citato, Suet. in Tibe. Diod. lib. 1. Plaut. in
Trin. Bud. in Pan. annot. poste. Equo descẽdere obsequij, & reuerẽtiæ
præstandæ causa, quotidiano est in vsu, & antiquissimum fuisse pro-
bant, Valer. Maxim. vbi supra, & de testibus in fi. Gell. lib. 2. cap. 2. Se-
ne. eod. maximæ enim dignitatis est quempiam ire equitem cæteris
peditibus. Vndè cùm Archiepiscopus Neapolitanus ingreditur suũ
14 palatium. i. possessionem capit, a Porta huius Ciuitatis, quæ Capuana
dicitur, excipitur eques sub pallio, quod substinetur tantum à nobili
bus peditibus, (populus enim in ea solennitate locũ non habet licèt
ad expensas in ea faciendas contribuat, ex iussu Aragonen. Regum)
est sic eques ducitur ad vsque suam ecclesiam, idest, Archiepiscopalẽ.
Caput & genua flectere, venerationis & reuerentię signum est, Genes.
cap. 4. Hester. cap. 3. Homer. Iliad. 9. Curt. in vita Alex. Blond. lib. 1. de
15 Roma triumph. Inter adorationem autem impropriè sumptam, & sa
lutationem hoc interest, quod adoratio tribuitur Principi, salutatio
verò administratoribus, gl. in l. 1. Cod. de silentiar. lib. 12. Vicarius ta-
men Principis salutatur cum omni reuerẽtia, & non sine priuilegio,
l. 1. Cod. de domest. & protec. eod. lib. quod idem est ac si adoraretur:
16 quæ salutatio, cùm ex Regia subiectione procedat vt ex d. tex. proba-
tur, quem ad hoc allegat Cassan. in Catal. par. 1. consid. 33. sicut & ue-
neratio, l. si quis seruum, Cod. qui mil. non poss. lib. 12. ibi, nostrã pur
puram adorãtes, ad Magistratus etiam ac ad eorum insignia extendi-
tur, quæ ueneranda sunt l. 1. §. casum, ff. de postul. & de Sacra purpura
Cassiod. sępè, & pręsertim lib. 11. cap. 18. 20. & 31. Nõ autẽ aliquãdo
defuerũt, qui id cõtrouertere nixi sunt, affirmantes se nõ teneri alios
ex Magistratibus salutare, quàm Præfectum præt. siue Viceregem, &
Prætorem

Prætorem quem Regentem Mag. Cur. Vic. nominamus.quod extra Tribunal intelligendum,in ipso enim Tribunali,omnes,etiam caussarum patroni,aperto loquuntur capite,& stantes,ex Pragm.Sanct.Illustriss. Dn. Petri Toleti olim Viceregis , pręter personas Illustres,vt habetur in Auth.vt ab Illustrib.§.sancimus,collat. 5. Cæterùm qui id tentare ausi fuere , idest Magistratus non salutare , etiam si ex liuore aliquo processisset,adacti fuere ad obediendum,nisi in carcerē conijci maluissent,& id tutius est tueri. corporis enim Principis partes sub stinent Magistratus,vulgata l. quisquis, Cod. ad leg. Iul. Maiest. imò Valentin. tribus auri libris mulctandos constituit eos,qui Magistratibus in salutatione reuerentiā non exhibuerint, l. fin. Cod. de offic. diuers.iud.l.2.Cod.de prox.sacr,scrin.Guido Pācir.in Not.imp.oriēt. 17 cap.2.in fi.Principem verò salutare non passim nec omnibus licet, secundùm gloss.in l. 1.Cod.de veter.lib. 12. sed conceditur ex gratia & priuilegio,l.1.Cod.de Comit & trib.schol.eo.lib.l.siquis seruū,Cod. de his qui milit.poss. eo.lib.l.sancimus,Cod.de consul.l.2.Cod.de fabricens.l.1.Cod.de apparit.præf.vr.l.1.Cod.de apparit.pręf.præt.eod. lib.Principem etiam adorare honori tribuitur,d.l.1.de apparit. præf. pręt.& d.l.2.de fabricens.imò pro summo beneficio habetur,vt ex Eusebio.refert Cuiac.in l.1. Cod. de comit. & trib. schol.Et licèt officiales priuilegium habentes à Principe,admictantur ad ipsum adorandū, tamen qui in prouincijs officia gesserunt, non possunt ad Principem ingredi adorandi causa,d.l.1.de apparitor.præfect.vrb.Et apparitores quidem solùm durante officio admittebantur ad salutandum , Consules autem etiam deposito Magistratu,d.l.sancimus, cod. de consul.

18 Non autē erit inutile subiungere, ex Romanis Principibus,Diocletianum adorandi consuetudinem in vsum primò induxisse, Eutrop. lib.9.Laert. in eius vita. sed Marcellin. lib. 15. Siluanum eius rei authorem facit. Prius enim Principes,ad instar iudicum, salutatos fuisse legimus.salutatio enim,ante corruptos deprauatosq; mores,erat proprium obsequium Principibus debitum.factum autem fuisse reor vt postquam quisque salutari passim ambiret, Principes, quò maius ipsis obsequium,quam priuatis fieret vt par est,adorationis cultum sibi fieri iussissent: Salutatio enim (quæ etiam ad bene viuendum valdè 19 confert quam ob rem illud tribuitur Catoni,Saluta libenter) est tàm superioris in inferiorē, quàm paris in parem , & inferioris in superiorem. Vndè Iustinianus salutat non solùm Præfectos præt. & reliquos Magistratus & Senatum,verùm & iuuentutem cupidam legum in proh. institutio. quod nil mirum , cum & Papa,qui longè est Imperatore dignior,omnes salutet. vbi id notandum , quod si excommunicatum salutauerit,illum absoluere intelligitur, cap.si aliquādo, de sent.excommu.cap.cum olim,§.fin. de priuileg.Speculat. in tit. de legato,§.nunc,nume.43. Imò non Principes solùm , verùm & Deos antiqui salutare consueuerunt. Cato de re rust.paterfamil. vbi ad

villam

uillam venit, vbi larem familiarem salutauit. Plaut. in Amphitr. actu 4. sc. 2.

Nec Bacchum salutem hodie, nec Cererem.

Idem in Bacch. actu 2. sc. vlt.

Deos atq; amicos it salutatum ad forum.

Terent. in Phorm. act. 2. sc. 1.

At ego Deos penates hinc salutare domum diuortor.

Ouid. Metamorph. 15.

----- lætoque Deum clamore salutant.

Idem lib. 2. de ponto, eleg. 8.

Vtque salutabam numen cœleste saluto.

Stat. lib. 4. Syl.

Sæpè nouo Ianum littore salutes.

Sil. Ital.

Patrios Diuos clamore salutat.

Martial. lib. 8. epigr. 8. ad Ianum.

Te primum pia thura rogant, te vota salutant.

Claudian. in Panegyr.

Inde salutato libratis Tybride Lymphis.

Liui. lib. 30. 38. 44. & alibi sępè, Plin. lib. 7. cap. 53. Sen. lib. 15. epist. 20 vlt. Apul. de asi. lib. 2. Formę autem salutationum licèt varię videātur colligi in l. 2. ff. de off. rect. prou. l. 5. cod. de priuil. eor. qui in sacro pal. mil. communis tamen & generalis hæc est, Aue, quod est videre non paucis in locis in cod. Theod. & l. 1. cod. ne lic. potent. Iul. capitol. in Anton. Pio. Cum sacerdos fœmina, nomine Trallis, ex more, Proconsulem semper hoc nomine salutaret, non dixit, Aue Proconsul, sed Aue Imperator. Macrob. Satur. 2. cap. 4. de coruo meminit, dicente, Aue Cæsar victor. Interdum etiam dicebant Salue, vt Ter. in Hec. actu 1. sc. 2. Item, saluere iubeo, & saluus sis. quæ quidem salutandi formulæ erant pro tempore distinctæ. Porrò Aue, & Salue, salutationes sunt venientis; Vale, recedentis. reperitur tamē Salue in calce epistolæ Cic. vale mi Tyro & salue. Saluere autem non minus dictum fuit Dijs, ac Salutare. Virg. Aeneid. 5.

Salue Sancta parens iterum saluete recepti
Nequicquam cineres. ----- & lib. 7.
----- o fidi Troiæ saluete penates.

Vetustas autem etiam mortuos salutabat cum scilicet ab iustis iam factis homines discedebant. Eratque salutatio ambobus his vocibus Salue ac vale. Virg. lib. 11. Aeneid.

---- Salue æternum mihi maxime Palla,
Aeternumque vale. ----

Vbi Seru. ex Varr. vetustas, inquit, mortuos ita suo more salutabat, Salue & Vale, non quod ij valere aut sani esse iāpossent, sed quòd ab eis

semel

ſemel recedebant, quos amplius viſuri non erant. quo factum fuit, au thore Valla lib. 6. vt Salue & vale ſumantur pro diſcedo, etiamſi cũ ſto-macho & indignatione loquamur. Sed vt ad adorationẽ reuertamur, Principes ipſi viſi ſunt ſibi in ea complacere, cum ſibi ipſis eos pro-prio ore tribuerint titulos, qui ad Deum propriè ſpectant. & vt taceam de Imperatoribus, de quibus iam aliqua circa rem hanc dixi; Regni noſtri Reges eo more ſunt vſi. Vndè in l. grandis, & in l. generalia. & l. proſequentes, noſtra celſitudine, legitur; & in l. pœnam, & l. cordi, & l. accuſatorum, & l. monomachiam, ſerenitatis noſtræ, noſtræ præhe-minentiæ, & clementiæ imperialis, & in l. ob filiorum, noſtrę pietatis, l. ſpecialem, & l. priuilegia, noſtri numinis, l. cum cõceſſiones, l. obſcu ritatem, l. diuorum Principum, Diuis Auguſtis, Diui Rogerij; & alibi

22 ſępè quod moroſum eſſet proſequi. Adoratio autem quæ Viceregi tribuitur, in diebus quibuſdam ſolennibus & feſtiuis, puta in die Na tiuitatis, Epiphaniæ, & Reſurrectionis Dominicæ fit; eiuſque talis eſt ritus. Vicerege, ſtato loco, hęrente in ſella ſuper ſtratum, & ſub magni fico Pallio ſita, (quo modo ſemper ſedet cum ſupplices libellos reci-piendi cauſa ſedet) Decuriones, Ciuitatis totius nomine, & Magiſtra tus omnes, & ſeptem Regni primores Officiales, & Titularij, quos an-tiquis proceribus comparari infra monſtrabimus, & Cohortales, id-eſt Continui, & militia perfuncti, qui communi voce Trattenuti dicũ tur, & Nobiles omnes Sedilium, alijque optimates, hilari fronte ſerua-toque ordine, ad eum accedunt, & ſalutaria proferentes verba, felicem ipſi inaugurantur & deprecantur ſolennitatem; vniuerſo prætorio tu bis, ſymphonia & ſonitibus reſonante. qui ſalutatione humaniter re-cepta, cuique ſuam humanitatem pro cuiuſque dignitate & qualita-te retribuit. hoc ipſum obſeruatur poſteà Vicereginæ in eius camera. quod quouſque explicetur, & per multum temporis currit ſpatium, duo hinc inde ordines fiunt, ac à dextris Titularij, à ſiniſtris Collate-rale Conſilium ſtant, loco quique ſuo, aperto omnes capite. quod, cũ iuris habeat ſolennitatem, hic recenſere ad coadiuuandam inſtitutã comparationem, inutile non fuit. quæ enim Principi conueniunt, non ex locali more, vt ſolent communiter noſtrates Iuriſperiti aſſeue rare, ſed iuribus & ratione iuſtificare decet, ne eorum ignorantia no-bis contumeliam & turpitudinem inferat, l. 2. §. Seruius, ff. de orig. iu.

23 Huiuſmodi igitur ritus etiam apud antiquos obſeruabatur, & die ter tio poſt Kal. Ian. explicabatur, ac vota Principis ſalutaria appellabant, l. ſi calumnietur, ff. de verb. ſignific. l. omnes, Cod. de fer. & nos ſupra latius in cap. 5. nũ. 23. Et quamquàm hoc de iure prędictis fit tempo-ribus, ſępe ſępius tamen Vicereges ſingulis feſtis diebus, benignè ſui copiam faciendo, ſe ſalutandi omnibus poteſtatem faciũt, iuſq; dant ſedendi coram ipſo, cuique pro ſua qualitate. Et Titularijs quidem ſu premiſque Magiſtratibus, puta Collaterale Conſilium, Pręſes S. C. Locumt. R. Cam. Theſaurarius; Regens M. C. Vic. Secretarius Regni,

ſellę

fellæ funt paratę,fediliarijs verò nobilibus, item & cæteris nota fanguinis claritatè ortis,fcanna. Qui quidem mos,quando non aliàs, fal tem inde laudabilis redditur,quòd mutuam generat beneuolentiam, & ardentiorem in Principem deuotionem: quod, præterquàm quòd dictis Nobilibus multum afferebat honoris & dignitatis(federe enim propè dominum honor eft, glo.in §.aliam,in ver.altiori., Inftitut. de bonor.poffeff.Bald.in l.obferuare,§,antequàm verò,in fine, ff. de off. proconf.& leg.& alia per Caffan.adducta,in Catal.gl.m.par.1.confid.

24 12.)Reipublicæ, maximæ erat vtilitatis. eo enim modo quicquid in Vrbe & in Regno per fingulos committitur,vel omittitur,fciri facillimè poteft. Hic autem mos vfque ad Ducem Alcalanorum obferuatus fuit.Succeffores enim Viceréges grauibus occupati negotijs illum nõ funt fequuti. Et actum iftum,fingulis fcilicet feftis diebus,fa

25 lutandi Principem,Ifer.in cap.1. qui fucc. ten. Cortifare appellat, & qui id faciebant,Cortefanos.atque indè deductum ait quòd Valuafo res, (ita appellat eos qui feuda à Principe acceperunt) in eius Corté eundo,ipfum falutabant,in fubiectionis confeffionem. Et nos hodie Corteggiare, dicimus cum quis nullo ligij nexu, fed fola eius voluntate motus, alicui obfequitur perfæpè & comitatur, & famulatur; & qui id agunt Corteggiani,dicuntur. De quibus item loquens idem Ifern.in cap.1.quis dic. Dux.ait ipfis non effe præcludendas fores ad Imperatorem adeundũ,digni funt enim ftare ad portas domini,& in eas intrare ob receptum beneficium,quod notat etiam Aluar.in prin. Quibus autem de iure pateat ingreffus ad Imperatorem differit Reftaur.Caftal.in tract.de Imper.quæft. 83. Ea eft tandẽ falutationis vis ac nobilitas,vt fiquis inimicum falutauerit, iniuriam remififfe præfu mitur,& contra,fiquis amicum non falutauerit,inimicus habetur, vt ex multis probat Lancell.in proh.fuar.inftit.ver.falutem.

CAP. XXII. SVMMARIVM.

1 Principes cur dicti facri,& nu.3.& 7.
2 Reges dicuntur facri quia vnguntur.
3 Vngendorum Regum antiquus mos ex diuino inftituto.
4 Rex omnis in regno fuo dicitur monarcha.
5 Hierufalem Regnum quare ad Neapolis Regem fpectet.
6 Princeps omnem iurifditionem fuo Delegato transferre cenfetur, excepta ea quæ in fignum fupremi dominij fuis offibus eft infixa.
7 Papa habet gladium temporalem & fpiritualem.
8 Princeps facerdotalẽ ordinẽ non habet licet aliqui cõtra fenferint.
9 Vicarius vna eft perfona cum Principe.
Vicarius P.P.propriam habebat iurifditionem.
Vicarij in Oriente tres,in Occidente vnus.

10 Magistri militum officium.
11 Vicerex maiore præditus potestate quàm Præf. præt.
12 Tribuni militum qui præerant mille militibus.
Notarij, qui, & eorum priuilegia.
13 Veterani milites qui fuerint dicti.
Veterani milites olim oppida in remunerationem accipiebant, sicuti & hodie.
14 Veterani milites sunt qui viginti annis militarunt.
15 Milites retenti hodiè loco veteranorum.

VICE SACRA VBIQVE IVDICAT. idest vice Principis. Id in formula viceregis prolixè exprimitur his verbis. Dantes & concedentes eidem Duci amplissimam authoritatem & potestatem, vt nostris vice, nomine & authoritate, & tanquàm persona nostra & alter Nos, possit & valeat super ipsos & quemlibet ipsorum vniuersaliter, singulariter ac distinctè, disponere, mandare, ordinare, & statuere pro suo arbitrio, quæ seruitio nostro, boni status cõseruationi, & beneficio Reipublicæ dicti Regni videbũtur expedire. Sanè verò quare Princeps dicatur sacer, nõ semel diximus: vnde pauca dũtaxat hic repetenda sunt. Certè Principes olim aliquid maiestatis sup humanę sibi attribuebãt, vnde Diui appellabantur quia iusti erant & religionibus dediti, vt ait Fab. Pictor. Vnde factum fuit vt etiam sacri dicerentur, & eorum respõsa, sacra, & sacra oracula, & Constitutiones sacræ, sacræque leges, vt passim in iure videre licet. & Rex facit res sacras, l. sacras, & ibi glos. ff. de rer. diuis. & sacrum eius iudicium ab Imperatore profertur, cum necessarium sit in prætorum altercatione, l. si apud, Cod. de appellat. At verò nos qui vnum Deum, & ipsum verum profitemur & cõlitemur, longè diuersiorem afferimus rationem, nempè quia vngitur & sacratur, cap. 1. de sacra vnct. & quia quatuor etiam Reges speciali hoc iure vtuntur; Hierusalem, scilicet Angliæ, Franciæ, & Siciliæ, ipsi etiam dicuntur sacri, Alber. in rubr. ff. de statu hom. Mart. Laudens. in tract. de Principe notab. 36. Ant. Sicul. in tract. de potest. Reg. quæst. 13. Iac. Alba. in tit. quis dicitur Dux. Cassa. in Catal. par. 5. cõclus. 35. Restaur. Castal in tract. de Imp. q. 18. & 68. Renat. Chopp. de doman. Franc. lib. 2. tit. 2. & lib. 3. tit. 8. Ex quo patet Regi nostro Philippo, duos ob titulos nomen sacri deberi, quia scilicet dicitur Rex Hierusalem, & est Rex Siciliæ. Mos autem vngendorum Regum antiquissimus est & de iure diuino. vnde 3. Reg. cap. 19. ait Dominus ad Eliam, vnges Asachiel in Regem super Syriam, & Iehu filium Namit vnges Regẽ super Israel. Et Aaron à Moyse vnctus in Regem, Leuit. cap. 8. & Dauid in Regem vnctus, 2. Reg. capit. 2. & Salomonem vnxit in Regem Israel Sadoch Sacerdos, & Natan Propheta, 3. Reg. cap. 1. & Christus

Dominus

Dominus noster fuit vnctus Spiritu sancto & virtute, act. apost. capit. 10. transumptiuè in cap. 1. §. vnde, extra de sacra vnct. cap. veritatem, de iureiur. Renat. Chopp. vbi supra, & Restaur. itidem, quæst. 20. vbi multa, & Doctores in rubr. proh. instit. Vnguntur autem oleo sancto & in brachio dextro, ad differentiam Summi Pontificis qui vngitur oleo Chrismatis in capite, secundùm Port. in d. proh. & Castald. in d. trac. quęst. 18. vbi latè de hac re agit. Iure igitur Regi nostro dicitur Sacra Maiestas, secundùm Isern. in proh. Constit. Par. de Put. in tract. de Synd. in ver. Rex. Fret. de off. Mag. Cancell. nu. 26. & nos supra diffu-
4 sius. Et licèt quilibet Rex in Regno suo sit Monarcha, cap. scitote, 7. q. 3. cap. in apibus, 7. q. 1. Isern. in proh. Constit. & in cap. 1. de his qui feud. dare poss. Bald. in l. exemplo, Cod. de probat. Soccin. consil. 161. 2. vol. Dec. consi. 190. num. 10. Afflict. in proh. Constit. Par. de Put. in tract. de Synd. ver. sententia. Cagnol. in proh. ff. & in l. 2. ff. de orig. iur. tamen respectu Regni Sicilię, in quo ex pontificia concessione multis spiritualibus iuribus potitur, magis iustificatur. Quomodo autē Hie-
5 rusalem Regnum ad Neapolis Regē spectet intelligere licet ex omnibus ferè iunioribus Historiographis, & præcipuè ex M. Ant. Sabell. Enne. 9. lib. 6. & Volaterr. Comment. vrb. lib. 11. Summa autem est quod ab Ioanne Brenna, ad quē Regni illius titulus spectabat, datus fuit nomine dotis Federico II. Siciliæ & Neapolis Regi, cui filiā desponsauit, & posteà iure hęreditario in alios est translatus. Quāuis autē Princeps suas delegando vices, omnem uideatur transferre iurisdi-
6 tionem atque imperium, cap. valde, & cap. mandata. 94. distinct. sicut & Papa ratum habere debet atque seruare quicquid per eius Legatū gestum sit, qui ad instar P.P. ipsi est, 2. q. 2. can. qua de causa, cap. in istis, de statu monach. vice nostra, l. 1. in princip. de off. proc. Cæs. cap. noui, de appellat. Speculat. ponderando text. in l. 1. in fi. ff. de off. præf. præt. & cap. nouit, de off. deleg. & capit. super literis. de rescript. vt sæpè quæ non canonicè gesta fuerint, sint ex causa toleranda, cap. ad petitionē, de accusat. itaq; ipse facere dicitur, quod eius legatus facit, l. ita tamen §. gessisse ff. de administr. tut. cap. mulieres, de sent. excomm. cum alijs per d. Speculat. adductis in tit. de lega. §. superest, num. 52. Non tamē transtulisse censetur ea, quæ in signum supremi & vniuersalis dominij supremæque potestatis habet ossibus affixa, Abb. in cap. mandata, num. 2. de præsumpt. cap. 1. vbi Archid. Præpos. Gemin. & Turrecre.
7 94. dist. Non autem quis insulsè dixerit Principem dici sacrum, quod Christi sit Vicarius, vt de Cæs. Aug. ait Nauar. in capit. nouit, notab. 3. num. 73. de iudic. de cuius verbis abundè per Hostiens. in §. loquitur, de offic. delega. & facit tex. in §. adhæc, ver. domus, auth. de collat. & l. quoties, Cod. vbi Senat. vel clar. & ideò Papa vtrunque habet gladiū, temporalem scilicet, & spiritualē ex Dei concessione, 22. dist. can. omnes, & in Euangel. ecce duo gladij hic. Dominus, cuius vices ipse gerit, vtroque vsus est, distin. 10. can. quoniam idem, & cap. ex dilecto,

extra de sentent. Speculat. in d. tit. de leg. §. nũc, num. 50. Sed nos, quod aliunde quærimus, intus habemus. Cassiod. enim in hac ipsa form. in fine. Præfecti præt. officium, quoddam Sacerdotium esse dicit, vnde meritò vice sacra iudicat. vbi notandum, oportunè dictum esse quoddam Sacerdotium. verè enim Sacerdotium non est. nec Princeps Sacerdotalem ordinem habet prout notatur in l. sacra, ff. de rer. diuisio. quando solùm militarem habet caracterem, vt ex multis Specu. probat vbi supra, num. 41. eos confutando qui illum, subdiaconum esse asserũt, atque Episcopo in subdiaconatus officio ministrare. Sacra autem vice non Præfectus præt. tantùm, verùm & Vicarius Vrbis Romę sententiam dicit, eod. Cassio. authore, lib. 6. cap. 15. Vicarius verò vna est persona cum Principe, secundùm Cassan. in Catal. par. 7. consid. 10. Bud. in l. si in aliqua, §. cùm plenissimam, ff. de off. procõs. Fret. lib. 2. de suffeud. tit. quis dic. Dux. Erat autem Vicarius Præfecto præt. adiunctus, sicuti & Procõsuli Legatus, de quo habetur in suo tit. Cod. de off. Vic. Propriamque habebat iurisditionem, non à Præfecto man datam. Porrò in præfectura prætoriana Orientis tres erant Vicarij, quorum fit mentio in l. vlt. Cod. de diuers. off. lib. 12. vnus Diœcesis Asianæ, ipsique octo suberant Prouinciæ, alter Pontici Tractus, sub quo vndecim erant Prouinciæ, Tertius Franciarum, qui quinq; ministrabat Prouincias, quæ sunt videre in notitia vtr. Imper. In occidẽte verò vnus tantum existebat Vicarius in Vrbe Roma, de cuius iuriditione, item & de alijs duobus Vicarijs ab Iustiniano abrogatis vide dictam Not. & in eam Pancir. & Pard. Prat. in Thes. vtr. iur. NVLLVS EI MILES DE FORI SVI AVTHORITATE PRÆSCRIBIT, EXCEPTO OFFICIALI MAGISTRI MILITVM. idest super omnibus militibus iurisditionẽ habet, præter Magistrũ militum. Erat autẽ Magister militum cui totum pondus rei bellicæ incumbebat. isque à P. P. iuriditione exceptus erat. cuius rei rationem subdit Cassiod. vt scilicet antiquitas aliquid prerogatiuæ concederet ijs, qui pro republ. bella tractarent, antiquiora enim esse preferenda aliàs diximus, ac Magistrum militum antiquiorem fuisse Præfec. præt. patet ex l. 2. ff. de orig. iur. & l. vn. ff. de off. pręf pręt vt alias prætercam authoritates. At certè hinc Viceregis authoritas amplior uidetur esse, quàm præfecti præt. fuerit, quando illi fuerit limitata in Magistro militum, isti uerò nullo prorsus limite arctata sit. est enim Vicerex Locumtenens, & armorum Capitaneus generalis tam in mari, quàm in terra, vt ex eius for. iam præscripta patet. MILITIA PERFVNCTIS TRIBVNORVM, ET NOTARIORVM HONOREM TRIBVIT. Tribunorum militum intellige. Erant autem Tribuni militum authore Zon. lib. 2. qui mille militibus præerant: de quorum electione iuramento, officio, & potestate disertè Polyb. lib. 6. Notarios uerò, Principis Secretarios esse ait Alciat. Cod. de primicer. & notar. lib. 12. quod probari

poterit

poterit ex testimonio Lampridij in Alex. ita dicentis. Eum Notarium, qui falsum causæ breuem in consilio Imperatorio retulisset, incisis digitorum neruis ità ut nunquàm posset scribere, deportauit. Hi, specta biles erant, & præ cæteris prærogatiuis, Principem adorandi facultatem habebant. Veteranis igitur militibus, hunc eundem honorem Præfectus præt. tribuebat. Cuius honoris codicillorum formula habetur apud eundem Cassiod. lib. 11. cap. 18. his uerbis. Amplectenda est promotionum grata solénitas, quæ benemeritorum soluit excubias, quia tyronibus conceditur spes laboris, dum uicissitudo fuerit reddita Veteranis. Et ideo Antianus, qui prætorianis inculpabiliter paruisse perhibetur obsequiis, inter Ttibunos & Notarios, ad adorandos aspectus properet Principales, ut iuxta consuetudinem præsentatus, specialitatis decoretur insignibus. Erât autem veterani, milites militia

13 honeste dimissi, ubi per legitimum tempus militauerant, secundùm Dyon. Ni . in Aug. Bud. autem in lib. de Asse, ex Taciti auctoritate, illos propriè veteranos, fuisse ostendit, qui per legitimum quidem tẽpus militauerant, adhuc tamen sub uexillo continebantur, quousq; militiæ præmia, Coloniasq; acciperent. olim enim veterani milites Colonias & ciuitates pro emeritis stipendijs accipiebant, secundùm, Dionem loco prædicto, æquè ac hodie nostri faciũt. in quo ea tantùm differentia cognoscitur, quòd nostri, titulum etiam consequuntur ut Comitis, Marchionis, Ducis, Principis, quod in ijs non erat nisi tan-

14 tùm Patroni. At uerò legitimorum stipendiorum tempus non idem semper fuit, cùm alios post triginta, alios post quadraginta annos, ueteranos dictos fuisse legatur. Dein sub Tiberio cùm milites de hac re conquererentur placuit, ut post sexdecim annos Sacramento liberarentur, quatuor autem alijs adhuc sub uexillis permanebant, quo tẽpore veterani dici incipiebant. itaque post uigesimum annum missionem consequebantur. Et hoc temporis spatium à sacris constitutionibus est receptum, ut scilicet qui uiginti militauerit annos Veteranus sit miles, suisque potiatur priuilegijs, quod cauetur in l. 1. Cod. de excusat. veteran. l. fin. Cod. de his qui non implet. stipend. lib. 10. l. 2. Cod. de re milit. lib. 12. glo. in l. 2. §. ignominiæ ff. de ijs qui not. in-

15 fam. Suid. Sunt hodie loco veteranorum, milites quidam, quibus, quòd honorificè se in bellis gessere, Prorex mortua, quę uocant, stipẽdia dari iubet, eoque modo apud se retinet quousque ijs melius prouideatur. undè sunt nomen adepti Retentorum, & uulgò Trattenuti dicuntur. Cuiusmodi erant, quos post sextumdecimum militiæ annum ad usque uigesimum sub uexillis retineri solitos ac honorificentius haberi diximus.

CAP. XXIII. SVMMARIVM.

1 Nobiles qui, & vnde dicti.

2 Titu-

rex enim ijs assentire potestatem non habet.
47 Titulus remanet etiamsi castrum alienetur.
50 Doctores qui viginti annos publicè legerunt, sunt illustres & Comitis titulum acquirunt.

MILITES SVOS ILLIS EXÆQVAT QVI INTER PROCERES MIXTI NOSTRIS CONSPECTIBVS OBSECVNDANT. Milites cohortales intellige, de quibus infra dicemus. Proceres sunt primores & potentiores Ciuitatis, cuiusmodi appellare possemus quos Titulatos nominamus. Milites igitur suos exæquat non Proceribus quidem, sed ijs qui immixti proceribus Principis Aulam frequentant, vt sunt Tribuni, Notarij, Veterani, & similes. Et quanquam in form. Vicer. non sit clausula huic affinis, clarè tamen exæquationem coire videmus vbi Cohortales sui, idest Continui, inter Proceres & Titulatos mixti ipsius conspectibus obsecundant, tū in processibus tùm in Aula. Vndè quia nobis se præbet occasio, ad Titulatos sermonem hinc flectemus. Prius autem operæ erit pretium scire, homines in duplicem distribui ordinem, in Plebeios. s. & nobiles. Plebei sunt viliores ex popul. Insti. de iure nat. gent. & Ciu. §. ius autē, Gell. lib. 10. c. 20. Carol. Sigon. de anti. iu.
1 ci. Rom. lib. 2. Fenest. de Magistrat. Nobiles, sunt ij omnes qui quouis modo clari sunt effecti à noscēdo dicti. i. quòd sint noti. & distinguūtur in Equites, Patricios & Senatores de quibus distinctè Sigon. in de ant. iu. ciu. Rom. Et hi singuli indifferenter dicuntur Magnates, Optimates, Proceres, Primores, Summates: etsi alij sint Nobiles qui nec sunt equites, nec Patricij, nec Senatores vt per Sigon. ibidem. Equites apud nos discernuntur in simplices equites, & Titularios. Titularij. n. nō Ti-
2 tulati dicendum est (tametsi, & nos quoque in hoc opere sæpius Titulatos protulerimus) ea forma, qua Beneficiarii, non Beneficiati; Priuilegiarij, non Priuilegiati, &c. quibus beneficium, vel priuilegium concessum est. De illo Authores sunt Cæs. lib. 1. de bell. ciu. Fest. lib. 2. & alij; de isto Vlpian. in l. si ventri, ff. de priuil. cred. l. rescriptum, ff. de pact. l. sed an hic, ff. quod cum eo. Distribuuntur autem Titularij in Comites, Marchiones, Duces, Principes, omnesq; appellātur Barones. quæ vox licet ab aliquibus barbara putetur, doctioribus tamē græcā illi originē assignare visum ē cuiusmodi sunt Alber. & Alci. lib. 5. parer.
3 c. 16. dictus est enim Baro ἀπὸ τοῦ βάρους. i. à pondere. Optimates ergo qui in publici status pondus incumbunt, Barones dicuntur. Cicero ad Act. lib. 5. epist. 11. è Græcia scribens atque ipsis Athænis, Apud Patronem, inquit, & reliquos Barones te in maxima gratia posui. De his igitur nobis hic sermo erit, cum ad continuandam comparationis dilucidationem, valde conferat Proceres, dignitatum titulos habentibus, æquiparari, qui etiā in omnibus celebribus opportunitatibus ad asso-

associandum Viceregem vocatur. De quorum quidem, insuper & de Feudorum origine & institutione non agam, satis esse putans quæ de ea re dixerunt Isern. in prælud. feud. Luc. de Pen. in l. 1. Cod. de petit. bon. subl. Bald. in l. liberti, Cod. de oper. libert. & in capit. vno delegatorum, de offi. deleg. Boer. in consuet. Bitur. in tit. de iur. om. iud. Cassan. in Catal. gl. mun. par. 8. cõsid. 15. & latissimè Fret. in lib. de suffeud. tit. de orig. feud. & Baron. Parique modo Principum, Ducum, Marchionum, Comitumque titulos, habemus in feud. vsib. distinctos cũ Cõmen. Isern. aliorumque Regni interpretum, & præcipuè Fretiæ in d. loco, & eorũ prioritatem, ex eod. de offi. Mag. iustit. num. 30. Et licèt Titularius diuersimodè accipi possit, secũdùm diuersas Tituli significationes, communi tamen vsu loquentium receptum est vt de ijs tantùm intelligatur, qui aliqua ex prædictis dignitatibus insigniti sunt. Vndè curiositati huic intendendo, & pro eorum indemnitate atque cognitione Iudicibus necessaria ad iustitiæ administrationem, cum in eo etiam ius nostrum consistat, §. fin. Instit. de iure person. illos breuiter percurrere volui. Titulus itaque est index cuiuscunque rei &
4 operis, & multifariè capitur vt per gloss. in rubr. de ecclesiast. tit. & in auth. de mand. princip. §. titulos, Luc. de Pen. in l. absit. Cod. de priuile. dom. Aug. lib. 10. & in l. nullus Cod. de his qui ex plur. lib. 10. & in l. 3. Cod. de bon. vacant. eod. lib. DD. in l. 1. ff. si cert. pet. cum concord. aliquando enim sumitur pro rubrica, l. 2. §. fi. ff. de interd. l. 1. ff. de postu. d. l. 1. ff. si cert. pet. vbi Alex. & Det. aliquãdo pro inscriptione, l. 1. Cod. de his qui tit. aut nom. tuent. Alcia. in d. l. 1. Sed Hieron. Mag. Miscell. lib. 1. cap. 14. Alciatum a Marino Becichemo, epistol. quæst. centur. 1. capit. 49. habuisse fatetur. Cassiod. in præfatione Var. librorum titulum, operis indicem, causarũ præconẽ & totius orationis breuissimã vocẽ nominat: licèt loquatur de libri titulo, & non de Rubrica, & sic operum titulo. de quo etiam per Aul. Gell. lib. 20. cap. 2. non dissimi-
5 lis ratio est. ex quo infertur quòd libri Sacræ Theologiæ non possunt in lucem edi sine Authoris nomine atque præuia licentia, vt ex Bulla. S. Pontif. & in Pragm. Carol. V. ann. 1544. constitutum patet. Nouissimè etiam potest dici quòd dictæ Sanctiones fuerunt expressæ per aliã in anno 1586. quæ incipit. Essendo, & prohibet in lucem edi per regnicolas & in Regni habitantes etiam extra Regnum, sine expressa venia in scriptis obtenta. Ex qua perspicuum est quòd extra Regnum non potest fieri, & factum non potest vendi, quia editionem impedit per illa verba. Che da quà auanti nessuno del Regno ò vero habitante presuma fare stampare. Et posteà, Reuista primo per nostro ordine detta opera. licèt ex prohemio aliter dici possit, ibi. Et poi senza altra nostra licenza la fanno vendere, &c. Titulus etiam appellatur ecclesia 70. dist. can. 2. & titulus dicitur canon. 50. dist. can. siquis diaconus, & titulus dicitur tractatus, l. 1. ff. de postul. & titulus actio, & dignitas, per ea quæ glo. in cap. vt singulæ, ver. titulos, de offic. archipres. Titulus in
loco

loco supplicij conspicuus, vt pœnæ impositæ populus causam intelligeret. Vndè inscriptio in Cruce in morte Saluatoris fuit imposita, & nostris temporibus chartulæ appendũtur capitibus & corporibus punitorum hoc exprimentes, & ita putat intelligendum tex. in l. si duo, §. fin. ff. de iureiur. ibi: Et eis superindici, Duar. in tit. de in lit. iur. & de pœn. periur. cap. 8. Denique titulus, vnde Titularij, pro eorum gradu & dignitate & honore à græco verbo τίω quod est honoro, vnde & Titi prænomen ortum est inquit Festus. & duobus modis, in genere, & in specie. in genere, vt Titularij omnes à Comite vsque ad Principem, quia non habemus meliorem Principe vt per Lancel. Conr. in templo om. iud. cap. 3. de princ. in specie, pro eorum gradu. Titularii à tuendo dicuntur, vnde milites Tituli etiam dicti sunt, quasi Tutuli, quòd patriam tuerentur, Sext. Pomp. lib. 18. Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 14.

6 Et profectò Barones, milites sunt cap. 1. de cap. Conr. cap. siquis miles, de feud. si cul. non amitt. Et milites ideo à Republ. ali debent, quia pro ea pugnare ipsamque defendere tenentur, l. milites, Cod. loc. Quę autem sint eorum priuilegia in foris & extra, hic subnectere inutile non putaui, etiam ad rectam iustitiæ administrationem, vt supra dixi, quæ materia maximum potest afferre honorem coram magnis Dominis, vt aduertit Cassan. in Catal. par. 7. cõsid. 3. atque a Regni & Vrbis interpretibus, cumulatim notata hucusque non obseruauimus. Et cũ 7 verum sit quòd omnes Titularij vocantur illustres à Rege (præter Comitem, qui spectabilis dicitur licèt circa plurima de pari procedat) à quo fluunt & refluunt dignitates, Bald. in capit. 1. §. adhæc, de pace & iuram. firm, & in rub. Cod. de precib. Imp. off. & ante cum Inn. in cap. cum M. Ferrariensis, extrà de constitut. cum concord. Cassa. in Catal. par. 1. consid. 4. & consid. 24. nu. 168. par. 5. Et omnes dignitates manant ab eo sicut à fonte, Bald. in cap. 1. in 1. notab. quis dic. Dux. Ias. in l. 1. Cod. de sum. Trinita. & fide catho. Cassan. part. 5. Catal. consid. 28. etiam quia de consilio Principis sunt, vt probat tex. in cap. imperialẽ, de prohib. feudi alien. per Fed. & infra latius dicemus. & ideò Illustres sunt, secundùm Cassan. in Catal. par. 7. consid. 1. & alibi sæpè, Fret. lib. 1. tit. de orig. Baron. num. 12. Illustrium autem plura sunt genera. l. 1. cod. vt dignit. or, ser. lib. 12. Et quãquàm in locis diuersis, multiplices eorum effectus scribentes enarrarint, præsertim tamen cassan. loco prænotato nonnullos referre curauit, eosque in praxi aptauit iudiciaria & extra. licèt ex Vrbis & Regni iure alijs impræsentiarum gaudeant, & quod innouatum est contra illos, obseruari multoties voluimus.

1 Inprimis, debent per procuratorem comparere sub pœna causæ amissionis, l. penul. cod. de procur. vt si de illustribus magnificentissimis ad simplicium differentiam relatis, tex. in Auth. vt ab illustr. & qu super collat. 5. id sanè intelligendum veniet, cum alij voluntarie comparere impunè possint. Ratio autem qua prohibentur, magna est pro

eorum dignitate & ponitur in d. textu, cuius verba hæc sunt. Ne cogãtur aut sedere cum iudicibus cùm iudicant, aut stare rursus tanquàm litigantes; ex vtroque enim, causa videtur incauta, aut dignitatibus iniuriam substinentibus, aut iudiciali schemate indignè procedente. Vndè notatur; nemini fas esse sedere coram iudicibus cùm iudicant. Mos autem hodiè aliquid induxit temperamenti, vt scilicet Titularij vel sint actores vel rei, in cunctis Vrbis Tribunalibus comparentes vltimum cum sella habeant locum, ad quod facit tex. in l. 1. & ibi gl. Cod. de consul. lib. 12.

2 Etsi alio respectu in causa criminali in qua de pœnæ corporalis animaduersione tractaretur procederet, vt ex dicto text. colligitur secundùm Salycet. in l. reos, Cod. de accusat. & Felyn. in cap. cum te, col. 3. de re iud. & alios per eundem Cassan. in d. loco, in primo effectu allegatos. Sed his refragatur Ritus M. C. V. 46. vbi contra eos, idest vt coerceantur, iurisditio & potestas datur. Et sic abolitus videtur alius effectus, vt data iurisditione Vicario, in ea non compræhendatur persona illustris, Det. in l. 1. ff. de off. eius. qui allegat tex. in cap. 2. in fi. de off. Vicar. secundùm autem Purpuratũ ibidem debuisset allegare text. in cap. 1. in fi. de offic. ordin. in 6. & ipse alium adducit similem & meliorem, in cap. inquisitores, & ibi gl. de hæret. in 6.

3 Ipse autem Ritus aliam recepit interpretationem, vt scilicet inconsulto Vicerege de eorum excessibus etiam Fisco instante, informatio non capiatur, nec citentur nec in carcerem conijciantur, quamuis criminibus grauioribus sint maculati, l. grauis, Cod. de digni. lib. 12. Sed olim in communibus carceribus in prætorio M. C. V. nobilibus quidem personis destinatis detinebantur; nuper autem vel in Castro nouo vel Oui, detineri cœperunt, locis siquidem dignioribus atq; commodioribus. 4 Etsi ad capitis obtruncationem damnentur, quod de Marchione cuius nomini parco, nostra tempestate vidimus, id in carceribus, non autem in publico patibulo fit, prout & de Cardinalibus Romæ. quod ex eorum priuilegio suadetur, ea ratione, quia Titulati tueri debent & solent domum Regiam, vt supra in eorum Ethymologia diximus. 5 quemadmodum & Curiales, cum quibus mitius, quo ad pœnas agendum est, quod pro priuilegio notari potest, glo. 1. in fin. in can. quando, dist. 86. cap. si verò, il 1. de sentẽ. excommun. Gul. de Ben. in sua repetit. cap. Rainutius, in verbo; Et vxorem nomine Adelasiam, in mat. succ. ab intest. nume. 808. Qua ratione Ioannes & Paulus fratres Iuliani Imperatoris, non fuerunt publicè, sed in carcere decollati; ad quos Terentianus ad eos decollandos missus, non, inquit decet vos intra aulam regiam nutritos vt publicè occidamini, & alia quæ Cassa. affert in Catal. par. 6. consid. 38. quod Principis circũspectioni relinquendũ venit. Vbi autẽ ex Viceregis licentia ad supradictos deuentum fuerit actus, condemnationis iura in tribunalibus ordinarijs, prout non illustres patiuntur, de qua tamen re Regem consulere deberet

beret iuxtà tex. in l. fin. Cod. vbi Senator vel clariss. in his autem reformata videtur ex potestate Viceregi à Rege tributa, quæ eos clarè com prǽhēdit prout est videre in eius duplomate quod supra adduximus.

6 Et si Barones torqueri non debeāt quia milites sunt, l. milites, Cod. de quæst. sicuti nec furca suspendi, l. 3. §. 1. ff. de re milit. de quibus per Cassan. in Catal. par. 9. consid. 47. nu. 1. & 2. prout multæ sunt personæ ex iuris dispositione ab hac experientia exemptæ, scilicet Decuriones & alij vt diximus supra, cap. 4. num. 4. Et perfectissimi vt ad illustres fit comparatio non torquentur, Pancirol. in Notit. Imper. cap. 13. Et ciues Neapolitani ex processu informatiuo, quod à curialibus hoc nomine profertur, quod est absque termino ad defendendum super indicijs, cum Regis dispensatione aliquibus cum præcedentibus circunstantijs, de quibus in cap. Vrbi ab Imper. immort. memor. Car. V. Regis nostri genitore concesso habetur, & in scriptis expediri solet. Tamen ob nonnullos excessus etiam priuatis hoc priuilegium denegatum fuisse vidimus. Id autem prætermittendum non est, vt si tanta indiciorum ad torturam inferendam esset copia, ad illam euitandam, cum personis scilicet illustribus, ad condemnationem pœnæ extraordinariæ Iudices procliuos fuisse retulit mihi Dn. Mutius meus germanus cum Fisco patrocinaretur, atq; iure fundari. An autem Regio sanguine coniuncti torturæ subijciantur, quæ pęna maior est quā vtriusque manus abscissio, diu multumque ventilatum fuisse coram Vicerege ex eodem germano audiui, qua de re scripsit, cuius lucubrationibus me remitto.

7 Et si sine dotalium instrumentorum confectione vxorem ducere prohibentur, §. quia verò, il 1. Auth. vt lic. matri & auiæ. collat. 8. quod ad prolis legitimationem confert, eis hoc datum sit priuilegium; attamen in Vrbe ex consuetudine incipiente, Dos & quarta, quo ad dotes & quartam idem omnibus priuatis constitutum est, vt non possint peti absque cognitione dotalium instrumentorum. & nihilominus circa pacta dotalia quasdam regulas in eorum matrimonijs pertractandis more Magnatum sic vulgò dictis ab illa nobilium quinq; Sedilium in multis differentibus, quibus cuncti adhærere possunt liberè. De quorum veritate confutata nonnullorum Regni iuris interpretum perperam loquentiū opinione, dicemus in Epithetis sedilium in verbo Curia.

9 Illustris nisi per literas nec ciuiliter nec criminaliter citari potest, vt diximus supra in cap. 18. num. 2. pro interpretatione qua Præfectū pręt. verbo sententiam proferre posse diximus, & si ex commissione Viceregis id etiam sublatum esse videatur, non tamen alijs Tribunalibus atque iudicibus concessum esse intelligitur contra iuris dispositionem, sed ex Regis iussu Viceregi communicatum, quo ad ip-
10 sum Præfectum præt. indubitatum est vt amplam habeat potestatem, qua nonnulli etiam in condemnando eos de facto vsos fuisse diximus in eod. cap.

11 Illustris liberatur etiam à patria potestate secundùm Barbat.in tractat. de præstan. Card.quæst. 1.Iaso.in l. qui se patris,Cod. vndè lib. & est text.instit.quib. mod. ius patr. pot.sol.§.summa, Cassan.in d. loco, in 6.effectu.

Quod quidem in materia sedilitia multum conferre posset: nã in nonnullis ex quinque sedilibus Vrbis, ex eorum legibus statutum est 12 filiosfamil. absque emancipatione suffragia præstare minimè posse: quod si ex matrimonio,successione,institutione,vel aliquo euentu titulos adipiscantur,eis iuuare.

Quod autem ad successionis ius respectu filiorum spuriorũ, quo-13 dam est specialiter statutum,per textum in auth.si qua illustris,cod.ad Orfic.vbi sancitur spurios filios illustri matri non succedere extantibus legitimis liberis, quod in alijs mulieribus non est ita, vt ibi per 14 gl. Quibus consequens erit addere quod ad assumendum Hierosolimitanum habitum,nobilitas clara quatuor ex partibus, patris scilicet & aui, matris & auiæ requiritur, iuxta antiquum illius religionis stabilimentum; ad quam filij bastardi nobilium nullatenus admittũtur licèt ex quatuor prædictis partibus eorum parentes nobiles fuisse mõstrauerint.& omni quidem ratione,quia nedum non sunt nobiles sed inter plebeos connumerantur,Bald.in l.cum nuptiæ,ff. de statu hom. & in l.generaliter,§.fin.Cod.de instit.& substit.latè Cassan. in consue. Burgun. Des successions des bastards, §.3.glo.1.Gul.de Ben. in sua repet.cap.Rainutius,de cler.num.31.de testament. idem Cassan. in catal.par.1.consid.38.concl.24.Si tamen isti bastardi Titulariorum filij forent,indifferenter admittuntur,etiam absque legitimatione.Nec parum est dignitatis cum ad illam Magni Magistri deuenire possint.quę quantæ sit gloriæ quantumque suprema,cuncti sciunt.

15 Est & aliud priuilegium in dandis tutoribus illustribus pupillis, quod fit diuersis solennitatibus quàm si vulgaribus daretur,vt est in l. 1.& 2.Cod.de tut.& curat.illustr.& clariss.person.idq; Cassan. loco citato in nonum notauit effectum.

16 Immò Illustres excusantur a tutela vel cura etiam suscepta, per text. in l.spadonem,§.scire,ver.si autem quis,ff.de excusat.tut. & in l.iurisperitos,in princ.eod.tit.& l.verùm,§.ex facto,ff.de minorib. quemadmodum & à sordidis muneribus,l.fin.Cod.de excusat.muner.lib.12. & eadem ratione à muneribus Ciuitatis præterquàm ab adeundo ad Sedilia ad præstanda suffragia pro Vrbis & Regni beneficio, prout cæteri nobiles conueniunt, & ad constituendum Sexuiratum, idest ad creandos sex viros qui totum repræsentent sedile ad Officiales sedilitios instituendos. Hi sexuiri cum primùm fuerint constituti, (constituuntur autem sorte, singula enim nomina singulorum equitum sedilis,in singulis conscripta chartulis in vrnam immittũtur,ex quibus posteà sex singulatim extrahuntur, ijque quorum nomina legentur erunt sexuiri;ad quod munus,extrahendorũ.s.ab vrna nominum,no-

strum

ſtrum Montaneæ ſedile Monacho vtitur, quòd in capitulo D. Laur. vt diximus conuenit) eligunt Decuriones ad Annonam curandam, & Vrbem regendam, Triumuiros monetales; Curatores viarum, Curatores aquarum, Curatores murorum (& hi omnes, Deputati dicũtur) Comites rei militaris quos Capitaneos ad guerram nominant. Quæſtores ratiociniorum, quos Reuiſores computorum dicunt, qui tamẽ Viceregis confirmantur authoritate, & Syndicum, cæteroſque Officiales omnes. Ad quæ munera, licèt nemo ex ciuibus excuſetur, l. 3. §. 2. ff. de muner. & honor. Titulati tamen qui ſuffragia in ſedilibus præſtant eorumque honorum potiuntur, non compellũtur tanquã milites, l. cura, in fi. d. ti. & nũquàm ad ea electos fuiſſe vel adminiſtraſſe perſpeximus, præter officium Syndicatus qui maximi eſt honoris, vt ſæpius diximus, & quædam extraordinaria negotia nomine ciuitatis apud Regem vel Proregem more ſolito explicanda.

17 Priuilegium item honoris, quem debet ipſis Princeps non eſt inter minima connumerandum. in hoc enim negotij genere iure cautũ eſt vt Princeps Præfecto præt. ipſum ſalutanti teneatur aliquantulum aſſurgere vt notat gl. in l. 1. Cod. de ſent. paſſ. in ver. Proceſſiſſet, Felyn. in rubr. de maior. & obed. col. 4. & latè Purpurat. in l. 1. num. 162. ff. de offic. eius. licèt, Procedere, aliam habere ſignificationem quàm ad hoc aptari poſſit diximus ſuprà. cap. 20. & Alc. lib. 4. in fi. de ver. ſignif. verbum Proceſſiſſet, declarat id ſanè intelligendum venire, quod in Principis comitatu fit, idq; Proceſſum dici, allegando tex. nam Imperator, ff. de donat. int. vir. & vxor. Vbi Imper. Anton. conſtituit vt ad Proceſſus viri, vxor ei donare poſſet. Ange. in d. l. 1. qui ab Alc. nõ citatur, idipſum innuere videtur, & quod nullomodo teneatur aſſurgere Imperator, ſed cum proceſſiſſet paſſu equeſtri vel pedeſtri, dũ forte ad ſolatium tendebat, aut per aulam ambulabat. Rex autem noſter inuitiſſ. Primoribus Hiſpaniæ, quos vulgus Grandes appellat, caput denudare ſolet cùm illis loquitur. Et Reges Epiſcopis aſſurgere debent capit. ſolitæ de maior. & obed. Quæ aſſurgendi ſpecies etſi aliquam pariat ſubiectionem, vt eſt glo. notab. can. in ſumma, 93. diſtinct. & notatur per Goffred. in ſum. in tit. de maior. & obed. §. reuerentia, cum alijs adductis, per Caſſan. in catal. par. 9. conſid. 15. author. Leuit. capit. 19. ibi, coram cano capite conſurge. Et obſequium eſt vt not. in l. ſi non ſortem. §. libertus, in glo. magna, ff. de condict. indeb. & in l. etiam, C. de obſeq. patr. præſt. Attamen id clementiæ & benignitati Principis tribuitur quæ ipſi familiaris eſt, l. monetæ, C. qui militare nõ poſſunt. lib. 12. & eius laus per Caſſ. in chat. glo. m. 5. parte. 6. conſid. Et non immeritò Præfectus præt. humanitatẽ iudicibus facere ex eadem for. Caſſiod. legitur. Nec nouum eſt vt maiores honorare debeant minorem, l. potiores §. 1. Cod. de offic. rect. prouin. can. eſto ſubiectus, 95. diſt. iuxta illud Platon. ad Dioniſ. ſyracus. Si noſtra tibi placent, nos quoq; honorare debes, honoratus enim à te & te honorabo. Et Prælato ſubditis

reue-

reuerentiam non seruanti, subditi eandem illi seruare non tenentur, cap.significasti, in fi. de elect. cap. ad decorem, & ibi glo. de institut. & alia quæ ad hoc allegat Tiraq. in legib. Connub. l. 13. & Cassan. in catal. par. 1. consid. 21. Immò tanti est ponderis sub. itis reuerentiã non præstare, vt eam potissimùm ob causam C. Iul. Cæs. interfectus fuerit si Dioni credimus, qui in illum, odium concitatum maximè fuisse dicit, quòd cum vniuersus Senatus ad ipsum iuisset salutandi causa, eum ille sedens recepit. Quo exemplo forsan edoctus Tiberius, Magistratus æquè in honore habebat, ac si stetisset Respublica, idest quasi ipse illis, non illi, ei subditi fuissent. Consulibus enim in Senatu assurgebat, & quoties eos ad cœnam vocabat, cùm veniebant, ad fores vsque procedebat illis obuiam, cumque abibant illô eôdem concomitabatur, eod. Dione Authore. Et si salutandi Principem facultas ex priuilegio tantùm concedatur, l. 1. Cod. de silent. lib. 12. d. l. 1. Cod. de sent. pass. gl. in l. 1. Cod. de veter. & in hoc Præfectus præt. multùm honoris consequutus est per ea quæ Cassan. in Catal. par. 1. consid. 26. Et pari modo Princeps honorari in salutatione dicitur secundùm Rebuff. in l. in sacris, Cod. de prox. sacr. scrin. lib. 12. nam reuerentiam parit salutatio, l. fin. Cod. de off. diuers. iud. De cuius salutationis efficacia etiam à Principibus factæ inferioribus, vt correlatiuè & proportionatè respondeat, latè p Cassa. loco prædicto. undè meritò illa assurgẽdi benignitas competit. Et pari modo mulieribus viris subditis idem assurgendi honor præbetur, in vijs, illis cedendo & eas sedibus proponendo, quod Veturiæ Coriolani matri & Volumniæ vxori acceptum referre debet, cùm priscis temporibus vsque ad earũ tempora, nullus aut omninò exiguus illis honor deferretur. sancitũ fuit à Pop. Romano ob ingens beneficiũ Vrbi per illas factũ, vt gratificarentur mulieribus omnibus huiusmodi reuerentia, quam etiam hodie retinere videmus, de qua Val. Max. lib. 5. cap. de gratis. Liu. lib. 2. Plut. in vita ipsius. Phil. Bergo. in Chron. lib. 3. Beneficium hoc fuit. Cn. Mart. Coriolanus de Rom. Repub. optimè meritus, læuem ob suspicionem à Pop. Romano in exilium pulsus fuit. quod cum grauiter ferret, ad Volscos Romanorum inimicos se recepit. Ij ipsum exercitus ducem fecerunt, qui mox exercitum Vrbi admouens, fuit à Romanis & per Legatos & per Sacerdotes rogatus ne bellum patriæ inferret. at nihili eos curans tandem a Veturia matre & Volumnia vxore exoratus destitit. Multisq; insignibus titulis ab Imperatoribus iurisq; cõsultis mulieres honoratas fuisse legimus. & an maritus vocare debeat vxorem, Dominam, iux. tex. in l. vxorem, ff. de legat. 3. & an contra virum & alios pro vendicando huiusmodi honore, si ipsi denegetur, habeat interdictum vel officium iudicis, disserit Cassan. in catal. par. 2. consid. 37. Quibus autem Imperator assurgere solitus sit, & quid cum Cardinalibus & Archiepiscopis Episcopisue, ipsum visitantibus, insuper & cum Patricijs, Vicarijs, Senatoribus, Consiliarijs, alijsque personis obseruet, tradit Restaur.

Castal. in tract. de Imper. quæst. 65. Et iudex Doctorem ad se venienté, ad sedendum inuitare debet, l. fin. & ibi glo. in ver. honoratis, Cod. de offic. diuers. iud. nisi quandò propriam causam ageret, l. 1. Cod. de off. ciuil. iud. Cassan. in catal. par. 10. consid. 40. Quod si Imperator id ob-
18 seruare dicitur cum Præfecto præt. quia illustris est, multò magis ipse Præfectus præt. quem asseueramus comparatiuè esse Viceregem, debet
19 non aliquantulum sed multùm assurgere Titulatis qui illustres à lege, vt supra diximus, vocantur, auth. multò magis, cod. de sacros. eccle. & de hac benignitate, quam ex euangelica lege perpendimus, Dominus omnium in actu tantæ humilitatis lauandi pedes discipulis & seruis suis dixit, exemplum dedi vobis vt sicut ego feci, ita & vos faciatis. Idque euidenter demonstrare ex ijs, quæ in alijs priuilegijs eorum subsequentibus in congruum non erit. Hic, illud recensebimus, Titu
20 latos vt plurimum latus Viceregis tenere sinistrum coequitando, dũ tamen non exeat cum Syndico; quod silentio pertransire nolui: Sed quid de Iudicibus? qui illustres sunt, quia scilicet de consilio Principis sunt, secundùm allegata per Cassan. in catal. part. 7. consid. 2. cùm eadem militet ratio, idem respondendum venit. Qui autem Iudices sint Illustres, Collateralis ne consilij tantùm, an aliorum etiam Tribunalium, infra dicemus vbi de eorum præcedentijs nobis agendũ erit. Sanè autem superior iudex, inferiorem benignè audire debet, cum possit vnius sententia, & forsan deterioris, & multos & maiores in aliqua parte superare, text. in l. 1. §. sed neque, cod. de vet. iure enucl. & quandoque reueletur minori, quod maior nescit, cap. ad audientiã, iuncta gl. 1. cir. fi. de consuetud. Cassan. in catal. par. 1. consi. 21. & 26. Quibus dictis perpensis, rectè iudicatum fuisse nouerimus, si sententiam annis iam elapsis, inter Præfectum annonæ, & Decuriones ciuitatis à collaterali cons. latam ponderabimus. Controuersia fuit qđ cùm Præfectus annonæ ad Tribunal Decurionum in D. Laurẽt. accederet, intendebat ad fores vsque, Decuriones ipsi obuiam ire debere. Decurionibus contrà abnuentibus, decretum fuit, Præfecto ipsi annonæ assurgentiam tantùm ab Decurionibus deberi. idq; ius in præsenti viget. Adeunti verò vni ex Regentibus cancellariam, ad Tribunal M. C. Vic. (quod singulis Saturni diebus manè fit) ad recensendos qui in vincula ob crimen coercentur, Prætor, quem Regenté Vic. appellant, duo Regij consiliarij, tres Iudices rerũ capitaliũ, & Quęstor paricidij, idest Fisci Patronus; qui recensionis, quam Visitam dicunt, omnes intersunt, & consiliarij peracto biennio mutãtur; ad gradus vsque curiæ obuiam eunt ad illum associandum.

21 Illustres præterea in ius vocati, etiamsi ex criminali capite, propriã agendo causam, ius habent sedendi, l. fin. §. sedendi, cod. vbi Senat. vel clar. & ibi Bald. Atque in praxi hoc eis vidimus obseruatum pri-
22 uilegium, cum in contestanda lite ipsos examinari contingisset vt reos coram Iudicibus & Fisci Patrono, etiam in loco vbi ipsi sedent.

quod

quod alijs,licèt nobilibus,concessum non est, vtputa qui detecto capite & stantes examinantur.

Et si,vel ciuiliter vel criminaliter conueniri contingerit, atq; im-
23 mobilia non possederint, fideiussoriam cautionem non cogentur præstare,cui regulariter cæteri sunt obnoxij, sed iuratoria sufficiet,l. quoties,Cod.de dignitat.lib.10.Ioan.Ant.de Nigris in cap.Reg. Subditorum,num.16.Eoque casu,idest conuentionis, iniuriarum persecutio conceditur filio,non filiæ,l.2.cod.de iniur.§.pen.instit.eod.Specul.in tit.de procurat.§. ratione igitur, casu 19.

24 Quo autem ad corporalem pœnã,licèt plus illustri & nobili,quàm plebeio deferatur vt noti iuris est,& Purpur.in l.1.ff. de offic. eius, ad hoc ad legat. text.in l. properandum, §. sin autem,cod. de iudi. quod limitatur in proditore,in hęretico,in Papa,in Imperatore,in eo qui in officio suo deliquit. & si torturæ pœnæ non subijciantur,& ex consuetudine,non suspendantur sed decollentur, cum suspendij pœna sit ignominiosa,Dec.in consi.65.Cassan.in catal.par.8.consid.33.Nulla tamen est illis cum nobilibus differentia. Nam & torquentur,& relegantur,& deportantur, & securi prout alij nobiles percutiuntur siue capite obtruncantur,quod etiam tempestate nostra visum est. In illo
25 tantùm differentibus,vt supra diximus,quòd in carceribus & non in publico supplicij loco obtruncari solent.

Et licèt hospitatus in publica caupona, ab aliquo expelli non pos-
26 sit,l.vn.§.caupo,& ibi Angel. ff.furti aduer.naut.tamen ab illustribus vt Legatis expelli potest si inferioris fuerit conditionis, Cassan.loco citato,ad quod allegat Martin.Laud.in tract.de legat. Princ. cap. 2.& in argumen.tex.in l.iubemus,Cod.de sacros. eccl.Cuius praxis magis videtur mihi applicanda cum missis à Præfecto præt.vel ab alijs Principibus non recognoscentibus superiorem, potestatem creandi habẽtibus, quàm prædictis Titulatis. Nisi theoricam huius dicti intuendo,de nuncio vel internuncio vel de Legato hãc vicem gerente intelligatur impropriè, prout dicemus infrà in interpRætatione clausulæ, Legatos gentium explet,ne eorum prærogatiuis et authoritatibus cõfestim derogemus. Hi omnes effectus à Cassan. loco notato enarrãtur vsque ad nu. 13. & nos per additamentum & commentum vsque ad 27.extẽsi sunt. mox alios cumulabimus iure Regni in praxi receptos; qui cum species sint dignitatis illustris, illos huc cumulare nobis nõ absurdum visum fuit.

27 Habent igitur Titulati manum dexteram cum quibusuis equitibus & patricijs deambulantes, tametsi diuitijs & sanguinis claritate maioribus. quod quidem dignitatem affert,capit. solitæ, de maior.& obed.vbi notat Abb.cap.illud,cap.duo sunt,96.dist.Bald.in l.decernimus,Cod.de sacrosan.eccles.Felyn. in rubr.de maior.& obed.Soccin. consil.99.

28 Sedent in sella coram Principe, & in Collaterali Cons. atq; in alijs

Vrbis

VrbisTribunalibus, ex quo magis honorantur quàm qui ſtant, Bald.in l.quoties;cod.vbi ſenat. vel clariſſ.& tanto magis qui ſedẽt propè Dominum,gl.in §.aliam,ver.altiori,inſtitu. de bonor.poſſeſſ. Bald.in l.obſeruare,§.antequám,ff.de offic.proconſ.alijque adducti per Caſſan.in catal.par.1.conſid.11. cum ſequ.Sella enim in Prætorio Principis maximę eſt dignitatis,vt eſt text.in auth. vt ab Illuſtribus, §.2. Et hanc non habent alij præter Titulatos, niſi ſeptẽ Regni Officiales,Cõſiliarij à latere,Præſes S.C. Locumtenens R.C.Regens M. C. V.Theſaurarius Regni generalis,Secretarius Regni & Præſides omnes iuxta nouam ſanctionem tempore Pij V.Pont.Max.editam, Milites Hieroſolimitani magnæ Crucis,& alij pauci. Cui Titulatorum prærogatiuę cum aliquando derogatio tentata fuiſſet,ipſi ſua iura ſunt tuiti, & quaſi communi indignatione ſequuta,Principiſq; auribus & præſentia valdè turbatis;illius poſſeſsione haud moti fuere.

29 Loquuntur capite tecto cum Vicerege; cui tamquàm Magiſtratuum omnium ſupremo & potẽtiori,caput aperire debemus,quaſi omnia noſtra bona illi patere & parere debeant,ſecundùm Plutarc. relatum per Caſſa.in catal.par.1.conſid.10. quemadmodum in depoſitione caputij,Apocal.4.& Franciæ dicit honorem eſſe orare nudo capite & ſuperiores reuereri, vt habetur 1.ad Corinth. 2.omnis vir orans velato capite deturpat caput ſuum.Quod quidem procedit cum alijs illuſtribus iudicibus ſupra recenſitis, quibus ius ſedendi in ſella conceſſum eſt.Alij verò Iudices,ſcilicet Regij Conſiliarij,Præſidentes Reg. Cam. Iudices M. C. Vic. & Fiſci Patroni,in Collater.Conſ.capite tecto quidem loquuntur, referunt cauſas,vota proferunt & defendunt,ſedent autem in ſcannis.Extrà verò,ideſt in camera Proregis, etiamſi de negotijs ad eorum officia pertinẽtibus agunt, aperto loquuntur capite & ſtantes, Vicerege deambulante. Quòd ſi is ſederit, ipſos & ſedere & caput tegere permittit. Quæ diuerſitas vndè proceſſerit,vndeq; hic mos manarit, Principis religio proferat; de cuius poteſtate diſſerere non licet, ni ſacrilegij pœnam quis incurrere malit.

30 In feſtiuitate corporis D. N. Ieſu Chriſti(in qua adeò ſolẽnis proceſſio inſpicitur,vt ſuo loco explicandam remittere ſatius duxerim, quàm hic breuiter attingere) ex octo haſtis pallij, vnam fert Titulatus aliquis nomine Titulatorum omnium,per loca ſolita Ciuitatis, incipiendo a metropolitana Eccleſia vndè capitur ſacratiſſ. Panis Angelorum,vſque ad EccleſiamD.Clarę,illò enim tãquam ad regiũ ſacellum atque ad hoc à Regibus fundatum ducitur. & illinc ad eãdem Metropolitanam eadem pompa reducitur. Ex quibus quidem octo haſtis,tres perpetuò feruntur ab ijſdem, prima ſiquidem a Vice rege nomine Regis,ſecunda quæ eſt ad Læuam Viceregis, à Titulato vt diximus,qui à Vicerege ipſo nominatur;vltima à Tribuno Plebis,

quæ fuit illi cōcessa ab Regibus Aragonēsibus; reliquæ quinq;, à Nobilibus Sedilium, successiua vicissitudine ; quinq; scilicet equitibus gestantibus per regionem sui sedilis. quæ regiones iam notis signis, ideſt marmoreis crucibus parietibus fixis, sunt distinctæ. Ratio istius prærogatiuæ, hastæ scilicet perpetuò portandæ, inde oritur, quòd olim Reges Regni, filios tantùm, Titulatos efficiebant, eosque tanti honoris participes esse sinebant. Et cum posteà tituli alijs etiam elargiri cœpissent, id etiam, quasi in ea dignitate successoribus, fuit ipsis elargitum. Regnum enim sectionem non patitur, Innocent. in cap. licet, de voto, & administratio Regni, vni est committenda, Archid. 2.q.7.§.idem obijcitur. Et dona habent filij Regis ampla Castra cū iurisditione & imperio, vnde vocantur Barones, ideſt filij alijs excelsiores, pro quo Cassan. allegat tex. in extrauag. nolentes, verſ. Comites. & Barones, in catal. par. 8. consid. 13.

31 Præcedūt item Titulati, omnes Officiales etiam Collateralis Cōſ. 32 vt infra dicemus in materia præcedentiarum, iuxta nouellas Regis sanctiones. Ex quibus etiam sanctionibus in Principis Oratorio atque in publicis locis, vbi soléniter Prorex cum Ciuitate ad agendas gratias D. O. M. conuenit, pro ijs quæ & Regis & Regni concernūt beneficium & gloriam, scamnum habent ad sedendum cum humerali.

33 Interueniunt in generali parlamento quod celebratur pro honorario Regi facendo, quod est extraordinaria subuentio, vulgò Donatiuum dictum, singulis duobus annis in D. Laur. templo. Cuius celebrandi talis est ritus. Prorex solenni processu illò accedens, vniuersis Regni Baronibus & proceribus ibi coactis, Regis necessitatem aperit, lectis etiam fiduciarijs adhoc Regis literis, & discedit. sequenti die eodem loco conueniunt Nobiles ciuitatis ad id deputati, numero duodecim, sex Titulatis, reliquis simplicibus Baronibus, cum Syndico. ibique de quantitate tribuenda deliberant. tribuitur auté ex tribus corporibus, Baronum scilicet, eorumque vasallorum, & Vniuersitatum domanialium. Dein stata die reuertitur Prorex item solenniter, oblatamque pecuniarum quantitatem Regis nomine acceptam refert, ac gratias agit. Gratias verò ipse poscitur pro vniuersali Vrbis & Regni beneficio à Baronibus licèt numero paribus, quod ab Illustriſſ. D. Perafano de Ribera constitutū fuit. olim enim ciuitas ipsa per suos duodecim Deputatos, illas poscebat. Qui Barones, ipsi etiam cum Deputatis subscribunt literas ad Regem de eo Donatiuo iam facto. Deputati autem, Barones præcedūt in his prout in cæteris omnibus, cum manum habeant dextram. quod magnæ esse prærogatiuæ supra diximus.

34 Titulati omnes sunt à latere Regis consiliarij, quod probat text. in cap. imperialem, de prohib. feudi alienat. per Frid. & nos infra in præcedentiarum quæstionibus latè dicemus.

In

35 In publicis rebus explicandis post ciuitatem, & post septem Regni Officiales primum obtinent locum, in solennibus Viceregis comitatibus & processibus, in solitis & celebribus diebus ante omnes alios nobiles & Magistratus qui Viceregi obsecundant.

36 Quod si ad expediēda publica negotia, ab ipsa ciuitate deputati fuerint, siquidem cum alijs Deputatis non Titulatis, tunc in ambulando cum eis, certè præcedunt, item & in loquendo Viceregi nomine Vniuersitatis, & cum prædictis alijs Deputatis siue pro re ad suum sedile spectante cum alijs Deputatis eiusdem sedilis electis. & primo loco alloqui magnæ est prærogatiuæ, Præpos. in can. episcopos, 17.dist.Bald.in cap.1.in tit.de controuer.feud.Lud.Rom.sing.81.facit tex.in l.fin.Cod.de Tiron.lib.12.& latè Cassa.in catal.par.1.consid.19. & nos aliqua diximus supra. Sed nempè id arbitrarium est, cum hic non vt Titulati sed vt Nobiles ill[illegible]m repræsentent locum, l.tutorem, ff.de his quibus vt indign.Isern.in cap.1.col.2.qui succ.tene.Bald.in consil.167.Alex.consi.18.num.15.in 2.addict. Fret.lib.2.tit.quis dic.com.num.45. & nos plura dicemus in præcedentijs.& appellatione nobilium etiam Comites et Marchiones veniunt, cap.grandi, de supplen.neglig.prǣl.in 6.cap.constitutis, il 2. extra de testib.Cassan.in catal.par.8.consid.15.& 46.ex tex.in l.fin.Cod.de offic.diuers.iud.

Et siquis non doctor esset de Collater.consil.ad illud ab Rege ele-
37 ctus & post promotionem alicuius ex Regētibus Reg. Cancell. qui de eodem sunt consilio, præcedunt illum licèt tempore priorem. De quo acerrimè conquestus fuit Dn. Sigismundus Loffredus, & cum iuribus & cum authoritatibus hoc confutando in Parafrasi feud. sed contrarium terminatum solenniter fuit, vnde hanc hodie retinent prærogatiuam.

38 Ad quæ accedit quod si quis Comes aut Marchio ad collaterale cons.ascitus fuerit, & dein ad idem, superueniat Dux aut Princeps, Comes vel Marchio præcedet, licèt Dux & Princeps titulo sit maior, quod ad illud consilium attinet. & hoc ius vsu valet, cuius rationem infra adducemus.

Si autē aliquis ex Regentibus Reg.Canc.vel ex his qui in supremo sunt consilio Italiæ in Curia Hispaniarum, ad titularem ex Regia
39 benignitate peruenerit dignitatem, maxima fuit altercatio an alijs Regentibus & tempore promotionis & impensis seruitijs antiquioribus, præferri debeat. quod disceptatum fuit cum Dn. Marcello Pignono Oriuli Marchione meo auunculo. circa quod aliquod datū fuit temperamentum, vt in collaterali non præcederet, extra verò etiam in exeundo à Tribunali, illi præcedentia non denegetur. quæ omnia notata sunt infrà suo loco.

An autem Titulatus alicuius sedilis dum cum alijs Nobilibus
40 conueniat ad suum sedile, more & loco solitis, in sedendo ac in lo-

quendo alios nobiles præcedere debeat, aliquando in sedili Nidi controuersum fuit.

Feuda Titulariorum intantùm sunt priuilegiaria ratione tituli, vt Prorex authoritatem non habeat assentiri illis transferendis & obligandis, tametsi vt Regis Vicarius, quibusuis feudis non titularijs alienandis, assensum præstare possit. Imò inter nouem species, quibus ex Reg. Pragm. Vicerex assentire prohibetur, vtpote quibus Regis ipsius requiratur assensus, præcipua est ista Feudorum titulariorum. quam potestatem nunquam Reges, ipsi tribuere voluerũt; quamuis de ea re & ab Vrbe & à Regno, pro communis commercij vtilitate sæpius supplicatum fuisset. quod factum est ratione dignitatis, nam digniora Princeps audire debet. & cum titulares dignitates a Rege cõcedantur, tamquàm regalia absque suo ipsius consensu obligari non possunt, Dec. consi. 269. num. 2. Bald. consi. 275. Fret. lib. 2. tit. quis dic. March. nu. 8.

41

Illud est singulare priuilegium Baronum simplicium, vt singuli singula sibi recipiant Oppida, & Cameras reseruatas nuncupant, quæ ab onere hospitandorum militum sint exempta; Titularij autem plura recipiunt; quod tamen ex Principis gratia pendet. Pro quo recipiendo, idest pro reseruanda Camera, an Baro aliquid à Vasallis accipere possit, & an Titularius cedens filijs aut alijs Castrum siue Cameram reseruatam, possit aliud sibi recipere & reseruare, in iudicio controuersum fuit, & ab Reg. Cam. de vltimo iudicatum quod licet;

42

43 Quiuis Titularij, Illustres nominantur & enunciantur a potentiss. dn. nostro Rege in epistolis alijsq; scripturis.

Sinistrum Principis latus, vt diximus, semper habent, dum tamen solenniter cum ciuitatis Syndico procedere ipsi non contingat. vbi illud notandum, quòd cum solenniter proceditur, & Syndicus Principis læuam obũbrat, a dextris nemini incedere licet. quod cum aliquando innouari tentatum esset ab Illustriss. & Reuerendiss. Cardin. de Cueua in Regno tunc Locumtenente, in quadam lætitiæ solennitate; & Syndicus ipse & Decuriones qui ea festiuitate purpurati incedebant albosque equitabant equos, de ea re fuere conquesti, eorumq; prærogatiua remansit illæsa.

44

In suis negotiis expediendis cũ Prorege in eius prætorio cùm publicæ tum priuatæ audientiæ, ipsi priusquàm alij audiuntur, seruata inter ipsos prærogatiua, vt scilicet prius vocentur Principes, tum Duces, dein Marchiones, quartò Comites, postremo simplices Barones.

46 Isque negotiandi ordo etiam cum ipsorum Patronis seruatur à Magistratibus, vt quacunque superuenerint hora audiantur.

Et si castrũ de quo habent titulum, iuris forma seruata alienari contingerit, Titularij non amittunt titulum nec aliquam ex prædi-

47

ctis

ctis prærogatiuis. Ratio est ea, quòd ista dignitas datur personæ & non rei, Bald. & Card. in cap. 1. quis dic. Dux, Iacob. de S. Georg. in tract. feud. in ver. Comes, facit tex. in c. Nabuchdonosor. 23. q. 4. & clement. 1. de foro compet. quæ ad hoc allegat. Cassan. in Catal. par. 5. consi. 49.

48 Titularij maiorem consequuntur prærogatiuã in Regno quàm in Hispania, licèt ibi alias maiores habeant, & signanter ij qui Grandes Hispaniæ dicuntur, de quorum authoritatibus infra dicemus, quandoquidem in Hispania Principatus titulus nulli conceditur, sed primò Regis genito, omni qua decet ratione receptus est, qui Hispaniarum dicitur Princeps, & in præsenti est Philippus, quem post felices & lõgæuos Regis Philippi nostri annos, terrarũ orbis Monarchã videre speram⁹. In Gallia verò primigenij dicũtur Delphini, de quo Conr. in tẽplo om. iud. q. 1. nu. 9. lib. 1. c. 2. q̃ Reg. vbi & de Duce, & Marchione, & Comite. Itẽ & de Marchione Alc. lib. 1. parerg. c. 27. & Fret. lib. 1. tit. de ant. sta. Reg. nu. 18. Et Marchio & Comes, propriè Regni vel Regis Capitanei dicũtur, c. 1. de his qui feu. da. pñt.

49 Coronam adhibent suis insignibus, quam facere non licet reliquis de familia. ex qua etiam dici possunt Titulati quasi tutulati à tutulo, nam tutulus est ornamentum capitis, prout ad caput aptatur corona. id tamẽ differunt, quod differentibus vtũtur coronis ex priuilegio. Princeps. n. ornatiore decoratur corona quàm Dux, & sic ornatiore Dux quàm Comes &c. De coronarum autem varietate agũt Gell. Plin. Athen. Volater. Cassan. in Catal. par. 1. consid. 38. conclus. 44. & par. 5. consid. 22. Fret. lib. 2. tit. quis dic. Dux, & alij passim. Restaur. Castal. in tract. de Imper. q. 32. Tertull. in lib. de corona militũ.

50 Vtuntur etiam domi serica vmbella, quam Baldachinum dicũt, quæ maximę quidem est dignitatis, vtputa quæ regale tantum est ornamentum post Pontifices.

Illud libens adnotauerim, olim Comitis tantùm Titulum tribui solitum, quia filij Regum Ducatus & Principatus titulo honorabantur; nec decens erat vt eo quo Domini titulo vasalli ornarentur, prout de Hispaniarum Regum primigenio diximus, qui cum appelletur Princeps, nemo alius ibi Principis titulum consequitur. Qui autem titulum emerint Titularios non esse aliàs diximus, quemadmodum & qui doctoratus dignitatem emunt non sunt Doctores.

Nõ autẽ possunt Titularij conuenire ad tractandum de rebus Regni absque Regis licentia, aliàs rebellionis crimine notarentur. Et hæc de Illustrib⁹ summo digito tetigisse sit satis. Id autẽ quasi corollarium addiderim, Illustres esse etiam Doctores qui actu legerunt viginti annos, Purpur. in l. 1. col. 8. ver. 8. ff. de offic. eius, nam efficiũtur Comites, l. 1. cod. de professor. qui in vr. const. lib. 12. per Card. in cap. 1. quis dic. Dux, de vsib. feud. Bart. in l. Alexandrinis, cod. de decur. lib. 10. & in l. 1. q. 3. cod. de dignit. lib. 12. vt cum à iure & non à

Principe

Principe Comitatum habeat, præcedentiam cum eis vel eandem habeat dignitatem, Cassan.in Catal.par. 5.cōsid. 51. Doctor enim legēs, apud scholares dicitur quidam Regulus, & septem habere debet circunstantias, vt per Cassan.in Catal.par. 10.cōsid. 26. Vnde mihi hoc, temporis beneficio denegari non debet, licèt septem illæ mihi desint circunstantiæ. legi enim ab adolescētia in publico vrbis gymnasio, & ordinariam vespertinam lecturam per annum professus, ex impedimento primarij Antecessoris. Deinde festis diebus extraordinariam lectionē pro eruditis introductam professus fui, prout feudorū prælectio pro eisdem his diebus legitur. itaque omni tempore in summam redacto, viginti septem annis continuè his operam dedi; potiusque hoc Comitatus priuilegium mereri conatus sum, quàm illud consequi ambierim, prout nonnulli adepti fuere. meo enim patriciatui parum honoris erat illinc addere. vnde hoc prætermisso, Regis benignitati inseruire paratus semper fui, prout in omnibus vrbis publicis oportunitatibus, & à me & à mea domo commonstratum fuisse notorium est. An autem Comitis palatini in hac vrbe & Regno quiuis habuerit dignitatem & notas prærogatiuas mihi obscurum est.

Sunt etiā illustres Procuratores quos sibi in aliqua prouincia generales constituere solent Reges ad aliquid specialiter agendum sub titulo Agentis generalis, de quib. toto tit. Cod. de agent. in reb. quòd si specialis constituatur, spectabilis decoraretur titulo, l. vn, & ibi gl. cod. de offi. Comit. orient. in rubr. quid autem de Aduocato generali alicuius pronunciæ, habes per Cassan. in catal. par. 7. consid. 34. ex dictis Purpura in l. 1. ff. de officio eius.

CAP. XXIIII. SVMMARIVM.

1 Annona quid.
2 Neapoli à Rugerio Regni titulus tributus.
3 Vinorum diuersa genera in Campania producuntur.
4 Campani agri fertilitas.
5 Frumenti penuria seditiones in populo concitat, & exempla adducuntur.
6 Trib. plebis mitis esse debet.
  Panis ex herba a Iul. Cæs. confectus; & eius herbæ nomen.
7 Fames memorabilis Romæ.
  Frumentum quo tempore carius Neapoli antiquis constiterit.
8 Præfecti annonæ egestatis tempore creandi.
  Egestas ex negligētia potissimùm oritur, & est causa peccandi.
  Negligentia mater egestatis.
9 Electorum Neapolis facultas, & numerus.
10 Tractæ quando possint permitti.

GRATANTER IMPLEMVS QVÆ ILLE CONSTITVIT. Quicquid Præfectus præt. decernit, Princeps ratum habet. Idq; in for. Vic. his exprimitur verbis. Nos enim & super prę dictis omnibus, & singulis ex eis dependentibus & emergentibus, incidentibus & annexis ac eis quouis modo connexis, totum & plenissimum posse nostrum eidem Duci per præsentes concedimus & plenariè elargimur cum libera & generali administratione. quibuscunque in contrarium facientibus, non obstantibus, etiam si talia forent, de quibus expressam mentionem fieri oporteret: SERVIENTIBVS NOBIS, PROCVRAT ANNONAS. idest curam habet rerum victui necessariarū & stipendiorum, omnium quicunque seruiunt Principi tam ad bellum quàm extra. Annona est propriè fertilitas vel sterilitas anni, à quo nomen ipsum deducitur, & vulgò Annata dicitur. transfertur

tur autem & ad victum, ideſt ad res victuales, vel annales vel diurnales. Vnde annona dicitur quicquid alicui datur, vel ipſe ſibi comparat victus cauſa. quod ſi ad diurnalem victum erogatur, dicitur vulgò Ratio, ſin ad annalem, Munitio & Prouiſio, vt eſt in Cod. tit. de anno. ciuil. lib. 10. & ibi Luc. de Pen. Et quæ veniant appellatione annonę dicit idem in l. iubemus, Cod. de erogat. mili. ann. lib. 12. Fulg. in conſ. 160. Minad. deciſ. 23. Ann. ſingu. 228. Præfecto igitur præt. curæ erat procurandi annonam perinde ac hodie Viceregi. qua de re, ideſt quomodo annona rectè curari poſſet vt publica hubertas in dies creſceret, commentarium aliquando ſcripſi, quod huc inſerere oportunum putaui.

Prouinciæ igitur, quæ ante aduentum Domini Regiones dicebãtur, c. 1. 99. diſtin. aut vi armorum, aut alio quouis modo à Romanis ſubigebantur, Alciat. in l. notionem, ff. de verb. ſignifi. Carol. Sigon. de antiq. iure prou. lib. 1. cap. 1. Prouincias autem huius Regni legitur in antiquis hiſtorijs alio modo adminiſtratas fuiſſe, vt traddit idem 2 Sigon. de Regno Ital. lib. 3. Quibus à Rugerio earum Domino anno 1130. Regni nomen inditum fuit, regiuſque titulus ab Anacleto 2. Pontifice tributus, ac ab Innocentio II. confirmatus, demum a Celeſtino II. vel, vt alij, a Lucio II. ſtabilitus. Quod quidem Regnum, Federicus II. Rom. Imperator eiuſdemque Regni Rex, eius amœnitate & fertilitate oblectatus, in Conſtit. Occupatis, electum viridarium appellat his verbis. Regnum Siciliæ præ cæteris velut electum quoddam viridarium inter agros, &c. Id, in duodecim diſpertitur Prouincias iuxta capitum cenſionem, ſiue focorum numerationem vt vocãt, quæ his nominibus vulgò appellantur. Terra laboris, Comitatus Moliſij, Principatus citra, Calabria citra, Calabria vltra, Principatus vltra, Aprutium citra, Baſilicata, Terra Barij, Terra Hydrunti, Aprutiũ vltra, & Capitinata. ſua verò, ideſt antiqua nomina retulimus ſupra cap. 17. alio tamen modo diuiduntur quo ad Gubernatores ac Auditores qui ad eas regẽdas pro Rege mittuntur. eos enim qui ei muneri apti videntur, Vicerex nominandi tantùm poteſtatem habet, Rex autem ex nominatis eligit. Iique Præſidibus Prouinciarum aſsimilari poſſunt. in Regno autem, Iuſtitiarij regionum nuncupantur, vt habetur in Conſtit. Iuſtitiarij per prouinciam, Iuſtitiarios regionum, 1. & 2. Capitaneorũ autem, Pacis cultum, Magiſtros Camerarios, Prçſenti lege, Apud Iuſtitiarios, Cõtingit interdum, & Minoribus. Erat etiã & in Terra Laboris tempore Caroli primi, quod ex Capitulo Regni, Iuſtitiario Terræ Laboris, patet multique alij in Capitulis dicti Caroli eiuſque ſucceſſorum, leguntur. Multæ. n. ex prænominatis Prouincijs cum dicto regimine vnitæ fuere, vt habetur in Regijs Pragmaticis in tit. Offic. ad Reg. Maieſt. eiuſque Vicere. collationem ſpectantibus. Hodie tamen a Regia Maieſtate maxima cum ratione iterum diuiſa fuit. non ſolum enim iure ciuili, verùm & Canonico conſtitu-

tum

tum fuit vnam Prouinciam, Ciuitatē, Ecclesiam, in duas diuidi posse, & vice uersa, duas in vnam vniri, l. 3. ff. de off. assess. l. 1. Cod. de metrop. ber. lib. 11. §. illud, Auth. vt iudic. sine quoquo suffr. can. præcipimus, & can. & temporis, 16. q. 1. Glos. in l. 2. §. præterea, Cod. de off. præf. præt. Afr. Franc. Duaren. de sacros. eccl. min. ac benef. lib. 5. c. 6. Profectò omnes Historici Cosmographiq; in fertilitate & abundantia huius Regni plusquàm de reliquo terrarū orbe conueniunt, non solùm frumenti & vini, verùm & alterius cuiusuis rei. & omnes ferè eius Prouinciæ suum obtinuere Homerum, idest particularem laudatorem. Calabria exactè descripta fuit à Gabriele Barijo; q̄d tamen opus, Cardinalis Sirleti, & fratris esse censeo. Hydruntum ab Antonio Galatheo; Campania fœlix siue Terra laboris ab Antonio Sanfelicio, & sic cæteræ. hāc enim præterire nolui cum in ea sita sit Neapolis caput Regni. quod statutum & declaratum fuit in regijs pragmaticis, Pateat, de immunit. Neapolit. &, Officium notariatus, in rubr. de not. matricul. Veteres illi sapientes, §. igitur, de off. S. C. constitutum à Sereniss. Regib. Aragon. Hanc eandem, & nos aliquādo descripsimus. vnde quæ ad rem præsentem faciunt huc transferemus. Ea diuersorum vini generum est feracissima. de quibus, ac item & de Capuanis vinis mentio habetur, in l. vbi autem, ff. de verb. oblig. l. videamus, §. 1. ff. locati, inst. de action. §. præterea. & de Surrentino, l. fi. de vino trit. & ol. leg. quod inter vina generosa ac nobilia cōnumerat Plin. nat. hist. lib. 14. cap. 6. licèt in Numeratione anni 1547. in Prouinciam Principatus citra, Surrentum fuerit relatum, quod posteà optimo iure emendatum fuit. Campania fœlix sicut noua vinorum genera, ita & noua nomina vinis imponere professa est. Est Trebulanum, siue Trebellicum, de quo Athen. lib. 1. vbi de vinorum diuersitate copiosè. Est & generosissimum Turris Annuntiatæ, antiquis dictæ Pompeianum, Plin. loco citato. Est amineum, de quo in l. fi. ff. de vino trit. & ol. leg. dictum Amineum græca voce, idest, optimum, secundum Alc. in lib. disp. Non autem potest esse, quod nos Græcum appellamus, vt ex Plin. nat. hist. lib. 14. cap. 14. colligitur. Raph. Volater. lib. Geograph. 6. vinum Surrentinum nigrum esse ait; vbi de Picentinis loquitur. & sic in Prouinciam Principatus citra referri deberet. At hoc, Seruij auctoritati repugnat. qui illud Verg. 2. Georgic.

Sunt & aminææ vites firmissima vina.

Vinum amineum, album esse interpretatur, quasi sit sine minio .i. sine rubro colore. Vinum etiam Diui Seuerini in eadem Prouincia esse aiunt, quæ aut sunt vina Vesuuij, quæ vulgò lacrima Summæ dicuntur, cum plures sint Aminei species, secundùm Plin. dicto lib. 14. cap. 2. & 4. pro qua opinione est Cato de re rust. lib. 3. cap. 2. & 9. aut vina Antoniana, idest, quę in Antoniana (sic enim à politioribus dicitur quæ vulgò Antiniana vocatur) & ad viciniam Arcis diui Elmi, nascuntur, vt sentijsse videtur Galen. de cib. boni & mali succi. & de

 sanit.

ſanit.tu.cap.3. quod, inquit, naſcitur in Amineo colle Neapoli imminente.Cel.Rod.lect.ant.lib.15.cap.16.vtcunque tamen ſit, excellentiſſimum eſſe,ex præfata Virgilij ſententia patet. Eſt & maxima hubertas lacrimæ quam ſupra memorauimus, & Græci, in Veſuuio monte. quæ transfretata in dies perfectiora redduntur, quod experientia comprobatur. Vnde Martial.epigr.lib.4. hunc montem magis omnibus à Baccho adamatum ait,ac Herculeum nuncupari,Venerìſque ſedem appellari,dum de Veſuuio loquens ait.

Hic eſt pampineis viridis modo Veſulus vmbris,
Preſſerat,hic madidos nobilis vua lacus.
Hæc iuga quàm Niſæ colles, plus Bacchus amauit;
Hoc nuper Satyri monte dedere choros.
Hæc Veneris ſedes lacedæmone gratior illi;
Hic locus Herculeo nomine clarus erat.
Cuncta iacent flammis,& triſti merſa fauilla;
Nec ſuperi vellent hoc licuiſſe ſibi.

Sunt tandem,vt omnia minutè non proſequamur,vina Maſſica & Falerna,omnium celeberrima. quæ ſint ne eadem cum ſupradictis, vel diuerſa,ſatis non moror. Frumenti copia adeò magna inde prouenit,vt experti rei ruſticæ cultores,noſtros campos,ob eorum fertilitatem & amplitudinem,Apuliæ campis exæquare nō ſint veriti. L.Florus eques Rom.antiquiſſimus auctor,nil vberius hoc ſolo eſſe dixit. & Polybius Græcus ſcriptor, eo longè antiquior, vtputa qui ſub Scipione Africano floruit,eſt enim, ait,Campanus ager copia rerum & fertilitate regionis,ac amœnitate & pulchritudine loci excellentiſſimus,nam in littore maris poſitus eſt. & eo,ex vniuerſo terrarum orbe venientes in Italiam,innumeræ gentes confluunt. & Plin.natural.hiſtor.lib.3.cap.5. hæc de Cāpania protulit verba. Qualiter Campaniæ ora per ſe fęlixque illa ac beata amœnitas? vt palam ſit, vno in loco gaudentis opus eſſe Naturæ. iam verò tota ea vitalis ac perennis ſalubritas cœli temperies eſt, tam fertiles campi, tam aprici colles, tam innoxij ſaltus,tam opaca nemora, tam munifica ſyluarum genera, tot montium afflatus,tanta frugum & vitium olearumque fertilitas, tā nobilia pecori vellera,tot optima tauris colla, tot lacus,tāta amniū fontiumque vbertas, totam eam perfundens, tot maria, portus gremiumque terrarum commercio patens vndique, & tamquam ad iuuandos ipſos mortales,ipſa auidè in maria procurrens. neque ingenia rituſque ac viros,& lingua manuque ſuperatas commemoro gentes. ipſi de ea iudicauere Græci, genus in ſuam gloriam effuſiſſimū, quotam partem ex ea,appellando Græciam magnam. Hucuſque Plinius.quæ verba cum aliquando ſolenniter cum Illuſtriſs.Principe Petræ Perſiæ Prorege,vti Ciuitatis Syndicus coequitarem,oportuna occaſione recitaui. & eò eius Principis aures oblectarunt, vt nō ſemel aut iterum,ſed tertiò & quartò reiteranda poſtulaſſet. De hac eadem fer-

fertilitate Cic. de lege agrar. contra Rullum, Campani, ait, semper superbi bonitate agrorum, & fructuum magnitudine, vrbis salubritate, descriptione, pulchritudine. ex hac copia atque omnium rerum affluentia primùm illa nata sunt; arrogantia qua à maioribus nostris alterum Capua Consulem postulauit; deinde ea luxuries quæ ipsum Annibalem armis etiamtum inuictum, voluptate vicit. Et superius. Itaque hoc perscriptum in monumentis veteribus reperietis, vt esset vrbs, quæ res eas quibus ager campanus coleretur, suppeditare posset, vt esset locus comparandis colendisque fructibus, vt aratores cultu agrorum defessi, urbis domicilijs uterētur. idcirco illa ædificia nō esse deleta. uidete quantum interuallum sit interiectum inter maiorum nostrorum consilia, & inter istorum hominum dementiam. illi capuam receptaculum aratorum, nundinas rusticorum, cellam atq; horreum campani agri, esse uoluerunt; hi expulsis aratoribus, effusis ac dissipatis fructibus uestris, eandem capuam, sedem nouæ Reipubl. constituunt, molem contra ueterem Remp. comparant. Et superius. Totus enim ager campanus colitur, & possidetur à plebe optima & modestissima. quod genus hominum optimè moratum, optimorum, & aratorum & militum, ab hoc plebæculæ Tribuno funditus eijcitur. atque illi miseri nati in illis agris & educati, glebis subigendis exercitati, quo se subitò conferant, non habebūt. his robustis, ualētibus & audacibus decem uirûm satellitibus, agri campani possessio tota traddetur, & uos nunc de uestris maioribus prędicatis, &c. Tandem aptissimi situs magnitudo perspicitur ex eo, quod in his territorijs ex campestribus capuæ, Atellæ, Gaudij, cumarum, Mariani, aliorumque uicinorum, qui uno communi nomine Campi laborini nuncupantur, quòd ob eorum fertilitatem laboribus agricolarū obsecundant, quantò vniuersa Campania est reliqua Italia fertilior, tantò hi campi sunt reliqua Campania fœcundiores, Strabo de situ orb. lib. 5. Plin. natural. histor. lib. 17. c. 4. Comment. in 2. Virg. Georgic. Ant. Sanfelicius in sua Campania. Et hæc quidem, naturales diuitias appellat Aristot. vt sunt campi, vineæ, olíueta, pascua, siluę ceduæ, nemora, viuaria diuersorum animalium & auium, idcirco boni regimini necessaria. & propterea Salomonem illa sectatum fuisse refert Cagnol. de vita, & regim. boni Princ. num. 66. Non tamē mirum videri debet si aliquando, & hi Campi sterilescunt, & annonæ penuria contingit. omnia enim nutu diuino proueniunt. qua de rę præter ea quæ in veteri testamento habentur, legi potest l. prętia rerum, §. 1. ff. ad leg. Falcid. l. licet, & l. excepto, Cod. locati. ob quam causam, scilicet frumenti caritatem, nonnullæ seditiones euenisse leguntur. Antoninus Pius Imp. auctore Sex. Aur. Vict. ob solam inopiæ frumentarię suspitionem, lapidibus à plebe Rom. impetitus fuit, qui vsque eo fuit mitis (verbis ipsius Vict. vtor) vt maluerit ratione exposita placare, quàm vlcisci, seditionem. Et Tiberium Gracchum Tr. Pl.

quòd permittere nolebat, vt optimates plus quinquaginta terræ iugerum haberent, in pauperum perniciem ob censum quem pendebāt, mactauerunt, & per mediam vrbem tractum, ex Capitolio in Tyberim proiecerūt. Cuius opinionem cum C. Gracchus frater, Tribunus Pl. & ipse, substinere vellet, plebis odium in se concitauit, & tumultuariè interfectus fuit, l. in his, ff. soluto matr. Plin. lib. 14. cap. 4. quem non allegat glosa Paris. tit. 1. de mat. feud. nu. 17. Carol. Sigon. de antiq. iu. ciu. Rom. lib. 1. cap. 16. & lib. 2. cap. 2. Et Flacci turbulenti ciuis quòd caro grano seditionem molitus erat, domus publicata fuit ac in Catulli Porticum conuersa. Scribunt etiam, Tribunos plebis inhumanè ac acriter loqui non decere. quando eam ob causam Valer. Soranum pl. tribunum in cruce leuatum fuisse tradunt Solin. cap. 2. Plin. lib. 3. cap. 5. Io. Camers in dictum locum Solini, auctoritate vsus Seruij Honorati in fine 2. libri Georg. Virgilij. quæ Crucis pœna, eadem ne an diuersa fuerit à Furca hodierna differit Couarru. var. resolut. lib. 4. cap. 5. Frumenti verò penuriam ea animi magnitudine à Cæsare eiusque exercitu toleratam fuisse scribit Suet. in eius vita cap. 68. vt Pompeius viso genere panis ex herba, quo sustinebatur, Suetonij verba pronuntio, cum feris sibi rem esse dixerit. De ea herba, item & de fame ab exercitu superata, ipsemet Cæsar de bel. ciuil. lib. 3. in hæc verba scripsit. Non illis hordeum cum daretur, non legumina recusabant. pecus verò, cuius rei summa erat ex Epyro copia, magno in honore habebant. est enim genus radicis inuentum ab eis qui fuerant cum Valerio, quod appellatur Chara, quod admixtum lacte multùm inopiam leuat. id similitudinē panis efficiebat. eius erat magna copia. ex hoc confectos panes, cum in colloquijs, Pompeiani famen nostris obiectarent, vulgò in eos iaciebant, vt spem eorum minuerent. Ex hac herba panem conficiundum Dn. Marchioni de Mōdejar Neap. Proregi, ab aliquibus suggestum fuisse, plebs suspicata fuit. Liuius lib. 4. Feneſtel. de Magistrat. c. 15. Zas. in l. 2. §. præfec. annonæ, ff. de orig. iur. tātam inopiam aliquando fuisse scribunt, vt Romani, cum eam substinere nequirent, ne extenuati in horas mortem obirent, sese præmisso capite in Tyberim proijcerent. Fuerunt & alię passim annonæ defectiones, & inde ortæ seditiones. Procop. de bell. Iustin. Io. Villanus qui Neapolis chronica vernacula lingua conscripsit. lib. 3. cap. 11. asserit anno 1338. tritici modium aureis duobus quatuorque tarenis valuisse. quod pretium ea tempestate maximè excessiuum erat. tempore etiam quo Dn. Dux Alcalanorum Neapoli præfuit, satis carò constitit; vt interim missa faciamus quæ nostris diebus eandem ob causam euenisse vidimus. quando ob id, idest ob annonam malè curatam, Tribunus plebis frequentioribus ciuibus exosus factus, à viliori plebecula per vniuersam Vrbē ignominiosè tractus & dilaceratus fuit. Id causæ fuit, vt antiquorum Respublicæ, Imperatores, & Reges, publicæ annonæ procurandæ, ege-

6

7

8

statis

ſtatis potiſsimùm tempore nonnullos præfecerint, qui quoad fieri poſſet, penuriæ moleſtiæ occurrerent. Honor. Imper. in l. 1. Cod. de frum. vrb. Conſtantinop. lib. 11. ait, quòd vbi confunditur adminiſtrationis ordo, annonæ caritas augetur. & contrà, quàndo recto proceditur ordine, augeſcit copia. Caſsiod. Variar. lib. 1. epiſt. 35. ne inopia, inquit, non tã à ſterilitate temporis quàm à negligẽtia matre, nata eſſe dicatur ex qua peccata oriũtur. penuria enim eſt cauſa peccãdi. idem lib. 9. c. 14. Porrò Præfectus annonæ cum res exigit, eſt creandus ab Epiſcopo, & primarijs Ciuitatis, non eorum quidem arbitratu, ſed ex ijs tantùm perſonis, quæ in publicis negotijs diu ſint verſatæ, quò munus illud facilius expediant, l. 3. quæ græcè eſt, Cod. vt nemi. lic. lib. 10. Cùm aũt hæc noſtra Ciuitas eſſet Reſpublica, tempore Ottauiani Imperatoris & domina Inſularum Inarimes & Caprearũ, vt Sueton. ait in eius vita cap. 90. & Strabo de ſit. orb. lib. 5. in fi. & nos alibi ſcripſimus, legitur in ſcripturis Monialiũ Diui Sebaſtiani, eius Ducem nomine N. Ianarum Sedilis Montaneæ equitem, duos expediuiſſe Conſules ad diuerſa loca vt annonæ ſubueniret. Idcirco inſtituti ſunt Electi huius Ciuitatis, (qui, ſint ne Æ diles, aut Aediles Cereales, aut Decuriones, ſuo loco ſcripſimus,) item & Præfectus annonæ, quem nos Graſſerium maiorem appellamus. quibus facta

9 eſt facultas diligẽtiſsimè curandi omnium rerum copiam, præcipuè tamen panis. Ladiſlaus Rex hanc poteſtatem fecit Electis, vt in Capitulis huius Ciuitatis legitur fol. 2. Ladiſlaus dei gratia Rex, &c. vobis ſex Ciuitatis Neapol. præſentibus, & futuris, fidelibus noſtris dilectis. quæ quidem poteſtas fuit etiam per omnes Reges poſteriores ac etiam à Rege Domino noſtro cõfirmata. eo verò tempore plebis Tribunum, vel Electum Populi vt uocant, non extitiſſe uolunt, cum ſolũ Nobiles reipublicæ curam haberent. Erant autem ſex electi licèt eſſent Sedilia quinque, quia hæc etiam ſex fuerant, ut aliàs diximus, & Sedile Furcillæ cum Sedili Montaneę unitum, ſuum etiam electum creabat. quam prærogatiuam Sedile ipſum Montaneæ adhuc ſibi retinet, ut duos ſcilicet electos eligat. hodie uerò cum etiam Populus

10 ſibi electum conſtituat, ſeptem ſunt Neap. electi. Eam tamen poteſtatem Ladislaus certis terminis præſcripſit. nominatim enim cauit ne fruges extra vrbem traherentur, vt antea fiebat, tanti ponderis erat ciuibus opulentiam procurare. cui rei poſteà regula adhibita fuit, vt etiam ex iuris diſpoſitione euectiones tempore incongruo fieri prohibeãtur, ſicut aliarum etiam rerum publici ſtatus regendi gratia, extractio eſt prohibita. Et proinde Ladislaus iniunxit Electis vt indagatores haberent, qui furtiuas euectiones explorarent. eius hæc ſunt verba. Committẽtes, & mandantes vobis, quod ſatis ſollicitè pariter, & intenti, per exploratores & alios, quod à Neapoli per mare, vel per terram frumentum, vel legumina, vina & alia ſpectantia ad dictam graſſiam nullatenus extrahantur. Et Carolus huius Regni Rex eo nomine

mine primus,in 1.& 2.Regni Capitulis,eue&ctiones abſque Principis indulgentia fieri vetuit.imò & nauigia in ſingulis portubus qua trãſire contingerint,diligenter à Portulanis,quos uocãt,id eſt portuum cuſtodibus & Limenarchis,examinari adhibitis publico Tabellione & quatuor fide dignis viris præcepit. pœnamq; ſtatuit portitoribus ſi eorum merces ſummam excedere inuenirentur,cuius extrahendæ poteſtas illis facta erat. Et Rex dn. noſter in formula Viceregis,cuius occaſione hucuſque digreſsi ſumus, hanc rem etiam curandam iubet his verbis. Necnon prohibitiones ne victualia ſeu pecuniæ ſeu
6 aliæ quæcunque res,à prædicto Siciliæ citra farum Regno,extrahantur,facere,& ſuper illis diſpenſare. quæ omnia ex iuris diſpoſitione conſtant,l.cotem,ff.de publican.& vectigal.Boer.deciſ.178.nu.19.& vt nõ deficeret in Regno,l.præſes,Cod.de ſeruit.& aqua. Afflict.deci. 290.nu.9.& licentia eo modo datur, ne ſcilicet deficiat. Ripa in tit. de pact.reſponſ.15.nu.8.ne forte nõ ſufficiat nobis & vobis, Matth. cap.23.Iſern.in proh.conſtit.Luc. de pen. in l.nominationum, Cod. de decur.lib.10.Solet autem extrahi frumentum,vt legitur in pragm. in tit.de offic.ad Reg.Maieſt.eiuſq; Vicereg. Collater. ſpectantib. his verbis. Deputados por la regia Corte para la extraction de los granos y otras vittuallas, que ſe extrahen de las marinas, y cargadores del Reyno,&c. à quibus Vniuerſitates non debent exigere, quod ipſis non competit,pragmat.Et ſi hactenus, fol.412. qua de re,inſuper & de frumenti pretio agit Minad.fol.36. idcirco emanarunt prouiſiones ab Illuſtriſs.Granuela,vt euectiones ſiue Tractæ concedi poſſent. non tamen poteſt extra Regnum vehi, & eo minus apud hoſtes ſiue barbaros,l.2.C.de commerc.& mercator. quod fuit etiam prouiſum ex pragmatica Magni Capitanei, & declaratione Cæſareæ Maieſtatis Caroli V.quandoquidem ex eiuſmodi extractionibus oritur penuria,in pragmat.rubr.Extractiones animal. auri, & aliarum prohib.pragm.2.3.4.5.etiam ſi eſſet moneta Hiſpana,edictum Illuſtriſs. Principis Petræ Perſiæ anno 1582. & aliud per Illuſtriſs. Ducem Oſſun.1584.quo pœna mortis naturalis indicitur. Nec etiam cupreſsi aptæ ad fabricãda nauigia,Cod.de cupreſſ.lib.11. Boer. in deciſ.177. nec arma,l.2.cod.quæ res aſport.non deb.quemadmodum cum aduenæ in Regnum adueniunt,debent ipſa reponere, Conſtit. Regni,
11 Homines extra Regnum,Rubr.de intrantib.Regnum,vt arma in Regno deponant. & tanto magis ſi tranſmitterentur ad infideles,in lib. pragmat.tit.de armis,pragmat.2.& in præfato titulo, extract.animal. pragm.2.nec lapis dictus Cotis,quo ferrum acuitur.l.cotem, ff.de public.& vectigalib. Boer. deciſ. 178. nec equi militares extra prouinciam,l.officium,§.1.ff.de re mili.nec à Regno,Luc.de Pen.in l.1.cod. de littorib. & itiner.cuſtod.lib.12.Iſern.in tit.quæ ſint regal.& Boer. dicta deciſ.178.dicta prag.2.de extract.animal.Largius tamen & prouidentius cautum fuit anno 1579.per Illuſtriſs.Dn. Ioan. Zunicam
Prin-

Principem Petræ Persiæ in lib.pragmat.pragmat.1.fol. 483. Nec potest emi frumentum publicè in littoribus, ne transferatur ad hostes, nec frumentum exercitibus destinatum, l. 1. & penult. Cod. quæ res vendi non poss. nec uinum, nec oleum, nec quiuis alius liquor, aut legumen, l. 1. cod. quæ res asport. non deb. Prohibetur etiam extractio sulfuris, salis nitri & pulueris, anno 1583. edicto Illustris. Ducis Osun. in lib. pragmat. 23. fol. 23. Item & uestium cuiusuis speciei, ad uitanda furta & fraudes, anno 1586. per eundem Dn. Ducem. in nou. pragmaticis, pragmat. 51. Nec linum, quod in Regno fit, extra Regnũ trahi potest; & quod in districtu ciuitatis factum est, extrahi non permittitur ex edicto Illustris. Ducis Alcal. in pragmat. nou. pragm. 3. nec pecudes siue animalia, pragmat. 1. de extract. animal. Idcirco ne quid ex prædictis rebus extrahatur, constituti sunt Præfecti, qui uulgò Capitanei Grassiæ nuncupantur, in Campania, Comitatu Molisij, Aprutio citra & ultra. officium sanè antiquissimũ. cum quibus, iuxta suas instructiones & priuilegia, est habenda particularis ratio. quinimo hæc Ciuitas siculo frumento uti est solita cum solutione Tractę, iuxta antiquum usum ex gratia Cesareę Maiestatis Caroli V. prę finitè concessa, ut legitur in capitulis ipsius, fol. 173. eò enim est ferax Sicilia ut inde in Galliam vsq; conducantur, Cassiod. uar. lib. 4. cap. 7. & à quauis alia parte euectiones fieri possunt ad usum Neapolis, fol. 115. Regiam tamen cameram Sũmarię, tamquam cui cognitio Regij patrimonij incumbit, debent consulere in rebus annonæ & pretij indicti, quam Assisiam dicunt, constitut. Magistros camerarios, & colligitur ex Marin. Fret. lib. 1. in sust. in 4. officio Regni, de offic. Magni camerar. num. 8. Et quia Imperatores Regnique Reges, omnibus in rebus ex persona semper interesse non possunt ob emergentes necessitates, libenter nouos instituunt Officiales, capit. Reg. Corruptionis. Et quamuis Ciuitas Neap. aliquos deputasset ad fortificationẽ, ad vias vrbanas lateribus sternendas, ad aquam, ad suũ patrimonium & pecuniarum solutionem, ac ad recognoscendas annonæ rationes, vt sunt Electi; Regis tamen maiestati expediens visum fuit omnibus Tribunalibus Præfectum constituere. Tribunali igitur Electorum

15 vnum ex Consiliarijs status, siue ex Regentibus Cancellariam semper præficiendum curauit. Quod autem in Tribunali Diui Laurentij obseruari potuimus, officium hoc simile inuenimus officio Præfecti Annonæ, cui per annum publicæ abundantiæ curandæ munus iniungebatur, de quo habetur in l. 2. §. præfectus annonæ, ff. de orig. iur. & cod. de apparit. præf. ann. lib. 12. & in Notit. Imper. cap. 26. per Pancir. cuius formulam ex Cassiodoro lib. 6. variar. cap. 18. huc transcribendam curauimus.

FORMV-

FORMVLA PRÆFECTI ANNONAE ET EIVS EXCELLENTIAE.

SI ad hanc menſuram cenſendæ ſunt dignitates, vt tantò quis honorabilis habeatur, quantò ciuibus profuiſſe cognoſcitur; is certè debet eſſe glorioſus, qui ad copiam Romani populi probatur electus. Tui ſiquidem ſtudij eſt, vt ſacratiſsimæ Vrbi præparetur annona, vbiq; redundet panis copia, & tam magnus populus, tanquam vna menſa, ſatietur. Per officinas piſtorum ciboſque diſcurris, penſum & munditiam panis exigis, nec vile iudicas eſſe, vnde te poſsit Roma laudare. meritò, quando gloria ſingularis eſt illius ciuitatis affectus. Et ne quod agis aliquid putetur extremum, carpentum Præfecti Vrbis mixta glorificatione cõſcendis. Tu illi in ſpectaculis coniunctiſsimus inueniris, vt plebs, quam induſtria tua ſatiat, in ſuam reuerentiam te honoratum eſſe cognoſcat. Nam ſi querela panis, vt aſſolet, concitetur, tu promiſſor vbertatis, ſeditiones ciuicas momentanea ſatisfactione diſſoluis: & per te proſpicitur, ne quid à populis conquerentibus excedatur. Non immeritò Pompeius fertur, copiæ quantitate prouiſa, vſque ad rerum perueniſſe faſtigia. Quia meritò ſingularis eſt amor populi, cum potuit a penuria liberari. Hinc ille gratificationem meruit, plauſumque populorum. Hinc vnice ſemper amatus eſt; & in gratia ciuium, omnium vicit facta maiorum: qui ne aliquando in honore diceretur, cum nominis taxatione vocabatur & Magnus. Hoc te exemplum inuitet ad proſpera: quando ille, honoris tui locum egiſſe cognoſcitur, quem felix Roma mirabatur. Ne quis autem putet, abiectis te hominibus imperare, dignitati quoque tuæ piſtorum iura famulata ſunt, quæ per diuerſas Mundi partes poſſeſsione latiſsima tendebantur: ne inopia faciente vileſceret, quod Romanæ copiæ laudabili famulatione ſeruiret. Suarij quoque, Romanæ copiæ cauſa reperti, tuo deputati videntur examini. Gloriare priuilegijs acquiſitis. Tribunal tuum nõ eſt inter minimas dignitates: quando & Romana gratia frueris, & prouincijs iuſſa trãſmittis. Sed vt actionis ipſius in totum merita perſcrutemur, triticas quidem copias Præfectura Prætoriana procurat. Sed non minor laus eſt, diſpenſationem probabilem facere, quàm frumenta colligere: quando in quauis abundantia, querela non tollitur, ſi panis elegantia nulla ſeruetur. Sic Ceres frumenta dicitur inueniſſe; Pan autem primus conſparſas fruges coxiſſe perhibetur: vnde & nomine eius panis eſt appellatus. Ita & illa prædicata eſt quæ reperit, & iſte laudatus eſt, qui decenter edenda humanis vſibus applicauit. Atque ideo cognoſcentes induſtriam tuam, quæ ſemper eſt amica ſapientiæ, Præfecturam Annonæ per illam Indictionem noſtra tibi electione deferimus. Conſidera nunc, quia non licet aliquid furari de populo. Nã quod

quod in ciuitatis damna committitur, silentio non cælatur. Nescit plebs tacere, quando interdum & hoc loquitur, quod à nemine perpetratur. In fraudulentos distringe: panis pondera æquus examinator intende: solicitus auro pensetur, vnde à Quiritibus viuitur. Quia gratior nobis est lętitia fauentis populi Romani, quàm copia preciosissimi metalli. Intuere certe quod loquitur. Quid habes melius quod optes, quàm illius populi gratiam quærere, quam nos etiam constat optare?

Caius autem Cæsar, duos Prætores, & duos Aediles, qui frumento præessent, constituit, ac à Cerere Cereales appellauit, auctor Fenest. de Magistrat. cap. 19. Sed vt legem Agrariam, iam sæpè constitutam, missam faciamus, hoc Regnum, quod præcipuè ad publicam copiam spectat, regendum censeo particulari cura & stabilimine in singulis Prouincijs, vt diligentius ei rei intendatur, l. 2. Cod. quan. & quib. quar. pars, lib. 10. hoc enim modo res humanæ, ad confusionem vitādam, meliori reguntur ordine, c. 1. 91. dist. cap. cum singula, de præben. in 6. & resultat pax, l. cum pater, §. dulcissimis, ff. de legat. 2. Nec expedit vt vna Prouincia ex laboribus alterius viuat, nec omnes simul, ex inquiete & sollicitudine Dn. Viceregis. de supradictis loquūtur Doctores in l. 1. ff. de acquir. poss. ex auctoritate D. Thomæ in
14 his terminis, l. Caius, §. Titius, ff. de legat. 2. Cum autem hoc Regnum in duodecim diuisum sit prouincias, vt aliàs diximus, fugienda est quoad fieri possit, ordinatio Delegatorum siue Commissariorum,
15 vt vocant. damnum enim & vexationem inferunt populis. Sed in singulis Prouincijs conficiendi sunt singuli libri à Gubernatoribus ipsarum formati. in quibus adnotandi sunt omnes agri, cum nominibus & cognominibus dominorum illorum; vel sint arbustati, vel seminibus recipiendis apti, vel vtrunque participent; cuiuscunque sint qualitatis. item & numerus iugerum siue quot modiorum sunt capaces, vt fiebat cū collectæ imponebantur. Inde adhibenda cura vt sciatur quātū in vniuersa prouincia seminetur & q̄tum ęstate colligatur, itidemq; in eo libro notādū. Quorum notitiam breui manu Præsides prouinciarum habere poterunt ex Capitaneis Ciuitatum locorumque subditorum. qui pariter suum, ad eam rem, librū conficiant. & quicquid frugum collectum fuerit, id omne emēdum Neapolimque vehendum, relicto prius dictis Ciuitatibus & locis quantum & ad victum ciuium, & ad futuram seminationem satis erit. Interim autem domini frumentum vendere prohibeantur, nec tale quid illis permittatur, nisi data prius collectionis notitia illis, qui libro conficiendo vacabunt. itaque ex notitia librorum Capitaneorum, referetur in libros Præsidum prouinciarum. ex quibus postea liber maior conficiatur Neapoli vnde totius Regni gubernatio pendebit. Et eo modo dicere poterimus Regnum Neapolitanum vnam esse prouinciam secundum Afflict. de iure prothomis. fo. 271. Capyc. in cap. im-

perialem, de prohib. feudi alienat. per Frider. Fret. lib. 1. tit. de offic. Mag. Iustitiarij. Et hanc censeo maiorem prouisioné omnibus quæcunque fieri posſent, ad Regnum perpetuò commodè ſubſtinédum, poſtquam anno quolibet facile eſt ſcitu quantum vbique frugum producatur. Primo autem anno quoad fieri commodius, diſtribui poterit; cum ferè ſciatur capitum cenſio ſiue profeſſio, i. focorum numeratio quã dicunt. annis verò futuris, certa regula habebitur victui, proſpiciendo annum iam elapſum. cũ enim notum fuerit quæ prouincia fertilior, quæque ſterilior fuerit, ex abundantia illius ſuppleri poterit inopia iſtius. Profectò eo modo poterit Rex noſter vti beneficio Euectionum ſiue Tractarum, poſtquã eo modo certò ſcitur quid agendum ſit, quidue permitti poterit. Id vero referédũ erit in patrimonium extra ordinem, quod conſtituere debet Regis Maieſtas, nõ autem in Regiam Cameram, vbi ordinarijs ſeruitijs continuò detinentur. quod ſemper iudicaui eſſe ex ſeruitio ſuæ Maieſtatis inſimul cum alijs rebus, quas quia huc non pertinent, aliàs diſcurrendas prætermittimus. Eamque prouiſionem faciendam putamus non pro hac Ciuitate ſolùm, verùm & pro eius oppidis. item & pro Puteolis, ac inſulis Prochyta, Aenaria, capreis. & pro Picentinis, ſiue Coſta Amalfiæ, Surrento, Vico, Stabia, Maſſico, Herculano, Pompeiano, Sũma, Acerris, Ottauiano; Hæc enim omnia Neapolis quoque oppida cenſentur. nec ad publicam faceret vbertatem vt horum oppidorũ gentes, cũ publicæ prouiſioni ſatisfactum eſſe crederetur, Neapolim ad panem extrahendum concurrerét. poſſet enim ex eo, tumultus aliquis facilè oriri. Debent itaque in ſuis oppidis ſibi frumenta condere, & cogi ad ſibi prouidendum ex tempore, eodem pretio, quod Neapoli vſuueniet. id autem iure faciendum eſſe commonſtrabo. Præterea, Regia pragmatica eſſet cauendum vt ſemper in horreis ſint quadraginta, aut quinquaginta modiorum millium farinæ, iubendumque vt ordinatim ex prius molita, panis conficeretur. nec corrumpetur, vt quibuſdam placuit, ſi frequenter ex perſonis ad id deſtinatis examinetur. Eoque modo nullum incutiet timorem hiemis ſeueritas pluuiarumq; frequentia temporumue viciſsitudo. quas ob cauſas, in perſonas quæ in dies menſurando, adſignando, vehendo, molendo, reducendoq; frumento aſsiſtere neceſſe erit; itèm & in telas conficiendis ſaccis comparandas, erogationes publicæ pecuniæ vitabuntur. id autem ex legum auctoritate ſubſiſtere puto, vt habetur, in tit. de condit. in publ. horre. Cod. lib. 10. Inſuper magnum in modũ laudandum veniret ſi agriculturæ vacandum curaretur. præter enim publicum beneficium, fiſcales adaugerentur functiones, iuxta tex. in l. non intelligitur, §. diui fratres, ff. de iure fiſci, ſicut enim diligenti cultura, pretia prædiorum ampliantur, ita ſi negligentius habita ſint, minui ea neceſſe eſt. & l. fi. Cod. de alluuionibus & paludibus, ne doleát diligentes operam ſuam agri dediſſe culturæ. Sed vt intenſius lo

16

qua-

quamur, tria agrorum genera, quod potui obseruare, inueni. aliqui enim sunt deserti, id est domino carentes. & tūc qui eos colerent, pręmium merebant; l. quicunq;, Cod. de om. agro deser. lib. 10. aliqui domino quidem posſidentur, sed inculti cum sint, vbertatis vsui nō deseruiunt. eiusdem itaque sunt conditionis secundum Luc. de Pen. in dicta rubr. de om. agro deser. & de his latè disseruit Dn. Mutius meus germanus. aliqui tādem sunt sationi destinati at malè coluntur. quibus benè colendis esset incumbendum ad publicam annonam. de his ego præcipuè intelligo, non tamen penitus prætermittēs primos. Cæs. lib. 4. belli Gall. vacant agri, idest, non excoluntur. Possent etiam diuerti soliti, imò insoliti, aquarum decursus qui nonnullis in Regni partibus innumerorum terræ iugerum culturam impediunt. similiter & arceri aquæ pluuiæ, quæ non parum inferunt damni agris colendis, sint arbustati vel sint campestres. idq; nouis regulis, quas mox subnectemus, fieri posset. Esset præterea maximæ vtilitatis & abundantiæ, & notabiliter expediret, si agri pascui efficerentur satiui, & contrà, satiui verterentur in pascuos. idest, si agri qui hucusque pecorum pabulis destinati fuerunt, seminarentur; & qui seminationi deseruierunt, pabulis destinarentur. eo modo alternando ex aliquot in aliquot annos. terra enim quæ hucusque seminata fuit, cum continuando culturam eò sit attrita & exhausta, vt parum frumenti producere posſit; si pecorum pabulis subijceretur, tum quia stercoraretur, tum quia per aliquantum temporis vacaret, feracisſimā sese redderet, cum iterum sollicitaretur. Et uice uersa, quæ hucusq; pascua fuit, si coleretur, eo quòd iamdiu vacauit & ex stercoratione pinguis est effecta, redderet fructum centuplum. & sic ex singulorū curruum spatio (currum appellant triginta sex iugerum spatium) vbi pascuntur oues ad pensionem aureorum vigintiquinque, perciperentur centum. ex quorum parte satisfieret conductori vectigalis, reliqui verò transferrentur in vtilitatem Regis. Apud Romanos agrorum arādorum colendorumque cura omnis in censores incumbebat. hi enim his & eiusmodi rebus operam dabant, vt scilicet equites Romani sordidos equos non haberent nec macilentos. corpulētis autem, equos adimebant absque ignominiæ nota. id dico vt sciatur leuissimarum etiam rerum ad Rempublicam regendam, curam illis fuisse. qua de re Aul. Gell. noct. attic. lib. 4. cap. 12. Siquis, inquit, agrum suum passus fuerat sordescere, eumque indiligenter curabat, ac neque arauerat, neque purgauerat; siue quis arborem suam vineamue habuerat derelictam, non is sine pœna fuit, sed erat opus censorium, censoresque ærarium faciebant. Item siquis eques Romanus, equum habere gracilentum aut parum nitidum visus erat, impolitiæ notabatur. id verbum significat quasi tu dicas iniuriè. cuius rei vtriusque authoritatis sunt, & M. Cato id sæpe numero attestatus est. Plin. natur. hist. lib. 18. cap. 3. Agrum male colere censorium probrum iudicabatur.

18

Hh 2 ver-

verbum autem, probrum, naturam reddere defectiuam voluisse videtur, l. probrum, ff. de verb. signif. & Aul. Gell. act. noct. lib. 7. cap. 21. nimis pingui homini & corpulento, Censores equos adimere solitos. Alex. ab Alex. in suis Genialib. & de prædictis Boer. in l. fi. ff. de Senator. Fenestella de Magistrat. cap. 17. Gell. act. noct. lib. 4. cap. vlt. Et in nostris territorijs, dum nōnulli agri, ad uenationem tantum deseruirent & proinde coli prohiberentur, Alphonsus Rex II. culturæ traddendos mandauit, paucis exceptis ad Regiam tantum venationem

19 vsui futuris, prout habetur in capit. Neapol. Et vt paulum à prædictis diuertamus, memini me legisse apud Ioannem Villanū in suis chronicis lib. 3. cap. 3. equitem Neapolitanum, (Regnante Roberto) equū, quo omni suæ vitæ tempore in bellis & pace vsus fuerat, iam senio confectum & impotentem, dereliquisse & abiecisse ut, victum sibi vtcunque posset, per Ciuitatem aucuparetur. equus famelicus huc illuc vagans, in vitem incurrit, quæ è campana ab regia fenestra pendē te descendebat. appensa fuerat illic ea campana, vt cunctis ad Regē aditus pateret. cum enim antea per Cubicularium seu Camerarium, vt appellant, gentes iustitiam quærentes ad Regem introducerentur, euenit vt cubicularius pecunia corruptus, viduæ cuidam suo iure iniustè priuatæ, ad regem cum accedere voluisset, vt iniustitiæ in se actæ cōquereretur, aditus denegatus fuerit. quod cū intellexisset Robertus Rex, siue Carolus eius filius & Vicarius, campanulam in fenestra appensit, edixitq; vt quisquis eum adire vellet, eam pulsaret. qua audita, statim optimus Princeps, pulsatorem ad se introducendum iubebat, quo iustitiam ipsi ministraret. Equus igitur eo modo abiectus, uitem, vt diximus, qua campana trahebatur, comedēdi gratia dentibus strinxit & traxit. itaque trahendo & stringendo inscius campanā pulsauit. qua audita, cum Carolus de more iussisset ut pulsator introduceretur, equum fuisse, qui casu tractoriā uitem tetigerat, audiuit. O mirabilem Principis sedulitatem: cuius esset equus, quamue ob causam sic dimissus fuisset, inuestigandum mandauit. quæ omnia cū resciuisset, equitem equi derelictorem, continuò ad uictū equo quousque uiueret subministrandum damnauit. iniquum enim esse dixit, equum à domino in senectute derelinqui, ubi ipse dominus ab

20 equo in iuuentute derelictus non fuerat. Tantæ autem curæ fuit antiquis agricultura, ut multis priuilegijs agricultores munierint, præsertim ut boues aratorios exequi non possent, l. exequutores, C. quæ res pign. oblig. poss. Guliel. de Benedict. in cap. Rainucius, uer. & uxorem, fol. 131. de testam. Pragm. Reg. item ut qui eos occiderent pœnæ rei efficerentur, quod probatur ex Phalaridis Agrigentini Siciliæ Tyranni epistolis contra Perillum mathematicum. Is Perillus quòd Phalaridem, truculentum cognouisset, morem illi gerere creddidit si nouum aliquod pœnarum genus ei commonstraret. excogitauit itaq; & confecit taurum æneum uacuum, in cuius uentrem siquis inferretur

tur deinde ignis supponeretur, tauri vocem emittere dicebat, & sic adurendo mugendoque mori. Tyrannus tale inuentum admiratus insimul & artificis sæuitiam, qua seipso tyranniorē demonstrauerat, in caput eius, illius rei periculum facere decreuit & effecit. ibi igitur, taurum, hominis eiusque laboris obseruabtissimum appellauit. quod & latini postea vsurparunt dum bouem, laboriosissimum animal ac hominis socium ad laborem appellarunt. & proinde sanxerunt vt non minus capitale fuisset, occidere bouē ac ciuem. in quo describēdo Cato de re rust. lib. 2. cap. 5. Colum. de re rust. lib. 6. cap. 1. Plin. natural. histor. lib. 8. cap. 45. in hæc verba scripserunt. Bouem laboratissimum hominis socium ad laborē, cuius veneratio tanta fuit, vt ita capitale esset bouem quàm ciuem necare sanxerint; itē & Alex. ab Alex. in suis Genialib. Rei verò rusticæ complures Romani equites operam dederūt, de qua multos conscripsere libros, quos Tiraq. refert de Nobilit. cap. 32. eo. n. exercitio de Republica bene mereri creddebant, & rectè, cùm publicum concernat statum. Bouum autē aratro subigendorum, item & aratri autor fuit Buzyges Atheniensis secundum Plin. nat. histor. lib. 7. cap. 56. secūdum alios Cayn primus terram arasse fertur, Ioseph. antiq. Iudai. lib. 4. cap. 4. secundùm alios alij. vide Comment. in Verg. lib. Georg. 1. super illud.

21

22

----- vnciq; puer monstrator aratri.

Et Comment. in Solin. cap. 16. Intantum autem boues priuilegijs muniuntur, vt illis vti nemini liceat. etiam si quis esset Officialis, dum eos vellet, qui agris colendis deseruiunt, cui rei addita pœna prouisum fuit, l. j. & 2. Cod. ne rusticani ad vll. obseq. reuoc. lib. 11. Agricultores etiam in ius vocari non possunt tempore collectionis fructuum, l. 1. Cod. de agric. & censit. lib. 11. eorumq; agri ob frumentum hordeumue creditum detineri non poterāt. insuper & de agris & pecoribus non soluebatur vectigal, Sigon. de ant. iure Ital. lib. 2. cap. 1. inde enim eueniebat, fame necatos (tristissimam pestem) homines intransijsse incursionem barbarica nō minorem, vt ait Iustin. in §. 1. Auth. null. cred. agr. Oppidani etiam qui fruges ad annonam vehunt, vllo detineri debent obsequio, nec mularum equorumq; fiscalium ministerio, l. 1. Cod. ne rustic. ad vll. obseq. reuoc. lib. 11. vbi Luc. de Pen. in fine dicit, Capitaneos ac Officiales in Apulia iniustè & contra legis illius sanctionem, suū gerere officium. idcirco nec sunt detinendi nec molestandi cum frumentum in mercatum vehunt, vt habetur in tit. de nundin. & sunt, causa annonæ, complures concessæ immunitates in capit. huius Ciuitatis fol. 28. 70. 75. 92. 103. 117. & Ripa in tract. de peste. Librorum autē à Capitaneis locorum, Præsidibus prouinciarum faciendorum vsus iamdiu legibus introductus fuit, ac Regni pragmaticis confirmatus. Honorius Imperator iussit vt publicus conficeretur liber de frumento ad annonam emendo, l. 2. Cod. de frum. vrb. Constantinop. lib. 11. l. excellentia, Cod. de erogat.

gat.milit.anno.l.1.Cod.de apoch.publ.Auth de collat.in princ.Ripa de remed.ad consil.Vbert.num.5. Pragmatica verò, Vt iniusta, sancita à Rege Ferdinando,cum assertione Caroli II. quæ est prima in tit. de appretio,iubetur vt in singulis Regni Terris duo fiāt libri,in quibus describantur bona ciuium æstimata, cum interuentu trium hominum qualitatum,quorum vnus seruetur in loco sacro ipsius Terræ,alter in Regia Cam. Summariæ. & hi libri vulgo Catasta dicuntur. Quod autem diximus quousque Ciuitati prouisum non fuerit prohibendos esse dominos vendere frumentum, aut saltem id permittendum facta prius denunciatione,iniquum videri poterit; cum commercium impediri videatur contra præceptum,l.quod si minor, §.1.& l.etsi sine,§.1.ff.de minor.l.cum plures,§.1.ff.de administr.tut. l.1.Cod.de episcop.aud.l.nobiliores,l.muratores, Cod.de commerc. & mercat.nec alicui est auferenda potestas disponendi de rebus suis vt libuerit,l.2.ff.si à pat.quis manum.fuer.l.in re mandata,Cod.mandati. Sed respondemus hunc articulum nullam habere difficultatem, nec locum habere,cum prohibitio fit ex iustissima causa,& ad tēpus. Et præter allegata superius circa prohibitionem extractionis, Rex est dominus personarum quæ in eius sunt protectione,dominiumq; habet generale super omnibus rebus & rationibus suorum subditorū. quæ quidem leges non à Rege d. n. sancitæ fuerunt, sed à Federico II. Imperatore & huius Regni Rege. qui hoc vtrunque expresè dicit in constitutionibus Regni,l.quia frequenter,vbi ait, nos etenim qui sumus domini personarum, l. omnes nostri regiminis, l. terminum vitæ,l.super incisionibus,l.fidelium nostrorum, loquuntur de protectione.de vltimo similiter,in l.ab officialibus nostris. nisi quod occasione dominij generalis,quod in rebus & iuribus omnium subiectorum nostrorum habemus,speciales ab eis rationes exigunt. Iure etiā communi prohibetur alienatio ex causa,l.filius,§.diui, ff. de legat. 1. & etiam per contractum,l.3.Cod.de cond.ob caus.& aufertur dominium,l.item si verberatum, §. si fortè, ff. de rei vendic.l.Lucius, ff.de

13 euict. Vnde sequitur adstringi posse ad vēdēdū huic Ciuitati quod remanet,iusto pretio, l.venditor,§.si constat,ff.comm.præd.l.fin.Cod. quib.ex caus.ser.per præm. lib. mer. & pro bono pacis, Innocent. in cap.in nostra,de iniur.Bal.& Angel.in l.bene à Zenone,Cod.de quatr.præscrip.pax autem est,publica abundantia,cap.1.§.post natalem, de pace tenen.Est autem iustum pretium stabiliendum,l.1.§.cura carnis, ff. de off. præf. vrb. Rerum autem omnium quas supra diximus Authorum scripta redundant, quos ad id cumulauimus in Pragmatica de Osculo. Vide etiam Luc.de Pen.in l. nominationum, Cod. de decur.lib.10.& in l.1.Cod.vt nemi.lic.in empt.specier.eod.lib.Isern. in cap.1.d.§.post natalem,de pace tenen. qui textus ait post natiuitatem B.Virginis, quo tempore fructus iam sunt collecti, Barones debere indicere pretiū rebus,i. ponere metā vel assisiā vt aiunt, cum inter-

teruentu ſeptem circumſpectorum hominum. vnam enim prouinciam, altera fertiliorem eſſe contingit, vt dicit Iſer. in eo §. At reliquũ eſt vt quomodo emendum, vehendum, reponendumque ſit frumentum commõſtremus. circa primum quoad obſeruare potui, per duo omnino perſonarum genera emi conſueuiſſe inueni. aut per Mercatores, aut per homines conſulto ad id à Ciuitate deſtinatos. Mercatores Reipubl. neceſſarios eſſe docuit Plato in Repub. & habetur in l. 1. ff de nundin. Tiraq. de Nobilit. cap. 33. eorumque exercitium illis impediri non poſſe videtur, l. 1. ff. de pœn. l. patronus, ff. de iure patr. cum alijs ſuo vſui citatis à Bar. in l. 1. num. 30. ff. ſoluto matrim. & Iacobinus de Sancto Georg. ver. Dux, verſ. Quæro, vbi res ſupradictas non allegat; dicit prohiberi quidem non poſſe, at impediri ne ueniant poſſe. Huius autem contrarietatis reſolutio, ex mercatorum diuerſitate oritur. cauſa tamen erit quòd aut ſunt exteri qui cum inimicis Regis noſtri commercium habent, & hoc modo ſecreta illis detegerentur, l. mercatores, Cod. de commer. & mercat. aut ſunt perſonæ odioſæ & itidem prohiberi poſſunt, l. fin. Cod. de iure emphi. Iſern. in rubr. quæ ſint regal. in fine. Mercatores autem liberarum gentium & fœderatarum, quia non ſunt inimici, l. non dubito, ff. de capt. & poſtl. reuerſ. & deuoti Regiæ Maieſtatis, de quibus in l. à legatis, Cod. de vectig. & commiſſ. inſuper & mercatores ſubditi, eorum cauſa prohiberi poſſunt, ſecundùm Iacobin. in dicto tract. Experientia tamen comprobatum eſt maiorem partem æris alieni qua Ciuitas noſtra grauatur, ex rationibus habitis cum mercatoribus contractam eſſe. cum enim promiſſa non ſeruauerint, non læuia intulerunt inconuenientia, vt fuit Illuſtriſ. Duce Oſſunæ Vicerege. Et ſi quando promiſſa adimplere ſunt conati, frumentum conuexerunt adulteratum, nec nouæ meſſis. itaque nec pondere correſponderet, nec menſura. cuiusmodi maximam quantitatem aliquando recuſandam curaui, cũ eſſem decurio, Illuſtriſ. de Mondejar Viceregem agente. quod ex inquiſitione & proceſſu in R. Cam. Summar. patet. Vſui tamen eſſent mercatores ſi frumentum aliunde quàm ab ipſomet Regno conducendum eſſet. atqui dignior eſt Ciuitas ſi rerum abundantia ex proprio territorio fruatur, quàm ſi per Mercatores abundet, cùm ob bellorum euentus & diuerſa diſcrimina, commeatus impediri ſoleat, vt per Cagnol. in de vita, & regim. Prin. num. 64. vſus tamen deſtinandorum hominum à Ciuitate cum pecunia numerata ad frumentum coemendum, pauco abhinc tempore inoleuit. Hi Romanorum tempore, niſi fallor, Frumentatores appellabantur, & pro illis emebant Ciuitatibus, quæ frumento importato vtebantur, l. Lucius, ff. ad municip. l. ex falſo, ff. de negot. geſt. de quibus in l. fin. §. 1. in fine, ff. de muner. & honor. hæc ſcripta ſunt verba. perſonale munus eſt cura quoque emendi frumenti & olei. nam harum ſpecierum curatores, quos σιτώνας καὶ ἐλαιώνας Græci appellant, creari moris eſt. Sitones igitur

24 (margin, at "tores, aut per homines")

25 (margin, at "coemendum")

ſunt

ſunt frumentatores,ideſt comparando frumento deſtinati,& munus ipſum Sitonia dicitur,l. 1.§.2.eod.tit. de mun.& hon.l.fin. §. item reſcripſerunt,ff.de adminiſt.rer.ad ciuit.pertin.l.2.ff.de vacat.& excuſa. muner.Bald.in d.l.fin.§. 1.de muner.& honor. quem miror quare nõ allegauerit, rubr.vt nemi.lic. in empt. ſpecier. ſe excuſ. & de munere ſitoniæ,alias ſitocomiæ. quod neq; aduerterunt eius ſequaces. Ijs fas erat inire inter ſe collegium,præuia tamen licentia, & ſtatuta ad eorũ munus ſpectantia,conficere,l. 3 .ff.de colleg. illic. pecunia verò quam miniſtrabant,pecunia frumentaria dicebatur, l.2.§.2. & ſeq.ff.de adminiſtrat.rer.ad ciu.pertinen.Quòd ſi eam ob emptionem, debitores remanſiſſent,beneficio compenſationis non iuuabantur,l. 3.Cod.de
26 compenſat. Neceſſitate verò vrgente Domus Regia frumentum dare tenebatur,l. 1.Cod. vt nem.lic.in empt.ſpecier.lib. 10. quod ab Antigono Laced.Rege factũ fuiſſe refert Plutar.in apopht. Lacon.qui ſingulis ciuibus ſingulos tritici modios in magna penuria impendit, & Sempronius Gracchus lege iuſſit vt frumentum à publico diſtribueretur Pop.Rom.quæ propterea,frumentaria dicta fuit. Et Clod. Trib. Pl.de annona legem tulit, qua frumentum quod antea ſenis æris ac trientibus in ſingulos modios dabatur,gratis dari iuſſit, vt auctor eſt Pompon.Læt.de Legi. Et Traianus, quinque puerorum millibus & puellarum inopum alimenta decreuit. qui numerus fuit poſtea ab Aureliano adauctus,Plin.in panegyr. Dion. & Capitol. in Pertin. Fl. Vop.in Aurel.gradibus in vrbe conſtitutis ex quibus panis diſtribuebatur. Græci verò Imperatores,quòd fortè magis vrgebat neceſſitas, longe maiore largitate hanc eandem liberalitatẽ Conſtantinopoli exercuere. Cõſtantinus enim quo anno fuit Cõſul deſignatus,octuaginta millia panum, ſecundum Metaphraſtem, vel modiorum frumenti,ſecundum Socratem lib. 2. cap. 3. quotidie pauperibus elargiri cœpit,& per multos annos continuauit.quibus etiam & vinum,& carnem,& oleum addidit teſtẽ Suida in dict. παλατῖνοι.at quia ſordidus erat is panis,& duas vncias & ſenes tantum pendebat, Valentinianus ſexunces buccellas,ipſaſque mundas dari iuſſit. ijſque alias addidit poſtea Theodoſius Magnus, & alias Martianus. Qui panis prius quidem clàm à piſtoribus populo miniſtrabatur; quia verò in eo diſpertiendo,multum admittebatur fraudis, iuſſum fuit à Valentin. vt palam ea diſtributio fieret. cumque vnus locus ad ipſum diuidendũ inter frequentiſsimam plebem,non ſufficeret, conſtituti ſunt in ſingulis Vrbis regionibus; (eæq; erant xiiij. quot & veteris olim Romæ) marmorei gradus,vbi illa diuiſio fiebat. vnde panis ille, gradilis dicebatur. Et erant cuique Tribui ſui gradus deſtinati,quos mutare non licebat,nec alter ad alterius gradum tranſire poterat. quod ut ita ſeruaretur officialibus Præfecti annonæ curæ erat. Vniuerſa hæc facti ſeries habetur in Cod. Theod.tit. de annon. ciuil. Appellabantur etiam hi panes, ciuiles, quòd ciuibus tribuebãtur, ad differentiam
alio-

aliorum panum, qui quibusdam scholarum hominibus præstabantur, de quib. Guido Pancir. in Notit. imper. orient. cap. 26. Hiq; olim quidem in alium transferri alienariue non poterant, postea verò ex Theodosij permissu, & alienari, & in dotem dari potuere, l. vlt. C. de annon. ciuil. lib. 12. l. vlt. §. præterea, Cod. de iure dot. Et aliàs à Principe, panicum populo distributum fuisse traddit Cassiod. var. lib. 12. cap. 27. Lucas de Penna in rubr. de annon. ciuil. lib. 11. scribit Annonam ciuilem, Neapoli prouisionem appellari, quòd omnibus de rebus prouidetur. Ob stragem Romanis ab Annibale Cannis inflictã, in Siciliam & Sardiniam ad frumentum & pecuniam missum fuit. Liu. lib. 23. & Valer. Max. lib. 7. cap. 6. Siciliam & Sardiniam vrbis nostræ benignissimas nutrices appellat. Munus autem curandi vt vndecunque frumentum Neapolim conuehatur, Tribunali Diui Laurentij incumbit, vt faciebat Præfectus annonæ, qui curabat vt qui plusquàm vsus suus exigeret, frumentũ haberet, id exhiberet, secundùm Fenestel. de Magistrat. cap. 15. Atque à Frumentarijs (ita enim appellabant frumenti conductores) in publica horrea conducebatur. quæ fuere Romæ quidem numero centum sexaginta post Montem Auentiuum, quod refert And. Pallad. in lib. de Antiq. Vr. Ro. extra Romã, centum nonagintaunum. & inde viritim distribuebatur. Vnde ob continuam cõsuetudinem quæ in priuatorum domibus habebatur, Adrianus Imperator, omnia Romanorum arcana sciebat, vt refert Spartianus. Publicum autem frumentum semper fuisse inde notum (vt taceã interim rubr. Cod. de cond. in publ. horr. lib. 11.) quod erãt vsui tesseræ frimẽtariæ, quæ erãt signa quædã quæ benemeritis dabãtur, q̃bus exhibitis ter in anno, aut rarius, aut sæpius, vt res exigebat, ex publico eis dabatur frumentũ. Hæ tesseræ, quæ vel fuerint scripturæ, vel metallũ, vel mẽsura lignea haud multũ hic scire interest, mitti etiã solebãt ab Imperatoribus in theatro publicæ lætitię tẽpore, in incertũ vulgus, l. sed & si susceperit, §. 1. ff. de iud. l. mortuo, §. 1. ff. de leg. 2. Alex. ab Alex. Gen. dier. lib. 2. c. 24. Tiraq. in eũ, lib. 3. c. 2. Glo. Paris. de diui. cap. 18. & nos etiam supra, cum de missibilibus egimus. Ita & in singulis prouincijs possent constitui horrea publica, & foueæ frumentariæ ad reponendum frumentum, vt inde postea distribueretur in singula loca ꝓ rata parte. vt & in hac Ciuitate & ampla & magnifica extructa fuere ad Portam Regalem, ab Illustris. Duce de Alcalà. Quod autẽ ad conuehendũ attinet, eo q̃d & maritimæ, & terrestris cõductionis factum est periculum, elaborauerunt omnes Proreges iter nere, quoad fieri posset, & iumentis commeabilẽ reddere, viam Apuliæ, quò facilius & tutius veheretur frumentum. per mare enim tum ob temporis instabilitatem, qua vel retardantur naues, vel naufragantur magno cum Reip. incommodo, tum etiam ob inimicarum, vel etiam fœderatarum gentium incursiones dum eo indiguerint, satis periculosa est conductio, quod non est sine frequentibus exemplis.

28

Sæpe enim Melitenſes,ſæpe Meſſanenſes,ſæpe Turcæ, & vt plurimũ aliæ nationes obuiam factæ,aut caſu,aut poſitis inſidijs,naues frumẽto onuſtas abripuerunt. imò & Veneti,tempore d.Illuſtriſs.Ducis Alcalan.hoc ipſum fecerunt. ad quorum Senatum eam ob cauſam legatus fuit Dn.Ioan.Franciſcus Surgens meus iam germanus. fuitq; Regi noſtro multorum ducatorum millium compenſatio facta. nec aliud dignoſcitur inconueniens, niſi quod impeditur cõductus viaticus à vectigalibus, vnde pretij caritas oriri ſolet. Ad conducendum autem frumentum,Romanos equis,mulis,curribuſq; vſos fuiſſe nouimus,quemadmodum & ad conducenda arma, l.ſi ij, Cod.locati,l. 2.Cod.de curſu publ.lib. 12.quorum vſus eò erat ſanctus,vt nec Magiſtratibus quidem fas eſſet eis vti,vt in d.l.habetur. vtebantur etiam & nauibus. quarum nauicularios ſiue nauclerios humaniſſimè ſemper habebant, curabantque ne quis illis moleſtus eſſet. imò vt tutò eam ob cauſam nauigarent. & id quidem ſingulari lege ſanxerunt,l. 1.Cod.de nauicul.publ.ſpec.tranſpor.lib. 11.facit tex.in l. 2.ff.ad leg. Iul.de ann.vbi qui turbat naues & nautas vt annona deficiat, pœna plectitur.multiſque muniebantur priuilegijs & immunitatibus ob eorũ pericula,& dñi nauicularij qui annonæ Vrbis ſeruiũt,l.ſemper, §.negotiatores,cũ ſeqq.ff.de iu. imm.l.his qui nauẽ, ff.de vacat.& excuſat.muner.vtilitas.n.eſt abũdãtia popularis,l.in dardanarios, ff. de pẹn.ob vtilitatẽ popularis annonæ. Atq; idcirco magna tribuuntur cõmoda ijs,qui naues fabricãt mercaturæ cauſa, de quib.Suet.in vita Claudij.& Athalaricus iuſsit,teſte Caſſiod.vt ligna nauib⁹ fabricãdis neceſſaria nullo obſiſtẽte abſcinderẽtur,ſine præiudicio dñorũ atq; ex piſcatorum voluptate nauigationes nõ impediri. Et Rex noſter, quo materies ad naues triremeſque conficiendas non deficeret, inhibuit dominis nemorum & ſyluarum illa incidere & vendere, vel intra uel extra Regnum. quod & in Ritu Reg.Cam.ſub tit. De prohibita lignaminum extractione,& ex plurib.eiuſdẽ Cam.conſultationib. cautũ eſt.& eò eſt neceſſaria nauigatio,vt diffidẽtib. nauclerijs frumẽtũ e Sicilia conducere ob tpa fortunoſa,Pomp.Magnus cui ea nauigatio potiſſimũ incumbebat,eia inquit, nauigare enim neceſſe eſt,viuere neceſſe non eſt.Feneſt. de Magiſtrat. cap. 15. Frumentum autem quemadmodum & res aliæ victui neceſſariæ, ex Egypto deferebantur Conſtantinopolim, idque Embola dicebatur. Et naues quæ plus duorum millium modiorum capiebant,nullo penitus priuilegio excuſabantur,quin cogerentur ad embolam, l.iubemus nullam, Cod. de ſacroſ.eccleſ.l.fin.Cod.de nauib.non excuſan. lib. 11. imò & celeriter,& ex rigore eſt agendum in retam ſingulari,& ex zelo tractanda. Lex permittit Præfecto annonę,vt ſuſcipiat mulierum accuſationem,publicam ob vtilitatem,l.mulierem,ff.de accuſationibus, quæ alijs in caſibus reijcitur,l.qui accuſat, eod. tit. imò & appellationem inhibet,l.fin.ff.de appellat.non recipien. In conductione autem certa re-

ta regula assignari non potest, sed fieri debet habita ratione temporum & locorum vnde facienda erit. cùm enim abundans fuerit prouisio in publicis horreis, commodior & maturior conductio fiet, cũ satis lentè fieri possit. nec admittitur compensatio cum illis qui ad eam rem mittuntur, l.non dubito, ff. de compensat. aliter tamen loquitur, l.non ideo minus, eod.tit. vt.s. permittatur compensatio, vel legatur, arctiorem annonam, vel, carioré. Bud.Cotta, in vers.Annona, & Franc.Duar.lib.1.disput.anniuers.cap.26.& id quidem agi poterit in omnibus suæ Maiestatis Regnis. Adhæc, legi iussiones Illustriss.Cardinalis Granuelæ, reiteratas etiam ab Illustriss. Principe Petræ Persiæ, & Duce Ossun.prout in Codice Pragmaticarum sactionũ huius Regni est videre. & Granuelæ quidem pragmat. 18. & obseruantia illius per d. Principem, pragm. 21. & declaratio eiusdem per d. Ducem pragm.48. quibus iubetur vt infra & per totum mensem Septembris deferantur Capitaneis Ciuitatum, & locorum Gubernatoribus, & ab his postea Præsidibus Prouinciarum, quotquot frumẽti quantitates collectæ fuerint in singulis locis, cuiusq; fuerint qualitatis. causam verò illis edictis dederunt extractiones ab ipsis concedẽdæ.vt, scilicet, scirent quot quantitates extrahendas concedere possent. non autem eiusmodi rei normam adhibuerunt, nec ita stabiliuerunt, vt in tuto res esset. experientia enim comprobatum est posteà id non sufficere. non quidem ob ipsorum dominorum imprudentiam, sed ob temporum inæqualitates & vicissitudines. cum enim in extractionibus tantùm fundamentum haberet, in desuetudinẽ abijt ita facilè ac si nunquam sancitum fuisset. Profectò in ea re peragenda nihil difficultatis opponitur. nec opus est pragmatica ad iubendam collectionis delationem, cum omnibus sit notorium & confessum, vbique copiosè produci frumentũ; sed de annalib. quantitatib.& de modo producendi nondum est cautum. Idipsum fieri posset etiam respectu aliarum frugum; item & vini & olei. Præterea expediret Reip.si denũciatis frugibus, quicquid superfluum reperiretur, iustè coemendum ac in horrea Ciuitatis inferendum curaretur, vt omnibus æquo pretio panis distribui posset. Tandem rectè forsan Reip. consuleretur, si hominum alluuioni vndecunq; huc confluentium, obuiaretur. Et quamuis coloniarum deducendarum nobis vsus nunquam fuerit, vt Romanis, qui vt plurimùm exhauriendæ gratia plebis Vrbanæ, illam in Colonias mittebant, quod latissimè scribit Sigon.de antiquo iure Ital.lib.2. cap. 2. saltem legem Liciniam nobis proponere deberemus, quæ de regundis Ciuibus à P. Licinio Crasso & Q. Mutio Scæuola lata fuit. eaque iubebatur, vt in suæ quisque Ciuitatis ius redigeretur. multi enim Itali cupiditate Ciuit.Rom. tenebantur. quod Pompon.Læt.in lib.de legibus scriptũ reliquit. in lege Cincia. Et Cicero de lege Papia meminit, in orat.pro Archia, & lib. 3.offic.quæ prohibebat peregrinos vsu vrbis; imò omnes qui Ciues

Romani non essent exterminabat, vt adnotauit Coras. Miscell. lib. 4. cap. 23. quemadmodum Ciuitatis Neapolit. desiderio, omnes Regni, nobiles & populares huc confluere non desinunt, & præcipuè ob sedilitiam nobilitatem acquirendam. Idcirco iudiciario atque ordinario modo aduenæ familiæ à chronicis sediliariæ nobilitatis omissæ, impetum ei facientes facilis fiebat transitus, ex nouissimo Regis nostri præcepto hoc materiæ genus paucis commendatum iudicibus delegatis, ex quorũ introductione vti remedio & sedilium apologia excogitato, adeo recessit importunitas, vt quodammodo silentium impositum esse, tam diutino intermisso tempore videatur, prout latè in tit. de sedilibus dicemus. Nec ab re considerandum venit, vt Reg. Constit. Quisque, de burgensib. Baronibus potestatem faciat vendicandi suos subditos ad domaniales accedentes Vniuersitates, prout de Ciu. & alijs compertum habemus ex l. 2. & ibi glo. ff. de rei vendic. & eadem annonæ ampliore commoditate, & fœliciore vita pro animarum atque personarum incolumitate, fouentibus, eã inopiam pariunt. Atq; superfluum familiarium numerum proceribus, nobilibus, alijsque ditioribus interdicere, præter reg. pragmaticam quæ duos tantum concedunt, etiã in Hispania introductæ. Qui prçterquam quòd cariorem faciunt annonam, camporum culturam distrahunt. quod Romanis intantùm curæ erat, vt seruos manumitti passim concessum non erat, ne agrorum cultus turbaretur, secundùm Theoph. institut. de libert. §. fin. ex quo perspicuum est, libertati agri culturam præferri. quæ cum annonam pariat huberiorem, priuilegijs quæ supra narrauimus, est munita. Quinimò siquis curiosius intueretur, plures maioresque prærogatiuas agriculturæ, quàm militiæ obseruaret. ea enim crescente dubio procul subditi fiunt locupletiores, quod Regis interesse supra indicauimus, ex §. illud, & ibi glo. auth. vt iud. sine quo. suffr. vt propterea oẽs iudices publicæ hubertati vacare sit cautum. Et si ob ciuium inopiam ad vrbem replendam, Aragonens. Regum temporibus cautum fuit, vt ciuilitate Neapolitana ij statim potirentur, qui domum hic emissent, vxorem duxissent Neapolitanam, atque Neapoli incolatum fecissent, quæ eadem hominum raritas rapiendi Sabinas virgines Romanis causam dedit, quamuis id Coras. in lib. miscellan. audacissimum facinus nuncuparit. contrà, nunc vbi in tantam inundationem, confusionisque excessum excreuerint, vt recti regiminis regulis nec pacis quidem tẽpore, corrigi & suppeditari possint ita, vt quotidie maxima nõ oriantur discrimina, iure reuocanda ea lex veniret, ne in iniquitatem deueniat, ex reg. tex. in cap. non debet, de consang. & affin. cap. suggestum, de decim. l. ex facto, ff. de vulg. & pupill. substit. eoque magis, quòd non hoc opus est remedio ad replendam hominibus nostram Ciuitatem. quippe quæ tantùm à necessarijs, ijsque exteris, viris repletur, vt sunt scholares & professores scientiarum omnium, omniumq;

niumque artium, quibus cum Resp. summopere egeat, Princeps ad eorum commoditatem magnam erogat pecuniarum quātitatem annuam (quod in ephithet. Ciuit. dicemus) item & pro comparandis dignitatibus & Magistratibus tum domanialibus tàm baronalibus; in quibus distribuendis vtplurimum præferri videmus exteros ciuibus ipsis: tantum inquam eam ob causam ciuitatem repleri vidèmus, vt aliquandò sub capitis pœna sit exteris mandandum, vt quisquis nō ciuis, egrediatur alibi habitaturus. quod nuper vidimus cum ob vrgentem famem annonæque penuriam, & scholas vidimus clausas, & ciuilia iurgia interdicta quousque fames cessaret, & vectigalia uillicis diminuta, quod quidem Octauiano Imperatore Romę factū nouimus ex Xiphilino, vbi tāta fuit fames, vt nō solum exteræ personæ, sed & serui venales & gladiatores, & domestici famuli non solū priuatarū personarū, sed ipsiusmet Imperatoris fuerint eiecti, ad nonagintaquatuor millia passuū, & iustitiū indictū, i. factæ repetinæ feriæ. Et in celeberrimis quibusq; Italiæ & reliqui orbis Ciuitatibus, non passim, aduenis pernoctare atq; residere permissū est, vtputa ad quas certis tantum sub regulis, etiam ad Reip. conseruationem conferentibus, licitum est accedere. Huc verò & per terram, & per mare cunctis patent portæ intantum vt ijs, qui cum nauibus huc appellunt, nedum quandiu morantur non est deneganda specierum emptio, verùm & cum discesserint necessariò poterunt extrahere res cōmeatui necessarias, secundum loci distantiam, & personarum numerum; Qua de re extant in Reg. Camera Summ. consultationes per Dn. Mutium meum germanum, illius Præsidentem. vbi de eius origine & causa agit. appellaturque is commeatus, Mesa, quę, licèt nominum quæstio & etymologia sit pertinacibus relinquenda, l. 2. §. fin. Cod. de const. pec. à mensa deducta videri poterit, quia scilicet datur pro edendo. nisi vocabulum nauticum nuncupare malimus, vbi Mesonauta qui in naui custodiæ causa proponitur, de quo in l. fin. ff. nautæ caup. stab. Alciat. dispunct. lib. 3. cap. 21. Bud. in l. 1. ff. de arbitr. Quibus, tametsi à prudentiss. Duce Alcalan. plus minus ab hinc annis quadraginta, obuiam itum fuerit, sublata potestate ædificandi in suburbijs, & alibi extra vrbem, addita pœna cum huius rei præfectura; tamen cùm in desuetudinem postea illius iussio abierit, frequentius concurrere cœperunt, vt uerum dignoscamus tritum illud, nitimur in uetitum; & damnum infertur fisco Regio, cùm census decrescant qui ex toto Regno ad ipsum proueniunt. minuuntur enim focularia, quod in præsenti numeratione expertum iri arbitror; Præterea annonam cariorem reddunt, proscriptorum siue bannitorū frequentes multitudines, qui Barones in suis castris degere non sinunt, quin eos capiant & immensas pecuniarum summas ijs extorqueant. qua de causa omnes cum suis familijs ad Ciuitatem conuolant quò tutò uiuant. Non autem est nouum, cum Romanorum tempore id

etiam

etiam accidisse legatur. quos quidem, abolitis eorum delictis, ad bellum aliquando transmissos dicit Val.Max. Et certè id non foret remedium contemnendum, vbi res eò processisset, vt aliter aboleri nō possent. at verò longè tutius esset si principijs obstaretur, ne scilicet eum in modum excrescerent. Sunt enim riuuli ex nouis causis, vt meritò hanc faciant, quam videmus inundationem. quibus, ex Regis nostri religione atque pietate, cum eius ministrorum solertia, oportunè consulendum speramus. Illud tandem lubens subiunxerim, frumenti quidem procurationem ad Præfectum præt. spectare; panis autem ad Præfectum annonæ; quod ex ijs verbis præscriptæ formulæ patet. Sed vt actionis ipsius in totum merita perscrutemur, triticas quidem copias Præfectura Prætoriana procurat; sed non minor laus est dispēsationem probabilem facere, &c. Non autem negauerim in his quæ circa hanc rem disserui, falli potuisse. at de patria benemerendi desiderium, & Ciuibus optata commoda, me excusatum faciant.

SVMMARIVM. CAP. XXV.

1 Legare quid sit.
Legati cur dicantur, qui ad alios alterius nomine eunt.
2 Oratores cur dicti Legati.
3 Legatorum duo genera.
Legati honorarij, qui fuerint.
Legatio libera siue honoraria abrogata.
4 Legati, sancti & inuioalbiles sunt. & inde de hac re, aliqua.
Legatis qui ab hostibus occidebantur, statuæ publicè dicabātur.
5 Legatorum Roman. insigne, Verbena erat, & quare, in pace verò tractanda, erat ramus oleæ, num. seq.
Verbenarius legatus, qui diceretur.
6 Legatorum Græcorum insigne; Caduceum erat.
Caduceum, quid, & quare pacis erat argumentum, & cur Mercurij insigne.
7 Legati Græcorum vbi hospitarentur, & quid illis edendum apponeretur.
Maza quid sit.
Prytaneum quid esset Athenis.
Legati Romæ in æde Saturni hospitabantur, & quomodo reciperentur.
8 Legati quomodo reciperentur post declinatum Imperium, à Græcis Imperatoribus.
9 Orator quis propriè esset.
Legati apud Romanos à Fecialibus constituebantur, quatuor numero.
Feciales, qui.

Legati

Legati quot esse debeant.
10 Orator non tenetur hostes reuereri.
Nuncius quis dicatur.
Viatores, Cursores, Statores, Apparitoresq; Magistratus sunt ministri.
11 Internuncius quis sit.
12 Principes publicè audientiam præstare debent.
13 Subditi non tenentur quærere Regem extra regnum, nec litigare, & quare. & num. 25.
14 Principem adire per saltum, quibus concedatur.
Regi ad suum regnum adeunti, sunt mittendi obuiam legati.
15 Nobiliores semper præferuntur.
Vicerex qui Neapolim mittitur, prius appellebat Gaietam, nunc Puteolos, & ibi à Legatis Ciuitatis recipitur.
16 Viceregis Neapolim ingredientis ritus & pompa.
Vicerex antequam ingrediatur, nec publicè, nec priuatim est visendus.
Vicerex cùm ingreditur à quibus recipiatur.
18 Viceregis ingredientis ordo.
Viceregis ingressus, idest captio possessionis in Metropolitana fit Ecclesia, & qua solennitate fiat.
19 Legatis ex publico est subministranda pecunia.
20 Legati à Ciuitate Neapoli ad regem mittendi quomodo eligantur.
21 Vicerex prohibere potest Ciuitatem ne mittat legatos ad regem.
Forma. quæ sunt de forma adimpleri debent.
22 Barones absq; Viceregis licentia concilium inire non possunt.
23 Regnicolæ non possunt ire per saltum ad Viceregem.
Collegia omnia absque principis authoritate sunt prohibita.
24 à Legatione nemo potest se excusare, quia est munus publicum, Legationi decernendæ quot circunstantiæ requirantur.
25 Scribere ad regem absq; Viceregis licentia, Ciuitas non potest.
26 Magistratus, à Principe fluunt tanquam riui à fonte.
Princeps omnes causas ad se potest euocare.
27 Paritas votorum quomodo terminanda de iure.
Paritas votorum in materia gratiosa finitur ex Principis gratificatione.
28 Paritas votorum Magistratuum singulorum tribunalium Neap. quomodo finiatur.
29 Paritas suffragiorum Nobilium Neapol. quomodo dirimatur.
30 Præfectus præt. quare fuerit Imperatori adiunctus.
31 Vicerex an possit sibi substituere aliquem si Neapoli discedere ipsi contingerit.

LEGA-

LEGATOS GENTIVM VERACES EXPLET ORDINATIONIBVS SVIS, ideſt, ordinat vt legatis qui ad Principem mittuntur à gentibus, prouideatur quacunque tranſierint, de rebus omnibus ad iter conficiendum neceſſarijs. Cuius Ordinationis formula habetur apud eundẽ Caſſiod.lib.7.hac ſerie. Quis dubitet vtilitatis publicæ intereſſe rationi, vt quibus nos conſtat dona cõferre,nullam videantur itineris moleſtiam ſuſtinere? quando nec vobis morarum detrimenta faciunt, & illi ſe bene habitos fuiſſe cognoſcunt. Atque ideo humanitatem ſubter annexam,& equos ad definitum numerum,illius Gentis Legatis ſine aliqua tarditate præſtabitis,quatenus ad ſedes ſuas irremunerati non debeant peruenire.quia feſtinantibus gratior eſt celeritas in redeundo,quàm quælibet munerum magnitudo. At certè quid dare cogerẽtur Legatis Ciuitates, qua tranſirent (quod quidem pro Legatorum numero definitum erat) in calce huius formulę adnotabatur,quod ex illis verbis liquet. Atq; ideo humanitatem ſubter annexam, & equos ad definitum numerũ illius Gẽtis Legatis ſine aliqua tarditate præſtabitis. Dicti ſunt autem Legati à legando, quod inter cætera, propriam authoritatem alicui demandare ſignificat. Vnde qui alicuius vicem gerunt, ideſt Vicarij,Legati dicuntur,quos vulgus Locumtenentes appellat. cuiuſmodi erant olim apud Proconſules,apud Imperatores exercitus,& ſimiles. & hos fiduciariam operam obtinere dixit Cæſ.lib.2. de bello Ciu.propterea,quòd præſente eo,cuius eſt Legatus ſiue Locumtenens, cedere eos oportet. Et quia qui ad aliquem mittuntur, vel à Regibus,vel ab Vniuerſitatibus,vel à quibuſcunque corporibus, plena eorũ authoritate funguntur à quibus miſſi ſunt, vſu venit vt legati dicerentur. Qui & Oratores dicuntur, & olim Adoratores, vel quòd aliorum negotia gerunt, pro quo vſurpabatur antiquis Adorãre, vt inquit Feſtus, vel maximè quòd orant apud eos ad quos legantur; ideſt habita oratione rationem ſui aduentus exponunt. & horum munus legatio dicitur. Certè autem legatorum duo erant genera, alteri qui honorarij tantum legati erant, & titulo tenus, inquit Bud. legatione fungebantur; alteri qui re vera legationis munus obibant. Honorarij legati erant ij, qui legati nomen impetrabant cùm in aliquas partes ituri eſſent negotij ꝓprij gerẽdi cauſa, vt puta ſi hæreditates adituri, aut legata proſequuturi, aut nomina debitorũ exacturi, vel quid tale facturi eſſent. idq; faciebant quo facilius talia expedirent negotia vt qui tanquam legati habebantur. Quod quia fraudi vertebatur,lege XII. tab. vetitũ fuit his verbis REI SVÆ ERGO NEQVIS LEGATVS ESTO. Quod legationis genus, quia ſocię gẽtes ob eiuſmodi legatorum inſolentiam,graue ferebãt, Cicero cum eſſet Conſul delere tentauit, vt ipſe dicit lib. 3. de legib.

1

2

3

at quia

at quia Trib. Plin. intercessit & obstitit, non potuit. saltem fecit, ut annuæ tãtùm concederẽtur, cùm prius perpetuæ essent. Et hæ quidem, liberæ dicebãtur legationes; Vlp. ff. de legationib. Qui libera, inquit, legatione abest, non videtur Reip. causa abesse: hic enim non publici commodi causa, sed sui abest. Cic. contra Rull. Legatos vestros auctoritate tenui, qui rerũ priuatarum causa, legationes liberas obeũt, tamen exteræ nationes ferre vix possunt. Et ad Attic. lib. 15. epist. 6. Habent, opinor, liberæ legationes definitum tempus lege Iulia, nec facilè addi potest. Honorius tandem eas penitus abrogauit, vt est in l. quoties, Cod. Theod. de legation. Vide Bud. in d. l. qui libera. Alteri Legati erant qui, re ipsa, publicè legabantur. Hinc est quòd addita est in hac form. dictio VERACES, vt .s. innotesceret Præfectum Præt. explere Legatos veros tantum, nõ autem honorarios, & rei suæ causa constitutos. Porrò Legati sancti sunt, idest ab iniuria hominum defensi atq; muniti, l. sanctũ, ff. de rer. diuis. l. fi. ff. de legation. Cato, Caduceatori nemo homo nocet; suntque Caduceatores Legati, vt mox dicemus. vnde & vulgò dicimus, Legatus non luit pœnam. Pollux, lib. 8. cap. 31. ἄσυλοι δὲ ἦσαν, καὶ ἐξῆν αὐτοῖς πανταχόσε ἀδεῶς ἰέναι .i. intacti erant, licebatque ipsis quocunque ire impune. quod intantum est verum, vt iustè ijs indicatur bellũ, qui Legatos iniuria affecerint, 2. Reg. ca. 10. 11. & 12. Et qui Legatos hostium percusserit, traddẽdus est puniendus ipsis hostibus quorum sunt Legati, l. vlt. ff. de legation. Luc. de Pen. in l. 1. num. 30. Cod. eod. vbi de legatis multa. Ijs enim videtur facta iniuria, quorum legationem funguntur, 2. q. 7. can. accusatio, in fi. Etenim præsumuntur grati illis, qui eos mittunt, cap. apostolicæ, de re iud. l. fin. Cod. de sacros. eccl. Et legatis donatio facta, an ipsorum contemplatione facta censeatur, an autem eorum à quibus legantur, exponit Bar. in l. sed si plures, §. in arrogato, ff. de vulg. & pupill. subst. & in l. si ueró, §. 1. ff. sol. matr. Alber. in l. qui proprio, §. vt in cæteris, ff. de procurat. Et quamquam Legatorum ius sacrosanctum esse, & inuiolabile diximus, adeo vt inter hostium tela, & bella incolumes seruarẽtur, d. l. sanctum, de rer. diuis. Liu. lib. 29. Alex. ab Alex. Et Tiraq. lib. 5. cap. 3. Et Legatos S. Pont. etiam excommunicationis munimé cõtueatur, sunt enim excommunicati qui illos offendunt secundum Speculat. & Nauar. in tit. de legat. Etenim sunt Legati reuerẽter recipiendi, l. inter, Cod. de sum. tri. quandoquidem qui eos, mittit videtur ire per illos, 8. q. 1. can. qui vos, 2. q. 7. can. accusatio, l. 2. cum seq. Cod. de stat. & imagin. lib. 10. 1. Machab. 14. tamen legatos frequẽter occisos legimus, vt legati Romanorum à Veientibus, Liu. lib. 4. aliàs à Fidenatibus, aliàs à Teuca Illyriorum Regina, Plin. lib. 34. cap. 6. quibus quidem à Romanis, tãquam pro Rep. iniuria cęsis, statuæ publicè dicabãtur, l. 2. §. Seruius, ff. de or. iur. Liu. lib. 3. Plin. eo. lib. Et tẽpestate patrũ nostrorũ, Legati Francisci Gallorũ regis ad Venetos, fuerunt à Cæsarianis interẽpti. Aliqñ ét ab ipsismet Legatis iura gẽtiũ violata fuere, vt de Rom. Legatis aduersus Gallos traddit Liu.

lib. 5.& cōtrà, de Gallorũ aduersus Romanos, idē lib. 21. In cuius rei signum, idest, vt cognoscerentur esse legati, & proinde sancti, sagmina ferebant, à quibus sancti nomen deduci maluit Marcianus in d. l. sanctum. Festus autem sagmina à sancto, non contrà, dici author est, quod. s. è loco sancto excerperētur, & sanctum à sanciendo, idest confirmando, siue potius constituendo, deducit, quod magis probatur. Sunt autem Sagmina, herba quæ Verbena, vel Verbenaca dicitur; quæ, quia sacris adhibebatur, sacra & religiosa dicta fuit, & Græci Hierobotanem, idest herbam sacram, appellant. Hanc cũ sua terra euelli solitam ab arce ait Plin. lib. 22. cap. 2. & lib. 25. cap. 9. At Festus non euelli ipsam, sed secari à Consule vel Prætore suetũ ait. Non autē singuli Legati Verbenam ferebant, vbi plures simul mittebantur, sed vnus ex ijs; qui ex ea, Verbenarius dicebatur, Plin. loco notato, Liu. lib. 1. ab vr. cond. lib. 10. de bello Pun. gestabāt & anulũ aureum, Plin. lib. 33. c. 1. Græcorum autem Legati non Verbenam, sed Caduceum ferebant, d. l. sanctum. sed eo non quibusuis legationibus, sed in ijs tātum quibus pax offerebatur vel petebatur, vtebantur, Plin. lib. 29. c. 3. propè finē, Liu. lib. 8. ab vr. & de bello Pun. lib. 6. sicuti & Rom. Legati in pace tractanda ramos oliuarum gerebant. Virg. lib. 11.

Iamq; Oratores aderant ex vrbe Latina
Velati ramis oleæ veniamque rogantes:

Erat aũt Caduceũ, vel Caduceus, authore Suida, virga duob. anguibus mutuo sese cōplectentib. & inspicitiēb. obligata. & Mercurij insigne fuisse volunt, quod is, Deus eloquētiæ dicitur, & Deorũ Nũcius siue Legatus. Legatũ aũt eloquentē esse oportet, vt mandatã rem & ornatè exponere & persuadere possit. Vide Phurnutum, siue Cornutũ, de nat. Deor. & sapiens est mittendus Legatus, Cassiod. lib. 2. cap. 6. Anguium verò complexu, efferatorum concordiam significari ait Plin. & proinde in pacis argumentis vsui esse. At Iul. Pollux loco prænotato, nullam in ijs differentiam ponens, Caduceum Legatorum insigne fuisse dicit; vbi & in Prytaneo Legatos hospitio recipi soluisse subdit apud Athenienses. Vide Polyb. lib. 3. & Interp. Thuc. lib. 1. Sanè verò Prytaneum, Curia erat Magistratuum, idest, vbi iura reddebant summi Magistratus. dictum ἀπὸ τοῦ πρυτανεύειν, quod Magistratũ gerere significat. ibique ex publico alebantur, qui de Rep. bene erant meriti. Et is honos, maximus habebatur, Cic. lib. 1. de Orat. vbi id nō dissimulandum, in Prytaneo parcissimè vesci solitos. sanè ibi vescētibus ex lege Solonis, ob antiquæ vitæ instituti memoriam, aliud non apponebatur quàm Maza. quæ quid esset, variè interpretatur. Gaza panē hordeaceum fuisse dicit; Suidas aliter, & aliter Athen. Varinus oēm cibum ex pane, liquore aliquo confectũ, mazã appellat. Alij panem nauticum putant, quem biscottum nominant. idque magis mihi probatur, non quòd panem ipsum nauticum, sed illius fragmenta & reliquias intelligam; nauali vocabulo edoctus, vbi eiusmodi fragmenta, Mazamam, & Mazamoram appellant. Festis tantùm diebus

panem

panem apponebant. In festo verò Castoris & Pollucis, quod ipsis erat solennius, vt quid optimum apponerent præter panem, apponebant caseum, oleas edulcatas, vel potius deciduas, & porra, vt auctor est Athen. dipnosophist. lib. 4. Apud Rom. autem, Magistratus omnes minores maioresque, Legatis obuiam fieri extra vrbem fuit moris. Et, si essent aut socij, aut fœderati, aut de Republ. benemeriti, liberali viatico, & rerum omnium copia, apparatis etiam epulis per oppida, & per municipia, honorari solebant. quod hodie cum S. Pont. Legatis obseruari nouimus. Lapsu autẽ tẽporis, cùm ab vltimis quibusq; gentibus Legati ad Romanos mitterentur, & Popul. Rom. tot commeatibus non sufficeret, huiusmodi sumptibus sublatis, in Ædem Saturni recipi cautum fuit, ibique apud Præfectos ærarij nomina dare literisque scribi iussi. cùm verò commodum fuisset, singulorum postulata Senatui dabantur. Quod si incogniti Legati ad Vrbem accedere nunciarentur, primò quidem exploratores ad eos quid vellẽt rogaturi, mittebantur; dein minores egrediebantur Magistratus, tũ demum Senatus extra Vrbem illorum postulata noscebat, prout copiosè explicat Alex. ab Alex. & Tiraq. Gen. dier. lib. 2. c. 2. Certè hinc mira Regis nostri humanitas clarescit, qui quibuscunque Legatis ad ipsum adeuntibus, iucundã sui copiã facit, & celerem prębet expeditionem. Responsa verò, lingua Romana dabantur Legatis, sicut & hodie Legati omnes apud S. Pontificem lingua Latina loquuntur. Et iuxta Romanorum morem, cuiuscunque regionis Legati, internuncio siue interprete vtebantur. vt ex multis tradit Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 11. & de Legatorum munere, Cassiod. lib. 2. Var. cap. 6. Declinato verò Imperio aliter obseruatum fuit. Prius enim in Præf. Præt. auditorio Legatorum petitiones examinabantur; deinde in Principis cõsistorio ipso Principe Imperiali maiestate sedente, legebantur, respõsaque dabãtur. vt plenius est videre in Cod. Theod. de legationib. l. quotiescunque. ipsi autem Legati priusq̃ legationes legerentur, ter adorabant Principem, vt ex Corippo Africano refert Pancir. in de Magistrat. municip. cap. 26. his versibus.

Atria prælargis extant altissima tectis.
Sole metallorum splendentia mira paratu.
Et facie plus mira loci, cultuque superba.
Nobilitat medios sedes augusta penates,
Quattuor eximijs circumuallata columnis.
Quas super ex liquido præfulgens cymbius auro
Immodico, similans conuexi climata cœli,
Immortale caput, soliumque sedentis obumbrat
Ornatum gemmis, auroque, ostroque superbum.
Quattuor in sese nexos curuauerat arcus
Per læuam dextramque tenens victoria partem,
Altius erectis pendebat in aere pennis,

Laurigeram gestans,dextra fulgente,coronam.
Mira pauimentis,stratisq; tapetibus ampla
Planicies,longoq; sedilia compta tenore.
Vt lætus Princeps solio consedit in alto,
Membraque purpurea præcellus sede locauit,
Legatos Auarum iussos intrare Magister
Ante fores primus diuinæ nunciat aulæ,
Orantes sese vestigia sacra videre
Clementis domini: quos voce & mente benignus
Imperat admitti.
Verùm vt contracto patuerunt intima velo
Ostia,& aurati micuerunt atria tecti,
Cæsareumque caput diademate fulgere sacro
Ter gazis suspexit Auar.ter poplite flexo
Pronus adorauit,terræque affixus inhæsit.
Hunc Auares alij simili terrore secuti
In facies cecidere suas,stratosq; tapetos
Fronte terunt,longisq; implent spaciosa capillis
Atria, & augustam membris immanibus aulam.
Vt clemens Princeps legatos surgere iussit,
Officia stratos iussu monituque iubentis,
Erexere viros. Quod poscitis, ore sereno
Clementer regnator ait,memorate, docete.
Et vestri regis,quæ sit legatio, ferte. &c.

Cum verò Viceregem Præfecto Præt. coæquare sit nobis negotium,in hoc Legatorum genere aliqua nobis dicenda occurrunt,etiã pro publicorum negotiorum expeditione.Non autem erit inutile dicere,Legatum generale nomen esse,eumque significare, vt paulò ante innuimus,qui aliena negotia gerit,& quicunque ab aliquo mittitur,can.presbyterum, 50.dist.25.q.1.can.satagendum, 3.q.6.can.hoc quippe,97.dist.can nobilissimus, 62.dist.can.ego,ad fi.94.dist.can. si quis legatione, 1.dist.can.licentiam,l.1.& 2.& l.sciendum,§.fin.ff.de legat.siue à Papa,siue à Principe mittatur,l.diem functo , ff.de off. assess.siue ab aliqua Ecclesia ad Papam,§.si verò Episcopi,Auth.de sanctiss.episc.coll.9.Est autem Legatio,munus personale,l.1.§.1.& l.fin. §. legati , Cod. de legatio. An verò si quis Reip.vel fisci ære grauetur, aut sit infamis,possit legationis munere fungi, & qua causa legatione moueri possit,habes ex l.sciédũ,ff.de legat.& glo. magistr. in rubr.C. eod. & Luc.de Pen.in l.1.nu.32.eod. Hic,& Orator,& Nũcius,& Internuncius, & Syndicus,& Vicarius,& Procurator,dicitur. Oés hi tamen,aliquid sibi particularis vindicauere.Legatus enim ad dignissimas tantùm personas referri propriè videtur , puta Legatus Proconsulis,de quo in suo tit.ff.de off.proc.& leg. vel Legatus Ecclesiæ ad Papam,d.§.si verò episcopus, auth.de sanctiss.episc. vel Legatus Papæ,

vel

vel Principis, d. l. diem functo, ff. de offic. asseff. Orator is erat propriè, qui rem mandatam exponebat. Siquidem quatuor Legatos constitue 9 re & decernere Romanis moris fuit, secundum Varr. ijque constitue bantur à Fecialibus. Porrò Feciales, magistratus erant penes quos decernendorum legatorum ius erat, à faciendo dicti authore Festo. nõ autem quaternarius hic numerus præstitutus perpetuò fuit. aliquando enim centum missos fuisse legimus. Virg. lib. 7.

Tum satus Anchisa, delectos ordine ab omni
Centum Oratores augusta ad mœnia Regis
Ire iubet, ramis velatos Palladis omnes.

& lib. 11.

Centum Oratores prima de gente Latina
Ire placet, pacisque manu prætendere ramos.

Et ad petendas à Græcis leges xij. tab. tres tantùm viros destinauere Romani, (licèt Pomponius in l. 2. ff. de orig. iur. labatur vbi decem fuisse dicit,) quorum nomina sunt videre apud Cicer. in 1. de Orat. Liu. lib. 3. Feneſt. de magistrat. Ioan. Ferrar. in procem. instit. Conn. in comment. iur. ciuil. lib. 1. cap. 12. num. 6. Tádem Vespasianus præcepit ne Ciuitates plures quam ternos Legatos mitterent, l. sciendum, in fi. ff. de legation. Diciturque Orator, quia oratoria eloquentia peculiaris ipsi esse debet, & sic ab effectu, l. 2. Cod. de professor. & med. lib. 10. & præ cæteris rationabilius loqui debet, ab oratione quæ est oris ratio, & tribus præcipuis constat partibus, s. exordio, narratione, & petitione, de quibus frequentes agunt Authores. præcipuè verò Aristot. Hermog. Cic. Quintil. Inde Aduocati perorare negotia dicuntur, id est ornatius loquendo postulare, l. nemini, Cod. de aduoc. diuers. iud, Et ad hostes etiam transmittitur Orator, prout de Q. Fab. Max. à Romanis ad Cartaginẽses legato, ut in l. 2. §. deinde, ff. de orig. iur. quod 10 munus magnificè ab eo explicatum ait Liu. de bel. pun. lib. 1. Qui verò ad hostes it Orator, illis reuerentiam exhibere, aut dextram attingere, aut salutationis officium impendere non cogitur, Valer. Max. lib. 6. cap. 4. De oratore vide Luc. de Pen. d. tit. in Cod. de legat. lib. 10. Nuncius is propriè est, qui specialiter certi negotij gratia ad aliquem destinatur, l. 2. ff. de pactis, & qui aliquid noui refert. quo factum est vt ipsa res nunciata, Nuncium & Nuncius dicatur. vnde qui Legatos aduenisse nunciat, Nuncius dicitur. Virgil. Aeneid. 7.

Nuncius ingentes ignota in veste reportat
Aduenisse viros.-----

Loquitur autem de Legatis ab Æ nea ad Latinum Regem missis. Est & Nuncius satelles, qui lites in ius vocandis denunciat, cap. prudentiam, de off. iud. deleg. Cic. 6. Verr. nuncio prætoris accersitus. & nostrum vulgus suo more, idest barbaro, Alguzerium, & Alguzinũ nuncupat. Alio nomine dicitur Viator, Cic. in Cat. mai. Col. in præf. lib. 1. Illis temporibus Proceres in agris morabantur, & cum consi-

lium publicum desiderabatur, à villis arcessebantur in Senatum; ex quo qui eos arcessebant, Viatores nominati sunt. Plin. lib. 18. cap. 3. Cincinnato aranti Viator attulit Dictaturam. hi à Iustiniano insti. de act. §. tripli, executores litium interpretantur, sicut & l. 2. Cod. de sportul. Aliàs dicitur Cursor, à celeritate eundi qua debet esse præditus. aliàs Stator, quòd Magistratibus præstò sint, & si quem quærant arcessunt & sistũt; vel quòd in ius vocatos iudicio sistere cogat. de quo fit mentio, in l. 4. ff. de off. procons. & l. 10. ff. quib. ex caus. maior. Aliàs dicitur Apparitor, l. si pignora, ff. de euiction, quòd appareat & præstò sit ad obsequendum, & magistratus iussa exequēda, l. 1. Cod. de exec. & exact. lib. 12. Porrò Apparitor generale est nomen, & scribas, lictores, viatores, præcones, compræhendit. Cic. pro Aulo Cluent. Quid sibi autem illi scribæ? quid lictores? quid cæteri quos apparere video, volunt? In iure can. etiam Missus dicitur, cap. 1. & ibi glo. de immun. eccles. Et Nuncij appellantur delegati S. Pontificis in singulas Prouincias; item ij quos hostes mittunt ad Principes christianos, Speculat. in tit. de lega. §. legatus. Et largè quilibet nuncius procurator est, argum. text. in cap. causam quæ, de testib. sed non è contra. & is propriè est, qui vicem epistolæ gerit. est enim pica & organũ & vox domini mittentis ipsum, & ea explicat, quæ non potest procurator, Aretin. in §. multis, insti. de libert. Bald in rubr. Cod. de exercit. act. col. 2. vers. nunc scias, num. 4. quia nuncius fundat actum in persona domini, procurator verò in sua ipsius, Det. in cap. significasti, de electio. Alex. in l. quisquis, Cod. de procurat. Rest. Castald in tract. de Imper. quæst. 49. idcirco per nuncium actio quæritur, quamuis alterius ministerium intercedit, l. qui autem, . fin ff. de consti. pecun. l. licet, ff. de vsur. aliàs si actio in sui personam formaret, mandati actio daretur. per procuratorem autem dominium & possessio rectè domino quæritur, cum aliquibus distinctionibus per Specu. relatis in titu. de procur. §. vt autem. vbi & forma generalis mandati ad causas & negotia ponitur. & nuncium vxori mittere, idem erat quod repudiare. aliquando ad inanimatas etiam res, idest ad epistolas translatum id nomen inuenitur. Ouid. epist. 6.

11 Cur mihi fama prior quàm nuncia littera venit?

Internuncius est Legatorum interpres, ut paulo ante innuimus, estque inter duos medius ad aliquid tractādum, vt nuptias, amicitias, aut emendum vendendumue. & is in iure græca voce, Proxeneta nominatur, vt est in suo tit. ff. de proxenetis. & quod ipsis datur in præmium gestæ rei, proxeneticum dictũ est, de quo in Cod. tit. de sponsa lib & arr. sponsal. & proxeneticis. Syndicus ab vniuersitate constituitur, & de eo infra dicemus. Vicarius qui sit supra monstrauimus. est enim qui alterius vices gerit, l. vicarius, & l. legatus, ff. de legationibus, & de eo Speculat. in tit. de legato, §. legatus. de procuratore verò habes titulos, ff. & Cod. de procur. & mand. Sed ad Legatos reuerta-

uertamur qui à ſubditis ad Dominum deſtinari ſolent. & porrò ſubditorum immenſum eſt deſiderium adeundi Principem; eſt enim præmium vitæ, domino vidente ſeruire, & multum eſt ad placidos domini adire conſpectus, Caſſiod.lib.Var.12.cap.18.& Principes publicam audientiam præſtare debent, auth.de depoſ.in princ.l.lecta, ff. ſi cert.pet.& copiam ſui facere, prouerb.20.& præſentanea ſubditis conſtituta exhibere, l.fin. in princ. Cod. de his qui ad eccleſ.confug. Rex enim qui difficilem ad ſe acceſſum facit, eſt táquam fons aquæ præcluſus, D.Ambr.lib.2.offic. Etenim oportet eum, vultum ſuum ſubditis oſtendere, l.1.Cod.de publ.læt.lib.12.& alia per Par.de Put. adducta in tract. de ſynd.tit.de Regum exceſſib.cap.2.nu.6. propter quod Alphonſus I. ſingulis diebus veneris non feſtis, publicè ſubditos audiri cenſuit, vt eſt in capit.Ciuit.fol.6.à ter. quod poſteà Viceregi iuſſum patet ex eiſdem cap.fol.167. Inde Vaſcones abſenti Angliæ regi obedire recuſabant: & non iure vt dicit glo.in l.præſes, ff. de off.præſ. Et Legati ſunt inuenti vt omnium ſubditorum vices apud Principem repræſentent, ſinguli enim ſubditi regem extra regnum quærere nõ tenentur, l.ſed & hæ perſonæ, ff.de procurat.Camerar.in cap.Imperialem, de proh.feudi alienat.per Frider. & nos ſupra latius diximus. illa potiſsimùm ratione, ne ſubditi circuitu fatigarentur, l. fin.ff.de bonor.poſſeſſ.contra tab.Et vaſalli prohiberi non poſſunt ne eant ad ſuum Regem, Luc.de Pen.in l.1.Cod. vt nemo ad ſuum patr. lib.11.& l.cuiusque, eod.tit.Minad.in conſtit. In aliquibus, argum. tex.in l.qui autem ſimili, ff.quæ in fraud.credit.Par.de Put.in tract. de ſyndic.tit. de exceſſib.Baron.cap.2.& qui eos prohibuerint, in læſæ maieſtatis crimen impingunt, vt per eoſdem Authores. quinimo S.Pont.Honorius, ne hac poteſtate fraudarentur ſubditi, nominatim iniunxit Regibus in ſuis capitulis. Et idcirco Vrbs & Regnum ne vaſalli fatigati ad eum accedere cogerentur, iamdiu Cæſarem ſupplicarunt vt eandem, quam ipſe habebat poteſtatem, Viceregi tribueret circa gratias indulgendas, & iuſtitiam adminiſtrandam; quod eſt videre in capit.Ciu.fol.152.quòd ſi ob eius negligentiam, quod iuſtè petitur non impetratur, in eum conuertitur Principis indignatio, Auth.de mand.princ.§.tibi quoque tertium. Per ſaltum verò Principem adeundi, priuilegio datum eſt pupillis alijſque miſerabilibus perſonis, tot.tit.Cod.quando Imper.int.pup.& vid. At deſtinandorũ Legatorum praxim iam explicemus. Siquidem Regi ad ſuum Regnum adeunti, Legati ſunt obuiã mittẽdi, ijq; ex nobilioribus vrbis, l.ſciendũ, ff.de legat.& potiores ſunt ad munera nominãdi, l.1.C. de pot.ad mun.nom.lib.10.vt illũ lætis acclamationib.accipiãt, ũ pſalterio, & tympano, & tibia & cythara, vt de Saule ſcribitur, 1.Reg.c.10. munera offerẽdo & iucundã cõmoſtrando expectationẽ Hieruſalem exemplo, quæ Ieſu Chriſto noſtro redemptori obuiam exijt ſciſſis ramis ex arboribus, ſacrũ canens carmen, eiuſq; aduentui benedicens,

ſe-

ſecundum veritatem euangelicam, alijſque modis lætitiam exprimẽdo, de quib. per Caſſan. in Catal. par. 5. conſid. 24. num. 116. Vnde ad Regem noſtrũ in Italiam veniẽtem moris eſt Legatos mittere, qui de eius aduentu congratulentur. qua de re diſſerit Fret. latè in addit. nu. 14. circa ingreſſum Viceregis, & expertũ fuit in Carolo V. cuius progreſſum videre eſt in capitulis Ciuitatis. & nos ſingulatim de hoc dicemus vbi de aduentu Imperatorum Neapolim agemus. Nec ſubditos ſolùm ac deuotos, verùm & ipſos etiam Dominos ac Præſides, optimati alicui in ſuam patriam venienti occurriſſe legimus. Moris enim fuit apud Romanos vt ſi Reges extraneos aut fœderatos in ſuas 15 prouincias ire contingiſſet, Præſides aut Magiſtratus, illos cum lictoribus & faſcibus præirent. Senatoribus autem, alijſq; nobilioribus peregrè degentibus, Præfecti prouinciarum & Præſides, lictores, qui cum baculis illos antecederent, dabant, quò circunſpectiores haberentur. vt Alex. ab Alex. & Tiraq. docent lib. 1. cap. 27. & id quidem apud nos etiam, vel hodie obſeruari videmus. quandoquidem aggredienti huc Principi alicui, (puta Cardinalis, aut Prorex alterius Regni, aut quis ſimilis,) Prorex ſolenni equtiatu obuiam occurrens, honorificentiſsimè recipit. Sed ad Legatos à Ciuitate venturo Viceregi deſtinari ſolitos reuertamur. Profectò annis elapſis Vrbs id præſentiens, ſex elegit nobiles, quinque ex quinque ſedilibus, inter quos pro ſedili Montan. fuit Dn. Mutius Surgens; vltimus ex platea populari qui quamquam cooptatur inter Legatos, tamen vice loquendi numquam fungitur, ſoli enim nobiles loquuntur, tamquam qui ſemper præferuntur, l. honor, ff. de muner. & honor. l. prouidendum, Cod. de poſtul. l. 1. & ibi Bart. ff. de albo ſcrib. gl. in §. plebiſcitum, inſtit. de iure nat. Caſſan. in catal. par. 8. conſid. 7. & in conſuetud. Burgun. tit. de droit & appart. gens, art. 19. glo. 2. & hoc ſolitum eſt fieri à Sexuiris ſedilium abſq; aliorum nobilium platearũ interuentu. & adueniente Vicerege, idem numerus decernitur. Et prius quidẽ Gaietã vſq; illi obuiã ibãt; nã illuc appellebãt Viceregęs, quò & mihi ad id munus expediẽdũ ire contigit in ingreſſu Illuſtriſs. Marchionis de Mondejar. quem & nomine Ciuitatis alloquutus fui; talemque agnoui, cognouitque vniuerſus poſtea populus, vt nulli alio poſtponendum cenſeas, vel virtutem, vel prudentiam, vel religionẽ & iuſtitiæ cultũ penſes. Alloquitur deinde honoris gratia & Vicereginæ, alter ex reliquis legatis nobilib. Nunc verò qm̃ Puteolos appellũt, vt id innouatum dignoſcamus, licet ob loci propinquitatem, publicæ commoditati ſit vertendum, illucuſque Legati occurrunt. & eam innouationem, appellendi ſcilicet, Puteolos non Gaietam, ex Re 16 gis mandato factam putare debemus. Hic. n. quòd propè eſt, ſæpe Vicereges, ideſt, decedens & ſuccedens, poſſunt ſe vice mutua viſere, ac de Regni ſtatu & ijs quæ ad eius regimen ſpectant, diſſerere, quò ſucceſſor à deceſſore imbutus, faciliorem negotijs pertractãdis ſeſe præ-

beat,

beat,& tutiori modo Regni gubernacula tractet. Et quod à lege per edictum fieri cautũ est, vt.s.successor decessori suo edicat significetq; qua die sit ingressurus, cum plerunque incerta & inopinata actus impediant,& prouinciales turbent,vt est in l. obseruare, ff. de off. proc. sic oretenus fit, & probabiliori modo,vt ego quidem sentio.Cum verò sic aliquot exegerint dies,decessor Prorex palatio cedit, & honoris ergò ab omnibus Magistratibus,Titularijs & proceribus ad mare vsque comitatur, & nullo lætitiæ signo nulloque populi plausu discedit, vt sic tacitè eius authoritatem in occidentem fluxisse demonstret.postridie verò eius diei,nouus prorex & oriens, vt sic dicam,ingreditur. ingressioque fit per mare,aliunde enim fieri iure non posset. etenim hæc est prærogatiua quæ huic Ciuitati circa id debetur, eamque prouinciales omnes magni faciunt ipsis seruari. qua de re optimum habemus exemplum . quandoquidem cum Proconsul Asiam per terram aliquando attingere vellet, quò per mare attingere moris erat, Asiani Antonino Aug.conquæsti fuere.qui ad eorum desideria rescribens, necessitatem imposuit illi vt per mare applicaret. author est Vlp.in d.l.obseruare, §. quædã prouinciæ,& notat Alciat. in libb.disp.Huic tamẽ prærogatiuæ non derogaretur, si aliquando per terram ingrederetur,glo.in l.nemo alieno,ff.de reg. iur. Quã verò est recipiendus,sublicius à Ciuitate struitur pons, longitudine viginti gemetricorum passuum,latitudine octo.cui struendo & exornãdo Duumuiri nobiles pręficiuntur,Deputati põtis nominati.illumq; sericis cortinis vndique exornant & contegunt, duplici distinctis colore,purpureo scilicet,& luteo,qui Ciuitatis insignia notant. statim autem quam Prorex transiuit, pons ipse de more populatur. & licèt sit populatio vnicuique libera, tamen satellites ipsius Viceregis tantùm populant,cæteros omnes expellendo etiam vulneribus illatis; vt proinde vt plurimùm rixæ oboriantur. Et quamquam iure cautum est vt antequam fines suæ prouinciæ ingrediatur, nemo nec publicè nec priuatim ei occurrat; est tamẽ congruens vt vnusquisque in sua patria eum excipiat,d.l.obseruare,§.antequam verò. Vnde hic,& publicè & priuatim summa cum lætitia excipitur. Publicè quidem à Syndico & Electis nomine Ciuitatis & Regni vniuersi simul ac ex trireme in pontem ascendit.priuatim verò,ab omnibus Ciuibus Titularijs,Patritijs,nobilib.plebeis,equestrib.pedestrib.& mulieres,matroneq; puellæq;,nuptæ innuptæue,in rhedis,in carrucis,in fenestris, in solarijs,in mœnianis,quãtò sese ornatiores exhibere potuerint,incredibili plausu & desiderio expectãt.vbi nescires quid magis admirareris multitudinẽ ne, an apparatũ,pulchritudinem,an ornatum. si .n.vultus inspiceres,credere vix posses ornamenta inueniri congrua, & quæ illos aliqua ex parte non deturparent. contrà verò,ornamenta intuendo,vultus personasque inueniri non crederes, quibus meritò aptari possent.&,si simul vtraque inspexeris,tantam inter naturam & artem æmulationẽ dignosceres, vt haud facilè diiudicaris vtra alterã

ſuperaret. veſtes holoberæ argento auro,gemmis,purpura contextæ phrygioque opere diſtinctæ; item & anulorum torquiumq; aureorũ copia; vultuumq; decor & ſpecies, ibi & pulchritudinis & diuitiarũ epitomen ex toto orbe vnà collectam arguerent. mitto famulorum ſingularũ perſonarũ innumeros ordines denos, quindenos, vicenos, pluresue pauciore ſue, eadem veſtimentorum ſerie indutorum. qui vnà collecti tantam præ ſuo domino ferunt magnificentiam, vt mille Reges, vnum Viceregem expectare diceres. Is ordo veſtium vniformium, Libræa à nobis dicitur; fortè à libris ſumpto vocabulo, qui omnes vno colligantur modo & operiuntur. de hac veſtiũ ſerie Alc. parerg.lib.2.cap.22.intellexiſſe putat Scæuolam in l.Titia,ff.de auro & arg.leg.ſub verbo ſyntheſi,quẽ ſequitur Spiegell.& alij;ſed parum aptè vt ego ſentio. Tã auguſta expectatione Prorex deſideratus equitat ad dextrã Syndici, ſuaq; ipſi inſignia præferuntur,i. Principis arma ab Rege armorum,& ſceptra.ſuoque ordine præequitant cohortales,equites,proceres & Barones,ſubſequunturque Magiſtratus, ac in Palatium vſque adſociant. cumque ſic procedit, ex triremibus, in terra,ex caſtris,tantus & eò creber auditur rumor,ſonitus,crepitus tormentorum manualium & muralium, vt quid prodigioſum putaret qui hæc audiret tantùm,cauſam ignoraret. Et paſſim milites præſidiarij in acies coordinati,ac ſi conflicturi eſſent, tranſeuntem Viceregem militari more ſalutant.& generatim turbæ omnes illum videre auent,tacitè ex earum multitudine indicantes quàm ſit gratus omnibus eius aduentus,ſimul & ſperantes à grauamine, ſi quod ſubire viſi ſunt ob deceſſorem,ab ipſo læuari. Poſtero die bene mane Magiſtratus palatium petunt,& omnibus ſingulorum tribunalium ſe motim,Prorex ipſe fiduciarias ex Rege exhibet litteras, illaſque ab Regni Secretario ſtante,nudo capite legi iubet.quibus eum rex ipſis cõmendat ac in Viceregem ſuſcipi mandat. Seruatur autem inter ipſos ordo,ut prius ſcilicet,legãtur quæ S.Conſ.dein quæ Reg.Cam. tandẽ quæ M.C.Vic. ſcribuntur. nam quæ ad Collater. Conſ. diriguntur, iam primum Puteolis explicantur. Veſpere verò eius diei ſolẽni proceſſu ad Metropolitanã incedunt eccleſiam. ad cuius altare iam parata ſunt,ſedes pro Vicerege,& ſcamna pro Decurionibus, Titularijs, & Magiſtratibus. Sedentque ad dextram quidem Decuriones, ad læuam autẽ Titularij, in ſcannis cum humeralibus. poſt Viceregis terga ſedent Magiſtratus ſuo ordine,ſcilicet Collaterales Conſiliarij,iuſtitiæ & ſtatus,S.R.Conſ.Reg. Cam. & Iudices Vic. in ſcamnis abſq; humeralib. ante Viceregem ſedet ſolus regius archipresbyter (quẽ capellanum maiorem dicunt) in ſella ſine humerali poſtquam flexis genibus aliquandiu ante altare ſupplices effuderit preces.atq; poſt humeros ipſius Viceregis aſſiſtit ſatellitium ad eius cuſtodiam deſtinatum. Tum à Secretario Regni ſtante detectoque capite legitur Viceregis formula ſiue regium duploma, alta & intelligibili voce. dein Decuriones omnes ad Proregem accedunt,& eorum vnus ex nobili-

bus

bus tantùm, regni ſtatuta & Ciuitatis capitula ab ipſo obſeruari petit ac iuramentum exigit. Prorex benignè annuit, tactiſque ſacris euangelijs iuſiurandum præſtat. tum regius chorus ſolenniter concinit hymnum, Te deum laudamus. quo peracto, eodem ordine ad palatiũ reuertuntur. & in reditu non minorem plauſum agunt milites & caſtra cum frequẽtibus tormẽtorum ictibus, quàm pridie cum introiuiſſet egiſſent. Sed Legatorum à Ciuitate Neapoli ad Reges Viceregeſue expediendorum narrationem compleamus. Sanè non in primo aduentu ſolùm, ſed & in reditu, ſi ab regno aliqua ex cauſa exire ei contingerit, ad eos Legati mittuntur; quod ſemel & rurſus noſtra tempeſtate vidimus. Prius quidem, redeunte Albæ Duce ex bello ad Truentum acto; dein verò regrediente Illuſtriſs. Card. Granuelano Roma, quò profectus erat vt S. Pontifici creando ſuffragaretur. Et ad illum, Dn. Cæſ. Ianuarius legationis munus obiuit; ad iſtum, Dn. Mu-
19 tius meus germanus. Certè legatis, pecunia de publico ſubminiſtratur. & cum huiuſmodi legationes honorariæ ſint, ac in Regis Viceregiſue honorem, ſubiectioniſque agnitionem fiant, & antiquis etiam receptæ; magni eſt faciendum vt oportunè & ex ordine fiant. Cum autẽ pro publicorum negotiorũ vtilitate, & Vrbis & Regni neceſſitate, ad Regem ab hac Ciuitate legatos mitti ſępius contingat; an id fieri liceat incõſulto de ea re Vicerege; an ipſi prius cauſa ſit propalanda veniaque petenda, & quid iuris in eo ſtatutum ſit, hic oportunè explicandum venit. Porrò ea eſt forma, vt ſingulorum Sedilium nobiles, inſuper & popularis platea, more & ſuis locis ſolitis conueniant, expreſſimque conſtituant pro rerum exequutione aliquot vi-
20 ros, quos Deputatos nominamus, ac Viceregi, rem omnem de qua apud Regem ſunt tractaturi aperiant, veniamq; ad illum eundi ſupplicẽt. Et cum hoc legationis munus Nobilibus tantùm competat, vt ſupradiximus, & maxima cum ratione, vt ex omni numero eligantur, multaſque habeant qualitates. de quib. per Specul. in tit. de legat. quædam capitulatio iam priſcis temporibus inter eos inhita fuit, ut in legationibus ad S. Pontificem vel ad Regem decernendis, nomina ſedilium tantùm, in urnam ſuffragiorum immitterentur. & ex eo ſedili legatos decernendos, cuius nomen prius inde extraheretur. electio autem facienda eſt per Deputatos reliquorum quatuor ſedilium & plateę popularis (habet enim in illo actu populus vocem actiuam, non paſſiuam) & ſedile illud ſuper quod ſors cecidit nullum præſtat ſuffragium. & quod maior pars decernit, ex iuris regula exequutioni mandatur. Vltima Legatio tempore Ducis Alcalan. celebrata, ad Piũ V. Pont. Max. decreta fuit, ac Sedili Montaneæ euenit, pro quo electus fuit N. Sanfelicius Cauenſium Epiſcopus. Cauſa fuit vt ſupplicaret reformationem cõſtitutionis editæ per ipſum S. Pont. de annuis vſuris, quas ad ſeptunces tantùm arctauerat, cùm ad illam vſq; diem dextãtes eſſent ex Papę Honorij decreto. ideſt, vt cũ vulgo loquamur,

annuos introitus, qui prius currebant ad decem pro centum, Pius V. reduxerat ad ſeptem tantùm. quod cum magnum eſſet illaturum damnum huic Regno, ſupplicauit Ciuitas ne fieret, & obtinuit. & licet in præſenti ad eam, & minorem deſcenderint ſummam ex contrahentium voluntate & neceſſitate; ob temporum tamen varietatem facilè contingere potuit, vt mirum non videatur, cap. nõ debet, extra de conſang. & affinit. cap. ſuggeſtum de decim. l. ex facto, ff. de vulg. & pupill. ſubſtit. Et hæc quidem forma eligendorum Legatorum, in ijs tantùm facti ſpeciebus ſeruatur, quæ vniuerſi Regni vel Vrbis concernunt vtilitatem: ſi enim priuatum alicuius Sedilis beneficium quæritur, ab ipſiſmet Sedilibus non per ſortes, ſed per ſuffragia eligũtur. quod noſtris diebus factũ eſt dum ad Regem nomine omnium Sedilium delegatus fuit Dn. Ant. Pignatellus de ſedili Nidi, vt quibuſdam obſiſteret, qui ad nobilitatem & honores ſedilitios admitti per iuris & iuſtitiæ tramites intendebant; non autem ex Nobilium ipſorum voluntate, ad quos ſolùm id munus aggregandi ad ſedilia ſpectat. eorumque deſiderijs benigniſſimè obſequutus eſt iuſtiſſimus Rex, quod ſuo loco, ideſt de ſedilibus latius explicabimus. Non autem interuênit popularis platea, quia pecunia minimè fuit erogata ex publico; ſuo enim ęre ipſe Dn. Ant. hoc onus obiuit. Verùm enimuero popularis platea cùm ægrè ferat legationis honore nunquã fungi, Legatos, vel non expediendos, tamquàm qui publicæ vtilitati minimè conferant; vel ex popularibus alterum eligendum vnà cum nobilibus iturũ, contendit. qua contentione oriẽte, mandata fiunt pœnalia acceſſuſque interim prohibetur. Nec ambigitur an Vicerex talem acceſſum prohibere poſſit Deputatis ſedilium. ſi enim præfecto præt. aſſimilari verùm eſt, ex hac præf. præt. forma inſpicitur, vbi Legatos gentium ab ipſo expleri legitur. & certè qui contra legem facit punitur, l. non dubium, ff. de legib. & pœna ſi non fuerit à lege appoſita, relinquitur arbitrio Iudicis, l. nemo, Cod. de ſacroſ. eccleſ. quę enim de forma ſunt, adimpleri debent, Bart. in l. fin. ff. de diuor. Iaſ. & Paul. Caſtr. in d. l. non dubium, ff. de legib. Angel. in l. 1. ff. de liber. & poſth. & ante eum Bal. in l. prolatam, C. de ſent. & interloc. omn. iud. imò actus efficitur nullus in dicto acceſſu cũ nõ legitimè fiat deficiẽte Præfecti præt. licentia. Ipſum .n. quod iuſtum eſſe cõpererit denegare non poſſe, Imperator iuſſit. quod ſi denegauerit ſeueriſſima in eum orietur indignatio. ſin autem iniuſtum petetur, reſponſum non dabitur, & remittentur cum omni correctione, vt propriè dicit text. in §. tibi quoque tertium, Auth. de mandat. princ. Cùm verò in eo textu dicatur, id valde moleſtum eſſe Imperatori, ad tuendam Præfecti prætor. iuriſdictionem & authoritatem, ac ad tollendam principis moleſtiam, mandata pœnalia ſubſiſtere affirmabimus, tot. tit. ſi quis iudic. non obtemper. Licèt autem Legatos decernere ad quinque ſedilia ſpectet, etiam vigore capitulorum Vrbis & prædictæ capitula-

tionis

tionis iam diu in legem receptæ:quia tamen de re tractatur publica, vnde est valde intuendum an vniuersale contineat beneficium legatio, vnus de populo illam oppugnare potest, toto tit. ff. de popular.
22 action.Non est autem nouum vt Barones,pro eorum negotijs explicandis ad Regem adeundum,vel pro Donatiuo illi offerendo, absq; Viceregis licentia conuenire non possint,nec absque illius literis discedere,Bald.in l. 1.ff.quod cuiusq; vniuers.ex reg.tex.in l. 3. & fin.C. de legation.lib. 10.secundum allegata per Minad.in d.constit.In aliquibus.Et pari modo communitates bursam tenentes communem, congregari non possunt sine Principis indulgentia,Cassan.in Catal. par. 5.consid. 196.Omnesq; Regni Vniuersitates etiam Baronales,ex reg.pragm. prohibentur congregari absque Gubernatoris siue Capitanei interuentu, præter hanc fidelissimam Ciuitatem, cuius plateæ ordinariè colliguntur nulla præuia licentia, dum tamen cum Vrbis officialibus & cum regijs Magistratibus colligi non contingat, vt in
23 de sedilibus dicemus.Omnes enim congregationes absque Principis authoritate,illicitæ sunt,l.fin.Cod. de iurisd.omn.iud.l. 1 ff.de colleg. illic.cap.conuenticulæ,de pace ten. Imò & regni prouinciales ad Viceregé ire per saltum non possunt,nisi aliquibus cum circunstantijs per Illustriss.Dn.Ducem Oxuni appositis.nec plusquam quindecim diebus in vrbe, missis hominibus residere concessum est. Idq; Romanor.lege, nedum de Legatis,uerùm & de quibuscũq; hominibus (quod obiter dictum velim) cautum reperitur. Sanè enim prouin-
24 ciales (idest non Itali) qui vel Romæ vel in Italia morari intendebãt, id facere non potuerant nisi impetrato rescripto Principis. quod intantum extendebatur, vt nec discedere quidẽ possent absq; eiusdẽ Principis permissu, vt ex Casiodoro docet Iacob.Ræuard. de regul. iur.l.nemo alieno.eamq; cõmorationẽ Princeps concedere non solebat, nisi annuam fisco exoluisset pẽsionẽ, secundùm Sueton.in Cæs. & absq; iusta causa. Iusta verò causa putabatur studiorũ,uel rei suę gerẽdæ,l.Titio,ff.ad municipal.eaq; docẽda erat esset iusta nec ne, l.si lõgius, ꝑpe fin.ff.de iudic. & faciũt quæ dixi in fine præced. capit. Nec immeritò Imperatores, Legatorũ accessum, præter tradditam formã, molestum habẽt,cùm cito dimittendi sint, Cassiod.variar.lib. 7. cap. 33. Et cum Legatorum munus publicum sit, quempiam excusari nõ licet,glo.in l.si quis decurio,Cod.de decur.lib. 12.cum concord. imò ob publicam vtilitatem cogendi sunt ad ipsum obeundum, licèt à residentia excuset,l.si cui parua,§.tandiu,ff.ex quib.caus.maior. Bart.in l.ab eo,Cod.vt quando iudex, Afflict. decis. 289. Sed cùm legationis causa consilium extraordinarium postulare intelligatur, multis præcedentibus circunstantijs à iure expressis, ad id deuenitur. primò, vt in loco publico,ob communem prouincialium vtilitatem,sententia proferatur. secundò,vt quod maior pars fecerit, id firmet authoritatem. tertiò,vt vniuersi curiales in curia conueniant. quartò,vt decre-

ta,

ta,propria ſubſcriptione roborẽtur.quintò vt adſit cauſa de qua cõſu lere volũt.ſextò,vt Pręfecto Auguſtali.i.prouincię Præſidi inſinuetur. ſeptimò,vt eius relatione à Præf.præt.perpẽſa, legitimè res decidatur. text.eſt inl.ſi quid,& l.fi.C.de legat. Et certè nulla approbari põt refor matio, in his quæ publicam reſpiciunt vtilitatem, à prouincialibus facta,niſi per Principem,vel per Præf.præt.approbata ſit, d.l. ſi quid, eo.tit.quia Princeps eſt in republ.& reſpubl.in Principe vt ſæpè diximus.nec literis delegatorijs miſſis,ab ampliſsima præfectura credendum erit ſi quid vltra ſolitum appareant continere,l.fin.Cod. de can. largit.tit.lib.10.Et ſi, vt diximus, Viceregem Præfecto præt.aſsimilemus, per hos gradus Vrbs pertranſire obnoxia erit,quibus ſi contrauenire contingerit,mandata Viceregis vel eius Delegati,iure iuſtificantur,vt ſupra retulimus. Et cùm Marchio ille de Mondejar has cir cunſtantias innouari nõ ſineret, optimo & innato ſuo zelo moribus & legibus Prouincialium innitendo, maxima fuit altercatio atq; cõtrouerſia,etiam coram inuictiſs.noſtro Rege in ſupremis Hiſpaniarum auditorijs. Duo enim fuerunt ad illum ab Vrbe,diuerſis tamen temporibus,ex abrupto & neglectis præfatis circunſtantijs,deſtinati legati.quorũ alter fuit Marchio Paduli, e Sedili Nidi; alter Octauius Pudericus e Tribu Montaneæ. Quibus ſingulis, præter alia, iniunctum ab Vrbe nominatim fuit,vt violatæ libertatis reſtitutionem pe terent. ideſt,vt ſua authoritate,vtcunque libitum foret, Regem adire poſſent. In quibus quidem legationibus, tum adeundi Regẽ voluntariæ libini,tum controuerſiæ inter popularem plateam & quinque ſedilia,oportuna ſanctione ad Viceregem directa, à Rege occurſum fuit.eamque huc inſerere Hiſpanica (vt dictata fuit) lingua,cõgruum putauimus,tum ad comparationem roborandam inter Viceregem & Præf.præt.cui in ſimilibus caſibus Imperator ſcribebat vt diximus, tum ét,pro publicarum rerũ recta adminiſtratione, & ordinis in futurum ſeruandi notione,& regia importunitate moleſtiaque tollenda. hic igitur eius eſt tenor.

El Rey.

Illuſt. Principe di Petra Perſia primo nueſtro, Viſorey,Lugarteniente y Capitã general. Hauiendo venido à qui lo dias paſſados,el Marques de Padulo embiado por eſſa Ciudad, y particolarmente por la nobleza della, ſobre algunas differençias que ſe offrecian entre ellos y el Marques de Mondejar nueſtro Viſorey deſſe Reyno vueſtro predeceſſor, y principalmente ſobre el recurſo que ellos pretenden à nos en ſus neceſsidades, tanto en vniuerſal quanto en particolar. Y offreciendoſe deſpues durante ſu eſtada en eſta corte lo que terneis entendido del aucto de Vincentio de Franquis con occaſion deque las plaças de los nobles deſſa Ciudad, querian eſcriuir, y embiar dinieros al dicho Marques;ſe ordenò en ambas coſas al dicho nueſtro Viſorey vueſtro predeceſſor lo que conuenia; de que ya à vueſtra

vueſtra llegada à eſſa Ciudad y Reyno terneis notiçia;pues conforme ala orden que para ello ſele dio, os haura entregado las que en materias ſemejantes y otras de officio, ſele dieron. Y por que de nueuo nos hà ſido ſupplicado por parte del dicho Marques,ennõbre deſſa Ciudad y Reyno, que para que el ſe pueda deſpachar deſta corte,fueſſemos ſeruido declarar quãto al primero dela licentia de poder acudir à nos en ſus neceſsidades nueſtra mente y intençion,pues ellos non tienen noticia ninguna delo que en eſto ſe ha proueydo, y ſara de grandiſsima ſatisfaçion vniuerſal intenderlo, y aſsi miſmo ordenar que las quatro plaças delas ſeys deſſa Ciudad ſean reſtituidas en la poſſeſsion que ſiempre han ſtado de poder y riſoluer y eſſequtar todas la coſas publicas en nombre de toda la Ciudad, y que los ſegios della puedã trattar ſus negocios por medio de deputados, como ſiempre lo han echo, pues en todas tres coſas ſeles ha alterado en tiempo del dicho Marques de Mondejar, la poſſeſſion en que ellos han ſtado, nos hauemos reſuelto teniendo conſideracion aloque la fedelidad y muchos y buenos ſeruicios deſſe reyno, y ſubditos del, nos mereſcen en los dichos tres cabos en la maniera ſiguiente.

Y quãto alo primiero podreis dar à entẽder à eſſa nueſtra fideliſſima Ciudad y Reyno, que nunca ha ſido, ni es de nueſtra mente y intencion eſtoruar que mis Vaſſallos, ſpecialmente los deſſe Reyno, de cuya fedelidad y ſeruicios tenemos tanta ſatisfacion, no tengan recurſo a nos ſiempre que ſe offreſciere cauſa baſtãte por la qual conuenga hazerlo, aunque ental caſo es nueſtra voluntad,que primeramente ayan de acudir à vos en vueſtro tiempo, ò al Viſorey que adelante eſtuuiere en eſſe Reyno,como aquienes repreſentan nueſtra perſona, y pedirle licencia por la cuenta que es iuſto que ſe tenga cõ ſu auctoridad,pues ni vos, ni los que diſpues venieren no ſe la negaran.aduertiendo,que quando fuere ſobre coſas tocantes al beneficio deſſe Reyno, ò dela Ciudad,den tanbien primero cuenta dello al Viſorey, para que ſe el viere,que es coſa que con comunicacion del Cõſejo, y embiandonos los memoriales con ſu pareſcer lo puede rimediar,lo haga aſſi, y eſcuſe ala Ciudad y Reyno el gaſto de embiar perſona à ſu coſta. mas que ſi fuere coſa que pareſca conuenir repreſentar nos la con perſona propria,que aſſi miſmo en tal caſo el Viſorey ſelo conſentira. y vltimamente que quando el embiar perſona fuere para quexarſe del Viſorey, (aunque ſperamos que los que enbiaremos en nueſtro lugar a eſſe Reyno, ſeran tales y ſe gouernaran de manera que no den cauſa de quexa yuſta) tanbien en eſte caſo pediendole la dicha licentia ſele dara.

Y quanto al ſegundo punto dela pretencion que tienen las quattro placas, pues ay lite entre las placas nobles deſſa Ciudad y el Eletto del pueblo,nueſtra voluntad es por no aggrauiar ala vna parte ni ala otra,que ſigan ſu juſticia,y entre tanto en las coſas que ſe offreſcie-

freſcie-

frescieren ordinareis que se garde lo accostumbrado, en tiempo de los otros Visoreys de antes que el Marques de Mondejar fuesse à esse Reyno.

Y quanto alo delos deputados, tanbien es nuestra volun tad que no se haga nouedad delo que se ha accostumbrado, en este caso, se no que se siga à quello sin alteracion ninguna. con que queda satisfecho a todos los tres cabos que el Marques de Padulo nos ha supplicado en nombre dessa Ciudad y Reyno. de que potran collegir el cuydado que nos queda mirar por lo que les toca como ellos lo merescen, y à el sele ha dicho que se accudan à vos que les dareys la respuesta circa destos particulares. Del Pardo à 4. di Decembre 1579.

Ex quibus literis, & præcisè ex ijs verbis. Pediendole la dicha licẽtia se le darà. & Ciues, & Prorex obstringi videntur. Ciues quidem ad petendam licentiam, Prorex autem, ad illam non denegandam. quoniam si verba aliquid operari debent, imò & impropriari vt aliquid operentur, Gramm. in multis consi. per illa verba, se le darà, videtur imponi necessitas Viceregi vt Ciuium supplicationibus assentiat. Et nihilominus contrarium substineri potest. nam verum est, quod ad Viceregem spectat veniam dare adeundi ad Regem; ergo cum supplicauit Ciuitas pro dispositione iurium, reuocatio in specie & apertè apparere debet. Præterea hæc fuit noua commissio, in qua excitata sòlummodo fuit iurisdictio; ergo, se le darà, si ipsi libuerit, quia non vi-

25 detur abdicasse iurisdictionem. Sed cùm interdictæ sint legationes, si præfatis cum requisitionibus nõ fiant, tum ne Principi molestia inferatur, tum etiam ad publicas impensas vitandas; in dubio vertitur an prouinciales, quorum desiderijs sæpe necessaria deposcuntur remedia, vt est in d. l. si quid extraordinarium, per literas suam principi necessitatem repræsentare valeant? Et certè ex dicti tex. dispositione, id etiam inhibitum videmus. quod non Vrbis Decurionibus & Officialibus solùm, sed etiam quibuscunque personis, quodcunq; negotiorum genus prætendentibus, à prudentiss. Duce Alcal. vetitum scimus, quibus aduersari prima facie videtur. Si enim omnia per iuris tramites in vrbe & regno inter prouinciales sopiri, & Regni & subditorum maximè interest, & causarum omnium iurgia, etiam fiscalium, cuiuscunque ponderis à Tribunalibus illius ordinarijs extrahi ex tot geminatis capitulis in generalibus comitijs, extrardinariæ regiæ subuentionis concessis atque inuiolabiliter obseruari iussis; quo iure illarum sentẽtiarum publicationem ex nonnullis regijs rescriptis impediri multis in causis continuè perspicimus? & certè prædicta capitula, à iuris dispositione concomitantur. quandoquidem extra regnum Regem quærere subditi non tenentur, l. sed hæ personæ, quam sæpius allegauimus, ff. de procurat. Isern. & Camer. in cap. Imperialem, de prohib. feudi alien. per Frid. nec extra regnum litigare coguntur, nec Rex causas ad se euocare potest, in pragmat. sub

tit.

tit. De off. S.R.Conſ.quæ incipit, Ad ſubditorum; & ex conſtit. Reg. Capitaneorum. ratio affertur in l.fin.Cod. qui admitti, vbi dicitur, hodie bonorum poſſeſſionem à quocunque iudice decerni poſſe, reiecta antiqua diſpoſitione,qua tantum prætores poterant decernere, & oportebat totam prouinciam circuire cum caſus contingebat, & in egeſtatem ſubditos afferre, vt ibi per Bologn. contra Principis mentem, cuia maximè intereſt ſubditos habere locupletes, §. illud, Auth.vt iud. ſine quo. ſuffr.l.cum ratio, ff de bon.damnat. Quod quidem cum aliqua facti ſerie in praxi recepta iubens Rex, nullum ſubditis infert præiudicium. nam vota,ex quibus illa profertur ſententia à ſuis iudicibus, petit tranſmitti cum eorum iuſtificatione, & hoc iure vtitur.quòd ſi præſens eſſet,facere non nefas eſſet,cùm ipſe ſit omnium iudicum ſupremus iudex, §. 1. Auth.de dignit.collat.

26 6, Bald. de vſib.feud.cap. quis dic.Dux,ver. à Principe. Omnes enim Magiſtratus à Principe fluunt & deriuantur tamquàm à fonte,ſecundum allegata per Caſſan. in catal. par. 5. conſid. 24. num. 15. & inter regalia hoc notatum eſſe ſcimus, vt Princeps poſſit quaſcunque cauſas ad ſe euocare ob cognitionem rei de qua controuertitur, Bald. in c. 1. §.ad hoc,col. 3. de pac. iur.firm. & ante eum Innoc. in cap.vt noſtrum,extra de appellat. & quomodo ad id deueniatur,Caſſan. in catal par. 5. conſid. 24. nu. 92. Reſtaur. Caſtald. in tract.de Imper.quæſt. 90. Et certis in cauſis, certiſq; cum perſonis aliquando, ob tribunalium diffidentiam,ad hæc iuſtè deuenit. Quibus quidem votis viſis & perpenſis quantùm hucuſque obſeruare potuimus, vel ad eadem tribunalia eorum publicationem remittendam iubet; vel pro partiũ indemnitate,& iuſta quærimonia tollenda, alios nouos adiungi iudices decernit; quorum poſtea interuentu omnia terminantur, vt ipſe ſuam amplius manum non interponat. Cum autem in legationibus expediẽdis maiorem curialium partem requiri à iure dixerimus,

27 dubium oritur quid ſtatuendum ſit vbi paria ſunt votorum ſuffragia. quod quidem in hac Vrbe frequentius euenire poteſt, cum ſex ſint concurrentes voces, nobiles quinque, ſexta popularis. & aliquando contingit vt tres legationem decernendam ambiant, & contendant expedire; tres reliquæ eam vrbi opus non eſſe inſiſtant. vbi quid ſit de iure ſtatuendum, quidue in praxi interpretatum atque iudicatum ſit,oportunè reſpondendum venit. Et quidem ex votorum paritate res dubia,iuxta rerum & perſonarum qualitatem, varijs iuris remedijs dirimitur.vt vel ruſticorum more via media, glo.in l.Neſennius, ff.de negot.geſt.latè Dec.in l.precibus,ff.de impub.& al.ſubſti.q. 231. Boer.quæſt. 149. vel ſorte, l.quæ ſunt,§. 1. ff.famil.erciſc.l.in tribus, ff.de iud.glo.in l. 1. §.hoc interdictum,ver.ad obtinendum,ff.ne quid in loco publ.Bald.& Iaſ.in l.fin.Cod.comm.de legat. Caſſan. in catal. par. 1. conſid. 38. concl. 50. Et in materia gratioſa, vt puta in electione,ex vtriuſque partis paritate datur gratificatio à Superiore, l.fi.ff.de

relig.& sumpt.funer.& ibi glos. cum cōcordd. facit tex. in §. cum ex aliena,instit.de rer.diuis.l.solent,§.non verò,ff.de off.procons.l.sed si, §.adeo,ff.de petit.hæred.Azo in Broc.fol.1.& in patronorum præsentatione,cap.cum autem,& ibi glo.extra de iurepatr.Det. consil. 129. num.1.& vide omnino Restaur.Castal.in tract.de Imper.quæst.61.& 62.& Lancell.Conr.in templo om.iud.fol.63.à ter.num.7.Est autem gratificatio duplex,necessaria & voluntaria,de quibus per Bald. in l. si quis,§.si cum omne,num.1.ff.ad Syllan.Bartol.in l.quod & lex, §. hoc interdictum,num.2.ff.de lib.hom. exhib. Et sæpius nobiles præferuntur,si uota sint æqualia, Ias.in l. maiorem, ff.de pact. per illum tex.& l.hoc carmen,§.fin.ff.de testib.& quæ Innoc.in cap.dudum, de elect. Cassan. in catal.par.18. consid. 36. Idque etiam sectatur S.Pont. quando in Imperatoris electione inter electores est discordia, quia eligit & gratificat quem vult ex nominatis,secūdùm traddita per Speculat.in tit.de legato,§.nunc,num.41.& ad hoc allegari solet glo. in l.naui, ff.locat. In iudicādis verò causis siquidé priuilegiarijs,vt puta

28 libertatis,dotis,vel fiscalib.eadem tenenda est via, l.inter pares, cum cōcordd. ff. de re iud. Et in iudicio,vbi iudicum paritaté concurrere contingerit,ex regijs pragmaticis,& diutina earum interpretatione, praxis clarè colligi potest. In Collaterali verò Consilio si id accidit, aut Præses S.Cons.aut Locumtenens R.Cam. aut vnus ex Regijs Consiliarijs,aut ex Præsidentib.R.Cam. adiungi solet, ad placitum Viceregis. At in sac.reg.Cōs.si de causis agetur criminalib. olim quidé illius Præsidés decernebat,quia in paritate votorum ipse faciebat maiorem partem,nunc autem ex reg. pragm. est sublatum, & ad Proregem aditur, iuxtà fisci Patroni instantiam. Quam prærogatiuam Papiniano concessam legimus, vt scilicet in æquali sententiarum numero, illa pars potior esset in quam ipse inclinabat,cauetur in Cod. Theod.tit.de respōs.prud.in l. 1.§.cumq; hęc materia,Cod.de vet.iure enucl.Ferrar.insti.de iure nat.§.rňsa prudétū. In R. verò Cam.Summ. concurrente paritate votorum in causa fiscali,contra fiscum pronunciatum esse censetur, ex stili viribus in iudicijs iamdiu recepti, ut ét eius feriat commune illæsus remaneat, l. 3.§.fin.ff.de testib.l.fin. C. de iniur.cap.fin.de consuetud.Bartol.in l.iurisperitos, ff.de excus. tut. Afflict.decis.165.vt sic à fisci iudicibus remaneat interpretatus textus in l.nō puto,ff.de iure fisci. At verò in priuatorum causis, conflictus hoc iudicum, uel ex absentis alicuius Præsidentis aduentu terminatur; uel ex Viceregis iusso aliquis ex regijs Consiliarijs adiungitur.In magna Cur. Vicariæ,siquidem auditorio criminali, ubi in prima instantia paritas concurret uotorum,Regens ipsius Magnæ Cur. aduocat unum ex iudicibus rerum ciuilium audito fisci patrono iuxtà reg. pragmaticam. Cui tamen non rarò ab Vicerege derogari solet,instante ipso fisci patrono.adiungi enim iubet unus ex reg.Consiliarijs pro rerum & personarum qualitate. idque Dn. Mutius meus germanus

cùm

cùm Fisci patronum agebat, mihi obtinuisse retulit. Idem seruatur in auditorio ciuili eiusdem M. Curiæ, ut scilicet paribus uotis, Regés ipsius adiungat unum ex Iudicibus criminalibus ad quæstionem dirimendam. Et id quidem in tribunalibus huius Ciuitatis usu ualet. In regijs uerò prouincialibus Audientijs disceptantibus Iudicibus, mittuntur vota ad Viceregem, qui si res sit capitalis de qua disceptatur, eam delegat vni ex Iudicibus Vic. criminalibus, si ciuilis, vni ex ciuilibus, isq; eã terminat. Profectò extra iudicium, & in casu de quo 29 quærimus, aliter obtinet. Nam si in decretis Decurionum paritas votorum oritur, etiam cum interuentu Collateralis consil. in tribunali D. Laurentij assistẽtis, itur ad Viceregem, & coram eo terminatur. Sin autem in creandis Officialibus in aliquo Sedili pro publico beneficio, suffragiorum paritas eueniet, moris est conuocari omnes nobiles illius Sedilis; & quod maior illorum pars terminauerit, adhærendo paritati, id firmiter exequutioni mandatur. quod etiam obtinet in quocunque negotio, à sexuiris sedilium tractando. & hoc iure vtimur in nostro sedili. In alijs verò differenter obseruatur, quod suo loco de sedilibus dicemus. At quando paritas suffragiorum oritur inter omnia sex ciuitatis suffragia, quinque scilicet sedilium, & sexto, populari, vt fuit tempore Dn. Ducis Alcalæ circa legatum ad Regem trãsmittendum, causa cognoscitur & examinatur in Collat. consilio ob publicam necessitatem. & esse hoc onus excusandum ad publicam vtilitatem releuandam, decretũ est, & acta seruantur in Regia Cancellaria. processit autem per viam beneplaciti, ita communiter appellati. Et non immeritò, cùm in quocũq; ferè negotio, vel in iudicio vel extra peragendo, ex partium discordantia, ad superiorem iri solet, & fas est. ad quod vltra allegata, facit tex. in l. 1. Cod. de nupt. cùm ius superioritatis nunquam censeatur sublatum, Ias. in l. fin. ff. qui satisd. cog. Corlet. in tract. de potest. reg. quæst. 27. Cassan. in catal. par. 5. consid. 24. nu. 176. Et hæc est summa collationis vtriusque Formulæ, Præfecti præt. scilicet, & Viceregis. ex qua colligi reor, si nõ identitatem, saltem maximam similitudinem. quinimò identitatem diceres, si et Reges sibi constituisse Præfectos præt. pensaueris. quandoquidem Præf. præt. de quo loquitur Cassiod. non erat ab Imperatore constitutus, sed ab Athalarico Rege. Quod si in vna, aliqua clausula legitur quæ in altera desideratur, & è cõtra; id temporis vicissitudini est ascribendum, qua omnia alterantur. Profectò in formula Viceregis, datur ipsi facultas magistratuum mutandorum & corrigendorum, quod in form. præf. præt. non legitur. at clausula illa suppletur ex l. 2. Cod. de off. præf. præt. vbi eam potestatem ipsum habere cauetur. Contrà, in form. præf. præt. nulla habetur mentio de Titularijs, quia nullus eo tempore erat Titulariorum vsus, quippe qui non multis ab hinc seculis institui cœpere; & vice uersa nulla procerum mentio in form. Vicer. habetur, quia sub generali Nobilium appellatione continentur.

Erant autem Proceres eo tempore, vt diximus, nobiliores & potentiores ex populo, vt sunt hodiè Titularij. Et Ferdinandus Rex I. in priuatis literis quas latinè ad diuersos conscripsit, nunquam Titularios vel barones, sed Proceres, illos appellauit. Id autem aduertendũ, quod & antea innuimus, nos eum Præfectum præt. intelligere, quem ipsi sibi Imperatores constituebant. Quandoquidem ab initio, non ipsi

30 sibi, sed Senatus ipsis Præfectum præt. quasi adiutorem adiungebat. quemadmodum Dictatori Magistrum militum, Prætori Quæstoré, Proconsuli Legatum, & Regi Tribunum celerum. qui simul & semel eodem in prætorio aderant, et siquando Imperatorem abesse, aut morbo laborare, alioue iusto impedimento detineri contingeret, Præf. præt. ipsius vices gerebat. Dein verò Imperatores ipsi, sibi illum constituere cœperunt. & primũ quidé apud se in palatio retinuerunt, iuxtà antiquam institutionem; postea verò ad regendas prouincias pari imperio suis nominibus, miserunt. quod ex iam citatis Authoribus liquet, quibus adde Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 23. & in eum Tiraq. Carol. Sigon. de anti. iu. ciu. Rom. lib. 1. cap. 20. Hodie antiqui Præfecti præt. idest eius qui apud Principem in eodem palatio residebat, simulachrum viuum referunt Archiepiscoporum Episcoporũq; Vicarij; quos sibi illi in eodem palatio habitaturos constituunt, & super vniuersam suæ iurisditionis molem præficiunt. Etsi Episcopum ipsum, & Cardinalem Præfecto prætor. comparari sciam, l. episcopale, Cod. de episcop. aud. l. eum qui, Cod. de episcop. & cler. glo. in l. 1. ff. de offic. præf. præt. quod respectu S. Pontificis neminem negaturum opinor. Et hactenus quo ad comparationem, non autem quo ad Viceregis potestatem, ob huius regni immensam amplitudinem & dignitatem. Eò enim est immensa opulentia, vt ad instar Cæsaris & Regis, proprium ipse habeat patrimonium, quod formiter tuetur. & Præfectus præt etiam suum habebat, l. fin. Cod. de apparit. præf. præt. & officiorum collatio inter ipsum & Regem partita est, ex reg. pragm. Iura etiam spiritualia exercet circa iuriumpatronatus collationem, certi sub reditus quantitate distinctam. quod ex eisdem pragm. & regijs instructionibus satis clarè patet. Cursus publicos, quos postas dicimus, curat, & veredarios constituit, ita vt absque illius licentia nemini permittatur publicè currere, quemadmodum olim à Principe vel à Præfecto præt. tantùm permittebatur, l. eos, §. vlt. ff. ad leg. Corn. de fals. Pancir. in Notit. Imper. Orient. cap. 6. An autem bona stabilia ex

31 hostibus capta, militibus distribuendi potestatem habeat; an merum & mixtum imperium; an pœnam imponendi corporalem; an regia iura donandi; an vt in publico ædificetur facultatem faciendi; an gabellas imponendi; an feudorum translationibus assentiendi, latè discutit Fret. in tit. quis dic. Dux, num. 31. cum sequent. Et an discedendo à Regno aliquam ob causam, Vicarium sibi constituere possit Regis beneplacito non expectato, quod ab Illustriss. March. de Mondejar

jar factum vidimus, qui filium sibi suum aliquando suffecit, habes ex decis. Capycij 151. Boer. quæst. 152. & Pard. Prat. in Thesau. iur. id tamen scitur Præfectos prę t. non ipsos sibi Vicarios constituisse, sed ab ipso Imperatore illis constituebâtur, l. 4. Cod. de annon. & trib. l. 1. C. de prox. sacr. scrin. l. 1. Cod. vt omn. iud. l. 1. §. à præfecto, ff. de legat. 3. & nos supra, cap. 22. vt sic maxima sit ratio huiusmodi Vicarij constituendi excusandi. & vulgata est regula, neminem posse gladij potestatem sibi datam, vel alterius cuiusuis coercitionis, ad alium transferre. Et an possit dare saluamguardiam, quam solent obtinere à Sac. Cons. Vasalli litigantes cum Baronibus, prout suo loco dicemus, scribit Cassa. in catal. par. 5. consid. 24. num. 195. vbi allegat l. fin. Cod. de erogat. mil. ann. lib. 12. & pro euitando discrimine suæ vitæ ob dubium offensionis Baronum, idem ibid. num. 118. Sed quid plura? tâta est Viceregis excellentia & authoritas, vt Marchio Vasti cùm confabularetur cum Carolo V. ipsi iocosè dixerit, videam te Viceregem Neapolis ò Imperator.

SVMMARIVM. CAP. XXVI.

1 Continui vnde dicti. si absque Proregis licentia discesserint Neapoli, amittunt priuilegium.
2 Absentia longa, quæ dicatur.
Senatores iniussu Principis ab Italia discedere non poterant.
3 Continui, cohortales sunt, à cohorte dicti.
Cohors quid propriè sit.
Chortis appellatio vnde manarit.
4 Cohors prætoria, quæ esset.
5 Cohortales, ex nobilibus tantùm eligendi.
Principis limina dignitatem habere dicuntur.
6 Approbatus, si reperiatur inutilis reprobari potest.
7 Exauctoratio, siue
Degradatio, in grauissimis tantùm delictis locum habet.
8 Cohortalium vexillifer, Guidonerius dicitur, & vnde.
Cohortales, Iudicis militaris iurisdictioni subsunt. de facinoribus patratis extra suum territorium quomodo cognoscantur.
9 Monstra militum quomodo latinis dicta, & quis eius auctor; & quomodo Græcis.
10 Arrollare, vox vulgò militaris, quid sit apud Latinos.
Matricula, quid.
11 Cohortalium numerus à legibus præfinitus.
12 Cohortales, Beneficiarij olim dicti, & quare. prius à prouincijs cibaria accipiebant, postea fuerunt illis salaria constituta à Principe.
13 Cohortalibus morientibus absque hærede, succedebat Præfectus

ctus præt.hodie secus.
Militibus absque hærede morientibus, succedit legio.
14 Alibarderij, Celeres dicti antiquis.
15 Celeres.i. Alibarderios, Germanos eligi, antiquus mos.
16 Regentes Cancellariam quomodo à legibus appellentur.
Papinianus Regens cancellariam apud Seuer. Imper.
30 Vlpianus Regens cancellariam apud Alex. Imper.
Tribonianus, Regens cancell. apud Iustinianum. & antea Præsidens Consilio, num. 22. & magister officiorum. num. vlt.
17 Regentes cancell. quando vsui esse cœperint.
18 Libellus, vnde dictus, & eius multiplex significatio.
19 Per libellum expediri non possunt quæcunque causæ cognitionem requirunt.
Iubentius Celsus Hadriani Assessor.
20 Thesaurarius Regni,) quomodo appellantur
Secretarius Regni) in constitutionibus.
Secretarius Proregis)
21 Assessorum Principis, idest consiliariorum, munus.
Consiliarij, quomodo aliàs vocantur.
22 Præsidens Sacro Cons. à quo primùm institutus, & quomodo vocatus antiquis.
23 Præsidentes Reg. Cam. Summ. quibus nominibus appellentur in sacris constitutionibus.
24 Locumtenens Reg. Cam. quî vocetur in constitutionibus, & à quo primùm institutus.
Summaria vnde dicta.
25 Iudicum criminalium & ciuilium nomina antiqua.
26 Aduocatorum Fiscalium nomina antiqua, & à quo primum instituti fuerint.
Paricida, vel Parricida vnde deducatur.
27 Consiliarij status quomodo appellentur in constitutionibus.
consilium &
consistorium, quid sint, & quid differant.
consilium indictiuum quid, num. seq.
28 Patricij in sacris constitutionibus, consiliarios status significant, & ibi de illis aliqua. cum num. seq.
29 consiliariorum status antiquissimus vsus.
31 Mari Præfectus à quo primùm institutus.
capitanei ad guerram.)
comites rei militaris)
30 Vscerius, quis sit in constitutionibus, & apud latinos.
31 Magistri officiorum dignitas & authoritas.

EO fuit tortuosa, & tot diuerticulis interrupta, via quam hucusque peregimus, vt ad redeundum vnde diuertimus, opus sit nobis recapitulatione. Narrabamus itaque solennem pompam Proregis. & cùm Magistratus, vt vulgò nunc appellantur, nominassemus, eorum antiqua nomina, quoad fieri per me posset, subiungere promisimus, vt qui ex nostris, quibus ex ijs, coæquandi essent, noscerentur. & ab ipso Prorege incœpimus, tamquam omnium dignissimo, illumque Præfecto præt. comparauimus. quod intantùm fuit perplexum & scabrum, præ angustia ac tenuitate ingenij mei, & amplitudine illius dignitatis, vt à quartodecimo capitulo, vbi id incœpimus, fuerimus hucusque transgressi. Reliquũ est igitur, vt institutum prosequamur, cæterorũ æquationem breuiter perquirere. Non autem incœptum ordinem seruabimus, vt scilicet nobiliorum prius comparationem vestigemus; (id enim; tùm honoris ergo, tum quia longè in eo eramus digressuri, Proregi sit tributum) sed qui prius in ipsa pompa incedunt,
1 eos discutiemus. Omnium igitur primos, assiduos regis equites apparere dicebamus, quos vulgus, continuos appellat. quam denominationem, inde acquisiuere, quòd continuè ad Proregis iussum esse debent. argum. tex. in l. continuus, ff. de verb. obligat. & l. 1. §. 1. eod. tit. instit. de excusat. tutor. §. qui excusare. Quod intantum est verum, vt qui id facere negligat, amittat priuilegium, cap. 2. extra de priuileg. l. fin. cod. de priuileg. schol. lib. 12. l. fin. cod. de curial. lib. 11. l. fin. cod. de consistor. l. vniuersi, cod. vbi causæ fiscal. Rit. M. c. Vicar. Item statuimus, Isern. in constit. Reg. Statuimus. Nisi tamen commeatum siue licẽtiam impetrauerint, aut si ad suas redierint domos, quibus casibus priuilegio vti non prohibentur, argum. tex. in l. 1. ff. de re milit. l. qui mittuntur, & l. si cui, §. 1. ff. ex quib. causis maior. Isern. in d. constit. Statuimus. Vel etiam si non longè absfuerint, prout Sacr. conf. de
2 hac re aliquando decreuisse nouimus. Quando verò quis dicatur longè abesse, id est, quæ dicatur longa absentia, habes ex glo. & DD. in l. hæres absens, ff. de iudic. Alciat. in l. mulieris, §. absens, ff de verb. sign. & absentiarũ genera narrat Accurs. in l. ab hostib. ff. ex q̃b. caus. maior. Bart. in l. si maritus, §. 1. ff. de adult. & in l. absentẽ, cod. de procur. Sed iam nuper promulgata est pragmatica sanctio, qua continui à ciuitate, inconsulto Prorege, discedere prohibentur, stata pœna exauctorationis. quod Octau. Aug. in Senatores sanxit, ne scilicet exirent extra Italiam absque permissu suo, nisi in Siciliam & Galliam Narbonensem, auctore Dione. est autem Narbonensis Gallia, quæ vulgò Prouenza dicitur, corrupto vocabulo à Prouincia, propterea quòd erat Prouincia Romanorum. concessit autem vt in eas tantùm Prouincias adire possent in iussu suo, tum quia proximæ erant, cùm etiã,

quia

quia inermes & imbelles homines, eas incolunt. sed id obiter. Certè Continui, nomine à legibus imposito, Cohortales appellantur. quod nomen à Cohorte deducitur. Est autem propriè cohors Varroni lib. 4. de ling. lat. locus parietibus ac repagulis cinctus, in quo pecus aut quid tale coercetur. hanc & Chortem dixere antiqui, eod. Varr. & Mart. auctoribus. vnde adhuc apud nostros rusticos & pastores, nomen retinet. locum enim illum circunseptum vbi oues & eiusmodi pecora cogunt, Chortem appellant. Inde translatum est vt qui multas, circum se vel ad sua seruitia, gentes destinatas habet, Chortem facere, vel Chortem habere dicatur. Quod quidem nedum in Principibus & potentatibus vt est S. Pont. Imperator, Reges & huiusmodi; verùm & in Proceribus alijsque personis quotidie inspicimus, dum vniuersum eorũ famulitium, Chortem appellari audimus. vnde qui alicui persæpe obsequuntur & obsecundant, italico vocabulo à Chorte, cortegiare dicuntur, vt etiam diximus supra cap. 21. ad finem. Quod autem ad rem nostram facit, Cohors est militum copia vel comitatus; de qua mẽtio habetur in l. 2. ff. de offic. præf. vig. & apud iurisconss. alibi. Hæc, secundùm diuersos vsus, diuersa sortita est cognomina, vt est videre apud Alex. ab Alex. gen. dier. lib. 1. cap. 5. & lib. 6. cap. 13. & vtrobiq; Tiraq. Carol. Sigon. de iure Ital. Io. Coras. in libb. obseruat. Pard. Prat. Iacob. Spiegell. & alios. Nostra verò de qua loquimur, quia Prætorem comitatur, Prætoria dicitur. Sanè Cohors prætoria erat, inquit Bud. in l. 1. ff. de off. præf. præt. quæ Consuli aut Prætori in prouincia præstò erat, quasique latus eius cingebat. Et quia ex hac descriptione, non Cohortales, sed celeres potius designari videntur, de quibus mox subnectemus, ad vitandam confusionem & perplexitatem, siqua oriri posset, distinguemus Cohortem Prætoriam ex authoritate Dionysij Halicarn. lib. 2. in pedestrem, & equestrem. Pedestris continet celeres, equestris Cohortales. retinent enim sibi nomen ex Cohorte, tamquam digniores, iuxta l. si non sortem, §. pen. ff. de cõdit. Instit. de iure nat. gent. & ciu. §. sed ius quidem ciuile, glo. in l. 1. ff. de verb. obliga. Ex nobilibus enim solummodo eligi debere cautum est, l. si cohortalis, in fi. C. de cohortal. lib. 12. & l. 1. Cod. negotiat. ne milit. eod. lib. & latè Connan. lib. 4. iu. ciuil. tit. de milit. Et est ratio, nam cum Principis limina frequentent, quæ dignitatem habere dicuntur, portæ dignitatis nobilibus præcipuè patent, l. 2. C. de dignit. lib. 12. Andr. in rubr. & in cap. 1. de prohib. feudi alienat. per Frider. Sunt præterea, statuta & instructiones inuictiss. Caroli V. ne in hanc Cohortalium militiam referantur, nisi viri vndequaque circunspecti, & quibus maiora belli munera cùm res exigit, demandari tutò possint. Et proinde Illustriss. de Mondejar, olim huius Regni Prorex, aliquos ex eis, quia nobilitatis penuria laborabant, eo ordine mouit. quod olim fecisse legitur Vitellius Imper. qui prætorianas cohortes vno edicto exauctorauit, auct. Suet. Prorex autem postea ex noua Re-

gis

gis delegatione, illos ab integro restituit, & iure quidē. nā qui semel à Magistro militum approbatus, militarique cingulo donatus fuerit, absque causa exauctorari non debet, l. 2. §. ignominiæ, & §. similes, ff. de ijs qui notant. infam. instit. quibus ex caus. man. non licet, §. eadem lege, in fi. & facit text. in l. quidam consulebant, cum cōcordd. ff. de re iud. Nisi quis dicat id, iure constitutionum correctum esse. po-
6 test. n. quis vtcūq; approbatus, si non reperiatur vtilis, reprobari, l. 2. Cod. de profess. & medic. lib. 10. Sicut & qui Abbas constituitur, si sese insufficientem præbeat, abbatia cedere debet, cap. dilecti, & ibi glo. extra de renunciat. eaque exauctoratio, iure canon. degradatio dicitur (ob affinitatem enim quæ inter cœlestem & terrestrem intercedit militiam, hoc dicere opportunum putaui) secūdum Bart. in l. 1. Cod. de dignitat. lib. 12. cum alijs, in locis topicis adductis, & signanter per Cyn. in l. 1. quæst. 5. ff. de iur. & facti ignorant. & Ioan. Andr. in reg. sine culpa, de reg. iur. Et hæc quidem nisi in grauissimis deli-
7 ctis locum non habet, cap. tuæ, de pœn. cap. cum non ab homine, & cap. at si clerici, extra de iudic. Nec quia in commercia veniunt, cum eas vendi & emi posse iure sancitum sit, l. omnimoda, §. imputari, C. de inoff. testam. l. 1. §. nec castrense, ff. de collat. Aliasque rationes indagare possemus, cùm sententia, pro veritate habeatur, iuxta vulgatam regulam, res iudicata, ff. de reg. iur. & per ea quæ ibi dicit Accursius. Et vt ad Cohortalium nobilitatem reuertamur, Don Petrus ille Toletus Regni Vicerex, quem nominasse sat erit, Illustrissimum D. Gartiam suum primigenium, cohortali siue continuatus dignitate insigniuit, ratus insigniore illum ornare munere haud facilè potuisse. qui paulo post & maris præfectus generalis, & Siciliæ Prorex institutus fuit. quod tñ non sine antiquissimo fecit exemplo. Vespasianus enim Aug. Titum filium prætorio præfecit, qui mox vniuersi orbis rexit habenas, vt ait Suet. in huius vita, cap. 6. & Plin. in sua præfatione ad Titum. Et Valentin. Imper. Valentem fratrem, comitem stabuli cum tribunitia dignitate fecit, auctore Marcell. Et Theodos. iunior, Genesium & Valerium ex vxore leuiros, eiusmodi honoribus affecit; illum quidem Illyrici præfectum, hunc autem Magistrum officiorum constituens, vt refert Zonar. in illius vita. Id verò à Prorege fieri eò hilarius potuit, quòd ipse est ipsorum cohortalium Dux & capitaneus. licet enim vniuersi Regni eiusque militum capitaneus sit generalis; hi tamen immediatè eius milites dicuntur. Illo-
8 rum vexillifer, Guidonerius, à nostra voce Guida, qua ducem significamus, appellatur. quod munus iam olim Dn. Diomedes Carrafa obiuit, nunc Dn. Io. Hieron. Ianuarius eo fungitur, ille Nidi, hic Portus sedilis eques. Hi, cohortales inquam, Proregis commensales esse solent, & militaris Iudicis, idest, Auditoris campi vt vocant, iurisdictioni subsunt, tamquam milites. De patratis autem facinoribus extra suum territorium, siquidem grauia fuerint, à iudice illius loci cor

rigi poterunt; sin autem leuia aut militaria, ad Magistrum militum mittuntur coercendi, iuxta vulgatam distinctionem glossę in l. magisteriæ, Cod. de iur. omn. iud. quod latè prosequutus est Dn. Mutius meus germanus in de regal. quæstio. 148. & more militum, cum ar-
9 mis & equis, sui muneris seruitijs intendere debent. ad quæ præuio examine aliquando destinantur; licèt ad Proregis voluntatem, horum vtrunque obseruatum vidimus. Examen autem id intelligimus, vt paulisper digrediamur, quod transuectio alio nomine dicitur, & exercitus recognitio, siue recensus, siue recensio, & vulgò la mostra. Vnde recensere exercitum, apud Liu. & recognoscere turmas, apud Suet. in Aug. cap. 38. & transuehi equites, apud Valer. Max. lib. 2. cap. de instit. antiq. & equitum probatio, apud eundem, idem prorsus significant. eius rei agendæ institutor fuit Q. Fab. Max. vt auctor est Valer. dicto loco & Liu. lib. 9. in fine Bud. in annot. pri. Coras. lib. 1. Miscell. cap. 11. Hanc recognitionem intelligere videtur Vegetius de re milit. lib. 2. cap. 27. cum ait. Præterea & vetus consuetudo permansit, & Diui Augusti atque Hadriani constitutionibus præcauetur, vt ter in mense, tam equites, quam pedites educãtur ambulatũ (hoc enim verbo hoc exercitij genus nominant) decem millia passuum, armati instructique omnibus telis pedites, &c. Et certè exercendo recognoscitur exercitus. Hæc à Græcis aliquando dicitur ἐξέτασις Iul. Pollux lib. 1. cap. 10. Xenoph. in œcon. Βασιλεὺς δὲ κατ' ἐνιαυτὸν ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν μισθοφόρων Rex quotannis recenset stipendiarios. aliquando dicitur πομπὴ pompa. Plato de legibus πομπὴν τῶν ἵππων pompam equorum, i. equitũ recognitionẽ dixit. & Demosth. Ἐχειροτονήσατε inquit, τοῦτον ἵππαρχον, ὀχεῖσθαι διὰ τῆς ἀγορᾶς ταῖς πομπαῖς οὐ δυνάμενον. Hũc instituistis Præfectũ equitũ, qui in recognitionibus, p plateã equo vehi nõ põt. quo in loco Budæũ virum clarissimũ nõ possum nõ demirari, qui l. 2. ff. de in ius voc. militum trãsuectionem, à Græcis ὀχεῖσθαι διὰ τῆς ἀγορᾶς, idest vehi per plateã, dici ait, adducta hac Demosthenis auctoritate. cùm verba ista, non ad transuectionem, sed ad præfectum
10 equitum referat Demosthenes. Profectò autem referri in numeros, est scribi in libro vbi lecti milites conscribuntur, quod vulgus Arrollare dicit, quando librum illum, Rollum appellat. Vlp. in l. iure militari, & l. ex eo, ff. de test. mil. Ex eo tempore quis iure militari incipit posse testari, ex quo in numeros relatus est. Plin. lib. 4. epist. Neque enim adhuc nomen in numeros relatum est. quod & distribui in numeros dicitur; idem lib. 10. epistol. Vt iam sacramento dixerant, ita nondum distributi in numeros erant. Et is liber aliàs Matricula dicitur, l. scriniarios, Cod. de test. mil. l. 3. Cod. de princ. agent. in reb. lib. 12. l. pen. & fin. Cod. de commeatu, eod. lib. Veget. de re milit. lib. 1. cap. 26. Modest. de vocab. rei milit. paulò post princ. Alber. latè in
11 dict. Franc. Duar. de milit. test. cap. 2. vltra allegata per Fret. de suffeud. lib. 2. cap. quis dicatur Dux, num. 33. & cap. prima differentia, nu. 21.

Certè

Certè cohortalium numerus, ceu militaris copiæ, ſemper præſtitutus fuit. etſi non me lateat cohortalium nomine omnes qui ſub P.P. militabant ipſique miniſtrabant, veniſſe, qui & apparitores dicebantur. de quibus Pancirol. in Notit. imper. Orient. cap. 9. Erant itaque cohortales Proconſulis & Legati quadringenti, l. 2. Cod. de apparit. proconſ. & legati, lib. 12. iſque numerus præfecto præt. fuit ad centum vſq; arctatus, l. per illyricum, Cod. de cohortal. eod. lib. Nouell. 24. de Præſ. Pyſid. & hic numerus eſt apud Vicer. præfinitus. quorum quinquaginta regnicolæ; reliqui, hiſpani eligi conſueuere. quod tamen perpetuo non obſeruatur. Hi etiam Beneficiarij dici reperiuntur, l. officiales, Cod. de epiſcop. & cler. l. beneficiarij, Cod. Theodoſ. de cohortal. Thalalæus lib. 45. baſili. ex auctoritate Patricij Macaritæ. idque nomen à beneficio quod conſequebantur, emeruerant. prius enim à prouincijs annonam, ideſt cibaria, accipiebant, poſtea verò à Principe fuerunt ipſis ſalaria conſtituta, l. annonam, Cod. de erogat. milit. anno. quod & hodie perdurat, ex Principis enim ærario ſtipendium Continuis elargitur. Ijs, (ſicut & omnibus præfectiarijs, ideſt qui præfecto præt. ſuberant) ſi moriebantur inteſtati abſque legitimis ſucceſſoribus, ſuccedebat Præfectus præt. l. fin. Cod. de apparitor. Præf. præt. lib. 12. hodie tamen apud nos non eſt ita. ſolùm enim officij collatio, cum quis ex ijs decedit, ad Præfectum præt. ſpectat. Reliquis aũt militibus inteſtato decedentibus abſque hęredibus, iure ſuo ſuccedit legio ſub cuius vexillo militauerunt, l. 2. Cod. de hæred. decur. l. ſiquis filio, §. eius, in fi. ff. de his quib. vt indign. Sed hodiè caducarum militum hæreditatum in hoc Regno, pijſſimus Rex ſucceſſorem fecit Valetudinariũ D. Iacobi huius Vrbis nationis Hiſpanæ; in quo ægrotantes eius nationis milites ſummæ curæ habentur. vt ſic videatur à iure communi non receſſiſſe, & his conſuluiſſe qui ob valetudinem ſtipendia merere nequeunt. & iure quidem; ſeruire enim nobis cenſentur hij, quos curamus ægros, l. arboribus, §. de illo, & ibi glo. ff. de vſufructu, l. cum hæres, §. Stichus, ff. de ſtatulib. Ifern. in cap. 1. §. quin etiam, ante nume. 3. Epiſcop. vel Abbat. Barto. in l. operæ teſtamento, ff. de vſufr. leg. Bald. in l. fin. Cod. de condit. & demonſtr. Par. de Put. in tract. Synd. in ver. Si officialis, nu. 3. quod ſi poſt aditam hæreditatem legitimus fortè ſucceſſor apparuerit, Valetudinariũ illa cædere cogitur. nã mortuo militante aliquid ad hęredes trãſire debet, gl. in l. j. C. de annon. ciuil. lib. 11. Poſt cohortales, Regni Proceres, i. Barones ſequũtur ſuo ordine, Defenſores ciuitatum, comites, Marchiones, Duces, Principes, de quibus aliqua iam diximus. Poſt hos, Ciuitatis Decuriones, i. Electi, veniunt, numero ſepté. vltimus ex populari cœtu, ſex primi ex nobilibus. & de his libro 2. dicendum prætermittimus. Electos, ſequũtur Septemuiri Regni ſiue ſeptem primores Regiæ miniſtri, ideſt ſeptem primarij Regis officiales; vulgò, ſeptem Regni officia dicti, nempè Cancellarius, Magiſter equitum ſiue mi-

litum,qui alio nomine Comes ſtabuli, & corruptè Conteſtabilis dicitur,vt ex Ammono Monacho docet Bened.Briſſon. de verb. ſignif. lib.3.licèt aliter ſentiat Cuiac.in l. vn.Cod.de comit.& trib.ſchol.lib. 12.Budæus Conſtabularium appellat. Pincerna maximus,Camerarius,Iuſtitiarius,& Maris Admiratus. Prothonotarius autem, quia à Præſidente Sac. Conſ. agitur, cum his non equitat. Et hi omnes vno communi nomine Miniſteriales hoſpitij appellari ait Bud.in l.fin.ff. de ſenator.de quorum muneribus abundè agit Fretia in ſuis libb. de ſuff. Poſt hos incedit Prorex vt dictum eſt Ciuitatis Syndico ad eius læuam equitante, hinc inde à pedeſtri cohorte, ideſt à celeribus cir-
14 cunuallatus. hos,Alibarderios barbarè nominant, ab haſtatis armis quibus vtuntur,impoſito nomine, quas Alibardas dicunt. quos tamẽ, eoſdem eſſe ac celeres,dignoſci licet tum ex Plutar.in vita Rom. vbi eos Romuli comites, ac ad eius corporis cuſtodiam deſtinatos ait,fuiſſeq; numero tercentum, quod & Liu. dixerat & Lætus affirmat;tum etiam ex Dionyſ.Halicar.lib.2.qui, celeres Regem per vrbem haſtatos comitari,eiuſque mandata obire dixit; tum demum ex Pard.Prat.in ſuo theſ.iur.lib. 3. qui apud antiquos, Scythas fuiſſe refert,quemadmodum apud nos,Heluetij vel Germani.Quæ quidem omnia,ad noſtros Alibarderios affabrè faciunt. vnde Fretiæ auunculi mei opinio,qui lib.2.de ſuffeud.d.cap. Prima differentia, num.20. Continuos eſſe dicit,facilè reformari poteſt, ſalua tanti viri authoritate. Etſi pro eo eſſe videatur Plin.lib.33.cap.2.Feneſt.de Magiſtr.cap. 2.& Pompon.Læt.item de Magiſt.Rom.cap,2.Alexan.ab Alex.& Tiraq.lib.6.cap.22.Sigon.de ant.iur.ciu.Rom.lib.2. cap. 3. vbi celeres, equites fuiſſe traddũt, vt hodie ſunt Continui, non autem pedites vt ſunt Alibardati. Dicti ſunt autem celeres, vt præfati Auctores adnotant,vel à celeritate qua vtebantur in obeundis mandatis, vel à Celere primo eorum duce Remi interfectore. ijque aliàs Troſſuli, aliàs Flexumines dicti fuere, qua de re ijdem cauſam addunt. Non au-
15 tem eò eſt nouus Germanorum vſus in hoc miniſterio, vt maximè antiquus dici non poſſit,quando vel à primis Romanorum Imperatoribus inſtituti fuere, vt refert Sueton. in Galba cap.16.his verbis; Germanorum cohortem à Cæſaribus ad cuſtodiam corporis inſtitutam, diſſoluit, ac ſine commodo remiſit in patriam. Poſt Proregem
16 ſubſequuntur ex ordine,milites togati. quorum prima claſſis Regentibus Cãcellariam debetur. Hi à Bud.in l.ne quicquam,ff.de off.proconſ.Magiſtri libellorum,Magiſtri requeſtarum (eſt autem Requeſta gallica vox,item & Italica Rechieſta,& petitionem ſignificat)Magiſtri ſcriniorum,& Præfecti libellorum dicuntur. Capyc.in compẽ. de Magiſtrat.Præfectos libellorum, & poſtulationum eos nominat; quod eòdem tendit. In eo honore fuiſſe legitur Papinian. apud Imper.Seuer. Pertinacem,l.reſcriptum, ff. de diſtract. pignor. qui poſtea ab eodem Imper. Præfectus præt.factus fuit, vt annotauit Cont.in ca-

tal.

tal.iurispr. & Vlp. apud Alexandrum, Lamprid. in Alex. & Tribon. apud Iustinian.l.vn.§.2.ad fin. cod. de nouo cod.fac. Ab ipsis autem Impp. Libellenses sacri scrinij vocantur, l.fin.§.1.cir.fin.Cod. vbi senat.vel clar.l.pręcipimus,§.huic saluberrimę,Cod.de appellat.quamuis Pancir.in Notit.Imper.orient.cap.116. libellenses alios esse autumet,nempe eos,qui responsa siue decreta in libellis scribunt ex ordine Magistri ipsius libellorum, cuiusmodi sunt hodiè Scribæ mandatorum,seu vt vulgò mandamenti,allegando tex.in l. vlt. C. de diuers. rescript. vbi tamen id non probatur, quando huiusmodi scribæ in ea

17 l.dicuntur Memoriales,pragmaticarij, & Adiutores. Porrò libellorū Magistri vel à Nerone,vel non multum post ipsum,originem habuerunt. prius enim ipsimet Principes, libellis subscribebant signabātque,vt ex multis probatur authoribus,Suet.Capitol. Dion.Pancir. loco notato. quod post ēt obseruatum legitur. Quam quidem denominationem, à libellis quos agunt, ipsis inditam esse, omnibus notum reor. Quia verò multiplex est libellorum significatio, opportunū duxi earū aliquas explanare, quò sciatur de quo nos libello loquamur.

18 Certè libellus diminutum est nomen à libro; vt scilicet paruum denotet librū, est autem liber propriè cortex arboris. & quia ante chartarum inuentionem,tenuiore illa cortice,quæ ligno inhæret, in scribendo antiquitas vtebatur, factum est vt quæuis scriptura, liber appellaretur. Sed vbi vniuersum aliquod opus scriptum, & congeries scripta,vt sic dicam,libri nomen sibi retinuit; parua aliqua scriptura, libelli nomen est sortita. Vnde Goffr. in summa in rubr. de libelli oblat.in princ.libellum modicam scripturam definiuit; & in hac etiā paruitate scripturę,plures habet significationes.aliquando enim denotat illud scriptum,quo actor intētionem suam aduersus reum exponit, dum in iudicio illum conuenit rei suæ persequendæ gratia,l.1.ff.de eden.& tot.tit.ff.de libelli oblat. & vulgò Comparitio dicitur, vel etiam citatio,de quo Specul.in tit. de libelli conceptione. Et eiusmodi, plures interponi possunt in lite agitanda, secundum diuersa quæ coincidunt,quod pragmatici satis norunt. Est & alius eiusdem speciei libellus,qui Principis candidato,idest Præsidenti Sac.Reg.Cōsil.sub nomine Sacræ R.Maiest.porrigitur.quo quidem lis incipitur, & communiter Supplicatio nominatur. Latinis, supplex libellus dictus. Martial. Idem supplicibus vacat libellis: de quo in tit. Cod. quando libel.princ.dat.lit.contest.fac.in tit.autem ff.de offic.quæst.liber dicitur. Libellus item est assertoria epistola, quæ vulgò Credentia vel Certificatio,& alicubi Bulletinus,vel Saluaguardia nuncupatur.Cum.s.Magistratus aut Vniuersitas, aut etiam priuatus quispiā, fidē facit pro subdito vel ciue aut alio, de quauis re, l. si publicanus, §.de rebus,ff.de publican.& vectigal. Hoc etiam nomine significantur & apostoli, idest literæ dimissoriæ, quas clerici extra diœcesim discessuri,à suo Episcopo habere solent,l.si qua per calumniam,§.præ

terea

terea iubemus,Cod.de episcop.& cler.l.1.Cod.de mandat.princip.& extat suus tit.ff.de libell.dimiss. Libelli item dicũtur schoedæ illæ monitoriæ seu intimatoriæ,quæ in foris,in angulis viarum, & in valuis ecclesiarum affiguntur,vt puta si quis extra communionem eijcitur, aut si quid amissum inuentumue fuerit,quo populo innotescat, l.falsus,§.plerisque,ff.de furt. & hi, passim Chartones appellantur. Sunt & libelli paginæ item scriptæ,alicuius ignominiam indicantes ac in foris item proponi solitæ,& vt plurimum prouocatorij sunt, qui ex eo,famosi libelli sunt dicti, in suis titt.ff.& Cod.de iniur. & famos.libel. vulgò Cartelli,nunc omni iure prohibiti. Libellus dicitur etiam oratio consultoria aut monitoria, quam Principes in rebus arduis mittunt ad suos Magistratus,l.item veniunt,§.præter hæc, ff. de petit. hæred. vulgus Cedulam vocat truncato vocabulo à Schedula. Libelli tandem (vt alias omittamus significationes) sunt compendiariæ illæ scripturæ,quibus populares solent Principibus suas exponere necessitates,l.non distinguemus,§.cum quidam,ff.de arbitr.à Latinis libellus memorialis nuncupatus,vnde hodie simpliciter Memorialis dicitur,de quibus meminit Suet.in Aug.cap.50.& 53.& in Domit.cap. 19 14.& 17.& in Ner.cap.15.& de hoc libellorum genere intelligimus in præsenti. Per eiusmodi libellos, quæcunque causæ cognitionem exigunt, expediri non posse non audita altera parte cautum est in l. nequicquam, §.vbi decretum,ff.de offic.procons.l.omnia, ff. de reg. iur. quod tamen,alioqui ex se satis clarum, Accursius cum perperam intellexisset,misera perplexitate conuoluit. Sanè libellis subscribere solebant diem mensem & consules iuxta tit. Auth. vt præponat.nom. imp.qua de re affertur exemplum à Iac.Rȩuardo in l.omnia,ff.de reg. iur. hac forma. Iubentius Celsus Promagister subscripsi III. non. Nou. Antio Pollione, & Opiniano Conss. Quod autem Promagister dixit & non Magister inde factum, quod Iubentius hic Celsus non Magister libellorum erat, sed Assessor Hadriani, vt author est Spart. nisi quis vnum pro alio accipere velit. Est etiam libellus mensuræ genus,seu potius regula quędam mensurarum, vulgò etiam sic dicta. Legitur & libellum genere neutro, diminutiuum à libo, & pro exiguo pane accipitur.licèt libum, non panis, sed placentæ sit genus,& pulmenti. Iudices (inquiunt Honor.& Theod. de episcop. aud.) vi- 20 ctualem substantiam,non habentibus,faciãt ministrari, libellis duobus vel tribus diurnis, vel quot existimauerint Commentarienses, quam tamen vocem Alciat.lib.1.parerg.cap.17. à libella ductam putat,idest à parua libra,tu eum vide. Cũ libellorum præfectis,vt institutum prosequamur, coequitat Thesaurarius Generalis qui principis pecuniæ vtcumque erogandæ præest.antiquis Quæstor ærarij dicebatur,l.2.ff.de orig.iur.sub Cæsaribus autem,Comes sacrarum largitionum, de quo frequens mẽtio habetur in Cod. & apud Cassiod. lib.6.Var.Equitat & Secretarius Regni, qui libellos ministrat. hunc,

à li-

à libellis appellauit Sueton. in Domit. cap. 14. cum ait. Epaphroditum à libellis capitali pœna cõdemnauit. Iustinianus Chartularium sacri cubiculi, & codicillorum, ideſt libellorum appellaſſe videtur in §. ſic igitur, Auth. vt iud. ſi. quo. ſuffr. collat. 2. Certè ij, quibus pietatis noſtræ arcana (inquit Imp.) meritò committuntur, ideſt Secretarij vt nunc dicimus, plures erant, & omnes vno nomine dicebantur Pro ximi ſacrorum ſcriniorum, de quibus eſt integer tit. Cod. lib. 12. ſic dicti, vt Pard. Prat. autumat, quòd Magiſtris ſcriniorum ſint proximi & æquè ſpectabiles, ac ſecundum ab ijs locum & dignitatem habeãt. Sacra verò ſcrinia erant omnino quatuor, ideſt memoriæ, diſpoſitionum, epiſtolarum, & libellorum, l. ſi quis in ſacris, & aliàs, d. tit. l. vlt. Cod. de decur. Scrinium memoriæ erat vbi Principis adnotamenta ſeruabantur; Scrinium diſpoſitionum Principis decreta & cognitiones cõtinebat; Scrinium epiſtolarum, ad Principis epiſtolas, tam miſſiuas quam reſponſiuas, ſeruandas cõſtitutum principiò fuit, dein verò ciuitatum poſtulata, & legationes eodem inferri cœperunt; Scrinium libellorum, vbi ſupplices libelli Principi oblati cuſtodiebãtur. quibus qui præficiebantur, appellati erant, vt diximus, Chartularij, Chartophylaces, ideſt chartarum Principalium cuſtodes, Proximi ſacrorum ſcriniorum, & Scriniarij. & ſcriniarius, idem eſt ac Chartularius vt Suidas eſt auctor. latine autem, à libellis, à memoria, ab epiſtolis, nota dicendi forma, dicebantur. Lampr. in Alex. Poſtmeridianis horis ſubſcriptioni & lectioni epiſtolarum ſemper dedit operam, ita vt ab epiſtolis, à libellis, & à memoria ſemper aſſiſterent. Ab epiſtolis autem, qui intimus erat, tanta adhibebatur fides, vt immutandi & corrigendi facultatem haberet quæ Princeps dictauerat, & vt plurimum ipſe ſcribebat, accepto ſolùm à Principe arguměto, anulumq; Principis ſignatorium apud ſe retinebat, vt ex multis docet Pancir. in Not. Imperij. idque ſecretarijs Regis Viceregiſue referri poteſt quibus tantum defertur authoritatis & fidei, vt innumeras penes ſe teneant paginas albas à Principe ſubſcriptas, vt cum res expoſtulauerit præſtò illas habeant & Principis nomine mittant. vt plurimum verò abſque Principis ſubſcriptione, ſolùm iuſſo ſcribunt epiſtolas, & æquè habentur veræ ac ſi à Principe ſubſcriptæ fuiſſent. Budæus in l. ne quicquam, ff. de off. procon. duo ſcriniorum genera ponit; altera quæ ſtataria appellat, in quibus monumenta ad imperij & regni ſtatum ſpectantia aſſeruantur, cuiuſmodi eſt apud nos regia Cancellaria, & hæc ſunt quæ Principis adnotationes ſupra nominauimus. altera viatoria nuncupat, & ad priuatorum cauſas referuntur. Certè ſingula tribunalia ſuum habent ſcrinium, & ſcriniarum, quem adhuc ſecretarium dicimus. & id quidem nõ parum cõfert ad Viceregis cum ad Præfecto præt. comparationem quando in ſcrinijs etiã conueniunt. Equitat etiam cum ſupradictis, Regens Mag. Cur. Vicariæ, quem Præfecto vrbi, vel Prætori coæquare poſſemus. Poſt quos

cæpti

ueniunt Principis Assessores, quorum munus versatur circa causarum, tum ciuilium, tum criminalium cognitiones, circa postulationes, idest an qui postulat sit prohibitus postulare necne; circa libellos, an scilicet sint benè vel malè concepti, circa edicta, circa decreta, & circa epistolas, seu vt vulgò dicunt, commissiones, iudicibus alterius prouinciæ mittendas, l. 1. iuncta glo. ff. de off. assess. Dicuntur etiam comites, l. diem functo, eo tit. licèt Angel. ibi contra sentiat. dicuntur tandem Consiliarij, nomine sibi vendicato à consilijs quæ Principi dant, l. pen. d. tit. l. 3. & l. in consiliarijs, Cod. eod. Et hoc nomen adhuc communiter retinent, quando vulgò regij Consiliarij appellantur. & communi scribentium vsu, Senatores etiam appellari cœperunt; quod passim apud iuniores est inueni-
22 re. Nos de Consiliariorũ & Senatorũ comparatione, aliqua diximus in hoc libro. His qui præest, Præsidés sacri Consilij nunc dicitur. antiquioribus Principis cãdidatum appellatum autumo. cuius opinionis est & Capyc. in lib. de Magistrat. ab Vlp. dicitur Quęstor, l. 1. ff. de off. quæst. Budæus autem ibi, Quæstores candidatos, à principis seu potius Cæsaris candidatis, vt ipse ait, alios esse censet. tu eum consule Hi ab Augusto primũ institúti fuere secũdum Dion. lib. 54. eoque munere functum aliquando fuisse Tribonianum apud Iustinianum, testis est ipsemet Iustin. in pluribus suis Codicis suarumque
23 institutionum locis. Sequuntur deinde Præfecti fisci, siue procuratores Cæsaris; vulgò Præsidentes Reg. Cameræ appellati. Hi sunt qui litibus iudicandis inter fiscum & priuatos, præsunt, tot. tit. Cod. vbi cau. fisc. Iurisditionem autem extra fiscales causas non habent, l. 1. Cod. de iurisd. omn. iud. In iure diuersis significantur nominibus; aliquando enim vt diximus procuratores dominici nominantur, l. 1. Cod. de repud. vel abst. hær. Constant. Hermon. in epit. iur. ciu. tit. de dignit. aliquando Curatores Cæsaris, l. 3. ff. de offic. procur. Cæs. aliquando Curatores Reip. l. curator, Cod. de modo mulct. aliquando Rationales, l. ad fiscum, & l. nullum, Cod. vbi cau. fisc. ff. de offic. procur. Cæs. in rubr. l. vlt. Cod. de aduoc. fisci. & alibi passim. aliquando Præsidentes sacri ærarij, d. l. vlt. Lamprid. in Alex. Vbi aliquos voluisset vel rectores prouincijs dare, vel præpositos facere, vel procuratores, idest rationales ordinare, &c. Hodie tamen diuersi sunt Rationales à procuratoribus cæsaris. quippe qui non ipsi sunt procuratores, sed qui procuratoribus referunt quid receptum, quidue expensum sit ex patrimonio principis; vel qui acceptum & expensum rationibus referunt, idest in rationarijs libris, (vulgò Registra) describunt. græcè λογισταὶ idest rationarij vt protulit Marcell. ijque idiotæ sunt. ex quibus tamen aliqui in procuratorum ipsorum cœtum cooptan-
24 tur, & Præsidentes idiotę dicuntur: cum cęteri, ex iurisperitis eligantur. Quibus qui pręest, Locumtenens Reg. camerę nobis dicitur, antiquioribus autem comes rerum priuatarum dicebatur, vel comes sa

cri patrimonij, l. vn. cod. de offic. com. rer. priuat. l. si quis, cod. vbi cau. fisc. interdum comes domorum, l. fi. d. tit. Quamuis hunc comitem, magno Camerario rectius ęquari censerem; quandoquidem Locumtenens, vices gerit ipsius magni Camerarij, cuius etiam dicitur Locumtenens. eum Gręci interpretes, vt refert Prat. lib. 6. Basil. ita definiunt. Κόμης τῆς ἰδικῆς περιουσίας τουτέστι ὁ φροντίζων τῶν πραγμάτων τῶν ἀφορισμένων εἰς τὰς ἰδίας χρείας τοῦ βασιλέως. Comes priuatæ substantiæ, idest qui rerum in proprios vsus Principis designatarũ, curam gerit. Idque per Rationales, i. procuratores agere; Cassiod. refert in eius form. lib. 6. Var Is à Seuero fuit prius institutus secundũ Spart. & diuersis nominibus appellari legitur, præter illud. dicitur. n. Procurator Cæsaris, de quo est tit. ff. de off. proc. Cæs. l. 1. l. 2. C. de mo. mulct. & Curator Cæsaris, l. fi. eod. tit. & Rõnalis Cæsaris, vt est in rubr. ff. de offic. proc. Cæs. vel rational. l. ad fiscũ, cum alijs, Cod. vbi cau. fisc. & Procurator priuatæ rõnis, l. procurator. Cod. de eden. & Magister rei priuatæ, l. fin. Cod. vbi causæ stat. agi deb. & aliàs vt per Pancirol. in Notit. imper. orient. cap. 87. vbi de eo abundè. Capyc. Maiorem Domus Principis esse dicit, quod nõ omnibus probatur. Dicta est aũt Sũmaria, vt id obiter appendam, præter ea quæ de hac re superius dixi, vel quod sit summa hera, idest domina rerum fiscalium; vel quia agit summa æra, idest summas pecuniarum, quod eodẽ refertur, vel quia

25 summam rei principalis examinet. Hos sequuntur triumuiri capitales, idest Iudices criminales, ad quos capitalium causarũ animaduersio spectat, l. 2. §. deinde cum esset, ff. de orig. iur. alias Iudices quæstionis appellantur, l. 1. §. 1. ff. ad leg. Cornel. de sicar. Vlp. in l. solemus, ff. de iudic. Latrunculatores appellat. & cõmuniter à nostris, idest à Iurisconsultis Iudices maleficiorũ dñr. Cũ his duumuiri litibus diiudicandis præfecti, idest Iudices ciuiles, obambulant. Quibus succedũt.

26 Aduocati fiscales duo, alter Mag. Cur. Vicariæ, alter Reg. Cam. Summariæ. & ille quidem, Quæstor paricidij dicitur, qui capitalibus rebus perquirendis præest, l. 2. §. deinde cum ærarium, ff de orig. iur. Fest. lib. 14. & dicitur paricidium quasi paris cædes. vnde qui sui parem, idest hominem cedit, paricida vocatur. Priscianus autem tam à pari, quàm à patre deduci cõmonstrat, vnde & paricidum, & parricidium dici. hic autem, fisci Patronus, quia fisco contra priuatas personas patrocinium præstat. Hos ab Adriano primùm institutos ait Bud. in l. vn. ff. de off. quæst. & probari videtur, ex l. non intelligitur, §. diuus, ff. de iure fisci, de quib. in suis tit. Cod. de aduoc. fisci. Cum memoratis, sunt etiam commemorandi Iudices militares, vulgò Auditores campi vel exercitus, dicti, de quib. in suo tit. Cod. de offic. iud. milit. &

27 alibi. Terga Proregis cum Regentibus, tenent etiam Consiliarij Status, quos alias, bellicos Consiliarios appellauimus. à Cæsaribus, Comites consistoriani, vel sacri consistorij dicti, qui intimo Principis consistorio assistunt, secũdum Prat. in suo thesau. lib. 3. de quibus fit mẽ-

tio, in l. vn. §. 1. Cod. de no. Cod. fac. & l. laudabile, §. 1. Cod. de aduoc. diuers. iud. præter alia loca & suum tit. Cod. de comit. cõsistor. lib. 12. Est autem consistorium, vt Varinus ait, Θεῖον συνέδριον id est, consessus sacer; quod ad Principis consessum refertur. vel, vt Suidas, Συνέδριον καὶ τὸ σύστημα ἔνθα περὶ τῶν ἐπειγόντων βουλεύονται. idest, consessus & cõgregatio vbi de arduis statuũt rebus. quapropter à statuẽdo sibi nomen sumpserunt, & consiliarij Status dicuntur. Id autem differt consistorium à consilio, quòd consistorium ad illud tantùm consessum refertur, vbi Princeps assidet, vt notatur ex Ammi. Marcell. lib. 15. & Varino modò citato, & Auth. de appell. & intra quæ temp. §. adhæc sancimus. & comitatus propriè de Principis aula dicitur, secundum Alc. in l. pupillus, §. territorium, ff. de verb. signif. licèt ad alios etiam extendatur, sicut & consistorium ad eos etiam referri potest, qui iuris dicendi potestatem habent, cap. romana, de appellat. in 6. consilium autem, vti Theophil. institut. quib. ex cau. manum. non lic. §. eadẽ lege, definit, est Συνέδριον φανερῶν ἀνδρῶν κατὰ ῥητὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνον συνισταμένων, idest, consessus certorum virorum, præfinito anni tempore conuenientium. Consilium igitur refertur ad ordinarios Magistratus; consistorium autem ad eos qui Principis nutu congregantur. idque clarissimè constat ex l. quisquis, §. 1. cod. ad leg. Iul. maiest. & ab Ambr. in epist. consistoriani dicuntur qui ad principale consilium eligun-

28 tur. Hi sunt (quod à nemine quòd sciam, est hucusque obseruatum) quos Patricios, idest Principis patres Iustinianus appellat instit. quibus mod. ius patr. potest. solu. §. fil. fam. & in l. nemini, cod. de consul. lib. 12. qui ob eam dignitatem liberantur à patria potestate. Patresq; principis dicuntur, quòd illi consulunt quid sit ipsi agendum in rebus arduis vrgentibusque, ad quod præcipuè ipsos sibi elegit, quasi Reipubl. patronos tutoresque, inquit Bud. in annot. prior. Vnde patriciatus dignitatem, summam omnium vocat idem Iustin. in locis iam allegatis. Idque ex Suida facilius, ni fallor, perspici licet, qui, eos patres Reip. esse ait, ac supremam dignitatem indictiui consilij obtinere. Est autem indictiuum siue indictum consilium, quod proemer

29 gentibus reip. necessitatibus conuocatur. vt differat ab ordinario cõsilio, quod statis certisque diebus cogitur. Hos, Bud. Pares Franciæ quos vocant, esse dicit, qui reip. constituendæ sunt præfecti; eorumque vsum, antiquissimũ esse commonstrat ex Hom. Odyss. lib. 8. Nõ sum tamen nescius quod apud historicos, haud sanè multum antiquos, Patricij, duces exercitus esse videntur. Paulus enim Diaconus lib. 3. de gest. Longobard. cap. 6. Narsetem Iustiniani ducem in Italia, Patricium nominat. & Ioan. Zonaras in Iustin. Belisarium itidem ducem, patricium appellat. & huiusmodi innumera sunt exempla & apud eosdem authores, & apud Procopium, Ioan. Curopal. Niceph. & alios eius classis. Sed hanc ambiguitatem nemo morabitur, si eiusmodi duces, ex iam dictis patricijs eligi notabit ex Suida, & hodie in fre

quenti

quenti rerum vſu obſeruabit. Illud non omittendum quod Sigon.in Annot.in Liu.admonuit ex eod. Liuio, Dionyſio, & Plutarcho edoctus. nempe patricios antiquos Romanorũ, eoſdem prorſus fuiſſe, ac patres & Senatores principio iam à Romulo electos numero centum ad remp.conſtituendam. eorum autem deſcendentes, ex conſuetudine vocari cœpiſſe etiam patricios. quo fit, vt differentia inter antiquos illos, & hos de quibus loquimur patricios, à Budæo annotata, quaſi corruat. Solent profectò hi patricij ſiue Comites conſiſtoriales, eligi vt plurimum titularij, & ex antiqua prole prognati, ac militari ſolertia & experientia illuſtres; & qui iuuenilibus laboribus, magiſteriæq; poteſtatis ſudoribus, clari facti ſunt, l. 3. Cod. vbi ſenat. vel clar. Ad quod facit nobiliſſimum axioma illud Iuſtiniani in conſtit. de confirmandis inſtitut. Imperatorem, ſcilicet, & legibus & armis oportere eſſe munitum, vt pro legibus intelligat iuriſperitos, pro armis, armorum expertes; qui vtroque tempore, nempe bellorum & pacis, rectè illi conſulant, quò rempublicam aptè gubernet. Quod in pace quidem, per magiſtros libellorum, alioſque togatos milites; in bellis verò, per hos Status conſiliarios aſſequitur. Et iſti, magiſteriam conſequi ſolent poteſtatem, ideſt magiſtri militũ creari, l. magiſteriæ, Cod. de iuriſd. omn. iud. etſi non deficiant qui eam l. non de magiſtro militum, ſed de magiſtro officiorũ intellexerint. Ex eorum enim cœtu Proreges eliguntur, & milites aurei velleris, prout noſtra tempeſtate vidimus M. Ant. Columnam Ducem Terræ Nouæ, militem aurei velleris, Status conſiliarium & in Siciliæ Præfectũ præt. elatum. & Andream Auriam eiuſdem conſiſtorij comitem, maris præfectura inſignitum. hunc Præfectum Græci θαλασσοκράτορα, ideſt maris Imperatorẽ nominant, ac à Polycrate Sami tyranno prius excogitatum refert Herodot. lib. 3. Eliguntur ex ijs etiam Comites rei militaris, ideſt Capitanei ad guerram vt vocant, l. 1. Cod. de comit. rei mil. lib. 12. Luc. de Pen. in l. tam collatores, col. 2. Cod. de re mi-

30 lit. Caſſan. in catal. par. 6. conſid. 14. Pyr. de Magiſtrat. Rom. Singulos autem horum procerũ ordines, in ſua loca diſtribui curat Oſtiarius quem Vſcerium dicunt, ni magiſtrum cæremoniarum appellare mauis. Latinè Claſſicus, vel Claſſiarius dici poterit, quia pompam in claſſes diſtribuit. Liu. lib. 5. vocatis claſſico ad conſilium militib. &c. Non abſimilis illis videtur, qui in ſacris conſtitutionibus, Silentiarij dicuntur. Imò ſi Zonaræ creditur, idem erit. is enim in 3. to. annal. dicit, Silentiarium infimæ eſſe dignitatis in palatio. Id autem lubẽs pertranſire nequiui, quod Capyc. ait Vſcerium hunc, Magiſtrum officiorum eſſe. cùm Magiſter officiorum ſupremæ ſit dignitatis & excel-

31 lentiæ. quippe qui aulicorum officialium cauſas diſceptabat, l. ne ad diuerſa, Cod. de ſilent. lib. 12. l. in ſacris, cod. de prox. ſacr. ſcrin. l. 2. & 3. cod. vbi ſenat. vel clar. & alijs compluribus. ſub cuius diſpoſitione erant etiam fabricæ, & proinde iudex fabricenſium erat, l. fi. cod.

de fabricens. lib. 11. item & scrinia memoriæ, libellorum, epistolarũ, dispositionum, & scholæ scutariorum, armaturarum, leniorum, agẽtium in rebus, admissionales, cancellarij, cursus publici potestas, &c. l. iudicibus, cod. de cursu publ. lib. 12. & notat Pard. Prat. in thes. iur. lib. 12. cuiusmodi munere functum fuisse Tribonianum apud Iustinianum ipsemet Imp. testatur in l. 2. in fi. cod. de vet. iure enucl. in proh. instit. & alibi non rarò. Et Prat. loco iam citato, Præposito hospitij in Gallia penè adæquari ait. de quo est tit. in lib. cod. eius offici formula habetur apud Cassiod. lib. 6. Var. & de eo vide Pancir. in Not. Imper. orient. cap. 62. cum seqq.

SVMMARIVM. CAP. XXVII.

1 Principi proximus esse, honor est.
2 Vita & Honor pari passu ambulant
Prærogatiuas magnifacere, atque ad illas acquirendas colludere omnibus licet.
3 Ambitus, omni lege prohibitus.
Princeps procurare debet ne delicta patrentur.
Magistratuum electio de regalibus est. & num. 8.
4 Magistratus pars sunt corporis Principis.
Princeps caput est consilij. & num 22.
Consilij appellatione Princeps venit.
5 Caput, corporis imaginem commonstrat.
Prorege deficiente, Decanus Consilij, eius vicem gerit.
6 Aduocati qui suo abutuntur officio, interdicuntur aduocatione.
Magistratuum cum Titularijs altercatio de præcellentia.
7 Magistratus vna cum Regibus instituti antiquiss. origine. ac ad iustitiam populis ministrandam adinuenti.
Titularijs à Rege Alphonso iurisdictio concessa.
8 Respublica sine iustitiæ ministris corrueret.
Princeps cur dicatur habere leges in scrinio pectoris.
Magistratus maiestatem habere dicuntur. & quales eligendi.
10 Titulos qui emunt, titularij non sunt.
Magistratum offendens Regem offendere censetur.
Titularium qui offendit, maiestatis reus non fit.
11 Magistratuum vsus magis necessarius quàm titulariorum.
Sapientia melior quàm corporis robur.
12 Magistratuum potestas.
13 Rege absente, eius vicem subeunt magistratus.
Præcellentia consistit etiam in administratione & authoritate.
14 Officium, maius est titulo.

Titularij

Titularij iuramentum præstant fidelitatis.
Magistratus iusiurandum singulis annis iterant.
15 Magistratus in loco suæ iurisdictionis ciues efficiuntur.
16 Magistratus, illustres sunt.
Titularij sunt spectabiles.
Magnificus &
Illustris, idem est titulus. imò pluris Magnificus.
17 Magistratus sunt sacri.
18 Principis voluntas semper iusta putanda est.
19 Regens cancell. si titularius fuerit an & quando cæteros Regentes præcellat.
Cardinalis episcopus vel presbyter, Cardinali non episcopo vel non presbytero præfertur.
20 Doctor vtriusq; iuris præfertur doctori vnius tantùm. vbi de præ cellentijs aliqua.
21 Titularij præcedunt collaterales consiliarios.
22 Consuetudo vbi non apparet seruatur consuetudo viciniæ.
Consuetudo Ciuitatis seruanda est in toto comitatu.
23 Dignitas maior, per adeptionem minoris non amittitur.
Dignitas diuersis respectibus & locis maior põt esse vel minor.
24 Consiliarij &
Præsidentes Cameræ quomodo inter se præcedant.
25 Appellatas causas ex Vicar. ad sac. Cons. & inde ad Collater. referendi mos & tempus.
Fisci patronus in præstandis votis adesse debet; si secus, sententia nulla.
26 Episcopus sibi sedet vt canonicus nõ præfertur cæteris canonicis.
27 Equites Hierosolimit. religiosi sunt & clerici; & proinde in feudo non succedunt.
28 Titularios seculares, exemplo religiosorum appellatos.
Prælati nomen longe se extendit.
29 Equites Hierosol. magnæ Crucis, Episcopis comparantur.
30 Episcopi sunt de consilio Regis.
Laici, rerum spiritualium Iudices esse possunt ex gratia Papæ.
31 Episcopus præcedit titularios. Prior prælatus est.
32 Fœderati vnum corpus censentur cum suis fœderatis.
33 Equitibus Hierosol. seruantur omnia sua priuilegia in regnis Regis nostri; alijs equitibus non.
34 Mutatione loci, status personæ non mutatur.
35 Religiosi etiam simplices, præferuntur quibuscunq; militibus.
Dignitate religiosa nulla maior.
36 Titularij ex militibus electi.
Principes in castris qui dicantur.
37 Equites Hierosol. ex professo primùm inuadunt hostibus.

38 Titu-

38 Titulorum maioritas an temporis antiquitati præualeat.
Consuetudo optima legum interpres.
39 Dignitas solo verbo confertur à Principe.
40 Magistratus primò electus nec possessionem nactus, an præferatur ei qui posterius eligitur, prius munus obit.
41 Regentis Neapolit. qui in Regis curia residet origo.
Subditi non tenentur quærere Regem extra regnum.
Subditos esse locupletes, Principis interest.
42 Tribunalia plurium locorum vnius Domini, non censentur diuersa, sed vnum & idem.
43 Sessionis Magistratuum Neapol. tum in collater. consl. tum in reliquis tribunalibus ordo.
44 Sedes vnde ius redditur, siue tribunal, in alto constitui loco, institutum antiquum.
Tribunal Cæsarum quale fuerit.
45 Baldachini, siue
Tusseli etymologia. & quomodo dictus antiquis.
Cymbius quid & vnde.
46 Magistratus quando conueniant in collater. & in suis tribunalibus.
Digniora præferenda, atque ab dignioribus incipiendum.
47 Fisci patronus in omnibus tribunalibus vltimum habet locum. & quomodo suffragetur.
Procurator fisci non interuenit in præstandis votis.
48 Proscribendi ritus & tempus in Mag. Cur. Vic.
49 Magistratus Neapolit. quando & quomodo congregentur ad ius reddendum.
50 Feriarum tempora quibus ociantur magistratus Neapolit.
Feriæ statiuæ, & indictiuæ aut imperatiuæ, quæ.

1 IN solenni Proregis processu, vnicuique pro sua dignitate & gradu, locũ assignari diximus. sed quia prope Principem incedere, & honorificentiorem apud eum habere locum, maiorem affert gloriam & dignitatem, non immeritò cuncti in eiusmodi rem, velut in arduam, nitũtur, l. Iulianus, ff. si quis om. cau. test. l. si inimicitiæ, in fi. ff. de his quib. vt indign. Cassan. in catal. par. 1. consid. 2. 12. & 16. glo. in §. aliam verò, in ver. altiori loco, instit. de bonor. possess. Felin. in rubr. de maior. & obed. col. penul. in fi. Bald. in l. obseruare, §. antequam, ff. de off. procons. Fret. in quæst. parlam. per tot. Vnde persæpe litium odia & altercationes, locique, causæ, & temporis turbationes oriuntur. Et in hoc maius periculum, cau-2 tius animaduertere solent, quia de honore agitur, & vita & honor pari passu ambulant, l. iusta, ff. de manum. vind. l. miles, §. socer, ff. de

adult.

adulter. Cassan. in catal. par. 1. consid. 2. Fret. in quæst. parlam. nu. 41. Et suas magnificare prærogatiuas illasque etiam iure naturali tueri, æquum est concessumque omnibus, l. obseruare, ff. de off. procons. ad quas acquirendas etiam cum alio colludere licet, vt de Esau primogenitura à Iacob vsurpata legimus in lib. Geneseos, cap. 27. Etsi supra modum eas ambire, lege euangelica, exemplo matris filiorũ Zebedæi vetitum sit. quod superbiæ parentem dæmonem, in desperatum lapsum induxit. iureque etiam Cæsareo exploditur, cuius verba in l. 1. ff. ad leg. Iul. de amb. recensere incongruens non esset. Postquã enim Magistratuum creatio, ad Imperatorem pertinere incœpit, dictæ legis Iul. pœnam cessasse notum est. quia prudentis Principis est operam nauare, ne delicta patrentur. & hoc modo dicta l. interpretanda venit. nec immeritò, quia propriè est de regalibus, c. 1 quæ sunt reg. & Regis est importunas ac sordidas, & repentinas, dependentesq; illorum electiones tollere. ad quod inter alia, nominatim inscripsere tit. in Auth. vt iud. sine quo. suffr. Quibus optimo Principi, supremisque magistratibus inuigilare, maximũ fore censeo, & muneris onus, & gloriæ decus. & quales in Regno esse deceat, Alfonsus ille Aragon. Rex, in institutione Senatus Neapolitani, satis dignè & scitè expresit. In primis autem intuendum est, cùm Vicerex ad dictum parlamentum, vel ad alia publica procedit loca, vt moris est, & cùm opportunitas caussarũ suadet, Collaterale cons. vti pars corporis Principis, l. quisquis, Cod. ad leg. Iul. maiest. eum immediatè subsequens, ex illius vicinitate, dignius effici, vt supra fundatum est. Cum enim Princeps, caput sit consilij, membra à capite separari non debent, Roman. in consil. 23. vol. 3. De consilio autem esse Principem certi iuris est; namq; consilij appellatione ipse Princeps venit, Boer. de auth. mag. cons. num. 130. & collaterale consilium, includit etiam ipsum Viceregem, imò à solo Principe, tamquam à capite denominatur, can. ita dominus, 19 distin. cap. fundamenta, §. 1. de elect. in 6. Luc. de Pen. in l. contra, num. 67. Cod. de re milit. lib. 12. Cassan. in catal. par. 1. consid. 24. num. 75. & consid. 35. Et ex eo vtplurimum Proreges eliguntur, vt in præcedente cap. diximus. vnde optimo iure inter Senatores & commilitones numerantur. Et Princeps miles est, & milites suos, commilitones appellat, l. 1. ff. de testam. mil. Franc. de Aret. & Accurs. in proh. instit. §. 1. in princ. quod antea, C. Cæs. fecerat vt Sueton. refert, in vita ipsius. Et cum sit caput, monstrum esset sine corpore existere, quando caput, qualis cuiusque imago sit, commonstrat, l cum in diuersis, ff de religios. & sumpt. funer. & communiter scribentes in §. religiosum, instit. de rer. diuis. & in l. intantum, ff. eod. Et deficiente Prorege, Decurio siue decanus, vt aiunt, Consilij status, cum ipsius etiam cõsilij interuentu, regis vicem in cunctis gerit, ad instar Cardinalium summi consistorij, qui sede vacante, summi Pont. vicem supplent; & Capituli antiquiores canonici Episcopum

3

4

5

pum repræſentant illo abſente, vulgato tit. ne ſede vac. aliq. innou. Idque cùm in controuerſiam aliquando duceretur, à Collaterali cõſ. decretum fuit. Nam defuncto Vicerege (is fuerat celebratiſsimus ille Compluti, ideſt Alcal. Dux) Triuici Marchio tunc Collateralis decurio, eius locum ſubijt. cumque illuſtriſsimo card. Granuelæ, ciuitatem vt Regis locumtenens ingreſſuro, obuiam hic exire intenderet; Dux Montis draconis, Principis Stiliani primigenius ex Nidi nobilitate, qué vniuerſum illud ſedile (cui tũc Syndici electio cõpetebat ordine circulari more ſedilitio vt ſæpius diximus) in Syndicum elegerat, ipſum concomitari, vti Syndicus renitebat, eò quod non verè Prorex eſſet, ſed tantùm eius perſonam vti decanus, repræſentaret; & proinde ſedile ipſum, eam prærogatiuam negligebat. Quod cùm Collaterale conſ. abſonum pronunciaſſet, indicta pœna mandauit dicto Duci & vrbis decurionibus, vt ſuum munus exequerentur. & qui ipſis id conſuluerat, cauſarum patronus alioqui percelebris, in vincula coniectus fuit, interdictuſque ne de rebus publicis deinceps

6 conſuleret, tamquã qui eo priuilegio abuſus eſſet, l. moris, ff. de pœn. l. iudeos, Cod. de iude. Nec eſt prætereunda, quæ inter Collaterale ipſum, & Ducem Montis alti, præcellentiæ cauſsa aliàs euenit. Hic in feſtiuitate ſanctiſsimi Corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum Titularijs incedere dedignans, quòd ex ſereniſsimo Aragon. ſanguine prognatus eſſet (& regij ſanguinis ratio quas afferat prærogatiuas, latè diſſerit Fret. de ſuffeud. in quæſt. parlam.) ſtatim poſt d. Illuſtriſſ. Card. Granuelam Proregem, ante Collaterale cõſil. ambulare cœpit. quod, Conſilio ipſo ægrè ferente, & proinde conquærente, ille non permiſit. vnde iuſſum fuit Duci vt ne Collaterali præiret, imò inde diſcederet. Quam ob increpationem, Dux ad inuictiſs. regem ſe contulit, ab ipſo eam quæſtionem decidẽdam poſtulans. vbi quid actum fuerit, non ſatis liquet. Et non inconſultò eum locum Dux affectaſſe videtur, tamquam Principi propioré. Titularij enim quartum occupant locum ab ipſo Principe, equitando. quandoquidem primus, vt aliàs diximus, Syndico debetur, ſecundus ſeptemuiris Regni gubernandi, tertius, Decurionibus ciuitatis, quartus tandem ipſis Titularijs. non tamen immediatè ſeptemuiri Regni præeunt ante Viceregem; nam inter hunc & illos, medium it ſatellitium. & quamquam cum ſedent in ſolenni cœtu, ipſi Titularij ad dexteram ſedent, vt inde digniores videri poſſint, per ea quæ diximus in cap. 23. num. 27. attamen tunc etiam Syndicus & præfati ſeptemuiri, ipſos præcedunt. Et num extra huiuſmodi proceſſum, & in locis differentibus hæc eadem hæſitatio locum habeat, meminimus annis elapſis apud Regem noſtrum in controuerſiam deductum fuiſſe. Et certè Collateralis iura, potiora videbantur. quandoquidem Magiſtratuum, vetuſtiſſimam eſſe originem ſcimus; quippe qui cum ipſis

7 Regibus inſtituti fuere, ad iuſtitiam populis miniſtrandam, excogi-

tati,

tati,can.regum,23.q.5.2.reg.cap.10.Isern. in tit. quæ sunt.regal.cap. 1.§. argentariæ, nu. 15. Baronibus autem integram iurisdictionem cum mero mixtoque imperio,à Rege Alfonso I.concessam fuisse nouimus. & ab ipsorum Castrorum rebus, ad eos appellatur,& non retardatur exequutio. Magistratus igitur vti antiquiores,præferēdi. Et

8 sine iustitiæ ministris,Respubl.corrueret, cū frustra iura cōdita fuissent, nisi essent qui ea redderent, l. 2. §. post originem,ff.de orig.iur. gl.in proœ.instit.§.1.ver.per legitimos, Titularij verò necessitate nō adeo vrgente instituti sunt. Et non aliunde quàm ob Magistratuum assistentiam & consilia,Impp.in scrinio pectoris omnia habere iura gloriantur,eò vt philosophiæ legalis pleni dicātur,l.pen.Cod.ad Syllan.l.omnium,Cod.de testam.Isern.in præl.feud.num.18. vnde magistratuum creatio inter suprema coronæ connumeratur, & de regalibus esse dicit tex.in cap.1.quæ sunt regal.ex pop.Rom.enim transla

9 ta fuit in Principem,l.1.ff.ad leg.Iul.de amb. Et propterea Magistratus maiestatem quodammodo habere dicuntur,l.pen.ff.de iust.& iu. nam longè à commercio distant,l.1.§.proinde,ff.de var. & extraord. cognit.l.Aquilius,ff.de donat.l.fin.Cod.de episcop.& cler.Et cum eliguntur,personæ,industria & vitæ integritate & exemplaribus moribus conspicuæ obseruantur. quibus Principes vacant,& multas concedunt prærogatiuas,ex tex.in l.1.§.1.ff.de off. præf. præt. eorumque electiones maximam pariunt dignitatem secundum Bald. ibi. & in constit.Regni,Disputare. & ad posteros non trāsmittuntur vt Castra & Tituli,l.inter artifices,ff.de fideiuss. & in pragm. regis Alfonsi. Et

10 qui titulos emunt,Titularij non sunt, Anna in sing.166. vbi allegat Salyc.in l.fin.cod. vbi senat. vel clar. Sunt etiam Magistratus de corpore Regis,d.l.quisquis,Cod. ad leg.Iul. Maiest. intantùm vt qui eos offendit,etiam si extra tribunal nec ratione officij,Regem ipsum offendere censeatur, Isern. in tit.quæ sunt regal. quod in Titularijs locum non sibi vendicat,cum nec actiuè nec passiuè, in ipsorum offensione,Regis maiestas offendatur,Ioan.Fab.in procem.instit. in princ. Bellam.consil.15.col.3.Oldrad.consi.43.num. 8. Glo. in Longobar. cap.relatum, in rubr. de scand. & composit. Quamquam pro persona,loco,& tempore,atrociora putantur contra eos facinora,l.fin.ff.de iniur.l.aut facta,in prin.ff.de pœn.Quinimò Magistratuū vsus magis

11 est necessarius,q̃ Titulariorū,cū parùm arma foris valeant,nisi domi sit consilium,Cic.lib.1.offic.& ex eo Abb.in cap.ex multa, §.1.extra de voto; & res magnæ non geruntur viribus aut velocitatibus,aut celeritate corporum, sed consilio auctoritate & scientia, idem Cic. in Læl.& plus habet in se consilium,ponderis & momēti, quàm corporis robur,Homer.Iliad.23.Cassan.in catal.par.11.consid.8. & Sapiēt. 6.melior est sapientia quàm vires,& vir prudens quàm fortis, & alia

12 quæ ad id allegat Fret.lib.1.de off.mag. Iustit.nu.31.cum seqq. Quibus consequens est,ex meri imperij potestate magistratibus tributa,

omnium Romanorũ magiſtratuũ auctoritatẽ eos habere. Si.n.Senatoribus cõparentur, merũ imperium, vt diximus, habent, §.cumque, inſtit.quib.mod.ius patr.pot.ſol. Si Conſulibus, maiorum iuriſditionem limitare poſſunt, Alex.in l.1.num.22.ff.de off.ei. Seuer. in l. imperium, ff.de iur.om.iud. Si Dictatori, in facinoroſos abſque prouocatione animaduertũt, Feneſt.& Pompon.Læt. de magiſtrat. Roman. de Dictatore. Si candidato principis Quæſtori, libellis & epiſtolis in Collaterali legendis præſunt, l.vn.ff.de offic.quæſt.l.2.& ibi gl. & Bal. Cod.de petit.bon.ſubl. Auth.vt diu.iuſſion.per tot. Si Præfecto prætorio, negligentes iudices mouendi, ac in eorum locum alios conſtituẽdi facultatem habent, l.ſi quos, Cod. de offic.præf. præt. Si præfecto vrbi, aduocatione & foro interdicunt relegant & deportant, l.1.& per tot.ff.de offic.præf.vrbi, Feneſt.& Læt.de magiſtrat.Rom.ead.rub.

13 Et Rege abſente eiuſque Vicario, eorum vices ſubeunt vt Interrex Romanorum, de quo Liu.Dionyſ.& Plutarchus. Præcedentia quoq; in adminiſtratione conſiſtit, & proinde archidiaconus maior eſt archipresbytero, can.perlectis, ver. archipresbyter, 25.diſt. Caſſan. in catal.glo.mun.conſid.29. Et in maiore authoritate & commoditate, ſingulis communicanda, cap. dudum ad audientiam, ext.de elect. l. Quintus, §.Pomponius, ff.de ann.legat. l.3.§.1 ff. de teſtib. cum alijs adductis per Caſſan.in catal.conſid.31.& nos ſuperioribus capp.diximus.

14 Officium etiam maius eſt titulo, l.1.Cod.de conſulib.lib 12. Fret.in quæſt.parlam.nu.29.vbi allegat in argum.tex. in l.quæritur, ff.de ſtatu hom. Hæc omnia prę̨ter alia quæ cõplura adduci poſſent, Collateralium cœtum, Titularijs præponendũ demõſtrare videntur. Nec quidem vel ex homagij fidelitatiſque iureiurando quod Titularij præſtant, cap.1.qual.uas.iur.deb. fid. vel ex bellicarum rerũ experientia, vel ex perſonarum & rerum & ſeruitiorum pondere, Titulariorum præcedentia ſuſtinenda videtur; cùm & ipſi Collaterales, prout & cæteri omnes Magiſtratus, & iuriiurando & ſeruitijs ſunt etiam obnoxij, §.ſic igitur, Auth.vt iud.ſi.quo ſuffr.coll.2.Imò ſi iteratus actus rem nobiliorem efficit, Vlp.inſti.tit.3.in Magiſtratibus id videmus, qui ſingulis annis, Kalendis.ſ.Ian.ex nou.Regis pragm.iuſiurandum iterant, Maiores quidem, puta Regentes cancell.Præſidẽs Sac.conſ.Locumt.Reg.Cameræ, coram ipſo Prorege; minores verò, ideſt regij Conſiliarij, Præſidentes reg.Cameræ, Iudices Vic.corã ſuis Præpoſitis. Iurant autem ſe tribunalium arcana religioſè ſubticere; quamobrem quolibet menſe ipſi Tribunalium Præſides, arcanorum cuſtodiam ipſis memorant. & continuè per omnes vitæ horas & ſine interpellatione militant. & ſalario tam exiguo in maximæ emeritæ mercedis vicem, vt vix ad vitam ſuffulciendam ipſis ſufficiat. Titularij verò nimis copioſa mercede Regis munificentiam experiuntur; & ſeruitijs non ſe continuè exponere videntur.

15 Magiſtratus etiam, ſacerdotes appellari cauetur in l.1.ff. de iuſt. & iure. Sunt.n. perſonæ publi-

publicæ & Ciuitatis membra, adeò vt in quacũque vrbe ministrent iustitiam sint ciues, & omnibus ciuium priuilegijs, immunitatibus & prærogatiuis potiãtur, tum quia sunt Officiales, tum quia sunt milites, glo. in l. ciues, Cod. de incol. lib. 11. Barto. in l. 1. & l. municipes, ff. ad municip. & refert Par. de Put. in tract. de Syndic. sub rubr. ciuilitas Officialis, cap. 2. in fi. Barones autem non, nisi vbi feudum habent, ciues censentur, Guid. Pa. decis. 631. Fret. lib. 2. de suff. auth. 18. Hinc est qđ præter destinata salaria, alijs ẽt præmijs Magistratus à Principe honorantur, vt paulo ante diximus. Vnde non immeritò illustres
16 sunt, & sic in primo gradu dignitatum, l. 1. cod. de præp. lab. lib. 12. ibi, quos lateris nostri comitatus illustrat, Fret. in libb. de suffeud. tit. de Barone. Titularij verò, vt sunt Duces, Marchiones, comites; sunt spectabiles, qui est tertius dignitatũ gradus, l. si qñ, C. de appell. glo. in rubr. auth. vt ab illustr. Bal. in c. cũ accessissent, de cõsti. & in rubr. ff. de iur. om. iud. vbi Alex. in fine: ad qđ allegat tex. in l. raptores, C. de episc. & cler. & in §. similiq; modo, & §. fin. Auth. de appell. Nec obest ꝙ Officiales à Rege dñr magnifici, Titularij verò illustres; nam Magnifici & Illustris idẽ est titulus, Tiraq. in tract. de nobilit. c. 8. n. 15. & DD. in d. l. 1. ff. de off. ei. cui man. est iur. Imò pluris est magnificus q̃ illustris, vt patet ex procem. instit. §. 2. vbi Tribonianus appellatur magnificus, Theophilus autem & Dorotheus, illustres; & tamen longe dignior
17 erat ille quàm hi. Ex quibus dictis inferri potest, Magistratus sacros esse, & ius publicum etiam in sacris consistere, l. 1. §. 2. ff. de iust. & iure, §. fin. instit. eod. Vnde leges dicuntur sacratissimæ, l. 1. §. proinde, ff. de var. & extraord. cognit. l. leges, C. de legib. Publico ẽt statui cõseruando Collaterale inuigilat, quod inter ius publicum censetur. imò eorum votis leges & pragmaticæ sanciuntur, quibus etiam ipsi Titularij obligantur, l. humanum, ff. de legib. Seruitij autem armorum quo se connixè suffulciunt, adhuc leuis videtur ratio, cùm in quæstione pendeat, vt aliàs diximus, arma sint ne præferenda legibus, an contra. Postremo nec humerale eorum scannis nouiter ex Principis humanitate additum, ipsorum iura augere videtur, cum longè prius, Collaterale fuerit illo decoratum; & specialium multiplicatio non datur, l. 1. Cod. de dot. promiss. Etsi ipsi Titularij se etiam officiales esse regios iactent, maioreque parte regalium honestatos, vt corona ipsorum insignibus communicata, cap. imperialem, de proh. feud. alienat. per Frider. & proinde illustres dici, vt per Fret. in loco suo.
18 Quicquid autem sit, vel quòd validiores fuerint rationes pro Titularijs exhibitæ, vel quòd temporis opportunitas, contrarium Principis voluntati, (quæ semper iusta censenda, & legis vigorẽ habet, §. quod Principi, instit. de iure nat.) persuadere potuit; scđm eos pronunciatum fuit; vt in locis differentibus præcedere debeant: eique standum esse decet, qui subditorum commoditati studendo, nõn nisi æqua & sancta statuere solet. Sanè autem Regens Cancell. vbi se gerit pro Re-

ge, Titularios antecellit; quod in regimine Hospitalis incurabilium, sententia prolatum esse scimus. vbi Regés, princeps idest medius, sedet, Titularius ad eius dextram, sedilitius eques ad sinistram, quartò reg. Consiliarius, aut reg. Cameræ Præsidens. inter cæteros enim semper ex his vnus illi administrationi præficitur, vt lib. 2. dicemus. Qua eadem ratione Titularius Magistratui cedit, vbi Magistratus ipse Regis nomine interuenit; etsi reliquis non titularijs præferatur. quod decretum fuit Marchioni Caudij, vulgò Harpaię, in recensione rõnũ Ciuitatis, siue reuisione cõputorum, vt aiunt. Sed an Regens titulari

19 dignitate ornatus, Regentibus qui priusquam ipse in consilio allecti sunt, præferri debet? Disceptatum est hoc inter Dn. Marcellum Pignonum meum auunculum, Regentem Cancell. Oriulique Marchionem, & alios Regentes. Et certè in cunctis præcellentiam sibi iure vindicasse videtur. nam præter collateralem dignitatem, Marchionatus etiam titulo fulgebat, & duo vincula firmius quàm vnũ ligant, instit. de adopt. §. sed hodie, in fi. & de rer. diuis. §. cum ex aliena, in fi. & notat Bal. in l. sed & milites, in princ. ff. de excusat. tut. Isern. in l. inter officium, ff. de rei vendic. Vnde Cardinalis Episcopus, Cardinali non episcopo præfertur, sicut & Cardinalis presbyter, Cardinali diacono, clement. 2. §. irritum, de elect. can. cleros, 21. dist. can. oportebat, & can. siquis ex episcopis, 79. dist. Et doctor vtriusque iuris, etiam po

20 sterior, præfertur doctori vnius tantum, cap. 1. de treuga & pa. Abb. in cap. clericus, de iudic. & duplicatio gradus maiorem inducit dignitatem; & vbi maior est dignitas, prioritas temporis non attenditur, gl. in can. placuit, uer. Isidorus, 16. dist. & not. in cap. statuimus, de maior. & obed. l. unicuique, cod. de prox. sacr. scrin. lib. 12. Luc. de Pen. in rubr. cod. ut dignit. ordo seru. lib. eod. Et episcopus doctor, episcopum non doctorem, licèt prius promotum, præcedit, Domi. & Card. Alex. in d. can. Isidorum; & artium & medicinæ doctor, doctorem artium tantùm, uel medicinæ tantùm, Det. in cap. clerici, de iudic. &

21 doctor & miles simul, simplicem doctorem, uel simplicem militem, Alex. in l. centurio, col. 5. uers. adde tñ, ff. de uulg. & pupill. subst. Det. in l. cũ quid, ff. si cert. pet. Et est consuetudo in hoc Regno recepta, ut Titularij præcedant Regentes & collaterales consiliarios. quod statutum etiam fuit inter Illustr. Marchionem Vici, & Dn. ciccum Loffredum, Regentem cancellarię. qui licèt plura & pręualida in sui fauorem allegarit, ut est uidere in suis parafr. feudal. in cap. si de feudi def. mil. fuer. contr. capit. omnes, uers. & quia de pręcedentia, nihilominus lata fuit sententia secundùm d. Marchionem. Et hodie quilibet Titularius qui militari consilio ascribitur, Regentibus, ét tempore prioribus pręcellit. in quibus quidẽ, antiquus mos attenditur, can. conquęstus, 9. q. 3. cap. cum olim, de consuet. & facit l. cum antiquitas, cod. de testa. Innoc. in cap. dilectus, de capell. monach. l. obseruare, & ibi DD. & signanter Bald. ff. de offic. procons. idem Bal. in cap. 1.

§. mar-

§.marchio, de his qui feud.dare poss. Det.in l.cum quid,ff.si cert.pet. Felin.in cap.statuimus,de maior.& obed. Nec cõtra rem facit, quòd consuetudo ista inualuit inter Collaterales rei militaris, non autem inter Regentes,cum quibus in dubio videretur attendendum prærogatiuum antiquitatis; nam vbi consuetudo non apparet,seruatur cõsuetudo viciniæ,cap.ex parte, & ibi glo.de censib. Paul. de Castro in consil.372.vol.1.& consil.437.in 2.dub. vol.2. Afflict. in decis.148. col.4.Riccard.Malum.& post eum Cyn. in l.etiam,ff. de iure dot. Et consuetudo Ciuitatis obseruanda est in toto comitatu siue districtu, glo.fin.in l.ex ea,ff.de postul.Det.in consil.389.vol.3. sicut & consuetudo metropolis attendenda in vniuersa prouincia, Roman.in consil.123.vol.2. Sed consilium collaterale est vnum corpus,cuius caput est Prorex,& membra sunt Regentes & Collaterales, ergo consuetudo vigens inter Collaterales, debet etiam vigere inter Regentes, ne vnum idemque corpus diuersis censeatur iuribus,l.eum qui ædes,ff. de vsucap. Vbi enim est vna ratio,vna etiam dispositio esse debet, l. illud,ff.ad leg.Aquil. Eius litis euentũ scimus fuisse,vt ipse Dn.Marchio Dnn.conRegentes præcederet in omnibus actibus publicis, & processionibus, ac etiam in ingrediẽdo & egrediendo collateralium tribunal,& in præstandis votis in rebus bellicis & militaribus negotijs; præterquam in causis vbi interueniebat vt Regens; prout latius Dn.Marius Surgens meus germanus, in allegationibus quas ad eam causam pro communi auunculo scripsit,prosequutus fuit.Simile iudicatũ fuit pridẽ inter Præsidentem S. Cons. & Locumtenentem R. Cameræ,Regentes ambos, vt scilicet in Collaterali præcedat tempore prior Regens, extra secus. Et id quidem in alijs etiam officiorum generibus militare videtur. quod nuper euenit Dn.Montoyo de Cardona omni numero viro, qui cũ Regius esset Consiliarius, R.Cam. Summariæ Præsidens creatus fuit, vnde reliquis dictæ Cam. Præsidẽtibus antequam ipse creatis,percellere intẽdebat,eò quod per acquisitionem minoris dignitatis,non amittitur maior, nec è contra,l.2. Cod.de dignit.lib.11.at decretũ fuit,vt dum in ipsius Cam.tribunali pro illius causis explicandis sedent,ac etiam in Collat.cons.& coram Principe statis diebus in forma tribunalis, non præcelleret, nisi in Consiliarij dignitatem ante eos euectus esset, quo casu præcederet, præter Præsidentem decanum. Et hoc iure & legitimo & consuetudinario,ac etiam ex Principis constitutionibus roborato, vti aperte videmus. Et certè potest quis diuersis respectibus & locis, maior esse vel minor; glo.2.in can.quæritur, 11.q.7.can.perlectis,25.dist.Host. in cap.in decorum,de ætat.& qual.l.tutorem, qui est textus Iser. ff. de his quibus vt indign.cum concordant.facit tex.in l. inter officium,ff. de rei vendicat. Præterea, cùm Sacr. Consilium cum Reg. Camera ex Principis iussu ad negotia terminanda conuenire cõtigerit, ut persæpe contingit;idque bifariam,aut enim vniuersum horum Tribunalium

nalium cœtus insimul congregatur, aut aliqui ex ipsis asciscuntur,
24 quos adiunctos vocant, præcellentiæ iurgium oriri solet. & planè pro locorum diuersitate diuersè obtinet. Etenim vbi in Collater.consil. collegium fieri accidit, vel vniuersa concurrant tribunalia, vel ex ijs aliqui adiungantur, Regij Consiliarij, tanquam qui omninò præcedunt Præsidentes Cameræ, ad dextram Collater.Cons. sedent, Præsidentes verò Cameræ ad sinistram. Hoc tñ aliquãdo reg. Consiliarij peruertere intenderunt, vt scilicet non secundus locus Præsidentibus daretur, sed vltimus, & sic post se sedere iuberentur. quod euenit in quæstione facinoris patrati à Dn. Felice de Aragonia in ipso Collater.agitanda, vbi adiuncti fuere aliqui ex reg.Consiliarijs, & ex reg. Camera duo, quorum alter fuit Dn. Mutius meus germanus, qui in ea causa pro fisco intercessit. qua de re consultus Rex rescripsit, secũdum illis locum, idest læuam Collater.cons. deberi, & hoc ius præualet. cùm autem in sac. Consilium ijdem reg.Cameræ Præsidentes adiungerentur occasione alterius criminis discutiendi; prætermisso hoc Regis mandato, non secundum locum, prout in Collaterali sed posteriorem illis dare intendebant. cuius rei consultus Prorex, item iussit vt quod solitum erat, obseruarent. Et sic ex loci qualitate, differentes oriri præcedentiarum altercationes, iuri consonum est. etenim si quis ex Reg.Consiliarijs ad tribunal regiæ Cameræ adiungatur. primũ à sinistris obtinet locum, dextera Præsidentibus relicta, quia in proprio loco degunt, glo.in l.apud, ff.de manumiss. allegata per Fret.de Synd. vnde eadem qualitate contenti esse poterant. sed in his, etsi parum auctoritatis extitisset, consuetudo est eorum na-
25 turalis lex, l.diuturna cum seqq. ff. de legib. Et cùm regij Consiliarij, qui in criminali auditorio Mag.cur. Vic.morantur biennium, vt supra diximus, ad sacr.consilium eunt referendi gratia causas appellationum (quod mane diei Iouis fit, & prima quidem hora Iudices ciuiles referunt, duabus ultimis, criminales) ibi postremum habent locum, etiamsi antequam alij, sint in consilium allecti. estq; ratio quia sedent ut iudices primæ instantiæ cum iudicibus appellationum, & sic superioribus. Et est moris, ut in eiusmodi appellationibus decidẽdis, omnes intersint Iudices criminales & ciuiles. secùs autem si relatio fieret in Collaterali cons. coram Prorege, cum eodem sacro cõsilio. quia ibi qui refert, expedita relatione & audita fisci instantia, non interuenit in præstandis uotis. Fisci autem patronus ubicunque agitentur quæstiones, etiam in collaterali, semper adest, aliàs decreta & sententiæ prolatæ, nullę essent etiam ex nou.pragm. sanctione. Et in pręsenti, cùm equites Sedilis Nidi, colloquium inter se essent celebraturi de re ad Remp. spectante, Dn. Diomedes Carafa eius Sedilis eques, generalis huius Regni Thesaurarius, & collateralis consiliarius, ac unus ex quinqueuiris dicti sedilis, ad tuendam sui officij pręcellentiam, primum sibi locum uendicare intendebat. eius tamẽ uo-

tum

tum acriter oppugnauit alius eiusdem familiæ eques maior natu, quòd ibi non tanquam Thesaurarius regisue Consiliarius, sed vt priuatus ipsius Decuriæ miles intereslet, & proinde ipsi præcellentiam 26 non deberi, sicut nec debetur episcopo vbi vt canonicus sedet, quando canonicis ante ipsum institutis, non præfertur, cap. postulasti, vbi Abb. de conceff. præb. cap. per tuas, de maior. & obed. Loftr. in parafr. feud. si de feu. def. mil. fu. contr. Quam facti speciem nuper terminauit Collegium huius Ciuitatis, dum Episcopus Insularum, qui ꝙ esset Episcopus, suis collegis præferri, & proinde sellam sibi deberi intendebat, in scannis æquè ac alij sedere iussus fuit. Vnde primum locum sibi competere asserebat vti seniori, per ea quæ diximus hoc lib. cap. 1. Res in iudicium deducta, ab omnibus quinque sedilibus recepta fuit. qua tamen decidenda, ad vitandas cõtentiones, ambobus fuit interdictus ad colloquium accessus. cuius rei veritas, ex sententia inde promulganda ceu notoria & forensis, omnibus patebit, iuxta vulgarem iuris regulam, rem iudicatam pro veritate accipiendam. Insurrexit aliqñ & adhuc viget, alia circa præcellentiã dissensio inter Dn. Vincẽtiũ Carafam Ruborũ comitis filiũ Hierosolimitanæ D. Ioãnis religionis procerẽ, magna signatũ Cruce insimul & Vngariæ Priorem, collateralemque regis Consiliarium, & alios eiusdem consilij milites non titularios. Is quidem illis præferri intendit, eandemque sibi deberi prærogatiuam, quæ titularijs, tum ex magnæ crucis, tum ex Prioratus dignitate. ij verò, idest consiliarij titulo non fulgentes, temporis ordinem inter ipsos seruandum contendunt. Et certè si dicti Prioris rationes rectè pensentur, contemnendas non arbitrabuntur. Cum enim in eo consilio, titularis dignitas temporis antiquitatem absorbeat, per ea quæ supra adduximus, quodque ex multis probari in promptu est; Priorem ipsum inter titularios censeri decet, cum eadem & fortasse potiora pro eo militent iura, quæ pro ti- 27 tularijs militant. Eiusmodi enim equites verè sunt religiosi, Abb. in cap. ex parte, de regular. Isern. in cap. 1. de milit. & vass. qui ar. bell. depos. Brun. cons. 17. sunt etiam clerici, cap. 1. de relig. domi. in clem. can. duo sunt genera, 12 q. 1. vbi gl. 1. in fi. Bar. in l. semper, §. quibusdam, ff. de iure immun. & ibi latè per Alex. quam solam ob causam à feudi successione cadunt, Cassan. in consuet. Burgund. tit. de feud. §. 5. Alciat. in consil. 29. Bal. in consi. 33. & 170. 1. vol. Nauar. in tract. de regular. comm. 3. Curt. iun. de feud. 2. par. 3. partis nume. 29. Ann. in singul. 207. & alia quæ adhoc congessit Dn. Mut. meus germanus in suo tract. de regalib. q. 11. Et si titularij à tuendo denominati sunt, quia rempub. tueri debent, vt supra diximus, Prior ipse iure inter titularios referendus, cùm ipsi potissimum sit munus christianam Rempublicam defendere. & titulus dignitas est de quo nos latè supra cap. 23. & ipse in dignitate est constitutus. vbi obiter aduertendum, non esse titularij nomẽ eò extraneum, quod quibusdam placuit, vt etiam

ab

ab ipsis legibus non agnoscatur, & secundum ipsas ethymologiam illi assignare non possimus. ecclesiasticorum enim & religiosorum ti-
28 tulorum exemplo, titularios dictos esse par est considerare. & licèt diuersæ sint dignitatum species, secularium tamen Proceres, quos titularios esse diximus, ad instar religiosorum procerum, vt sunt Episcopi, Abbates, Priores, & huiusmodi, tanquam à dignioribus & antiquioribus, dictos esse, reuerenter asseuerare possumus. Vnde sicut in temporalibus diuersi sunt titulorũ gradus, vt Principis, Ducis, Marchionis, Comitis, & omnes vno agnomine titularij dicũtur; ita in spiritualibus. tamen inter hos & illos eadem erit affinitas, vt scilicet titularius religiosus & spiritualis, vt est Episcopus, Abbas, Prior, & similes Prælati, comparetur, imò potius præferatur titularijs tẽporalibus. quandoquidem Prælati nomen amplissimum est, vt contineat Abbatem, Præpositum, Ministrum, Custodem fratrum minorum, Priorẽ, & etiam qui officium habet perpetuum, ad libitum superioris reuocandum, Abb. in cap. 2. de iudic. in cap. 1. de ætat. & qualitat. facit tex. in can. deinceps, 16. q. 7. sed in potentiori significatione sunt qui ordinariam habẽt iurisditionem, vt per Felin. in d. cap. 2. & ibi per Det. col. pen. & latè per Lancell. Conr. in templo om. iud. lib. 2. cap. 10. nu. 8. Cõmendatarius autem alicuius Abbatiæ vel Prioratus, non dicitur Prælatus nec eius titulum habere, sed simplex minister & depositarius, Oldr. in consi. 179. Felin. in cap. cum olim, col. pen. de maior. &
29 obed. Lancell. vbi sup. cap. 8. Et qui dignitatem inspiciet, in qua magnæ crucis equites sunt, ritè & rectè titularijs adæquabit. & eò magis hunc, qui præter magnæ Crucis signum, Prioratus etiam dignitate præfulget. quam ob dignitatem Episcopo comparabitur, tum ratione iurisditionis, tum prouinciæ sibi commissæ. & Episcopi illustres sunt sicut & Titularij, quo honore ipsemet rex ipsos prosequitur, vt supra diximus, Prior igitur illustris est, & proinde inter illustres
30 collocandus. Et eo magis procedit comparatio, quòd Titularij sunt de consilio Regis vt retulimus, de quo sunt etiam episcopi, cap. in archiepiscopatu, de raptor. can. duo sunt, 96. dist. cap. Imperialis, de prohib. feudi alienat. per Lothar. auth. habita, vbi Bal. Barbat. Salyc. Cod. ne fil. pro patre. Stefan. Aufrer. in tract. de potest. eccl. super laic. casu 95. & colligitur ex procem. consuetud. Neapol. §. vt igitur, vbi Carolus II. illis Ciuitatis consuetudinibus auctoritatẽ dedit, quæ ab Antistite vrbis alijsque xij viris approbatæ fuerunt, precibus ipsius Regis. sicut vice versa laici ex S. Pontificis gratia ad rer. spiritualium iudicium & consilium vocari possunt, can. adhæc, §. verum suffragia, 32. dist. & 10. q. 3. can. illud. in cap. 2. de iudic. Archidiac. in cap. ab arbitris, de off. deleg. Bal. in l. rescripta, Cod. de precib. Imper. offer. Et
31 episcopus præcedit titularios, idque ex eo etiam dignoscitur, quòd si quis est Dux & Episcopus, & profert sententiam vt Dux, tunc appellatur ad Iudicem ecclesiasticum, quia Ducalis dignitas accessoria est digni-

dignitati episcopali, secundum Bal. in addit. ad Specul. in tit. de appel lat. col. 3. quæ cum alijs notauit Stefan. Aufrer. vbi sup. limit. 19. fol. 128. Et dignitas episcopalis maior est Marchionali, cum Marchio spectabilis sit vt supra diximus, Episcopus autem dicitur illustris, vel saltem illustribus similis, cap. fin. de re iud. in 6. can. vlt. 3. q. 3. l. quoties, in fi. C. de dignit. lib. 12. & notat Bal. in l. ad similitudinem, Cod. de decur. Imò respectu ordinis episcopalis, est super omnes illustres etiam supra Imperatorem, can. Valentinianus, 63. dist. Specul. in tit. de lega. ver. 17. & dicitur frater Papæ, cap. quam graui, de crim. fal. cui episcopi sunt æquales in ordine cùm successerint loco Apostolorũ, can. in nouo, 25. dist. & sunt maiores etiam Cardinalibus non episco pis, Barbat. in cons. 1. col. 1. Loffred. in parafr. feud. tit. si de feu. def. mil. fuer. controuer. cap. omnes, ver. & inhærẽdo. Et, si generatim omnes Titularij episcopi & Prælati præferuntur quia sunt honorarij tantùm Consiliarij, tanto magis præferri debet Prior hic, qui inter prælatos iure connumeratur, cap. fundamenta, & cap. quanto, extra de electione, qui non honorarius est regis Consiliarius, id est non nomine tantùm, sed onerarius vt qui re ipsa onus Consiliarij sustinet, & Regi nostro, verbis & operibus consulit. quod in famosa illa Melitensi obsidione satis gloriosè commonstrauit. Vnde quia ipsa Hierosolimitana religio de vniuersa christiana Republica semper est opti-
32 mè merita, Rex noster illam sibi perpetua societate iunxit, quod plus est quàm si fœdere vel cõfœderatione iunctus esset, vt propterea vnicum corpus sit censenda cum suis consilijs, Bal. in l. exequutorẽ, ver. quid de ciuitatibus confœderatis, Cod. de exeq. rei iudic. Bart. in extrauaganti, qui sint reb. ver. rebellando, & vnus spiritus ex reciproca adhærentia, de quo in cap. damnamus, de sum. trin. & fide cath. & latè per Felin. in rubr. de treu. & pa. col. vlt. ver. declaratione. idemque in adhærentibus dici potest, habes vltra Barto. & DD. in vulgata l. non dubito, ff. de capt. & postl. reuers. ex Loffr. in cons. 5. vbi multa super his affert. Et pari modo vnicum atq; idem consilium videtur ab eodem Præside amicabiliter protectum, ad quod faciunt allegata per Angel. in l. solet, ff. de custod. reor. Cassan. in consuet Burg. fol. 465. nu. 14. & ante eos, Bal. in d. l. exequutorem, nu. 30. in fi. Cod. de exeq. rei iud. & in l. requirendis, Cod. de seru. fugit. & alij per Iul. Clar. in pract. crimin. quæst. 38. ver. Successiuè, vers. hoc tamen, & in quæst. 71.
33 ver. quæro modo. Ob quam fœderationem & corporis vnitatem, Rex noster in suis regnis omnia priuilegia dictæ religionis, ipsius equitibus seruari mandat, vigilanterque intendit vt seruentur; quod cum alijs religionibus, puta Diui Stefani, Diui Iacobi, Diui Lazari, & similibus, obseruari non videmus. Et si temporis beneficium præualeret, ipse Prior, illo vti iure posset; sicut in vno ordine multoties disceptatum est vt prior in loco cædat antiquiori in ordine, cùm prius ordinatus, in cũctis posteriori præferatur, cap. 1. extra, de maior. & obed.

& ibi Abb.l. 1.ff.de albo scrib.& prioritas ordinis & dignitatis hoc et parit,can.à subdiacono,93.dist.mutatione enim loci,status personæ non conuenit immutari,l. 1.Cod.de impon.lucrat.descript. ex Isern. in cap. 1.§.item si fidelis,in addit.num.21.quib.mod.feud.amitt.&in cap.1. 3.col.num.9.prima rubr.de his qui feud. dare poss. quæ, cum nonnullis alijs circa præcedentiam monialium ex vno in aliud monasterium eiusdem ordinis translatarum, cum monialibus quas in ipso monasterio inuenerunt,adduxit Dn.Mutius meus germanus,ac in suas quæstiones de regalibus,postea retulit. Et quamquam non esset Prior, & sic vt titularius spiritualis omnibus coæquandus atque adeo præferendus titularijs secularibus, attamen præferri deberet etiam si vt simplex interueniret religiosus. est enim in dignitate spirituali constitutus omni seculari dignitati anteferenda sicut aurum ferro, vt exactè docuit Dn. Mutius in dictisj quæstionibus; pro qua re summam facit rationem l. sunt hæ personæ, ff. de relig. & sumpt. funer. Et, si quilibet simplex religiosus cuicunque militi præfertur, Boer. de auct. mag. Cons. fol. 230. nume. 44. quanto magis hi, ex quorum cœtu Illustrissimus Magnus eius ordinis Magister eligitur? qui monetam cudit, & præsens in Cardinalium collegium est allectus. Nulla igitur in his comparatio fieri posse videtur, cum nulla sit maior dignitas quàm sacerdotalis & religiosa,d.can.duo sunt, 96. distin. sicuti de duobus illis luminaribus dicitur,vt spirituale præferatur temporali, cap. 2.de trslat.episc. capit. solitæ, de maior. & obedient. Nec in vltimis habenda est ratio militiæ quam ipse Prior profitetur, & in qua iamdiu sub eodem rege est versatus. etenim titularij, milites sunt vt supra diximus, & ipse prior miles est, igitur inter milites locus ipsi debetur. Quinimò si rectius intueamur,inter excelsiores milites est locandus. quandoquidem si verum est (& nemo negauerit) quòd Titularij ex militibus sunt electi, & secundùm gradum militiæ, quis demeruit gradum titulorum; hic Prior cum supremum gradum militiæ exerceat,supremũ gradũ titulorũ meret. Et certè supremus gradus militiæ est esse Princeps militiæ,cuiusmodi semper fuit ipse sub nomine Columnelli; igitur dignitas & præcellentia supremi gradus titulorũ qui est Princeps,ipsi debetur. Et Principes in castris dicuntur, qui in acie alijs præsunt & imperant,vnde principia dicuntur illorum officia,l.officium,ff.de re milit.Et Liu.lib.8.ab Vrbe,Principes dici ait illos,qui in prima fronte militant, & qui priores prælium conserunt. quod nomen iure suo debetur militibus dictæ religionis Melitens. cùm in expugnandis hostibus,ex professo ipsi prius illos inuadant.& si singuli ex dictis militibus ea ratione præferẽdi sunt alijs, tanquàm antesignani in militia,multo magis præferendus est Prior,qui est antesignanus antesignanorum. Præterea ex virtute vocabuli arguendo, potior omnibus esse debet, nam Prior idem est ac potior & præualidior,

34 35 36 37

dior, l. Claudius, ff. qui pot. in pign. hab. Et sic confutata remanet eorum sententia, qui dignitatis maioritatem à loco & rei gerẽdæ ratione excludi affirmant, prout de Episcopo vt canonicus sedente vt diximus; quandoquidem hic locus non est censendus extraneus, tùm ex societatis & fœderationis atque ordinis vigore, qua indissolubili nexu sunt Regi nostro colligati; tum ex identitate rerum gerendarum, quæ vtrobique sunt eædem; puta bellicæ rei tractandæ & publico status consulendi, vulgata l. 1. C. de off. vicar. eoq; magis ꝙ ea insula fuit religioni huic dono data, à Car. V. cuius rei causa, religio ipsa singulis annis prid. Kal. Decẽb. in deuotionis signũ Falconem Regi tribuit, & cũ res exposcit maximũ recipit adiumentũ. qđ vidimus in dicta Melitę obsidione, qñ Rex noster ex societatis obligatione statim illi suppetias misit; & Prior ipse eò se strenuè & inexpugnabiliter gessit, vt magna pars gloriæ liberatæ insulæ, ipsi debeatur; quod benè nouerũt & Rex & Magnus Insulæ Magister; vt proinde ab hoc, magnæ Crucis signo & Prioratus dignitate honestari; ab illo verò, in sua suprema consilia allegi, sit emeritus. Et postea quandocunque res exegit, semper illi ardua & potiora belli munera iniuncta fuere. vt sic dignosci apertissimè possit, Regem reipsa declarasse, Priorem hunc, priuatis præferendum omnibus, ac inter maiores titularios referendum. In-

38 super in collaterali cons. ambigitur, titulorum ne maioritas, an temporis antiquitas sit præferenda. exempli gratia, an Princeps posterior in consilium ascitus, præferatur Marchioni antiquiori in ipso consilio. Et siquidem quòd tituli adeptio, in omnes, etiam antiquiores, præcedentiam pariat, ex præfata consuetudine iam in foris recepta apparet. id enim seruata ordinis & dignitatis prærogatiua interpretandum esset, argum. tex. in l. familiæ, ff. de verb. signif. instit. de legit. agnat. tut. in fi. tot. tit. Cod. vt dignit. ordo seruetur, lib. 12. glo. in l. vnicuique, Cod. de prox. sacr. scrin. lib. 12. & in l. nulli, Cod. de numerar. eod. lib. l. 1. §. quamuis, & ibi glo. ff. de ventre inspiciend. l. super statu, Cod. de quæst. Et nihilominus consuetudine receptum est vt iuniores consiliarij quacunque præditi dignitate, etiam titularij, ijs quos iam in consilium ascitos reperiunt, non præferãtur. cui quidem standum esset, ceu optimæ legum interpreti, l. si de interpretatione, ff. de legib. cap. 1. quæ sit longa consuetud. vtcunque repugnante ipsius consuetudinis ratione in dignitatis maioritate fundatæ, cùm plus eius habeat titularius quàm non titularius. & proinde Principatus dignitas, alijs vti maior, præcellere deberet. Quod si in

39 his, tempus electionis & titulorum collationem intuebimur, nulli dubium esse censeo quin tempus electionis duplomatumque subsignationis, non autem adeptæ possessionis attendendum foret, cùm solo verbo & absque facti ministerio, dignitas à Principe cõferatur, Bal. in l. humanum, Cod. de legib. & in l. si qua per calumniam, Cod. de episcop. & cler. & nos amplius diximus supra cap. 18. licèt contra-

rium innuere videatur textus insti.quib.mod.ius patr.pot.sol.§.summa,ibi,illico imperialibus codicillis præstitis. In ijs autem, qui se in iustitia ministranda exercent, adeptæ possessionis potius, quàm electionis tempus inspici videtur,cum tria perficiant Magistratum, electio, acceptatio, & administratio, quod supra in cap. 5. satis abundè

40 disseruimus. An autem qui prius eligitur,iustè tamen impeditus quò possessionem obire minimè possit, ei sit præferendus qui posterius electus,prius possessionem est nactus, nondum est prolatum. Facti species accidit inter Dn.Carolum Spinellum,& Dn.Ludouicũ Henricum consiliarios ambos. siquidem Dn. Ludouicus prius Consiliarius destinatus fuit; cumque regium ipsi duploma fortè intercidisset, officium ingredi non potuit. interea Dn.Carolus designatur & munus obit.quare inter ipsos controuersia orta,vterque partes fouebat suas,alter ex subsignatis codicillis,alter ex inita possessione. & profectò à iure statutum nouimus vt inter tria quæ requiruntur Magistrui, nẽpe creatio, captio possessionis & administratio vt diximus sup.cap. 5.nu.28.captio possessionis præualeat creationi, & administratio possessioni captæ.Vnde ait notanter Bal.in l. sed & milites, §. quæsitum,ff. de exc.tut.& ab illo Fret. lib. 2. de suff. in quæst. Regentium,num. 52. non prodesse creationem nisi sit sequuta administratio,nec haberi pro creato,qui non administrat; quamquàm honores & dignitates solo verbo à Principe transferantur,vt latè sumus prosequuti in cap. 18. huius libri. Iurgium ab rege placandum postulatur,decretumque fuit vt neutrius rationes potiores haberentur, sed alternatim præcellerent in ambulando,sedendo,suffragijsq; præstandis, primæque Dn.Car.obuenerunt. Quemadmodum altercantur etiam cùm quis in supremum Italiæ consilium asciscitur, possessionem autem capere differt; dein alter in idem consilium aggregatur ac munus adit, vel eadem vel maiore dignitate fulgens, vtri eorum præcellentia debeatur. cuiusmodi altercatio aliquando euenit inter Sacro Conf. Præsidentem, & Regiæ Cam. Locumtenentem.Et has quidem aliasque eiusmodi dissensiones clarissimè definiri puto in l.vnicuique,Cod.de prox.sacr.scrin.lib.12.his verbis.Nemini penitus liceat cum sit posterior tempore, locum præcedentis ambire; nisi fortè ab eo,qui tempore vincitur, laborum comparatione superetur. Postremò,si quis in supremo Italiæ Conf. possessionem nactus, postea ex Principis benignitate ad Collater. huius Ciuit. Consilium transmittatur,an prioribus in idem admissis, sit præferendus ambigitur. dubium uertit an sit idem, vel diuersum Tribunal. Et licèt sit maius,eadem tamen ratione,quam supra identidem diximus, decer-

41 nendum putarẽ,& Fret.latè disputat, vt apud ipsum est videre. Adhoc nihilominus nõ parum conferre poterit, istius officij originis notio. quæ inde incœpit,ꝙ cum inuictiss.Rex noster in tot tantisque regnis interesse non possit; & in ijs quamquàm suos teneat Magistratus ad

ordina-

ordinaria ſolitaque illorum negotia expedienda, tamen quæ ſui pe-ctoris prouiſioni relicta ſunt vt tutius explicarentur, ex tribus Italiæ regnis ſuæ ditioni ſubditis, Neapolis, ſcilicet, Siciliæ, & ſtatus Medio lani, ſex elegit in Magiſtratus apud ipſum continuè moraturos, quã-quàm Regem extra regnum quærere ſubditi non tenentur, ſicut nec lité agere, Iſer. in cap. imperialem, de proh. feu. alien. per Frider. & nos diximus ſupra cap. 25. Ea ſcilicet ratione ne adducantur ad egeſta-tem, l. fi. Cod. qui admitti, & ſubditos habere locupletes Principis in-tereſt, l. cum ratio, ff. de bon. damn. pragmat. Ad ſubditorum, in tit. de off. ſac. reg. Conſil. & conſtit. Reg. Capitaneorum. Hos igitur Magi-ſtratus ex prædictis regnis ad ſe ire iubet, vt ei de illorum rebus geren dis cõſulere poſſint, vtputa qui tamq̃ indigenæ, illorũ negotijs inſtru cti cẽſentur. cap. quãto de præſump. Ijq; ex ordinarijs ipſorũ Regno-rũ tribunalibus eligi ſolent, nõ quidẽ qui priores Magiſtratũ geſſere, ſed qui potiores doctrina, maioreque præditi experientia videntur, vt ſufficiat ſemel approbatus, l. quidam conſulebat, ff. de re iudic. in-ſtit. quib. ex cauſ. man. nõ lic. in fi. & nos in cap. præced. Cum quibus, tres alij Hiſpanæ nationis eliguntur, & cum ijs Secretarius eſt & ge-neralis Theſaurarius, ex regno Aragoniæ, cui hæc tria comparantur. Quibus præeſſe ſolet vnus ex Primatibus Hiſpaniæ, quos Grandes vo cant, Titularius. memoria autem noſtra fuiſſe nouimus Illuſtriſs. Car din. Granuelam, qui & ſupremi conſilij Status conſiliarius fuit, & in hoc Regno Locumtenens pluribus annis. In præſenti verò illi conſi-lio præeſt Illuſtriſs. Cardin. Toletanus. Quod autem ad huius Regni Regentes originem attinet, ea ſic ſe habet. Cùm aduenisſet huc Caro-lus V. Ciuitas poſtulauit vt virum ex ipſa Ciuitate vel Regno oriun-dum, apud ſe habere dignaretur, qui & ciuitatis ipſius & Regni ne-ceſſitates noſcens, ipſi Imperatori opportunè exponeret, quò verè cõ-ſultus, neceſſaria conferre poſſet remedia. quibus poſtulationibus be nignè annuens Cæſar, primò & per ſaltum ad id munus aſciuit Dn. Hieronymum Seuerinum e Portus decuria nobilem; & doctrinæ ſufficientia, & vitę integritate præclarum, vt iuris erat, & vt Cæſaream Maieſtatem decebat, cùm nobiliores & optimates ſint præferendi prout latè diximus hoc lib. cap. 17. num. 15. & cap. 25. Quo deinde in patriam reuocato, atque in Præſidentis Sacro Conſ. munus elato, apud Cæſarem ſucceſſit Dn. Ciccus Loffredus nobilis ſedilis Capuanæ. de-inde Dn. Marcellus Pignonus e ſedili Montanea, meus auunculus. qui quòd & de Rege & de patria optimè eſſet meritus, præter cæteras mercedes, ad Marchionatus dignitatem euectus fuit, ac ad Regni Si-ciliæ generalis Viſitatoris munus aſſumptus. Alij poſtea ſubſequuti ſunt vel ex hac Vrbe, vel ex regno oriundi, & doctrina & meritis ne-mini poſtponendi, vt eſt videre in capitulis. Ad quod quidem conſi-lium, prout etiam ad alia, paucis ab hinc annis inuictiſs. Rex accede-re ſolebat; poſtea verò aliorum negotiorum mole grauatus, deſtitit.

illorum

illorum tamen voto & consilio, omnia negotia regnorum suæ potestati subditorũ, explicanda curat. ac duplomata, & ipsius Regis, & Cõsiliariorum subscriptionibus roborata, ad Vicereges, aliaque regnorum tribunalia, exequenda transmittuntur. Quæ quidem conferre possunt, vt cùm sub eodem Rege militent ista tribunalia, loci diuersitas proinde inferri non debeat, Iser. in cap. 1. §. contrahentium, num. 17. quæ sunt reg. Clar. in pract. crimin. sed vna eademque persona censeatur. Eueniunt præter commemorata, non raro præcellentiarum iurgia, eaque vel in iudicium non adducunt, vel adducta nõ prosequuntur. quæ si singula persequi vellem, præterquã quòd satis prolixum excresceret opus; obdormientes dissensiones excitare velle viderer. vnum tamen ne pertranseam, singularis personæ ac omni æuo commemorandæ promerita conclamant. Is est Dn. Ioan. Franciscus Sangrius, Dominæ Adrianæ Carafæ, mulieri cuiuis ex Romanis matronis præferendæ, connubio iunctus. vir, præter antiquissima nobilitatis stemmata, præterque titulorum præfulgentes honores, (est enim Castri noui Marchio, Turris Maioris Dux, & Sancti Seueri Princeps) ea strenuitate simul & prudentia ac magnanimitate omniumque virtutum specimine, vel primis ab annis præditus, vt dignissimus habitus fuerit, qui militaribus copijs terra marique semper præficeretur; & cuius opera Rex noster vbiq; inuictus, & contra Turcas & contra Mauros aliosque suę coronę hostes, quasi vt tutò certaret, vteretur. tandem vbi corporis vires, quæ grauescentibus annis, in alijs elanguescere solent, in ipso agiliores euaserunt, in Patriciorum numerum siue Consiliariorum status, est relatus. sic quod olim laborando de rep. promerebatur, nunc & laborando, & consulendo promeretur. Is igitur cum in Ducem Turris Maioris esset electus, Marchionatus titulum, quo antea vocabatur, in Dn. Paulum filium primigenium, qui tanti patris se non degenerem prębet, transtulit. inciditque dubitari num hic titulus in Paulo nouus habendus esset, an verò paterna illi temporis deberetur pręrogatiua; vt scilicet Marchionibus ante dicti tituli translationem creatis pręferendus an postponendus esset. Et certè id dubio verti nõ debere videtur, quandoquidem cum tituli in filium transferendi gratiam Dux obtinuisset ab Rege, cum omnibus primis suis qualitatibus obtinuisse intelligitur, l. 4. ff. de fun. instr. cap. translata, extra de constit. aliaque adducta per Dn. Mutium meum germanũ in tract. de regal. in vltimis quæstionibus. & cum maior dignitas minorem non absorbeat, l. 3. Cod. de dignit. cum augetur status, conditio non mutatur, itaque vtrãq; retineri posse non ambigitur, per ea quæ Restaur. Cast. in tract. de Imp. q. 43. vbi allegat tex. in l. falsa, §. 1. ff. de cõd. & dem. Cũ aũt de pręcellentijs aliqua egerimus, cõmodũ ẽt putauimus, & sessionis ordinem tum in collaterali Cons. tùm in reliquis tribunalibus, percurrere. Profectò in regio palatio tres sunt prorsus Camerę Magistra-

ſtratuum aliorumque nobilium vſui deſtinatę, ad quas vnus tantùm aditus patet; ita vt qui ad intimam introire voluerit, per duas priores pertranſire ſit opus. Eſt autem intima, propè cubiculum Viceregis, vbi Collaterale ſitum eſt tribunal, in quam introire datum eſt Antiſtibus, Titularijs, Collateralibus conſiliarijs, Septemuiris regni gubernandi, Scribę portionũ, Equitibus Hieroſolimit. Magnę Crucis, Prędenti Sac. conſ. Locumtenenti regię Cam. Regenti M. cur. Vic. Theſaurario generali, Secretario regni, Primario regię Sacerdoti, (quem regium Archipreſbyterum ſupra nuncupauimus) aliquibus titulariorum primigenijs ex gratia, & raris quibuſdã nobilibus. Pręſidens autem Sac. conſilio, Locumtenẽs Reg. cam. & Regens Vicar. non intrant niſi vocati cum ſuis Tribunalibus; at reliqui intrant ſtatim. Hique omnes in introeundo, vſque ad ſellam, in exeundo, ad oſtium vſque aſſociãtur ab Oſtiario, dignitatis & honoris gratia. In media, morantur regij Conſiliarij, Præſidentes reg. Cam. Iudices mag. Cur. Vic. Aduocati Fiſcales, Iudices mag. Cur. Siclæ, Iudex Mag. Admiratus, Decuriones & Conſultor Ciuitatis, Guidonerius, ideſt Continuorum vexillifer, Iudices militares, Recenſores rationum, vel ratiocinio rum, ſiue Reuiſores computorum, regij presbyteri ſiue Capellani vt vocantur, Limenarcha ſiue Magiſter Portulanus, & nouus pauperum militum in carcere coactorũ patronus. & in ea, in ſcannis tm̃ ſedent, præter Tribunaliũ præfectos quibus ſella datur ſerica. cui ẽt Cameræ ſuus præeſt Oſtiarius. In regio vero ſacello, Iudices Siclæ, & pauperũ patronus nõ ſedent, nec in Collaterali cõſilio alijſq; Tribunalibus, niſi Iudices Siclæ, & Iudex Admiratus in Sacro Conſ. qñ cauſas referunt. & Ciuitatis Conſultor in Sacro Conſ. caput ſolummodo tegit, in collaterali vero detegit: vt ſic dignoſcatur nõ omnibus quibus cum Magiſtratibus in media camera congredi licet, in Tribunalibus ſedere ius eſſe. Vltima verò camera priuatis omnibus patet, ingrediuntur enim in eam Cohortales, militum tribuni, milites retenti, cauſarum patroni, alijque eius qualitatis viri. vltimam voco inſpecto dignitatis ordine, nam ratione introitus eſt prima, cùm ſtatim ſit poſt regale atrium, & quæ reliquis duabus aditus præbet. ibi perpetuò paratum eſt pallium, ſub quo ſedet Prorex cum publicè omnium poſtulationes audit; quod ex conſtituto facit ſingulis diebus veneris, vt diximus ſupra. eius oſtium non Oſtiarius vt duarum primarum, ſed Alibarderij cuſtodiunt. Et certè ea eſt cuſtodia totius Tribunalis, oſtiarij enim interiores, potius honoris quàm cuſtodiæ cauſa adſiſtunt. Seſſionis autem in ipſo Collaterali ordo hic eſt. Proregi in excelſiori loco parata eſt ſerica ſedes à pretioſo pallio ſuperobumbrata; ibi ſedet conſtratis ſub pedibus tapetis. ad eiuſque dextram ſita eſt menſula, ſerica inſtrata mappa, vbi tintinnabulum tenet argenteum, quo, cùm libet, vel ſilentium indicit, vel Oſtiarium ad ſe euocat aliquid imperaturus. Ante ipſum, ex interuallo tamen, menſa alia

eſt,

est, oblonga pannoque item ferico supertecta; vtrinque fericæ sellæ vnicolores, Regentibus Collateralibusque consiliarijs sunt paratæ: & primus quidem Regens, idest antiquior, primus ad dextram Viceregis sedet; secundus, primus ad sinistram; tertius, statim post secundum itidem ad sinistram. Post Regentes, suo ordine etiam in sellis sedent Præsidens Sacro cons. Locumtenens Regiæ Cam. Regens Mag.cur. Vic. Thesaurarius gñalis. regij verò cõsiliarij, Presidẽtes reg. Cameræ, & fisci patroni in scannis absque humeralibus. in fine verò mensæ sedet Secretarius Regni in sella, vt Viceregis vultum ex diametro aspiciat. sic Vicerex ipse in capite sedet tametsi ex distãtia. Sanè autem Principum sedem vnde iura reddant, in eminenti constitui, vt hanc Viceregis esse diximus, antiquissimi est instituti; Virg. lib. 2. Æne.

44

Inde thoro pater Æneas sic orsus ab alto.

& Romulus eminentem locum in parte fori constituit, vbi iura daret, Pompon. Læt. in lib. de Magistrat. cap. 2. & facit glo. sæpius repetita in §. aliam verò, institut. de bon. possess. At Cæsares non ductili sede, sed fixa & ex marmoribus structa vtebantur, quatuor sustenta columnis, & desuper fornice item marmorea concamerata; qua forma vtuntur hodie Prælati, cuiusmodi nobilissima est in Archiepiscopatu huius Ciuitatis, quam festis diebus, id est cùm Archiepiscopus solenniter in ea est consessurus, fericis obtegunt cortinis, fornicis etiam conuexo subtecto. At tegumentum illud, quod ornatus & maiestatis causa ad caput sedentis superinducitur; quomodo sit dictum antiquis non satis legisse memini. nisi quis Cortinam appellatam autumet, Var. lib. 3. Cortina dicta est inter terram & cælum, a similitudine cortinæ Apollinis. nec me fugit variam esse cortinæ significationem. Corippus Africanus, lib. 4. de laudib. Iustini minoris, cymbium appellauit, fortè quòd caput operiat, à cymba quæ Græcis caput significat secundum Phauor. vnde nostrates, summitatem cuiusque rei, cymbam dicunt. cuius carmina etsi supra retulerim, quia tamen sedem illius Principis describunt, hic etiam referre nõ pigebit.

45

Nobilitat medios sedes augusta penates,
Quattuor eximijs circunuallata columnis,
Quas super ex liquido præfulgens cymbius auro
Immodico, similans conuexi climata cœli
Immortale caput, soliumque sedentis obumbrat.
Vt lætus Princeps solio consedit in alto, &c.

Hodie Baldacchinum, & Tussellum, & Pallium nominant. & Pallij quidem nota est significatio, Baldacchini verò & Tusselli originem ignoro. nisi dicere velimus Tussellum corruptè dici pro togella. vt sit diminutiuum à toga, quam à tegendo dici nemo nescit:

quam-

quamuis Martialis togulam dixit non togellam. lib. 1. epigr.

Ignosces togulam Posthume pluris emo.

& Baldacchinum ex duabus constare vocibus; posteaque in vnam coagmẽtatum & barbarè corruptũ; valde, videlicet, & acclinũ, quod incuruum & inflexum significat, & sic adiectiuè capi, vt intelligatur pallium valde acclinum, propterea quòd non multum distans ad caput acclinet. hoc tamẽ dictum velim potius vt peritis animum excitem ad indagandum verum, quàm vt pro vero traddam. sed incœptũ iã prosequamur. In Collaterale cons. qualibet die Veneris ex præscripto conuenit Regia Cam. & causas refert & dat suffragia, secundùm Viceregis iussiones. suffragãdi aũt ordo is est, vt prius Præsidentes, tum Thesaurarius (qui in rebus regium patrimonium concernentibus suffragrandi ius habet) tertiò Locumtenens, tandem Regentes tanquam digniores suffragentur. At quando ob paritatem votorum in Sac. Cons. Regiaue Cam. alijsque Vicariæ Tribunalibus, aliqui ex Viceregis iusso adiunguntur; ipsi adiuncti, nullo nec temporis antiquitatis, nec tribunalis præcellentia, discrimine habito, omnium vltimi suas ferunt sententias. Et, si adhuc in paritatis coincidant perplexitatem, & in Collater. Cons. cum nouis adiunctis res terminanda veniat, eodem statu & forma, singulorum suffragia repetuntur, sicut antea obseruatum fuerat. Quod cum aliquando aliquid habuisset controuersiæ, in synodalibus causis stabilitum fuit. Id autem lubens subnecterim, eum qui vltimus suum fert votum, si in quamcunque partem inclinet faciat sententiam, eo quod reliqui vtrinque sint pares, solere nouos adiunctos petere, suamque opinionem promere recusare. quod prudenter fecisse nouimus Dn. Franc. Reuerterium Reg. Cancell. apud Illustris. de Alcalà. Die verò Mercurij in iddem Collater. conueniunt Iudices Vicar. criminales cum Regente ipsius, qui similiter sedet in sella post vltimum Regentem. Generalis autem Thesaurarius quamuis in Collater. quo cum Reg. Cam. vt diximus, conuenit, post Regentes sedeat coram Prorege, in tribunali tamen ipsius Regiæ Cam. vbi esse solet die Veneris mane, secundum locum habet apud Locumtenentem, idest primum ad læuam. primus enim ad dextram sedet Præsidens decanus & Locumtenens ipse medius in sella serica & eminentiore, vt de Prorege diximus, quemadmodum & Regens mag. Cur. Vicariæ, tamquam digniores, & à dignioribus incipiendum esse docet glo. in §. fi. institut. de iur. nat. gent. & ciu. & facit tex. in can. quia tua, ibi, in capite, 50. dist. & l. 2. §. Seruius, ff. de orig. iur. Sicut & qui in medio duorum ęqualium sedet, dignior censetur, per ea quæ Cass. disserit in catal. par. 1. consid. 13. & 14. Præsidentes verò idiotæ (qui nunc sunt numero tres, & in cunctis perinde ac alij suffragiorum ius habent præterquam in iuris articulorum explicatione, in quibus tamen discutiendis etiam intersunt) penultimũ habent locum, vltimo fisci pa-

trono relicto. in omnibus enim Tribunalibus vltimus locus fisci patrono vendicatur, iusque est suffragandi. & certè in paciscendo cum 47 facinorosis, quod componere dicunt, Fisci patronus primò suam interponit sententiam, cum Regente & Iudicibus; & in subscribendo mandatis pecuniarum fiscalium, præcedit omnes Iudices, etiamsi ex illis duo sint Consiliarij, vt diximus. multasque habet aliàs prærogatiuas, quas in librum congessit Dn. Mutius meus germanus, qui ei muneri septennio operam dedit tanta cum integritate, vt Rex noster inuictiss. sponte sua salarium illi primùm adaugeri iussisset, & nunc eadem benignitate in Præsidentium numerum cooptau t. Sedet etiá post fisci patronum Secretarius, non in sella quidem, sed in scabello. e regione verò Locumtenenti est scannum cum humerali, vbi sedet Procurator fiscalium rerum & Rationarius, quando rationes ministrorum pecuniarium, & Baronum releuia, aliaque ad eorum officia pertinentia excutiuntur. ipsi enim referunt, & tecto capite primum dant suffragium. hic autem fisci Procurator etsi sedeat, non tamen interuenit in præstandis votis. at in mag. Cur. Vic. alijsq; tribunalibus Procurator Fiscalis non sedet, quinimò in sententijs interponendis abesse cogitur. & is ordo in tribunalibus seruatur. In ædiculis autem, non idem, (quippe singula tribunalia suas habent ædiculas, vbi priusquam ius dici incipiatur sacra peraguntur) sed Præsidens, & Locumtenens, & Regens Vic. ad dextrum altaris cornu scabellum habent in quo genuflectunt, ipsique soli ibi manent inter sacrificandum. cæteri verò inter se ordinem non seruant, sed confusè sedent, fortè quia in domo Dei non excipiuntur personæ. Id tamen non ita in ædicula regij Palatij negligitur. sed cuique suus status est locus, prout & in locis alijs. Quod autem diximus Præfectos tribunalium in eminentiore sedere loco, quàm cæteri, ex re erit scire, id in Sacro Cons. non esse ita. Præsidens enim etsi in capite sedeat, eminentior tamen non sedet, nec in sella serica, sed æquali cum alijs. Et cùm in singulis rotis (quæ sunt numero tres, in quibus singulis quaterni sunt Consiliarij) sit pro eo constituta sedes, ipse ad quam vult, accedit. Eiusque sedes semper vacua relinquitur, nec à decurione occupatur; quæque enim rota suum habet decurionem quem decanum & caput rotæ appellant; quod munus antiquiori in ea debetur Consiliario. certè Decurionis munus est, Præsidentis vices substinere cum abest. In auditorio verò mag. Cur. Vicariæ ciuili si Regens absit, Decurio in illius sedet sella. quod si inter iudicandum aduenerit, exurgens cedit illi suum locum, & ipse ad eius 48 dextram (qui locus est omnium Decanorum) sedet. In proscribendis verò scelestis & criminosis, qui ob scelus in ius vocati se iudicio sistere neglexerunt, (id forisiudicare dicunt, & ex præscripto fit IX. Kal. Ian. idest in vigil. Natiu. Domini) Regente Vicariæ sedente pro Tribunali in medio Iudicum, à dextris quidem sedet Decanus

regius

regius Consiliar.qui per duos annos,vt sæpius diximus, in auditorium rerum criminalium assumitur,& post eũ Iudex ciuilis hebdomadarius. à sinistris aũt alter regius Consil.& deinde Iudices reliqui criminales & ciuiles.& peracta solita iurisdicendi formula,proscriptionum sentẽtiæ palam leguntur, singulæ à singulis iudicibus quibus earum iudicium cõmissum fuerat. eæq; priusquã legãtur,clerici oẽs & religiosi explodũtur,ne irregularitatis nota inurantur, vt inde ignorantia in excusationẽ eorum allegari nõ possit.At Regẽs Cancell.(quẽ singulis diebus saturni ad Tribunal Vic. ad cognoscẽdas custodias recẽsendosq; qui in vinculis habẽtur eiq; à Regente Vic.ad scalas vsq; obuiari,eodemq; in recessu associari diximus supra)primo quidem loco sedet,s.ad dexteram Regẽtis Vic.in eadem tñ mensa,atq; sellis indifferentibus,quippe in eo Tribunali solitis,ꝙ & in Sacro Cõs.obseruari diximus. Et in magna Curia Siclæ,cuius Tribunal in eodem est Vicariæ palatio vt aliàs diximus, idẽ seruatur ordo.illius.n.Decurio,qui non antiquior est vt reliqui, sed ab ipsomet Tribunali ex suo gremio eligitur,& Prior nominatur, in capite sedet,& hinc inde Iudices & Assistẽtes. At in Tribunali Ciuitatis in D.Laur.templo vt sæpius dixi,cõstituto,inter Decuriones electosue nulla discernitur in sedendo differentia nec præcellẽtia,cum nulla sit inter Sedilia inæqualitas,vt infra de sedilibus dicemus. quapropter quo quis venerit ordine,eo sedebit,prout & in pertractãdis cum Vicerege publicis negotijs,vel alloquendo Ciuitatis nomine.præter Tribunum pl.cui nedum nunquam alloqui datur,sed vltimus semper status est locus. Verùm in eo Tribunali, Præfectus annonæ,cũ ex Collateralium numero eligatur,in capite sedet. idemq; seruatur ordo in Tribunali excutiendarum rõnum,cui qñq, Regius Consiliarius,qñq; ipsemet præficitur consilio Præsidens.& in Tribunali duumuirũ monetalium, in quo Regius item ab Vicerege cõstituitur Consiliarius,& sic in cæteris,vt Præfectorũ muris reficiẽdis,Curatorum aquarũ,Præfectorũ viarũ vrbanarũ, in quo

49 itẽ collateralis eligitur in præsidẽ.Porrò ãt præfata oĩa Tribunalia summo mane cõueniũt in Palatium M.C.Vic.vbi & publicæ sunt custodiæ. cuius magnificentiã & magnitudinẽ subticere quã hiulcè & oscitanter explicare malo.quãtũcunq;.n.dicerem,verbosus videri possem,rẽ prosequi nequaquã.& qui illud norunt,me satis pauca,qui non norũt,satis multa dixisse coarguerent. id tñ non dissimulabo, inde cuius sit molis cuiusq; amplitudinis cogitari posse,ꝙ iam olim castrum fuit, vt ẽt dixi mus alio loco,& singulorũ Tribunaliũ atria eius sunt amplitudinis, vt triginta hominum millia cõmodè capiant; tot n.& plura cum ius redditur illò concurrunt. Ibi igitur collectis Magistratibus,singula cor pora, .i.cũcti Magistratus singulorũ Tribunaliũ,ad suas sedes secedũt, & tres horas diiudicãdis litibus iuriq; dicũdo impendũt. & mane quidem oĩa omninò cõueniunt Tribunalia; à meridie verò aliter obtinet.nempe Sacrũ cõsil.nõ reuertitur nisi die Iouis;Regia cam.die Lunę,Martis,& Iouis;mag.C.V.Iudices ciuiles diebus Lunæ,& Ven.criminales semper.ad delicta.n.corripienda nõ est interponendũ tps ne magis ac magis cõcrescãt & grassẽtur.quã ob causam Iudices hi criminales feriarũ requie nõ

iuuãtur vt cæteri,ſed tm̃ in diebus feſtis & Natali & Paraſceue Dñi,& ſe
50 ptẽ vltimis diebus carniſpriuij,ſeu carouale.cæteri verò Magiſtratus ne
dũ præfatis tporibus feriantur, verũ & quinquaginta diebus in æſtate,
(quot à Romanis feriari ſolitũ fuiſſe tradit Greg.Gir.de Deis gent.ſyn
tag.vlt.)nempe ab idib.Iul.ad VI.id.Septẽb. Nequis aũt redarguat me ꝙ
vulgari voce ſim vſus carouale,operæpretium duxi admonere duas eſſe
has voces,& latinas quidẽ,quibus pro vna vulgus vtitur, caro vale, eaq;
nota eſt forma loquẽdi antiquis cũ ab aliquo erãt longũ diſceſſuri,vt di
ximus ſup.c. 21. ſic quia à carne veſcenda arcemur per ſeſquimenſem,
id tp̃s quo fit abdicatio,caro vale appellamus,quaſi carnẽ lõgius diſceſ-
ſuri ſalutantes.Feriarum aũt apud antiquos plura erant genera, de qui-
bus Macrob.lib.1.Saturn.c.16. aliæ dicebantur ſtatiuæ,ꝙ ſtatis certiſq;
diebus fiebant cuiuſmodi ſunt hæ nr̃æ;aliæ erant imperatiuæ ſiue indi-
ctiuæ,quas cõſules vel Prætores pro arbitrio & neceſſitate indicebãt,no
bis extraordinariæ & repentinæ dñr.Profectò apud Romanos,dies qui-
bus ius dicere licebat,faſti dicebãtur,quibus non licebat,nefaſti.à fan-
do,quia Prætori ius erat fari illa tria verba ſolennia, do, dico, addico,in
proferẽdis ſentẽtijs neceſſaria q̃ interponerẽtur. nobis curiales dñr vel
nõ curiales.& queadmodũ nobis,non oĩbus diebus curialibus mane &
veſpere ius dr̃,ſed aliquibus mane tm̃, aliquibus ẽt veſpere vt diximus;
ita illis nõ oĩbus diebus faſtis,omnibus horis,i.ante prandiũ & poſt me-
ridiem Prætori licebat fari;ſed aliquibus,oĩbus horis,aliquibus nõ. vñ
faſti dies,quibus oĩbus horis fari licebat,dicebãtur toti faſti;quibus aũt
nõ oĩbus horis licebat,dicebãtur nõ toti faſti.qua de re vide Pau. Manut.
in opin.de vet.dier.rat. Nõ ſum ãt neſcius nõ deeſſe qui mirẽtur nos mi
nutius ea eſſe proſequutos,q̃ vulgari cuiq; patẽt,nẽpe Magiſtratuũ ordi
nes,ſeſſiones,tpa iuriſdicẽdi & feriarũ,& talia. verũ ij demirari deſinẽt,
ſi me futuris & exteris,non pñtibus nr̃is ſcripſiſſe credent.Nec eſt nouũ
vt ob tporum viciſsitudinẽ,res longe clariſsimæ in abſtruſiſsimã coinci
dant obſcuritatẽ.Et florente Imperio Rom.non minus nota erãt tunc vi
uentibus q̃ in eo erãt officia & dignitatũ nomina,q̃ ſint nobis q̃ in pñti
in hoc ſunt regno, & tñ in memoriã adnotationum Principis,ea cõſcri-
pſere titulũq; dedere Notitia Imperij. idq; eò ſicce & quaſi p indicẽ, vt
lapſu tporis hominũ latuerint cognitionẽ,adeò vt ad ipſa explicãda gra
uiſsimi inſudarint homines & cõmentarijs illuſtrarint, cuiuſmodi nu-
per in eam edidit ſanè non aſpernanda Guidus Pancirolus. Et Sophota-
tus curopalata (qui an idẽ ſit cũ Ioãne curopalata qui Principũ cõſcri-
pſit hiſtoriã non anxiè moror) libellũ græcè ſcripſit de vtriſq; officijs,
ſpũalibus,ſ.& ſecularibus conſtãtinopolitanæ aulæ.quẽ eo tpe aut nihi
li,aut oĩno parui fuiſſe habitũ par eſt cõſiderare, nunc aũt à doctioribus
deſideratur,ꝙ ad intelligẽdos tres codicis poſteriores libros, quos Bu-
dæus difficillimos intellectu iudicauit,non parũ conferant.Quapropter
ego iſta copioſè tractare debebã,non ſummo tm̃ digito indicare.verun
tamen id aut alijs,aut alio tpe ꝓſequendum relinquo. res.n.exigit vt vn
de longè diuertimus reuertamur, primumq; hunc claudamus librum.

FINIS PRIMI LIBRI.

MVTII SVRGENTIS SACRI PALATII EXQVAESTORIS, REGALISQVE PATRIMONII CVRATORIS.

IN M. ANTONII MINORIS GERMANI illustrata Neapolis primum librum adnotationes.

num. 4. Idem est populus, etsi nemo ex illis viuat.

INTELLIGENDVM de ciuitate diruta à tyranno vel ab hostibus, alioquin si ex superioris authoritate diruatur, ciues non remanent ne ipsi quidem oriundi. imò & priuilegia inanescunt atque expirant, l. si vsusfructus, ff. quib. mod. vsusfr. amitt. Abb. in cap. 2. extra de noui oper. nũt. sicut et cũ locus sacer destruitur absq; superioris auctoritate adhuc remanet sacer, l. ade, ff. de cõtrah. empt. feudũ ãt qđ ibi existit, ad dominũ ne deuoluatur an ad Papã habes ex Isern. in c. 1. §. itẽ si clericus, in addi. nu. 11. q̃ sint regal. vbi & irrationale animal quãdoq; et rẽ inanimatã puniri ait. Porrò varijs ex causis põt ecclesia dirui à S. Põt. quippe si erit in loco siluoso, aut aliàs vbi receptãtur latrones, 1. q. 1. can. Iudices; sicut & Ciuitas, vt ꝑ Odoffr. de pa. cõst. ver. in ꝑpetuũ. soli aũt Principi cõpetit ciuitates aratro exterminare Innoc. in cap. cũ cõiũcto, de noui op. nũc. Cast. de imp. q. 110. nu. 139. quẽadmodũ & iudici, cõtumaciũ prædia domosq; diruere, l. si is, ff cõm. diu. Boer. decis. 230. Capyc. decis. 130.

num. 5. Totus componitur orbis, Regis ad exemplum.

Theodoricus Rex scribens ad Senatum Rom. apud Cassiod. Var. lib. 3. cap 12. hæc protulit verba. Quale fuerit dominantis arbitrium, talẽ parit libertatis aspectum. & subdit. facilius est quippe si dicere fas est, errare naturam, quàm dissimilem sui Princips possit formare rempublicam. Sed & Eccles. 10. in princ. qualis rector est Ciuitatis, tales sunt & habitantes in ea. & Regum optimatumque delicta longè lateque diuulgantur. quare Pindar. in 1. Pyth. nam si quid, ait, inhonesti patraueris, circunfertur vndiq;, multorum Rex es. & Iuuen. sat. 8.

Omne animi vitium tantò conspectius in se
Crimen habet, quantò qui peccat maior habetur.

Idq; vsq; eò extenditur, vt exemplum ducatur ad necessitatẽ; quod enim ipse facit nos facere compellimur, cap. in causis, de sent. & re iudic. Cassan. latè in Catal. par. 5. consid. 24. num. 208. Siquidem homines ferè semper, inquit Herodian. lib. 1. Principis vitã amu-

æmulari solent; quo fit vt cum Princeps sit sapiens, maximus sapientium hominum sit prouentus. Hinc est, vt qui hæresi sint commulati, in reges eligi sit prohibitum, imò et Reges ipsos si in hæresim labantur, regno moueri sit cõstitutum, cap. excommunicamus, §. moueatur, de hæret. can. vos sanctorum, can. iuratos, 15. q. 7. can. venerabilem, vbi Abb. de elect. l. inter claras, Cod. de sum. trin Castald. de Imperat. quæst. 81. facillimè enim ad illius imitationem omnes subditi in hæresim dilaberentur perinde ac filij, qui patris mores omnino imitari sectarique præsumuntur secundùm Speculat. in proœ. vers. Cæterum, Bald. in l. liberti, col. 2 Cod. de operib. libert. Neapod. in consuet. Neapol. Et si testator, ver. Disponere. Barbat. in consil. 34. Tiraq. in legib. connub. enimuerò fides & religio, præstãtissimum efficit Principem, Cassan. in catal. par. 5. consid 13. & proindè nedum ob suam, sed & ob subditorũ hæresim non correctã, cõmunione & regno priuatur. Viceq; versa religiosi clientes vasalliq; à fidei homagijque nexu ipso iure liberãtur, si domini patroniue conspurcentur hæresi, Goffred. in Sum. de hæretic. num. 11. et 12. tantoq; efficacius principis exemplum in populorum animis imprimitur quòd eam habet in ipsis potestatem, quam olim pater in filijs ex imperij translatione in illum facta, vt auctor est Xiphil. ex Dione in Aug. & hæreseos ceu immanissimæ pestis contagio, aliena afficit regna, quod multis probat exemplis Franc. Romulus in Respons. ad Apolog. falsò inscriptam catholicam. Non autem ob solam hæresim Principes regno priuantur sed & ob neglectum in ecclesiam auxilium, quam ob causam Imperium ex Græcis ad Gallos, ex quibus dein ad Germanos atq; adeò ad præfulgentiss. Austriacã progeniem ꝑpetuò staturũ translatũ nouimus, à S. Pontifice, cui soli ad quasuis nationes illud transferre competit, can. displicet, 23. q. 8. Cardinal. Iacobat. in tract. de consil. lib. vlt. cap. 8. Restaur. Castald. de Imper. quæst. 81. Cassan. in cat. par 5. consid. 28. Lancellot. Conrad. in templo om. iud. lib. 1. cap. 1. §. 31. de obligat. Imperat. Sanè autem regna ex regis mutatione immutari atq; noua fieri dicũtur, l. obseruare §. antequã, ff. de off. procõs. §. pen. inst. de iure nat. gent. & ciu. imperiũ verò ex Põtificis authoritate vsq; ad sæculi cõsumationem perpetuũ est, §. pen. auth quom. oport. episc. can. Cõstantinus, 96. dist. Bald. in auth. quas actiones, col pen. Cod de sacros. eccl. et sedis nomine perennes paces facit; idem Bald. in tit. de pace const. col 2 Cyn. in l. si quis, Cod. qui testam. fac. poss. et Castald. amplissime in d. tract. quæst. 72 Quamq; autem populi ex Principe exemplum ut plurimum capiant, ministrorum tamen adulationem, non rarò Principum animos corrupisse legimus. exempla affert Herodian. lib. 3.

num. 10. Loquere maior natu, te decet primum verbum.
Profectò aduocati iuniores primò causam proponere debēt apud Iudicē, tum seniores, quò eorum dicta & allegationes Iudex melius memoriæ commendet, de consecr. dist. 2. can. liquido. peritiores enim vltimo assurgentes melius defendent rem propositam; nisi tamen iunior excelsiore scientia præfulgeat, vt sic non primò, sed vltimò loqui debeat, l. vnicuique, Cod. de prox. sacr. scrin. lib. 12. quod si pares sint scientia paresque ætate, is præferendus, cui plures sint liberi, l. spurij, §. fin. ff. de decur. et quæ alia ad id adducit Specul. in tit. de aduoc. §. iam nunc videndum, num. 11. At in Reg. Camera, vel de Regij patrimonij regimine, vel de alijs ad id conferentibus agatur, decanus Præsidens incipit, deinde cæteri ex ordine prosequuntur, & Locumt. postremus est omnium. Contrà, in almo huius Ciuitatis collegio Prior prius fert votum, inde decanus, tum demum reliqui.

IN CAP. II. num. 23. Nero à Troianis descendit.
In Nerone defecit Troiani sanguinis semen, vt author est Dion. nam is vltimus ex Iulia familia quæ ab Ænea profecta erat regnauit.

IN CAP. IV. num. 8. Arcana intra pectora seruari indicat.
Principis arcana celanda monet Cassiod. var. lib. 4. cap. 3. sed si auctorū testimonia quærere vellemus qui idipsum monent, dies q̄ opera potius deficeret. Certè ipsæmet voces commonent celanda esse. secretum enim idem est quod diuisum et separatum, vt sic notetur à communi cognitione diuisum esse debere, & arcanum quod in arca siue in arce pectoris sit retinendum. Quod eò religiosum putatur, vt qui Princip s arcana reuelat reus fiat maiestatis, Isern. in cap 1. num. 14. quib. mod. feud. amitt. Mars. consil. 1. Iul. Clar. in pract. crimin. §. læsæ, num. 1. in fi.

IN CAP. V. num. 6.
Sed quando primum factum hoc eodem libro dilucidabimus.
Iam diximus per mortem non licuisse germano meo, lucubrationes suas nedum expolire verùm nec in ordinem redigere, quod ego pro viribus sum exequutus quantum à publici muneris vacatione datum est temporis, vt ita quis dicere rectè possit duos partum hunc habuisse patres, M. Antonium, qui eum tumultuariè & præproperè informem edidit; et me qui illum vrsæ instar lamben do in formam reduxi. par est autem non negare me non illam

pror-

prorsus formam & ordinem ei dedisse, quam autor ipse dedisset. Idcirco ne quis miretur si aliqua in hoc promittuntur libro explicanda, quæ in alijs explicabuntur, cuiusmodi est quod præsens ad noto, quo videlicet tempore moneta apud Rom. primùm fuerit cussa. tu interim lege Polyd. Virg. de inuentor. rer. Volaterr. in Philol. Andr. Pallad. de antiq. Rom. cap. de ærar. de æris autem & plumbi, item argenti et auri inuentoribus, Caßiod. var. lib. 3. cap. 21. et lib. 4. cap. 34. Porrò ante leges xij. tab. Romani signatam pecuniam non agnoscebant, & proinde in ipsis legibus nominatim cautum fuit vt æs, argentum, aurum publicè signaretur, patet ex l. 1. ff. de contrah. empt.

num. 12. Exquæstore verò vel Exquæstorem.

Receptior est eorum sententia, qui Exquæstorem eum esse dicũt, qui perfunctus est quæstura, sicut exconsulem qui fuit consul. qua loquendi forma vsi sunt nostro sæculo linguæ latinæ proceres, dum Exabbatẽ, vel Exministrum, vel Expræpositum & talia, dixerunt pro eo qui fuit Abbas, Minister, Præpositus.

IN CAP. VI. num. 11. vbi de D. Georg. templo.

Eius ecclesiæ olim perpetui erant curatores equites sedilis Mõtan. quod ex quam multis peruetustis apparet documentis. dum autem equites dico, ius noto; nam vnus tantum, isque senior curator erat, vnà cum alijs quinque popularibus platearijs. quod quidem & regia fundatione & dotatione constitutum erat. & vbi curatione defungebantur, quod peracto anno faciebant, sexuiris ipsius sedilis ministratarum rerum rationes reddebant. tum verò forsan ob negligentiam, quæ in rebus communibus admitti solet, l. in re communi ff. de seruit. l. cum pater, §. dulcißimis. ff. de legat. 3. eo iure ceciderunt. quod cum recuperare tentassent anno M. D. LX. re in iudicium perlata, succubuerunt. Idque idem euenit de regimine D. Arpini ad eosdem spectante ob sedile Furcillæ, temporis longissimi lapsu rerum dominia transferente. quam facti speciem Afflictus in suas retulit decisiones.

num. 19. Ad forum vetus.

Conformitas, quæ inter antiquam Romam, et nostram Neapolim intercedit, vel inde conspicua est, quod multa, eaq; præcipua loca, eodem prorsus nomine ijsdemque rebus agendis stata, vtraq; habuit. Est nobis forum vetus vbi D. Laurentij situm est Tribunal in quo Magistratus Neapolitani administratione cedunt

peracto

peracto tempore, syndicatuique subijciuntur. erat et Romæ item forum vetus, vbi Magistratus Romani imperium deponebāt, vt autor est Herodian. lib. 4. de foro eiusque varietate, si multa nosse cupis, adi Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 12.

nu. 22. Singulariæ literę quæ rem breuiter absque coagmentis sillabarum comprehendunt, vt S.C. Senatusconsultum, &c.

Simile quippiam inspicitur in Papa, quæ cum cōcisæ essent dictiones Pa. Pa. et patrē patrū denotarēt, uulgus in vnā cōtraxit, quæ ipsum patrem patrum declarat, Summum videlicet Pontificem. sunt autem eiusmodi notæ periculo versutiæ subiectæ, vt scilicet in alium sensum accipiantur, quàm fuerint ab vsu vel auctoritate constitutæ. exemplum habemus in his, S. P. Q. R. quæ cum ex Sybillæ vaticinio id significarent, salua populum quem redemisti, à Romanis in suas vsurpatæ fuerunt, vt ad ipsorum mentem Senatum Populumque Romanum innuerent. vt interim taceam in quot opiniones, ne dicam altercationes, homines discerpāt, quod in duplici ff. vidimus, quæ cum pro digestis accipiantur, causa notarum adhuc ignoratur. qua de re consule Alciat. et Io. Coras. in miscellan. lib. 5. cap. 15. An autem signa pro animalibus recognoscēdis, arboribus, dolio vini, & alijs huiusmodi dominij & possessionis translationem inducant, vide Bart. in l. stigmata, Cod. de fabric. lib. 11. & quæ traddidit Cassan. in consuet. Burg. §. 11. ver. & la preuue, pag. 97. Cifratum autem inuentorem faciunt Tyronem Tullij libertum, vt admonuit Fret. de suff. lib. 1. fol. 34. num. 15.

ante num. 24. Per literarum consequentiam & non per singlas, & c. l. 1. §. stipulanti, ff. de verb. obligat.

Melior tex. in §. si quis ita, ea l. vbi stipulatio per interpretem facta valet, per signa vero neutiquam. quorsum facere poßet suffragandi vsus p̄ fabas iā olim improbatus, de quo Alex. ab Alex. in suis genial. lib. 4. c. 11. ex Cic. quo fortè Caßius Longinus respexit cum legem tulit ab se Caßiam appellans qua populus per tabellam suffragia ferre iubebatur, secundum Lat. in lib. de legibus & Spieg. Sententia verò in scriptis tantùm est proferenda, adeò vt nulli penitus, præterquàm Principi, verbo sententiam dicere liceat, vt satis abunde germanus dißerit infra in cap. 18. Literæ autem probatoriæ officiariorum Principis, ac priuilegia, manu Principis propria vt subscribantur cautum est in l. probatorias,

Cod.de diuers.offic.lib.12. quod in Francia quidem per Secretarios, in Italia vero et Hispania aliisq; regis nostri, regnis aliter obseruatum vidimus, Alex.consi.107.in 7.vol. Cassan.in Catal. glo. mundi, par. 5.consid. 22.num. 61.

IN CAP. VII.

Graue scelus est in pondere vel in mensura peccare, Casiod.Var. lib.11.cap.6.

IN CAP. IX. num. 14. Iure ciuili aspici prohibentur.

Ad reprimendam mulierum vesaniam & lauitatem leges ferè semper occurrere, in tantum vt vestium etiam valorem illis praescripserint. lege enim Oppia sancitum fuit ne superfluo uterentur ornatu Romanæ mulieres, neue plus uncia in auribus appenderēt, neue pilentis ueherentur. quod Pompon. Læt. refert in lib. de legib. Roman. Erat autem Pilentum uehiculi genus ita compactum & libratum ut considentes in puluinis in aere suspensæ agitari uiderentur, res sanè turpis ac ab honestate romana absona; de quo Varro de ling.lat. Seruius in illud Vergil. 8. Æn.

----- castæ ducebant sacra per urbem,
Pilentis matres in mollibus. ----

Coras. miscellan.lib. 3.cap. 20. Huc etiam respexerunt Romani in legib. xij.tab. cum nocturna sacrificia mulieribus inhibuerūt; quippe quod eo tempore magna daretur occasio peccandi; quod & nostræ religioni est receptum. prius enim in natalibus sanctorum noctu in templis uigilare solebant, postea honestatis causa sublatum. quod testatur Bapt. Mant. in Febr. his uersibus.

Id quoque, nam scitu locus est dignissimus addam,
Quod nostri in templis atavi uigilare solebaut
Excubiasque pati, solennia mane sequenti
Festa recepturi: morem noua sustulit ætas;
Nam quia nox sceleri solet esse occasio, et illud
Obseruant qui furta uolunt committere tempus,
Ieiunare diem uisum est sapientius illam
Quæ præit et clauso noctem dormire cubili.

Parthis autem mulierum pudicitia tantum erat prospecta, ut nedum uxores, uerùm et concubinas aliter exire permitterent quàm opertis capitibus & uelatis uehiculis. ad quæ nemini prope accedere licebat. Apud Sabæos uerò eo restrictionis habebantur, ut extra domos et regias exire licitum non esset: si secus facerent, cuique

cuiq; de populo lapidibus illas obruere ius erat. quod refert Alex. ab Alex. gen. dier. lib. 4. cap. 23. & lib. 5. cap. 24. cuius etiam honestatis causa, omni sunt negotiatione interdictæ, et si lucri spe fieret, l. pen ff. de eden. l. fœminæ ff. de reg. iur. imò quicquid lucri faciāt licet honesta via, in ipsis, turpis dicitur quæstus, et quicquid habent, à viris habere cēsentur, l. Quintus ff. de donat. int. vir. & vxor. Vnde lanificio tantùm sese addicere debēt, alijsque muliebribus munijs, vt per Coras. miscellan. lib. 3. cap. 5. quod in Regno Chinæ omninò obseruari ait. Io. Boterus lib. 4. cap. de pauper. de rat. stat. Sed et Io. Gōzales exactissimā curā adhiberi ait educationi mulierū in dicto Regno cuius cuius sint qualitatis dignitatisue, quò muliebrem semper honestatem seruent. Quare aūt maior in fœmina quā in viro requiratur castitas docet Goffr in summa de bigam. nu 3. Quā ob causam sanctiss. Pōtifex ad præces Deo effundendas statis quibusdam diebus, quas idcirco Stationes nominăt, alias ecclesias statuit mulieribus, alias hominibus. cuius exemplo, quod pro iusso haberi debet, cœnobitarum pleriq. in suis ecclesijs, mulieribus, quo ab hominibus sint secretæ propria constituerunt loca quinimo ob solam mulieram licētiam Imperatores populo inuisos fuisse legimus. quod de Heliogabalo: qui matrem in Senatum introduxit, refert Lāprid. in eius vita contrà verò ob repressam illarum audaciam populi gratiam feruentiorem in se fecisse alios nouimus, vt de Tiberio itē cum matre narrat Xiphil. ex Dione. & militum corruptio mulierum sunt commercia vt habes ex Io. Botero lib. 9. in rubr. de disciplina. Ne tamen hæc in sexus adeo digni indecorum dicta uideantur, illud hic recensere ab re non est, quòd mulierum merita, ex factis memorandis omnino obnoxiam habent omnium virorum salutationem atq; reuerentiam, qua de re uide latè Cass in cat.. 2. par. consid. 37. quòd cum Gulielmo de Benedict. in cap. Rainutius, verbo in eo, de testam. latius dicemus infra in interpretatione sanctionis vestium, et latissimè Tiraq. de ll. connubia lib. in 11. lege.

IN CAP. X. num. 5. Fuerunt autem Castor & Pollux, &c. *Hi, & Tyndaridæ dicti sunt, sicut et Helena eorū soror, Tyndaris, à patre Tyndaro Oebaliæ rege, licèt Iouis filij crederentur. Causam verò qua Romæ ipsis tēplum erectū fuit, Dionys. lib. 6. antiq. ait fuisse q cum Romani pugnarent aduersus Latinos, Castor & Pollux ipsis apparuerunt opemq; tulerunt fugatisq; Latinis victoriam tribuerūt. Eorū formam, longe prius q̄ Ælianus & Suidas, ad viuum describit Dares Phrygius in de bello Troiano his ver-*

bis vt Cornel. Nepos transtulit. Fuere alter alteri similis, capillo flauo, oculis magnis, facie pura, bene figurati, corpore deducto. Castoris mortis varia assignatur causa. Pindarus in 10. Nem. in bello perijsse tradit. Scholiastes Hom. in 3. Iliad. in conflictu ab Ida occisum, quod illi vxorem rapuisset. Dares Phrygius narrat quod cum in littore Lesbio nauim soluerent ad portum Atheniensem appulsuri, quò omnes Græci conueniebant belli Troianis inferendi gratia, maxima tempestate correpti, nunquam eos comparuisse, vnde creditum immortales factos. Vtcunq; se tamẽ res habeat, Castoris mortem tam grauem fratri fuisse traddunt, vt Iuppiter leniendi causa illi dolorem, optionem ei dederit quid mallet eligendi, ipse ne solus immortalis fieri, an cum fratre propriam vitam communem facere. ò fraternam beneuolentiam, alternis viuere maluit diebus, quàm perpetua immortalitate frui. Pind. in loco prænotato, et eius interpres Lat. in 11. Pith. in fi. Causam fabulæ dedit alterna Geminorum in cœlo apparitio.

num. 31. Vt ea vrbis pars frequentior redderetur ciuibus.

Certè ciuium frequentia vrbem celebrem efficit, l. si in aliquem, ff. de off. procoss.

num. 37. Scipioni Nasicæ data fuit domus.

Publicæ commoditatis gratia diuersis Regibus palatia in ciuitate assignata fuisse narrat Alex. ab Alex. gen. dier. lib. 3. cap. 6.

IN CAP. XI. num. 1.

Licet carcer, non carceres dixisse debuit.

Germanus meus in eorum inclinat sententiam, qui custodias reorum, in numero vnius tantùm, carcer appellari uolunt. et certè si ad Ciceronem cæterosq; primæ classis authores respiciamus, haud dubiè id affirmandũ censebimus. alioqui tamẽ apud Iureconsultos, carceres in numero multitudinis pro custodia non semel legũtur. nũc aũt id mihi suppetit Pauli in l. ne quis, ff. de custod. reor. si quos, inquit, ex his qui in carceribus sunt, etc. vt Cod. interim rubricam de priuatis carceribus penitus dissimulem, tamquam quæ ad hãc rem nullius sit authoritatis. imò & Plautus in Asinar. qui aduersum stimulos, ait, laminas, crucesq; compedesq;, neruos, catenas, carceres, numellas, pedicas, boias, tortoresque accerrimos, &c. quis hoc loco carceres pro funibus quibus alligantur criminosi, posuisse videatur. Id ex animo subnotarim, quod etiam aduertit Sigon. de iud. lib. 2. cap 3. nempe facinorosos apud Romanos nõ statim quàm comprahensi essent conijci soluisse in publica vincula, sed traddi in liberas custodias vsq; dum confiterentur, inde in vincula coercebãtur.

tur. liberas aũt custodias dicebant cum domi alicuius magistratus, aut ẽt alicuius priuati nobilis ponebantur custodiendi. & huc respexit Venuleius in l. si confessus, ff. de cust. reor. cum dixit. Reus cõfessus donec de eo pronunciaretur, in publica vincula conijciendus. et Scæuola item alibi, Reus confessus ob solam confessionem conijci in vincula consueuit. Eius aũt rei cognitio, an scilicet in liberas custodias, an in publica vincula mittendi essent, sub Cæsaribus Procõsuli traddita fuit, l. 1. d. tit. Sed & Magistratus ẽt ob læuissimam suspicionẽ in carcerem conijcere põt, Bal. in l. nullus, Cod. de exhib. reis.

num. 13. Armamentarium P.R.

Prope templum Pacis alij fuisse traddunt, quod eodem tendit.

num. 47. Inter arma & leges ea est affinitas.

De hoc vide ad saturitatem, Cassan. in Catal. par. 9. consid. 1.

IN CAP. XII. nu. 1. Quæ de sedilibus conscripserunt chronicis.

De authoritate chronicorum & fide, consule Cassan. in Catal. par. 10. consid. 46. & par. 5. consid. 28. vbi de ijs latè.

num. 2. Rerum custodia ad eos spectat, &c.

Adde quod Castri claues apud primigenium custodiuntur, & insignia exercitus apud maiorẽ, l. quæ sunt cautiones, ff. famil. ercisc. Cassan. in Catal. par. 1. consid. 38. concl. 50.

num. 11. Summates idest Ciuitatis Principes.

Summates maioris dignitatis esse videbantur quàm Consules & Prætores, secundùm Cassiod. var. lib. 6. cap. 15. Erantq; summates, nobiliores decuriones, idest, qui honoribus functi fuerant, vt admonuit Guid. Pancirol. in de Magistrat. municipal cap. 1.

num. 35. Non solum autem gentilium tempore.

Antequam veri Dei lumine illustraretur orbis, nostra Vrbs atq; adeo ipsa regio sedilis Montan. ea colebat numina, quæ sanctiora tunc habebantur. & proinde Castor et Pollux venerationi potissimum ipsi erant, qui vel ex lege xij. tab. inter eos Diuos relati fuerant, qui ascensum ad cœlum mortalibus præbebant. Cic. 2. de leg.

num. 42. D. Anellus de Puderica.

Variæ circunferuntur opiniones cuius fuerit familiæ D. Anellus. sunt qui Marogano illi cognomento fuisse traddant, sunt qui Puderico, vel Suderico, quod idem puto ac per μεταγραμματισμὸν *idest transliterationem, vt sic dicam, factum reor. etsi Sudericam familiam Venetijs illustrissimam æquè ac vetustissimam haberi velint. omnes tamen eum ex Montanea tribu nobilem fatentur; Marogana enim vna est ex quamplurimis ijsq; vetustioribus eius sedilis familijs iamdiu extinctis.*

num. 53.

num. 53. Qui est in suo territorio, alijs maior est.

Accessus ad negotia in aliena territorio pertractāda maiorem infert dignitatem ijs qui ibi existunt, probat tex. iuncta glo. fin. ff. de condit. et demonstr. Caßan. in Catal. par. 8. consi. 38.

num. 54. Homo locum nobilitat.

Personæ nobiles & insignes, locum faciunt nobilem & insignē, cap. statutum, §. 1. de rescript. in 6. locusq; ab actu denominationem capit, l. pen. §. alia, ff. de iust. & iure. Unde viculi et solitaria municipia & obscura loca non merentur habere sacerdotale fastigium, idest episcopatum nec illustres dignitates, idest titulares, can. illud. 85. dist. Luc. de Penna in l. nullus, Cod. de agent. in reb. lib. 12. Præsentia enim Principis id facit, l. 1. Cod. de propos. lab. lib. 12. Cepo. & Bon. de Curt. & alij per Cassan. adducti vbi supra.

IN CAP. XIII.

Circa Ludorum materiam et Theatrorum vide Caßan. in Catal. par. 11. consid. 42. & Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 26.

nu. 24. Multò autem plura apud Romanos ludorum genera fuere.

In eum luxum processum erat in ludis celebrandis Romæ, vt ad illum reprimendum lege fuisset opus. itaq; lege Fannia statutum fuit vt in solennibus ludis centena tantùm æra consumerentur in singulos dies. imposuit & generatim profuso sumptui metam ea lex.

num. 39. Ludi seculares.

Hos Romæ spatio trium ætatum iam prætermissos se celebrari vidisse narrat Herodianus in Seuero, ac nedum vrbe tota, verum & per Italiam ibant præcones conuocatum omnes ad ludos, quos nec eatenus vidissent, nec visuri deinceps forent.

num. 57. Equorum tripudij, &c.

Equorum tripudio in orbem composito motuq; Pyrrhichio vtebantur equites Romani in consecrandis mortuis Imperatoribus, cuius rei ritum vt describitur ab Herodiano nos infrà referemus. Verū & diebus nostris celebrauit hunc ludum Don Petrus Toletus iunior, nepos videlicet illius Don Petri qui Regni huius gubernacula gloriosissimè diu sustinuit; cuiusque frequens habetur mentio in hoc mei Germani libro. eumq; tam efficacem edidit, quæ sua est in omnibus magnitudo & dexteritas, vt equi ipsi magna cum spectantium admiratione sese in numeros mouerent obliquasque gesticulationes contexerent, nil secius quàm si homines, eius artis optimè instructi fuißent. quod non leue fuit præsagium in quem virū euasurus erat, qui iampridē in classis Præfecturā ascitus fuit, nup. āt eqstris militiæ ad belliū Flādrū Imperator electus est, maioraq; belli publi-

publicique status munera ipsum morantur.

num. 60. Romani vt tyrones instituerentur curabant.

Imp. Iustinian. in l. 2. §. hæc autem, Cod. de offic. præf. prat. Afr. arctius præcipit tribunis ducibusq; militum, vt semper in armorum exercitatione teneant milites. et ante eum Leo in Cod. de locato, Milites inquit, conductores, procuratores, fideiussores, mandatores fieri prohibentur, ne omittant armorum vsum, in quo semper occupati esse debent. Et Princeps militiæ probare debet tyrones, ac in milites non assumere nisi fortes et habiles, l. si militiæ, in fi. ff. de castr. pec. cum alijs adductis per Cassan. in Catal. par. 1. consid. 24. num. 36. Quam ad rem præter pedestria exercitia, erant Romæ constituti euripi, qui erant factitij lacus, vbi naumachiam siue pugnam naualem exercebant. quos Heliogabalus, vt auctor est Spart. in circensibus ludis, vino impleuit, & naumachiam exhibuit. Quo autem tempore tyrones prælijs operam darent cuiusue conditionis & qualitatis esse deberent, habes ex Veget. de re milit. & Alex. ab Alex. lib. 1. cap. 20. & lib. 4. cap. 7. Habentque & tyrones sua priuilegia, inter quæ illud non est minimum, quippè vt facilius illis parcatur quàm cæteris, etiam in ijs quæ desertioni comparantur, l. qui commeatus ff. de re milit.

ibid. Carolus Sigonius.

Locus est in lib. 5. de Regno Ital. sed non satis teneo an id expressim dicat.

IN CAP. XIV. Præfectus prætorio.

Præfectus præt. sub Cæsarib. disciplinæ militari praerat, dein eius auctoritate aucta, ad forenses etiam causas discernendas diductus fuit. vbi autem Imperium declinare cœpit mutato nomine Magister stabuli nũcupatus fuit, qui antea sub Regibus Tribunus celerum, & sub Dictatore Magister equitum nuncupabatur, vt author est Pompon. Læt. de Magistrat. Rom. Cui sit autem hodie comparãdus diuersæ circunducuntur opiniones. Duaren. in tit. de offic. præf. præt. cap. 3. nulli prorsus ex nostris Magistratibus nisi tantùm Regi comparandum putat, quia se Imperatoribus subditos fatebantur, quem sequitur Pancirol. in Notit. imper. orient. cap. 5. Germanus meus Viceregi comparat, non tamen priorem opinionem omnino improbat.

num. 8.

num. 8.

Præfectus annonæ vsus difficili tantùm tempore,&c.

Et extra ordinem vtilitatis causa creabatur, secundùm Alex. ab Alex. lib. 6. cap. 20.

ibid. Omnes iudices ei rei operam dare debent.

Adde tex. in l. 1. C. de offic. præf. vr.

num. 15. Ob arctiorem familiaritatem.

Isti videntur esse curiales, de quorum priuilegijs consule Cassan. in Catal. par. 6. consid. 28. & Aristot. lib. 5. polit. cap. 2. quem allegat Lancell. Conrad. in templo omn. iud. lib. 1. cap. 1. de Imperat. in ver. Aditu facilis, ubi Regis esse ait egregios viros sibi familiaritate coniungere; plebis verò & multitudinis fauorem & gratiam in obsequio retinere.

nu. 17. Principis bonitas elucescit, quando suam dignitatem cæteris communicat.

Principis enim est sublimare, l. fi. & ibi glo. in ver. ordinariè, Cod. vbi senat. vel clariss.

num. 18.

Qui eorum primò dignitatem adeptus sit præcedit.

Cassiod. Var. lib. 6. cap. 3. quæ est formula præfecti præt. ob solam antiquitatem Magistrum militum cæteris præferri dicit, cum pro Rep. bella tractare uideatur.

num. 20.

Quod causę fuit quare in Prouincias mitteretur.

l. 2. §. nouissimè, et §. deinde cum placuisset, ff. de orig. iur.

IN CAP. XV. num. 1. Vicerex derogare potest,&c.

Etiam ratione causarum euocandarum ex Baronibus, Innoc. in cap. ut nostrum, extra de appellat. Bal. de pace iur. firm. §. ad hoc, colum. 3. alijq; per Cassan. relati in Catal. par. 5. consid 24. nu. 92.

num. 3. Prælibatę praxis forma, &c.

Per ea quæ Capyc. in decis. 16 6. Siluan. consil. 34. 2. dub.

num. 28.

Eorum cadauera transferri inconsulto Principe non licet.

Loquitur de cadaueribus punitorum. et ratio est quia pœna etiã post mortem remanet, quam solus Princeps remittere potest, cum corpus puniti, iam sit cõfiscatum ipsi Principi, l. fin. ff. de cadauer. punit. Unde Ioseph ab Arimathia nobilis Decurio, petijt à Pilato, qui tunc Hierosolimis vice Principis fungebatur, corpus Ie-

su

su vt sepulturæ traderet, Matth. cap. 27. Nec est præter iuris dispositionem, nam qui delinquit efficitur seruus pœnæ, l. Imperatoris ff. de iure fisci, instit. quib. mod. ius pat. pot. sol. §. serui. & qui efficitur seruus amittit iura ciuitatis inter quæ est ius sepulturæ. est & ratio contumaciæ, nam qui viuus non potuit in aliqua ciuitate morari, mortuus non potest in illa sepeliri, l. 2. Cod. qui testam. fac. poss. quam ibi singularem reputat Iason, Abb. in cap. ad hæc, de priuil. Dec. in cap. 2. de except. Quod in praxim receptum esse ait Io. de Arro. in patria sua, lib. de sing. fid. cath. sing. 62. in fi. Imò verò Cassan. in consuet. Burg. fol. 96. post nu. 5. generatim in Gallia ius ciuile seruari dicit, idest vt sepulturæ non tradantur inconsulto Principe; contrà, in Italia ius canonicum obtinere, quod damnatorum corpora humari permittit præuia iudicis licẽtia, can. quæsitum, 53. q. 2. quem morem Italicum Gallico præferendum asserit. tametsi nonnunquam ob criminis immanitatem, nedum non sepeliũtur, verùm & in partes dissecta secus publicas affigun tur vias quod & Ign. ait in l. 1. §. si tibi, post nu. 96 ff. ad Syllan. & id quidem à nobis penitus obseruatur in ijs, qui ad supplicium per vrbem trahuntur. Est aũt casa plus minus mille passus Neapoli distans, ad viam basilicã consultò cadaueribus punitorum aut integris aut dilaniatis constructa. ibi appenduntur parietum pin nis vt transeuntibus sint terrori. eaq; bis in annò, nempe in die commemorationis defunctorum, atque die lunæ post Domin. palmarum, de more sepeliuntur ab eademmet religiosorum societate, cui munus est ijs qui ad supplicium aguntur animas commendare, ex perpetuo Principis permissu, vt latius explicat Germanus lib. 2. in epith. Ciuit. Pia. At verò honestiores qui obtruncantur, simul ac caput est à trunco diuisum, ligneo cenotaphio iam ibi parato, ilicò immittuntur, atque in ecclesiasticum inferuntur sepulcrum. quinimò cum his mitius agitur, præsertim si equites fuerint Neapolitani. sæpe .n. non in foro magno Mercati, vbi scelerosi omnes, morte plectuntur, sed ante fores ipsiusmet templi iustitiæ, idest Mag. Cur. Vicariæ. Quid autem de damnatorum bonis atque vestibus sit statutũ, pete ex Iul. Claro in pract. crimin. quæst. 100. Porrò multi sunt casus, qui criminis persecutionem etiam post mortem exposcũt, vt puta hæresis, læsæ maiestatis, repetundarum, peculatus, homicidij sui, de quibus per Clar. in dicta pract. quæst. 51. ver. Sunt tamẽ aliqua, quam-

quam mors omnia soluat, l. defuncto, ff. de publ. iud. & est communis scribentium conclusio relata per Cagnol. in l. pupillum, §. in hærede, ff. de reg. iur. Quandoque etiam cadauer ipsum suspensioni atq; exustioni ob criminis immanitatem, damnatur, licet in illud sæuire nefas sit, Ign. in d. l. 1. & §. post num. 46. & 54. ad Syllan. contra regulam de consuetudine ante seruari, Bald. in l. 2. num. 2. Cod. qui testam. fac. poss. Cagn. in d. §. hærede, quos cum alijs multis adducit Clar. in allegata quæst. ver. Sed hic incidenter quæro. Profectò & iurisditio ecclesiastica in ea cadauera ius habere dicitur. quippe defunctis excommunicatis absolutio datur, cap. à nobis, il 2. extra, de sent. excomm. seruata illius ritus forma, quæ est vt fustibus cædatur cadauer. et id quidem de consuetudine in maribus tantùm obtinuit, quod latius pete ex Sum. Syluestr. in verbo, absolutio, num. 3. et 4. & Sum. Angel. ver. eod. versic. consuetudo. Regulariter autem sententia in mortuum lata, ipso iure est nulla, l. pen. ff. quæ sent. sine appell. rescind. l. in summa, §. fin. ff. de re iud. & iudex suspendens cadauer, actione iniuriarum tenetur, idem Io. Ign. in l. 1. §. si tibi manus, num. 42. ff. ad Syllan. Corset. in sing. pone aliqui diuidentes, Roman. in l. si verò, §. de viro, fall. 46 ff sol. matr. Quod etsi in pœnis sit constitutum, ad fauorabilia etiam dilatatur, vtputa in legato, l. 1. §. fin. Cod. de cad. toll. nec doctorari nec priuilegium ei dari, l. inde Neratius, ff. de reg. iur. Abb. in cap. à nobis, il 2. de sent. excomm. Decius in l. eius qui in prouintia, §. quod si stipulatus, in princ. ff. si cert. pet. et si locum non habeat in crimine hæresis, cap. accusatus, §. fin. de hæret. in 6. nā pp criminis detestationem pōt post mortem in eū inquiri & eius ossa vel effigies concremari, can. in primis, 2. q. 1. vt optimè interpretatur Io. à Roias in sing. 134. in fauorem fidei. Sed priscis temporibus defunctorum corpora comburebantur non in pœnam, sed de more vt cinis seruaretur, l. 2. ff. de in ius voc. & ibi glo. in ver. busta, l. pro hærede, §. 1. ff de acquir. hæred. vnde vrna oßuaria dicebatur conditorium illorum cinerum, l. 2. & ibi glo. ff. de sepul. viol. ut hinc videri posit temporum vicissitudines quas inducant nouitates, cum quæ olim de more fiebat honoris causa, nunc in pœnam irrogetur. Profectò multa sunt delicta quæ flamma vltrice vendicari constitutum est, vt est hæresis, l. 2 Cod. de iud. sacrilegium, l. sacrilegij, ff. ad leg. Iul. pecul. idolatria, l 1 Cod de pagan. falsa moneta, l. 2. Cod de fal. mon.

et alia

Cod.de fal.mon.& alia,vt per Io.Mill.in praxi crimin sub tit. tractatus pœnarum mortis;& hodie qui præpostera luxuriantur venere Nec sepultura solùm,sed & iustis exequiarum,scelerosi damnati carebant si Ciceroni credimus qui lib. 2 de legibus id asserit. et proinde cadauer puniti,iniussu Principis nec medicis quidem facultas est accipere ad anatomiam faciendam, licèt publicam respiciat vtilitatem,vt per Barto.in d.l.fin.et recensuit cum alijs notatu dignis Gul de Bened in quæst an occidere peccat lic. num 25. An autem cadauer iam sepulcro illatum,exhumari liceat ad partis læsæ vel fisci instantiam, ad detegendũ venenũ ne delicta remaneant impunita, latè dicemus in tract.de Regal.Reg. Neap.vnde constat à Principe ipso,non à Magistratu id petendum,secundùm Duar.in d.tit ff de cadauer,pun. Idque vsque eò est verum , vt non solùm damnatorum corpora, verùm & quorumuis mortuorum atque adeò ipsorum sanctorum, perpetuæ sepulturæ tradita,aliò transferri absque Principis indulgẽtia, non possunt,can.corpora & ibi glo de consecrat.dist.1.l ossa ff.de relig. & sumpt.fun.l.fin.Cod.eod. Quod quidem non venit iure dominij quod habet in homines,eò scilicet, quòd sit dominus personarum, id enim dominium iam morte solutũ est prout omnia morte soluuntur vt diximus; sed iure sacrorum et religionis cuius ipse Princeps est assertor et vindex,l.sacra ff.de rer.diuis.l.vlt.ff vt in poss.legat.

num. 36.

Rescriptum si fit contra fiscum, &c.

Certè Princeps non præsumitur velle derogare iuribus fisci, Cassan.in consuet.Burg.fol.296.col.4.num.56. Alciat. de præsump.par.3.præsump.11. et instantiæ peremptio fiscum non includit,Goffred.in summa,de iudic. num.16.

num. 39.

In generalem Thesaurariam.

Hæc olim Romæ,arcæ Vaticanæ sedes appellabatur,quam Vicarius Urbis tenebat,Casiod.Var.lib.2 cap.24.

num.40.in fine. Quod si ea liberantia amissa fuerit,&c.

Adde l.prohibitum,Cod.de iure fisci,cap.cum in iure, de offic. deleg.at certè id locum habet in mandatis à Principe secretò datis, atque in gratiosis,alioquin in ijs quæ ex iustitia procedunt probatio non denegatur,quod latius explicat Restaur.in tract.de Imper.

quaest. 109. Potest autem qui tributa soluit ac syngraphas deperdit, ex libris communibus solutionem probare, l. 2. Cod. de discuss. et cont. lib. 12.

IN CAP. XVI. num. 7.

Confiscare est Principis ærario applicare.

Fiscus pro pecunia publica, dicitur confiscationis actus, quod non erat nisi in pecunia Imperatoris. sed cum maior sit summa pecuniæ publicæ quàm priuatæ, idcirco factum est vt pro ea, etiam pecunia publica confiscari dicatur, Bald. in tit. de off. quæst. Cassan. in Catal. glo. mun par. 7. consid. 3. & cum reorum bonorum confiscatio principi siue publico vsui sit applicanda, (his. n. introducta est finibus) nonnulli, æris ingluuie tracti, reatus cuius cuius prætextu, ne in se confutationis scrupulum excitarent, insigniores homines, eosque ditiores neci dedere, bonaque confiscauere, vt fecit Tiberius qui ex confiscatis eo modo bonis, vicies septies millies sestertium coegisse ac Neroni & Caligulæ nepotibus reliquisse dicitur ab eius Βιγγεάφοις; *quæ est summa nostræ monetæ sexagies septies decies centena millia aureorum. id est, vt vulgus ait, sexaginta septem millionum, Gallica verò sexaginta sex millionum et quinquaginta millia aureorum coronatorum vt supputat Bud. in lib. de asse.*

num. 9.

Qui illas ferunt possunt ad libitum reuocare.

Consultationes, quia non sunt decisiuæ, possunt vtcunque reuocari, de quibus latè Io. à Roias in 11. assert. fol. 100. & rescripta ad consultationes, quando videlicet in ambiguis Iudices consulebant Principem, in ea tantùm causa de qua ambigebatur, ius constituebant, secundum relata per Connan. in comment. iur. ciu. lib. 1. cap. 15.

num. 1.

Eorum excessus sunt reliquorum excessibus grauiores.

De magistratibus loquitur. et nempè lex magistratibus praeest, magistratus autem populo, vt ait Lat. in de legib. col. 1.

num. 2.

Exauctoratis vbi Princeps residet demorari non licet.

Idem in senatore, l. sed & milites, §. qui nimirum, ff. de excus. tut. § quibus, Instit. eod. tit. et ob causam non infamem dimissus interpretandus venit, l. senatores. & ibi glo. ff. de senat. Et milites exauctorati intra centesimum lapidem ab vrbe exulabant. ritum autem

tem

tem exauctorationis militum ad instar clericorum, exponit Herodian. lib. 2 & Dion. in Seuero.

num. 4.

Indefessis lucubrationibus attendere debent.

Principis consiliarios doctissimos esse oportere admonet Cassiod. Var. lib. 8. cap. 12 licèt corporis salutem et principales amittere sensus discrimen sit; quod ex studiorum frequentia euenire solet sæpè enim literati et eruditi homines, varijs casibus et audiendi & loquendi facultatem amittunt, Instit. quib. nō est perm. fac. test. §. item surdus.

Foro & aduocationibus interdicuntur causarum patroni.

l. 1. §. penult ff. de offic. præf. vrb. Speculat. in tit. de lega. §. superest, num. 41. in eo enim sunt puniendi in quo delinquunt, cap. literas, de tempor. appellat. cap. pastoralis, de iure patr. & ibi glo.

num. 5.

Princeps maiorem partem sui consilij conuocare tenetur.

Authoritas paucis ex senatoribus concessa, reip. multoties perniciem intulit. argumento sit C. Gracchus trib. pl. qui postquam Senatus authoritati detrahere studuit, omnium rerum cognitionem populo vindicare conatus, seditiones & homicidia ciuiliaque bella eò commouit, vt perpetuam subirent seruitutem. Status igitur publicus, ordinariorum magistratuum ministerio feliciter conseruatur, quod nulli erudito est ignotum.

num. 6.

Ad expellendam intercessionem.

Non precibus sed meritis eligendos esse magistratus sancitum est in l. 1. Cod. de off. magistri offic. l. si quemquam, Cod. de offic. Præfecti præt. afr.

num. 9.

Vinum apud Athenienses magistratibus bibere non licebat, &c.

Idem de Egyptiorum Rege docet Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 9. ex Diodoro Sic. lib. 2. cap. 3. cui certa vini mēsura taxata erat quotidianis potionibus, ne per occasionem & licentiam, sui impos factus, turpitudini & sordibus vacaret.

num. 11.

Omnia officia annalia erant.

Cur honores non continuandi, quæue officia essent perpetua & de Imperatoribus, Regibus, Ducibus, habes ex Restauro Castaldo

in

in tract.de Imper.quaest.67. & an expediat Magistratus esse tẽporales vel perpetuos latissimè scripserunt quidam iuniores. Profectò ex diuturna administratione in insolentiam transgredi videmus officiarios, ob quam solam Romæ, Censores qui ad quinquennium eligebantur, annales fieri cœperunt, vt author est Fenest.de Magistr.cap.17. & Interrex quinque dierum spatio fungebatur authoritatem, eodem Fenest. auth.cap.4. Quo respiciens Genutius trib.pl.legem sciuit ab se Genutiam dictã, ne quis eundem magistratum intra decem annos caperet, nec duos magistratus uno anno gereret, quod refert Spieg.

num. 14.

Sed plura concedi officia vni abstinendum est.

Et uno quis contentus esse debet, l. 1. Cod. quemad.ciu.mun.ind. lib.10. & habetur in l quisquis, Cod.de cohortal, lib 12.ubi Bar.et alij adducti per Cassan.in Catal.par 1.consid. 61 difficile enim est ut unus duorum uices substineat, l. si plures, ff. de pact. Et sicuti membrorum uarietas per diuersa officia robur corporis seruat, & pulchritudinem repræsentat; ita & personarum diuersitas Rẽpublicam ornatiorem facit & circunspectiorem. qua de re longè differit Restaur. Cast in tract. de Imper. quæst.81.

num. 15.

Sunt autem Magistratus ex nobilioribus Ciuitatis & habitatoribus, & præcipuè ex oriundis eligendi.

Regi eligendos esse nobiliores et meliores in rep. administranda latius prosequitur Neapod.in consuet. Neap fol. 13. nume. 274. unde Magistratus ex patricijs non autem ex plebeis Romulus instituisse legitur. et quomodo urbana publicauè negotia sint ministranda refert Alex.ab Alex. lib. 5. cap.28. In recipiendis autem Regibus alijsq. Magistratibus extraneos præferri debere oriundis, idem est author lib.1. cap.27. Sed an in temporalibus & spiritualibus præferantur extranei oriundis respectu dignitatum officiorumque promotionum, multa cumulat Cassan. in Catal. par. 11. consid. 22. Lege autem Manilia cauebatur ut quando à nobilibus aduersa res gestæ fuissent, ij ad magistratus gerendos admitterentur, quorum maiores in Rom. rep. magistratus nondum exercuissent. Aliàs Romani Cæsares, præsertim Augustus militarem atque politicam præfecturam senatoribus ac nobilibus antiquæ prosapiæ nunquam conferebant,

sed

ſed mediæ conditionis,timentes ne ab ijs imperio eijcerentur,experientia edocti quod patricij Imperatores ſæpe in ſuperbiam elati,inferiores deſpiciunt ait Herodian. in Macri. Contrà uerò nõ defuere Reges quibus mos fuit ad ſua conſilia non aſciſcere niſi nobiles,et ut plurimùm ex ſibi ſanguine coniunctis, quod ex hiſtorijs paſſim ſcire licet.

num. 20.

Iudex qui ob rem dicendam, pecuniam accepiſſe conuictus ſit, capite punitor.

Auari Iudices,ait Caſsiod.Var lib 6.cap.21. neſciunt quantum delinquunt, nam cum uendunt aliena crimina, ſua faciunt eſſe peccata & de auaritiæ deteſtatione,idem aliqua,lib.12 cap 1.Verùm deteſtabilis auaritiæ efferatique ambitus labem,uſque eò in mortalium animis graſſatam legimus,ut nedum ſententiæ ſed Imperium ipſum Rom.auctioni poſitũ uenale fuerit, quod poſt Pertinacis necem eueniſſe tradit Herodian.in 2 & Xiphil. ex Dione in Iuliano.

num. 23.

Deteſtantur etiam munera iura ciuilia.

De munerũ deteſtatione uide Caſsiod Var.lib.6.cap fin. non enim manibus ſed ſenſibus ſuſcipienda dicit. Quod ſi æquè omnibus exoſa eſſe debent, multò magis Magiſtratibus qui ut ab omni ſorde ſe abſtineant plus doni muneriſue in anno accipere non poſſunt, quàm quod ſit aureorum centum.l.eadem lege.ff ad leg Iul repet. qua de re uide Alciat.lib 3.diſpunct cap. 9. Erat q; lex muneralis nuncupata prohibens ne cui munus accipere liceret, ſecundùm Spiegell & in ſacris literis munera oculos excecare legimus quinimo paradiſi fruitione priuant,quando is habitabit in tabernaculo Domini,qui munera ſuper innocentem non accepit, Pſ 14.

num. 25.

Qui pecuniam ob iudicandum acceperint.

Principes et leges nunquam occurrere ceſſarunt ſordibus pecuniarum, medijſque quæ in eligẽdis Magiſtratibus interponi ſolent,ne eam poſt ob cauſam tributarijs grauamen inferretur.eoq; in id inſudarunt,ut ne quid pluris erogaretur quàm res expoſcat, probatorijs etiam literis ſeu codicillis promotionum & duplomatibus recipiendis,quantum impendi oporteat taxarunt,ſtata pœna ſiquis ulterius quid exoluiſſet,nedum priuationis officij trigintaque librarum auri,ſed et ultimi ſupplicij,l.1.in fi. Cod. de offic. præf.

præf.prat.Afr. Quod si in re tam modica constituta est pœna tam seuera, quantò erit seuerior ubi in ipsa promotione impetranda pecunia intercedat? His affine est quod in Auth.ut iud.sine quoquo suffr. cauetur; eiusmodi scilicet Magistratus latrones esse habendos.

Magistratus qui fiscales extorserint pecunias.

Institut.de publ.iud.§.item lex Iulia, et Cod. de crimine peculatus pœna capitis irrogatur eiusmodi Magistratibus eorumque ministris. quam glo. ibi ex l.3.ff.eod. pœnam deportationis interpretatur. Germanus meus ultimum supplicium impositum ait ex assertione Leonis in constitut.105. ubi postquam asseruisset fuisse aliquas leges eò asperas ut ultimo punirent supplicio Magistratus qui fiscalem surripiunt pecuniam etiam minimæ quantitatis, & contrà, aliquas eò leues ut nullam ferè talibus infligerent correctionem etiam si maximam exhausissent quantitatem ipse media utens uia, eo modo castigandos constituit, quem Germanus refert. Et certè Regni constit. Officiales, de officialib. primam iuris dispositionem repetit, quæ capitis pœnam irrogat. est autem capitis pœna in nobilioribus quidē deportatio, quæ successit loco interdictionis aqua et igni, l.peculatus, ff.ad leg. Iul. pecul. in humilioribus uerò damnatio in metallum, & hodie remigatio, l.hac lege ff.eod. Qui uerò pecuniam sibi adsignatam, in alium quàm in destinatum usum consumpserit, uel qui fiscalem pecuniam nondum fisco concorporatam, tamquam fisci creditor sibi acceperit, non legis Iul. peculatus, sed de residuis pœna mulctatur l.4.§ sed et qui ff ad leg. Iul pecul glo in l 1.C eod. l.sacrilegij, § Labeo, iuncta gl ff d.tit eaq; in duplum est taxata, l.aufertur, §. qui aliquid, de iure fisci. Quemadmodum de resid. obligatur etiā qui minorem pecuniarum quantitatem in tabulis publicis retulerit, quàm res venierit, vel qui in tabulis expensi summam aliquā geminauerit, atque in nonuplum mulctatur, d.l.hac lege ff.eo.tit. Et id quidem in Perceptoribus prouinciarum, alijsque pecuniarum ministris euenire posset, de quibus habes Fret. de suff. lib. 2. prout ex lege regia in cognitione seu visitatione Regni ab Illustriss. Card de Toleto factum, compertum habemus. In ambiguis autem summis, eum qui succubuerit, cētesimas vsuras pendere cautum est ea lege. qua de re latius vide apud Par. de Put. in tract. de Synd. in ver. Syndicantur etiam de subtractis pecunijs, fol. 38.

Quas

Quas vsuras pendebunt et Magistratus municipales qui publicam pecuniam in suos conuerterint vsus, l. vlt. Cod. de vsur. rei iudic. l. si vt proponis, Cod. de ædific. priu. quemadmodum et pro traiectitia pecunia, & pro expensis factis in re communi reficienda, et pro re iudicata. & pro eo quod tutor ex rebus pupilli clāculum in suam conuertit vtilitatem, l. nihil, & l. periculi. ff. de naut. fœnore, & l qui sine ff. de negot. gest. Est autem centesima vsura, cùm pro eo quod interest, dependuntur aurei duodecim pro singulis centenis in anno. sic dicta quod singulis mensibus exoluitur nomine vsurarum quanti est centesima pars sortis. ita Hermenop. declarat in epit. iur. ciuil. lib. 3. tit. 7. Quarum vsurarum ratio adusque Soccini tempora omnes latuit iurisperitos eò vt deridicula viderentur de ea interpretamenta. Soccinus tandem ab Hermolao Barbaro edoctus, qui antiquarum vsurarū rationem in castigat. Plinian. explanauit, eius rei veritatem aperuit in l. si hæres, §. item si reip. ff. ad leg. Falc. Alciat. in l. 1. §. si quis simpliciter. ff. de verb. obligat. vide Vigl. Zuich. in præfat. in Theoph. ad Carol V. Qui verò fiscalem pecuniam ad militum stipendia destinatā extorserit, et qui per fraudes eorum stipēdia ad suum lucrum conuerterit, quiq; commeatalem victum, idest alimenta quæ in commeando seu marciando vt vulgò dicunt, in partem stipendij conferuntur ex publico, minuerit, & officij priuatione et quadrupli repensione corripi sancitum est, l. 2. uer. nam si usurpauerit, Cod. de offic. præf. præt. Afr. & Alberic. ibi in ijs affert exemplum qui supponunt milites, et uigintiquinque, uerbi gratia, dicunt esse, cum re uera non sint plures uiginti, sicut & qui prædā ex hostibus captam surripit, ad quod uide tex. in l. pen. ff. ad leg. Iul. peculat. imò & qui frumentum exercitui destinatū in proprium uerterit lucrum, honestior quidem proscriptioni, humilior autem capitis supplicio subiacet, l. vlt. Cod. quæ res vendi nō poss. Et profectò acriter est in eos animaduertendum, qui militum numeros vel stipendia aut etiam cōmeatum ex fraude tractant; cùm ea res maximum inferat reip. detrimentum, cuius exempla non sunt nobis longè quærenda. Romanorum res diu prauè, infœliciterq; gestæ fuere ob diminuta militiæ stipendia, vt author est Læt. in lege Iunia. & adhac tempora Gallorum Regem Franciscum cum Car. V. aduerso marte certasse nouimus, quòd multo plures, quàm ei erant, certatores habere credebat, iuxta largita-

tem stipendiorum, quæ in annos singulos erogabat. Dabantur autem stipendia partim ex publico, partim à Regibus & nationibus, vt ex Liu. lib. 2 dec. 5. notat Tiraq. in Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 2. Suntque stipendia bellorum nerui, qui si deficiant deficit & victoria. & proinde non defuerunt qui illis supplendis, nedum suis non pepercerint pecunijs & facultatibus sed nec amicorum, nec publicis, nec sacris atque adeo quæ in templis erant si Herodiano credimus lib. 2. Stipendiorum enim largitio, ait idem alibi, omnem tollit militibus mœstitiam, eosque Principi beneuolos reddit, imperijque incolumitatem parit. Quod barbari buberrimè testari poßunt, qui cùm mercenario non vterentur milite neque statiuis castris, sed multitudine confusa viri & mulieres, dum se occasio exhiberet, ad bellum properabant, facillime expugnabantur. Quod rectè prospiciens Augustus, ærarium militare nouis vectigalibus auxit atque edidit, vnde prompta pecunia stipendijs sufficeret, vt testis est Suet. in ipsius vita, cap. 44. Alex. ab Alex. in genial. lib. 2. cap. 2. Et Macedones pecuniam ad belli vsum reponebant secundùm hunc ipsum auct. ibi. & Tiraquell. in eum. Romani quoque, Proconsules, Quæstores, Prætores in prouincias mittebant, quorum præcipuum erat munus stipendia militibus erogare. maximeque curabant ne quid fraudis doliue in illis distribuendis admitteretur; quapropter summæ industriæ notæque probitatis Scribæ eligebantur. ijque grauiter aliquando à Catone correcti fuere, quòd parum ex fide persoluißent æra. Et de Balbo Magno quæstore legitur in Epistola Asinij Pollionis inter famil. Cicer. lib. 10. epist. 31, quòd magno argenti pondere coacto de stipendijs militibus non redditis ex Hispania aufugit. Et notabile est, quod simile Cassan. in Catal par. 6. consid. 19. factum fuiße ait tempestate sua die 9. Augusti 1527. in Gallia. nempè quòd quidam Generalis Franciæ (vtar eius verbis ad finem vsq;) detentus incarceratus Parisiis in arce quæ vulgò Bastille dicitur, fuit condemnatus per iudices commissos à Rege, vt in patibulo Montis falconis suspenderetur & strangularetur, (quod et factum fuit die lunæ 12. eiusdem mensis sequente) omnia bona sua confiscando. Et in dicta sententia continetur quod dicti Iudices declarauerunt dictum Generalem astrictum et conuictum de furtis, falsitatibus, abusibus, interuersionibus, hoc est callidis surreptionibus & malis administratio-

stratio-

strationibus finantiarum regis mentionatis in processu, & priuatum ab omni honore & statu pro reparatione dictorum criminum & delictorum. ordinantes insuper summam tercentum millium Parisiensium super dictis bonis et confiscationibus accipi pro restitutione summarum & partium malè captarum per dictum Generalem super finantijs Regis, & alijs damnis & interesse in eis factis dictam summã adiudicantes Regi pro restitutione prædictorum. Hacusque Cassaneus. & optimè ita statutum fuit, Magistratus enim qui Principis mandata contemnunt, nedum vitam, sed & substantiam, idest bona, amittunt, l. 1. § fina. Cod. de offic. Præf. præt. Afr. Nec minus est exemplare quod de Sultano Selymo narrat P. au. Iou. h storiar. lib 18. Is princeps subacta Egypto eius regimen Ciaierbeio commisit, iussitque Iunusso Bassano summo in eo bello imperatori, vt militibus stipendia augeret quò præteritos labores præsenti compensaret præmio, militesque in pugnando deinceps alacriores redderet. Iunussus principio Selymi voluntati obsequutus fuit, non multo tamen post tempore destitit; idque consultò vt milites irascerentur seditionemque patrarent in Ciaierbeium, cui æmulabatur quòd ille ad Ægypti præfecturam, quam ipse ambierat, prælatus fuisset. eam rem vt agnouit Ciaierbeius statim Selymo significauit. is Iunussum coram se trahi, strangulari, dilacerari, canibusque discerpendum obijci iussit. Stipendia verò, vt ad ea reuertamur, in hoc regno propriam non habent arcam, sed ex generali promuntur ærario, præter ea quæ hospitiorum causa debentur. Et id quidem cum aliter antea obtineret fieri cœpit anno si rectè recolo M. D. LXXIIX. vbi pro graui leuique armatura patrocinium præstiti maximo cum honorario, ex iusso Illustr. Marchionis de Mondejar Viceregis. et acerrimè controuersum fuit inter Thesaurarium, et Perceptores prouinciarum, illo hoc sibi vendicare tentante, his contrà nitentibus. Est autem separata censio siue impositio in regno, octo & quadraginta assium (grana quæ vocant) in singulos focos pro hispanis tantùm copijs, atque in vniuersale inferuntur ærarium. pro equestri autem militia, nulla est censio nisi ratione hospitiorum, septemdecim assium ex quolibet foco; eaque solùm pecunia seponitur. Vrbs verò Neapol. omni, hac de re, grauamine lauatur. Certè autem fiscalium creditorum exactio nedum militibus & priuatis, sed et ipsis

Vu 2 *templis*

templis atque adeò vniuersæ reip. vtilis est & necessaria, c. publicorum, Auth. de mand. princ. coll. 3. & quæ alia exclusa sunt, habes ex Rebuff. in comment. ad constit. Gall. glo. 1. fol. 71. to. 2. Porrò sunt & Regibus quodammodo stipendia constituta pro administranda iustitia, cuiusmodi sunt regij introitus regnorumque tributa & vectigalia, vt dicit D. Thomas 2. 2. quæst. 63. Isern. in cōstit. super incisionibus, & in cap. 1. de pace ten. & in cap. 1. ver. vectigalia, quæ sunt reg. nam debitor est iustitiæ, eamque subditis facere tenetur, can. regum, 33. q. 5. vnde qui regios introitus regaliaque vsurpat, capitis feritur pœna, vt est in constit. reg. ea quæ ad speciale decus, quod quomodo ritè procedat dicemus in nostro tract. de Regal. Reg. Neapol. Id quasi auctarium subnecterim, stipendia intantum esse priuilegiaria, vt æri alieno non sint obnoxia nisi in subsidium, l. commodis. ff. de re iud. l. stipendia, Cod. de exequut. rei iud. quod & ad clericorum præbendas diducitur secundùm glo. ibi, sicut nec arma militum, nec scholarium libri, glo. in l. nepos Proculo, ff. de verb. signif. quam Iason singularem reputat in §. fin. institut. de actio. Quid autē in feudi fructibus, an aliquid sit feudatario relinquendum vt militare valeat, habes ex Afflicto, in constit. reg. Si quis post litem. & in dec. 26. vbi Vrsill. Camerar. latè in cap. imperialem, de probib. feudi alienat. char. 20. & an in feudis locū habeant, d. l. commodis, & stipendia, Isern. in cap. 1. colum. 1. nu. 6. de inuest. de re alie. facta, & super his amplè Tiraq. de retractu, fol. 243. Alioqui apud Romanos ipsimet creditores addicebāt debitores suos militiæ, stipendiaque sibi exigebant; quod ex legib. xij. tab. originem sumpsit, vbi constitutum fuerat debitores addici seruituti creditorum, vt latius Germanus explicat hoc ipso lib. cap. 10. & nonnulli iuniores tradūt. Licet autē stipendia militum sancta essent, aliquando tamē ob leuia crimina mulctabantur milites stipendijs vel integri anni vel sex tantùm mensium; et isti, ære diruti dicebantur, quòd æs diruebatur in fiscum non in eorum sacculum, Fest. lib. 4. & 16. Frontin. lib. 4. stratag. cap. 1. Alex. et Tiraq. in genial. lib. 2. cap. 13. aliàs ob grauiora delicta non stipendijs quidem, sed aut cingulo et honore, aut capite priuabātur. & quidem qui rectè penset, optimè id in eos statutum iudicabit, quippe qui tantis sunt priuilegijs communiti, vt grauissimum sit censendum leuissimum quodque scelus quod ipsi admittant, tamquàm

qui

qui ſuis prærogatiuis abutantur. Et profectò milites priuilegijs auctoratos eſſe decet, eſt enim armata militia reipubl. manus, nam ſicut manus, ait Seneca, naturæ imperio, ad corporis nociua expellenda introducta eſt; ita ad reip. tutelam adinuenta eſt militia; omnis enim à ferro ſalus. quæ quantum imperio Rom. adiumento fuerit, exponit Valer. Max. lib. 2. cap. de diſciplina militari. Eoque reſpexit Ariſt. cum lib. polit. 7. ait milites partes eſſe ciuitatis ac veros ciues, quod & à iure noſtro ciuili etiam agnoſcitur, quando milites vbi ſtipendia merent, ibi domicilium habere dicuntur etiam ſi nihil in patria poſsideant, l. municeps. ff. ad municip. nos verò et filios ciuitatis rectè vocari poſſe aſſeueramus, cum à rep. alimenta ipſis miniſtrentur, l. milites Cod. locati, quemadmodum et milites cœleſtis militiæ, ideſt clerici, quod infra latius explicabimus, vbi de camera reſeruata agemus. Pacem enim tribuunt vniuerſalem, l. mulierem. ff. de accuſat. quamobrem non defuere qui armatos milites, togatis tantò præferendos aſſeruerint, quantò facta dictis, de quorum origine atque præſtantia, ac neceſſitate et priuilegijs, præter alios, huberrimè agit Caßan. in Catal. par. 9. conſider. 47. et per omnes ferè præcedentes. Hinc eſt quod in milites cuiuſuis ſint nationis in quibuſcunque huius vrbis auditorijs ſe iuditio ſiſti cogantur ob quæuis ſcelera, ad quæ inquirenda, quæſtione opus eſſet & tortura, non ex proceſſu informatiuo, ſed ordinario proceditur iudicio, ad inſtar ciuium Neapolit. quod ego non ſemel obſeruatum vidi cum pro fiſco crimina perſequebar, vt in meo tract. de Regal. Reg. Neap. latè diſſero. Quod rectè perpendens Illuſtriſs. & Excellentiſs. D. Don Henricus Guzman Comes Oliuaris & Prorex, ea quæ ipſum decet uigilantia et prudentia, quam in omnibus præſefert maximam, ſummopere inuigilat ne militum ſtipendia parum ex fide erogentur, latis ad id ſanctionibus quarum mentio frequentior erit nobis in dicto tractatu. Et proinde fraus quæ in ſtipendijs admittitur, pro admißi qualitate grauiſsimè eſt corrigenda, l. eos, in fi. ff. de falſis, vbi glo. exempla ponit, vt cum deberet quis equitare cum decem equis, equitauit cum viginti, vel cum deberet percipere ſalarium pro viginti miliaribus accepit pro duobus diebus cum vnus ſufficeret. Quod facit contra eos qui à Scriba rationum mittuntur in prouincias ad ſoluenda ſtipendia, ac tales admittunt fraudes; cōtra quos inquirit Reg. Camera prout hodie extat

eiuſmo-

eiusmodi inquisitio. Huc facit quod Thesaurarij cùm de susceptis non faciunt cautionem solennem, & ij qui singulis quatuor mensibus rationem suæ exactionis non transmittunt, vel quod ex causa lucratiua acquirunt, non scribunt, puniuntur per Principem, l 1. in fi. Cod. de apoch. publ. lib. 10. & ibi Bart. Restaur. Castald. de imper. quæst. 110. num. 106. At verò singulis mensibus Perceptores & Limenarchæ, idest, Magistri portulani vt vocãt, has exhibent rationes in Reg. Cam. quod bilanciũ appellant. in fine aũt anni, totius administrationis rõnes excutiũtur: eæq; si fuerint defectiuæ, arbitraria mulcta vindicãtur. in singulas præterea hebdomadas dãda est à Quæstore ærarij, accepti & expensi notitia Proregi & Comiti patrimoniorum siue Locumtenenti. eamque Relationem appellant, singuloque semestri rationes exhibendæ, quam Cœdulam nominant. quod si neglexerit mulctæ fit reus. Certè Præfecti prætorio munus erat noße præscribereque quantum in milites eßet insumendum, eo tempore quo populis, imperialis indicebatur necessitas. quam formam si prætermitterẽt Præsides, omne damnum ex suo sarciebant si quid minus solutum eßet; idque delegatio appellabatur, l. annonas, Cod. de erogat. milit. anno. l. 1. Cod. de annon. & capitat. Guid. Pancir. in Not. imp. orien. cap. 5. Sanè in cap. Regis Car. Adhæc volentes, de publicand. gag. nonupli pœna statuta est in ministros qui fiscales subtrahunt pecunias, in priuatos verò quatrupli. Nil autem mirum si in stipendijs seruandis & distribuendis tãtum curæ adhibuerunt leges, cùm bella, obedientiam ministrorum in Principem potißimùm exposcant; adeò vt si quis non steterit iußis, etiam si rem feliciter geßerit. capitis sit vltima pœna mulctandus. qua de re non rara in historijs habentur exempla. notißimum autem est id Manlij Torquati, qui filium suum securi percußit quòd iniußu suo certasset, tametsi vicisset, vt author est Cic. in 2. de finib. Liu. Plin. Val. Max. Et scitum est in l. desertorem, §. in bello, ff. de re milit. l. fin. ff. de vsu & habitat. vbi res immutata etiam in meliorem statum præter domini voluntatem deterior esse censetur. Culpam autem in his, ex loci, temporis, causæ & personarũ qualitate, dolo exæquari habetur ex Principum obseruationibus, & Alex. ab Alex latè de his agit d. lib. 2. c. 13. cui titulus est, Quæ mulctæ militares maiores & quæ minores, & ob quæ delicta inferri solebant. Decedenti autem militi & sic finiuerim, absque hæredibus

bus

bus succedit legio, l. 2. Cod. de hær. decur. eam tamen successionem hodie dominus Rex noster pietatis ergò transtulit ad Valetudinarium D. Iacobi huius vrbis, vt latius exponit Germanus in hoc lib. cap. 26. num. 13. Est etiam in hoc Regno nouum quoddam genus militiæ cùm equestris tùm pedestris quasi auxilium, & vulgus Battaglionem appellat. institutũ quidem ab Illustris. Marchione de Mondejar Vicerege, excogitatum autem & procuratum à Cæsare Ianuario patritio Neapolitano, Portusque sedilis equite dum prouinciæ Hydrunti præsideret. Suntque hic auxiliares, vt sic licèt minus propriè dixerim, ad certum numerũ, ex vniuerso regno lecti, statisque temporibus innouantur. stipendia verò tunc tãtummodò faciunt, cum bellicæ oportunitates, arma illos induere coegerint, alio autem tempore, ærarij quidem non sunt. sed alijs præualent immunitatibus, quæ in pragmaticis sanctionibus de ijs æditis sunt videre. In hac militia equestris copiæ institutus fuit tribunus Fabius Surgens meus alius germanus. Quod autem paulò ante diximus milites in Mag. Cur. Vic. id prærogatiuum habere, vt in ipsos non procedatur ex processu informatiuo (sic dicunt vbi reo ius se defendendi negatur) ad instar ciuium Neapolitanorum, aliàs apud militarem Iudicem cõtrouersum fuit, me pro fisco militis crimen persequente. Et certè potestatem hanc nõ habet nisi ipsa Magna Curia, suo arbitratu, quam idcirco præeminentiam & arbitrium Vicariæ appellant. & eam quidem, ipsam Magnam Cur. sibi vsurpasse volunt, cũ ferè dubitetur an Magistro Iustitiario sit concessa, & singulari tantùm personæ, idest Ioanni de Aya concessa reperiatur, per ea quæ cumulat Constantinus Papa in suo tract. ad Arbitr. Mag. Cur. Vic. quem posthac scripta mihi videre contingit. Vsurparunt eandem etiam præeminentiam & Regiæ Audientiæ, cum anteà ad tempus ipsis concederetur. cumque militaris Iudex consuetudini inniti studeret, res fuit ad Collaterale Cons. perlata, quod decem dierum spatium militi vt se defenderet, permisit. siquidem omni iure ius hoc defendendi reis permittitur, cap. qualiter & quando, il 2. de accusat. l. vnius, §. cogniturum ff. de quæstion. facit tex. in l. eum qui puerum, ff. ad leg. Iul. de vi publ. Profectò Vicerex ad famosiora crimina persequenda cũ hac ipsa præeminentia Legatos constituere solet, nedum contra criminum principes, verùm & contra conscios compliceſque atque adeò contra testes. cuiusmodi

iusmodi me nuper legauit ad quærendum facinus adulteratæ monetæ commissum ab operarijs in ipsamet æde monetæ, de quo loquitur tex. in l. sacrilegij pœna, §. qui cum. ff. ad leg. Iul. pecul. vbi, qui cùm in moneta publica operantur, extrinsecus sibi signant pecuniam forma publica, vel signatam furantur, hi non videntur adulterinam monetam exercuisse sed furtum publicæ monetæ fecisse, quòd ad peculatus crimen accedit. cum eaque me delegauit facultate nil moratus quòd ij operarij ciues essent Neapolitani ad quos torquendos iussus principis expectari debet, quod mandatum regium nuncupamus, cùm M. Cur. in hoc nil eis præemineat. Mandati autem regij interponendi ordo est, vt M. Curia Vicaria referat Proregi esse indicia quæ satis sint ad inferendam torturam, eaque iustificat; qua re prorex cum voto Collateral. Consilij, torqueri iubet. cōtra tamē hoc mandatū, Neapolitani ius habent appellandi seu reclamādi ad Sac. Consiliū respectu indiciorū. vbi quid examinandū veniat, titulus ne an indicia, in dicto nostro tractatu plenè explicuimus. Barones autem cæterique quibus reos coercendi facultas est, si crimina persequi cum hac præeminentia maluerint, proregi supplicant; is alicui ex Iudicibus Vic. mādat vt qualitatē titulūq; delictorū & delinquētiū scripto ipsi deferat. quibus cognitis si ita aptius ei visum fuerit, fieri iubet.

num. 30. Generalis autem syndicandi potestas.

Extant capitula Ciuitati Neapol. hac de re concessa.

num. 36. Locatoris vice fungi intelligatur Rex.

Ad eum solùm approbatos officiales remouere pertinet, l. 2. Cod. de agent. in reb. lib. 10. et eorum numerū reformare, Cassan. in Catal. par. 5. consid. 24. nu. 97.

num. 39. Curiales, ita dicti, &c.

Curiales in Ciuit. Neap. Neapodan. in consuet. Curiales, in rub. de instrum. cōfect. per curial. Neapolit. aliquos originarios, aliquos aduentitios ponit, l. ex omnibus, Cod. de decurion. ac de prioribus lo qui eam rubricam. quorum cura & sollicitudine vrbs Neapolitana antiquitus regebatur, explosa illorum opinione, qui cū Longobardis venisse autumant, cum per ciues Neapolit. illis temporibus iam aduuentos sciatur. ijque eligebantur de melioribus atq; adeo legalioribus ciuitatis; qui & iurgia plurium ciuitatum terminabant ad instar triginta curiarum Romanarum, l. 2. §. 1. ff. de orig. iur. Erantque alij curiales qui, eò quòd resp. certis negotijs cō

sulebant

sulebant, Decuriones appellabãtur, ut in suo tit. Cod. de curial. urb. Rom. lib. 10. quemadmodum et regimini dictæ urbis expediebat, in unaquaque ciuitate à Senatu constitui curiam, §. nec interest, instit. de hæredit. quæ ab intest. Et hæc publica curia dignitas est; tenetque ciuitatis vicos seu casalia, l. si quis uel liber, Cod. de natural. lib. suntque Ciuitatis consiliarij ut ibi, & primates secundùm Spiegell. De quibus mentio fit in Ritu M. C. V. 160. ubi uera interpretatione curialium sumpta, de omnibus nobilibus quinque Sediliũ intelliguntur, quibus urbis regimen semper curæ fuit. quã sententiam sequutus est Par. de Put. in tract. de Syndic. in uer. Fideiussor Officialium, num. 8. fol. 135. & Boer. in decis. 315. nu. 2. allegando tex. in l. curialis, Cod. de locato, in quo fideiubere prohibẽtur, sicut et milites, l. milites, eo tit. alijq; communiter comment. in d. Ritum, et nouissimè Carauita. Et profectò in cunctis sedilibus nobilitas militaris semper extitit, & imperiti esset interpretari contrariũ, ac fideiubendi restrictionem inducere, quæ in commercio est, l. si remunerandi, §. fin. ff. mandati, Bald. in l. antiquæ, Cod. eod. Det. in consi. 7. col. 1. et facit tèx. ubi Bart. in l. hoc iure, §. Labeo, ff. de donation. Quod etiam multas habet limitationes in causa mutui vel reditus redimibilis, Glos. Paris. in tract. vsur. quæst. 31. num. 251. & seq. Et cum hoc officium ex charitate nascatur denegari sine peccato non potest, imò ad illud compelli secundùm gl. & Archid. in can. sicut, 11. q. 1. & quæ Luc. de Penna in l. quicunque, nu. 9. Cod. de fund. patrimon. lib. 12. & ex officio & amicitia originem trahit, l. 1 ff. mand. Bald. in l. si per ea, Cod. eod. Et si bonum non fiat, certè non inuenitur, l. sed si lege, §. consuluit, ff. de petit. hær. iccirco ad certos restringere nobiles in malam partem, interpretatio praua & sinistra redderetur. prout latius prosequitur Germanus meus in 3. lib. vbi de sedilib. agit.

num. 42.

Accusari verò inconsulto Imper. non possunt.

An illustres condemnari possint inconsulto Principe, vide Panciról. in notit. imper. orient. cap. 2. Et profectò cũ electi sint à Principe, & administratione honorati, non põt Præf. Præt. siue Prorex ipsos dignitate mouere, cap. cum inferior, de maior. & obed. l. 2. Cod. de lib. & eor. lib. Restaur. Castald. in tract. de Imper. q. 82. et q. 110. casu 62. vbi adduxit exemplum septemuirorũ imperij, qui Imperatorem deponere non possunt, licèt illum eligant.

num. 44.

Senatus qui facit leges vt noti iuris est.

l.non ambigitur, Cod. de legib. Qui verò legis ferendæ præter senatum potestatem habeant, repetit Goffr. in sum. in rubr. de constitut.

IN CAP. XVIII. Verbo sententiam dicit.

Tiranni eßet non Principis per libellum vel literas aliquem indemnatum mori iubere, quia rei imperatæ argumentum cædis extinguendum veniret. Herodian. lib. 3. At verò solus Princeps, sententiam libello difformem profert, Abb. in cap. cum super, extra de confess. Bar. in l. Æmilius ff. de minor. Ias. in l. vinum, ff si cert. pet.

num. 4.

Libellus ipsi porrectus litem contestatam non facit.

Facit tex. in l. sicut, §. nec sufficiat, Cod. de præscr. 30. vel 40. ann. Host. in cap. 2. de dilat. & conclusio pari modo non est necessaria sing. est Innoc. in cap. 1 de lit contest. Ang. in l. omnium, Cod. de testam. Ias. in §. omnium, instit de action. Restaur. in tract. de Imp. quæst. 110.

num. 7.

Princeps nutu poterat reuocare feudum.

Ad instar ferè diuinæ potentiæ, cuius virtus est ad nutum omnia perficere, quod & christiani & gentiles vno testantur ore, & habes ex Pind in Pyth. Ode 2.

& inferius.

Sola Principis præsentia.

Sola Principis præsentia inualidos instaurat actus, l. adoptio, ff. de adoption. l. 2. ff. de reb. eor. cum alijs adductis per Caßan. in Catal. par. 5. consid. 35. et sola præsentia nobilem facit, & qui ipsum comitatur, nobilis præsumitur. Bald & Ias. in l. omnium, Cod. de testam. idem Caßan. in Catal. par. 8. consid. 38.

num. 10.

Cardinalis aliquis galerum purpureum, &c.

Hoc prærogatiuum, liberandi videlicet à morte damnatũ, olim Romæ Vestalibus debebatur, vt scilicet qui ad supplicium ducebatur siqua ei Vestalis occurrisset Virgo, liber esset, quod admonuit Spiegell.

inferius

inferius.

Licèt vetus esset mos Principem scripto adire.

& id quidem ne inconsultè responderet, vt ex Tranq. in Tib. adnotatur.

num. 12.

Verbo etiam inferiorum sententiam irritat.

Ambigi contingit an Principi sit facultas commutandi remittẽdiue pœnam in reum constitutam à iudice, læsa parte non quiescente. Et certè iudex ipse vt agere id non posit post prolatam sententiã iam cautum est, et habetur ex Isern. in cap. 1. §. argentariæ quæ sint regal. Par. de Put. in tract. de synd. vers. licet, fol. 23. sed ante sẽtẽtiã põt pœnã ipsam ex causa imminuere uel augere, Luc. de Pẽna in l. 1. nu. 42. C. de desertor. & l si apparitor, nu 17. & 18. C. de cohort. Ang. de mal. f. 361. Ioã Millæus in praxi ꝑseq. crim. in rubr. Denunciationis formula, vers. sed q̃ritur q̃uo Grãmat. decis. 5. 23. 107. sicut & immutare pro persona, temporis, loci, ætatis atque rei conditione, & criminum vniuersitate, & delictorũ qualitate, ita vt pro corporis coërctione pecuniariã infligat pœnam, ad quod latè diuagatur Afflict. in decis. 287. & Capyc. decis. 27. quod tamen sine causæ cognitione facere non potest, ijsdẽ authoribus. Non aũt noua pœnarum genera excogitare potest contra iura etiam municipalia, vt admonet Paris de Put. in dicto tract. in ver. An in causa pecuniaria, fol. 334. nã debet irrogare pœnas iam à legibus constitutas, facti enim quæstio in arbitrio iudicantis relinquitur, pœnæ verò persequutio non eius voluntati mandatur, sed legis authoritati reseruatur, l. 1. ff. ad Turpil. l. ordine, §. 2. ff. ad municip. c. si quem pœnituerit, 2. q. 3 et facit tex. in l. sed hodie, l. moris, §. sed enim l. capitalium, §. maiores, ff de pœn. l. 1. §. sed et iudex. ff ad leg. Corn. de fals. Bald. in l. incredibile, Cod. de pœn. Isern. in loco alleg. num. 9 Tiraq. latè in præfation. de pœn. habes ex l. sed si seuerior, Cod. ex quib. caus. infam. irrog. l. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de his qui not. infam. quinimò iudicibus immodicè sæuientibus fræni temperies est adhibita, l. si quis in ea, Cod. de cust. re. nec enim ira excandescere, nec precibus calamitosorum illachrimare debẽt, sed ita ius est illis reddendum, vt dignitatis authoritatem nihilò minuãt, secundum Millæũ, in d. praxi pag. 185. Sed et variorum tormẽtorum gradus, numeri & qualitates, uarijs ex causis atque temporibus, reis

inflictas, cõmemorat Alex ab Alex. lib. 3. cap. 5. ideo nõ debet iudex suã sententiã properè & tumultuariè exequutioni mandare, et tunc præcipuè cùm de crimine lata fuerit; relinquendũ est enim principi tempus deliberandi an velit gratiam facere pœnamque illam relaxare, l. pen. & ibi Salicet. Cod. de pœn. l. vindicari, ff. eod. vbi communis scribentium schola, Gul. de Bened. in repet. cap. Rainutius, in quæst. an occid. peccat. lic. ex auctoritate Guliel. de Cun. Bald. in auth. interdicimus, Cod. de episcop. & cler. & in l. 1. Cod. de calumniator. Imò verò aliquando sententia non statim exequenda curatur, quæ alioqui intra decem dies est exequutioni mãdanda, can. sicut, 2 q. 1. l. cum reis, Cod. de pœn. primò si Princeps iracundia motus seuerius iudicauit; secundò cùm mulier pregnas morti damnatur: tertiò cùm in eum profertur sententia, qui publicis est obnoxius ratiocinijs: quartò cùm in insulam quis condemnatur, quæ à principe est assignanda; Goffred. in summa de iudic. num. 13. In ciuili verò negotio longum præstituitur exequutioni tempus, quippe quatuor mensium, cap. quærenti, de off. deleg. §. 1. instit. de off. iud. rationem diuersitatis ponit Guliel. de Cun. in l. addictos, Cod. de episc. aud. & est quod primo casu quilibet appellare potest, secundò verò vnus tantùm. Secundò quia sententiæ in pœnalibus accuratius proferuntur, & ex clarioribus probationibus, quàm in ciuilibus, l. fin. Cod. de probat. l. qui sententiam. ff. de pœn. Ideoq; in sententijs sibi Principes reseruant facultatem vel gratiam faciendi, vel redimendi, quod Guliel. loco allegato improbat, et iudicibus inhibitum est, l. apud acta, ff. de re iudic. itidem et baronibus alijsq; regijs officialibus ex nou. pragm. Postea verò ad reorum copiam exhauriendam cùm ego fisco patrocinarer institi vt id faciendi facultas esset in M. C. Vicariæ & in ijs criminibus quæ triẽnij pœna corripienda essent obtinui. In principe verò absolutum est vt ipse solus illã commutationem facere posit, tex. in l. diui. ff de pœn. vbi gl. in ver. minuta, in alijs Codicib. dicit legi, immutata. & per æquipollens id fieri rectè dicitur, l. si mater, Cod. de instit. l. fideicommissa, §. si cui. ff. de legat. 3. Sed pœnam iam dictam à iudice, remittere ne posit princeps aut minuere dubio vertitur. nulli autem dubium quin princeps latam iam sententiam ac transactam in rem iudicatam, rescindere posit, Abb. in cap. qualiter & quando, colum. 2. de accusat. dum tamen clausulam adjciat, non obstante, &c.

te, etc. glo. in l. 1. Cod. sent. resci. non poss. Angel. in l. 1. Cod. de sent. pass. l. fin. eo. tit. Ius enim tertijs inhis aufert, l. quaeris, ff. de natal. restituen. l. item si verberatum, §. 1. ff. de rei vendic. l. Lucius. ff. de euict. Ias. in l. conuentionis. ff. de pact. et alij quos habes ex Cass. in Catal. par. 5. consid. 24. & Capyc. decis. 166. et 169 vt tamen id intelligatur secundùm Luc. de Penna in l. fin. col. vlt. Cod. de condit. in publ. horr. lib. 10. nec remittit poenam, vt dicit Isern. in §. itẽ nulla, vers. banno imperiali, de stat. et consuet. aduers. libert. eccles. id tamen sine causa & in alterius iuris necem, l. 2. Cod. de precib. imper. offer. in publicam vtilitatem & in grassantium extirpationem, vulgata l. non omnes, §. fin. ff. de re milit. Ad principem enim spectat poenam corporalem post latam sententiam remittere, Iser. in cõstit. reg. Intentionis, Par. de Put. de Syndic. in verbo, licet, fol. mihi 230. item et deportatum restituere in integrũ prouinciae honoribus et muneribus, l. 1. Cod. de sent. pass. & Senatorem ob turpitudinem remotum, ad originalem patriam reuocare, l. filij, §. Senator. ff. ad municip. Et liberare post cõfessionem et damnationem, constante innocentia & sine appellatione, d. l. diui. ff. de poen. l. 1. §. fi. ff. de q̃stion. & vno verbo irritare sentẽtias inferiorum iudicũ absq; appellatione praenarratas, Dec. cõs. 638. Restaur. de Imper. quaest. 110. nu. 321. vbi etiam de Abbate episcopo remoto; omnemque poenam arbitrariam facere, Bald. in l. cunctos populos, colum. 3. Cod. de sum. trin. et fide cath. et in cap. nos Romanorum, de pace const. Leuem insuper ac modicam laesionem priuatorum disponit, l. quoties, et l. rescripta, Cod. de precibus Imper. offer. quemadmodum in magnum, regalis iurisditionis praeiudicium Rex non posset successorem obligare, secus in paruum, cap. Abbate sanè, de re iudic. in 6. Barto. in l. prohibere, §. planè. ff. quod vi aut clam, ex interpretatione cap. intellecto, de iureiur. modica enim damna tolerantur, arg. in can. terrulas, 12. q. 2. et cap. si quos, de seruis, l. seio. ff. de in integr. restit. sicut et modica laesio, l. in causa, §. idem Pomponius, ff. de minor. magna verò rescinditur, l. 2. Cod. de rescind. vendit. Caeterùm rescripta quae enorme inferunt damnum iura absorbendo, non valent, cap. suggestum, de decim. cap. ad apostolicae, de donat. cap. quid pro nouale, de verb. signif. l. 1. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publ. Quae quidem citra delicta locum habent, at ea si extant, cũcta etiam bona auferunt, vt. Cod. de bon. damnat. per tot. cap. ad

liberan-

liberandum, de haret. aliàs non esset verisimile principem improbæ indulgere velle actioni, l. 1. Cod. de pet. bonor. sublat. lib. 10 l. denique. in princ ff. de minor. quæ habes ex Goffr. in summa, de rescript col. 4. Princeps etiam optionem dat damnato pœnā quæ sibi libuerit eligendi, l. aut damnum, §. 2 ff. de pœn. cum glo. quod Nero fecisse dicitur Senecæ magistro, Bald. in l. 1. Cod. de his qui ad libert. peruen. Roman. in l. si quis bona, §. fin. ff. de acquir. hæred. & id quomodo sit intelligendum pete ex Felin. in cap. inter cæteras col 3. de rescript. & Restaur. de Imper. quæst. 110. num. 95. Et ob delictorum enormitatem licitum esse iura transgredi in puniendo, non autem in procedendo, ex Innoc. docet Iul. Clar. in pract. crimin. ver. Superiore fol. 1. indulgentia enim Principis in corporalibus pœnis magis quàm in pecuniarys prona est, Isern. in cap. 1. §. argentariæ, col. 1. in fi. quæ sint regal. dum tamen parti læsæ sit satisfactum; præter causas priuilegiarias, prout idem dicit in d. cap. 1. §. contrahentium, num. 6. & 7. & in cap. 1. nu. 14. de stat. & consuet. contra libert. eccles. & quando in modicis consistit nullus datur scrupulus, glo. in l. 1. ver. non egreditur ff. de constit. quod quandoque in temporis beneficio exercetur, l. quoties, Cod. de precib. Imperat. offer. quandoque etiam verendum venit ne debita introitusque veniant, vt per Boer. in quæst. 296. & Isern. in d. cap. 1. §. condemnatorum, Guido Pap. in quæst. 211. Grammat. decis. 14. num. 34. Campa. in cap. Reg. 112. nu. 11. Id et scire oportet quod iudex mulctam remittit perinde ac Rex pœnam, sed diuersis rationibus, vt ob inopiam, l. eos, Cod. de modo mulct. l. illicitas . fin. ff. de off. præs. & si ad pinguiorem deuenerit fortunam dubitatur, prout ead l. §. 2. ob gratiam, l. 1. ff. de quæst. l. 1. in fi ff. de pœn. prauijs tamen distinctionibus supra adductis, & signanter ex Isern. in d. cap. 1. num. 13. de stat. et consuet. contra lib. eccles. Cæterum ab hoc gratiarum genere principes se abstinere deberent, non enim sunt congruæ decori, et licèt dicantur soluti legibus, subijciantur nihilominus legibus naturalibus & diuinis, can. sunt quidam, 25 q. 1 can. quo iure, 8. dist. sunt enim liberi secundum quid, at in Dei foro nequaquam. quod in tantum arctatur vt ne intercessio quidem pro aliquo ipsis conueniat, quam sanctissimi viri exhorrent, quod de D. Augustino fertur, cum eo modo iudicibus etiam peccandi ansam præbeant, prout cum alijs notatu dignis explicat Nauar. in rubr. de iud. num 110. et 111.

Profe-

Profectò rescriptum impetratum super mutatione pœnæ ampliãdo vel minuendo, post sententiam, non valet nec ei creditur nisi expressim dicat, non obstante ea lege, glo est not in l stata, §.1 ff. de re iud. et ibi Bart. quæ etsi sententia confirmetur tenet aliquam altercationem relatam per Restaur. de Imper. quæst. 111. Sed passim Viceregis arbitrio pœnarũ commutatio reis condemnatis relinquitur, quod quidem moris est iusta suadente causa fieri, cùm ab eius voluntate dependeat, l. relegati. ff. de pœn. vnde cùm non semel id infringere pro fisco tentassem, haud quiui. Huic proxima est ambiguitas an Viceregi facultas sit transigendi de rebus fiscalibus, scilicet immobilibus, inconsultò Principe; tametsi dubio id verti nõ posse videatur, cum apertissimè iam vetitum sit hoc ius procuratori Cæsaris, l. nulli, ff. de trãsact. l. 1. Cod. de offic. procur. Cæs. vbi Doctores, & præcipuè Barto. et Ias. in d. l. nulli, ampliant in omnes rerum alienarum administratores; vt tutores curatoresue, & tales, l. 1. Cod. si aduers. transact. et tunc potissimùm cùm de re immobili transactio eßet, cùmque transigendo, res ipsa remaneret penes aduersam partem. quod in tantum est coarctatum vt non posit transigi etiam si res de qua lis est, possideatur ab aduersatio, secundùm Bar. & Ias. vbi supra, & idem Ias. cons. 108. Glo. Par. §. 22. glo. 20. num. 67. Ratio poterit eße vel ad vitandas fraudes, vel quia minuereutur iura principalis trãsigendo, quæ procurator non potest eo inscio nisi augere; vel potius quod ad vitandas litium ambages procurator pronior esset in transactiones, & sic quod totum per ius et iustitiam vni competeret, alteri iniustè impertiretur. At verò in Reg. Camera, quod est tribunal procuratoris Cæsaris, id nunquam à fisco in controuersiam deductum memini quo tempore ibi præsideo; sed perpensis causa, negotio, & fisci commoditate, cum ipsius Reg. Cam. consultatione & Collateralis Cõs. voto, coram Vicerege terminari, in causis indifferẽter ciuilibus & criminalibus. facilius autem annui moris fuit si fiscus ageret, quàm si exciperet. Et id quidem non ex aduersariorum importunitate, sed ex officio & sponte sua, Regia Cam. facere consueuit, cum viderit causæ perplexitatem. sæpius autem vota super recipiendæ transactionis examine panduntur; & qui pro ea votum tulit, pro ea etiam in iudicando suffragium præstat, & fisci deterius fit ius. aliquando tamen fiscales, hanc veriti Viceregis potestatem, adierunt Regem;

hucusque

hucusque autem mos ille haud immutatus fuit. Cæterùm in pecuniarijs pœnis atque etiam in corporalibus in pecuniarias commutandis læsa parte non amplius persequente, quod redemptio & compositio, quas vocāt, locum habere possint, quotidiana praxi iam compertum habetur. eaque fieri nouimus ab experto cū fiscalem aduocatum agebamus, ad M. Cur. Vicariæ consultationem, præuia relatione. idque sanè intelligendum cùm iudex suū iam interposuit officium, idest, cùm sentētiam tulit aut exilij, aut relegationis, aut deportationis, aut etiam mortis. tunc autem proniores in huiusmodi compositiones Vicereges esse scimus, cùm fisco aliqua imminet præsens pecuniæ necessitas. & vidimus Cardinalem Granuelam, quo tempore christiani orbis proceres in turcas inierunt fœdus, maximā in fiscū coegisse æris summā ex cōpositionibus, et ad remiges cōparādos, qui morti damnati erant, triremibus destinasse. Est autem compositio idem quod transactio, l. ab accusatione, ff. ad Turpilian. licèt compositio propriè tunc dicatur, cùm ab reo pro corporali pœna pecunia extorquetur, cap. presbiteri, extra de pœn. quamuis nemo debeat recipere pretium à reo sanguinis, vnde improbantur statuta, quibus homicidia pecunijs vindicantur, Archid. 23. q. 4. can. duo, . item illud. Host. in sum. de consuet. §. 4. in fi. Io. Andr. in cap cum tanto, eod tit. Suntque etiam iure nostro improbatæ, in Auth. vt non fiant pignorat. in princ. tametsi in publicos Curiæ vsus, non autem in priuatos magistratuum conuersæ, tolerentur. Et iudices ante sententiam multis perpensis circunstantijs componere possunt, post verò sententiam soli principi licet; qui, vt ibi, si pars aduersa querelam non aboleuit, compositioni locū dare nō solet. Qui autem magistratus et quibus in delictis, quoue tempore, componendi facultatē habeant, et quid constare debeat in inquisitione, latè explicat Par. de Put. in tract. de Syndic. in ver. compositio, cum seqq.

num. 13. Quasi ad instar diuinæ potestatis.

Princeps plenitudinem potestatis habet, & ipse solus hanc potest apponere clausulam, & specialiter exprimi debet, vt per Cassan. in Catal par. 5 consider. 22 num. 132.

num. 14.

Pepa solo verbo excommunicationem delet.

cap si aliquando, de sent. excomm. quam allegat Specul. in tit. de legato,

legato, §. nūc, nu. 43. cum alijs, vbi multa visu digna super Principis potestatem congerit, sicut & solo verbo sacerdotem facit uel episcopum, prout Princeps doctorem, Det. post Angel. in cap. 1. colum. 6. de constitut. Felin. ibid. colum. 7. & l. nemo praefectus, in fi. Cod. de dign. lib. 12. Castald. de Imper. quaest. 110. Huc facit quod Princeps potest iudici mandare vt sic iudicet, Bald in tit. si de inuest. int. dom et vass col. 2. vers. nota sententiam, Innoc. in cap. significantibus, de off deleg. Cassan. in Catal. par. 5. consid. 22. vbi habes 400. regulas. Hinc ortum reor habuisse praxim quae in proferendis votis coram Vicerege seruatur à Magistratibus, vt scilicet statim quàm suam propalarint sententiam, subdant, probabiliori tamen tuae Excellentiae me omninò sententiae remitto.

num. 15.

Nobilium promissa pro factis habentur.

Idque ex maiore fide quae est illis adhibenda; ob dedecus enim ab ipsis frangendam non esse praesumitur, quod secus est in ignobili, secundùm Cassan. in Catal. par. 8. consid 34.

num. 19. Per priuatum libellum.

Epistola à Principe missa vim habet legis, Angel. in l. item veniunt, §. pen. ff. de petit. hared. Cassan. in Catal par. 5. consid. 22. num. 104.

num. 20.

Vacat autem Collaterale Consilium.

Suprema consilia maiestatem tuentur, cùm rebus solùm grauioribus vacent quae ad illam spectāt. vnde abstinere ab his debent, quae Magistratuum ordinariorum cognitioni sunt demandata; proinde Caligulae perfidiā detestantur, qui Iurisconsultorum sententias repellebat inquiens, faciam vt nihil respondeant nisi equum. Principem autem decens est rebus tantùm gratiosis vacare, criminosas verò & forenses magistratibus relinquere: cū enim Respubl. ex praemio in bonos & poena in facinorosos seruetur, debet Princeps praemia ipse conferre quo sibi subditorum animos deuinciat beneuolosque reddat; poenas autem à Magistratibus infligendas relinquere, ne populare in se odium concitet. nam qui punitur naturaliter odio habet punitorem; sicut et qui beneficio afficitur, beneuolentia prosequitur benefacientem.

IN CAP. XIX.

Eius reuerentia poteſt negotia ſine appellatione finire.

De appellatione à ſententia Præfecti Prat. vide Alex. ab Alex.lib.4.cap.23.

num. 3.

Quaſi ſuffecti honore præſidioque erant.

In præſenti, eſt Imperator & alter qui Rex Romanorũ dicitur. & is quidẽ Imperij iura re ipſa poſſidet, quippe q imperat, hic vero honorario tantùm nomine gaudet, eligiturque ab yſdem ſeptẽuiris Imperij à quibus & Imperator. & cum Imperator diem obierit, Rex ipſe Rom. Imperator inſtituitur. Idq; & maieſtatis Imperij & dignitatis cauſa factum nemo negauerit. Cum enim qui ſucceſſuri ſunt in Regnis aliquo præfulgeant excelſo titulo, vt in Hiſpania Principis, in Gallia Delphini, Conſtantinopoli olim Deſpoti & c. æquum erat vt qui ſucceſſurus eſt in imperio Rex appellaretur.

num. 4.

A mala Principis informatione.

Adde notata per Caſſan. in Catal. par. 5. conſid. 24. num. 103. vbi multa etiam de Papa melius informando.

num. 14.

Diui fratres qui fuerint.

Neſcio qui Germanus meus ſit hic memoria lapſus; et ſanè vidit meliorem opinionem probauitque, deteriorem eſt ſequutus, Diuos fratres Marcum Philoſophum & Commodum aſſerens; cum nec fratres fuerint, nec ſimul imperarint. quippe Marcus quatraginta fuit annis poſterior Commodo interceſſeruntq; Macrinus, Caracalla, Seuerus, Pertinax. Verior igitur eſt illorum opinio, qui Diuos fratres Antoninum & Verum aſſeuerant. quod, ne longius teſtimonia petamus, apertè aſſerit Vlpianus in l. ſi procuratorem ff mandati. Hac autem de re omnem abſtergit maculam Caſsiod. in chron. his verbis. Vſque ad hoc tempus (loquitur de morte Antonini Pij) ſinguli Auguſti fuerunt; cui ſucceſſerũt filij ſui, ideſt Marcus Antoninus Verus, et Lucius Annius Antoninus Seuerus. hæc ille. Vnde nec ij errare vidẽtur, qui Seuerũ & Antoninum Diuos fratres dicunt. De ijs id inſigne tradit idem Caſsiod. quod poſt ſubactos hoſtes actoſque triumphos pecuniam quæ fiſco debebatur prouincijs conceſſerunt, tabulaſq;

bulasque debitorum in medio Urbis Romæ foro concremarunt.

num. 15.

Mos erat Romanis consecrare Imperatores.

Consecrandi ritum ex Herodiano descriptum, quem Germanus meus allegat, hic subijcere non pigebit. Is igitur statim à principio libri quarti ea de re in hunc sensum scribit. Mos est Romanis eos consecrare Imperatores, qui superstitibus filijs moriuntur, quam celebritatem, deificationem appellant. celebritati autem & religioni, per vniuersam Vrbem luctus quidam videtur immixtus. defuncti enim corpus, de more, sumptuoso inhumant funere; cereamque confectam imaginem mortuum quam simillimè mentientem, supra amplissimum eburneum lectum altumque elatum atque aureis instratum tegminibus, in regiæ vestibulo imponunt, eaque instar ægroti, pallida recumbit. Ad lectum autem tota ferè die vtrinque sedent, à sinistris quidem Senatus omnis, atris indutus vestibus, à dextris autem cunctæ mulieres quæ vel virorum vel parentum dignitatis honore præfulgent. nulla verò vel auro, vel torquibus ornata inspicitur, sed tenuibus tantùm, ijsque albis, vestibus amictæ omnes, vultu se mœstas ostendunt. Et hæc quidem septem perficiuntur diebus; medicique subinde ingredientes, accedunt ad cubile; inde contingentes ægrotum, indies infirmiorem esse nunciant. Ubi autem iam mori visus fuerit, equestris ordinis item & senatorij nobilissimi lectissimique iuuenes tollentes lectum, per viam sacram vicissim humeris portãt ac in foro veteri deponũt, ubi Romani, magistratu se abdicare solebant. utrinque autem sunt quidam gradus quasi scalæ; & in unis quidem nobilissimorum ex patricijs puerorum, in alteris uerò fœminarum illustrium constituitur chorus; & utrique in defuncti honorem, uenerabili flebiliq; modulatione hymnos canunt et pœanas. Dein lectum gestantes extra Vrbem, ferunt in Campum Martium. Ibi in ampliore campi loco ex maximis lignis quatrangulum compactum est æquilaterum ad speciem tabernaculi; intus quidem combustibilibus plenum, extra uerò aureis obtectum stragulis, eburneisque statuis picturisque uarijs exornatum. super quod est & aliud, forma quidem et ornatu simile, angustius tamẽ, ianuis apertũ. super illud, est tertiũ secũdo cõtractius; dein quartũ tertio itẽ restrictius; et sic deinceps quousq; ad ultimũ breuissimũ perueniatur. eam formã cõpara-

 uerit

uerit quis turribus quæ portibus imminent, noctuque naues igne in tutum dirigunt, quas pharos appellant. In secundo igitur tabernaculo lecto imposito, incensum, omneque genus aromatum immittunt: similiter & fructus aliqui, herbæque & succi odori conferentes conquiruntur & aceruatim sparguntur. Neque gens ulla est, aut ciuitas, aut persona quauis dignitate conspicua, quæ suprema hæc munera in Principis honorem alacriter non mittat. Postquam autem ingens odoramentorum aceruus congestus est, totusque locus plenus, fit circum structuram illam coequitatio; omneque equestre agmen, ordine quodam & regula, cursu numeroque Pyrrhichio in orbem currunt recurruntque. Currus etiam eodem circumaguntur ordine ab insessoribus, ueste quidem prætextatis, vultu verò laruatis, illustriorum ducum Principumque Romanorum personas repræsentantibus. His peractis, imperij successor facem capiens, eam tabernaculo admouet, tum reliqui vndique ignem submittunt, combustibilia itidem & odoramenta immittentes multa, omniaque facillime ab igne consumuntur. ex vltimo autem, quod breuissimum est, tabernaculo, tamquam à fastigio quodam, aquila dimittitur, quæ vna cum igne in aere se tollens creditur à Romanis, Principis animam ex terra in cœlum ferre, & ex eo tempore cum alijs Dijs Imperator colitur. Hucusque Herodianus. Atqui superstitiosa hæc et inanis religio. Hodie Imperator est sacer, consecraturq; & ungitur more à S. R. E. instituto. Vnde aũt sumpserit originẽ vnctio Imperatorum, quo oleo, in quà parte corporis, et à quibus vngantur, habes ex Castaldo in suo tract. de Imper. à quæstione 18. ad 27. et infra.

num. 10.

Est autem domini titulus.

Quare Turcarum Princeps dicatur magnus dominus quàm peritè exponit ex iunioribus quidam monstruosæ eruditionis.

IN CAP. XX. num. 3.

Est autem Carpentum.

De materia carpentorum & rhedarum idque genus vehiculorum, et quæ mulis, quæue equis traherentur, & quæ publico cursui comparata essent, habes multa & oportunè ex Guido Pancir. in Notit. imper. orient. cap. 6. & ex Io. Coras. in Miscell.

Carpen-

Carpento vehi tantæ erat dignitatis.

Quod de Carpento dicit, ad omnia voluptatis causa comparata vehicula extendere potes. & Liu. est author lib. 5. ab vrb. cond. Senatum gratitudinis causa permisisse matronis Rom. vt carpento vti possent in sacris ludisque peragendis, propterea quòd aurum tribuerant ad conficiendam coronam Apollini à Camillo votam. Hodie nostrorum temporum lubricum luxum detestatur Germanus meus, de hac potissimùm carpentorum rhedarũque & carrucarum proflua licentia, quibus quisque, parùm abfuit quin dixerim, opilio idque genus hominum excrementa & feces vti videtur, maximo cùm publico tum priuato damno, dũ immodici eã ob rẽ sumptus fiunt. optimè consultũ esset si talis vndiq; dilapsa libido reprimeretur, sicut Hispanæ Mantuæ, vulgò Madrid, apud Regis aulã, magnã in partẽ repreßã audimus; ubi statutũ est ne quis carruca vtatur nisi quatriga, idest quæ quatuor trahatur equis. certè enim cum non omnes eum sumptum dilapidare valeant, arctior est carrucarum numerus, & subditorum bona in meliorem destinantur vsum. Id addam quod de Nerone scribunt, quippe cùm iter conficeret non minus mille secum comportabat carrucas. additque Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 26. mulos primùm carrucis iungi cœpisse; fuisse autem Reges quibus à canibus, alios à ceruis, alios à tigribus, suas trahi carrucas libuisse. secundùm eundem lib. & cap. 6.

num. 9.

Præcipuum autem ex Imperialibus insignibus est aquila.

Erant inter Imperatorũ insignia et virgæ laureatæ quæ ipsis præferebantur cum procedebant, secundum Herodian. lib. 7. de quibus Imperialibus insignibus, itẽ & de Aquila vide Alciat. lib. parerg. 5. cap. 13. & faciunt quæ adnotauimus in cap. præced.

num. 12.

Aquila biceps fieri cœpit.

Aquilam bicipitem Carolus V. prior excogitaße dicitur. causam eam autumant, quòd cum esset Rex Hispaniæ, cuius insigne est aquila, electus in Imperatorem, qui item aquila insignitur, duo illa insignia in vnum conferere voluit eo modo. præsagium Imperij ita cum sua Serenis. stirpe concorporati, vt nũnquam sit timenda diuisio. Veruntamen non defuere qui pro ingenij acumine alia dederint ei rei interpretamenta, cuiusmodi est id Blosij

Palladij

Palladij Romani, adductum à Castaldo in tract. de Imperat. quæst. 79.

Picta biceps aquila, hinc occasum, hinc dum aspicit ortum,
Alter, ait, nostri est Cæsaris, alter erit.

Vide autem an ea inuentio alij quàm Car. V. debeatur, nam ante ipsum biceps aquila vsui fuisse scitur.

num. 14.

Aliquando item Bacchum sub Hebonis nomine.

Sunt qui Hebona, Solem esse dicant, quod etiam Germanus innuit hoc eodem loco.

num. 15.

Crebræ dominorum mutationi.

Vide Restaur. Castald. in tract. de Imper. quæst. 93.

IN CAP. XXI. num. 11.

Manus autem osculationem.

De osculandi more atque consuetudine apud antiquos consule Alex. ab Alex. in genial. lib. 2. cap. 19.

num. 14.

Cum Archiepiscopus Neapolit. ingreditur, à porta huius Ciuitatis, quæ Capuana dicitur.

Certè non ex præscripto per Capuanam ingreditur portam, sed in eius est optione per quam velit ingredi. Cùm autem eiusmodi ingressionem complicato, vt sic dicam, indice commonstrarit Germanus meus, ego rem tantæ solennitatis non sic negligendam putaui, eoq; magis q̀ is ipse Germanus in Proregis ingressu explicando latiusculè diuagatur, & tamen nihilo est minor populorũ plausus in huius quàm in illius aduentu; quinimò tantò maior, quantò spirituale corporali præcellit. ad quod stimulum præcipuè addidit iam nunc ingressus affinis nostri Alphonsi Gesualdi Episc. Ostiens. Sacri Collegij Decani Cardinalis Neapolisque præsulis. Qua igitur die est ingressurus, vniuersa commouetur Ciuitas præ iubilo exultans, ciuesque ipsi continuo agmine currunt recurrũtq; atque occurrunt, deuotæ oues suum agnituræ pastorem. nec titulorum stemmata, nec nobilitatis fulgor, nec paupertatis rubor, nec ætatis imbecillitas debilitasue, nec operum expediendorum necessitas quemquam retardat quin rebus quibuscunque posthabitis, omnes illò confluant. & æqualis rhedarum carrucarumque copia, par titulariorum & procerum matronarumque magnificentia,

centia, geminus omne genus populorũ plausus & exultatio, vbique inspicitur. totaq; indesinenter die omnium templorũ campanæ compositis sonant modis, resonantq; campanaria, et vrbs vniuersa dulci repletur concentu, vt omnes vno iubilare videantur animo. cùm autem ingressionis hora propinquat, omnes religiosi, quorum numerus innumerus est, omnis generis habituum, quique in suas redacti classes duplicique coordinati ordine; singulis classibus crucẽ suã suaq; insignia gestantibus solenni sacraq; pompa extra ciuitatis portam qua est ingressurus occurrunt. tum clericorum non minor copia succedit, albis superindumentis candidati omnes. Et certè iucundissimi sunt visu tot Dei milites in longissimã producti seriem seruatoque procedentes ordine, & habituũ diuersitas cruciũque vicissitudines, & insignium conspicuitas omninò fugant quicquid tædij prolixitas afferre posset. Ante portam, suggestus stratus est sericus; in angiportu autem conspicuus paratus est thronus itẽ sericis instratus stragulis, atq; serico auro cõtexto superobũbratus umbraculo, quod baldacchinũ appellãt. ego cœlulũ, idest paruũ cœlum appellare ausim, propterea quòd instar cœli ad præsulis caput acclinat, vt sic illius dignitatem, qui Summi Pontificis, qui Christi vim gerit vices, demonstret. Vbi igitur illò peruenerit Præsul, cui longum itineris spatium à suffraganeis alijsque multis Episcopis atq; Titularijs et proceribus solenni ritu occurritur, in suggestu genuflectit, crucẽque illi à Primicerio pontificium induto, deosculãdam oblatam, osculatur. dein thronum scandit, suisque exutus, pontificijs induitur vestimentis, mitraque caput obtegit. inter vestiendum autem atque orandum, musicus chorus sacras cõcinit orationes ad id præscriptas. eoque habitu albam cõscendit equam studio ad id comparatam atque, vt celebritas exposcit, albis ijsque pretiosis tegumẽtis exornatam. & sic eques excipitur sub alio cœlulo siue pallio, quod octonæ substinẽt hastæ, singulæque portantur à singulis equitibus illius sedilis, cuius sub cura est porta per quam ingredi mauult, nudis capite. Cœlulum autẽ de more fit à Ciuitate cum pinnis imagine Diui Ianuarij, insignibus Summi Pontificis, Regis, Archiepiscopi, & Ciuitatis figuratis. eoque modo procedit. processus verò ordo is est; Omnium primi procedunt regulares omnes omnium religionum geminis ordinibus, vt diximus, eosq; in classes atque ordinem distribuit Magister ceremoniarum, ac loca

asi-

assignat. sequuntur hos clerici seculares duplici etiam ordine coordinati, hisque & illis subinde canentibus. post hos Hebdomadarij Archiepiscopatus, item & Chorus musicus, indesinenter cōcinētes. His succedit Virgifer Archiepiscopi eques, quem Mazerium dicunt. is est qui pastorale baculum in pompa portat erectū. Post eum venit crucifer item eques, qui scilicet munus habet gerendi crucem ante Archiepiscopum. post hunc incedunt Canonici Archiepiscopatus pedites solennibus indumentis amicti. His succedit Vicarius quem sibi eligit Archiepiscopus, & demum Archiepiscopus ipse quo diximus modo equitando sub vmbraculo; stipatus nedum suo, verùm & Proregis famulitio, idest celeribus peditibus quos Prorex honoris causa ac ad arcendas turbas ad illum mittit. Nefas autem esset quempiam præsuli, nedum sub vmbraculo sed nec extra, adequitare, quod ius habet Syndicus cùm Prorège in eius ingressu & aliàs, vt subinde repetit Germanus in hoc libro. Eo itaque modo ad matricem eum ducunt ecclesiam. Inter eundum autem ingens illa populorum colluuio, quæ visendi causa vndique confluxit, humillimè genu se flectit, et præsul salutari signo illis benedicit. cū peruētum est ad templum, pallium quidem diripienti, equa verò, simul ac Archiepiscopus descendit, cedit Decurionibus Ciuitatis; qui ipsimet præsuli dono reddunt. quandoque autem Decurionum Cursores, idest Porterij eam sibi capiunt. Archiepiscopus verò ingressus templum, depositaque mitra, immittit incensum in thuribulum Primicerio ministrante arcula, atq; aqua benedicta se aliosque aspergit. dein resumpta mitra, ab eodē Primicerio ter incenso suffumigatur; ac ad maius altare accedēs in suggesto ibi parato genuflectit sacramque eucharistiam adorat. interim musicus chorus modulatur hymnum, Te deum laudamus; quem Primicerius intonuit, aliæque orationes de more dicuntur. tum Archiepiscopus ad solium Archiepiscopale ascendit, ac in trono sedet. ibi eum Canonici atque hebdomadarij alijque adorant, ac in præsulem agnoscunt. deinde iterum ad altare accedit, benedicit populo, ac dimittit. isque sacrarum cæremoniarum finis. Postquam autem sub baldacchino siue tussello excipi ac per vrbem efferri præsulem diximus, estque baldacchini non infrequens principibus et spiritualibus & secularibus vsus, non incongruere putauimus pauca de illo proferre; et ea quidem,

quæ

quæ præ manibus sanè obseruare potuimus,ne Proregis authoritatem atq; eminentiã,circa quã Frater in hoc libro quàm latè diffunditur,negligere videamur, ex reg. tex. in l. item apud Labeonem,§.ait prætor,ff.de iniur.Isern.in prælud.Glosa Paris.tit. 2.§.50.num.12.quandoquidem nedum ipsius Proregis in palatio insigne est, verùm & quocunque iuerit,etiam domi priuatorum vmbraculum illi paratur. Verum enimuero quid in praxim receptum sit ea de re cùm Archiepiscopus vna cum Prorege in ecclesias aliaue publica loca conuenerit ad pia obsequia Deo exoluenda solenniaq; concelebranda fœsta, non ab instituto alienum duximus indicare.eoque huc procliuior fui, quo Archiepiscopi cum Vicerege conuentus in publicum,crebrior est & solennior. Profectò ornatus maiestatisque causa baldacchinum adinuentum,ambigendum non puto. at verò inter insignia connumerandum non esse crediderim. Sanè inter præfecti præt.insignia id non inspicitur, nullaque de eo habetur mentio. quinimò carpentum quod ex eius erat insignibus,nullo contectum vmbraculo depingitur,quod ex Not.Imper.perspici licet.si tamen suspicari nolimus Principem illud sibi recepisse Præfectoque non communicasse. & Constantinus Imperator in cõstitutione donationis factæ summo Pontifici,omnia imperialia connumerat insignia,nullum autem de baldacchino verbum facit. etenim in transferendis ijs his est vsus verbis,vt transtulit Bartolomeus Picernus, & ante ipsum relatis in can.Constantinus 96.dist.Diadema, idest coronã capitis nostri,similiter & Phrygium,idest mithram,necnon superhumerale,videlicet lorum quod imperiale collum circundare consueuit,item purpuream chlamidem,& coccineam tunicam; & imperialia omnia indumenta et sceptra, simulque cuncta signa & banda & diuersa ornamenta Imperialia,etc. Vbi mirum videri posset cur collaris lori mentionem fecerit, baldacchini neutiquam,si inter insignia connumeraretur. nisi quis dicere malit sub generali imperialium ornamentorum appellatione comprahendi, vel etiam sub voce,banna.est.n.bãdum Suidæ, signũ quo Romani vtebãtur in bellis,quod & dixit Stefan.in Ἀλαβάνδα ubi et addit,bandũ Carũ lingua uictoriã significari. qua uoce adhuc nostri utuntur,& banderãid militare signũ appellant, ut rectè notauit Albericus Rosatius (etsi ortographia nõ cõstet) unde bãnitos dici ait,propterea ꝙ in eos,uelut in hostes proceditur. Vtut sit,Impera-

tor Constantinus nedum omnia singulaq; insignia atq; adeo uniuersum imperium in summum Pont. transtulit, uerùm & propriæ cessit sedi quæ in urbe Roma statuta erat, ac se Byzantium recepit, ut in dicta constit. legitur, & in d. can. Constantinus, & can. futuram, 12. q. 1. l. Titio, ff. ad municip. l. 2. §. miles. ff. de his qui not. infam. Quod ab se postea magnificè instauratum Constantinopolim appellauit, posteaque etiam noua Roma est nuncupata, auth. de ecclesiast. tit. post. princ. l. omni, Cod. de sacrosanct. eccles. l. generaliter, in fi. Cod. de episcop. & cler. l. intra vrbem, Cod. de oper. publ. l. vlt. Cod. in quib. caus. pign. vel hypoth. & alibi. et Zonar. passim, & in Chalced. Conc. c. 22. Rationēque eius secessionis hāc tradidit is ipse Imperator, in d. can. Constantinus vt ubi sacerdotum principatus, et christianæ religionis caput à cælesti Imperatore est constitutum, non sit iustum illic potestatem habere terrenum Imperatorem, cap. fundamenta, §. ne autem, de elect. in 6. et tex. & glos. in can. igitur, 23. q. ult. & in præsentiarum, eodem loci interuallo, quinetiam longiori distant; summus enim Pontifex Soli, Imperator uerò Lunæ æquiparatur, can. duo, 96. dist. Restaur. de Imperat. quæst. 77. Alber. Rosat. in l. gloriosissimo, Cod. de sum. trin. & fide cath. Vnde sicut Luna à Sole lumen mutuari patet, ita Imperatori à summo Pont. dignitatem cōferri, cap. solitæ, de maior. et obed. Cassan. in catal. par. 4. consid. 3. sunt enim duo illa luminaria quæ constituit Deus in firmamento, Gen. cap. 1. luminare maius quod præesset diei, idest animabus, & luminare minus quod præesset nocti, idest corporibus. et sicut corpus intantum dicitur corpus inquantum informatur ab anima, aliàs dicitur cadauer; ita potestas Imperialis intantum est talis, inquātū pōtificiā fauorabilē habeat authoritatē, inde. n. Imperatoris ordinatio, inde exauctoratio pendet. Et videmus luminare minus, idest lunam, quatuor cælis maiori luminari Sole inferius esse; æquali enim in loco permanere, contra naturam atque impossibile esse omnium communi philosophorum sententia fertur. quinetiam quantò Luna Soli fit propior, tantò eius lumen minui videtur, vsq; adeo vt cùm sub ipso sit, penitus tenebrescat, quod enim maiore lumine minus occupetur, iam quotidiana est comprobatum experientia. contrà verò, tunc tantùm in plenitudine splendoris luna emicat, cùm omnium longissimo interuallo à sole distat, quòd in plenilunio videmus. Imò in hac ipsa suæ

maio-

maioris claritatis excellētia, si terram aspicere ipsum cōtingerit, æterno dei decreto pœnam luit, lumenque quo gloriabatur penitus amittit, aliò enim quam ad Solem respicere non debet, si mutuato sibi lumine cadere nolit: sic Imperator, apud Papam parùm splendet, longè ab eo, dum in ipsum oculos habeat, idest, dum illi sit obsequens, in culmine est sui splendoris: at si oculos ab eo auertat, terramq; aspiciat, idest si terreno aliquo affectu motus, quouis modo se illi ingratum præbeat, eclypsim patitur, tenebris obducitur, cadit Imperio. Et id quidem exempli potius, quàm cōparationis gratia intellectum velim, cùm nulla inter eos iure comparatio procedat; sicut enim aurum excedit plumbum, sic & authoritas Papæ excedit Imperialem, can. duo sunt, 96. dist. & sicut sol dicitur pater omnium plenetarum & dominus, ita Papa omnium pater est dignitatum & dominus. & tametsi Reges sunt honorificandi etiam ab ecclesiasticis viris, can. regum, & can. si apud 23. q. 5. & 1. Pet. 2. vbi Regem honorificate, & latè per Cassan. in catal. par. 5. consid. 23. non tamen maiorem aut æqualem habebūt venerationem: quemadmodum principem decet assurgere prælatis; & iuxta se venerabilē illis sedem assignare, Abb. & Doct. in cap. soluta, & cap. omnes, de maior. & obed. Anton. Corf. de potest. reg. par. 4. quæst. 56. Martin. Lauden. in tract. de dignit. art. 10. Vnde legitur Constantinus Imperator in Nic. consi. primum locum non ambisse, nec se presbiterorum immiscuisse consessibus, imò nouissimam occupasse sedem, vt refert Cassan. in catal par. 4. consid. 28. ex authoritate Policast. in lib. de nug. cor. & vestig. philosophorum. Nulli autem dubium est quin in actibus ecclesiasticis, maximèq; in sacris pompis processibusq;, quo & ecclesiasticus et secularis princeps cōuenit, ecclesiasticus semper secularem præcedat, nullaque temporis beneficij illatio exigitur, licèt in his consuetudo preualere soleat, Bald. in l. obseruare, ff. de off. procons. & in cap. 1. §. Marchio, de his qui feud. dare poss. Felin. in cap. statuimus, extra de maior. & obed. ex eod. Cassan. in catal. par. 4. consid. 74. et 75. Idque nedum in principibus, sed & in priuatis etiam eius differentia personis locum sibi vendicat. vtcunque enim conuenire contingerit personas ecclesiasticas & seculares, aut in dignitate statutas, aut etiam simplices, ecclesiasticæ præferuntur, ex reg. tex. in d. cap. soluta, de maior. et obed. Vnde simplex sacerdos militi cuicunque seculari

præcellit, cũ hic Imperatoris sit miles, ille verò Christi, can. quoniam omnia, 40. dist. can. Iulianus, 11. q. 3. Io. And. in cap. eò libentius, de ser. non ordin. Specul. in tit. de rescrip. præsent. §. 4. versic. vt autem, & alij per Cassan. adducti in catal. par. 4. consid. 78. Hoc enim ratione institutionis est, quia à Deo & non ab homine pendet in lege euangelica. et in veteri testam. Aaron Deo victimas obtulit, vt patet ex cap. 14. genes. & Melchisedech in lege naturæ rex Salem nuncupatus est, qui altissimi sacerdos fuit, et ante omnes panem et vinum obtulit. Et Christus Petro, constituens eum in Vicarium, dixit: pasce oues meas, quia tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, et tibi dabo claues regni cœlorum, et quodcunque solueris super terram, erit solutum et in cœlis; et quodcunque ligaueris super terram erit ligatum et in cœlis. Dignitas enim spiritualis est, et idcirco quãto spiritus corpore nobilior est, tanto sacerdotalis dignitas nobilior est quacunque dignitate, cap. inter corporalia, extra de translat. episcopi; & spiritualis potestas terrenam instituit potestatem, Paul. ad Corinth. 7. et per sacerdotium iubente domino regalis dignitas est ordinata, 1. Reg. 8. quod et apud Romanos præceptum est reges et Imperatores sacerdotes, can. cleros, 21. dist. Et ratione mediationis; cùm sacra dent et preces populi Deo offerant pro peccatis nostris, cap. præcepit, de celebrat. missar. can. 1. & 2. 21. distin. et principalitatis & vtilitatis, et propter eorum potestatem quæ omnes alias excedit vt declarat Io. Scot. in 4. To. de quibus latè per Cassan. in catal. par. 4. à 1. vsque ad 6. consid. Et proinde vbi vnà esse ipsis contingerit, distinctas, et per se quisque, sedes habere debent. et Imperatori quidem à dextris Papæ sedes paratur, non æqua sedi pontificiæ nec tantæ longitudinis aut latitudinis, pannoque aureo tantùm post tergum ornata, non autem supra caput; ad pedes autem paruum habebit scabellum viridi colore depictum, non tamen altius loco vbi Papa pedes tenet: Regibus autem à sinistris sedes datur cũ postergali ad spatulas vsq. i. ad medios humeros, vt scãna Cardinalium ornata, vt ex ceremoniali patet sub rubr. de ornando loco cõc. et sub rubr. de ordi. sedẽ. et refert Card. Iacobat. de cõcil. lib. 3. aliàs aũt regis sedes dicitur soliũ, Epi verò thronus, cap. innotuit, de elect. Nec mirũ si terrenis principibus constitutæ sunt sedes inter se mutua relatione subordinatæ, quando cœlestis curiæ & ordinis, imaginem præ se ferũt,

vnde David Psal. 18. cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum, confitemur enim atque asserimus cœlestem dominum, cū in terris superiorem agnoscimus, nam confessio eius super cœlum & terram legitur in Psal. 148. Porrò in cœlo plures esse sedes & ipsa Veritas dixit, in domo patris mei mansiones multæ sunt, Ioan. cap. 14. et ex sanctorum patrum ore scimus. totum autem cœlum Dei est sedes, Isa. 66. qui sedet super thronum & agnum, Apoc. 7. et super solium excelsum et eleuatum, Isa. 6. & Psal. 79. qui sedes super cherubim; et ecce sedes posita erat in cœlo et supra sedem sedens, et in circuitu sedis sedilia vigintiquatuor, Apoc. 4. et Ps. 10. Dominus in cœlo sedes eius, Isa. 66. cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Christus autem Dominus ad dextram Dei sedere, præter D. August. in lib. de symb. testis fuit beatus protomartyr Stefanus cum lapidaretur inquiens, ecce uideo cœlos apertos, et Iesum stantem à dextris virtutis Dei, act. Apost. 7. de quo in Ps. 109. dixit dominus domino meo, sede à dextris meis. et Christus ipse in Matth. 26. amodo videbitis filium hominis sedētem à dextris virtutis Dei; Spiritus sanctus autem sinistram habet sedem non quòd minor sit, cùm in sanctiss. Trinitatis personas nulla cadat maioritas nec minoritas, sed ad nostram instructionem id dicitur, more naturalium sedum si ipsi sedere cōtingisset, et sancta mater Ecclesia in picturis hūc affirmat sessionis ordinē. et deitatis effectum efficaciter quilibet operatur, cap. 1. de sum. trinit. et fide cath. et can. saluator, de cōsecrat. dist. 5. et can. vlt. de consecrat. dist. 3. Quemadmodum dei genitrix Maria virgo semper immaculata supra Apostolos Angelos & Archangelos sedet, glo. in l. omnes dies, ver. apostolicæ, Cod. de fer. sed & sancta mater Ecclesia canit, exaltata est super choros Angelorū, et post eam Angeli collocantur, secundùm D. Tho. in 1. 1. q. 66. art. 3. Christus autem omnibus potestatibus, virtutibus & dominationibus præest, ad Ephes. 1. aliæque sunt complures in cœlo sessiones, de quibus latè Cassan. in Catal. par. 3. consid. 1. cum seqq. quæ quidem non comparationis sed symboli simulachriue ratione huc deducta sunt, cùm Princeps spiritualis supra omnem comparationem præcelsior superiorque sit principe seculari, vt diximus. quinetiā de his me ecclesiasticorum Doctorum sentētijs interpretationibusq. prorsus remitto, exemplo ipsius Cassanei, qui

gene-

generaliter ea se attigisse dicit, tametsi eò perspicuè et copiosè tractaße mihi quidem videtur, vt nil vltra, eaq; ad animæ consolationem apud ipsum videre satis proficuum existimarem: de quibus sedibus latè dicit Io. à Monteleon. in suo promptuario iuris, in verbo, vidi, art. 2. Sed ne longius diuagemur, quid in his conuenienter obseruatum vidimus, explicandum. Et certè in ecclesijs ad quas pro pietate atque religione aut cũ aguntur publicè Deo gratiæ, aut etiam cũ regalibus personis vita functis, iusta exoluũtur accedere solet Prorex simplici sella serica stratoq;, nullo superobducto vmbraculo, contentatur. quo ritu & in regia ædicula in palatio vtitur. At in solennitate sacri sanguinis D. Ianuarij, qua die primo saturni mensis Maij singulis annis habetur maxima atque adeo incredibili cum hominum vndique confluentium celebritate, cuius pium ritum cultumque exactè describit Frater in epith. Ciuit. Pia, quia nullibi opportunior locus ipsi esset, quàm in Catafalco, (ita nominant structuram illam ligneã nõ aspernando artificio cõpactã, quã ad id opus cõparãt, catasceuasma rectè diceretur) idcirco ibi cum baldacchino morari moris fuit, tanq̃ in loco publico vt sunt sedilia ciuitatis, in quibus hoc festum p vices agitur ordine circuitus, vt in lib. de sedilibus explicat Germanus. tametsi locus is ex sacrarũ reliquiarũ immissione et altaris erectione, sacer quodammodo sit, quippe qui vice ecclesiæ habeatur. olim enim festus hic dies in ecclesia celebrabatur, vbi nemo negauerit soli Præsuli baldacchinum competere. successiuis autem temporibus, & ad piorum deuotionem augendam, & ad Diui Ianuarij sanctitatem magnificandam, in publicis his locis fieri cœpit, quo fidelium omnium animi stupore tanti miraculi exhilararentur. ò miraculum cunctis certè concelebrandum populis; sanguis tercentis et mille atque eò amplius ab hinc effusus annis, eò viuus rutilansque seruatur in vitrea phiala, vt iam nunc effusum & adhuc dicas tepere; mirabile quippe, longe tamen mirabilius, quòd statim quàm capiti vnde effluxit propinquat, liquefieri, ebullire ac penè exilire omnium oculis apertissimè videtur. Cum itaque eo tempore sedilia in ecclesiam habeantur, ex vi subrogationis sacra putarem censenda; l. parabolani, Cod. de episcop. & cler. & quæ sacris hærent, vt sacra habentur, can. quisquis, 17. q. 4. l. inter stipulandum, §. sacram. ff. de verb. obligat. et alia quæ Germanus affert in huius lib. cap. 11. num. 48.

et ra-

et ratione contenti, ideſt ſacrarum reliquiarum, puta capitis D. Ianuarij quod in altari ibi constructo mane eius diei ſolenniter reponitur, vbi piè venerandum relinquitur quouſque Archiepiſcopus cum vniuerſo clero et regularium & ſecularium, ſolenni pompa aduenerit ſacrum gerens ſanguinem, quem, poſt viſum miraculum, vna cum capite ad metropolitanam reportat eccleſiam, prælatis etiam aliorum ſex Neapolis patronorum ſanctis capitibus. Quam pompam in publicum producendam, tum ad populorum ædificationem, eum etiam maximè ad ſecularis Principis commodiorem videndi occaſionem, institutum habuiſſe opinari poſſumus: et propterea illi baldacchinum in ea parari ſolitum. Vnde Archiepiſcopo in conuenientiori loco, nempè altiore propioreque altari, tendi decens erat, vt iam nunc hoc anno obſeruatum vidimus in congreſſu dicti Illuſtriſs. ac nunquam pro meritis laudati Cardinalis Geſualdi cum Vicerege, ad hanc ſolennitatem. At in feſto ſacratiſs. Corporis Dn. N. Ieſu Chriſti, quia ex vna in alteram itur eccleſiã, neutrobi Proregi baldacchinũ competit. Porrò Vicerex ipſe bene mane, longo magiſtratuũ titulariorũ Decurionũ Ciuit. cohortalium procerumque concomitatus ordine, in maiorem ſe contulit eccleſiam, quo et omnes etiam religioſorum ordines, omnia fratriaruarũ collegia, omnia artificum mechanicorumq; corpora, conueniunt, facem quiſq; ſuam ex præſcripto, ante ineffabile myſterium accenſam prælaturus, vt affatim explicat Germanus in dicto epith. Pia. Ibi ad maius altare ſuggeſtus ſericis inſtratus eſt mappis, more ſolito, ubi genuflectat. Archiepiſcopus autem, uel in perpetuo ſuo throno ſedet, qui marmoreus eſt et quàm maximè conſpicuus, cumq; uſui futurus eſt, pretioſiſſimis obtegitur ſtragulis, vbi etiam pontificiè ſedet, cum quauis ex cauſa publicaue lætitia; Te deum laudamus, Vicerege præſente, concinunt. uel, ſi id ei magis collibitum fuerit, ſecus maius altare alium ibi conſtituendum, baldacchinoque inumbrandum curat. quo in loco in præſenti, Cardinalis ſubductilem ſibi parandam iuſsit ſedem. Rebus ſe ita habentibus, peracta Miſſa (quam hoc anno nullis adhibitis muſicis choris ſed curſim celebrauit Cardinalis) Præſul ſacramentum tollit, et ſub pallio incedens, cuius primam haſtam ſuſtinet Prorex, reliquas reliqui eo ordine quem Germanus ſcribit, ad Diuæ Claræ procedit. ibi in altari illud deponit, breuique orat adorat-

que

que. interim Prorex in strato iam ipsi parato genuflectit, quousque expeditus Præsul depositum sacramentum recipiat & populo benedicat; Dein eodem ordine, alia tamen via, ad suam reportat ecclesiam. Certè ex cõstituto iri ad Diuæ Claræ in causa fuisse scribunt Robertũ Regem, cui, quòd fratrẽ venenata hostia cùm sacris cõmunicaret, regni potiundi gratia, ad mortem adigi fecisset, Summus Põtifex pœnitentiæ iniunxit, vt ædiculam in sacramenti memoriam erigeret; quò patratum per sacramentum piaculum, per sacramentum, annali honere imposito, expiaret. vnde is eam erexit, quæ proinde ædicula regia nuncupatur. Hinc manifestum est quanti sit ponderis baldacchinum quantũque præ se iudicij ferat. Eius enim ædiculæ Rex, iure successionis patronus est, & patroni iure patronatus præ alijs honorificandi sunt, can. piæ mentis, & can. Frigentius, 16. q. 7. Regibusque honorabilior in ecclesijs locus debetur, Ancharan. in cap. nobis, extra de iure patron. vnde vsque ad ecclesiæ valuas obuiam ipsis iri decet, sicut vsque ab Ciuitatis portas Prælatis, quod et Venetiarum Duci, & Franciæ Regi vt supremo Principi seruatur, Archidiac. in can. lectis, 63. dist. Bald. in prob. & in cap. quanto, de iud. Cassan. in catal. par. 4. consid. 80. attamen baldacchini ornatus ibi ipsi nõ datur; esset enim id signum præeminentiæ, quod non habẽt in Prælatos, et multo minus in Cardinales, quibus nec præferri, nec æqualis fieri possunt. quod omnipotentis Dei gloriæ, ac potentissimi Regis nostri religioni ascribatur. reliqua de baldacchino & Thescelo (ita enim minus absurdè dicendum monstrabimus) dicemus infra in annotat. capit. vlt.

num. 20.

Formæ autem salutationum.

Veteres etiam domini nomine honoris gratia, quempiam salutare consueuerunt, l. Nesennius, in princ. ff. ad leg. Falc. quo titulo vxores à viris honorabantur, vt ex nonnullis conspicitur ll. quas Pard. Prat. in suum Thesaur. iur. collegit. & salue Domine Imperator dicebatur Principi ab aduenientibus secundùm Xiphil. in Auito. minutum autem salutandi Imperatoris ritum, & quibus diebus solenniter salutaretur describit Curopalates in lib. de officialib. Constantinopolit. Palatij.

num. eod.

Salue æternùm mihi maxime Palla.

Aeter-

Aeternumque vale.

Vetustas mortuos itá suo more salutabat.

Hodie sanctiore cultu salubrioreque ritu S. R. Ecclesia ijsdem penè verbis, mortuis salutem præcatur à Deo, dum vt æternam ijs requiem impertiat orat.

num. 25.

Quod notat etiam Aluar. in princ.

in d. cap. 1. §. 1. quis dicat. Dux, et Cassan. per Rebuff. adductus in arbore feudorum, col. 2.

IN CAP. XXII. num. 8.

Vicarius verò vna est persona cum Principe.

Hinc est quod pactum vel consuetudo sustineri non possit, vt ex Vicario appelletur ad episcopum, quia eadem persona censetur, idemque esset ac ad illum ipsum appellare, contra naturam appellationis quæ est de minori ad maiorem iudicem, ex dictis per Augustin. Bero. & Nicol. Intrigli. de feud. centur. 1. quæst. 10. nu. 19. vbi an Vicarius Regis possit assentiri alienationi feudorum.

num. 9.

Erat autem Vicarius Præfecto præt. adiunctus.

Vicarius P. P. vir erat spectabilis, atq; non ex Præfecti præt. sed ex Principis mandato in diœcesim aliquam siue tractum iurisdictionis Præfecti præt. mittebatur de multis cogniturus, quod Prat. allatis iuribus probat in suo Thes. iur. lib. 20. Æquiparantur autem Vicarij Proconsulibus et Præsidibus, l. qui accusare, ff. de accusat. Luc. de Pen. in l. pro ædibus, C. de diuers. præd. vrb. Sanè verò decẽ in Vicario præcipua notãtur singularia. primũ, est dicta æquiparatio. secundũ, vt possit condere iura duratura etiam finito officio, l. apertissimi, Cod. de iud. tertiũ, vt ab eius sententia appelletur ad Regem, l. à proconsulibus, Cod. de appellation. quartũ, absente Rege ponit superindictum, l. 1. Cod. de superind. quintũ, vt si duorum regnorum sit Vicarius, non possit de vno ad aliud subditos euocare. sextũ, non potest facere facultatem ædificandi in publico, l pro ædibus, Cod. de præd. vrb. septimũ, non potest inconsulto Principe illustres personas condemnare, l. si grauius, Cod. de leg. lib. 12. octauũ, non potest delegare causas summarias simpliciter & de plano, Lanfranc. in clem. sæpe, col. 1. de verb. sign. quod tamẽ falsum est. nonũ, non potest sine causæ cognitione procedere, Felin. in cap. quæ in ecclesiarũ de cõstit. decimũ, quia mortuo Rege eius

 officium

officium non expirat, arg. tex. in cap. secundum, de off. leg. in 6.

nu. 12. Militia perfunctis, &c.

Tria sunt omnino apud nos militum genera qui emerita accipiunt, idest qui sacramento militiæ soluti, mercedem habent. Vnum emeritorum & veteranorum de quibus loquitur hoc loco Germanus, & his pro militiæ gradu quo functi sunt, emerita dãtur, aliquibus Ciuitates cum titulo, aliquibus annuæ pensiones. Iisque Romani etiam dabant Ciuitates vt probat Germanus frequentius autem, deuictorum aut aliàs inuisorum populorum agros illis assignabant, l. item si verberatum, ff. de rei vendic. l. Lucius, ff. de euiction. Virgil. Ægl. 1.

Impius hæc tam culta noualia miles habebit?

Lucanus lib. 1.

Quæ sedes erit emeritis? quæ rura dabuntur

Quæ noster veteranus aret? quæ mœnia fessis?

Honoris autem gratia modicum illius agri possessori dabatur, d. l. item si verberatum. Quandoque in subactis prouinciis ciuitates erexere, emeritisque dedere militibus vt Augustum fecisse scribit Dion, qui in Lusitania vrbem condidit, emeritisque assignauit, quam proinde Augustam emeritam nominauit, & nunc vulgus in Meridã corrupit. Id notatu haud indignum duxi, Romanis ad emerita conferenda, plebis opus fuisse adsensu conferebantur enim ex publico, Liu. lib. 9. belli Macedon. Consules cum tribunis egerunt, vti ad plebem primo quoque tempore ferrent vti Ebutio emerita stipendia essent, ne inuitus militaret. Alterum emeritorum genus, eorum est qui pensionem aliquam ab rege accipiunt, eamque interea illis penderi ait rex ipse in codicillis, quousque æqua illis remuneratio detur. vnde sunt sibi nomen adepti vocanturque Intertenuti, quasi interim et medio quodam tempore ea mercede honorati. qui si postea militauerint aut alij cuiuis muneri occupati fuerint vnde stipendia mereant; mercedem illam medio vacationis tempore ipsis datam, non amplius habent. At si æqua illis remuneratio in literis intertenimẽti promissa, dabitur, nulla de intertenimẽto habita mentione, adhuc ipsis procedunt interiectitia illa salaria. idque per Reg. Cameram in controuersia iudicatum fuit, decretumque vt pro personarum, seruitiorumque & causæ qualitate Principem consultum eatur, ex reg. text. in l. Neratius, ff. de regul. iur.

Mitius

Mitius autem cum ijs agitur, quippe quibus moratoria illa merces persoluitur vtcunque impediti fuerint, etiam si carcere aut condemnatione; eo enim quod ipsis ea largitur impensa ob seruitia, iam transiuit in vim contractus. quod secus est in stipendio, quod in huiusmodi euentibus amittitur: si tamen miles absoluatur, id recuperat, facit tex. in l. qui excubias. et l. pen. ff. de re milit. tenentur aũt residere in regno, vt ad omne Viceregis opus præsto sint. De criminibus autem punitum iri vt nobiles, iamdiu nobis decisum est. cum enim ex ijs vnus, et is quidem Siculus, famosum in Viceregem fixisset libellum, conuictus confeßusque et proinde morti damnatus fuisset, licèt perduellionis potiùs quam rebellionis crimen id dici posit, secundùm Hostien. præter alios, in l. 1. de famos. lib. controuersum fuit, me pro fisco facinus persequente, in cœtu Collater. consilij & quinque ex Reg. consiliarijs ad id delegatis, furca ne suspendendus, an securi percutiendus esset. Et vni quidem ceu nobilitatis expertem, quæ in his non formata requiritur ex Bar. theorica in l. serui cæsi ff. de pœn. laqueo eum necãdũ iudicabant: alteri verò ferro puniendum contendebant, eò quòd miles eßet & ex militaribus sudoribus emeritam reportauerat mercedem; milites autem non suspendẽdos cõstitutũ est, l. 3. §. 1. & ibi Barto. ff. de re milit. sicut & olim non torqueban tur, l. milites, Cod. de quæst. Caßan. in catal. par. 9. consid. 47. Bellu. in Spec. Princ. rubr. 20. §. de grauam. milit. imò inter curiales quodammodo connumerãdos, ac ex continua apud Principẽ assistentia nobiles censendos esse, Angel. in §. fin. col. 1. instit. de except. ex tex. in l. 1. Cod. de mand. princ. Ias. in l. omnium, Cod. de testam. Cassan. in catal. par. 6. consid. 27. Et hæc opinio cum magis placuisset, prope palatium, qui erat locus delicti, obtruncandum dixerunt. At torqueri persona in dignitate constituta absque Principis permißu non potest, l. nullus in princip. à contrario sensu, Cod. ad leg. Iul. maiest. Restaur. de Imperat. quæst. 100. priuil. 77. quid autem in titularijs infrà dicemus. Profectò nomine pensionis vt perraro militibus, ita vt plurimùm Magistratuũ atq; officialiũ aliorũq; benemeritorũ filijs, cognatisuè merces datur. exoluitur aũt vbivbi pensionarius degat, dũ illũ viuere fides publica personæ exhibeatur, nullius enim seruitij nexu tenentur. Vnde maxima Regis nostri munificẽtia elucescit, enimuerò nulla iuris obligatione eiusmodi mercedes debentur, cum antidora, i. retribu-

 tiones

tiones siue remunerationes ad obligationem non trahantur, l. sed si lege, §. consului, ff. de petit. hared. nec actionem pariunt, Bal. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure. eoque minus mortuo Rege, cum seruitium sit personale, & hæredes non obligat, l. nimis, ff. si quid in fraud. patr. Barto. in l. ambitiosa, colum. 1. ff. de decret. ab ord. fac. Affl. in decis. 307. Quinimò præcipua Regis magnificentia, in impendendis suis pecunijs consistit, per ea quæ Cassan. cumulat in catal. par. 5. consid. 9. quā Rex noster eò familiarem habet, quæ est ex innata ipsi religione & pietate, vt etiam post magistratuum mortem, non nihil pensionis eorum filijs pro modo personarum et seruitiorum persoluat. dantur autem hæ pensiones ex fructibus iurium patronatus, de quibus dicimus in nostro tract. de Regal. Regni Neap. Tertium emeritorum genus humiliorum est personarum, quibus victus causa diurni pusillum confertur mercedis, quam plateam mortuam nominant: eaque à Vicerege confertur cùm duæ priores ab Rege solùm conferantur. estq; illis libertas eundi per totum Regnum quo libuerit. Est & quartum quoddā genus militum, qui non ipsi quidem sunt militia soluti, vt priorum trium, sed adhuc militant, stipendiaq; illis procedunt, præter aūt iustum stipendium, quid pluris habent mercedis, quasi additamentum ad stipendium ipsum, & quod iusto & pristino stipendio accedit. Qui propterea, Vantaggiati dicuntur, à Vantaggio Italica voce, quæ quid iusto maius significat. ijque stipendiorum excessus Tribuni ipsius militum fidei omninò committuntur, qui cui id merere viderit elargiatur. elargitur autem penitus suo periculo, adeò vt si quē ex his stipēdiosis legionē deserere, aut emanere aut erroneū fieri contingerit, ipse de suo restituat fisco quicquid miles ille habuerat in excessum stipendij, etiam si ipse miles iusta & ordinaria stipendia nondum ex ærario exegisset. quod factum puto vt cautius Tribuni excessiuam pecuniam erogent; imò non erogent cui nondum probata est fides. debet enim suorum militum nosse qualitates, sicut & Princeps subditorum qualitates scire tenetur per ea quæ Germanus cōgerit in pr. cap. huius libri. & id quidem tametsi parum æqui sapere videatur, tamen in priuilegium fisci receptum est. eumque in modum fisci debitor si soluat Camerario non soluendo, adhuc debiti reus remanet; eam enim ob solutionem non liberatur, Rebuff. in l. securitates, Cod. de suscept. præpos. & arcar. lib. 10. Cassan. in catal. par. 5. consider. 24.

priuil-

priuil. 200. Porrò hi milites vel ex armis cognoscuntur, gestant enim loricas galeasque & clypeos, non vt ordinarij, lubricas & planas, sed vermiculatas varijsque parergis phrygijs elaboratas, ut eo modo magis fiant populo perspicui, quando quis per signa dignoscitur, quod Frater probat in fine c. 10. huius libri.

Priuil. 1.

Debent per procuratorem comparere.

Idem in pupillo, vt vel accuset vel accusetur per tutorem agat vel excipiat, sicut & minor, per curatorem, l. minorum iura, ff. de restit. minor. Hinc praxis curialis vt cum curatore procedatur aliàs nulla sint acta & sententia. Quod & ad vniuersitatem extenditur, vt per procuratorem & syndicum agat, l. cum collatores, Cod. de re milit. Quid autem in mulieribus, vide Bartolom. de Cap. aliosque interpretes in Constit. Reg. Generalia. Sunt autem complures facti species vbi iudicia criminalia terminantur per procuratorem, quas petas ex Goffr. Sum. de accusat. nu. 12. cum seqq.

Priuil. 4.

& si ad capitis obtruncationem damnentur, id in carceribus non in publico patibulo fit.

Ob rebellionis tamen crimen, hoc priuilegio cadunt, cuiusmodi exemplum nuper dedit in Flandria, Comes Agramontis qui hãc ob causam publicè fuit capite plexus. alioquin nedum Titularij, sed et priuati patritij, vt plurimùm id habent prærogatiuæ, vt morte non mulctentur vbi facinorosi omnes mulctari solent. Et iam supra indicauimus nobiles seditios Neapolit. ex humanitate Illustriss. Comitis Oliuaris Proregis, pœnam hanc aliquando luisse ad ostium palatij M. Cur. Vicariæ.

Priuil. 6.

& si Barones torqueri non debeant, quia milites, &c.

Fretia hoc idem ait in tit. differ. feud. regal. fol. 254. verùm nulla nititur authoritate. et sanè ad subijciendum quæstioni personas in dignitate constitutas, Principis opus est dispensatione, l. nullus, Cod. ad leg. Iul. maiest. à contrar. sensu, & ibi Bald. quem in causa Cardinalis de Rauenna allegat Restaur. in tract. de Imper. quæst. 110. nu. 79. & quamquam id ad priuatos nobiles nõ extendatur, ex priuilegio tamen alicubi illis irrogari nouimus; vt est in Polonia vbi à nemine quã à Rege iudicari possunt; quod à grauissi-

uissimis viris literis proditum est. et milites Aurei velleris hæc omninò tuetur exceptio, vt solum Regem iudicem habeant. Non autem leuis est disceptatio quid reip. statui magis expediat à Principe nè an à iudice iudicari; & in iudicijs examinandis principem adesse an abesse sit satius.

Priuil. 7.

Sine dotalium instrumentorum confectione, vxorem ducere prohibentur.

Aequè prohibentur etiam vxorem ducere plebeiam, l. senatoris filiam, ff. de senator. & proinde hodiè Titularij matrimonium inire inscio Principe non possunt. etsi aliam etiam ob causam id ipsi innotescere debeat.

Priuil. 9.

Illustris nisi per literas nec ciuiliter nec criminaliter citari potest.

Imò nec condemnari possunt inconsulto Principe, vt de Vicario habetur in l. si grauius, Cod. de legat. lib. 12. quod inter decem proprietates Vicario competentes connumeratur, ex iuris interpretum authoritate excerptas per Camerar. in repet. cap. Imperialem, de probib. feudi alien. per Frid. fol. 79. in litera M.

Priuil. 21.

In ius vocati ius habent sedendi.

Ex Fretia in tit. different. feud. regal.

Priuil. 23.

Fideiussoriam cautionem non cogentur præstare.

Imò nec cautionem de iudicio sisti. sicut & priuilegio etiam communiuntur ne sine scriptura citentur, aut in carcerem intrudãtur, Barto. in l. quoties, Cod. de dignit. hic allegata per Germanum, & Par. de Put. in tract. de Synd. ver. Si iudex, num. 2.

Priuil. 33.

Quod est extraordinaria subuentio, vulgò donatiuum dictum.

Quid propriè sit donatiuum, iam satis et super explicuit Frater in hoc lib. cap. 5. num. 21. Quod autem huc attinet, in sacris constitutionibus superindictum appellari videtur, quamquam indictum ex iussu Principis sit, donatiuum autem subditi sua spontè conferunt. quicquid autem sit, absque Imperiali præcepto vel saltem confirmatione imponi non potest, nam Præfecti Præt. literæ vtique non sufficiunt, l. 1. Cod. de superind. lib. 10. quem textum ad

alind

aliud allegat propositum Camerar. in repet. cap. Imperialem, de probi. feudi alienat. per Frid. fol. 79. in litera M. vbi decem Vicarij authoritates colligens ex Capycij testimonio, ait quòd absente Rege potest hoc superindictum Vicarius imponere. quod tamē eo tex. minimè probatur. Et in hoc Regno hoc idem de donatiuo obseruatur praeceptum vt ex regijs literis apparet. Vnde autem originem sumpserit, quoue tempore, & quid iuris, quantique & pro ceribus & populis sit releuij, in nostro tractatu de Regalibus, vbi de tributo sermo nobis erit, pandemus.

Priuil. 42.

Illud est singulare priuilegium Baronum; vt singuli singula sibi recipiant oppida, & Cameras reseruatas nuncupant.

Cum Camerae reseruatae frequens sit vel apud vulgares mentio, originem autem & rationem à nullo hucusque Regni iuris interpretū indicatam fuisse perspexerimus, fortè quod illius ipsos cognitio latuit, commodum duximus aliqua de illa in medium afferre; eoq; magis quòd ob eam non raro lites in iudicium perlatae fuere inter fiscum Barones & Vasallos; quas diuersis ex causis, diuersos sortitas fuisse euentus nouimus. Est autem Camera propriè fornix siue testudo aedificiorum, quam vulgus Lamiam appellat; nedum autem de fixis, verùm & de ductilibus vsurpatur, vt scilicet quicquid ad fornicis speciem contectum sit, camera dicatur, & cameratae species, quae cameram imitantur, vnde cameratum vehiculum, letticā interpretatus est Budaeus, propterea quòd instar camerae sit contectum. Et Suidas circunductilem cameram interpretatur tholum, qui & tentorio & baldacchino coaptari poterit. Hesychius militare cingulum cameram appellat. Et quia cubicula, idest penitiores illae domus cellae in quibus cubilia ad dormiendum sternuntur, camerata fieri consuescunt, vsu inualuit, vt camerae dicantur. Sicut autem cubiculum pro vniuersa domo acceptum reperitur, ita & Camera: testis est Vlpianus in l. cùm fuerit. ff. de condit. & demonstrat. vbi ait, quamuis nondum in cubiculum mariti venerit. idest nondum mariti domum asportata fuerit vxor. Eodem facit quòd camera Imperatoris cubiculum appellatur, quae debet esse sancta & immaculata, de qua tit. est Cod. de praepos. sacri cubiculi, et adnotat Luc. de Pen. ibi; ad quod facit text. in l. 1. Cod. de his qui per met. iud. non appell. & l. fin. ff. eod. vbi, in sacro comitatu nostro timere nil potuisti, & l. 1. §. ignominiae

miniæ.ff.de his qui not.infam. Et camera Episcopi locus dicitur tutus,vt not.in cap.nouit,de appellat.& in cap.cesſionum,de probat.quæ Fret.cum alijs ad hoc adducit in tit.de offic. Mag. Camer.partemque pro toto accipi vel tonſoribus eſt notum, vnde Cameram reſeruatam,domum hic accipere debemus. reſeruata autem vocatur quòd ab onere hoſpitandorum militum eſt immunis. Sunt qui Cameram conditorium theſaurorum appellent, ſicut Cauenam aridorum et liquidorum,ideſt frumenti & olei, & ſimilium,Zaſ.quæ res in feud.da.poſſ.ad quod facit nomen Tribunalis Reg.Cameræ,vbi tametſi nõ ſeruentur,procurantur tamen theſauri ex hoc regno ad regem prouenientes. ſed hæc ſummo digito tetigiſſe ſit ſatis. Quod autem ad reſeruatæ Cameræ cognitionem attinet,ſcire oportet armatæ militiæ munus & vſum,ob nonnullas publicas eaſque perarduas cauſas,perneceſſarium eſſe, vt adnotauimus ſupra fol.ab hoc 336.& infrà.& proinde ſummo ſtudio eius conſeruationi vacandum & incumbendum, cum & in conſeruando ius etiam conſiſtat,l.1. huius ſtudij ; ff. de iuſt. & iure. Sicut .n. ad prolis propagationem iure naturæ impellimur ad liberos procreandos educandoſque,quod et munus etiam publicum dicitur,ad quæ,can.nuptiarum,27.q.1.can.dixit, 32.q.3. l.1.ff.ſol.mat.l.1.§.fin.ff.de bon.damnat.l.2.Cod.de infant. expoſ. l. fin.§.filijs autem,Cod.de bon.quæ lib.ità et militiæ ſeruandæ vacare debemus,ſunt enim milites filij reip. cum à rep. ad inſtar filiorum alantur,l.milites,ff. loc. unde poſtea de publico ſtipendia illis aſsignata fuere, tempore quo Maſsiniſſa bellum cum Syphace geſsit,antea enim ueſte frumento, pecunia et equo ſubſtinebantur,ut Fret.adnotauit in libb.de ſuffeud. et proinde iuramentum præſtabant ſe mortem ſubituros pro republica à qua ſtipendia accipiebant , ut per glo. in l. milites, §. pen.ff.ex quib. cauſ. maiores, quæ eſt ſing. cum notat. ibi. Eoque modo & clerici, nobiliori tamen ratione,à populo aluntur ; pro animarum enim ſalute ad Deum orant contraque dæmonem militant. cum ieiunijs lachrymis & orationibus,quæ ſunt eorum arma,23.q.8.c.reprehenſibile,et can.conuenior, in principio,offerũtq; pro populo hoſtiã Chriſto, Leuit. cap. 13. et orationis gladio Dei ſententiæ exequutioni reſiſtunt,gloſ.ſuper Ezech.cap.13.Hieron.can. importuna,de pœnit.diſt.1.et Nau.in 2.par.decr.cap.18.de orat.et hor.et ius ideo in ſacris et ſacerdotibus conſiſtit, quia per eos peccatorum ueniam

niam

niam consequuntur, l. inter claras, Cod. de sum. trin. & si cath. glo. in l. 1. §. huius studij ff. de iust. & iu. vt inde stipendia videãtur quodammodo sacra. & aduocatos compertum habemus pro rep. in foro militare, sicut in prælijs milites, l. aduocati, Cod. de aduocat. diuers. iudic. & instar conflictuum pugnantium, iudicialibus vacare certaminibus, Isern. in cap. 1. in princ. quib. mod. feud. amitt. Afflict. in decis. 265. num. 45. & proinde hospitari non tenentur tamquam milites, Ripa in l. 1. num. 133. ff. sol. matr. Sanè olim in vicem stipendiorum prædia moris fuit assignari militibus, vt & in cap. præcedenti diximus, quò ad remp. tutandam alacriores fierent, eo beneficio obligati; quod Seuerum fecisse dicit Lamprid. alijque etiam leguntur ante Iustinianum, vt apparet ex eorum constitt. Cod. de fund. limotrop. meminitque huiusmodi prædiorum militarium Constãtinus Imp. apud Hermenop. lib. 1. epit. iur. ciuil. tit. 16. Eorũq; prædiorũ collationes non ineptè à quibusdam beneficia sunt appellata; quod à feudo non abhorret, quando eius definitio id sonat. est enim actio benefica tribuens gaudium capienti. De quibus item beneficijs militaribus meminit & Cæsar in comment. & latè Duar. de orig. & differ. benefic. lib. 2 cap. 3. At verò stipendia nedum militibus sed et Regi sunt à rep. constituta, vt tamquam iustitiæ princeps illam probè ministret; suntque eius stipendia regij introitus, regnorumque tributa & vectigalia atque indictiones, vt ex D. Tho. Isern. et aliorũ sententia latius retulimus supra in annot. cap. 16. pag. 340. Imperatori etiã ceu ecclesiæ beneficiario siue feudatario, quam defendere tenetur, tributum confertur, can. boni, 96. dist. nempè in ecclesia Dei nemo tenetur militare proprijs stipendijs, can. magnum, 11. quæst. 1. cap. cum secundùm, de præb. Restaur. de Imper. quæst. 36. prout et generatim ære proprio militare non licet, 13. q. 1. can. bis ita, 33. q. 1. can. iam nunc, cap. cum ex officij, de præb. iurique consonum est vt qui vitam pro rep. exponit, à rep. pro vita sustentanda alimenta capiat. At certè cum alimentis militibus debitis, venit et habitatio, l. verbo. ff. de verb. signif. l. fin. ff. de vsu & habit. idcirco & hospitia ipsis assignari æquum fuit; tametsi in transitu nec pro victu nec pro stabulo quicquam à prouincialibus accipere possunt etiam si spontè illis offeratur, nisi tamen pretium exoluãt, l. cœnaticorum, Cod. de erogat. milit. ann. lib. 12. l. 1. vbi Io. de Plat. Cod. de salg. hospit. non præst. lib. eod. aliàs concussio

præsumeretur secundùm allegata per Cassan. in consuet. Burg. fol. 77. num. 30. bonus enim miles vltra stipendia nil sibi vsurpare debet, can. militare, 31. q. 2. aliquantisper enim in transeundo morari conceditur, l. 1. §. habitari, ff. de his qui deiec. vel effud. idem Caßan. in catal. par. vlt. consid. 6. 65. et cautum est in pluribus Regni pragmaticis à prouincialibus tribuendam solùm militibus habitationem, stramen & lectum; quorum appellatione quid veniat, ijsdem pragmaticis declaratur. in quibus et ad coercendam militum licentiam, regulæ proponuntur optimæ. quibus sanciendis intantũ inuigilauit Illustris. Dux Alcal. ut habitationis, straminisque & lecti vice, pecunia ne daretur prohibuerit. quibus cum aliquando contrauentum fuisset, & proinde tota ferè equestris militia, eius criminis rea esset facta, Illustris. Cardin. Granuelanus iudicem ad id inquirendum delegauit; at euocatus à Rege, iudicij euentum haud vidit. Unde Illustris. Marchio de Mondejar succeßor, cùm vniuersam militiam, alioqui rectè dispositam coordinatamque, in hac tantùm parte male haberi turbatamque inuenisset; ne tam leuem ob causam quassaretur adeò, vt cum opus expostularet, parum opis Regno conferre poßet, ceu totius militiæ supremus Imperator & Capitaneus generalis præuio Regis iussu, Iudicis authoritatem abrogauit, incœptã inquisitionem interminatã terminauit, exauctoratos suspensosue milites militiæque ministros, militiæ et ministerio ab integro restituit atque reintegrauit, ex voto solùm Consiliariorum Status. mihique tandem, qui militiæ causam dicebam, in hac verba respondit, Pleytos non se hauen da hazer con soldados. Et iure quidem; eam enim celeritatem res militares exposcunt, vt ijs semel definitis appellationi non detur locus; nempè in ijs quæ more bellico expediuntur, cùm aliàs in causa militari prouocatio non tollatur, l. qui suspectum, §. fin. ff. de appellat. Par. de Put. in tract. de re milit. lib. 11. cap 1. in fi. Certè appellatio militari causæ bellicè terminatæ, ideo non datur, vt Dux sit timori militibus; quam ob rem Clearchus Lacedemonius dicere solebat, oportere milites magis timere Ducem quàm inimicos, quod vt seruaretur, Romani perdiligenter inuigilarunt, vt compluribus probat exemplis Io. Bot. lib. 9. de rat. Stat. cap. de pœna. Profectò Proconsulis munus est procurare ne immodicis hoßpitijs prouinciales grauentur, l. obseruare. ff. de offic. proconf. Sunt enim per vicos æqua

lance

lãce distribuenda, l.qui originem,§.eos milites.ff.de muner.& honor.Vnde olim vt hospitia rectè & æquè dispertirentur,duo instituta fuerunt officia sub nomine Metatorũ et Epidemeticorum, quibus suffecti sunt hodie Marescalli, et Mensores. de primis habes tit.de metat.& epidemet.Cod.lib.12.de secũdis uerò itẽ tit. de mensor.eod.lib.quibus vt incolumis duceretur exercitus curæ erat. Quod si qui militis nomen,iã assignato hospitio,delerent immutarentue,aut variarent,in falsi pœnam inciderent. qua etiã plectuntur milites qui suum signum aboleuerint, l. 1. & ibi Luc. de Penna,d.tit.de metat. et epidem.Cassan.in catal.par.9.cõsid. 21.& hæc quidem militaria hospitia ex publicæ vtilitatis nexu pendent. Sunt autem et alia quæ ex pijs catholicisque institutis emanant, de quibus legitur in Matth. cap. 25. hospes eram & non collegistis me,& 42.dist in princ.et clericos atque episcopos, extraneos hospitari decet,l.2.Cod.de episcop.et cler.cap.sicut, de suppl.neglig.prælat.cap.adhæc,de præb.vocanturque piæ actiones cùm ob ægritudinem,senectutem,pueritiam,atque honestatem cõseruandam,religiosa nominatim constituenda sint loca, l.omnia priuilegia,Cod.de episcop.et cler.l.illud,Cod.de sacros.eccles. Cuiusmodi sunt complura in hac vrbe, hæc ad recipiendos peregrinos,illa ad sacerdotes male valentes, aliqua ad orphanos, nonnulla ad pauperes virgines,alia ad cuiusuis morbosos erecta,quæ diffusè explicantur à Fratre in epith.Vrbis,Pia. Estque sub nomine Charitatis confugium coniugatarum mulierum periclitantium.ex quibus aliquas cùm quispiam ex Oeconomis aliàs sollicitasset, grauiter correctus fuit cognita causa in collaterali Cons. adhibitisque ex Viceregis iussu Consiliariorum aliquibus,item & Præsidentium, in quam interueni et ego. nec parùm ab hac distarunt causa,honestatis religionisque termini de quibus in l.si quis, Cod.de episcop. et cleric. Romanorum etiam tempore actus hic hospitandi inter celebriores erat,secundùm adducta per Cassan.in catal.par.12.consid.47. Nedum autem militibus, verùm et paganis hoc ius patebat, intantum vt hospitij necessitudinem contraherent tùm priuati inter se, tum ciuitates atque adeò populi vniuersi. & hoc quidem, hospitium publicũ,illud verò,priuatum dicebatur. transibatque ius illud et onus etiam ad posteros. ferebant autem in signum hospitij debiti,tabellam quadratam quam tesseram appellabant, sicut et hodie item tabella militibus datur

cùm in hospitia diuiduntur quam chartellam dicunt; inscriptã nomine hospitalis, idest eius qui hospitio milites recipit. Quem ritum Papæ Honorio sanctissimæ memoriæ acceptum ferre debemus; qui in capitulis concessionis siue inuestituræ huius Regni, nominatim cauit ne Curiales, stipendiarij regij, alijque regiæ sequaces curiæ, auctoritate propria hospitari præsumerent; sed per duos vel tres, aut etiam plures pauciores ue ciues, pro ciuitatis qualitate, authoritate regia eligendos, in hospitia distribuerentur, quod adhuc obtinet, hospitia enim asignantur à Syndico Electisque ciuitatis, iuxtà regias pragmaticas, quod quidem auctoritate regia fieri intelligitur. Cauit insuper idem summus Pont. ne milites iniuriam quouis modo inferrent hospitalibus suis, neue eorũ bona extorquerent. cui rei intantùm inuigilauit, vt ẽt cauerit ne vendere militibus bona, vtcunque leuia, inuiti ciues compellerentur. prius enim, vt ex ipsis capitulis colligi licet, in eam venerãt milites vesaniã atq; licẽtiam, vt more hostico, hospitales suos non vt hospitales haberẽt, sed vt mancipia; adeò vt & penarias, & vinarias cellas effringerent, & quicquid ibi optimi reperiebant, item et integra vini dolia consignabant, iubentes vt ipsis tantùm seruarentur. nec id modò, verũ et eius rapacitatis fuisse ac esse in hospitio milites scimus, vt vel fenestras & alia huiusmodi inde auferre non erubescaut, tex. in l. item quæritur. ff. locati; sed tantũ exẽpli gratia. De hospitij publici & priuati, itẽ et de tessera hospitali vide aliqua apud Bud. in l. solẽt. ff. de offic. procõs. & l. postliminij. ff. de capt. & postlim. reuer. Vt aũt sacrosanctũ id ius munusque esset, nomine Iouis hospitabantur, quem proinde priuato nomine Ioue hospitalem appellabant, cumque quis hospitij ius violasset, Iouem offendisse dicebatur, qui hospitio præerat. quod ius an hodie caupones seruent an violent stante eorum rapacitate et mala fama, habes ex Cassan. in catal. par. 11. cõsid. 46. Hospitiorum autem vsum, & apud Romanos et quasuis barbaras nationes crebrum fuisse sigillatim tradidit Alber. de Ros. in Dict. ver. Hospes. Extranei verò hospitesque atque adeo ipsa hospitia quibus sub monarchijs inuisa, quibusue recepta fuerint, licet petere ex Alex. ab Alex. in Genial. & in eum Tiraq. lib. 4. cap. 10. et quod xenia seu dona hospitibus elargiri publicaque illis loca asignari solitũ fuerit, refert idem lib. 2. cap. 2. Hodie etiam ex sacros. Rom. ecclesiæ institutis, passim videntur pu-

blica

blica hospitia constructa ad peregrinos inopes recipiendos, efferuente piorum deuotione frequentata & alta, vt dicemus in adnotat. cap. 24. Sed ut ad militaria reuocemur hospitia, Principes ipsi priscis temporibus celebriores pro sua habitatione sibi eligebant urbes, ut fertur de Puteolis, Nola, Capua, & Neapoli, et quandoque ex incolatu personæ eximiæ nomen acquirebant, ut puta castra prætoria consularia & alia, de quibus per Alex. ab Alex. Gen. dierum, lib. 1. cap. 22. quod Constantinum Imperatorem fecisse scribit Io. Vill. in chron. Fretia de suffeud. lib. 1. fol. 46. ex historia quam allegat D. Mariæ à principio; quem, dùm totum imperium præcipuèque uniuersam Italiam summo Pontifici tradidisset, Neapolim in suam cameram sibi reseruasse dicit; quamuis id nec in can. Constantinus, 96. dist. nec in sua constit. unde is canon excerptus est, notetur. quam prærogatiuam, ut scilicet sit ab onere hospitiorum immunis, adhuc sibi retinet. nec ea modò, sed ipsius etiã circunstantes pagi tametsi ubi Reges hic morabãtur, et hospitiorũ & uectigalium onera subijsset, quod in annalibus quæ in Archiuio seruantur est uidere. postea uerò, ut par erat, eò fuit facta immunis, ut utcunque necessitas urgeat nunquam ipsi hoc onus immineat, etiam si eius pagi hospitari compellantur. Quod si militares copias moram hic facere contingerit, ære hospitantur regio. stationesque illis circùm regium assignantur palatium, quod in aduentu Caroli V. anno M. D. XXXV. factum nouimus. At uerò familiares ac domestici, et aulici Imperatoris, in Neapolitanorum procerũ hospitia diuisi fuere. Estq; huic rei nẽpe hospitia diuidẽdi, suus officialis, qui hispanica uoce Posentator dicitur; latinè Nomenclator, uel Taxiarcha dici haud nimis absurdè posset. Nec mirum, cũ hospitium regium qualibet immunitas non tollat, excipitur enim psona regia & loquẽtis ex uera iuris interpretatione infrà notãda: et in nonnullis alijs exemptionibus hoc expressè cautum est, prout nuper ciuitatis Consensia prouinciarum Calabriæ metrolis perspexi priuilegium quod in Reg. Cam. circa eius custodiam præter regis aduentum in controuersiam deductum est. Gloriantur autem Reges, magnas habere urbes, quæ cùm hoc præfulciantur prærogatiuo, ex gentium conuentu, præstantiores fiunt et celebriores, l. si in aliquã, ff. de offic. proconsf. Cass. in catal. par. 5. consf. 15. quemadmodum & magna palatia in ciuitate soli Principi

cipi

cipi habere licet, Isern. in d. cap. 1. quæ sunt regal. Cassan. in catal. par. 12. consid. 67. vbi inter regalia adnumerat. in quibus, magistratibus habitatio stata pœna est inhibita, l. 1. Cod. de palat. & domibus priuat. Nec translata cēsentur nisi expressè concedantur, vt latè per Capyc. de inuestit. feud. in ver. Hospitijs, fol. 164. nec palatia principum sunt parietibus & ædificijs priuatorum coarctanda, l. quicunque, Cod. de operib. publ. can. nulla, & ibi glo. 12. q. 1. sicut nec prætoria Iudicum et domus publicæ, l. prætoria, Cod. d. tit. propterea olim instituta erat præfectura palatij, de qua Alex. ab Alex. in Genial. lib. 6. cap. 21. Certè, in principis palatio milites arma ferre prohibentur, cap. 1. §. nemo, de pace ten. quemadmodum et in quibus degunt Vrbis tribunalia, in quæ cum ense ingredi prohibitum est dum ius redditur. Ex quibus infertur aduigilandum, prout regula est, ne in castra vrbesue armati sinantur ingredi homines. Domus enim nedum regiæ, sed & priuatæ, refugium sunt inhabitantibus eò sanctum inuiolatumque, vt etiam à superiorum ira iussuque contutentur, quando de domo sua ne quis in ius vocetur, aut per vim extrahatur constitutum est, l. plerique, ff. de in ius voc. l. ne cui, ff. de reg. iur. quod quomodo intelligatur exponit Cotta in memor. ver. domus. Quod in Hispania sacrosanctè obseruari audio, etsi in hoc Regno, nec modò, sed etiam et in hac Vrbe, contrarius inualuerit vsus. Priuatorum autem domus, ædes dicuntur l. Paulus, Cod. de offic. rect. prou. palatij verò nomen Papæ hospitio competit, clem. 1. de iudic. vbi glo. aulam interpretatur, & Imperatoris, in rubr. Cod. de priuil. eor. qui in sac. pal. mil. & in can. Constantinus, 96. dist. vnde notatur Palatium Papæ & Imperatoris dici sacrum, et sacrum consistorium, vt per Restaur. de Imperat. quæst. 86. cum seq. vbi de sede. illudque pro camera etiam accipitur, can. Guilisarius, 23. q. 4. Quid autem sit consistorium, prætorium et auditorium, & quod ad Præfectum præt. spectet, quid domus sacra, dominica, & augusta, & diuina, & quid basilica imperialis, quidue differat domus ab insula declarat Cas. Costa in lib. var. quæst. Castra verò idest castella limitaneorum in prouintijs, finium tuendorum regundorumque causa sunt erecta, et proinde Principes nobilesque in illis degere debent; quod castri ethymologiæ consonum est. castrum enim appellari voluit Cassan. in catal. par. 1. consid. 55. à castrando, eò quòd ibi habitan

tes

tes ceu castrati cogantur ne diuagentur. sanè castrare interdum pro priuare antiquioribus dictum inuenitur. vel dic à similitudine castrorum, id est exercituum. metantur enim & instruuntur huiusmodi castra, siue castella, ad custodiendos limites. perinde ac metantur instruunturque castra seu exercitus ad debellandos hostes. eaque castra cùm postea in feudum militibus dari, milites que ipsi titulis insigniri cœpissent, ipsorum aliqua, ad optionem titulariorum, etiam ab hospitandorum militum onere immunia fieri cœperunt. cuius rei si primordium quæras, haud abhinc adeo longe inuenies. certè à neutro iure pontificio inquã nec Cæsareo, agnoscitur. sed à nostro municipali tantummodo. neque ab hoc etiam scripto, sed præcipuè consuetudinario. Et ex interpretibus unus Cæsar Ursillus ad Afflictum, decis. 101. reseruatæ Cameræ nomen protulit, esseque ait cùm Castri domino, eiusque domui & Vasallis hospitandi immunitas confertur. Eamque Rex Catholicus Neapolitanis gratificandi gratia concessisse fertur; in anno autem M. D. V. nobilibus ciuibusque in regni villis castrisque commorãtibus communicasse, ac demum anno VII. in omnes propagasse Barones, dũ tamen in suis castris cũ sua habitarent familia: quam quidem prorogatiuam Car. V. Cæsar anno XXXIX. refirmauit, excepto iure trãsitus, qui per diem & noctem interpretatus fuit. cuiusmodi pluribus in castris pro eorum qualitate plures sunt potiti Barones. Cuius rei Cæsar cùm à Prorege rationem postulasset indagãdam, Fiscus abusum esse respondit, & proinde reformatione indigere. eoque magis quod actualis atque præsentis habitationis intuitu concessæ præsumuntur; vt vel inde sit manifestissimum, designationem non sufficere; ea tamen capitula consulendo exhibita sunt per Regiã Camerã, ex cuius cõsultatione hæc deprompsi. Ex quibus, etsi cõcessionis rõ meræ Principis benignitati ascribẽda præsumi poterit, tamẽ et in dictis capitulis expressa, et aliæ nobis erũt indagandæ pro causæ qualitate & pondere. Profectò concessionis initium, ad Neapolitanorum benemerita respexisse par est affirmare, idcirco ad exemplum non trahendum nec ad alias producendum personas, l. 1. ff. de constit. instit. de iure nat. gent. et ciu. §. sed et quod principi, l. miles. ff. de milit. testam. l. ita stipulatus, §. Chrysogonus, ff. de verb. obligat. At verò onus feudi est reale, tex. in constit. Reg. Siue reale. Camerar. in cap. Imperialem.

fol. 24.

fol. 24. col. 4. sub litera R. & ratione feudi illud præstare tenētur Barones, Isern. in cap. 1. quis dic. Dux, & in cap. 1. §. sed non est alia iustior, quæ sit pr. cau. ben. adim. quia Dominum adiuuare tenentur et in eius est optione, vel personale, vel pecuniarium habere seruitium, idem in cap. 1. §. similiter, de cap. Conr. & in d. cap. imperialem, §. firmiter, de prohib. feudi alienat. per Frid. & in cap. licet, si de feudo fuer. controu. int. dom. & agnat. Bald. in l. 1. ff. de oper. libert. Afflict. in decis. 265. num. 51. et in constitut. Quamplurimi. Hoc autem hospitandi munus, alio & diuerso iure pro militum alimentis præstatur pro Regni defensione; et proinde ex diuersis illatio fieri non debet, l. Papinianus, ff. de minor. Ratione autem conuenientiæ ad alios postea cum sit propagata à iure receptum est, l. venditor, ff. de rescind. vend. l. minoribus, ff. ad Syllan. §. thesauros, instit. de rer. diuis. item & ratione honestatis, l. 2. Cod. ne fiscus rem quam vend. euin. alia etiam perpenditur ratio, nempè quia feudalia onera substinent, in soluendis scilicet adohis & releuijs, quæ causam videntur habere particularem, vt huiusmodi onus ex natura et lege feudi ab initio in feudi concessione fuerit insitum: quandoquidem releuium, in domini recognitionem, et inuestituræ renouationem soluitur, in constit. Reg. Post mortem, & ibi Isern. colum. fin. et in cap. 1. §. similiter, de capit. Conr. et in §. sed & res, per quos fiet inuest. vbi Aluar. et Loffr. et in cap. 1. nu. 56. ex quib. caus. feud. amitt. et Afflict. in decis. 165. num. 19. Capyc. in cap. Imperialem, §. præterea si quis infeudatus, colum. 21. de proh. feudi alien. per Frid. Incongruum enim esse non debet, nam sicut vnus plurium personarum vicem repræsentare potest, l. tutorem, ff. de his quib. vt indign. ita diuersis rationibus plura onera substineri. vnde compertum habemus Barones pro bonis ipsis reddititijs collectam soluere, secus si à Reg. Camera, Luc. de Penn. in l. agros, Cod. de fund. limotr. quemadmodum & ratione rerum domanialium cum vasallis contribuere compelluntur in collectis, pro muris pontibusque reficiendis, fontibus curandis, vijsque sternendis, idem de Pēna in l. fin. Cod. ex quib. mun. lib. 10. Capyc. in inuest. feud. vers. Domini, et vers. Princeps, fol. 123. An autem cameræ reseruatæ potiri debeant Barones tunc solùm cùm actu & præsentes in suis oppidis habitant; an habitationis designatio solummodo sufficiat, non leui dubio verti posset, per ea quæ Bart. tradit in l. cætera, §. sed

si sepa-

si separauit, per illum tex. ff. de legat. 1. & quod hæc procedat regula vt designatio siue destinatio habeatur pro facto inferius dicemus. Et hospitia quæ per transitum debentur nullius sunt considerationis; glo. in l. si quis post hanc, Cod. de ædific. priu. cum aliquantisper morari videantur, d. l. 1. §. habitari ff. de his qui effud. vel eiec. Caßan. in catal. par. vlt. considerat. 6. Quibus consequens est dicere quòd personæ quibus hæc hospitandi immunitas est impertita, ex iuris dispositione singulatim sunt nominatæ, l. 3. Cod. de muner. patrimon. l. 2. Cod. de episcop. & cler. Inter eos autem, ad quos ex iudicum religione in alio etiam propagatur, vt infrà dicemus, barones minimè connumeratos prospicimus. ijque, ex dictis regijs concesionibus nuper promulgatis, an ex iustitia eo priuilegio muniantur, & an rectè fiat, iure dubitari potest; quippe quod in aliorum pauperiem tendit. Quocirca compertum habemus Principem de suo reficere debere quicquid grauaminis alicui inferat, immunitatem alteri concedendo, Bald. in l. si vnus, §. sed si generaliter ff. de pact. Gul. de Cun. ibid. §. item si pactus, idem Bald. in l. etiam, Cod. de exeq. rei iud. Iacobin. de S. Geor. & Specul. ab eis relati hoc idem asserunt ex tex. in l. actores, Cod. de exact. tribut. lib. 12. & ibi glo. Quod enim à pluribus fertur, facilius substinetur; Abb. in cap. accedentes, de præscript. quem sequitur per multa Cassan. in consuet. Burg. §. 18. fol. 1288. vers. 3. Imò et Princeps onere patrimoniali non excusatur; l. 1. Cod. vt nem. lic. in empt. specier. lib. 10. l. sunt munera ff. de vacat. muner. d. l. 2.. Cod. de episcop. & cler. l. 2. Cod. de priuil. dom. aug. Luc. de Penn. in l. 2. Cod. de priuileg. eor. qui in sac. pal. mil. & in l. medicos, Cod. de profess. & med. inter quæ hospitium est, l. 3. Cod. de muner. patrimon. Et de bonis in censum relatis, siue accatastatis vt loquuntur, si ad Regem irent tantò minus deberent de collectis illius terræ recipere, nisi iure deuolutionis accederent, non autem nouæ acquisitionis secundùm allegata per Capyc. de inuestit. feud in ver. Princeps, fol. 121. Et immunitas collectarum respectu Regis & non municipij tenet, l. vacantis, Cod. de decur. lib. 10. & ibi Barto. Luc. de Pen. Io. de Plat. Alex. in cons. 30. vol. 5. Aretin. & alij in l. si ex toto, ff. de legat. 1. Porrò immunitas vnius, alterius est grauamen, Luc. de Pen. in l. fin. Cod. de exact. tribut. lib. 11. Et munerum personalium immunitate concessa, nec angariæ, nec annonæ, nec à vehenda naue, nec hospitij recipiendi ius venit. l. pen. vers. hæc omnia. ff. de muner. et honor. l. pen. §. duo genera. ff. de vacat. mun. Videntur enim huiusmodi concesiones, in reip. damnum tendere, & ideo Principis remisio non valet,

 Bal.

Bald.in cap.cum causa,de probat.Cassan.in Catal. par.1. consid.44.vnde partem contribuendam ab eo quem eximit, excomputare tenetur.quod cum alijs ponit Capyc.in inuest.feud.in uer. Priuilegiatus.fol.123. Hinc est quod immunitas concessa Præsidentibus Reg.Cameræ, quæ postea anno M.D.L.Illustriss. Don Petro Toleto Vicerege,ad Præsidentem Sacro Consilio, ac item ad Reg.Consiliarios propagata fuit vt omnimodam haberet exequutionem,ac solùm vt bona tenentes Vniuersitatibus correspon derent; pro Vniuersitatibus ipsis dictum fuit vt ad onus Curiæ verteretur.eoq; iure nunc R.Camera vtitur, Iudices.n.immunes sunt,l.fin.Cod.de professor.& med.lib.10.& ibi Luc. de Pen. Caßan.in catal.par.11.consid.46.l.1.Cod.de præpos.labor.lib.10. l.iubemus,Cod.de sacros.eccl.l.inductis ff.de excusat. mun. Quinimò ne ipsæ quidem Vniuersitates immunitatem alicui ex ciuibus concedere possunt,l.eum qui,Cod.de decur. lib. 12. l. immunitates,Cod.de agr.& censit.lib.11.nisi quibusdam ex causis vt per Capyc.de inuestit.feud.in ver.priuilegiatus; Quæ quidem multū facerent ad Ciuitatis Neap. rationes coadiuuandas in causa cum Ciuitate Capuæ,iam per Reg. Cameram in Collater. consil. relata; cuius hæc summa. Ciuitate Neapolitana frumenti inopia,sicut & totum Regnum,aliquando laborante,è Sicilia ingenti pretio importandum, curatum fuit, ne si ex ipso Regno quæsitū fuisset , exhaustum et fame oppressum remaneret : quapropter maximum æris alieni grauamen subiuit. ad quod leuandum,cōstitutum fuit vt tertiam tantùm partem ipsa Ciuitas persolueret,reliquum ex Regno exigeretur . Capua solutioni contribuere negauit,quòd Cæsar ab huiusmodi illam tributis priuilegio immunem fecerat,quod tamen ex causa onerosa meruiße profitebatur. reque in iudicium adducta secundùm ipsam iudicatum fuit; indecisum tamen ad onus ne Curiæ,an ipsius Ciuitatis ea portio cederet.& licèt ob pecuniæ interuentum,id iure contractus illi deberi dixerit,et proinde inreuocabile,Bal.in l.qui se patris,C.vn. lib. Affl.in constit.ea quæ ad decus,tamē contractus Principi damnoso nō est stādū.Alb.in l.1.§.si quis,ff.de off.proc.Cæs. Bal et Doct.in c.intellecto,de iureiur.Cass.in catal.par.5.consid.24.nu. 93.& cōsid.96.quinetiā ab annonæ onere præsertim imminente fame:nemo penitus eximitur l.1.C.vt nem.lic.in empt.spec. nec à superindicto imponendo,glo.in rubr.Cod.de superind.imò et tempore necessitatis omnia sunt communia, l. 2. ff. ad leg. Rhod. de iactu. omniaque priuilegia publicam ob vtilitatem occasione famis

mis

mis et belli pestisque reuocantur, Bartol. in l. iubemus, Cod. de sacrosanct. eccles. Iacobin. de S. Georg. in l. de ætate, §. ex causa ff. de interrog. action. ad quæ tex. in l. 1. Cod. de nauib. non excus. claudiq; Tractas quò frumentum uilius vendatur in præiudicium Baronum non sine dubio posse dixit Minad. in constitut. Reg. In aliquibus, ex Felino, in cap. nonnulli, de rescript. Roman. in consi. 436. Et certè durum hoc Ciuitati videbatur, ac difficilè persuaderi poterat interpretatio exemptionis in præiudicium sui, quæ caput est Regni, sicut Roma caput orbis terrarum, l. nemini, §. quoniam, Cod. de consulib. & non sparg. lib. 12. l. 1. §. sed et si quæ, Cod. de vet. iure enucl. §. fin. iuncta glo. instit. de satisdat. tut. & Camera totius Imperij, vt supra dictum est; et Domus Regia, vt latè loquitur Frater in epith. Ciuit. Principisque perennis est sedes, quæ iam periclitari incœperat, ex quibus exceptam declarari nixa est: quemadmodum & persona loquentis, et Regia & magna semper excipitur, l. inquisitio, cum concordd. de solution. Afflict. in deci. 265. & sicut Romam cõmunem esse patriam scimus, l. Roma, ff. ad municip. l. sed et reprobari, §. fi. ff. de excusat. tut. ita & Neapolis. & vbi residet Princeps ibi Imperium, et Regnum, & Territorium permanet, l. 1. §. Romæ Cod. de vet. enucleand. et l. 1. §. ignominiæ, el 2. ff. de his qui not. infam. Bald. in l. 2. §. legatis, ff. de iudit. et alij adducti per Rest. de Imperatore. q. 106. & q. 110. priuil. 226. Quinimò in obligatione generali nõ venit Ciuitas in qua est titulus, Luc. de Pen. in l. in sacris, Cod. de prox. sacr. scrin. lib 12. & ibi per Afflict. Ciuitas autem Neapolis caput est Regni, ijsque decoratur titulis, quos Frater suo cumulat loco; vt non immeritò alias præcedat Ciuitates, et tamquam Metropolis cæteris præfertur Vniuersitatibus, Pet. Bell. in suo Spec princ. Tiraq. de Nobil. cap. 6. sicut appellatione clericorũ nõ venit Episcopus, nec Cardinalis, nisi vbi de anima tractatur, Cotta in memor. ver. anima: Nam una ciuitas metropolitana, alia maior est quò ad dignitatem, Bal. in l. si duas, in fi ff. de excus. tut. Cassan. in catal. par. 12. cõsid. 60. idẽq; de excelsis metropolitanis probat ibi Cassan. Impræsentiarũ ẽt (ut opportunè huc diuertamus) et iuris esset et æqui si oẽs Regni Vniuersitates pro rata cõtribuerẽt Ciuitati nostræ ære alieno exonerandæ, quod ipsorum Regnicolarum causa maximè conflauit in frumento extra Regnum comparando, importando, pistoribus distribuendo, curandoque vt panis ad

opulentiam conficeretur longè vilius quàm constitit, etsi imperialibus constitutionibus id illi facere sit inhibitum, l.fin.ff.ad leg.Iul. de ann. Sanè quidem Regnum vniuersum in causa fuit quare tantum debiti Vrbs nostra contraxit: quandoquidem, (præterquàm quòd ne Regnum ipsum frumento exhauriretur vnde affici posset inedia, aliunde sibi fruges coemendas curauit) ipsimet regnicolæ vili hic comedunt, quod carò est emptum. exterorũ.n. et præsertim regnicolarũ multitudo, longè ciuium ipsorum numerum superat, dum partim ob vberiorem viuẽdi commoditatem, partim litium finiendarum causa, huc cõcurrunt, partim etiam studiorum. in quibus eò proficiunt, vt ad suprema regni officia, quæ ciuibus tantùm Neapolit. omni iure debentur, vt probat Frater in hoc lib.cap.17. non aspirent solùm, sed usque eò ambiant affectentque ut assequantur tandem. Nec parum fuit id facere, aliàs enim ex eodem Regno ali debet secundùm Cagnol. in lib.de uita et regim.prin.nu.74. et frumẽta ad exteros euehi nec iuris nec moris est, ex reg.l.præses, C.de seruit.& aqua, ex ordine charitatis, Luc.de Pen.in l.nominationũ, C.de decur.lib.10.l.ser. in procem.constit. Afflict.in decis.190.nu.9. Nec iuri congruit vt reliquæ Vniuersitates substineantur super ære Ciuitatis Principis; quæ proinde maximum subit ruinæ periculum; Idque perspicuum est hospitiorum exemplum; qui enim hospitari deberet ac aliqua ratione excusatur, contribuit ære. Quocirca omni iure obstrictos putarem, vt maximum quod inde consequũtur commodum, nempè vbi vitam degunt, nobilitatem & opes sibi pariunt, quod et commoditati et gloriæ suis ipsorum Vniuersitatibus prorsus vertitur, paruo hoc superindicti incommodo compensarent; pensarentque præsens damnum, si damnum putandum est succurrere matri, cum perpetuo, eoque ingenti, quod inde retrahunt, vtili. Quapropter non aberrasse mihi videor, qui hanc viam, ceu facilem, tenendam proposui Illustriss. Proregi, cùm nuper Dominus Rex noster huic Ciuitati vt se ab ære debito redimat indixerit. Caput enim est Regni, reliquæ ciuitates membra, languentique capiti à membris omnibus succurrendum vel ipsa natura constituit, quando omnium membrorum salus à capite pendet. eoque magis quod ob ipsas tanto subiecta est oneri. Quod non controuertendum videtur, tum quia iuris dispositioni consonum est, siquidem qui particeps fuit commodi, incommodi expers

esse

esse non debet, cap. qui sentit, & cap. rationis de reg. iur. in 6. cap. cum non deceat, de elect. eod. lib. l. id quod, ff. de rei vendic. instit. de legit. tut. & alijs concord tum etiam quia ritè et rectè id aliàs obseruatum vidimus per Illustriss. Ducem Osuni Viceregem, ex voto Collateralis consilij. Nec dici poterit se vt nouerca hac vice gerere in regnicolas, quæ semper se in eos vt mater gessit. imò si id nomen vtcunque ipsi est imputandum, in ciues quàm in exteros potius imputandum; qui nec famis nec pestis tempore eius deseruerunt lares, sed morigeri illi & obsequentes in quauis fortuna fuerunt Principis igitur prudentiæ, Magistratuumque integritatis erit, huic adeò æquæ ac necessariæ imputationi authoritate & consilio astipulari. Vtile enim negotium cùm gerit Ciuitas, pro vniuerso Regno gerere intelligitur, l. soluendo. ff. de neg. gest. vna enim est prouincia hoc Regnum, Luc. de Pen. in l. fi. Cod. de discuss. lib. 10. Capyc in cap. Imperialem, de prohib. feudi alien. per Frid. Afflict. in decis. 109. et de iure protomis. fol. 271. Fret. lib. 1 de suffeud in quæst parlam. de subfeudatar. est autem diuisum in prouincias ratione commodioris regiminis, l. Caius, §. Titius, ff. de legat. 2. Sicut vna est tutela licet plures sint tutores. & unum est collegium quamuis diuersæ sint sectæ, Bart in l fin ff. de colleg. illic. & diuersi officiales Regis unam faciunt curiam, Ioan. And. in constit. humanitatem. Itaque opus hoc, opus est publicum totius Regni; et in reficiendis operibus publicis, omnes qui inde utilitatem habent contributioni obnoxios esse compertum habemus, l. 2. §. uiarum. ff ne quid in loco publ. et cuncti qui in eo territorio possident conferre tenentur, Auth. de ecclesiast. tit. §. adhoc sancimus, l per Bythiniam, Cod. de immun. nem. conced. lib. 10. Gul. de Cun. notabili distinctione in l. neminem, num. 10. Cod. de sacros. eccl. Huic ēt est affine q̃d iam nunc in Reg. Camera uertitur de eximenda Reg. Curia à nouis stipendijs, nouis etiam militibus erogatis ad tuendas Aprutinas Prouincias iamdiu ab abannatis obsessas vexatasque; quando tributorum ius Regi à Prouincialibus denegatur tum ob iam dicta stipendia, tũ ob alias etiam impensas eadem occasione profusas ac penè ad inopiam illos adigentes. Cæterùm quæ de Neapoli à suis prouincijs omnibus coadiuuanda diximus, & huic facti speciei iure coaptari possunt. eoque fortius quod idipsum in finitimis prouincijs alias obseruatum nouimus ex mandato Illustriss. Marchionis de Mõ-

de ar,

de)ar, qui cum Calabria eadem latronum proluuie vndique turbaretur, onere suorummet prouincialium expellendos extirpandosque iussit; libentique fuit animo obtemperatum vt iuri consonum est. Nam tametsi Regi tributa sint constituta vt subditos in pace protegat, eaque ad repellendos hostes eroget, vt paulo ante diximus & supra ad cap. 16. id tamen æquè interpretandum venit dum incursiones non fiunt ex contumacia & culpa ipsorummet subditorum prout præsentes fiunt; promittens enim aliquem defendere, non tenetur si culpa sua illi veniat offensio, Soccin. in consil. 70. vers. sed præmissis non obstantibus, vol. 3. Alber. Ros. in l. quidam cum filium, ff. de verb. obligat. Ias. in l. qui rem, num. 4. Cod. de sacros. eccl. Grammat. decis. 111. num. 109. Interpretatio enim hæc, esset multum sinistra, quia per indirectum promitteret contra seipsum, Alber. in l. frater à fratre, ff. de cond. indeb. Bald. in cap. Imperialem, de proh. feu. alien. per Frid. Et vt semel dicam, id locum habere debet in ordinarijs delictis & latrocinijs, id est perpetratis ab ijs latronibus, qui ab ordinarijs possint expelli & corripi Barricellis quibus Vniuersitates ministrãt salaria ad vitandam pœnã refectionis damnorum, clandestinorum ad quam tenerentur vigore constit. Si damna clandestina, non autem cùm subditi cateruatim more hostili, vt nunc euenit, in tantum deueniunt iustitiæ contemptum, vt Regnum in periculum adigant, & tempora statui perturbationi oportuna videntur. Occasio enim incogitata, nouæ militiæ opus parere facit, l. cum res. ff. de solut. & iura sunt ad ea quæ frequẽtius eueniunt aptanda, l. nam ad ea, cum concordd. ff. de legib. et soliti argumentũ in his præualet, l. quæsitum, §. et si sine, ff. de minor. l. certi cõditio. ff. si cert. pet. l. si quis donaturus. ff. de vsufr. Et tãto magis cũ culpa prouincialibus in vniuersum ascribi potest; puta si cum potuissent, latronibus non restiterint, non expulerint, non fuerint insectati, Bart. in l. ne quid. ff. de incend. rui. naufr. et in l. 1. ff. arb. furt. cæs. & facit cap. frequens et ineffrenata, et cap. clandestinis, de pœna hom. cland. et constit. Reg. Super incisionibus. Quod si & ducendo, & fouendo, et receptando opem tulerint, eos ipsos damnorum refectioni obnoxios esse, nescio qui negauerit. quod quidem ab his prouincialibus factum scimus, qui abannatos nedum non sunt persequuti, iuxtà Viceregis præcepta et banna, verùm illis adhærentes illorum rapinis communicasse

præ-

præsumuntur. Imò milites regios, ac persequutores recipere nolebant, cùm latrones ipsos libenter reciperent. quod mihi non vno ex processu innotuit dum pro fisco crimina exagitarem, qui adhuc & in Reg. Cam. Summariæ, & in Mag. Cur. Vicariæ videri possunt. Quinetiam leuissima est pœna, illos pecunia mulctare, qui non tantùm multorum neci, sed & totius pene Regni ruinæ causam dederunt; quod quidem aliàs discussum fuit in Sac. Consilio contra Vniuersitatem Sancti Seuerini vt ex Grammat. decis. 47. est videre. Hoc igitur modo Reg. Curiæ tam citò succurreretur, quàm citò tot notoria damna est passa. Qua de re in Reg. Camera pluribus in sessionibus ad formandas desuper consultationes, multas oboriri vidimus altercationes; eiq; terminandæ adhuc inuigilatur; et pro Reg. Cur. indemnitate, & pro tributorum exactione, et tandem pro populorum tuitione. vnde sententiam et iuris dispositioni, & boni regiminis exemplo consonam, proferendam non dubitamus. paremque rationem optimo Principi videri censendum, cùm ipse pater sit omnium et in corripiendo et in protegendo vt latius dicemus in nostro tract. de Regal. Reg. Neap. Enimuerò in his regiones et loca mulctari nefas non est, l. si ita, . vlt ff. de fund instr. & instrum. leg d l. ne quid, ff. de incend. ru. nau. Iser. de stat. et consuet. con. lib. eccl. §. nauigia, & quæ Luc. de Penna in l. quemadmodum, num. 14. Cod. de agric. et cens. lib. 11. Quandoque enim nationis vis tanta est, vt bonum & malum pariat; quod quidem latè deduxit Cassan. in catal. par. 11. consid. 24 interpretando vulg. textum in l. quod si melius, et l. mancipia. ff de edil. edicto. Et licèt in ijs quæ non habent corpus nec personam, dici posit non adesse delictum, vt modo his prouincijs contingit, prout de uniuersitate fertur; citra tamen sententiam Innocentij in controuersiam deductam per Bart. in l. aut facta, §. nonnunquã, nu. 5. ff. de pœn. nihilominus omittẽdo quod facere tenetur, prout bannitos expellere, & similia, cum ea ciuiliter agitur ex negligentia & omissione. et haud dubiè prædicta, difficultate non laborant, l. iubemus nullam, Cod. de sacros. eccles. l si procurator, §. si tutoribus, ff. mand. Salyc in l. 1. Cod. de seditio. Eoque magis quod bannitorum imperium magnum habuit tractum successiuum et continuatum; de quo per Petr. de Anchar. in consil. 153. quod etiam

illarum

illarum prouinciarum voluntatem indicant, Felyn.in cap.dilectus, el 2. num. 9. de Symon. Enimuerò non sunt vasalli ab obligatione capiendorum abannatorum soluti, aliàs censentur infideles, in legib. Longob. l. iudices, de feud. & benef. l. qui latronem, cap. 1. §. receptores, de pa. iur. firm. Andr. in constit. Receptans, Afflict. in decis. 265. num. 89. quod si generaliter est verum, multò verius in Aprutinis inspicitur; qui de genere sunt bellicosorum & facilè rebellantium; cuius rei sunt Romani testes, à quibus sæpius deficiebant. Huic par est, quod ob culpam aliquorum ex prouincialibus, destruitur tota prouincia, Barto. in l. aut facta, ff. de pœn. vbi ob culpam aliquorum ex Templarys destructum fuit totum collegium, vt latius diximus sup. in adnot. ad cap. 1. Imò etiam citra culpam vnus pro alio tenetur ad abannatorum exterminium, l. fin. Cod. de naufrag. l. fin. Cod. de primip. l. iure prouisum, cum concord. Cod. de fabric. lib. 11. Couarr. lib. 2. var. resol. cap. 8. Clar. latè in sua praxi, quæst. 86. Nullique dubium est quòd si maiores prouinciales id auertere voluissent, tantam pauperiem & perniciem abstulissent, & proinde delinquente vniuersitate, puniuntur maiores si prohibere cum potuissent non prohibuerunt, 23. q. 5. can. præterea, notatur 26. q. 2. can. penult. cap. quanta de sent. excomm. Nec etiam multitudinis in pœna pecuniaria infligenda, ratio haberi solet sicut nec corporalis; quinimò omnes de Regno interdum dissipantur, exemplo legionis militaris deficientis, quæ penitus delenda venit, l. 3. §. penul ff. de re milit. & Chartago aratro subiecta fuit, l. si vsusfructus ff. quib. mod. vsusfruct. amitt. quæ habes latè ex Luca de Penna in l. siue, Cod. de exactor. et exequutor. lib. 12. vbi etiam de causis ex quibus quis ex alienis criminibus punitur. Et id quidem ratione prouincialium omnium; at ratione consanguineorum, habemus iam pragmaticam constitutionem promulgatam ab Illustrîs. Comite Oliuaris, vt pecuniariè teneantur, quod ex iuris fonte manauit, cap. 2. de delictis puer. Barto. in d. l. iure prouisum, Cod. de fabric. lib. 11. Bald. in l. 1. Cod. ne fil. pro patre, Ias. in §. actionum autem, instit. de action. et nos hac de re copiosè scribimus in tract. de Regal. Reg. Neap. Verùm iam tandem vnde digressa est oratio redeamus. Dicebamus igitur Principem de suo reficere debere quicquid impendij alicui affert in alterius vtilitatem.

et id

Et id quidem, ni fallor, velut opt. Princeps conscientia perculsus, expressè fuit Cæsaris intentionis, cũ d. Illustr. D. Petro Toleto, vt certus fieret à suis cõsilijs iussit ut quãti pẽsi camera esset reseruata, et an Baronibus iure deberetur, ac ad ipsum referret. Cõsultationis autẽ responsum, postulationi cõsonũ fuisse perspicitur. Fiscus enim declarandum instituit, vt supra retulimus, limitatè ac restrictè concessas intelligi. idest tunc solùm, cùm Barones in suis castris præsentes habitant. parique modo abusum corripiendum plurium Camerarum vni cõcessarum, habita ratione qualitatis ipsorum, eorumque familiarum, ac reseruatorum oppidorum capacitatis. Quod quidem per iuris tramites iudicandum veniret auditis Baronibus & Ciuitate, ac abroganda consuetudo ex qua id ortũ habuisse R. Camera respõdit anno M.D.LXI. vt mihi innotuit, super quo nil vnquàm prouisum postea fuit. Et scimus Reges Aragoneos intantùm inuigilasse ne hospitia minuerẽtur, vt literas familiaritatis, quæ præter alia priuilegia, ab hospitandi onere eximebant, abrogarint, neminique postea concessæ amplius fuerunt. Præterea, pressius intuendo, tametsi rationes in dictis capitulis expressæ, principali oraculo per verbum, Placet, ceu finales approbatæ videantur ex reg. tex. in l. 2. Cod. de iudic. tamen cùm facta sint ad partis postulationem, non autem motu proprio, non iusta causa facta censentur, l. 1. Cod. de petit. bonor. sublat. Roman. in l. si verò, §. de viro, ff. sol. matrim. Ias. in l. si testamentum, Cod. de testam. Et proinde illis fortè non contentus, Regia Camera responsum expectauit. Verùm vtcunque sit, censeo ex ratione non fore vt Cameræ reseruatio Baroni indulta, ad vasallos extendi possit, constitutum est enim vt militis priuilegium ad filios non extendatur, & multò minus ad vasallos, Isern. in cap. 1. de capit. qui cur. vendid. Fret. in differ. feud. titul. fol. 250. Et feuda vt plurimum quaternata, Castra dicuntur, & in loco alto situantur, Luc. de Pen. in l. sicut fieri, Cod. de erogat. milit. ann. & de castrorum militarium forma habes ex Gassan. in catal. par. vlt. considerat. 65. et muris circundata interpretantur, Fret. lib. 2. de suffeud. author. 29. Imò intantum sunt militaria vt verendum veniat an legato castro, veniant arma ibi existentia, Oldrad. cons. 165. Martin. Laudens. in tract. de Castell. & Castr. artic. 4. Cotta in memor. in ver. castro. Et denique castra hospitia sunt militum, l. omnes, Cod. de metat. &

epidemet. lib.12.& militũ onus est in castris permanere, aliàs emansores dicerentur, l.3.ff.de re milit.et castra sic debent esse coacta vt clauibus sint claudenda, clauesque penes digniores sunt custodienda, Cassan.in catal. par. 11. consid.17. Germanus meus in hoc lib.cap.12. & habent castellanos de quibus in l.limenarchas et in l.1.Cod.de fund.limotroph.lib. 11. & in l.munerũ, ff.de munerib.et honorib.idem Cassan. in catal.par. 9. consid.22. Cotta in memorial.ver.Castellanus. Et quemadmodum milites exautorantur, quod est priuari denudarique cingulo insignibusque militaribus, l.2. §. sed si eum, ff. de ijs qui not. infam. ad degradationis clericorum cœlestiumque militũ instar, ita et Barones à Regibus, Grammat.in decis.65. num. 63. Cotta in memor.in ver.Imperator. Quod rationi adhæret, ad eum enim Barones creare spectat, prout ad solum Papam Cardinales instituere, Felin.in rubr.de constit. 2.colum.facit tex.in l.1.ff. de amb. l.probatorias, Cod.de diuers.offic.lib 12.Restaur.de Imper. quæst. 110 priuil.130. Insuper si ipsam ponderemus Cameræ vocem, ne omnes quidem Baronis familiares ab hoc onere immunes inueniemus, tantum abest vt ad subditos produci poßit. quandoquidẽ non dicitur Domus, aut Palatiũ reseruatũ; sic.n.dubio pcul cõprahẽderetur vniuersa familia, l.locus, et l.pronunciatio, ff.de uer.sig.sed dicitur Camera reseruata, quæ est, vt diximus, vna domus siue palatij, cella, vt sic ipse solus Baro immunis fieri videatur. Idq; roborari videtur ab Hesychij sententia, qui vt dictum est, militare cingulum, cameram esse ait; Profectò quisque miles suum habet cingulum, vel zonam, quæ soli ipsi deseruire potest; adeò vt in alios illam transferre non posit, l.desertorem, ver. miles, et l.qui commeatus, §.vlt.ff.de re milit. Fortius autem roboratur ex capitulis Papæ Honorij à nobis supra citatis, vbi Regi tantùm eiusque familiæ hoßpitia semper gratis danda sancitum est, cæteris autem, siue ij sint stipendiarij, siue alij quicunque, vno tantùm mense. Nec æquum est nec iustum vnis nullum imponere onus, alios nimio onere prægrauare, vt ex horum iactura illi fiant locupletes. Unde illud oritur indecori, ut subditi à Rege defici in dies uideantur, nam eò quòd melius haberi baronales quàm regij uidentur; qui sub dominio sunt Regis, Baronem suspirant nullam prorsus ob causam, quàm declinandi ab hoßpitijs, quod ex pacto ab emptoribus postulant, cuiusmodi iam nunc in Reg. Camera

mera multa sunt Vniuersitates quæ id tractant. & sanè præceptum est ne una ciuitas magis grauetur quàm alia, l. 3. §. præses, ff. de mun. & honor. Martin. Laud. de Fisco, q. 81. & multùm haberet difficultatis ob tributorū onus, quod excusat ab hospitio, opera, salgamo et angaria, glo. in l. 1. C. ne ope. à collat. exig. ut per eundem Laud. ibi. q. 117. Non aūt oblita fuit Ciuitas et Regnum publicis in sessionibus, et Regi & Proregi supplicare ut tot hospitiorum oneribus temperarent; si non militarium, saltem Delegatorum qui cunctis à Tribunalibus, uarias ob emergentes causas per uniuersum Regnum transmittuntur. quod si meritò statutum est Proconsuli curandum ne prouinciales onerentur hospitijs, l. obseruare, ff. de offic. procons. nam æqua lance sunt distribuenda, l. qui originem ff. de muner. & honor. multò cautiùs esset in hac prouincia attendendum, quæ hanc ob causam penè collapsa est. Cum igitur totius Regni incolumitati conferat, à Principis religione et prudentia prouisum iri sperandum. sed hæc aliò. Certè quæcunque sit ratio, Cameræ reseruatæ priuilegium et immunitatem, non modò uasallis omnibus eius castri prodesse, uerùm & in commercium adductum uidemus, quando Barones cum uasallis paciscuntur, quanti uòluerint ei pendere si in Cameram reseruatam ingredi malint. quod quidem licere & sacri Consilij & Reg. Cameræ decretis responsum est. At verò multum esset verendum de rationibus, in capitulis expressis, ex quibus Cæsaris responsum manauit pro Baronibus: quandoquidem cùm Neapolitanorum contemplatione primùm concessa fuerit, et ab Barones postea Regnicolas ampliata, eorum personas egredi non licebat, l. 1. ff. de constit. §. sed & quod principi, instit. de iure nat. gent. & ciu. Et conuenientiæ ratio satis non videtur, de qua in l. venditor, Cod. de rescind. vendit. l. minoribus, ff. ad Syllan. §. thesauros, instit. de rer. diuis. sicut nec illa honestatis, l. 2. Cod. ne fisc. rem quam vēd. euinc. quæ tamē Barone cum vxore & familia habitante, aliquid considerationis pareret; sed citra eius habitationem cessaret etiam causa. & nihilominus sola destinatio, et in pluribus quidem Terris, iuxta Baronum dignitatem, recepta est. Nec pariter onus adohærum et releuiorum; cùm ex causa particulari, natura scilicet & lege et onere feudi, ab initio in feudi concesione sit insitum in domini recognitionē. et quod ad releuium attinet, subintellectum est etiam

ob inuestituræ renouationem, Isern. in constit. post mortē, col. fin. & in cap. 1. §. similiter, de capit. Conr. et in §. sed & res, per quos fiat inuestit. vbi Aluarot. & Loffr. Afflict. in cap. 1. num. 56. ex quibus caus. feud. amitt. et in decis. 265. num. 19. Capyc. in cap. imperialem, §. præterea si quis infeudatus, colum. 21. de prob. feu. alie. per Frid. Respectu verò adohæ iam compertum habemus quod sit onus feudi, et cum fidelitate inest in vicem seruitij personalis constitutum; quandoquidem in castris cum vasallis, ex viginti vncijs soluuntur decem cum dimidia; in Terris verò, sex. Isern. in d. cap. imperialem, §. firmiter, colum. 2. et in cap. similiter, de capitan. qui cur. vendid. et in cap. 1. §. sed nec est alia iustior, quæ sit pr. cau. ben. am. Licèt Aiellus in tract. de iu. ado. num. 52. aliquid noui addiderit ex Reg. Cameræ diutino more. Et hæc quidem non soluunt nexum Principis ad refectionem damnorum aliarum Vniuersitatum, ad quam de iure tenetur, vt supra fundatum est. Cum igitur rationes istæ expressæ quodammodo confutari possint, alia erit indaganda ratio. Quòd si aliæ efficaciores ilicò proponentur, istæ finales non erunt putandæ; cùm ea dicatur finalis, quæ non potest assignari validior, l. cum filiofam. ff. de legat. 1. l. quamuis, Cod. de fideicommiss. Nos verò prætermissa Regis potestate, quæ in his præcipua est, l. fin. ff. de muner. & honor. cogitauimus alias explicare. & tametsi tenuior sit mea doctrina quàm huic rei peruestigandæ sit satis; attamen vt doctioribus exactè disquirendi causam afferam, hæc quæcunque sint in medium exhibere statui. Primò autem est intuendum, has concessiones, non esse nouas, sed ex multis causis ad remp. pertinentibus à iure introductas; ac nonnullas esse personas ab hoc hospitandi onere exemptas, quas infra etiam connumerabimus, quibus & Regia Camera easdem ob rationes fauet. Secundò quòd nedum Baronis intuitu Cameræ reseruata passim conceditur, sed etiam vasallorum, tempore quo Barones, aut destinatione, aut actu demorantur.

Et quò ad primum prisco iure multæ erant personæ, quæ pro imperij defensione constituebantur, in quarum vices suffectos esse Barones, quantùm comparationibus inniti possumus, non ambigimus; nam tametsi diuersis appellentur nominibus, eundem tamen pariunt effectum, dum idem præstare videntur seruitium. et si illis hæc hospitandi immunitas concessa erat, consequenter

quenter & his, i. baronibus concessa intelligitur: suffecti n. eiusdẽ sunt conditionis cuius et sui decessores, l. parabolani, C. de sacros. eccl. qua re nil noui facit Princeps id illis cõcedẽdo, licèt ex causa iura noua et mutare posit & vetera, vulg. l. digna vox, C. de legib. quæ in Isern. ore semper est, et præcipuè in c. 1. §. cõtrahentiũ, in 2. addict. in nouis, num. 45. quæ sint regal. & sic vnico verbo respondetur ad refectionis nexum. Ad quæ probanda nostrum erit docere, maximam Barones habere cum Curialibus similitudinem atque germanitatem. & primò; si vocis ethymologiæ aut allusioni innitimur per ea quæ traduntur in l. 2. § mutui datio, ff. si cert. pet. instit. de tutel. in princ. Curia quandoque pro feudo capitur prout est in rubr. de capit. qui curiam siue curtim vendidit, & §. pen. quib. mod. feud. amitt. Alber. in dictionar. in ver. curia. sicut et Romanis pro regione capiebantur, quas in tribus diuisere, vt latè etiam Alex. ab Alex. lib. 1. cap. 26. inde decuriones à curialibus differunt sicut species à genere, not. in l. 1. C. de decur. et habes ex Alber. Diction. in uer. Curiales, in addict.

II. Sunt curiales ab hoc onere soluti, prout & Barones, l. decurionib. Cod. de silentiar. et decur. lib. 12 facit tex. in l. sacris, C. de prox. sacr. scrin. et alij ad hoc allegati per Cassan. in catal. par. 6. consid. 32.

III. Sicut Barones et præcisè titularij ideò ita dicuntur quòd remp. tueantur ut meus Frater docet in hoc lib. & cap. et latius in epithet. Sedil. in uer. Curia. ita et Curiales ideò sic dicuntur quod reip. curam habeant, quòd s. eorum cura et consilijs resp. expediatur; et sic definitur curia in comment. Valer. Max. lib. 2. tit. de institut. antiq. & alij adducti per eundem Cassan. ead. par. consider. 35. & ego affero tex. in l. 2. circa princ. ff. de orig. iu. et diximus etiam supra in adnotat. ad capit. 16. num. 39.

IV. sicut Curialibus ius dabatur salutandi et adeundi Principem, quod priuatis non licebat, l. 1. Cod. de silentiar. lib. 12. ita & Titularijs, ceu personis illustribus, in tantum ut princeps ijs etiam teneatur assurgere, ut latè deduxit Germanus hic, c. 21.

V. Perinde ac Curiales eo ipso quòd curiam Principis sequuntur, efficiuntur nobiles si ignobiles fuerint, l. 1. Cod. de mandat. princ. Ange. in §. fin. colum. 1. instit. de except. Ias. in l. omniũ, Cod. de testam. facit tex. in l. 1. Cod. de præpos. labor. lib. 12. secundum Cassan. ead. par. consid. 27. ita etiam & Barones cum statim

im feudum habuerint, Cassan. in catal. par. 8. consid. 17. & 46. feudũ enim parit possessori nobilitatem, & per infeudationem contrahitur nobilitas idest paradogium, cap. 1. quis dic. dux. Princeps enim de inhabili facit habilem, sicut vult, l. quidem, ff. de re iudic. l. 2. Cod. de crimi. sacril. Isern. in cap. 1. ver. ille tamen, de controuers. feudi int. par. termin.

VI. Quemadmodum curialium prædia alienari prohibebantur nisi præuia quadam solemnitate præscripta, ne in seruitijs deficerent, cum & reip. expediat eos esse diuites, l. 2 & l. fin. Cod. de præd. decur. siue curial. lib. 10. nec satis est æs alienum exprimere nisi creditores nominentur et debiti quantitas; ita prorsus obseruari videmus in feudi translatione, vel ea sit necessaria vel voluntaria, imò & ratio est etiam exprimenda, vulg. l. quod si nolit, §. mancipia ff. de ædilit. edi. ex qua l. Isern. et omnes feudistæ introduxerunt & alias circunstantias, quæ formam dedere Reg. Cancellariæ eas inserendi, vt cuncti sciunt.

VII. Sicut curiales seruire Principi sunt obnoxij eique assistere, ita et feudatarij, qui olim quòd valuas & cortem Principis frequentabant, Valuasores dicebantur, et Cortesani vt & hodie, Boer. in tract. de custodia clau. col. 1. & ex Isern. docet Germanus meus in hoc lib. cap. 21. in fi. & faciunt dicta Cassan. in catal. par. 6. consid. 29.

VIII. Perinde ac Barones ex titulorum quæstu, ferè omnes efficiuntur illustres, vt infra notabimus, ita Curiales illustres dicuntur quando in curia Principis seruiunt, Barbat. in consil. 57. incipiente, præclarè scribitur; facit tex. in l. 1. Cod. de propos. lab. lib. 12. Principis n. præsentia eos illustrat, ceu Papa Cardinales, Bal. in rubr. ff. de offic. proc. per illum textum, quem cum alijs retulit idem Caßan. ibid. vnde Aristoteles lib. 5. polit. cap. 2. dixit Regis esse egregios viros in familiares sibi coniungere, et plebeos in eius gratiam et fauorem et in obsequio retinere, ex Lancell. Conr. in templo om. iud. lib. 1. cap. 1. de imperat. in ver. aditu facili.

IX. Sicut feudatarij milites sunt, vt mox deducemus, & notti iuris est; ita et Curiales, auth. vt iudic. sine quo. suffr. §. sic igitur, Mart. Laudens. in tract. de fisco, quæst. 100. et proinde prohibentur esse procuratores, conductores fideiussores, l. curialis, & l. milites, Cod. loc. glo. in cap. quod quibusdam, de fideiuss. Castald. de Imperat. quæst. 110. num. 144.

X. Non

X. Non possunt curiales coram iudice ordinario conueniri, sed coram iudicibus delegatis à Principe; per ea quæ Cassan. ead.par.consid.30. sic etiam Barones pares Curiæ habebant olim in iudices, tot.tit. de contr.feudi ap.par.term.& de leg. Conr. in princ.cap.imperialem,§ pen.de prohib.feu.alien.per Frid.& de allod.§.fin. Qui quidem pares, habentur vt iudices ordinarij, vt latè per Isern.in c.1.ver.ille tamen,d.tit.de contr.feu.ap.par.ter. & possunt ad iudicandum cogi quemadmodum & alij Magistratus,l.si quis magistratus ff.de muner.et honor. quod secus est in arbitro; licèt in Regno, eorum loco, iudices fiscales subrogati sint vt magis iusti,id. Isern.in d.loco,et de prob.feu. alien. num. 81.ver.in regno,et latè Fretta lib.2.in 7.auth.Baron. Et,si inter duos feudatarios contentio super feudi proprietate contingerit, Dominus illã dirimere debet et nõ iudex ordinarius,ad quæ multa tradit Isern.in d.cap.1.de prob.feu.al.per F.num.73.& 279. in nouis.

XI. Barones cũ armis & equis seruire tenentur, Isern.in d.c. imperialem,§.firmiter,et in cap.1.§ sed nec iustior,quæ sit prima cau.ben.am.et in d.constit.si vasallus,& imminente guerra non possunt feudo renunciare ob seruitij necessitatem, vt infrà dicemus Curiales item eodem modo, unde equi curiales dicti sunt; l. non videtur,Cod.de muner.patrim.lib.10.ubi Luc.de Pen.cumulat quot modis equi in iure accipiãtur.sicut in milite,equi militares,qui extra prouinciã extrahi non possunt,l.officiũ ff.de re mil.

XII. Mitius puniuntur curiales ex ui eiusdem rationis quia illustres sunt,glo.1.in fi.in can.quando,86.dist.cap.si uerò primo, in princ.de sent.excommun.exempla etiam in his affert Gulielm. de Bened.in sua repetit.cap.Raynutius, in uer. & uxorem nomine Adelasiam,in materia successionis ab intestato,num.808. Et hoc parit seruitium principi collatum quum meritum etiam in his affert,ut pœna eis diminuatur,ad hoc Cassan.qui multa super his cumulat par.6.consid.38.allegat glo.instit.de iu.nat.gent. et ciu. §. planè, uer.ob meritum,quibus conferunt allegata per Germanum meum in hoc eod.cap.num.6.dum illustres cum in causis criminalibus,tum ciuilibus in procedendo,condemnando, carcerando et puniendo,mitius haberi dicit ut et nos ẽt ibi notauimus: sed et de seruitiorum benemerentia, Afflict.synodalem facit decisionem 307. Et prædicta quidem non multum extra-

nea

nea arbitrari possunt; quinetiam non absurdum foret si inter tot feudistarũ sententias & auctoritates insererentur; vbi diuersi diuersas attulerunt opiniones de feudi ac feudatarij nomine et origine; & quibus personis iure prisco comparari possent, et an clientibus, an valuasoribus æquarentur; vt latè per Fret. auunculum meum in lib.1. de suffeud. tit. de orig. feudi.

Secundò, illa se se offert ratio, quòd Barones milites sunt, cap. 1. de capit. Conr. cap. si quis miles, de feu. si. cul. non amitt. rubr. de mil. vas. qui cont. est, et de vas. mil. qui ar. bell. depos. Cotta in memor. in ver. Castro, Isern. in præl. feud. imò præcedũt milites, cap. venerabilem, de confirm. vtil. vel inutil. Luc. de Pen. in l. 1. Cod. de mancip. et colon. patrimonial. lib. 11. & ab eis etiam eorum nomen descendit, idem Isern. in cap. 1. § . cum autem, de controuers. inuestit. et in cap. 1. § . huius autem generis, ibi, seruitium militare, vnde verendum venit si militariter non viuant num gaudeant priuilegijs militaribus, Barbat. in consi. 57. colum. 2. in fi. quem allegat Boer. in tract. de ord. consistor. reg. Quod si seruiat per substitutum non satisfacit, Bald. in cap. 1. §. mutus, colum. fin. Episc. vel Abb. nisi cum Principis voluntate, l. si quis ex corpore, Cod. de murileg. lib. 11. quinetiam feudum in militiam postea suffectum est, l. omnimodo, §. imputari, Cod. de inoff. testamen. l. patri, §. alumno, ff. de legat. 2. l. fin. Cod. de pign. Vnde nonnulli feudatarios eos esse asserunt, qui olim solidati nuncupabantur, nunc verò per syncopen, soldati dicuntur. quique hanc tuentur opinionem, iuribus fundantur ex tex. in cap. 1. quis dic. dux, ibi, præstatio soldatæ, multisq; alijs in locis topicis habes germanitatem militiæ cum feudis, & præcipuè per Fretiam auunculum meum lib. 1. de suffeud. in rubr. de orig. feu. colum. 2. Profectò feudatarius ad seruitium militare inhabilis, feudum non retinet, prout olim fœmina erat, toto tit. an mut. aut alit. imperf. feud. ret. & in clerico ibi per glo. et de vasallo decrepitæ ætatis, et de hierosolimitano equite, Bald. in consi. 17. par. 2. Cassan. in catal. par. 9. consider. 4. Et ita fuit iudicatum in Reg. Camera pluribus in causis, vt dicemus in tract. de Regal. Reg. Neap. & latè habes ex Glos. Paris. § . 8. glo. 1. q. 2. num. 25. et quæst. 3. nume. 27. Quibus accedit quòd sicut inhabiles feudatarij à feudo remouentur, ita et milites à militia, quos & exauctorari supra diximus ad instar clericorum. neque id solùm, sed etiam ab electione aliqui

eijciun-

eijciuntur; pinguis enim miles, aut deformis, aut mancus nō eligebatur, sed spectata corporis habitudine, lato pectore, ceruice erecta, fortis et strenuus, secundùm Alex. ab Alex. in Genial. lib. 1. cap. 20. & meus Frater hoc lib. refert, cap. 24. cuius autem conditionis & qualitatis esse debeant, exponit idem Alex. ibi. Sed vbi de militibus non transferendis est nobis sermo, oportunum videtur, & ritum subnectere, quo milites & equestres et pedestres referuntur in numeros, quod assentari dicunt. Equites igitur referuntur cum libello sui Tribuni, praeuia tamen scripta Viceregis iussione. referuntur autem per Officialem libri maioris; (ita vocant militum catalogum siue matriculam) aut etiam per alium ab eo commissum. Prius verò quàm in numeris conscribantur, suæ aptitudinis periculum faciunt corā Magistro militum & Scriba portionum, currendo loricati ac arma tractando. Pedites aut conscribuntur ab aliquo ex officialibus exercitus, cum libello Magistri militum. Sanè vbi nomen datū erat militiæ, poterant milites ex permissu solùm sui Tribuni, de vna in aliam copiam transire; hodie verò Illustriss. Comes Oliuaris singulari sua prudentia statuit ne huiusmodi transitus ipso inconsulto fiant. Equidem proprium est Principis de vno loco ad alium transferre milites, l. pen. Cod. de cursu publ. Restaur. de Imperat. quæst. 110. num. 123. sicuti ad eum solum spectat assumere aliquem in numerum, l. neminem. Cod. de re milit. lib. 12. Luc. de Pen. in l. 1. Cod. qui milit. poss. lib. 10. Cassan. in catal. par. 5. consid. 22. num. 36.

Tertiò, Barones regij sunt consiliarij, vt abunde docuit Frater in hoc lib. et cap. Duar. in reg. 221. Curt. in tract. de feu. par. 7. in princ. et in vers. quaro, Iacobin. de S. Georg. in eod. tract. suorumque vasallorum, iudices sunt ordinarij, Isern. in cap. 1. quæ sit inuestit. et in cap. 1 §. præterea, de proh. feu. al. per Frid. et in cap. 1. §. item quod duo, et §. sed quod, quæ sit pr. cau. ben. am. & latè per Fret. lib. 21. auth. 13. Iudices autem ideo dicuntur nobiles, quia circa leges versantur, quæ armis æquiparātur, et illis indigent vt probat tex. in l. 1. Cod. de Iustin. Cod. confir. Guid. Pa. in quæst. 378. quod quidem habui ex postilla Dn. Marij Surgentis olim mei Germani in d. l. 1. qui diem functus est ante trigesimum ætatis annū, anno incarnati verbi 15 & in Mag. Curia Vicariæ ius dixit, & prouinciæ Salerni præfuit, & in alijs

totius Regni arduis negotijs regijs versatus; cuius lucubrationes manuscripta, et memoria et vita sanctitas undique apparent. Certè in conuenientia pracedentia inter Doctorem & militem illa potissima allegatur ratio, quòd leges regunt ministerium militare, vt latè Martin. Laudens. in tract. de dignit. quast. 17. sed iudices minimè hospitari tenentur ex tex. in l. fin. Cod. de profess. & medic. et ibi Luc. de Pen. Cassan. in catal. par. 11. consid. 46. in fi. sicut nec collectas soluere, idem de Pen. in l. iubemus, la 2. Cod. de prox. sacr. scrin. hoc autem limitatur nisi suffragio facti essent iudices, ad qua facit tex. cum glo. in l. eos, Cod. de excusat. mun. lib. 10. Martin. Laud. in tract. de fisco, quast. 210. quod etiam respectu dignitatis locum habere potest, Capyc. de inuestit. feud. fol. 121. ver. officiales. Quinimò iudices, milites sunt, l. aduocati, Cod. de aduoc. diuers. iudic. eoque nomine appellantur à Rege in suis literis probatorijs. nec ab hospiciorum modò, sed à quouis alio onere sunt immunes. idq; prius quidem Locumtenenti & Prasidentibus Reg. Camera indultum fuerat, dein verò à Carolo V. anno M.D.L. Prasidenti & Consiliarijs sacri Consilij impertitum fuit, vt supra diximus. quod cum nuper Portulanus ijs obseruare neglexisset, Prasidens ipse appellauit Reg. Cameram, qua secundùm ipsum oportunè promisit iuxtà Casaris indulgentiam.

Quartò, ius hospitandi de regalibus esse docet Bal. in l. obseruare, in princ. ff. de offic. proc. Isern. in cap. 1. ver. extraordinaria, qua sunt regal. et inter capit. Regis Caroli, secundùm Afflicti decisionem illam synodalem 265. in fi. & in cap. 1. nume 10. qua sunt regal. Alber. in rubr. ff. de muner. et honor. num. 50. Quod etiam pro familiaribus suis & stipendiarijs habet, vt est in dictis capit. in rubr. quòd nulli pro seruit. nostr. & in cap. statuimus. §. pracipimus. sub rubr. quod lic. special. pert. Idque prasente quidem Rege, in perpetuum, absente verò, per mensem tantùm illis debetur, Capyc. in inuest. feud. fol. 275. colum. 1. ver. Ferrerij: Qua quidem facultas concessa fuit Regni Regibus à Papa Honorio, ut ex eius capitulis indicauimus. in quorum custodiam prafata postea capitula uniformia emanarunt; et à ratione non abhorret, Princeps enim miles est, l. 2. Cod. de testam. mil. Restaur. de Imperat. quast. 110. quamobrem Regi stipendiorum nomine constituta sunt tributa et uectigalia atque prouentus, absque subditorum grauamine ut illis iustitiam faciat et secundùm

dùm D.Tho.& alios canonicos interpretes, regalia etiam & demania, intantum vt etiam latronum rapinas teneatur ipse subditis de suo resarcire vt pluries supra diximus, et est Isern. in cap.1.§.nauigia, de statut. & consuetudin con.lib.eccl.et in const. Reg. et si damna clandestina, Luc.de Pen.in l.1.nume.17. vt rust.ad null.obseq. deuoc. lib. 11. vbi asserit quòd non solùm sit iudex & miles, sed omnium militum omniumque iudicum supremus, & lex animata. Vnde si militibus iudicibusque debentur hospitia, multò magis et Regi. Ex quibus patere arbitror sententiam Vasquis illustr.controuers.lib.1.cap.8.num.15.probari minimè posse, dùm ait tributa et vectigalia Regi constituta, ius illi hospitiorum auferre, cùm ex ijs commodè sustineri possit. quandoquidem præterquam quòd Summus Pont. id ius in eum contulit, datur etiam militia, l.pen.§.duo, ff de vacat.mun.et in Rege culmen est militiæ. alioqui si hanc non haberet legitimam facultatem, vtique tot personas ab hospitiorum onere non cximeret de quibus in l.fin. .pen ff.de muner.et honor.l.sunt munera, ff.de vacat.mun. Restaur.de Imperat. quæst. 65. cum alijs infrà notandis, ex iuris regula, nemo dat quod non habet. Et si stipendia dantur loco alimentorum, & appellatione alimentorum venit etiam hospitium, l.verbo.ff.de verb.signif.l.fin.ff.de vsu & habit. & etiam supra diximus, Regi debetur hospitium vt integrè habeat alimenta. Ad quod ipsi tenentur subditi etiam iure clientelæ et vasallagij vt probat Afflict.in d. decis. 265. in fi. Si enim aduenerit Rex in castellum Baronis, Baro ipse tenetur illi expensas subministrare, ex collatione tamen vasallorum, in constitut. Reg. Quamplurimum, & ibi Andr. vt deberi videantur ratione directi dominij, in quoddam corredum. cuius rei fuit & consuetudo de qua per Speculat.in tit.de feud.§. quoniam. Et in hoc Regno in aduentu Caroli V. ita obseruatum fuisse, testis est Fretia de suffeud.lib.2.in 23.auth. & ante eum Capyc. qui hac allegat, de inuestit. feud. in ver. ac hospitio, allegando remissiuè Aluarot.in cap.1.§.similiter, circa fi.de capit. Conr. & sine dubio fertur, dominum egenum à vasallo, sicut patronus à liberto alendum esse, l.si quis, §.solent & §.seq.ff. de liber. exhib. ex germanitate inter feudum et ius patronatus secundùm Isern. in cap.licèt si de feu.fuer.contr.ut cautela sit, inquit, vt excipiantur alimenta in contractu, et quib.mod feu. amitt.in princ. Nec

 hospitia

hospitia solùm tribuere, sed etiam per propria prædia tenentur vasalli sternere viam Domino, vt tutè incedat, id. Isern. in cap. 1. §. si quis demanso, de probib. feu. alienat. per Frider. per tex. in l. si quis sepulchrum, ff. de religiosis & sumpt. funer Restaur. de Imper. quæst. 110. num. 256. etiam si priuilegio Principis immunes essent, l. cùm ad felicissimam, Cod. de quib. muner. vel præstat. lib. 10. l. neminem, Cod. de sacrosf. eccles. Si tamen dixisset Vasques quòd non deberet Rex facere in hospitijs longam moram, vtique non refragarer, vt dixit Bald. in tit. de pace Const. in ver. moram. longam verò moram ait esse vel iudicio populi, vel si excederet sex menses, vt per Restaur. vbi supra, num. 303. Cum itaque de regalibus sint hospitia, regaliaque à Rege concedi posse non ambigatur, dubio verti non posse clarum est, quin & ea concedere possit, Luc. de Pen. in l. contra, col. 7. Cod. de re milit. lib. 12. non tamen inferioribus, idem, in l. respublica, Cod. de iure reip. lib. 11. Cassan. in catal. par. 1. consider. 44. & par. 5. consider. 22. nume. 164.

Quintò, posset & sustineri ratio adohæ & releuij atque collectarum quibus Barones subsunt vt supra diximus, aliorumq; onerum de quibus per Afflict. in decis. 265. idcircò alijs oneribus prægrauari ex iuris dispositione nō debent, l. nauis, ff. ad leg. Rhod. de iactu. Capyc. de inuestit. feud. in ver. Collecta. nouumque sine dubio onus esset extraneos recipere milites, qua de re habes Alex. ab Alex. in Genialib. lib. 1. cap. 20.

Sextò, si Baro miles est, vt iam probauimus, alios recipere milites non tenetur; incongruum enim atque exosum esset si vt miles suis non potiretur prærogatiuis; eoque magis in castro, qui locus est ipsius proprius, vt de metropolitano dicitur ad suffraganei diœcesim accedente. promiscuis enim actibus, rerum officia ordinesque turbarentur, l. petita, Cod. de episc. & cler. l. consul, §. absurdum, Cod. de testam. l. 1. Cod. de sportul. glo. in l. quisquis, C. de postul. can. esto subiectus, 95. dist. Cassan. in catal. par. 1. consid. 44. etenim singulorum status seruari debet illæsus. cap. imperialem, de prob. feu. alien. per Frid. Et facit quòd melius per vnum quàm per plures quid regitur, & Regnum non capit duos Reges, can. in apibus, 7 q. 1. nam essent duo capita quod in monstrum haberetur, l. non sunt liberi, uer. prodigiosum. ff. de statu hom. sicut et vna Ciuitati diuersos habere pontifices non licet, cap. quoniam,

de

de offic. deleg. Cassan. latè ubi supra. Miles autem intantum seruire tenetur, ut imminente guerra non posit feudo renunciare, cùm tunc seruitium incipiat esse certum, & efficaciter obligetur. secundum glo. in l. incola, 2 ff ad municip. quam cum alijs allegat Boer. in tract. de custod. clau. nume. 43. Est insuper suo seruitio ita astrictus, ut de uno numero et legione ad alium transire non posit, solusque Princeps potest illos transferre, l. contra publicã, Cod. de re milit. lib. 12. can. non oportet, de consecrat. dist 5. extrauag ut prælatorum, de maior. & obed. Caßan. in catal par. 5. consider. 24. num. 52. sicut assumere quempiam in militem uel subrogare, l fin. C. de offic. mag. offic. militesque de locis ad loca transferre, l fin. Cod. de ueteran. lib. 12. Restaur. de Imper q. 110. nume. 51. et 123. idemque de milite cœlestis militiæ, cap fraternitati, de cler. non resid. ut neque laicus de aliena plebe retineri poßit, can. primatus, 71. distin. nec exterus præsentari, can. pen ead. distinct.

Septimò, ex loco etiam id arguere poßumus, l. penul. ff. de iust. & iu. siquidem feuda quaternata in Regno ut plurimum castra dicuntur, Isern. & Loffred per Fret. allegati lib. 2. auth. 29. num. 5. quod etiam ex figuræ antiquæ inspectione perspicitur, & castra muris circundata dicuntur, quia in alto loco sita sunt, Luc. de Pen in l. sicut fieri, Cod. de errogat. milit. ann. Unde in Lõbardia Barones appellantur magni Castellani, ut per Bald. in cap. uno delegatorum, de offic. deleg. Martin. Laudens. in tract. de dign. q. 7. et an de nouo ædificari posint, habes in l per prouincias, Cod. de ædif. priu. l. opus, ff. de oper. publ à communiter enim accidentibus huius forma ut dictum est inspicitur esse; et maiorum actio, nostra debet esse instructio, §. qua omnia, inst. de satisd. tut. §. apud Catonem, instit. de adopt. et alia adducta per Alber. Rosat in Diction. uer. arguitur, in princ. Et quamuis aliquatenus differunt Castra à feudis, cùm castrorum priuata possessio ita sit prohibita, ut ultima pœna uindicetur l. quicunque castellorum, Cod. de fund. limotr. lib. 11. et titulus ab utroque exigitur, ex reg. l. cogi, C. de petit. hæred. et legato castro, tormenta aliaque arma ibi existentia ueniunt, attamen etiam de regalibus esse monstrabimus in nostro tract. de Regal. Reg. Neap. Et qui regalia occupare præsumunt, capitali pœna plectuntur, ex constitut. Reg. ea quæ ad decus, & ibi omnes Regni interpretes. Et sicut negare non li-

cet

cet, militibus in castris non commorandum ob hostium incursiones, quas suspicari possunt, vt latè traddit Cassan. in catal. par. vlt. consid. 65. ita absque Domini consensu in alienam non possunt transire iurisdictionem, ex topica illa Barto. doctrina in l. 1. §. & post operis. ff. de no. op. nunc. etiam si ad regiam vrbem accedant, l. 1. & ibi glo. ff. de rei vendic. & in constit. Reg. quisquis de burgensib. Porrò si à Castellano maxima exigitur fidelitas, ad quam etiam iureiurando adigitur, non minor erit à feudatario exigenda. & aliquando castrum & castellum idem sunt, in rubr. et nigro. Cod. de fund. limotroph. lib. 10. Et castellum locus dicitur qui ciuitatis vice regitur, l. si hæres, §. vitijs. ff. de legat. 1. cap. statutum, §. 2. de rescrip. in 6. et ibi glo. Archidiac. in ver. Ciuitatibus; Et re ipsa castra hospitia sunt, l. omnes, in princ. Cod. de metat. et epidem. lib. 10. Secus autem esset vbi resideret Princeps, nam in eius præsentia nulla sunt timenda mala, l. 2. Cod. de ijs qui per met. iud. non appell. l. 2. Cod. de eo, quod met. cau. Eorum autem residentia, temerarium faceret potius quàm necessarium militum incolatum.

Octauò, congruit etiam dicere quòd oppida quæ in cameram sibi reseruant Barones, non sunt ita immunia, vt nullum prorsus subeant onus: nam tametsi milites hospitio non recipiant, contribuunt tamen eam ad rem, annuam pensionem septemdecim assium in singulos focos. subsuntque præterea extraordinarijs indictionibus & impositionibus. quorum vtrumque à Reg. Cam. definitum est. Et nuper inter Atellas et pagos ac Regni proceres suborta est altercatio in collater. Consilio decidenda. de qua locus exposceret, vt hic aliqua dicerem; at, ne mei ipsius voti sim intempestiuus index, subticeo aliàs dicturus. Si igitur vice hospitij conferunt in ære, parum ijs concedi videtur immunitatis, et parum & nihil æquiparantur, l. pupillus, §. si ego, ff. ad leg. Falc. Alber. in Diction. in ver. à nihilo. vnde priuilegiũ quodammodo redditur elusorium, quod non est Principis intentionis, l. fin. ff. de constit. & pecunia secundus dicitur sanguis, gl. in l. aduocati, Cod. de aduoc. diuers. iudicior. & latius Germanus probat hoc libro, cap. 15. nume. 8. Sed certè hæc ratio parum aures mulcere videtur; nam onus illud conferendi rationem septemdecim granorum in focum vt diximus, constitutum fuit pro hospitijs equitum, cui confert et totum Regnum vltra ordinarium

tributum

tributum granorum quadraginta octo in focum, vt retulimus supra in adnotat.cap.16.hic verò nobis est sermo de peditibus hospitandis.

Nonò, poterit aßignari ratio dignitatis; nam Barones illustres sunt, Purpurat.in l.1.num.244.ff.de off.ei.Fret.de suffeud. lib.1.de orig.baron. nume. 11. & probat Germanus meus in hoc ipso cap.cum ferè omnes, Comitis, Marchionis, Ducis, Principis, titulo decorentur. qui cuncti, præter solum Comitem, illustres dicuntur à Rege. & viri potentes dicuntur quia iurisdictionem habent, Bal.in cap.vno delegatorum, de offic.deleg. Martin. Laudens.in tract.de dignit.quæst.7.Fret.vbi supra. Et ex iuris dispositione, qui hac præfulgent dignitate ius habent hospitandi et maxima cum prærogatiua. vnde differentia inter eos iusta redditur, nam Baroni, Comiti & Marchioni, vnum tantùm oppidum in cameram datur; Duci verò & Principi, duo, et hoc ius obtinet hodie, tametsi plura etiam olim habuissent. quod quidem cum iure communi concomitantiam habet à quo hæc camerarum distributio fit vt habetur, in l.pen.Cod.de metat.& epidem.lib.12.Cassan. in catal par.6. consider.32. Et, si tamquam iudices hoc iure vtuntur, multò magis tamquàm maioris dignitatis, nempè qui iudicibus præferuntur, vt latè deducit Frater in hoc lib. cap. 27.

Decimò, cùm vasalli hospitari teneantur suos Barones tamquàm milites; omni iuri consonum est, illos ab aliorum militum hospitio eße immunes, ne duplici grauentur onere, ex regulis iuris supra adductis Et certè residentia Baronum, maiora aßuetis et ordinarijs parit uasallis onera & præcipuè seruitia immoderata quæ parit etiam feudorum priuationem ex reg tex in §.fin. inst.de ijs qui sunt sui vel alien.iur & ibi Io.Fab et alij ex Neapolit. decisionibus tradditi, in quibus contra nonnullos Barones multa grauaminum capita porrecta fuere etiam criminalitatem continentia. et tot notoriæ sequutæ fuerunt iustæ prouisiones & decreta, quæ absentia profectò eorum excusasset Et licèt superiorem habeant, attamen de facto ne procedant de eis timendum ex dicto Isern.in tit.quæ sit pr cau.ben. am. Et obsequialia Baronibus à uasallis traddenda multa sunt, de quibus per Luc.de Pen. in l.2.Cod.in quib caus.coloni, lib.11.quemadmodum et Reg. Curiæ seruitia, ut est tex.in constit.Reg.sicut nostra, & per Bald.in

l fin.

l.fin.in prin.Cod.de bon.qua lib.atque ad alia etiam maiora personalia seruitia teneri si angary vel parangary forent prout vt plurimum sunt,ex constitut.Reg.si contingit, &, prosequentes. Iamque etiam id illi prastare debent,vt per propria pradia com modum et sternant viam; imò & ipsum alere tenentur vt supra docuimus: de quibus latè Afflict.in d.decis.265. Capyc. in inuestit.feud.in suis clausulis vassallorũ & angariorum, & Fret. in lib.de suffeud.de author.baron. Sed nempe augetur illa difficultas etiam cum vasallis; postquam immunitate hospitij, ipsi & Barones ex sola destinatione citra eorum habitationẽ gaudent; qua cessante,iure corruit priuilegium,l.priuilegium.ff.de reg.iur. quod idipsum cum loco & persona dicendum est; vt scilicet tantum durent priuilegia,quantum locus & persona quibus conceditur durat,l.forma,§.quamquàm.ff de seruitut. rustic.prad.l. 1.§.promittit,ff.de aqua quot. et asti. Sed si vltra iam allegatas rationes vlterius intueri velimus, aquum est dicere sufficere solam destinationem,qua in his, tamquam potentia actui proxima,pro facto habetur,vulg.l.pen.ff.de milit. testam. & ea qua à patrisfamilias destinatione dependent, ilicò disponunt & varios producunt effectus, habes ex tex.in l. quasitum, §. si quis eodem instrumento, ff.de fun.instruct. & instrumen.leg.l. serui vrbanis, ver. multoties, ff. de legat.1. facit tex.in l.quod in rerum, §.si quis post, d.tit. vbi nostra destinatione fundorum nomina & domus,non natura constituuntur. Cum enim dependeat ex propria voluntate,nil mirum si existere censetur. Sed de destinationis viribus,vltra Bar.et Tiraq supra allegatos,habes multa ex Felino in cap.cum adeò,de rescript. Alber.in Diction.et Prat.in Lex. Ad euitanda enim inconuenientia pradicta,cùm Baro repente ire posset ad habitandum prauentum fuit; consulendum est enim quod euenire potest,can.in nomine domini,23.dist. Bart.in l.inter stipulantem,§ sacram,ff.de verbor.obligat. Iacobin.de S. Georg.in l.si idem cum eodem,§.si vna actio ff.de iurisd.om.iud. in pr.lect.num.2.facit tex.in l.qui bona,§.cum inter.ff.de damno inf.l.si quis domus,§.idem erit,ff.loc.quod etiam iudicis est,secũdum Gul.de Bened.in cap.Rainutius,ver.iudex. Quod si se absentaret Baro,magna esset ratio corruptionis familia sua; & hoc non fieri,honor omnibus de familia eßet,tex. est singular. ore Alber. Ros.in Diction. in ver.familia, l.1. §. quamuis ff.de ventre

instic.

inspic. et familiæ ipsius Baronis quæ eodem gaudet priuilegio, glo. in l. ad personas egregias, ff. de iureiur. & in cap. 2. de foro compet. & in cap. ecclesiarum seruos, in glo. 2. 12. q. 2. & quæ adducuntur ex tex. in l. 2. Cod. de episc. & cler. Sin autem vasallorum etiam ratio in his contemplata fuit, non erit perperam dicere quod cameræ reseruatæ ius etiam ipsis sit acquisitum, ex dictis per Bart. in l. sed si plures, §. in arrogato, ff. de vulg. et pup. substit. & in l. si verò, §. 1. ff. sol. matrim. Alber. in l. qui proprio, §. vt in cæteris. ff. de procuratorib. et vt in re fiscali procedat, habes ex tex. in l. planè, C. de legat. Ange. in l. 1. Cod. de his quib. vt ind. et not. Martin. Laudens. de fisco, q. 202. Quod quidē in cameræ reseruatæ praxi cōpertū habemus, ipsius cōcessionē, eis absq; alio nouo actu siue noua cōcessione Regis, illico proficuā esse. Unde ex tā longo sermone posset dubiū oriri circa cōmerciū qđ Barones cū vasallis faciūt, et ex causa onerosa. et multoties si bene nō se habent cū eis, illā non impetrant. imò ex post facto reuocatione vti volunt; quod quidem solius est Principis; nempe ob ingratitudinem reuocare dignitatem, Bald. in l. 2. Cod. de libert. & eor. liber. Martin. Laudens. in tract. de fisco, quæst. 140. Et absque difficultate non procedit; cùm etsi de regalibus sit hoc ius, vt supra deduximus, et regalia transferuntur baronibus, præter suprema vt itidem supra monstrauimus; hæc tamen immunitas de nouo est à Rege impetranda vt fieri assolet porrecto memoriali Viceregi, et Scriba portionum exequente vt passim videmus. & gratis quidem explicatur, nec meritum feudatarij, nec pretium inde augetur. Quod si uasallorum contemplatione conceditur, & eius gratia uasalli utuntur, ut per tex. in l. hoc iure, §. Labeo, ff. de donat. cū concordd. meæ insolertiæ occasio est scire qua ratione à uasallis recognitiones accipere uolunt, prætextu quod gratia eis fiat. Nam si hæc à Rege absunt, qui lege de ambitu absolutus est, glo. in l. 1. ff. ad leg. Iul. de amb. Laudens. de dignit. quæst. 3. multò magis à Baronibus abesse debent. Verùm si consuetudine aliqua aut lege & ratione mihi incognita, quod libenter profiteor, non fundatur, Regis tantùm uoluntati & commoditati accedere ab re non esset dicere: sed ne seniorum patrum decreta oppugnare uidear, ulterius non progredior; et ueritatis indagandæ rationem, sermo et discussio inuenit, l. fi. §. mixta, ff. de mun. & hon. Reliquū est, vt iā tandē cōcludamus, quod promisimus expedire, nempe breui percurrere,

quotquot hospitiorum praestandorum oneri non subsint, quorum immunitati Reg. Camera Summ. prouidet. quod spatio plus tribus annis quibus ibi praesideo, indies obseruatum vidi. Omnes igitur milites & grauis & leuis armaturae, item pedestres copiae, vel sint ordinariae vel extraordinariae, cum omnibus eorum ministris actu seruientibus; item et arcibus turribusque littoralibus praefecti, hoc vtuntur priuilegio. Et certè militibus ex iuris etiam communis dispositione, cui Rex noster assentiri decens putat, ea immunitas debetur. Remp. enim defendunt, à qua nedum priuilegijs muniri, sed et ali etiam diximus in adnot, ad cap. 16. num. 25. atque à recipiendis hospitibus necessitate excusantur, l. fin. § penul. ff. de muner. et honor. sicut etiam à collectarum solutione, Rebuff. in l. 1. Cod. de indict. & in l. fi. Cod. de fund. limotroph. lib. 10. Cassan. in catal. par. 9. consid. 47. Veterani verò etiam à capitis praestatione excusantur, glo. not. in l. 3. Cod. de muner. patrimon. lib. eod. Sed certè milites ipsi solùm, non autem cognati & affines sunt immunes, l. 3. § 1. ff. de muner. & honor. Martin. Laudens. in tract. de fisco, q. 50. Iisdem vtuntur priuilegijs et Ciues Neapolitani ex speciali iure et orti & oriundi, idest, qui ex patre Neapoli orto oriuntur, l. assumptio, ff. ad municipal. ad instar ciuium Romanorum vbicunque morentur, l. 1. Cod. de corpor. vrb. Rom. lib. 11. Nobilibus verò quinque sedilium, sufficiunt literae probatoriae sexuirorum sedilium ad probandam ciuilitatem; vt ab onere probandi ortum originem et incolatum iure sint liberi. Quod cùm Fiscus illis derogare iamdiu nisus esset, ipsosque sedilitios nobiles forensibus & iuratis probationibus subigere vellet, idest vt ortum & alias qualitates prout caeteri, docerent; instantibus sedilibus etiam apud Regem inuictissimum super his destinato legato, tãdem succubuit; decretumque vt antiquae consuetudini et ritibus dictorum sedilium sex et eorum Decurionum, licèt extraiudicialibus, deferendum foret; & hoc iure vtimur, apparetque ex actibus Reg. Cam. Summariae. quod ex auctoritate decurionum, de qua latè Bart. in l. ambitiosa ff. de decr. ab ord. fac. iure receptum est, licèt dignitas non excuset à iuramẽto ex reg. tex. in l. iurisiurãdi, Cod. de testibus. Sunt enim maioris efficaciae quàm literae testimoniales, de quibus per Bald. in l. si qua per calumniam, Cod. de episc. et cler. quae quidem ad interpretationem capitulorum Neapolitanorum circa omnia, & praecipuè circa bonorum confisca-

tionem

tionem satis conferunt. Regunt enim & gubernant pro maiore parte suffragiorum, ciuitates, & nobiliores quidem sunt, §. interim, Auth. de defensor. ciuit. l. municipibus. ff. de condition. & demonstrat. Quò ad statum enim regimen debet esse apud nobiles, quò ad negotia verò, apud diuites, Andr. in cap. 1. de pace ten. Capyc. de inuestit. feud. in ver. Ciuitatis, & in decis. 2. licèt à Sũmo Pont. Romæ viri sublimiores difficilius vocentur, prout est tex. in cap. fundamenta, in fi. de elect. in 6. Et non immeritò Rex Ladislaus sex sedilibus Ciuitatis curam commisit, & quodlibet sedile publicum est, et Ciuitatis pars, d. cap. fundamenta, §. proinde, l. 1. §. 1 ff. ne quid in lo. publ. l. si quis à filio. §. 1. ff. de legat. 1. et latè deducit Germanus in lib. de sedilibus. Sunt etiam officiales Regij & præcipuè in genere annonæ prout infra aliquid dicimus. quibus absque iuramento credi solet etiam in præiudicium tertij, vt not. in cap. cùm parati, de appellat. Speculat. in tit. de testib. §. restat, nu. 2. Comprahenduntur inter Ciues Neapolitanos etiam expositi D. Mariæ Annunciatæ quos innumeros vtriusq; sexus educat pijs sub regulis et institutis, exemplari cum charitate omnibus gentibus. et proinde ysdem potiuntur priuilegijs. Item et Prælati et Officiales omnes vel Regij, vel Baronales; quod si in domos clericorum eis inuitis ad hospitandum accederent, tenerentur in syndicatu, Bald. in l. 1. Cod. de episc. et cler. Par. de Put. in tract. de synd. in ver. an apparitor, num. 3. Sunt immunes et Doctores actu legentes, & Grammatici, et Philosophi, et Magistri artium liberalium, et alij de quibus per glo. in l. 3. Cod. de muner. patrimon. lib. 10. l. medicorũ, Cod. de professor. & medic. Martin. Laudens. de fisco, quæst. 164. Cassan. in catal par. 6. consider. 32. in fi. et in consuet. Burg. tit. des iustices, §. 4. glo. 1 ver. sed quaritur, quamquàm sunt ciues vbi resident, Bald. in l. obseruare, §. proficisci. ff. de offic. procons. Guido Pa. decis. 631. Loffr. in consil. 32 prout et miles ubi stipendia meret, l. municeps, §. miles, ff de muner. et honor. Boer. decis. 265. Anna in singul. 365. Alex. in l. prouinciali, §. si in publico, num. 11. et 12. ff. de noui oper. nunc. idem Anna in singul. 136. Fiunt immunes etiam parentes qui duodecim produxerunt filios, uel ij uiuant, uel de medio sint sublati, superstite matre uel nouerca. qua prærogatiua communicant etiam liberi uel priuigni qui unà cum parentibus uiuunt, l. si quis decurio, Cod. de decurion. lib. 10. glo. in l. semper, §. demonstratur, ff. de

iure immunit. Io. Andr. in cap. decet, de re iudic. in 6. Martin. Laudens. in tract. de fisco, quæst. 198. Petr. Antibol. de munerib. par. 3. nume. 12. Immunes sunt & presbyteri & clerici indistinctè, l. 2. Cod. de episc. et cler. eorumque parentes & fratres, (reliqui consanguinei excluduntur) si vnà cum ipsis habitauerint, in pecunia contribuunt hospitijs, dũ tamen cohabitatio non ex fraude fiat, puta si domus diuisionem non patiatur. alioqui in Reg. Camera dubitatum est de istorum exemptione, cùm clericus ad illorum domos it habitatum consultò vt ipsos exemptos faciat. Eximuntur etiam mulieres viduæ ratione honestatis, quæ magis exigitur in mulieribus quàm in viris, & ex inhonestate punitur ipsa tantùm, not. glo. in l. palam, §. quæ adulterio, ff. de ritu nupt. & præcipuè in matribus fam. l. 1. §. & notandum, ff. de ventre inspic. Principi etiam eadem ratione ad tripudium vocatæ obedire non tenentur, nisi consortem associandi causa, cùm ius honestatis ab omni superioritate semper exceptum sit, Bald. in l. quod ex liberta, Cod. de oper. libert. quem adhoc affert Martin. Laudens. de princip. quæst. 169. Eximuntur etiam pauperes maioribus carẽtes filijs, l. omnes, Cod. de annon. & tribut. lib. 10. Ias. in l. si non obtulit. ff de re iudic. quod & paupertatis & honestatis ratione inductum censetur. Atqui diuites mulieres quæ viris carent, tametsi à recipiendis domum militibus excusentur, tamen à pecuniaria contributione non excusantur; onus enim hospitij patrimoniale est, & patrimonij ratio in illis diuidendis est habenda, l. 3. Cod de muner. patrimon. lib. 10. l. 1. et ibi glo. ff. de muner. & honor. Sanè ætas non excusat etiam si quis sit sexagenarius & vltra eam ætatem. quod cùm in abusum vertissent Scribarum insidiæ et importunitates, nuper in suam redactum est obseruationẽ. Eximuntur etiam personæ miserabiles, et pauperes qui dietim viuunt ex laboribus manuum suarum, nec mercaturam exercẽt aut aliquid possident, vnde illis victus suppetat, atque ad omne lucrum inertes præterquàm ad vitam substentandam. imò ne tantum quidem lucri faciunt, quantum vitæ substentantioni sit satis. hos nouo vocabulo Brachiales appellant, propterea quòd brachiorum labore vitam ab inopia defendunt, quos Regia Cam. exemptos facit ex tex. in §. item si propter, instit. de excusat. tut. Immunes sunt & mercatores sine vxore et familia et quando ad tempus resident, sunt enim in rep. necessarij in multis, Luc. de

Pen.

Pen.in rubr.Cod.ne milit.negot.lib.10.& inter illos connu merantur sine quibus omnibus non ædificabitur Ciuitas,ecclesia st.38.et ex Platonis sententia negotiatores ad remp.regendam necessarios esse docet Cassan.in catal.par.11. consider. 45. Quamob causam mercatorum etiam ergasteria sunt exempta, quia mercimonijs sunt occupata,l.qualibet,& l.pen.Cod.de metat.lib.12.qua etiam ratione caupones exempti esse debent,quòd semper sint hospitibus & peregrinis occupati, quos recipere coguntur, l. 1. §.fin. et ibi Bart.ff.nautæ caup.stabul.et latè Caßan.in catal.par.11. consid. 46. Excusantur etiam ad tempus qui pias aliquas ex consueto exercent actiones,puta si religiosos aut pauperes & peregrinos in suam domum subinde recipiant, de quibus in l. omnia priuilegia,Cod.de episc.et cler.eò enim quòd in hoc grauantur debent in alio releuari vt differit Bud.in l.solent,ff.de offic.proconſ.& Cassan.vbi supra,suntque religiosi etiam milites vt supra diximus. huiusmodi priuilegium nuper nos ex officio indulsimus viro cuidam Fundano,qui religiosos omnes Fundis iter facientes præcipuè verò ordinis Franciscani, domum suam piè recipiebat, & omnia quæ opus erant commodè ministrabat. Sunt tandem immunes Barones omnes; nec ipsi quidem solùm & ipsorum familia,verùm & vasalli quibus hoc munus communicant, vt longo hic sermone enarraui,aliaque eadem de re in tract.meo de Rega lib.Reg.Neapolit.enarraturus vt supra dixi. Tandem quare Neapolis hac eadem immunitate vtatur, qua aut nullæ aliæ aut raræ Ciuitates potiuntur,ne in aliarum verteretur grauamen, quod Princeps reficere cogeretur,vt iam diximus. Durum enim et iniquum videretur vt pauci ob tot exemptiones, sentirent totum onus, vt perbellè alijs cum rationibus his similibus differit Petr. Antibol.in tract.de muner.par.3.ver.hoc etiam. Et tametsi iura,quæ aliqua suadente ratione,eam immunitatem compluribus concesserunt,vt iam retulimus,nullam de metropoli mentionem faciant; multæ tamen eæque efficaces proponuntur rationes quibus id illi competere coarguitur. Primò quia in cameram imperij eam sibi recepit Constantinus vt supra diximus. et Imperatorum priuilegia seruanda sunt,cap.dilecti filij,ad fi.et cap. recepimus,de priuileg.et præcipuè si motu proprio fuerint illa concessa secundùm Petr. Antibolum in tract.de muner.par.3.num. 23.et 33.et sic eadem est Ciuitas,vulg.l.proponebatur.ff.de iudic.

et quæ

& quæ Frater ad hoc affert in cap. 1. huius libri, & quæ nos ibi notauimus. & ex titulo præcedente possessio præsumitur, l. 2. Cod. de acquir. possess. quemadmodum ex præsenti in præteritum, l. cum hi, Cod. de adult. cum concordd. Et reliquiæ dignitatis semper retinentur, l. si longius, in fi. ff. de iud. & hodie Domus Regia dicitur vt scribit meus Frater in epith. ciu. Secundò, ex dignitate suprema cùm Regni caput sit et aliarum maxima & metropolis, & ideò in generali prouisione non contineri iam supra monstratum est. Tertiò, quia mater est et sedes omnium procerum, et Magistratuum supremorum, qui de corpore eius sunt, §. plebs autem, institut. de iure nat. gent. & ciu. Cagnol. in l. 2. ver. cumque consules, col. fi. ff. de orig. iur. & alij adducti per Fret. in addict. quæst. parlam. num. 10. omnesque eius ciues sunt priuilegiarij vt supra innuimus. Quartò ex communi Italiæ consuetudine, vbi celebres Ciuitates hoc fulciuntur honore, quas cum scire præsumatur Princeps secũdùm Bal. in l. 2. in fi. quæ sit longa consuet. Iacobin. de S. Georg. de feud. ver. Princeps, num. 45. Alex. consi. 24. vol. 5. Cassan. in catal. par. 5. consid. 24. nu. 174. Martin. Laudens. de princip. quæst. 27. vbi allegat quod Italici præsumuntur merũ imperium præscripsisse ex scientia Imperatoris, illis conformis esse solet, vt inde rescriptũ contra eas non teneat, vt habes, ex Goffr. in summa, de rescript. num. 18. vbi allegat tex. in cap. vlt. de consuet. Quintò cum ibi ordinaria resideat militia, quod ipsi non leue est onus, non debet alio grauari onere, vt supra probauimus. Sextò, quia tota ciuitas præsidium est, si verã fatemur illam sententiam, quod quinque sedilia ciuitatis, constituta sunt ad militarem defensionem tamquam castra, quæ quidem cum suis regionibus & quarterijs totam comprahendunt ciuitatem, l. 1. Cod. de irenarch. l. 2. ff. de offic. præf. vigil. omnia enim paria sunt authoritate, origine, & nobilitate, & nobiles, milites esse docuimus, et hoc nomine antiquæ sedilitiæ familiæ appellatæ reperiuntur, et mei etiam maiores in D. Laur. annis ab hinc plus tricentis illati militari titulo et habitu videntur, quod et complura comprobant documenta. Et quodlibet sedile suum creat Ducem belli, qui vulgari nomine Capitaneus ad guerrã, dicitur, ex Luc. de Pen. in l. item collatores, 2. col. Cod. de re milit. Cassan. in catal. par. 6. consid 14. Pyrrh. in tit. de Magistrat. Rom. quos adducit Fretia auunculus meus, de offic. Mag. Comestab. nu. 15. qui quidem in

vnoquoque eorum tenimento & quarterio, eandem retinent dignitatem, quam cæteri Capitanei ad guerram in regijs Regni præsidijs aduersus quoslibet habitantes in illis. qui diu noctuque, cùm necessitas suadet, militari more armati cum excubijs & alijs, in portis vniuscuiusque sedilis distincti, præsunt. habentque non modicam iurisditionem in rebus annonæ, & de leuibus delictis in eosdem sedilitios nobiles animaduertendi iuxta ciuitatis capitula, cum tot alijs prærogatiuis, vt cuncti sciunt. ex quibus quidem familijs nonnullæ ad illustrem deuenerunt dignitatem vt satis liquet. nobiles autem à muneribus facilius excusantur, l. nulli, Cod. ad leg. Iul. maiest. l. proximus, Cod. de prox. sacr. scrin. l. his honoribus, §. angariarum, ff. de vacat. mun. & multa super his affert Petr. Antibol. de muner. par. 3. num. 80. Et hæ quidem rationes potuerunt mouere Regum mentem ad immunitatem concedendam, cùm vt supra diximus amplissimis muniatur priuilegijs, & ex causa onerosa tam notoria, qua eadem ratione nonnullis Regni ciuitatibus hoc idem est communicatum priuilegium. Et Principes in suis terris omnem immunitatem concedere possunt, ad quod vltra allegata, facit tex. in cap. fin. de offic. Archid. & cap. auditis, extra de in integr. restit. Est igitur, non in forma Cameræ reseruatæ, penitus exclusa ab omni contributionis genere et transitu, excepto Regis aduentu, in quo ad ea tantùm tenetur de quibus suprà latè dixi, & facit tex. in l. placet, & l. iubemus nullam, & l. iubemus neminem, Cod. de sacros. eccl. Et hæc quidem obseruare curauimus circa praxim, quã Reg. Camera Summ. hucusque sectatur, ad quam solam huiusmodi spectat cognitio, tamquam quæ tributorum exactionem tangit. At verò quicunque aliorum munerum excusationem meruerint ex iuris corpore, vel causa sit ætatis, vel morbi, vel dignitatis, vel officij, vel militiæ, vel impotentiæ, vel alius cuiusque rei, habes omnes latè ex Petro Antib. in tract. de excusat. per tot. et præcipuè in par. 3.

SVBMONITIO.

Quia inter imprimendum hanc Cameræ tractationem, in acutissimam incidi febrim prius mox pleuritidem, fieri non potuit quin aliquis intersereretur error; cùm nec impressionem interpellari siuerim, nec scripta exactiùs examinare quiuerim. Proinde hic submonitos velim lectores, quòd pag. 383. versu penult. vbi legitur. At verò onus feudi est reale; interponendum est, adoba, vt legatur, At verò adoba onus feudi est reale. & pag. auersa, i 384. in medio, vbi legitur, in soluendis scilicet adobis et releuijs, interpungendum est. adobis et, vt legatur, in soluẽdis scilicet releuijs. Cæterùm rèliquum adnotationum expediamus.

Priuil.

Priuil. 47. pag. 228.

Et si castrum de quo habent titulum alienari contingerit, non amittunt titulum.

Idem si dominia bellico more & per vim amittant, vt ex Cass. probauimus in prima harum adnotationum.

Priuil. 48. pag. 229.

In Gallia primigenij dicuntur Delphini, Conrad. in templo om. iud. &c.

Idem in tit. qualiter primogen. in Regno succedat, quæst. 1. & de Principe latè lib. 1. cap. 3. tit. de Principe. et Pancirol. in Notit. imper. orient. cap. 9.

Priuil. 49. ibid.

De coronarum autem varietate agunt, &c.

De corona Ducum aliorumque titulariorum vide Lancell. in templo om. iud. cap. 4. de Duce et de alijs ad plenum Alciat. de singul. cert. cap. 32. et de birro seu bireto, quod est tegmen capitis, can. siquis virorum, 30. dist. idem Alciat. in parerg. lib. 6. cap. 25. & lib. 8. cap. 10.

ibid.

Qui autem titulum emerint Titularios non esse.

Feudũ pecunia emptũ an verè sit feudũ habes ex Ias. in prælud. feud. col. 4. & ante eum Bald. in l. liberti, Cod. de oper. libert. col. fin. & in l. qui se patris, col. 15. Cod. vnde lib. Andr. Sicul. in rubr. de feud. Odoffred. in sum. in tit. vtrum possit per pecun. feud. acquiri. Sed et de feudorum Regalium et titulariorum prærogatiuis, habes per Fret. in tit. de differ. int. feud. regal. titul. & alia, et per Afflict. in decis. 265.

ibid.

Non autem possunt Titularij conuenire ad tranctandum.

Minad. in constit. Reg. In aliquibus, num. 55. Idque et Regijs cunctis vrbis & Regni auditorijs licèt supremis, inhibitum est ex Regijs instructionibus extra tribunalia. et in illis quidem, horis statutis tantùm; & ne de negotijs et causis actis vel agendis sermonem habeant, iustè etiam prohibentur.

pag. 230. Sunt etiam illustres, &c.

Hodie verò ex nouella pragmatica ad coercendos ambitiosos titulorum astus nuper promulgata ab Illustriss. Comite Oliuaris, titulo illustri nemini scribendum, est constitutum. oretenus autem posse

posse dici titularijs, si cui libuerit, permissum. Quod tamen postea est declaratum cum ijs locum non habere, qui supremi sunt ministri, atq; à Rege immediatè dependent. Et nimirū nouum nō est ut titulis dispertiendis modus præscribatur, scimus.n. trium auri librarum multam ijs impositam, qui suo titulo, uel in scribendo, uel in loquendo aliquem nō appellaret, l. 2. Cod. de offic. diuers. iud. l. potioris, Cod. de offic. rect. prou. l. 2. Cod. de prox. sacr. scrin. Guid. Pancir. in Notit. Imper. orient. cap. 2. in fi.

Quæ sequuntur lineis conclusa, reponenda sunt suo loco supra pag. 373. ante Priuil. 1. *vnde imprimendo incautè interciderunt.*

IN CAP. XXIII. pag. 115. num. 2.

Titularij, non titulati dicendum est.

Eadem ratione officiarius dicetur, non officialis. tametsi in nominibus deducendis, vsum potiùs quàm analogiam nobis proponendum censuit Varro. Solus autem Imperator vel Rex creat Titularios, ceu & Papa Cardinales, Felin. pro cōmuni in rubr. de constit. & facit, l. 1. ff. ad leg. Iul. de amb. et l. probatorias, Cod. de diuers. offic. lib. 12. Restaur. de Imper. quæst. 110. num. 130.

num. 3. Parique modo Principum, Ducum, Marchionum, Comitumq; titulos, habemus in feudorum vsibus distinctos.

Ad generalem titulorum distinctionem respexisse reor Germanum cum dixit Principis titulum haberi in vsibus feudorum. certè enim is titulus in feudis non habetur, vt admonuit Fret. in differ. feud. regal. et aliorum nobil. Imò absonum fuißet illum inter titulares dignitates admiscere, cùm titulariorum dominum & caput significet. & monstrum esset plura dare capita, vnde Aristot. multitudo principatus mala vnus ergo Princeps. quapropter Deus Princeps est, Esai. cap. 9. interdum angelus dicitur Princeps, Ios. cap. 9. & hominum Princeps est Papa, can. corpora, de cōsecrat. dist. 1. cap. & Imperator, cap. ad apostolicæ, de sent. et re iud. instit. de iure nat. §. quod Principi. aliquando rex dicitur etiam Princeps, cap. 1. §. vnde, extra de sacra vnct. alios modos pete. ex Nicol. Intrigli. de feud. cent. 1. quæst. 8. Vnde Summi Pontifices, quib. titulos distribuere ius est, cum non haberent quem titulum supra Ducem darent, illum adauxere, et aliquando Archiducem appellauere vt est in Germania Archidux Austriæ quasi supra Duces, secūdū Cass. in cat. par. 5. cōsid. 24. aliquando magnū Ducē vt est in Italia Magnus Dux Etruriæ.

nu. 6. Titularij à tuendo. *Vide Pardulf. Prat. Lexi. in ver. Tituli.*

IN CAP. XXIV. Pag. 231.

Gratanter implemus quæ ille constituit.

His compar videtur praxis, vt Sacri Consilij exequutorialia decretorum & sententiarum, quò extra vrbem firmius custodiantur, Proregis authoritate in Reg. Cancellaria, solenniter firmentur.

num. 1. pag. 231.

Præfecto igitur præt. curæ erat procurandi annonam perinde ac hodie Viceregi.

Cassiod. in form. Præfecti annonæ, quam Germanus integrè huc inserit, triticas quidem copias, ait, à præfectura prætoriana procurari, panis verò copiæ dispensandæ curam præfecto annonæ relinqui. Et siquidem id à Vicerege integrum obseruari videmus, qui vt buberiore panis copia ciues affluant, ex omnibus locis extra Regnum vtcunque remotis frumentum in hãc Ciuitatem importandum curat, quibusdam sub notis regulis. Quod quidem an commercij vim habeat, & an iure fieri possit, iam pro immunitate regiorum vectigalium contra immittentes in controuersiam adductum fuit in Reg. Camera, & bis desuper iudicatum differentibus tamen sententijs. mox inter fiscum et Ciuitatem coram D. Prorege terminandum venit. vnde quidquid constituetur, sigillatim iuxta causæ pondus et dignitatem fauente Deo in meo tract. de Regal. Reg. Neap. adductis vtriusque partis iuribus, recensebo. illud non tacuerim, quòd onus id comparandi frumenti, tanti est ponderis, vt Princeps immunitatem de eo dare non possit, l. fin. Cod. de quib. mun. lib. 10. Restaur. de Imperat. quæst. 111. num. 44.

pag. 236. nu. 1.

Quòd permittere nolebat vt optimates plus quinquaginta terræ iugera.

Lege Gracchorum prohibebatur ne quis vltra quinquaginta terræ iugera possideret, quodq; cui plus esset, egenis ciuibus distribueretur. aliaque lex erat frumentaria de annona pauperibus assignanda, quod valde est mihi notandum pro paupertatis indemnitate, auctor Spiegell. eratque & lex Didia ad refrenandam diuitum gulam vt scilicet prandia, præscripta impensa fierent, statuta pœna nedum in transgressores conuocantes, sed etiam in conuocatos, aut qui quomodolibet interfuissent; eaque dicebatur

lex

ſumptuaria, eod. Spieg. auct. de qua & Alex. ab Alex.

ibid.

Tumultuariè interfectus fuit.

Ieiuna plebs Regi non obedit, ait Iſern. in cap. 1. de pace conſtant.

ibid.

Non illis hordeum cùm daretur non legumina recuſabant.

Aliquando non pane, ſed pulte victum fuiſſe, alijſque ex rebus præter panem, refert Alex. ab Alex. in genial. lib. 3. cap. 11.

pag. 239.

Eò enim eſt ferax Sicilia, &c.

Anno decimo octauo poſt exactos Reges, Romæ annonæ maxima caritate ſuperueniente, pro aduehendo frumento in Siciliam miſſi fuere P. Valer. & L. Geganius, ex Pompon. Læto de Magiſtrat. Rom. tit. de præf. ann. Quis autem primus fuerit annonæ præfectus variè ſentitur. nonnulli volunt L. Minutium. moris autem fuit hunc Magiſtratum non creari niſi ex indigentia frumenti, vt Pompon. ibid. ait. Non autem incongruum erit hic dicere quod pretio rebus venalibus imponendo olim præerant Epiſcopi, l. fin. §. item epiſcopi ff. de muner. et honor. cap. 1. de empt. & vēdit. licet de conſuetudine generali ſecus, per ea quæ glo. in d. cap. dicit. et iura et authoritates per Boer. in deciſ. 69. adducuntur. Olim autem erat præfecti vrbis poteſtas, l. 1. §. cura carnis, ff. de offic. præf. vrb. & dicitur, aſſiſia, l. fin. ff. ad leg. Iul. de ann. Iſern. in cap. 1. §. & poſt natale, de pace ten. Hodie verò in noſtra vrbe Decuriones quinque Sedilium, qui ſex erant, huic rei incumbunt ex conceſſione facta per Regem Ladiſlaum, prout ſunt etiam hodie, ſcilicet ſex nobiles, duo ſedilis noſtræ Montaneæ ex vnione alterius ſedilis Furcillæ, & alij vniuſcuiuſq; ſedilium, & alter plateæ popularis tribunus. Et quam habeant in comeſtibilibus ac in cunctis ad frumentariam aliaſque copias iuriſditionem, in lib. de Sedilib. Germanus agit ſigillatim. Nos autem, cum alijs per nos perpenſis circa articulum, vt in electione Epiſcopi, Regi aliqua ex iuſta cauſa competat ad S. Pontificem adeundi recurſus, in Codice noſtro de Regalib. latius explanabimus.

pag. 242.

Item & pro Puteolis, ac inſulis Prochyta, Aenaria, Capreis, & pro Picentinis.

Sanè & loca hæc et eorum gentes quæ fuerint latè patet, at Pi-

centinorum originem et exitium indicare lubet. Picentini igitur Picentibus, Picentes Sabinis suum referunt ortum. Sabini aūt nulli, suum accepto ferunt; vnde Straboni, lib. 5. in fi. indigenæ vel aborigines, i. sine origine dicuntur, eò quòd sui ipsorum se se patres iactant. Dictos aūt Sabinos ait Cato in origin. à Sabino eorū rege; Plinius verò lib. 3. c. 12. à sanctitate quasi Sebini ἀπὸ τοῦ σέβεσθαι, idest à venerando, quod Deos religiosè colerent. Vtriusq; sententiam videtur amplexus Silius Italicus, lib. 8. his versibus.

> *Ibant, & genti pars Sanctum voce canebant*
> *Autorem gentis; pars laudes ore ferebant*
> *Sabe tuas, qui de patrio cognomine, primus*
> *Dixisti populos, magna ditione, Sabinos.*

Ex his, cum aliquot Copiæ, eò versus vbi nunc est Asculum ad Adriaticum mare commigrarent; picum auem in eorum vexillo consedisse ferunt. ex quo quasi ex fausto omine, regioni nomē imponentes, Picenum appellauere. inde ex Piceno oriundi, Picētes dicebantur. Hodie ea regio, ab Ancona celeberrimo emporio, Marchia Anconæ dicitur. Horum paucos ad alteram Apennini partem, colonos deduxere Romani in eum Tyrrheni maris sinum, qui tunc Posidoniatis à Posidonia Ciuitate, dicebatur; postea Pæstanus à Pæsto dictus fuit; nunc Salernitanus à Salerno dicitur. Ii occupato sibi inter duo flumina, Sarnum, scilicet, & Silarum, territorio, in medio tractus, magnificam construxere Ciuitatem duobus ferè stadijs à mari semotam, & patrio nomine Picentiam appellauere, à qua dein Picentini dicti fuere nedū ab ipsa oriundi, verùm et quicunque inter dicta duo flumina degebant, quandoquidem erat Picentia regionis illius, metropolis. Cum autem Annibal in Italiam ingenti cum exercitu venisset secundo bello punico, Brutij, idest Calabri, Lucani, Picentini, et Campani, vltro sese illi dedidere. Ob quam deditionem, Romani profligato Anibale, in ipsos animaduerterunt. Et Campanos quidem vsque eò castigarunt, vt eorum agros ad extremum forte diuiderent. Picentinos autem & Lucanos, & Brutios atrociori affecerunt pœna. Quandoquidem omni honore, omnique dignitate priuatos, ad seruilia tantùm opera, & ad vilia munia destinauere. Sic desolata Ciuitate, prohibiti fuere ne simul cohabitarent, iussi vt vicatim vitam degerent. Insuper, ne armis vterentur, vtpotè qui, dum illa turpiter abiecerant, se ijs indignos commostra-

mostrarant. Demum fuere assignati Reipublicæ vt publicos tãtùm cursores & tabellarios agerent. Eius sententiæ mentionem facit Liu. Dec. 1. lib. 8. & 9. et Decad. 3. lib. 5. Strabo. d. lib. 5. in fi. Fretia lib. 1. vbi Picẽtinos dissimulat, Car. Sigon. de ant. iu. ciu. Rom. Leãder Albert. in descript. Ital. tit. de Campan. felici. Huiusmodi sunt serui illi, quorum pessimam vocat conditionem Iustinianus, institut. de libertin. § libertinorum. Cæterùm animaduersione dignum est, hos, viliores tantùm fuisse, idest eos qui nihil aut parum culpæ, in deditione admiserant; honestiores enim extinctos penitus traddunt. Nec enim veri est simile, nobiles fuisse æquè ac plebeios plexos à Romanis, qui mitius castigandos illos, quàm isti, multis cauere legibus, vt in vniuerso pœnarum titulo est videre. Picentini igitur, vita, conditione qua diximus, donati, commodiori quo potuerunt modo, sibi casas compaginauere. Et pars quidem intra Capreas & Salernum (quod Romani Picentiæ suffecerunt) ad rupes & scopulos mari imminentes, pars ad alteras rupum pẽdices adacti fuerunt, pars Silarim transgressi, arida tenuere loca, pars septentrionem versus petiere, & constructis sibi vicis, vniuersum illum tractum Iouis Fanum appellarunt, à templo ibi Ioui dicato, quod adhuc visitur, & sub nomine D. Mariæ ad Vicum colitur, maxima cum vndecunque confluẽtium veneratione. Pars tandem, montes tenuere ad quartum lapidem supra ipsam Picentiam, et Montem Coruinum locum illum dixerunt; eoque nomine adhuc vocatur. At verò Picentiæ nihil est hodie reliquum nisi solum nomẽ, corruptaq; prima tãtùm litera, Vicentia vulgò dicitur. Neapolitanorum autem Respublica nedum Anibali non adhæsit, verùm contra ipsum, multis auri pondo, Romanis opem tulit. vnde tanto fuit ipsis honori, quanto Picentini dedecori fuerant. Ex ijs dignosci poterit si loca & Ciuitates in dictis partibus existentes Romanorum fuerint Coloniæ, vt nonnulli literis prodiderunt; atque etiam ex priuilegio anno ab hinc quinto et quatricentesimo à Neapolitanis concesso Rauellensibus alijsque ex Ducatu Amalfiæ negotiatoribus, campsoribus siue apothecarijs, quo ipsos Ciuitate Neapolitana donarunt, quod incipit. Nos Oliernus Cutonus. Erat autem is Oliernus Neapolit. reip. Dux., (tunc enim Neapolis erat respublica) nobilis è sedili Montaneæ, cuius familia est iamdiu extincta, quod chronicæ dicti sedilis testantur. subscriptum

porrò

porrò dictum priuilegium à consulibus item seditiarum familiarum, vt est legere inter ritus Reg. Cameræ, ac in praxim passim receptũ, nempe quo Amalfitani semper fruiti sunt, prout & hodie fruuntur. cuius quidem principium tantùm refertur à Fretia de suffeud. in addi. nu. 25. in prima edit. Cæterùm de Colonijs Romanorum, item & de Ciuitatibus fœderatis, vide Carol. Sigon. in libb. de ant. iu. ciu. Rom. & Alex. ab Alex. in Genial. lib. 4. c. 10.

pag. 343. num. 18.

Esset præterea maximæ vtilitatis, si agri pascui efficerentur satiui.

Cum regij patrimonij concurator sim, et Doanæ menæ pecudum Apuliæ per vices delegatus fuerim (id enim onus alternis annis à collegis substinetur) notare hic Regis solertiam & benignitatem non ab re erit, ad coadiuuandam vniuersalem Regni annonam, vt territoria contenta in prisco contractu, tempore Regis Alfonsi I. inito, industria tamẽ Francisci Monoberri, Aprutinorum pecoribus in hieme consignata; ex quo magnum consequitur æs; vt ea quæ culturæ ex pecudum pascuis perniciosa, eidem ab anno 62. vsque ad præsentem pro tempore maior pars accommodaretur iuxtà penuriæ infelicitatem. Et licèt pecudum vectigal antiquissimum sit, siquidem quod Romanorum tempore exigebatur, Andr. in constit. Regni, cùm per partes Apuliæ, l. 2. Cod. de pascuis publ. quam allegat Fretia lib. 2. author. 46. Et pasturam culturæ olim à iudicibus prælatam esse testatur idem Fretia; & Princeps licèt legibus solutus sit, à lege tamen contractus solutus non intelligitur, c. 1. & ibi Bald. de nat. feu. Martin. Laudens. de princ. quæst. 106. et vt publica illæsa tueatur, l. 2. §. hoc interdictum. ff. ne quid in loco publ. cuiusmodi sunt regalia, vt habetur in cap. 1. quæ sunt regal. et in constitut. Reg. ea quæ ad decus, attamen incomparabili nexu hominum indiuiduò atq; conseruationi inuigilandum est, in quo ius nostrum præcipuè consistit, l. huius studij & ibi glo. ff. de iust. et iure, et instit. eod. etenim non solùm pecudes sed et alia omnia, producta sunt ad commodum atque vsum hominũ, l. in pecudum ff. de vsur. l. uetus ff. de vsufr. §. in pecudum, institut. de rer. diuis. & ex naturali dignitate, l. iustissimæ ff. de ædil. edi. & quæ circa eam tot iura et authores clamant. qui si ad Dei imaginem et similitudinem creatus est, ut habemus ex sacris literis, non ultra est scrutandum. Et ex l. chat. Deus ex humana prosapia seipsum fecit quando uerbum caro

factum

factum est, Io. 1. & in symbolo. et eo magis in christianos subditos potiùs quàm naturæ nexu Principes obnoxij in his redduntur. De cuius quidē hominis præstantia piè agit etiam Cassan. in catal. par. 2. consider. 2. cum seqq. Et certè status ratio omnibus est præferenda. & caritate exigente neminē quāuis priuilegiatū excusari cautū est, l. 1. Cod. vt nem. lic. & ibi Principē obnoxium esse ære proprio subditos suos pascere, l. 2. & ibi glo Cod. de annon. ciuil. quod tanti apud Cæsares fuit, vt æmulatim ad hæc præstanda concurrerent, vt habes ex Guido Pancir. in Notit. Imper. Orient. cap. 26. licèt hoc exhibendo Imperium augeri compertum habemus, l. cum ratio, ff. de bon. proscript. l. fin. §. fin. Cod. de cad. toll. satius. n. est Regi plures habere vasallos quàm reditus feudales, quod Alex. Magn. facere studebat, vt ex Val Max. adducit Cassan. in catal. par. 5. consid. 19. imò gloria est Principis latam sub se habere gentē, 1. q. 4. can. ecclesia, Cass. d. par. 5. consid. 15. vbi latè agit quāti sit multos habere subditos. & bannitorum excludi molestias, vt inde Imperatores clament annonæ continuo et à quocunque Iudice deferri, cum Regis interest hac de causa subditos habere locupletes, §. cogitatio, auth. vt iudic. si. quo. suff. & tanto magis quod Rex est sponsus reip. & ipse in ea est, et ea in ipso, d. §. cogitatio, et dominus mundi quò ad protectionem, vulg. l. bene à Zenone, Cod. de quadr. præscript. cap. per venerabiles, extra qui filij sint legit. l. 1. Cod. de summa trinit. et fide cath. Couarr. par. 2. §. 9. fol. in meis 158. Luc. de Penna in l. 1. §. pretia, nu. 4. Cod, de locat. præd. ciuil. lib. 12. et officium gerit paternum, l fin. §. fin. Cod. de cad. toll. & pater patriæ est, Sen. allegatus per Isern. in cap. 1. §. item qui, quæ sit pr. cau. ben. amitt. & ipse inter ciues cōnumeratur, in quo primum habet locum, Guido Pa. decis. 631. & Senator & miles, l. fin. ff. de senat. et l. 2. Cod. de re milit. salutem enim vasallorum habere incolumem tenetur, et suo ingenio eorum commoditatem augere, l. obseruandum, ff. de offic. præs. l. nam ad salutem. ff de offic præf. vigil. §. ob quam, Auth. de testib. & pro tyranno habetur Rex, qui non gerit se tamquàm resp. Bald. in cap. 2. de feudo mar. Et quemadmodum vir est caput vxoris, ita Princeps reip. vt inde maritus dicatur, vt habes latè ex Cassan. in catal. 5. par. consid. 24. num. 166. & subditos diligere tenetur etiam vt filios, et eorum commoditates inuestigare, Isern. in cap. 1. de prohib. feud. alien. per Loth. Imò si dominus sit perso-

personarum fas est dicere ex constitut. Feder. II. quoniam frequenter, & alijs quamplurimis, quod in Codice nostro de regalibus Reg. Neapolit. latius discutiendum venit, ex his vt verè dominium, siue abusiuè siue qualicunque modo substineri possit, eo magis alimonias præstare iure dominij deberet, instit. de ijs qui sunt sui vel al. iur. §. vlt. Ex qua quidem annona populares seditiones non suscitantur, imò perpetua seruatur pax. d. §. cogitatio, auth. vt iud. si quo. suffr. & propterea Principes semper eam commendare debent, tot. tit. de pace ten. et latè Bald. in tit. de pace const. Cassan. in catal. par. 5. consider. 15. Adeò autem publicæ annonæ fauetur, vt diuites cogantur pro modo suarum facultatum mutuare pecuniam ad emendum publicum frumentum, l. 1. et ibi glo. & Bart. Cod. vt nem. lic. ab empt. spec. lib. 11. quod procedit vsque ad manus iniectionē & in carceribus detentionē, Gul. de Cun. in l. neminem, Cod. de sacros. eccl. lo. de Plat. in l. 1. Cod. de om. agro des. Auendan. de exeq. mand. Princip. lib. 2 cap. 14 nume 9. Eaque conclusio generalis debet esse, Barto. in l nullus, Cod de indict. Luc de Pen in l. 1. Cod de quib. mun. Addict. Cappellæ Tolos. in decis. 446 non obstante quouis priuilegio, Franc. Ma. in decis 542 par. 1. ubi quòd nec domus Augustalis excipitur; tempore enim famis, & belli priuilegia silent, l pro tyronibus, Cod de priuil dom. Aug. lib. 12. unde cum necessitas sit publica, & utilitas communis, etiam clerici tenentur, Bart. in l nullus, Cod. de cursu publ eod lib. glo. & canonistæ omnes in cap. nominum, de immun. eccl. Luc. de Pen. in l fin in fi. Cod. de exact. tribut. Guido Pa. decis. 78. Bellam. in conclus. 45. Ias. in l. ex toto, num. 7. et 10. ff. de legat. 1. & in l. placet, num. 14. lect. 1. Cod. de sacros. eccl. Caßan. in consuet. Burg. rubr. 1. §. 8. num. 49. et seq. vers. sed vidimus, tex. in can. nulla, 23. q. 8. sunt autem clerici compellendi per Episcogum, Cyn. et Bald. in l. ad instructiones, Cod. de sacros. eccl. per tex, in cap. 1. de immun. eccl. in 6. Ioan. de Plat. in d. l. 1. Cod. vt nemini lic. ab empt. spec. se excus. Et licèt contrarium teneat glo. in can. generaliter, ver. collationibus, 16. q. 1. Abb. in consil. 3. uol. 1. Ias. sibi contrarius, in 2. lect. d. l. placet, num 10. ea tamen opinio procederet non imminente neceßitate. Siquidem tanta est necessitatis vis vt bello vel fame vrgente, posſit Princeps imponere superindictum ad emendum frumentum aliaque annonæ necessaria, l. 1 & ibi glo Cod. de superind. Martin. Laudens in tract. de

fisco,

fisco,q.108. Cuius dicti ferè videmus in hac vrbe praxim cū soleāt Proreges illa de causa iubere Electis vt ēt extra Regnum frumentū comparent, & recusantes iure corripiuntur. Habet etiam annonæ ratio & illud singulare, q̄ ad distribuenda uictualia publica si desit in ciuitate panis, uel caro, poßunt cogi inuiti ciues ad hac ministeria exercenda, sicut et ad continuandas suas artes si fortè ab eis destitißent quò cariùs uenderent res mercales, etsi in uno uel in alio loco Luc. de Pen. in l. 1. Cod. ne rustic. ad ull. obs. In his enim quæ ad uita communis usum pertinent peccatum est laicis nisi sibi ipsis inuicem operam dederint, can. te quidem, & can. sicut, 11. quæst. 1. & can. placuit, & alia adducta per Cassan. in catal. par. 11. consider. 32. Et ditiores possunt cogi non solùm ad mutuandam pecuniam ad emendum frumentum publicum, sed etiam ad viliori pretio vendendum; quòd multò magis arctat Principis nexum ad vasallorum alimoniam præstādam, & pro iustificandis sanctionibus circa frumentorum pretiorum taxationē ditioribus & potentioribus exosam, Luc. de P. in l. cōparationi, nu. 5. C. de quib. mun. vel præstat. lib. 10. Bar. in l. annonas ff. de extraord. crim. & nos infrà pag. 430. Quinetiā tractarū beneficiū reuiuiscere posset, q̄ iamdiu intermißū est. quādoq̄dē ob extraordinarias subuētiones vrbis Neapolitanæ pretiorū immēsitas creuit quibus Regis ære triremes castra, p̄sidia, subsitineri opus est, ēt alijs cū partitis ad regni defensionem necessarijs, vt apud Regem deducta maximi eius Doanæ vectigalis deterioratione in Aprutinorum perniciem, in Reg. Camera vnumquemque nostrum suffragia ferre et eorum rationes audire demandasset, et ex eadem consultationem demanatā fuisse vt negotio rectè perpenso aliquibus circunstantijs adhibitis pro perenni vectigali hoc custodiendo, et quod inde ex cultura eorum territoriorū maximum lucrum ad Regem deuenire iam compertum esset. quod ex suæ regiæ Maiestatis iussu melius considerandum atque exequendum expectari opus eßet. Cum autem tractarum hic mentionē fecerimus, aliqua de earum origine, & derictuum differenti exactione recensere congruum putauimus. Igitur Rex Carolus I. introduxit, et imposuit tarenum vnum pro qualibet salma vt in iuribus sit de iure exituræ; de quo etiam in consultatione Cameræ anni 1468. facta Regi Ferdinando I. Hoc autem ius succesiuis temporibus fuit auctum ad rationem ducatorum quatuor pro curru, et ducatus erat undecim carolenorum. ini-

tium huius augmenti non apparet, quia in Camera non sunt scripturæ, nisi à tempore Regis Alfonsi I. quo tempore apparet exactũ ad dictam rationem carolenorum 44. quorum medietas exigebatur pro curru hordei. Et id quidem vsu valebat in prouincijs Terræ Bari & Capitanatæ; sed in alijs prouincijs ad rationem caroleni vnius pro tumulo frumenti, ac medietatis pro tumulo hordei. Anno 1544. Don Petrus Toletus mandauit ut tractæ prædictæ essent apertæ, et superimposuit alios scutos duos pro quolibet curru. Anno 1558. Don Ioãnes Manriques addidit alios scutos quatuor, et sic erant in totum pro frumenti curru scuti decem; et medietas pro hordeo. Anno 1559. Dux Alcalanorum commisit Reg. Cameræ ut se informaret quolibet anno, ad quam rationem frumentum uendebatur Venetijs, Ragusij & in alijs partibus extra Regnum vbi petebatur extractio; ac etiam quo pretio mercatores emebant in carricatorijs Regni vnde volebãt extrahere, et habito respectu de uno pretio ad aliud, taxaretur ius trattæ; ita quòd si in carricatorio emebatur frumentum ad rationem ducatorum 20. pro curru & Venetijs uendebatur ad rationem ducatorum sexaginta, taxabatur tracta in ducatis triginta. In eodem autem anno aperuit ius tractarum mille curruum ad ad rationem scutorum 22. pro curru; et deinde ad rationem ducatorum 24. & 26. & anno 1561. ad ducatos 35. prout melius se poterant concordare cum mercatoribus. Et in his quidem considera catholicas rationes, non autem quæ ex augmento imperij nascuntur; Princeps enim de gente lata etiam gloriatur quæ obedire non solet cum ventre ieiunat, Isern. de pace ten. & Cassan. vbi supra. Dum autem Ciuitas (derelicto more cum mercatoribus contrahendi) certo pretio frumenta pro ciuium vsu emendo, & certo etiam tempore asportando nomine ipsius adimplere constituißet, et penuria exigente Prorex Magistratus per Regni prouincias destinat ad illa comparanda et importanda & pistoribus distribuenda, vt panis conficiatur, prout continuè fit Electorũ iussu, in iudicio actum fuit num in mercaturæ causam transeat, & quæ negotij species sit. Et quamuis supra siccopede hoc transiuerim, in nostris libris de Regal. dißerere promittens; hic tamẽ calamum retinere nequiui quin aliqua subnecterem. Etenim huius articuli decisio duas habuit inter Ciuitatem et Regium Fiscum altercationes in Reg. Camera et collaterali Cons. & am-

bas quidem sopitas scimus scilicet de anno 60. & 70. Sed differẽter iudicatum videtur, priùs enim in fauorem Ciuitatis, dein verò in fauorem fisci. Vnde impræsentiarum, me existente commissario, iterum pro transmissione aliorum frumentorum & farinarum de anno 89. & seq. eadem orta est concertatio, Ciuitate quidem iuri primæ sententiæ innitendo, fisco verò secundæ. Et tametsi secunda sententia primæ derogare videatur; attamen ciuitas eam excludendam putat, eamque, contra sententiam, nullam esse dicit. quòd si ambæ sustineri possent, id ex qualitate et diuersitate facti, iure locum habere posset. Vnde super earum sententiarum interpretatione derelicto iudicio, impertitus fuit causæ terminus iuris; ad quam terminandam ex fisci instantia quãprimũ est deueniendũ. Quare ne meã sẽtẽtiã maturiùs proferre videar, hic prætermissis quæ pro vtraq; parte sunt deducta, solũmodo operæpretium existimaui iuris articulum attigere pro ciuitatis regimine tuendo, et ex sententiæ proferendæ euentu enucleãdo. Facti enim series ex eo in hanc deuenit controuersiam, quòd existente gabella regia quæ vulgò dicitur delle quattro sbarræ quòd quattuor in locis vrbis exigatur, inter alias res, super immißione victualium, exigendo, scilicet quinque grana in singulas frumenti vel farinæ salmas, importatas per non ciues Neapolitanos; ciues verò si ad proprios vsus importent, nil prorsus pendent, si verò commercij causa, eius summæ medietatem. Et siquidem primo casu licet amplißimo immunitatis priuilegio sint exempti, ex iuris dispositione obtinet, l. vniuersi, Cod. de vectigal. & commiß. l. si publicanus, §. 1. ff. de publican. l. in lege censoria. ff. de verbor. oblig. clement. fin. de censib. Barto. in l. cum in eandem, ff. ad leg. Rhod. de iactu. Sed cũ Ciuitas sua sponte, nulla caritatis necessitate vrgente, sed pro annonæ securitate personas destinat, aut personis à Vicerege destinatis salaria soluit pro frumentis emendis in prouincijs, tametsi quo ad annonam pertinet semper necessitas censetur adesse, unde Ioseph præuidens futuram famem frumenta conseruari fecit, Gen. 41. & affert Affl. in proœ. decis. Neap. Senat. in ver. magnifice domine; futuræ enim fami est succurrendum, aut Prorex hæc præueniendo iubet, cùm id facit pro suorum ciuium victu et eorum nomine, quod quidem tenetur facere, quia Ciuitas præstat ciuibus. præsidiũ, Cic. lib. 2. offic. cap. 23. de quo meminit Affl. in d. proœm. decis. Sac. cons. Et singuli

ciues possunt compelli ad frumentum sibi comparandum pro suo victu vt fami consulatur, habes ex allegatis per Luc. de Pen. in l. comparationi, num. 4. cum seq. Cod. de quib. mun. vel præstat. lib. 10. & hoc casu nullum consequeretur istius gabellæ derictum fiscus. vnde quemadmodum ipsi immunes sunt, ita & ipsa Ciuitas; in quo est intuendum priuilegium concessum ciuibus an vniuersitati cēseatur cōceßum, qui primus videtur eße iuris articulus discutiendus. Et certè dubium non est quin priuilegium concessum ciuitati censeatur concessum & ciuibus, et contra, concessum ciuibus intelligatur cōcessum ciuitati, l. 2. ff. de reb. dub. Abb. in cap. requisiuisti, num. 27. de test. et ibi Ant. de Butr. cum alijs. Barto. in l. si maritus, nu. 2. in fi. ff. de adult. quod et in habitantibus & recommendatis etiam procedit, Angel. in auth. de eccles. rer. alien. in fi. Quod quidem facit ad ciuium prorogationem iurisditionis causarum in aliam ciuitatem vt non possint, ex adductis per Capyc. in decis. 9. Gramm. decis. 30. Carau. in rit. 301. & notoria est forensis praxis; paria enim pariter sunt iudicanda ex illa iuris reg. ne diuerso iure vna et eadem res iudicetur, ex rōnis idētitate, l. cū qui ædes, ff. de vsuc. nec immeritò cū Ciuitas sit ciuiū cœtus iure sociatus Cic. in somn. Scip. Sed cū certo ptio postea farinæ & frumenta pistoribus quotidie consignanda veniant vt panis conficiatur, hic commercij causam sapiet, ut inde ad medietatem gabellæ persoluendam ciuitatem obnoxiam esse declarandum veniret. Et in casu de quo agitur intuendo, hoc ciuitatis ius, omne gabellæ regiæ exactionis beneficium exinaniuit & absorbuit, ad tollendum iniquitatis casum, ex reg. tex. in cap. suggestum, de decim. l. ex facto ff. de vulg & pupill. subst. obtinere hac ex particulari causa institisset. Nos verò causæ cognitioni generaliter operam dantes, salua suffragij mei & sententiæ inde ferendæ autoritate, quæ ex actis in Reg. Cam. penes Terrusium, curiosus perspicere valet, hæc tantū substantialia quæ hinc inde deducta sunt summatim subnectere curiositatis excusandæ duximus. Et circa vsum proprium ciuium, satis differt vt immunitas proprij vsus locum habeat, non autem gratia vsus communis secūdum Bal. in l. vniuersi, Cod. de vectigal. & commiss. Florian. in l. hoc legatum ff. de legat. 3, Alberic. per illum tex. in 2. par. statutor. quæst. 210. Natta in consi. 139. Sed & vsus proprij gratia paratum accipiendum erit & amicorum & clientium et vniuersorum quos

circa

circa se habet, l. qui penum, §. sed quod diximus ff. de penu leg. Et ciuitas etiam contra eam deducebatur vt obnoxia sit solutioni cuiusque gabellæ à superiore impositæ, etiam à semetipsa, licèt hoc tutum non sit dicere per ea quæ notantur in l. 1. §. in causa, ff. de quæstion. Bart. consil. 226. & in l. 1. Cod. de nauicul. lib. 11. Bald. & Salic. in l. emptor, Cod. de hæred. vel act. vend. Et, si prædictis duabus sententijs ad inuicem aduersantibus vis fiat; secunda. s. de anno 70. primæ de anno 60. vti derogatoria ex reg. l. 1. Cod. quãdo prou. non est nec. nulla redditur. & tamen instantia diuersi facti assignatur, vt in primis argumentum corruat, §. pauonum, instit. de rer. diuis. secundò ex qualibet facti mutatione mutatur et ius, l. si ex plagis, §. in cliuo. ff. ad leg. Aquil. Nam in anno 60. belli occasione tunc existentis, frumentorum immissio facta fuit, quo casu fiscus est immunis, vulg. l. licitatio, §. fiscus, ff de uectigal. nisi tamen causa mercimonij fieret, quo casu fiscus non esset immunis, Bar. in d. consil. 226. Ripa lib. 2. responsor. respon. 7. nu. 17. in quo cadit etiam ambiguitas vt paria sint si ob bellum famẽ, & pestem fiat vt sup. diximus. Insuper, quod pro munitionibus, quæ pro defensione ciuitatis parantur non soluitur gabella Imola consil. 84. etiam ad uitandas uulgares seditiones quod Principis onus est, per ea quæ Loffr. in consil. 4. Sed omnibus his prætermissis, & quæ circa immunitatem ciuitati concessam, amplissimisque priuilegijs roboratã, quæ in tam ancipiti quæstione interpretanda, ex hac ultima & tertia sententia ueniret, in qua & fisci & partium multa deducta sunt iura, hæc tamen inter ea in dubiũ adduci possent pro articuli intelligentia. Primò, mercaturam pluribus modis detestantur, vt habes ex Luc. de Pen. in rubr. Cod. negotiat. ne milit. lib. 12. præcipuè verò in personam nobilium, prout essent Decuriones Ciuitatis pro eorum sedilibus, qui inde amittunt nobilitatem, l. nobiliores, et ibi Bald. Cod. de commerc. & mercat. vnde multo magis remota esse debet à Vicerege & à Magistratibus qui ab eo destinantur ad frumenta comparanda, ac item à Præfecto annonæ qui cum Decurionibus in vrbe praeest; qui esse solet cõsiliarius à latere. Exercitium autem mercaturæ, licèt in rep. necessarium sit, Luc. de Pen. in rubr. Cod. negot. ne mil. et per ea quæ Cassan. in catal. par. 11. considerat. 1. et 45. et negotiationem licitam ex causa necessitatis etiam apostoli fecerunt, et non est interdicta, extra ne cleri. uel mona. cap. 1.

vel ex causa pietatis ut tribuatur pauperibus et pupillis et viduis & clericis,88.distinct. can. decreuit. tametsi negotiatorum genus ad lucrum turpe faciendum pronius,l.iustissimè, §.1.ff.de ædil.edi. & contra annonam,l.annona.ff.de extraord.crimin. & certis in locis non inquinat nobilitatẽ vt per Cass.vbi sup fit tamẽ frumentorum emptio & distributio iure magistratus et regio, nã officiales tenentur ipsi procurare conductionem victualium pro publica vtilitate,vt latè agit Par.de Put.in tract. de Syndic. in ver.Officiales non possunt,& inter munera onus emendi frumenti connumeratur,l.fin.ff.de muner.et honor.l. Lucius,ff.ad municipal. Et hi quibus ea cura demandatur frumentatores dicuntur prout latius exponit Germanus meus hoc loco, & Alberic. in Diction.erant enim in coemendo frumento curatores præpositi, l.munerum ciuilium, §.1.ff. de muner. & honor. & hinc sitonia dicitur munus publicæ frumentationis,l.2. in princ. ff. de vacat. & excusat. muner. & sitonæ administratores frumentarij, l.fin. ff.de administrat.rerum ad ciuit.pertin. & fit etiam mentio in l. 3.Cod.de compensat. & tanti est hoc comparandi frumenti munus,vt Princeps immunitatem de eo dare non possit,l.fin.Cod. de quib.muner.vel præstat. Restaur.de Imp.quæst.111.num. 44. & nos diximus sup.pag.418.nume.1. Et quę inuigilare præcipuè est cura Principis,cũ ad Præf.præt.spectet triticias copias procurare,ad præfectum verò annonæ panis abundantiam,vt Cassiod. ait in for.præfect.ann. & alimonias vassallis impartire, vt supra diximus,quæ in pane quotidiano consistunt,de quo etiam in oratione dominica quotidie precamur Deum, panem nostrum quotidianum deprecantes, sicut et vasallus tenetur alere inopem dominum,vt ad paria iudicentur,l.si quis,§. solent, ff. de liber. exhib.ex affinitate quæ est inter patronum & feudatarium, Isern. in cap.licet,si de feud.fuer.contr.et quibus mod.feu amitt.in prin. Imò & Princeps imponit vasallis pretium in frumento vendendo tempore necessitatis prout et hic est cautum pragmatica, quæ iustificatur per Bartol.in l.annonas,ff.de extraord. crimin. & l. 1.§.deficiẽtium,Cod.de offic.præf.ann. & puniri possunt,vt Par. de Put.etiã dicit in tract. de synd. d.ver. Officiales non possunt, nume.1. Et ex necessitate officij hæc perageretur mercatura, l. moneta,Cod.de delator. lib. 10. & quæ super hoc Par.de Put. in tract.de Syndic.in antiquis,fol.222.num.7.quamquã mercatura no-

ræ nomen abesse debet; nam ob lucrum proprium et inter priuatos mercatura principaliter nomen obtinet, non autem quæ ob publicam fit vtilitatem, vt per eum ibi. et licèt in obiectũ dicatur quod hæc praxis dispensandi frumenta non sit vera mercatura, saltem negari non potest quin sit negotiari, et negotium comprehendit mercaturam, cap. foris, ver. negotium, de verb. signif. Abb. in cap fin. num. 14. de vita & honest. cleric. facit tex. in l fin. de pignorib. et quæ Alber. de Ros. in diction. suo, in verbo, commercium, adducit. Præterea, huic sermoni imponendo finem, cùm multa hinc inde considerari possint, hoc vnum omittendum non esse arbitratus sum, quod distributio frumenti pistoribus facienda post emptionem et immissionem, tot cum circunstantijs et regulis cum Præfecti annonæ interuentu, est forma ex iuris dispositione requisita et publicæ vtilitati necessaria, a qua Imperatores eximi noluerunt, vt est tex. in l. 1. Cod. de frument. vrb. Constantinop. vbi pistoribus datur frumentum vt pane cocto, in domibus annonæ exhibeatur; & pro his pecunia datur vt frumentum ematur, et in alios usus conuersa pœnam dupli parit, l. 2. eod. tit. Et ad uitandam corruptionem uetus prius frumentum quàm nouum est distribuendum, d. l. 2. & ibi glo. in uer. mancipibus. Huius enim forma regiminis et aliorum defectus inopiam crescere facit dicit ibi tex. in l. 1. Quod quidem rationem parit finalem promulgationis dictæ legis, non autem est mercatura; dicitur enim administratio, non commercium. Vnde illud semper ex d. l. allegatur et summatur quòd inordinata administratio penuriam parit; ad quæ etiam Cassiodor. uar. lib. 1. cap 35. Et nihilominus si uires quæstionis intimas considerare uelimus, esset potius opificium quã commercium, quo paterfam. pro familiæ alimonia, domi et extra utitur, quod ad magisterium pistorum in panis cõfectione attinet. nec sine lege id dici potest; cùm etsi mercator sit qui emit rem, & non mutata forma illam uendit, ut lucretur, can. aut eijciens, 88. dist. Ias. in l. cætera, §. sed & si quis ff. de legat. 1. Alber. in l. uniuersi, Cod. de uectigal. Beneuentan. in tract. de mercat. par. 1. fol. 4. Signorell. consil. 98. prout ponitur exemplum in ijs qui emũt candelas & uendunt, an ij dicantur candelarij, an qui eas faciunt ex Iac. Reb. in rubr. de nauicular. lib. 11. Cod. & per ea quæ supra diximus; Artifex uerò is est qui emit rem, et mutata forma illã uendit, ut cum emit ferrum & uendit ensem, tex. in cap.

para-

paratum,§.2.dist.vnde datur differentia inter mercatorem, negotiatorem, & artificem, ex allegatis per Felyn.in procem. decret. & quæ Cassã.notat in d.par.11.consid.45. Postremò, Decuriones Ciuitatis sunt regij officiales super annonæ genere, cum facultate pretium vtensilibus rebus imponendi, amplamque habent iurisditionem ex Regis Ladislai concessione, & ex aliorum Regni Regum, atque ab inuictiss. Rege nostro Philippo pari modo communicatã et auctã; quæ olim erat penes prouinciarum præsides & annonæ præfectum. ponere enim pretium rebus vtensilibus pertinet ad præfectum vrbis, l.1.§.cura carnis, ff. de offic. præf.vrb.et dicitur assisia in victualibus, scilicet annona, cap.1. §.& post natale, de pace ten.l.fin.ff.ad leg.Iul.de anno.l.fin. ff.de extraordinar.crim.Isern.in d.cap.1.§.post natale.olim autẽ Episcopi erat hæc facultas, l.fin.§.item episcopi.ff.de muner. & hon. cap.1.de empt.& vendit.Boer.in dec.69.vt supra diximus pag. 239. Et his quidem decurionibus, qui tempore d. Regis Ladislai sex erant nobiles tantùm, id curæ erat & eis præcipuè imponitur vt ciuitas semper in grassia abundet, vt est legere in capitt. ciuit. alia autem oportunior forma hucusq; omni tempore recepta non non est, nisi hæc, quam hodie num commercij & mercaturæ nomẽ habeat ambigitur. cuius rei veritas ex sententia inde proferenda euentu apparebit, quæ pro veritate habetur, cap.cum inter, de iudic.l.sæpe.ff.de re iud.præter alia vulgata.

pag.243.nu.18. Corpulentis autem equos adimebant.

Sic & pinguis miles non eligebatur, cuius autem qualitatis admittebatur, iam diximus supra pag.400.ex Alex.ab Alex. Et de Vespasiano legitur gratias ei agenti ob præfecturam, malè inspecto ob odoris fragrantiam cum miles erat, ait vellem oleo odorari, & ob id reuocatam reddidit. Et Venetiarum præfecto alteri militiæ gradum præfecti dum odoratum vidisset dixit aut remigæ, aut fode, cum militiæ sunt repugnantia, habes ex Io. Bot. de rat stat.lib.9.in rubr.de disciplina.

pag.247. num.25.

Vsus tamen destinandorum hominum.

Possunt cogi hi qui soliti sunt annonæ vacare, deficiente pane vel carne ad continuanda sua munera & mercaturas, facit tex.in l.moris.ff.de pœn.vbi potest quis damnari ad negotiationis exercitium in eo quod facere scit; sicut alicui ne negotietur inhiberi

beri

beri neue ad vectigalia publica conducenda accedant, vt ead.l. cauetur.idque à Reg.Camera certis personis ne directè vel indirectè faciāt formidabili pœna iniunctum est, nempe quæ perenni fraude cōuictæ antea fuerunt. quemadmodum et si in ciuitate aliquod esset artificium necessarium introducendum,inuiti ciues ad id exercēdū cogūtur,cap.sup specula,ext.de magistr. 23. q. 1.in summa.c.quid ergo,11.q.3.l.moris,§.sed damnare,ff.de pœn. l.semper;§.quibusdam.ff.de iure immu.In ijs autem quæ ad vitæ communis vsum pertinent, peccatum est laicis nisi sibi ipsis fideliter operam dederint,c.te quidem,c.sicut.n.11.q.1. ad quæ cum alijs probanda Cassan.in catal.par.11.consid.32.

pag. 248. num. 26.
Necessitate verò vrgente Domus regia frumentum dare tenebatur.

Clarior tex.iuncta glo.in l.2.Cod.de annon.ciuil. & lib.11.de hoc Tiraq.in Alex.ab Alex.lib.4.cap.23. Proinde Principes ad subueniendum subditorum necessitatibus, vrgente fame, de suo emunt aliena frumenta , quo casu mercatura ipsis conuenire videtur,vt discurrit Io.Bot.in de Rat.stat.cap.an regib. mercatura liceat. Et certè tanta est famis licentia,vt eius occasione delictum perpetratum pro delicto non habeatur, quo circa penuriæ tempore poterit quis pane carens,impune ei qui habuerit vi auferre ne fame pereat,Bart.in l.1.§.cum eandem,ff.ad leg. Rhod. de iactu,& panis quem auarus detinet,exurientium est, Speculator in tit.de instrum.edit.§.14.ver.item quod panis.proinde cō pelluntur diuites tempore famis,frumentum viliùs vendere, l. 1. C.vt nem lic.in empt.spec.lib.10.l.si pendentes,§.sed et si,ff.de vsufruc.quod assolet in vrbe obseruari pro eius victu,Luc.de Penna in l.1.C.de quib. mun. vel præstat.lib.11.ubi de famis detestatione non pauca.Cæterùm frumenti egestas semper dici potest adesse; idcircò prudentia in his opus est vt tempestiuè prouideatur, exemplo Ioseph qui futuram prævidens famem,ingentē frumenti copiam comparauit,vt est Genes.cap.41.faciunt dicta Ciceron. lib.2.rhetor.Sene.lib.4.de virt.aliq; adducti per Afflict. in præfat.Decis.ver.magnifice. Hinc factum nouimus vt decimæ instituerentur;ex agris .n. et noualibus decima seminum dabatur vectigalis nomine; et parimodo aratores decimā frumēti Romanis præbere cogebātur,ut adducit Alex.ab Alex.in Genial.lib.4.c.10.

Vnde panis ille gradilis dicebatur.

Hodie Rex noster, pauperibus qui in publica detinentur custodia ob crimen, singulis in dies dat panem. Cuius sumptus vnà consummatus ad sex millia nummum ascendit annuorum. At certè onus est Principis compeditos pauperes educare, l. iudices, Cod. de episc. aud. can. pasce, 86. dist. l. fin. Cod. de capt.

pag. 249.

Publicum autem frumentum semper fuisse.

Sempronius Gracchus legem tulit frumentariam, qua frumẽtũ Populo Rom. ex publico distribuendum iubebatur, Pompon. Lat. in lib. de legib. imò & pecunia dicitur frumentaria quæ publici frumenti comparandi gratia est collecta, l. ideo condemnatus, ff. de compensat. Tiraq. in Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 4. ver. qui curã, vbi multa allegat de præparando conuehendoque frumento. Et Romanis aliquãdo Pompeius factus est omnis annonæ præfectus et prouisor, qui viginti viros ordinis senatorij electos, per prouincias vicissim partitus est, & ipse nationes vndique percurrens vrbem frumento cæterisq; ad victum necessarijs impleuit, Liu. Deca. 1. lib. 4. Alex. ab Alex. in genial. lib. 6. cap. 20. Sunt autem ad publicum frumentum conseruandum, necessaria publica horrea, quibus nec Romani caruere, nec nos caremus, vt hoc loco indicat Germanus. in ijs enim magis seruatur frumẽti bonitas, quæ vetustate non augetur, quemadmodum & vini, l. 1. Cod. de condi. in publ. horr. lib. 10. non enim plus triennio ex legis coniectura, durare potest, glo. in l. 1. Cod. si aduers. vsuc. uinum autem uetus nouo longè preciosius est, Pindar. ode 9. Olymp. l. cum quid, ff. de reb. cred. ubi in illam incidit Bar. quæstionem si tutor post Cal. Nou. ex uino ueteri pupilli familiam alit, an rem gerat damnosam, ex l. iubemus, Cod. de erogat. milit. ann. lib. 12. et multa in his adducit Coras. in miscellan. lib. 3. cap. 12. Sanè appellatione annonæ etiam uinum contineri ait Luc. de Pen. in d. l. iubemus; dictum est autem uinum quòd potu uenas sanguine citò repleat; ueteres autem uenenum illud appellabant, 35. dist. can. uiolentum, in fi. uenenum aũt mutat omne adhibitum, l. qui uenenum, ff. de uer. signif. uinum uerò est letiferi succi, Luc. de Penna in l. modios, Cod. de susceptor. lib. 10. At militaris annona qualiter in castris deferretur, habes ex l. sicut fieri, Cod. de erogat. milit. ann. aliquando autem duplicem dabat annonam militibus Imperator in premiũ,

Alex.

Alex.ab Alex.in Gen.lib.4.c.18. Sed & de frumenti excellentia, & quod Campanum et Appulum sit præstantius, item et de panis genere atque origine, multa habes ex eodem, lib. 5. cap. 21. Profectò est annonæ inuigilãdum, cum multas ob causas, tũ ad uitandas populares turbulentias; pauperes enim populares in numero, homini potẽtiã quærẽti sunt cohibẽdi; etenim egenissimus quisq; importunissimus, est nẽpe cui neq; sua cara sunt, cui s. nulla sunt, et oĩa cũ pretio uel sine pretio honesta videntur: Unde ad euitandam publicam turbulentiam uel sunt ad colonias mittendi exemplo Spartanorum de parteniјs, uel ad bella, uel de facto expellendi, uel occasiones ex artibus uiuendi illis præbendæ, prout in fabricis Cæsar obseruauit. Et Vespasianus cùm aliquando ipsi modus proponeretur paruo ære exportandi columnas, non probauit propterea quòd plebi non consulebatur, ut refert Io. Boter. de rat. stat. lib. 4. cap. de pauperib. Quapropter Aragonenses Reges argentifodinas exercendas iussisse leguntur tametsi nihil inde compendij exerceperent, ut plebi exercendi occasionem præstarẽt. Quinctiã maiores nostri tradebant eos ipsos Reges, cum popularem quietem deficere uidissent quòd artificijs carebant unde sibi uictum quærerent, regali pietate motos uel ludos exhibuisse uel alias exercendi occasiones excogitasse, quò plebi exercitium & lucri causa offerretur. Ad quæ confert sententia Aitoni in lib. de Tartaris, cap. 26. inserto in uol. Nouus orbis, contra auarum, qui cùm uicinis stipendia non præbuisset, auro et gemmis suo esui destinatis, mortem infœlicem passus est. Et certè ars loco alimoniæ capi potest, cum nemo arte sua priuari debeat nisi ex delicto, l. moris, ff. de pœn. alioquin necari censetur, idque aliquando reip. expedire intelligitur, ut excellens in arte non debeat mori, uulg. l. ad bestias, d. tit. ubi, si eius roboris uel artificij sint ut digni populo Rom. exhiberi possunt.

pag. 251.

Tandem rectè forsan reip. consuleretur si hominum alluuioni vndecunque huc confluentium obuiaretur.

Pericles Atheniensibus dinumeratis cùm quinque exterorum millia comprehendisset, ceu mancipia vendidit vt auctor est Plutar. in vita ipsius. Romæ quoq; Lege Apuleia cautum erat vt absque populi decreto aliqua in regione esse non liceret, & peregrinæ nationis homines, gentilia Romanorum nomina assumere

probibebantur, ne miscerentur mores & contagio induceretur, Alex. ab Alex. in Genial. lib. 4. cap. 10. latè; et Spiegell. in lex. licet externis aliquando fuerit imperium traditum, qualis Traianus fuit. quæ autem prima hospitiorum amicè fuere, habes ibid. ab Alex. idcirco fame in ciuitate hac existēte meritò exterorum expulsio processit, anno 1592. Proinde exteris non datur facultas bona acquirendi in Regno, ex rubr. C. non lic. habitator. metrop. lib. 11. ad instar seruorum & vsufructuariorum vt opera Regis acquisita, eius beneficio cedant, & ex bonis Regni præsumuntur, Gul. de Bened. in repet. cap. Raynutius, in ver. & vxorem, num. 1042. Et an Rex succedat his & peregrinis & scholaribus transeuntibus per Regnum visitandi gratia limina Apostolorum, habes latè ex Rebuffo in 2. to. constitt. Gall. rubr. de liter. not. in glo. 1. Quod quidem pro faciliori castrorum custodia ab exercitus Duce alijsque tribunis exhibenda, vt per paucos seruari possit, illorum magnitudinem minui iure fit, & bellicis in rebus notatu digna sunt, l. 2. §. interea, Cod. de offic. præf. præt. Nuper etiam absque licentia Regis exteri non emunt feuda nobilia vt à Ianuensibus. At certè ex institutione chatolica peregrini in protectione sunt; & ad Vrbem causa deuotionis accedētes vel inde recedentes, molestari non possunt, quique id egerint excommunicationis pœna subijciuntur, Steph. Aufrer. de potest. eccles. super laic. & reb. eor. ca. 136. fol. 144.

Ibid. in fi.

Et Cicero de lege Papia meminit.

Lex Papia cùm in desuetudinem ire paulatim cepisset, multis capitulis ab anterioribus Principibus emendata legitur et restaurata, l. 1. Cod. de caduc. tollen. de qua meminit & Pompon. Lat. et Spiegell. in lex. fol. 293. Et ob id sunt ciuitates pro numero incolarum condendæ, nec nimiæ magnitudinis, vt maiore numero defensorum egeat, sed vt potius per paucos seruari valeat, l. in nomine, §. interea, Cod. de offi. præf. præt. lib. 10. & in auth. de referendar. in princ. & §. volumus, cap. cum M. de constit. cum alijs adductis per Luc. de Pen. in l. 3. Cod. quib. muner. vel præstat. nemi. lic. eod. lib.

pag. 252.

Ne agrorum cultus turbaretur.

Adde l. 1 ff. de pignor. ibi, vel vinearum culturæ turbarentur.

Vnde

Unde Nabuchdonosor capto Rege Zedechia, omniq; eius exercitu prostrato, agricolas boues & alia in fundis existentia in pace reliquit. Et apud Indos belli tempore nulla in re agricolis nocebatur, Diodor. Sicul. lib. 3. Arnulf. de iur. regal. priuil. 54. vltra Guliel. de Bened. in cap. Raynutius, ver. vxorem, nu. 905.

ibid. prope fin.

Iure reuocanda ea lex veniret.

Bald. in l. 1. Cod. de cadu. tollen. ait quòd lex vno tempore bona, alio secus esse potest.

pag. 253.

Huc verò & per terram & per mare cunctis patent portæ.

Huc faciunt quæ de contributione ab vniuerso regno facienda consuluimus supra ad hanc Ciuitatem ab ære alieno exonerandam etenim ob annonam comparandam id contraxit, ad commodum totius regni, et coemptiones extra regnum fecit, & viliori et pretio panem insumpsit, non enim debet vna ciuitas prægrauari, de quo Capyc. in inuestit. feud. in ver. Collecta, fol. 117. Et an ciues inuiti à ciuitate soluunt collectas vide per eundem ibi. et certè Neapolitani non soluunt collectas quia fuit imposita gabella boni denarij, remissa collecta, et tempore Isernia soluebatur, Isern. in §. habita, de stat. et consuetud. aduers. libert. eccles.

ead. pag.

Sublata potestate edificandi in suburbijs.

De edificijs & domibus latè Caßan. in catal. par. 12. consid. 72. At verò edificia quæ in mari fiunt nullum recognoscunt superiorem. et si fuerint ciuitates, nedum erunt exemptæ ab imperio, sed eam habent potestatem. quam Imperator in orbe, Bar. in l. infames ff. de publ. iudi. Bal. in l. 1. in fi. ff. de hæred. vel act. vend. Socc. consil. 81. vol. 1. Curt. iun. in tract. de feud. par. 2. col. 24. Sed certè Principibus tantùm competit habere palatia in ciuitate, Caßan. in catal. par. 5. consid. 22. num. 17. Isern. in tit. quæ sunt regal. & multis Regibus publicè aßignata fuere, Alex. ab Alex. in genial. lib. 3. cap. 6. Unde olim erant Ædiles edificiorum publicorum et priuatorum, sic dicti quod ædes sacras & priuatas procurabãt, Fæst. lib. 1. Alex. ab Alex. lib. 4 cap. 4. Germanus meus in hoc lib. cap. 8. & altius tollere edificia non cuique licitum erat, l. altius, ff. de seruitut. vrban. prædior. nisi ad æmulationem vel religionis potestatem, quemadmodum olim cura decemuirum erat

ne

ne aspectus publicus deformaretur, sed diruta ædificia instaurarentur, l. ad curatoris ff. de damn. inf. Coras. Miscellan. lib. 3. cap. 6. At à palatijs Principis ædificia priuata procul esse debẽt, l. ædificia, Cod. de operib. publ. sicut & à muris ciuitatum, l. sancta, §. muros ff. de rer. diuis. institut. eod. §. sancta sunt enim sancti, & propterea pœna capitis est constituta in illos qui eos trascendunt, de quo exemplum affert ibi Iurisconsultus de Remi infelici sorte. profectò sine Præsidis auctoritate nemini licet in ijs quicquam facere, l. omnes, Cod. de operib. publ. An autem eorum constitutio atque restauratio Principis ære, vel Vniuersitatum sit facienda; sæpenumero et in Reg. Camera, & in Sac. Consilio hæsitatum atque decisum fuisse compertum habemus. præcipuè verò nostræ vrbis exempla intuendo illud notum est, quòd pro eius muris erigendis imposita fuere nonnullæ gabellæ, vt testãtur illius capitula fol. 44. in vet. imò ex Regis cathol. sanctione toti Regno, ea de causa impositi fuere derictus, causaque expressa his verbis, Por ser ella la llaue y cabeça de aquel, *vt in dictis capitt. legitur fol. 74. Cui rei & urbis fortificationi certa fuit assignata pensio, quæ ad id opus distribuitur prout necessitas suadet à sex deputatis, quinq; scilicet ex quinque sedilibus; et altero ex populari platea, cum interuentu unius ex collaterali consilio. Sed certè in dubium id uerti posset, cum tributa Principi soluantur ut ciuitates muniat atque defendat & iustitiæ cultum protegat & gubernet, 23 q 8 can. tributum, auth. ut iudic. si quo suffr. §. cogitatio, et de iudic. §. nec autem, uers. uolumus, & uers. præterea, et latè firmat Luc. de Pen. in l. annonas, Cod de erogat. milit. ann. prout aliquando deductum fuit in controuersiam ab Vniuersitate Bari et serenis. Regina Apolloniæ in Sacro Consilio: quod noui ex allegationibus Marij Surgentis olim mei germani, quem dicta Vniuersitas in suum patrocinium aduocauit, cuius memoria ob eius eximiam uirtutem ad se me identidem reuocat; in ipso enim adolescentiæ flore inter primarios suæ ætatis causarum patronos non ultimum sibi uendicauit locum; quod cum tua maiestas præsensisset, inter alia in eum collata munera quæ aliàs nominauimus, in Iudicem Mag. Curiæ Vicariæ eum sibi cooptauit, ad altissimas dignitates proculdubio euocatura, nisi præacerbior fuisset à morte præreptus: vita est enim functus uix dum uigesimum octauum peregisset annum M.D.LXI. V. nonas*

nonas

non. Octobr. quod supra cùm memoriæ tunc non suppeteret, interminatè scripsi pag: 401. in fi. Inter innumeras itaque in synodalibus causis ab eo scriptas allegationes, et istæ leguntur, ac item decretum inde latum eius manu scriptum. in quo inter alia sancitum est, vt saluo iure prætenso per vniuersitatem, in totum teneatur Regina. At certè in vrbe tributa Principi non soluuntur ex tot amplissimis & notorijs priuilegijs, vnde nil mirũ si Princeps eo nexu eximitur. Sed quod ad instructionem viarum & pontium etiam domus augusta est obnoxia, l. ad instructionis, Cod. de sacros. eccles. non tamen murorum ædificijs, l. fin. Cod. de quib. muner. nem. lic. se exc. lib. 10. et de annon. et tribut. l. 1. quæ adducit glo. in d. l. ad instructionis in ver. titulo. Nunc verò in Reg. Camera, delatis fraudibus commissis in fortificatione vrbium Piscariæ & Ciuitellæ, inuigilamus pro eo quod interest, etiam contra hæredes elocatorum siue partitariorum, an scilicet interesse appareat ex magisterio nõ probo, vel ex falsis mensuris, vel si plus debito accepissent; quod interesse veniet ex pecunia retenta, & imprimis si tempora largiuntur, cùm post decimumquintum annũ omnis sileat actio, l. omnes, Cod. de operib. publ. si bona fides, ex mẽsorum in curia interesse excusatur, tot. tit. si mens. fals. mod. dix. Et vbi in quatruplum ex iuris dispositione liquidatum sit interesse latè deduxi supra in adnotat. ad cap. 16. nume. 25. pag. 336. cum seqq. quæ ex tribunalis religione perspicuè vt decet veniunt indaganda ne hisce status negotijs, fraudibus locus detur. Quod iudicium pendet item de fabricis Ciuitatis Aquilæ, quarum fraudum ex fisco deductarum inquisitio est mihi commissa. Quibus consequens esse potest, quòd cum nonnullis Regni Vniuersitatibus super his hæsitatum fuit in reg. Camera, quarum aliquas hic recensere non piget. Nam cum vrbis Trani mœnia essent restauranda, ne mora in his periculum pareret, ære fiscali iussum est faciendum, me referente et in Reg. Camera et in collat. Consilio prout & Lypari et Hydrunti eadem ratione factum fuit. Sed renuentibus Ciuitatibus Monopoli et Callipoli, ac per iustitiæ tramites se tueri volentibus, fuit lite pendente, per Reg. Cam. decretum vt ad earum onus explicarentur dato termino in petitorio. perfecto aũt ab eis opere, siluerũt in prosequẽdo iudicio petitorio. Quæ omnia ex pluribus consultationibus in Reg. Camera relatis, & ex proxima de Ciuitate Trani, cuius causa est mihi

commissa,

commiſſa, perſpexi. Enimuerò Principem in reparatione & re-ſtauratione publicorum munerum, obnoxium eſſe contribuere, habes ex tex. in l. inſtaurationi, Cod. de diuerſ. præd. vrban. & ibi Luc. de Pen. et in l. 1. Cod. de quib. munerib. vel præſtat. ver. octauò quæritur. Atqui à principis contractu dolus ſemper abeſſe præſumitur, l. probatorias, Cod. de diuerſ. offic. l. 1. & ibi Bart. Cod. de præd. curial. lib. 10. Reſtaur. de Imperat. quæſt. 110. priuil. 184. Super his autem pluries expertorum iudicium fuit adhibitum, ex quo ſententia ſequuta ſatis eſt inuenta erronea, ac dubitatum num vires rei iudicatæ retineret, per ea quæ not. in l. 1. Cod. de err. calc. & in l. 2. Cod. de re iud. l. 1. §. 1. ff. quæ ſentent. ſine appell. Ex temporis tamen longitudine, quæ delicti perſequutionem debilitat, l. ſi diutino. ff. de pœn. quod corporalem potuiſſet parere pœnam, l. ſi operis, Cod. eod. & contra hæredes, quos lite conteſtata quãtum ad eos peruenit conueniri fas eſt, l. 1. Cod. de delict. defunct. licèt ob pecuniam fiſcalem retentam de reſiduis actio oriretur, vt latè deduximus in adnotat. ad cap. 16. ſupr. pag. 336. Et ſi ob menſoris incuriam vel dolum omnino ſint obnoxij per ea quæ glo. magiſtr. in d. l. 1. Cod. de err. calc. habet. et ex facti ſerie difficiliùs enucleanda ex diutina Reg. Cameræ occupatione, cauſam dubiam fiſcus cum arbitratus eſſet. prout litis euẽtus aſſolet, qui caſus reputatur etiam fortuitus, ex vulg. iurib. ad tranſactionis remedium nunc deuenit; quæ conſulto Vicerege cum collat. conſilio ex eadẽ Reg. Camera explicanda venit. vbi tamen Regis ne ipſius requiratur aſſenſus ſatis ſupra diximus in adnot. cap. 18. pag. 351.

ead. pag. in fi.

Omnes cum ſuis familijs ad Ciuitatem conuolant.

Quemadmodum & exteri, qui cum ex Electorum ciuitatis, qui ſeptem ſunt incluſò plebis tribuno, priuilegio in ciuilitatem facilius alliciuntur; quæ facultas ex priſcis regijs gratijs in Vrbis capitulis contentis, eis eſt tributa, qua aliàs gaudere non poſſent, l. ciues, Cod. de incol. vt per allectionem ibi. Sed non ita in nobilium ſedilia ipſa etiam ſedilia valẽt reluctantibus nouiſſimis ſacris iuſſionibus. ex quo priuilegio in numerum Regentium ex platea populari alliciuntur pro tuenda quidem rep. vltra iuſtitiæ atque pacis præſidium. annona autem præcipua eſt, cum panis copia populum hilarem reddit, vt habes ex Ioan. Bot. de rat. ſtat.

pag.

pag. 254.

Quos quidem abolitis eorum delictis.

Remedium ne bannitorum alluuio concrescat, l. 1. Cod. de irenarch. vbi ad prouinciarum tutelam quietem & pacem per singula territoria sunt constituti; & facit tex. in l. 1. ff. de offic. praef. vig: sic per singula tenimenta quinque sedilium quae Ciuitatem totam repraesentāt hoc idem nobiles sediliarij cunctis in portis vbi de publico discrimine verentur, custodes constituuntur, quod in lib. de sedilib. latè narrat Frater. Et incursio hostium et praedonū iustè facit Regnum collectarum oneri subditum si Rex ob id in necessitate sit, Bald. in l. ex hoc iure, ff. de iustit. et iu. Capyc. in inuestit. feud. in ver. collecta. Hodie ex nou. pragm. ab Illustriss. Comite Oliuaris Vicerege edita consultum est reip. ac bannitorum molestijs occursum, vbi propinqui & prouinciales illos exhibere coguntur ac damna ab illis illata resarcire, qua de re in nostris Regalib. fusè dicemus. Et in Francia constitutus est proprius militum numerus ad profligandos bannitos vt autor est Cassan. in catal. par. 9. consider. 11. idcirco intermitti non debet militare exercitium, cùm eam ob causam purgatur resp. latronibus alijsq; criminosis, perinde ac medicina corpus infectum.

IN CAP. XXV. pag. 256.

At certè quid dare cogerentur Legatis Ciuitates, in calce huius formulae adnotabatur. &c.

Notitiam eorum quae legatis danda praescribebantur, affert Guid. Pancirol. in Notit. Imper. orient. cap. 6. quam huc transcribere ad rē putaui. ea sic habet. Ille Princeps omnibus agētibus in illo loco. Nos Gaiū I. V. partibus illis, legationis causa direximus, ideo iubemus vt locis conuenientibus eidem à vobis euectio simul & humanitas ministretur, hoc est veradi & parauaredi tot, panes tot, uini mod. tot, cereuisiae mod. tot, lardi lib. tot, carnis tot, porci tot, porcelli tot, verueces tot, agni tot, anseres tot, phasiani tot, pulli tot, oua tot, olei libras tot, gari libras tot, mellis tot, aceti tot, cumini tot, piperis tot, costi tot, caryaphyli tot, spici tot, cinamomi tot, grani masticis tot, dactilae tot, pistaciae tot, amygdalae tot, cerae lib. tot, salis tot, olerum leguminum carra tot, faculae tot, pabuli equorum carra tot. Haec omnia tam eundo, quàm redeundo eidem ministrari in locis solitis & impleri sine mora procurate.

pag.257.

Porrò legati sancti sunt.

Occidere enim Legatos nefarium facinus appellat Herodian. lib. 6.

ibid.

Et legatis donatio facta, an ipsorum contemplatione facta censeatur, &c.

Idem in fisco, Martin. Laudens. de fisco, quæst. 202.

pag. 259.

Declinato verò imperio, &c.

Eo tempore Imperatores, exterorum Legatos conuiuio sibi adhibebant, Cassiod. lib. 6. var. cap. 9.

pag. 263.

Et vasalli prohiberi non possunt ne eant ad suum Regem.

Archiepiscopo Rauennati vetitum fuit à Summo Pontifice ne Episcopos suffraganeos impediret qui Romanam sedem adire vellent, Sigon. de Regno Ital. lib. 5. Et iure ciuili cauetur ut impedientes uasallos ne ad Regem quærimonias afferãt, læsæ Maiestatis pœnæ fiant rei, l. cuiusque, ff. eod. Luc. de Pen. in l. 1. in fi. Cod ut nem. ad suum patrocin. Afflict. in decis. 265. num. 67. facit tex. in l. mediterraneæ, Cod. de annon. et tribut. ubi ne aliàs plus grauaminus ciuitatibus afferat Principis aditio, quàm collectæ impositio quem allegat Capyc. de inuesti. feud. in uer. collectarum; Multum enim lætantur subditi uidere præsentiam Regis, Bald. in cap. 1 de de maior. & obed. & quod de Rege Angliæ ibid. dicit, Afflict. in d. decis. 265. nu. 12. & dictum notabile Innoc. in cap. quia propter, de elect. ut dulciùs sit bibere de aqua fontis, quàm de aqua torrentis. inde Regi extra Regnum bellum habenti, uasallorum adiuuamen necessarium est, quia ibi est Rex ubi & territorium, Isern. in cap. 1. quib. mod. feu. amitt. de facto autem procedere annuit Bald. Cynum referens in l. 3. ff. de offic. præsid. Iacob. de Butr. in l cunctos populos, Cod de summa trinit. & fide cath. Et si de persona uel cum adoha, habes ex Affl. in d. decis. 265 num. 51. Proinde maxima inter doctiores exercetur quæstio debeant ne Reges ipsi populis ius reddere, an per Magistratus id facere. An autem extra Regnum uasallo morari liceat Bart. in l. utimur, ff. de sepul uiol. ex eod. Affl. quod de curialibus & Magistratibus statutum est pragm. sanctione, ut in territorio urbis

urbis tantùm ijs morari liceat, militibus autem & ueteranis, & quomodolibet pensionarijs, quomodo fines Regni egredi possint diximus supra in adnotat ad capit. 22.

pag. 265.

Eamque prouinciales omnes magnifaciunt ipsis seruari.

In leges 12. tab. relata fuit & ista, Ritus familiæ patriæque seruanto, & ex patrijs ritibus colunto optima. refert Spiegell. in Lexi.

pag. 266.

Prorex ipse fiduciarias ex Rege exhibet literas.

Veterem inuenio fuisse morem huiusmodi literarum ad populos à Principe mittendarum in commendationem Rectoris quem ad ipsos mittit. & apud Cassiodorum Var. lib. 6. cap. 24. Theodorici Regis fiduciariæ literæ leguntur ad honoratos possessores & curiales ciuitatis Neapolitanæ, quas hic subscribere non piguit. eæ tales sunt. Tributa quidē nobis annua deuotione persoluitis, sed nos maiore vicissitudine decoras vobis reddimus dignitates, vt vos ab incursantium prauitate defendant qui nostris iussionibus obsecundant. Erit nostrum gaudium, vestra quies; suaue lucrum si nesciatis incommodum. degite moribus compositis, vt viuatis legibus feriatis. quid opus est quemquam facere vnde pœnas possit incurrere? quærat iudex in uos causas, & non inueniat. ratio motus vestros componat, qui rationales uos esse cognoscitis. improbis iudicē, testem bonis moribus destinamus; at nemo se cogi sentiat, nisi quem ordo legitimæ conuersationis accusat. Atque ideo illi vos comitiuam Neapolitanæ ciuitatis per illam indictionem dedisse declaramus, vt nostra gubernatione laudatus, alteram mereatur de nostro iudicio dignitatem. Cui vos conuenit prudenter obedire, quia vtrunque laudabile est, vt bonus populus iudicem benignum faciat, & mansuetus iudex gratissimum populum æquabili ratione componat.

pag. 267.

Prorex benignè annuit, tactisque sacris euangelijs iusiurandum præstat.

Num Imperator iurando in sua coronatione tangere debeat scripturas prout cæteri faciunt pete ex Barto. et alijs scribentib. in auth. sacramenta puberum, Cod. si aduers. vendit. & sacra dei euangelia iurat, clement. 1. §. porrò, de hæret. Fely. in cap. fra-

ternitati, de testib. & alij adducti per Restaur. Castald. in tract. de Imperat. quaest. 28. Sed et Carolus V. in suo Neapolim aduentu anno 1535 pari modo iurauit se obseruaturum constitutiones & capitula Regni & Ciuitatis, prout in dictis capitulis patet.

pag. 272. Grammatic. in multis consi.

Ex tex. in l. sed si possessori, §. item si iurauero, ff. de iureiur. l. si quando ff. de leg. 1.

pag. 275.

Sin autem in creandis officialibus in aliquo sedili, &c.

In magna Cur. Siclae inter duos iudices disparitate orta, adeunt Praesidentem Sac. Cons. qui eligit aliquem ex Magistris Rationalibus eiusdem Tribunalis Doctorem si fuerit; sin minus ex alijs alium suo arbitrio.

pag. 276. in fi.

Et an discedendo à Regno aliquam ob causam, Vicarium sibi constituere possit, &c.

In quaestionē adductū scio an Vicarius posit sibi aliū Vicarium substituere, et si Papae sit, & certi iuris est quod nō cap. clericos, de offic. vicar. Bal. in l. aliquādo, ff. de offic. procons. & in cap. cum perpetuus, col. 1. de fide instr. nēpe sibi similem et perpetuū. cū aūt pro modico tpe intelligitur., glo. in clem. 1. ver. locum, de regul. Cardinal. in clem. 1. quaest. 11. 13. et 18. Solus enim Princeps vicarium creat, et non alius magistratus, §. nulla, auth. de defensor. ciuit. §. eos, auth. de mandat. princ. Sed certè Illustris. D. Petrus de Toleto missus à Carolo V. in Senas subigendas, D. Aloysium filium tertiò genitum etiam hodie superstitem, Neapoli Proregem reliquit, quam dignitatem is nō paruo temporis spatio exercuit. Quid autem in Praefecto habes ex Alex. in rubr. ff. de offic. eius, Restaur. de Imp. quaest. 106. et 109. An autem Vicarius Principis vel Iustitiarius prouinciae posit aedificandi in publico licentiam concedere, agit Affl. in constit. beneficium, et Cassan. in consuetud. Burgund. fol. 15. colum. 4. Et an Vicarius Regis, regalia concedere posit, vel alienationibus feudorum consentire, habes ex Camerar. in repetit. cap. Imperialem, fol. 80. in lit. B. de probib. feu. alien. per Frider. & an dilationes quinquennales et literas Status, quod est supersessorium, litibus, iustis ex causis concedere, de quibus in l. interdum, ff. de iudic. iuxta Franciae morem habes latissimè ex Rebuffo in 2. to. commentar. ad constit. Reg. ar. 1. gl. 6. fo. 81.

et ex

& ex latè per eum adductis ad hostica exceptionis comparationem quodammodo inferuntur, de qua in constitt. Reg. et in multis forensibus altercationibus interpretata venit. et an fideiussio remitti possit, multasque alias dilucidationes ibi habes. At verò quæ facere possit solus Princeps, & à quibus abstinere debeat, habes ex Restau. de Imper. quæst. 109. et 111. latiss. et Caßan. in catal. par. 5. consid. 22. & nos in nostro Codice de Regalib. vbi quæ consideranda veniunt, ultra Isern. Par. de Put. Affl. Capyc. Fret. aliosque Regni iuris interpretes, congeremus.

IN CAP. XXVI. pag. 279.

Omnium igitur primos assiduos Regis equites apparere dicebamus, quos vulgus Continuos appellat.

Vel celeres dicebantur milites 300. quos Romulus ad custodiam corporis sui delegerat; à celeritate dicti; quòd belli necessitate tum equites, tum pedites expediti pugnabant, Zas. in l. 2. ff. de orig. iur.

pag. 280.

Sanè cohors prætoria erat, &c.

Cohors pretoria instituta fuit à Scipione Africano vt refert Carol. Sigon. de ant. iure prou. cap. 2. Hic enim primus, ait Festus, fortissimum quemque delegit, qui ab se in bello non discederent, & cætero munere militiæ vacarent, et sexquiplex stipendium acciperent.

pag. 282. in fi.

Et is liber aliàs matricula dicitur.

Matricula dicitur à matrice in qua concipiuntur filij, quia in ea describuntur milites officiales, et clerici, l. 1. Cod. de offic. mag. offic. l. fin. Cod. de offic. præf. vrb.

pag. 283.

Reliquis autem militibus intestato decedentibus succedit legio, &c.

Idem in officiali decedente sine hærede; vt s. alter officialis collega ei succedat in certam portionem, tex. in l. officialis, Cod. de episcop. & cler.

pag. 284. ad fi. Vt refert Sueton. in Galba.

Et Dion in Seuero.

pag. 287.

Secretarij, vt nunc dicimus, plures erant.

Et

Et nos eum qui cifræ vocatur habemus, et penes Viceregem pro arduis belli statusque rebus inuentus, vt latè deduximus supra in cap. 6. Sed certè Principes, ipsi primò scribebant, sed postea inuẽtus fuit qui Magister epistolarum vocabatur, & sacrorum scriniorum, de quo in l. 7. Cod. si contra ius vel publ. vtil.

pag. ead. in fi.

Equitat etiam cum supradictis Regens mag. Cur. Vicariæ.

Et Scriba rationũ, qui præcedit Thesaurarium, et Thesaurarius Regentem mag. Cur. Vicariæ, et iste Secretarium Regni qui omnibus est posterior.

pag. 289.

Quibus succedunt Aduocati fiscales duo.

Fisci aduocatos etiam olim fuisse duos habemus ex l. binos, Cod. de aduoc. diuersor. iudic. vnus generalis, alter specialis, de quibus in l. 1. et 2. Cod. de aduocat. fisci. At in Francia vnus residet semper in parlamento, alter in balliuatu, sed non intitulatur procurator generalis, sed Regius in balliuatu. De quorum destinatione meminit Præpositus Cardin. Alex. in tract. de pa. iur. fir. §. ad hæc, de vsib. feud. quæ cum multis circa fisci patroni dignitatem habes ex Cassan. in catal par. 7. consid. 34. Nos autem de eius origine necessitate atque de incumbentibus ad eius officium plenè dicimus in nostro tract. de Regalib. Reg. Neap. in quo praxis detegitur non inutilis pro rebus iustitiæ administrationem concernentibus. Et ij quidem olim ex cœtu priuatorum aduocatorum eligebantur, ac per brennium administrabant, vt tradit Guid. Pancirol. in Notit. Imper. oriental. Sunt igitur etiam hodie duo, alter mag. Cur. Vicariæ, alter Reg. Cameræ Summariæ. Et D. Orificius illum mag. Cur. Vicariæ tamquàm dignioreĩ sibi elegit, data ipsi optione, cum vterq; prius unus esset, non quòd ego in eo uersatus id meæ dignitati applicem, ne æmuli dicant contrarium, vt ne id seruitium magnifaciam in suprema promotione.

pag. 292. Cursus publici potestas, &c.

In hoc Regno atque adeò in hac ciuitate est hæc potestas cursus publici vni archiueredario collata, qui propterea Currerius maior vulgò dicitur, iamdiu quidem institutus à Rege, qui solus cursum publicum exercet ad literas regias ferendas atque alia quæ celeritatem requirũt, quod nemo alius facere potest. Et ratio quidem priuatiua quæ confidentias & Principis seruitium concernit,

secretum

secretum facit, & in Principis est arbitrio si alias ferri velit cum suis. Et absque Viceregis licentia non discedit, nec alijs inseruire potest, quemadmodum olim Præfecto prætorio. Cùm autem occasione extraordinaria discedit, nulli hoc pandere licet; & habet et facultatem aliarum rerum vehendarum per Regnum et extra; quam facultatem magno ære locat. quique id conducunt Procacij dicũtur & pro vniuscuiusque oneris custodia ius certum pro publico commercio tuendo constitutum est. Discedendum est autem certis diebus cum comitiua; tenetque domum & ius dicit contra eos qui malè se gerunt in rebus ita cõducendis, præter res prohibitas exportari intra et extra Regnũ pro regiarũ dohanarũ directibus, alijsque gabellis, diuerso quidem modo si per mare vel per terram fiat, iuxta regias complures sanctiones et pragmaticas et banna. Et cuique licitum est hoc facere cum sit contractus, locationi, emptioni et venditioni proximus. locant enim operas ideo locator dicitur prout et conductor qui pecuniam dat, l. 1. §. si quis, ff. depositi, glo. in l. si vno, §. item cum quiddam, ff. locat. & munus vehendi dicitur. & uectura quæ vulgò dicitur probatur ex l. videamus, §. qui vinum, l. si merces, §. qui columnas, & in muliere, l. sed ædes, §. si quis mulierem, et in mulis, l. qui insulam, §. qui mulũ, & in mulione, l. cũ in plures, §. seruum, et §. vehiculũ, l. colonus, §. 1. ff. eod. vbi de uectura loquitur. Sunt autem & alij modi citra nomen Procacij, & conductæ dicuntur, quæ conducunt res mercimoniales magni ponderis; res quidem satis diuersa. Et hæ habent limitatum etiam conducendi ius. ac impræsentiarum alia est erecta conducta Viceregis priuilegio pro vehendis rebus omni cum securitate custodiam militum centum præ se ferens, fideiussionem dictarum rerum pro mercatorum securitate præstando; et spatio sex annorum decem & octo mille ducatos Reg. Curiæ soluere obligata. quam Currerius maior oppugnare non destitit etiam coram Rege, in officio suo hoc etiam inesse contendens, et Procaciorum. et ex consuetudine inueterata ex pragmatica desuper aliàs expedita, ius esse sibi prohibendi acquisitũ. Nouus verò conductor replicauit vt quilibet facit; & in his quæ meæ facultatis sunt non habet locum præsumptio. Tametsi vt Regia authoritate fiat, hæc noua cõducta alijs cùm circunstantijs publicam vtilitatem parientibus iã actũ est. re. n. in controuersiam pluries in Reg. Camera & in Collaterali consilio etiam à fisco deducta,

ducta, ne conducta diebus Procacij discederet; ne domum apertam haberet, sed dobanam vbi merces reponuntur, neue literas, comitiuas equorum et mulorũ, cùm iuribus deroget et authoritatibus. aditus Rex sibi consultatione explicandũ demãdauit & interim cõductã suũ cõficere cursum: & dato termino ad finẽ faciẽdi pdictã cõsultationẽ, iura vtriusq; partis deducẽda expectãtur. Cuius aũt erit sententiæ siue voti Reg. Camera quia futurum, non asseuerem, ẽt quia secretè procedunt & voti propalationem patefacerem. Equi autem cursus publici quia currunt per stationes, equi stationarij dicuntur, quemadmodum et curiales. Baro autem nõ potest præcipere subditis vt vehat, nisi Rex; de qua materia vide Capyc. de inuestit. feud. fol. 130. in ver. iumentorum. & colligentes gabellas tenentur itinera tuta reddere, idem Capyc. de inuestit. feud. fol. 114. ver. colligentes pedagia, et ibi adducta; & quomodo vehuntur annonæ habes ex l. pro locis, et l. nemo, Cod. de annõ. et tribut. lib. 12. Et à quibus abstinere debeat prorex vt facere non possit, idem Capyc. de inuestit. feud. in repet. cap. Imperialem, fol. 32. et 33.

IN CAP. XXVII. pag. 296.

Et proinde sedile ipsum, eam prærogatiuam negligebat.

Et omnes alij, ex reliquis quatuor sedilibus, nobiles, hanc opinionem sequebantur.

pag. 297.

Et qui titulos emunt titularij non sunt.

De Imperij emptione adi. Restaur. in tract. de Imperat.

pag. ead.

Res magnæ non geruntur viribus aut velocitatibus aut celeritate corporum, sed consilio, authoritate, & scientia.

Catonem dicere solitum aiunt, maiores nostros armis remp. magnam fecisse. si ita quidem esset multò pulcherrimam nos haberemus, quippe sociorum atque ciuium, præterea equorum et armorũ maior copia est nobis quàm ipsis. sed alia sunt quæ illos viros magnos fecerunt, quæ nobis nulla sunt, domi industria, foris iustum imperium, animus in consulendo liber, nec delicto nec libidini obnoxius, & c. quæ Cassan. scribit in catal. par. 5. consider. 14. Cæterùm vera est Principis scientia iustitiam populo facere omni tempore et vbique; idque magis necessarium esse, quàm contra hostes arma mouere. ipsos enim reges ad iustitiæ administrationem ortos

eos esse latè patent doctiorum authoritates & sententiæ.

pag. 299.

Nec obest quod Officiales à Rege dicuntur magnifici, titulatij verò illustres.

At verò magnifici titulus datus est etiam Præfecto prat. & ipsi Regi, Abb. in cap. nouit, de offic: lega. Restaur. de Imperat. q. 59.

pag. ead. in fi.

Secundùm eos pronunciatum fuit vt in locis differentibus præcedere debeant.

Sanè progressus deambulationis in statu temporali aliquid indicat dubij, cum ipsi titulati anteeunt maiores & præcedunt; in ecclesiastico verò secùs, ut maiores sint qui sequuntur. & rationem indagare multum cordi fuit authoribus. Cassaneus verò hanc sequitur, cùm immediatè superiores sequuntur & viciniores, ex glo. in §. aliam, instit. de bonor. poss. et in medio ponitur, ut per eũ in catal. par. 4. consid. 74. et 75.

pag. 302.

Et cùm Regij consiliarij qui in criminali auditorio Mag. Curiæ Vic. morantur biennium, &c.

Profectò iudices criminales mutari quolibet biennio, antiquus fuit mos: cuius contrarium in alijs tribunalibus obseruatum uidemus, nempe ut perpetuò, id est quousque uiuant, sint in magistratu. et quo ad temporalitatis rationem, abundè dixit Germanus in hoc lib. cap. 17. Sed ob subiecti uim atque causam, alia est iudicio meo, meliore proposito inuestigata; & est ne naturalis iudicum benignitas, quam eos habere decet ut asseuerat Iureconf. in l. Imperatores, ff. de adul. in sæuitiam uertatur ob assuetum morem puniendi homines. etenim ex cõtinua detestatione criminum iracundus fit animus. ad quod inter alia exempla illud recenseri nõ ab re erit de Claudio Imperatore, qui audito inhumano facinore, in iudicij medio cultrum suum in criminosi faciem iniecit, authore Sueton. in eius vita. Et Augustus ob puniendi continuam seueritatem, à Mœcenate amico carnifex est appellatus, authore Dione. Proinde in Francia idem est acceptus mos, ut Camera criminalis parlamenti in trimestre mutetur, prout eius nationis illustres authores testantur.

pag. 304. Qui præter magnæ crucis signum, &c.

In Regno Siciliæ militibus magnæ crucis per iuris tramites datũ

esse titulum illustris, sicut et titularijs, nuper mihi relatum fuit.

pag. 307.

Religio ipsa singulis annis prid. Kal. Decemb. in deuotionis signum falconem Regi tribuit.

Id fieri cœpit post violẽtum recessum ob Turcarũ impetũ ab Rhodo insula, quæ aliàs Ophiusa, aliàs Ethrea dicta est secũdùm Steph. de vrb. relatum per Interpr. Pind. in Olimp. ode 7. Qui quidẽ tametsi in signum superioritatis tribuatur, non propterea subiectionem parit; nam ciuitas quæ pallium, brauium, cereũ, vel aliud simile tribuit, eadem ratione censetur, et si pactis custodiendis obnoxia est, Bal. in l. etiam, col. fin. Cod. de iure dot. & in l. exequutorem col. 8. ver. sed quæro, Cod. de exeq. rei iud. Pet. consil. 360. & alij per Restaur. adducti in tract. de Imper. quæst. 109.

pag. 314.

Quod autem diximus præfectis tribunalium in eminentiore sedere loco.

De iure sedere debent in basilica iudices à mane vsque ad vesperas pro litibus ẽt futuris dirimendis, auth. quan. sedere deb. iud.

pag. 315.

(quem singulis diebus saturni ad tribunal Vic. ad cognoscendas custodias, &c.

Hæc cognitio olim ad Legatum proconsulis spectabat, l. solent, ff. de offic. procons. Iacob. Rauard. in l. nemo potest, ff. de reg. iur.

pag. ead.

Porrò autem præfata omnia tribunalia summo mane, &c.

Cassaneus facit figuram omnium Tribunalium Franciæ ordinatim, in catal. par. 12. consider. 68.

Prætermissa quædam in adnotationibus, suis locis reponenda.

pag. 317.

Alioquin si ex superioris authoritate diruatur, &c.

Adde Castald. de Imper. quæst. 110. priuil. 39. Et diminuta ciuitate incolis si fiscalia onera solui non possunt, leuantur ordine regio, & superinducuntur locis conuicinis, Luc. de Pen. in rubr. de superind. lib. 10. Capyc. de inuestit. feud. in ver. diminuta; quod ẽt facit infidelitatis dedecus, Specul. in tit. de instrum. edit. §. 2. ver. item ponitur, Luc. de Pen. in l. cum allegatis, Cod. de re milit. lib. 12. Martin. Laudens. in tract. de Princ. & rescr. quæst. 68. De-

structo

-structo autem castro ob bellum, si alibi edificarent homines qui eius custodiæ obnoxij erant, adhuc tenentur, Alber. in l. si vsusfructus, ff. quib. mo. vsusfr. amitt. Capyc. de inuestit. feud. in ver. Castellanus. quod si à Principe reficiatur, an ære Domini emendandum veniat habes ex Bald. in l. si in aliquam, ff. de offic. procons. vbi singulariter dicit quòd non, licèt aliquam habeat hoc dictum difficultatem ex adductis per Cottam in memorial. ver. Castrum. At feudo dato à Rege cum hominibus & personis, si omnes moriantur, an remaneat qualitas feudi quaternati an verò simplicis feudalis, habes latè ex Fret. de suffeud. lib. 2. in 29. author. Baron. num. 4. Idemque in eo qui per vim dominium amittit, vt puta si ab hostibus vis illi inferatur, Caßan. in catal. par. 5. consider. 49. Et ratio quidem est in his defectus bonæ fidei atque iustæ poßeßionis sine quibus dominia sunt imperscriptibilia, quæ in Status & Regnorum dominio bellico more adeptorum exemplificantur per eundem ibid. quæ eadem ratione et Regni confines ait non præscribi. At certè dominus si castrum dimiserit, poßeßionem non perdit, l. licet, Cod. de acquir. poßeß. dum tamen hostes illud non occupauerint, l. clam poßidere, §. fin. ff. eod. Laud. de crim. læsæ maiest. not. 5. Capyc. de inuestit. feud. ver. Castellanus.

ibid.

cum locus sacer destruitur absque superioris auctoritate, &c. Adde §. sacræ, instit. de rer. diuis. & ratio est vt in solo sanctitas remaneat, Alex. ab Alex. in genial. lib. 6. cap. 14. proinde si Tyrannus occupet ecclesiam vel ciuitates, earum priuilegia non perduntur, Martin. Laudens. in tract. de Princ. quæst. 96.

pag. ead.

Regium optimatumque delicta diuulgantur, &c. Princeps mendosus omnes habet ministros impios, Isern. in cap. 1. in fi. qui succeß. ten.

pag. 318.

vasalli à fidei nexu liberantur si Domini cõspurcẽtur hæresi, etc. Domini. n. delictum terram subijcit interdicto, cap. non est, extra de sponsal. & cap. sanè, in fi. Isern. in cap. 1. num. 51. de statut. & consuet. aduers. libert. eccl. Planè autem et Rege et vasallis infidelibus, si vasalli conuerterentur ad fidem, rex autem non, adhuc tamen poßet remanere rex si suos subditos secundum legem christianam viuere sineret, Innocent. in cap. qui super, de voto et voti

red.licèt Hostiẽs.contra sentiat;vide Martin.Laudens.de princip.quæst.49. Sed regulariter dominus tenetur intra triennium purgare suam ciuitatem hæreticis, aliàs conceditur occupanti, idem Laud.eod.tract.quæst.110.

pag.319.

Profectò aduocati iuniores,&c. Ad hoc vide etiam Cassan. in catal.par.11.consid.17. Quod autem de Reg.Camera dicitur, idem et de sacro Cons.intelligito.

pag. ead.

Principis arcana celanda,&c. Circa secretorum custodiam Principibus bellorum & pacis tempore seruãdam, ac etiam dissimulationis rationem necessariò manutenendam tamquàm quæ Principis iram pacatiorem reddit, habes ex multis ijsque memorandis exemplis per Io.Boter.de rat.stat.lib.2.tit.de secreto.

pag.327.

Princeps militiæ probare debet tyrones,&c. Iam passim compertum habemus, quòd olim probi milites atque adeo ipsi Duces licèt pagani,detestati aleæ lusum,bellicis tantùm exercitijs prælijque similitudini vacabant.Proinde legimus Hadrianum quotidie ad viginti milliaria incessisse armatum atque instructum varijs modis,pro futuris hostium victorijs,prout quisque,studendo lucubrationibus pro reip.vtilitate adiuuanda. Et apud Vegetiũ hoc singulariter profertur,in pugna vsum amplius prodesse quã vires.in Regno aũt Siàm certus agebatur ludus in ciuitate Vdiæ in riuo Menun, vbi tria millia Paraì (sic enim ibi vocãtur naues) militariter inuicem præliabantur.Et quanti conferat militum strenuitati bellicarum rerum regulis exercitium militare, habes ex Io.Bot.de rat.stat.lib.9.in rubr.de disciplina.

pag. 328.

Etiam ratione causarum reuocandarum ex Baronibus,&c. Rex enim trahit causam ex publica causa de vna in aliam prouinciam,§.si verò illam,ver.nisi forte,& ibi glo. Auth. vt omn. obed.iud.Det.in cons.297.Restaur.de Imp.quæst.110.priuil.160.

pag.ead.

cum corpus puniti iam sit confiscatum ipsi Principi. Sed tametsi dominus sit personarum,vt ex pluribus Regni constitutionibus,quæ iam per illustrium Regni Interpretũ ora sunt frequentes,an hoc idem et post mortem illi competat, nunc non affirmo; etenim

etenim si damnatus, pœna fit seruus, l. imperatores ff. de iure fisci, dominus in seruum mortuum nescio quid iuris retineat, cũ mors omnia soluat.

pag. 331.

Instantiæ peremptio fiscum non includit. Scilicet in ciuilibus, secus autem in criminalibus, cum dispositio l. fin. Cod. vt intra cert. temp. contra fiscum illæsa remaneat in cunctis vrbis auditorijs, & nunquam ab ea recessum est. et à die litis contestatæ tempus biennij currere, communis fuit moris ob infinitam causarum criminalium molem. ne tamen in hãc temporis desidiam delinquẽtibus proficuam incurratur, in Mag. Cur. Vicariæ fiscus à Principe obtinet rescriptum, siquidem per alium annum prorogatiuũ, & singulo quoque anno repetitum est.

pag. 337.

& officij priuatione & quatrupli repensione corripi sancitum est, etc. In quam quidem pœnam quatrupli incurrit etiam Princeps si absque summi Pontificis et Imperatoris authoritate, extraordinarias collectas et taleas imposuerit, Luc. de Pen. in l. 1. Cod. de superind. lib. 11. Capyc. de inuestit. feud. in ver. collectæ.

pag. 339.

Post exemplum Iunusi Baßani, adde, quòd multos thesaurariorum seu quæstorum ærarij bona in Francia taxata sunt; & habito respectu ad facultates antiquas & acquisitas ac etiam ad salaria, fuit æstimatum quantum pecuniarum ex ærario regio rapere & mala inuersione subtrahere potuerunt, idque totũ confiscatum fuisse Cassan. est aut. in catal. par. 12. consid. 72.

pag. 344.

Erantque alij curiales qui eo quòd, &c. Pro his facit tex in l. 2. §. 1. ff. de orig. iur. iam allegatus, vbi curia capitur pro societate quæ est inter nobiles sediliarios, ut abundè docet Germanus in epith. Ciu. Curia.

pag. 346.

Verbo sententiam dicit.

Si Imperator scribens alicui corpori ciuium quod non erat ciuitas, et appellauerit ciuitatem, illico efficitur ciuitas ex certa scientia, Bar. in extrau. ad reprimẽdam, in clem. si summus Pontifex, de uerb. signif. idem Bar. in l. 1. ff. eod. Alex. ad eund. in l. 1. Cod. de metrop. Ber. lib. 12.

pag.351.

Huic proxima est ambiguitas, &c. His consequens est dicere, quòd licet sententia contra sententiam non teneat ex reg. tex. in l. 1. Cod. quan. prouoc. non est nec. fallit tamen in sententia consulta cum Principe in causa criminali, l. fin. ff. de quæstion. & alia adducta per Restaur. de Imperat. quæst. 110 priuil. 234. certè qui sententiam propriam interpretando corrigere potest, idem Restaur. ibid. priuil. 241. Sed & Præses & Procurator Cæsaris possunt suas sententias interpretari, et non alij, l. ab exequutione, ff. de appellat. glo. in l. si vt proponis, Cod. de exeq. re iud.

pag.384.

Ratione autem conuenientiæ, etc. Et ab authoritate Principis excipitur honestas, Bald. in l. quod ex libera, ff. de oper. libert. Martin. Laudens. in tract. de Princ. quæst. 16.

pag.390.

Promittens enim aliquem defendere, &c. Rex confirmans statuta Ciuitatis, non censetur confirmasse contra se, Bart. in l. omnes populi, ff. de iust. & iu. Mart. Laud. in tract. de Princ. quæst. 142.

pag.427.

Quia ciuitas præstat ciuib. præsidium, etc. Facit tex. in l. ciuitatibus, ff. de legat. 1. l. si quod relictum, eod. tit. vbi quod ad diuisionem singulorũ ciuium, velut epulum, legatur, quia ad honorem ciuitatis censetur, potest ciuitas illud petere, quemadmodum et si ad ornatum, de quo Cassiod. Var. lib. 4. epist. 51.

pag. 440. vbi de murorum refectione.

Quid autem in portuum constructione seruandum, nam et ipsi publici sunt, l. nemo. ff. de rer. diuis. §. flumina, instit. eod. imò et de regalibus, cap. 1. quæ sunt regal. Principis ne ære, an Vniuersitatum sint construendi et reficiendi in tract. nostro de Regalib. exponemus. Et iam causa est in promptu pro reficiendo communiẽdoque portu huius ciuitatis, qui cùm aliàs, tùm præsertim his diebus fuit statio eò malefida nauibus, vt nõ leue damnum ijs intulerit. quapropter ad eum instaurãdum, quod Prorex opt. iam constituit, consulenda venit Reg. Camera, & quid ea inde decernet producemus.

F I N I S.

REGESTVM.

a b c d. ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sf Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll.

Omnes ſunt duerniones.